

Karamürsel'in Kurtuluş Hikâyesi

KARŞI YAKANIN BEYLERİ

ERDOĞAN ÖZDEMİR

*Ne yazık ki buradaki gerçekler de,
diğerleri gibi bir kenarda unutulmuştu.
Oysa bu unutilanlar, **Karamürsel**'de
yaşananlardı.*

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi
Kültür Sanat ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı Kültür Yayınları : 76

Karamürsel'in Kurtuluş Hikâyesi
KARŞIYAKANIN BEYLERİ

Isbn : 978-625-93460-9-0

E Isbn: 978-625-90546-0-5

2.Baskı

Yayın Sahibi

Doç. Dr. Tahir Büyükakın
Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanı

Genel Koordinatör

Dr. Hayri Baraçlı

Yayın Kurulu

Doç. Dr. Ali Yeşildal
Murat Yavuz
Adil Yıldırım

Grafik Tasarım ve Uygulama

Cüneyt Mert

Baskı ve Cilt

Matsis Matbaa A. Ş.

Tevfikbey Mah. Dr. Ali Demir Cad. No: 51 Sefaköy / KÜÇÜKÇEKMECE / İstanbul
Tel: 0212 624 21 11
Sertifika No: 75309

Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanlığı

Karabaş Mah. Salim Dervişoğlu Cad. No:80 41040 İzmit / Kocaeli
T: 0262 318 10 00
www.kocaeli.bel.tr

© Bu kitabın tüm yayın hakları Kocaeli Büyükşehir Belediyesine aittir. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir. İzinsiz çoğaltılamaz ve basılamaz. Bu eserdeki yazıların her türlü sorumluluğu yazarlarına aittir.

KOCAELİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ'nin KÜLTÜR HİZMETİDİR.

PARA İLE SATILAMAZ. Kocaeli – 2026

SUNUŞ

Tarih, bastığımız vatan toprağının bağrına sinmiş yaşanmışlıkların, dökülen kutsal alın terinin ve feda edilen canların asil sesidir. Kocaeli, bu sesin istiklal inancıyla harmanlanarak bir hürriyet destanına dönüştüğü en özel coğrafyalardan biridir. Bugün modern şehirciliğin ve üretimin öncüsü olarak gururla yönettiğimiz bu güzel şehir, ruhunu ve gücünü derin köklerindeki "Milli Mücadele Şehri" kimliğinden almaktadır. Belediye Başkanı olarak bu aziz şehrin her bir sokağına hizmet ederken, attığımız her adımda ecdadımızın bastığı o mukaddes izlerin sorumluluğunu derinden hissediyoruz.

Kadim şehrimize yön verme onurunu taşıırken, her adımımızda omuzlarımızda hissettiğimiz en büyük sorumluluk; Kocaeli'nin bir "Milli Mücadele Şehri" olduğu gerçeğini hafızalarda daima taze tutmaktır. Çünkü geçmişini idrak edemeyen bir kent, geleceğini sağlam temeller üzerine inşa edemez. Kıymetli yazarımız Erdoğan Özdemir'in büyük bir titizlik, tarihi sadakat ve yüksek bir edebî şuurla kaleme aldığı Karamürsel'in Kurtuluş Hikayesi: "Karşı Yakanın Beyleri" adlı bu kıymetli eser; bizi Kocaeli'nin şehir hafızasında, yerel tarihinde ve kültürel mirasında asil bir yolculuğa çıkarıyor. Gerçek olayların ve yaşanmış kahramanlıkların kılavuzluğunda yazılan bu roman, 1921 yılının o kor ateşten Haziran ayına, Kuzey Cephesi'nin kalbinin attığı yer olan Karamürsel'e tutulan güçlü bir aynadır.

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi olarak yerel yönetim vizyonumuzu şekillendirirken, kültürel mirası ihya etmeyi ve şehir hafızasını korumayı vazifemiz kabul ediyoruz. Gelecek nesillerimizin, üzerinde özgürce yürüdükleri bu yolların hangi bedellerle vatan kılındığını bilmesi; işte bu nitelikli, ruha dokunan ve tarihi gerçeklerle beslenen romanlar sayesinde daha da gün yüzüne çıkacaktır. Bu kitap, o köklü mirastan aldığımız güçle geleceğe daha cesur ve vizyoner bakabilmemiz için yazılmıştır. Esarete meydan okuyan bir kentin küllerinden doğarken ürettiği o muazzam stratejik aklı, geleceğin lider Türkiye'sine ve yarının güçlü nesillerine aktaran bir vizyon belgesidir. Şehrimizin hafızasını böylesine stratejik, dinamik ve ufuk açıcı bir dille tazeleyen bu kıymetli eser için yazarımız Erdoğan Özdemir'e şehrim ve tüm hemşehrilerim adına en samimi şükranlarımı sunuyorum.

Bu vesileyle, başta Cumhuriyetimizin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşları olmak üzere, Yahya Kaptan'ı, Karamürsel'in yiğit kaptanlarını, cepheye sırtında mermi taşıyan isimsiz kahraman kadınlarımızı, yaşlılarımızı ve tüm aziz şehitlerimizi rahmet, minnet ve saygıyla yâd ediyorum.

Geleceğe ışık tutan keyifli ve gurur dolu okumalar dilerim.

Tahir BÜYÜKAKIN

Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanı

Gökbayrak Millî Taburu, diğer milis kuvvetler gibi düşman birliklerini taciz etmekte, düzenlerini bozmakta ve dikkatlerini dağıtmaktadır.

Bu sayede Mustafa Kemal ve arkadaşlarının Anadolu’da kurmaya çalıştığı düzenli Türk Ordusunun oluşturulması için çok önemli olan zamanın kazanılmasına Gökbayrak Millî Taburu da katkı sağlamıştır.

Tercüman-I Hakikat Gazetesi
14 Mart 1921

Marmara sahilinde, İzmit Körfezi'nin Yalova istikametindeki sebatkâr ilçe Karamürsel, İzmit ile Bursa arasındaki Yunan cephesini ikiye ayırmaya devam ediyor.

Şirin olduğu kadar fedakâr ve kahraman olan bu küçük belde, Yunanlıların bütün hücumlarına rağmen susmamıştır, susturulamamıştır.

Tevhid-i Efkâr Gazetesi
17 Haziran 1921

Marmara sahilinde düşman ordularının arasında Türk'ün sancağını şan ve şerefle yükselten kahraman Karamürsel'imizi ve onun cesur kaymakamını tebrik eder, teşekkürler sunarız.

Tevhid-i Efkâr Gazetesi
20 Haziran 1921

موفقنی محانتک، ایتکدهد

Karamürsel, Yunanlıların kaçışları esnasında tamamen yakılmıştır. Orada üstü kapalı yegâne ev, jandarma kumandanının tenekeden yapılmış kulübesi, yegâne eşyası da, kendisinin kullandığı kırık bir masadır.

İkdam Gazetesi
28 Temmuz 1921

İşgal senelerinde düşman canavarlıklarına sahne olan yerlerimizden biri de Karamürsel'dir. Yunan kundakçıları Karamürsel'i baştanbaşa iki defa yaktılar.

Yunanlıların '**Averof**' ve '**Kılış**' diye adlandırdıkları ve yalnız silahsızlara ateş etmekte kahramanlık göstermiş Yunan gemileri, gidip gidip Karamürsel'i bombardıman etti.

Resimli Mecmua
3 Aralık 1924

Marmara sahilindeki Karamürsel limanını, işgal kuvvetleri sadece 20 gün kapatabilmiştir. Zira kasaba halkı direnerek limanını açık tutmayı başarmıştır. Hâlbuki o esnada bölge, tamamen düşman işgaline boyun eğmişti.

Yeni Sabah Gazetesi
29 Şubat 1948

ARŞİV BELGE - 1 :

KARAMÜRSEL'İ İŞGAL EDEN YUNANLILARIN YAPTIKLARI YAĞMA VE ZULÜMLER

Karamürsel Eytam Müdürü Hüseyin Hilmi'nin Yunanlıların Karamürsel'i işgalleri sırasında kasabadaki bütün çarşı ve dükkânları yağmaladıkları, kendi evinden de birçok değerli eşyanın Yunan askerleri tarafından çalındığı, birçok hakaret ve işkence gördüğüne dair ifadeleri.

24 Mart 1921

Hâriciye Nezâret i Celîlesine

Ma'rûz ı bendeleridir ki,

Kulları Karamürsel Eytâm Müdürlüğü'nde bulunduğum esnâda sene i ma'rûfenin Teşrîn i Evvel'i yirmi üçüncü cumartesi günü Yunan kıta'âtı kasaba i mezkûreyi işgâl edüp çarşudaki dekâkîn ve mağazaları şikest ve bütün emvâl i ticâriyyeyi yağma ve gârât eyledikleri hengâmda hânemin de odalarını sandık ve konsol kilidlerini kırarak merbût müfredât defterinde cins ve kıymetleri muharrer eşyâ ve nukûd ile â'ileme â'id ve pek kıymetdâr mücevherât ve zînetleri de bilâ fütûr güpe gündüz âşikâre ve vahşiyâne ahz u gasbetdikleri ve keyfiyet esâsen Düvel i Mü'telifece de mütehakkık bulunmakda ise de böyle vahşiyâne gasb ı emvâl ve gârâta düvel i mütemeddinenin râzı ve kâ'il olamayacakları bedîhî bulunduğundan hukûk ı düvel ve asr ı hâzır ı medeniyete külliyyen mugâyir bulunan işbu kânûn şikenâne icrâ etdikleri zulüm ve i'tisâflarının lütfen Düvel i Mü'telifce mümessillerine ismâ'ıyla merbût defterde muharrer maddî ve ma'nevî dûçar etmiş oldukları iki yüz yetmiş bin beş yüz guruş zarâr ve ziyânımın Yunan Hükûmeti'nden tazmîniyle giriftâr olduğum sefâlet ve mağdûriyetden tahlîsim esbâbının istikmâline delâlet ve inâyet buyurulması bâbında emr ü fermân hazret i men lehü'l emrindir.

Fî 24 Mart sene [1] 337

Karamürsel Kazâsı

Eytâm Müdîri

Hüseyin Hilmi

Yağma Edilen Kıymetli Eşyaların Dökümü

Guruş		Aded
50000	Altı aded cesîm pırlanta taşlarını hâvî elmas broş	1
15000	Nisâya mahsûs Flemenk ma'mûlâtından elmas küpe	1
12000	Nisâya mahsûs elmas göğüs iğnesi	1
5000	Nisâya mahsûs elmas yüzük	1
28000	Beher adedi mercimek cesâmetinde yirmi sekiz miskâl incü	1
12000	Flemenk taşından ma'mûl elmas bilezik	1
30000	Elli aded Osmanlı altunu	
10000	Acem kârî halı seccâde	1
20000	Âsâr ı atıkadan cesîm Kürd kilimi	1
3000	Nisâya mahsûs zînet beşi bir yerde altun ı Osmanlı	1
15000	Sırma işlemeli antika havlu	10
3000	Kebîr ipek mendil	12
4500	Sırma işlemeli kâr ı kadîm antika çevre	15
3000	Nisâya mahsûs ipek fûta	1
60000	Karamürsel me'mûrîni miyânında Yunanîler tarafından esîr ad-diyle fî 3 Teşrîn i Sâni [1]336 târîhinde Karamürsel'den vapur-la Gemlik'e sevk ve gece sabaha kadar soğukda yataksız ve yorgansız vapurun güvertesinde ve açıkda bırakılmak ve üç gün sonra süngülü askerlerin nezâretleri tahtında cânîlere bile yakışmayacak bir sûretde cebrî yürüyüşle ve her dürlü tahkîr ve teşhîre ma'rûz bırakılmak ve mezâhim i seferiden tırnaklarım düşmek sûretiyle fî 6 Teşrîn i Sâni sene [1]336 târîhinde Bur-sa'ya sevk ve fî 14 Şubat sene [1]337 târîhine kadar bî günâh ve ma'sûm olduğum hâlde Bursa'da kuru tahtalar üzerinde ve her dürlü sefâlet ve hakâret ve işkenceler revâ görölmek ve cânîlerle berâber habsolduğum gibi Karamürsel'de bî kes kalan âilem gerek Karamürsel'de gördüğü fâci'alarla ma'rûz kaldığı günâ gün tehdîdler ve gerekse gaybûbetimden sonra ye's ve endîşe netîcesi olarak hastalanması üzerine üç mâh devâm eden te-dâvisinde tabîb ücretiyle eczâ esmânî ve el'ân me'mûriyetden mahrûmiyetim gibi zarâr ı ma'nevîm.	
270500	Yalnız iki yüz yetmiş bin beş yüz guruşdur.	

Fî 24 Mart sene [1]337-(1921)

Karamürsel Kazâsı / Eytâm Müdîri Bende

YUNANLILARIN, TÜRKLERİN KATLIAMI İÇİN RUM VE ERMENİLERLE YAPTIĞI İŞBİRLİĞİNE İLİŞKİN HARBİYE NEZARETİ'NİN RAPORU

Karamürsel vakası sırasında Yunanlıların Üreyil ve Çakırlı köylerindeki silahları toplayıp ahalisini tamamen öldürdükleri ve ahalinin mallarını da yağma edip evleri yaktıkları, toplanan silahları Hristiyan ahaliye verdikleri, Orhangazi'yi kuşatarak sekiz yüz mavzer teslim edilmezse kasabanın tamamıyla yakılacağı tehdidinde bulundukları, Gemlik'teki kadınların zorla götürüldüğü, Dudluca ve buna civar on bir Müslüman köyünün Yunanlılarla işbirliği yapan Ermeniler tarafından yakıldığı, Zindan köyü camiinde bayram münasebetiyle toplanan Müslümanların yirmi üçünün şehit edildiği, Yunanlıların bölgede yaptıkları idamlar hakkında rapor hazırlayıp bir İngiliz zabitiyle gönderen Emekli Binbaşı Memduh Bey ve Çınarcık köyü eşrafının götürüldüğü ve akibetleri hakkında haber alınamadığı, Yalova'da da halkın büyük çoğunluğunun hapsedildiği ve beş yüz bomba verilmediği takdirde şehrin yakılacağı tehdidinde bulunulduğu, köy ve çiftliklerden yağmalanan hayvanların büyük bir kısmının Yunanistan'a gönderildiği, kalanının ise Elmalı Rum köyünde pastırma ve sucuk yapıldığı, Karamürsel'i işgal eden Yunan kıtaatına Yalova'nın yerli Rumlarından iki bin kişinin katıldığı ve Karamürsel'de iki yüz kişinin idam ve on dört köyün yerle bir edildiği, meydana gelen olayların araştırılması için İngiliz, Fransız, İtalyan makamlarının tayin edeceği kişilerden bir komisyon kurulması gerektiği bildirildiğinden Hariciye Nezaretince de siyasi girişimlerde bulunulması istirhamı.

3 Kasım 1920

Harbiye Nezâreti

Erkân ı Harbiyye Dâ'iresi

Şu'be: 1

Kısım: 3

4156

Hâriciye Nezâret i Celîlesine

Devletlü efendim hazretleri,

Bugün 2/Teşrîn i Sâni/[13]36 Orhanili ve Yalova havâlîsinden makâm ı çâkerîye mürâca'at eden bir İslâm hey'eti tarafından Karamürsel vak'a i ahîresi sırasında Yunan kıta'ât ı işgâliyyesiyle yerli Rum ve Ermeniler tarafından harekât ı aske-riyyeye sâha olan havâlî i mezkûrede îkâ' edilen mezâlim ve fecâyî' ber vech i âtî telhîsan arz kılındığı üzre îzâh eylemişlerdir:

1- Orhangazi civârında Üreyil ve Çakırlı İslâm karyelerindeki silâhlar toplanarak ahâlîsi fecî' bir sûretde kâmilan katl ve î'dâm edilerek mâlları yağma ve

hâneleri ihrâk olunmuştur. Müsâdere edilen bu silâhlar Hristiyan ahâlîye verilmiştir.

- 2– Dudluca karyesi ile buna civâr on bir İslâm karyesi yerli Ermeniler tarafından kâmilten yağma edilmiş bu havâlîde ancak bir kaç hâne bu tecâvüzden masûn kalabilmiştir.
- 3– Orhangazi’den yedi ve Çakırlı’dan yirmi kişi kurşuna dizilerek Orhangazi kasabası taht ı muhâsaraya alınmış ve sekiz yüz hânedan ibâret olan bu köy karşusuna top ta’biyye edilerek sekiz yüz mâvzer teslim edilmediği takdîrde kasabanın ihrâkı teblîğ olunarak ahâlî tehdîd olunmuştur.
- 4– Gemlik’den gelen bir zâtın ifâdesine nazaran bu kasabadaki kadınların fahişe oldukları bahânesiyle cebren götürülmektedir.
- 5– Yeniköylü Ahmed Bey nâmında bir zât berây ı şikâyet Dersa’âdet’e geldiğinden â’ilesi Yunan Kumandanlığınca tevkîf edilmiştir.
- 6– Katırlı cihetinden gelerek Yalova’yı işgâl eden Yunan kıta’âtı, bayram günü Zindan karyesinde bulunan câmi’e toplanan halkı câmi’den kaldırarak bunlardan sekiz kişiyi süngü ile ve on beş kişiyi de darb sûretiyle itlâf etmişlerdir. Binbaşılıktan mütekâ’id Memduh Bey o havâlîde bulunan bir İngiliz zâbitiyle bu sûretle i’dâm edilenlerin cesedlerini bi’l mu’âyene bir rapor istihsâl ederek mûmâ ileyh zâbit vesâtetiyle göndermiş ise de Yunanlılar Memduh Bey’i Armutlu karyesinde der dest etmişler ve Çınarcık karyesi eşrâfını da alup götürmüşlerdir. Gerek Memduh Bey’in ve gerek eşrâfın âkibetleri mechûldür.
- 7– Güllük karyesinden odun tüccârı Pirincci oğlu İbrahim Ağa darbedilerek itlâf edilmiştir.
- 8– Orhangazi’den gelen müfreze bu havâlîde mevcûd her karyedeki hayvanâtı sürüp altmış ilâ seksen kıymetinde olmalarına rağmen sekiz ilâ on lira gibi pek cüz’î bir ücret mukâbilinde beğendiklerini cebren almışlardır. İşbu hayvanâtın Yunanistan’a sevkolunduğu müstahberdir.
- 9– Mustafa Çavuş isminde bir zât Yalova’da bulunan silâhları teslim ettiği hâlde hayât ve memâtı mechûldür. Yalova’dan beşyüz bomba talep edilerek verilmediği takdirde köyün yakılacağı teblîğ ve eşrâfı habsedilmiştir.
- 10– Yunan kıta’âtının Karamürsel işgâli esnâsında Yalova’nın yerli Rumlarından iki bin kişi bu kıta’âta iltihâk ederek Karamürsel’de iki yüz kişi i’dâm edilmiş kara ve denizden icrâ edilen ateşler ile on dört köy hâk ile yeksân ve bu havâlîdeki bütün çiftlikler ve hayvanlar yağma olmuştur.
- 11– Kurt Ali’nin Topcu Çiftliği’nden üç yüz sığır ve beş yüz koyun alınarak Elmalık Rum karyesine sürülmüş ve burada pasdırma ve sucuk i’ mâline başlanmıştır. Bu çiftlik ihrâk ve bin kile zahîresi de müsâdere olunmuştur.

12– Bu hâdisâtın cereyân ettiği sâhada Rum ve Ermeni çeteleri teşkîl edilmiş ve yağmacılık ta‘ammüm etmiştir. Hâriçden gelen ve yerli olmayan Rumlar havâlî i mezkûredeki zeytunları toplamaktadır.

13– Gerek Yunan kıta‘âtı ve gerekse yerli Rumlar tarafından İslâm karyelerindeki kızlara tecavüzâtda bulunularak bikrleri izâle edilmektedir. Yunanlıların taleb eyledikleri silâh ve bomba gibi fecâyî‘e bir bahâne için ihdâs edilmiş olup hakikat i hâlde Yunanîler ahâlî i İslâmiyyedeki eslihayı kâmilten alarak hiçbir silâh bırakmamışlar ve aldıkları silahlar ile ahâlî i Hristiyânîyyeyi teslîh eylemişlerdir. Evvelce defa‘âtle arzedildiği vechile işgâl ve istîlâya ma‘rûz kalan mıntıkada Yunanlıların İslâmları imhâ siyâsetine ta‘kîb eyledikleri, bu vakâyi‘ ile de te‘eyyüd etmektedir.

Keyfiyet İngiliz mümessil i askerîsiyle Fransız ve İtalyan irtibât zâbitlerine teblîğ ve hâdisâtın derece i hakîkati ve tarz ı vukû‘u hakkında kanâ‘at i kâmile tahsîl edilmek üzere İngiliz, Fransız ve İtalyan mümessilleri makâmâtından ta‘yîn edilecek zevâtıdan mürekkeb bir hey‘et teşkîl ve mahallinde tahkîkât ve tedkîkât icrâsı lüzûmu iş‘âr kılınmıştır. Makâm ı devletlerinden de teşebbüsât ı siyâsiyye icrâsıyla mes‘elenin hüsn i netîceye intâc ve iktirânını ehemmiyetle arz ve istirhâm eylerim. Ol bâbda emr ü fermân hazret i men lehü‘l emrindir.

Fî 21 Safer sene [1]339 ve
Fi 3 Teşrîn i Sânî sene [1]336
Harbiye Nâzırı
Bende
İmza BOA. HR. SYS. 2619/35

BÖLÜM 1

Tan yeri ağırırken süvarilerin bir bölümü, Ulaşlı'yı Ereğli'ye bağlayan yoldan hızla güneye daldılar. Diğerleri ise sahil boyundan ilerleyerek kasabanın Tabakhane mevkiine vardılar. Atlar, kıvrak süvarilerin topuk darbeleri altında soluk soluğa ve sağa sola doğru savrula savrula koşuyorlardı. Nal sesleri kaldırım taşlarında çakıyor, gün ışıklarının yumuşatmaya başladığı kurşuni karanlıkta boğum boğum yankılanıyordu. Belli ki süvarilerin işleri çok aceleydi!

Süvariler, iki koldan Karamürsel'in merkezine süratle girdiler. Horozların ve köpeklerin, can susturan hovarda sesleri battı ve atların nal şakırtıları sokaklarda yankılandı. Ne getireceğini bilmedikleri hüznü bir sabaha hazırlanan yorgun kasabanın silüetine gölgeleri saplanan devrik ahşap evlerin bazılarında, gaz lambaları ve kandiller tez tutuştu ve bunların sarı yalazları pencerelere yansımaya başladı. Kasabanın sakinleri, "Yahu neler oluyor?" diye telaşla yataklarından fırlamışlardı. Fakat don gömlek cümle kapılarından sokaklara doğru seğirtenler de çok geçmeden ve de hiçbir bilgi edinmeden odalarına geri dönmek zorunda kalacaklardı. Zira cadde ve sokaklarda her hareket bir hayalet garabetiyle sürüyor, kimse doğru bir habere, net bir sonuca ulaşamıyordu. Nitekim kasabanın bir baskına uğradığı, silahlar patlamaya başlayınca anlaşılacaktı.

Atlıların gerçekleştirdikleri ani baskın, kasabanın kapalı tutulan liman girişiyle, hükümet dairesi önündeki nöbetçilerin bunlara ateş açması sonucu çatışmaya dönüşmüştü. Ateş açan erler, telgrafhane avlusunda konuşlanmış bulunan Kuvay-ı İnzibat birliğinin askerleriydi ve bunlar, İstanbul'da Damat Ferit Paşa Hükümetinin jandarma gücünü oluşturuyorlardı. Süvariler, açılan ateş karşısında takım komutanlarının emirleriyle çarşı içine dağılıp çarçabuk atlarından aşağıya atladılar. Sırtlarına çapraz bir şekilde astıkları mavzerleri ateşe hazırdı. Silahını kavrayan, kendisine avlu köşesi, ağaç gövdesi ya da çeşme başı bulmakta gecikmedi. Hemen mevzilendiler. Karşı birlik de aynı düzene geçmişti. Artık silahlar konuşuyordu. Fakat baskını gerçekleştiren süvarilerin yoğun çember atışları ve seri bir şekilde durmadan mevzi değiştirmeleri, inzibat birliğini güç duruma sokmuştu. Beklemedikleri bir baskındı bu onlar için. Kasabanın küçük limanı, telgrafhane ve hükümet binası önü böylece kısa sürede, savaş alanına döndü. Atlıların tam donanımlı ve eğitilmiş oldukları, hareket halinde tuttıkları mevzilerinden, kıvrak ve seri sonuç alıcı hücumlarından anlaşılıyordu. İnzibat kuvvetleri, ateşe açık, kolay kapanamayan ya da hedef küçültemeyen birer avdı onlar için. Nitekim çok geçmeden sekiz inzibat eri peş peşe vuruldu. Vurulanların göğüslerinden, sırtlarından, kol ve bacaklarından kanlar fışkırıyordu. Kurşunlara hedef olanların haykırıışları, sabahı öteleyen yarasaların çırpınıışları gibi yalnızlığa ve karanlığa gömülmekteydi. Durmadan karşılıklı mermiler sıkılıyordu. Tüfeklerin, mavzerlerin namluları kurşunları boşaltırken, ölümle birlikte kısa alevli huzmeler de saçıyorlardı etrafa. Kasaba meydanında can pazarı yaşanıyor. Diğer yandan da naralar ve küfürler, bu ölüm pazarının yüksek sesli aryalanları gibi beldenin tâ iç sokaklarına kadar akıp gidiyordu.

Kasabanın sahilinde yoğunlaşan ve zaman zaman güneye açılan cadde ve sokaklara da sıçrayan kurlsız ve sınırsız kanlı hesaplaşma, korku içindeki halkı adeta evlerine mıhlamıştı. Kimsenin ne yerinden oynayacak hali, ne de buna müsait ortam vardı.

Mavzerlerin konuştuğu, mermilerin kan döktüğü, yarlananların inlediği, komutların ve küfürlerin birbirine karıştığı bu kör çatışma, yaklaşık iki saat sürdü ve kayıpları sürekli artan inzibat birliğinin, başka çare bulamayıp teslim olmasıyla sonuçlandı. İki taraf, geride toplam 39 ölü, 55 yaralı bırakmıştı. Kayıp miktarı dehşet vericiydi. Ölenlerin 32'si inzibat birliğindendi. Süvarilerin kayıp sayısı ise yediidi. Çok dar, dar olduğu kadar da son derece bakımsız ve metruk olan caddelerde, telgrafhane avlusunda neredeyse göğüs göğse gerçekleştirilen yoğun çatışmalarda, belli ki siper edinemeyenler ya da kurşun yağmurundan kaçınamayanlar, attıklarını sektirmeyen keskin nişancıların hedefi olmaktan kurtulamamışlardı. Savunma dışı yapılan bu gayri nizami harp kayıpların artmasına sebep olmuştu. Ayrıca baskın basanıdır kuralı, burada da bilinen neticeyi vermiş, inisiyatif, tâ başından sonuna kadar Kuvay-ı Milliye'yi temsil eden ve baskını gerçekleştiren çetenin elinde olmuştu. Gafil avlanan taraf, baskın tehlikesini sezemeyen ve bu sebeple de savunma tedbiri almaya fırsat bulamayan inzibat kuvvetleriydi; iki saatte darmadağın olmuşlar ve üstelik gücünün üçte birini, baskın anında kaybetmişlerdi.

Süvarilerin komutanı Doktor Enis Fahri Bey, çatışmanın bitiminden hemen sonra yardımcısı Beşir Bey'i yanına çağırıldı. Son derece soğukkanlı görünüyordu. Birlikte, kan gölüne dönmüş telgrafhanenin avlusuna girdiler. Çadırlar devrilmiş, eşyalar çevreye savrulmuştu. Yaralılar, kan gölüne dönen alanda inleyerek kıvranıyorlardı. Ölenlerin üzerleri kilimlerle örtülmüştü. Enis Fahri Bey, uzun boyu, yüksek bacaklarıyla herkesin tepesinden bakıyordu adeta. Çok çevikti. Sırım gibi bir bedeni vardı. Bedenini sımsıkı saran üniforması, çapraz bir biçimde dizilen fişekliklerle kuşatılmıştı. Meşin fişekliklerin yanı başlarında asılı el bombaları ile kınları içinde kama ve kasaturalar göze çarpıyordu. Dürbünü tam göğsünün üzerindeydi. Dizlerine varan körüklü çizmelerini başındaki büyük kalpak tamamlıyor, bu fiziksel görünümü ona, güven telkin edici bir otorite sağlıyordu. Beşir Bey'den, acele olmak kaydıyla cenazelerin kaldırılmasını ve yaralıların tedaviye alınmalarını istedi. Komutanlar da dahil, teslim olan askerlerin ise tutuklanmalarını emretti.

Emri alan Beşir Bey'in, çatışmalardan dolayı üstü başı oldukça hırpalanmıştı. Tam siper, üniformasının ve fişekliklerinin canına okumuştı. Ama Beşir Bey, komuta yeteneği ve cesaretiyle çevresinin saygısını kazanmış bir milisti. Mavzeri ve kasaturası her zamanki gibi omzundaydı. Zaten hiç ayrılmazdı onlardan. Yalnız göğsünde tel tel dökülen fişeklikleri, çatışmada boşalmıştı. Her şeye rağmen çok sakindi ve esmer, sakallı yüzündeki bu sakin ifade, yaşadığı

kanlı çatışmaya inat, panayırdan yeni dönmüş mesut bir insanın yüz ifadesiydi sanki; görevini yerine getirmenin huzurunu yansıtıyordu. Beşir Bey, kendisinden istenilenleri ve emredilenleri yerine getirmek üzere ayrıldı Enis Bey'in yanından. Enis Bey, ele geçirilen inzibat birliğinin çadır kampında kısa bir inceleme yaptı. Birliğin, çoğu portatif askeri malzemeleri, silah ve cephaneler çadırlarla birlikte müsademe sonucu etrafa saçılmıştı. Enis Bey, ganimet olarak eşyalara ve cephanelere el konulması talimatını gönderdi. Kendisi, kararlı davranmakla beraber, olayların hızı sebebiyle zaman zaman tedirginliğe kapılmıyor değildi. Rahat olmadığı kesindi. Karakuru yüzünde stresle titreyen isterik tikler, matem yüklü bakışlarını adeta tetikliyordu. "Yaralıları bir kayığa yükleyip geldikleri yere gönderin." diye seslendi reis yanındakilere. Beşir Bey, cenazelerle uğraştığından diğer silah arkadaşları, inzibat birliğinin yaralı erlerine yöneldiler. Onları bir araya getirerek ilkyardım görmelerini sağlayacak tedbirleri aldılar. Hacımehmet Mahallesindeki sağlık evinin tek doktoru ile iki sağlık memurunu acil kaydıyla göreve çağırmışlardı. Sağlık görevlileri vakit kaybetmeden işe koyuldular. Durumları kritik olan 11 ağır yaralıya acil müdahalede öncelik tanınmıştı. Fakat doktor 11 ağır yaralının kasabada tedavi olmalarını imkânsız görüyordu. Çünkü doktora göre, donanım açısından böyle bir tedavi imkânı sağlamaktan mahrumdu Karamürsel'in sağlık evi. Yaralılar, mecburen İstanbul'a gönderileceklerdi, zira başka çıkış yolu görünmüyordu. Enis Bey'in kurmaylarından Zakir Bey, deniz işletmeleri acentesi emrinde çalışan bir motorlu kayığın varlığını keşfetmişti. Hemen kaptanını buldurdu, acil seyir için acente sorumlusu Kara Ahmet'in onayı sağlandı. Bütün yaralılar bir saat içinde, İstanbul'a gönderilmek üzere kayığa balık istifi dizildiler.

O sırada Beşir Bey, cenazelerin defni için kasabanın mahalle muhtarlarını çağırtmış, müftülüğe de haber salmıştı. Müftü Hakkı Bey, Karabali Camii ile oranın din görevlilerini cenazelerin defni için vazifelendirdi. Muhtarlar da, mezarların açılıp hazırlanmasını temin edeceklerdi.

Çete reisi Enis Bey, telgrafhanenin avlusundan çıkıp ağır ama kararlı adımlarla hükümet dairesi önüne geldi, siyah gözlerini binaya dikti. Yüzünde o bildik tikler önce belirdi sonra kayboldu. Gökçetepe'nin ardından şehre dökülen sabah güneşinin ilk ışıkları, gözlerinin mahmurluğunu silip götürmüştü. Karar verme aşamasında görünüyordu. Güvenlik açısından adamları, zaten resmi binanın çevresini önceden sarmışlardı. Hemen hepsinin gözleri onun üzerindeydi; ağzından nasıl bir emir çıkacak diye beklemekteydiler.

Reis, kasabada taşları yerinden oynatacak ve günlerce gündemden düşmeyecek bir emri, ki işte o esnada, âdeta haykırarak verdi: "Hükümet binasını basın! Kaymakam tutuklanacak!"

Emir, şaşırtıcı da olsa emirdi ve bu emir, bu beldedeki çatışmada muzaffer

olan çete reisine aitti. Onun dediği oluyordu. Nitekim emri üzerine, süvarilerin bir bölümü silahları kucaklarında, hükümet binasını tamamen çevirdiler ve sonunda cümle kapısına dayandılar. Buradaki nöbetçiler ise, hiçbir tepki vermeden silahlarını, süvarilere teslim etmek zorunda kalmışlardı.

Enis Fahri Bey, bu defa işaret parmağı ile kaymakamlığı gösterdi. “Orayı gözetim altına alın,” demekti bu. Derhal üç milis bir araya geldi ve hızla kaymakamlığın merdivenlerine tırmandılar. Kaymakamlık, binanın ikinci katındaydı. Fakat kapısını kilitli buldular. Sabah temizliği yapan hademe, bir kenara ilişmiş, ürkek gözlerle, gelenleri izlemekle yetiniyordu. Milisler tarafından yakalanması zor olmadı. Kendisine, kaymakamın odası açtırıldı. Milislerden biri kaymakamı sordu ona.

“- Burada yok” diye karşılık verdi odacı.

“- Ne zaman gelir?”

“- Yakındır ama tam bilemem.”

Odacının sivri tavırlarla konuşması, tim sorumlusunun canını sıkıyordu. Onu, ensesinden yakalayıp sertçe kendisine çevirdi:

“- Evde midir pekâlâ?”

Odacı, bu kez korkuyla siniverdi. Pabucun pahalı olduğunu anlamıştı. Daha önce dik çıkan sesini yumuşatmak zorunda kaldı:

“-Evdedir.”

Odacı, ensesini milisin ellerinden kurtarmak gibi sağa sola savurdu kalın vücudunu. Ancak adamın güçlü ellerinden kurtulması mümkün değildi.

“-Bak, doğru dur!” diye uyardı milis. “Dediklerimi de yap: Bizi, kaymakamın evine götürereksin, tamam mı?”

“-Tamam tamam!” dedi odacı. Sıkıntılı bir sesle, “Ama canımı acıtırırsun, yapma.”

“-Zırlama!” diye parladı milis. “Zırlama da, bizimle aşağıya in. Kaymakamın evini göster. Hadi, acele et!”

Aşağıya indiler. Milislerin dışında, kasaba halkından da çıkanlar olmuştu meydana. Kimileri, silahlı adamlara hararetle bir şeyler anlatmakla meşguldüler. Ortam aydınlık ve hava ılıktı. Tatlı tatlı esmeye hazırlanan günbatımı rüzgârının ilk hışırtıları, çınar ağaçlarının iri gövdelerine dalmaya başlamıştı bile. Hareket halindeki milislerin bir bölümü, Kaymakamı ele geçirmek üzere odacının peşine takıldı o arada.

Kaymakamın tutuklanma emri bir çeyrek saat sonra gerçekleştirildi. Ancak tutuklamalar Kaymakam İsmail Bey’le sınırlı kalmadı. İşlerinde son derece titiz olan görevli süvariler, aldıkları emirler doğrultusunda, askerlik şube başkanı Binbaşı Fuat’ı, eski Belediye Reisi Hafız Abdurrauf’u ve dava vekili Osman Efendi’yi gözaltına alıp hükümet binası önüne getirdiler. Bu tutuklulara sonradan, inzibat birlikleriyle önceden gizli işbirliğine giren üç Karamürsellî

de dâhil edilmişti. Kasabanın önde gelen idarecilerinin, elleri arkalarında bağlı olarak meydanda teşhir edilmeleri, kasaba halkının buraya akın etmesine sebep olmuştu. Gelenler, hem telgrafhane önündeki kanlı alanın fecatıyla karşılaşmışlar, hem de Kaymakamın ve diğer tutukluların perişan, bitkin hallerine tanık olmuşlardı. Herkes, “Neler oluyor burada?” dercesine birbirlerine sorgu dolu bakışlar gönderiyor, öğrenme içgüdüsüyle durmadan baş göz hareketlerinde bulunuyorlardı. Fakat kimse, kasabanın hakimi görünen süvarilere bir şey sormaya cesaret edemiyordu. Halk içinde, birisinin ya da birilerinin zamanı gelince kendilerine bir şeyler söyleyebileceklerini düşünenler de yok değildi. Sabırla beklemenin akıllıca bir yol olacağına inanarak kıyıda, köşede inatla dikilenler oldu ve gittikçe bunların sayıları arttı.

Tutuklular, bir müddet hükümet dairesi önünde bekletildi. Bu esnada aileleriyle vedalaşmalarına izin verildi. Veda anında bağırıp çağıranlar, ağlayıp bayılanlar oldu ama derhal susturuldular. Kaymakam İsmail Bey, iyice solmuş yüzüne, titreyen sakallı çenesine rağmen metin olmaya çalışıyordu. Getirilen atlardan birine önce o bindirildi. Binbaşı Fuat, sadece görevini yapmaya çalıştığını söylemekle yetindi. Eski Belediye Reisi Hafız Abdurrauf ve dava vekili Osman Efendi, atlara bindirilirken direnmeye çalıştılar:

“- Biz burada yargılanmak istiyoruz!” dediler, “Mahkemeye burada çıkarın!”

Kimse aldırmadı onlara, çete reisin emriyle, İznik’e ulaştırılmaları için yola çıkarıldılar. Tutuklular, kasabadan çıkarılır çıkarılmaz Beşir Bey, meydanda bekleyenlere kısa bir açıklama gönderdi. Tellalın okuduğu açıklama şöyleydi: “İnzibat kuvvetlerini Karamürsel’e gönderen Damat Ferit Paşa hükümeti değil, onun işbirliği yaptığı işgalci İngilizlerdir. İngilizlerin emrinde çalışan inzibatçılar burada cezalandırılmış, onlara hizmet veren taraftarları da tutuklanıp yargılanmak üzere İznik’e gönderilmişlerdir. Durum, bundan ibarettir. Şimdi herkes dağılsın ve işlerinin başına dönsün!”

Sonucu öğrenmek için bekleyenler, tam tatmin olmasalar da en azından bilgilenmiş olarak meydandan geri dönme şansına ulaşmışlardı. Herkesten önce öğrendiklerinden dolayı sıkılıp meraktan patlamayacaklardı.

Enis Bey, silahlı çatışma sonrası gerçekleştirdiği tutuklamalarla ilgili kimseyle görüşmedi. Böyle bir talebi de kimse kendisine götürmeye cesaret edememişti. Reis çok üzgündü. Kazandığı çatışmaya ve elde ettiği olumlu sonuçlara rağmen morali düzelmemişti. Telaşı ve huzursuzluğu ondandı... Yardımcısı Beşir Bey, o sabah, cenazeler konusunda kasaba müftüsü Hakkı Bey’le görüşme yaparken Enis Bey’in üzüntüsünü dile getirmiş ve bu üzüntüyü de, çok sevdiği Yahya Kaptan’ın beş ay önce Tavşancıl’da şehit edilmesi olayına bağlamıştı. İnzibat kuvvetlerinden Miralay Hilmi’nin, tuzağa düşürerek vurduğu Yahya Kaptan, Enis Fahri Bey’in en yakın silah arkadaşlarındandı. Ona göre, Yahya Kaptan eşi

az bulunur kahraman, cesur bir vatanseverdi. Dolayısıyla böyle mert bir dava adamının zamansız kaybedilmesi, onu sevenleri ve ondan hizmet bekleyenleri ziyadesiyle yasa boğmuştu.

Beşir Bey, kasabanın yakından tanınmasını istediği Enis Bey'i, müftüye anlatırken, bazı temasların ve gelişmelerin ipuçlarını da vermeye özen gösteriyordu. Bu zekice bilgilendirme metodu, aydın bir kimliğe sahip bir müftünün elbette fikirlerini açıyor, malumatlarını arttırıyordu. Yine o sabah sohbet anında, Enis Bey'in yardımcısı, kamuoyunca pek bilinmeyen resmî bir temastan bahsetmişti. Bursa'daki 56'ncı Tümen Komutanı Bekir Sami Bey'in, kendisine tam yetki verdiğini ve bu yetkiye dayanarak kasabadaki inzibatçıların canlarına okuduklarını fısıldamış, olaylara İstanbul değil, Ankara cephesinden bakılarak değerlendirme yapılmasının yerinde olacağına dikkat çekmişti. Beşir Bey son olarak: " Biz ne korsanız, ne de rasgele katliam yapan suç çeteleriyiz," demişti. "Her şeyimiz meşru. Bizler görev adamıyız."

Beklenmedik misafirlere önce mesafeli durmaya çalışan müftü Hakkı Bey, bir subay eğitimi aldığı belli eden ve bir kurmay kafasıyla iş yapan Beşir Bey'e karşı, bilgi notlarından sonra tutumunu çabucak değiştirmişti. Önce şunu anlamıştı Hakkı Bey; ülkede hem siyasi, hem de askerî dengeler süratle değişiyordu. Değişime göre taraf olmak konjoktürel bir davranış, akılcı bir yaklaşımdı. Enis Bey'in de böyle davrandığını düşündü Hakkı Bey. Yaşadığı kasabanın çıkarlarını unutmamalıydı. Gelişmelerde rol alabileceğini dahi aklından geçirdi. Küçük kasaba beklenmedik büyük olayların eşliğinde olabilirdi pekâlâ. Görev başında iken hışıma uğrayan ve tutuklanan kasaba yöneticilerinin apar topar buradan gönderilmelerinde de, önemli hesaplaşmaların rol oynadığı artık ortaya çıkmıştı. Müftünün kararı o doğrultuydu. Bu hesaplaşmalardan biri, kasabanın da bulunduğu il sınırları içinde meydana gelmişti: Kocaeli Bölgesinin ilk sivil direnişçisi olan ve Ankara'nın tanıyıp destek verdiği bir başka yerel lider İzmitli Yahya Kaptan'ın, bir köy yolunda öldürülmesi ise çılgın bir geleceğin habercisi değil miydi? Ankara'nın, işgal altındaki İstanbul ile hesaplaşmasının kartları açılmaktaydı ve kartların ilk açıldığı beldelerden biri, belki de en önemlisi, stratejik konumundan dolayı elbette ki Karamürsel'di.

Müftü, defnedilmek üzere cenazeler hazırlanırken Karabali Camiine geldi. Avluda cemaatle selamlaştı. Temiz ve siyah sakalının çevrelediği esmer yüzü, hüznü bir ifade taşıyordu. Bu sebeple olsa gerek, avluda bulunan Berber Rıfkı dahil, hiç kimse sokulup da kafalarındaki soru işaretlerini, sözlere dökemediler. Hakkı Bey'in yeşil sarığı ve cübbesi, her zamanki gibi üzerindeydi ve ona saygın bir kimlik bahşediyordu. Gasil- haneye uğradı, orada cenazeleri hazırlayan din görevlileriyle kısa bir görüşme yaptı, akabinde camiye yöneldi. Burada, mabedin uhrevi ortamında Ümmeti Muhammed'in geleceği ve selâmeti için uzun uzun dualar etti, Yüce Yaradan'a yalvarıp yakardı. Vatanın çok zor günler geçirdiğine

kani idi. Aynı kaygı Karamürsel için de duyuluyordu. Kasabada eşrafın da, esnafın da kaygıları bu yoldaydı. Berber Rıfki'ya Camii avlusunda Arapoğlu Ali, Kungul Hafız Etem de katıldılar. Rıfki, bir süre onlarla konuştu. Sonunda aralarında bir mutabakat oluştu. Kasabada ve hatta bölgede çok sevilen ve saygı duyulan Kungul Hafız, Berber Rıfki'nın anlatamadıklarını, yakın dost olduğu müftüye çok rahat bir şekilde aktardı. Böylece ortak kaygının yoğunluğunda birleştiler. Kasabada herkes ama herkes, artık iyice kaybolan asayişin, ahaliye çıkması muhtemel faturasından korkuyordu. Kaymakamı, jandarma komutanı tutuklanmış bir idare merkezinin zaafiyeti az çok bilinmekteydi. Şu merak ediliyordu: Damat Ferit Paşa'dan yeni bir Kaymakam istenmeyeceğine göre, kasabanın güvenliğine, 100 kişilik Enis Fahri Bey'in milis gücü yeterli katkıyı sağlayacak mıydı? Sağlayacaksa, bunun süresi ne kadar olacaktı? Hiç beklenmedik aksi bir durum doğabilir miydi? Eğer doğacaksa, kasabanın ileri gelenlerine, Enis Bey'in ne gibi önerileri olabilirdi?

Bu sorulara kısmen cevap alındı. Beşir Bey, Enis Bey'le yaptığı görüşmeden sonra müftüye, Akçat'taki Gökbayrak Taburunu adres göstermişti.

“-Yani,” dedi müftü Hakkı Bey, “buranın asayişini Gökbayrak Taburu mu sağlayacak?”

“-Evet,” dedi Beşir Bey gülümseyerek. Sesinde güven verici bir ton vardı, “Sizin taburunuz o. Küçümsenecek bir güç değildir.”

“-Estağfurullah, ben öyle demek istemedim,” diye mukabelede bulundu Hakkı Bey. “Kasabanın günlük asayişine mesai ayırırlar mı, demek istemiştin.”

“-Merak buyurmayın, görevlerini eksiksiz yaparlar. Enis Bey, yardımlarınız için size ve kasaba halkına teşekkür ediyor. Biz... Toparlanıyoruz. Gideceğiz. Yapacak çok işimiz var, lakin burada değil... Cenazelerin bugün defnedilebileceğini düşünüyoruz. Enis Bey'e öyle söyledim.”

“- Geç olsa da, cenazelerin defni bugün tamamlanacak.”

Vedalaştılar. Dönüş hazırlıkları tamamlanmıştı. Doktor Enis Bey'in çetesi, aynı gün öğleden sonra Ayazma köyü üzerinden tarihi İpek Yoluna ulaştı ve oradan İznik istikametine doğru yürüyüşe geçti.

Silahlı çatışmada can verenlerin cenazeleri, o gün akşama kadar süren ve onlarca kişinin katıldığı çalışmalar sonucu defnedildiler. Akşam saatlerinde herkes yemeğe ve istirahatata çekildi. Yatsıya doğru, günün travmasını üzerinden atmaya çalışan kasabanın çarşısı hareketlenmeye başladı. Belediye dairesinin karşısındaki Ferah Kahvesi ile batı sahilindeki kayıkhanenin denize sıfır olan avlusu, kasaba sakinlerince doldurulmuştu. Kandil ışığında akşam alış-veriş yapan dükkânlar ile yeni kestikleri etleri açık hava çengellerine asan kasapların işleri gittikçe yoğunlaşıyordu. Kasaplar, yaklaşan Ramazan ayının siparişlerini karşılamak için, satırlarla kütüklerin üzerinde durmadan et parçalıyorlardı. Çarşıdaki Derviş'in kara fırını da, haznesinde doldurulmuş odunları çatırdatarak yakıyordu. Fırın, yeni bir ağız ekmek pişirilmek üzere kızdırılmaktaydı.

Ancak çarşıdaki hareketliliğe yeni bir hız katan farklı bir gelişme de göze çarpıyordu. Pek çok kimsenin dikkatini çeken, “Hayırdır inşallah! Bu saatte!..” diye şaşkınlıklarını dile getirmelerine neden olan bu önemsenecek gelişme, akşam sularında, onlarca köylünün at ve katırlarla hemen hemen aynı vakitlerde çarşıya inmeleriyle yaşanmıştı. Bu sosyal kıpırdanmanın kasaba ayağı, ancak kanlı çatışmalar gibi herkesi uzaktan yakından ilgilendiren hadiselerle kımıldanıyor, tıpkı çarşıda yaşandığı gibi, yalıdan yaylaya değil, doğrudan ovaya doğru kayıyordu. Bu kaymalar, daha sonra tam tersine dönecekti. Köylerden, hayvan sırtında inenler, boş yer bulabildikleri hanlara koşuyorlardı. Toplu bir merak dalgası, hızı belirsiz bulut kümeleri gibi çökmüştü kasabanın üzerine. Her iş yerinde, muhabbet meclislerinde, evlerde ve yollarda, sabahki kanlı kavga konuşuluyordu. Tabii bu ana konuyu besleyen ve payitaht İstanbul ile Kuvay-ı Milliye’nin merkezi Ankara’ya dek uzanan diğer ulusal meseleler de, konunun bir diğer parçaları olarak gündemdeki yerlerini almaktaydı.

Kayıkhane önünde, sabahki kanlı kapışma, hemen her şeyi gevezelik malzemesi haline getirenler tarafından çevrile çevrile anlatılırken, akşam saatlerinde Yalakdere’den gelip meclise giren Boşnak Recep, yine kulaklara su kaçırarak bir iddia attı ortaya. Recep, yeminle desteklediği iddiasında, Merdigöz köyü civarında bazı Ermenilerin gizlice silahlandıklarından bahsediyordu. Aynı hareketin Rumlar arasında da genişlemesinin beklendiğini söyleyen Boşnak Recep, Yunanlıların kasabaya gelmeleri durumunda, silahla kuşanmış kefare çeteleriyle kapışılmasının kaçınılmaz olacağını ısrarla ifade ediyordu. Nitekim bu görüşler ve iddialar, düşman cephelerinin genişlemekte olduğuna dair muhabbet meclislerine düşen genel kanaatin oluşumunu da hızlandırmıştı.

Payitaht İstanbul’dan son gelen haberlerin iç açıcı olmadığı, kasabada zaten biliniyordu. Vatanın işgaline karşı Anadolu’da gösterilen tepkiler ve bunun sonucu olarak verilen silahlı mücadele kararı, yurdun her yanından destek görmeye başlamıştı. Kasabanın telgrafhanesine gelen ve telgrafhane müdürü Vecdi Bey’in el altından yaydığı telgraflara bakılırsa, yaklaşık 20 gün önce Ankara’da Türkiye Büyük Millet Meclisi kurulmuş ve resmen açılmıştı. Anadolu’da da kongrelerin yapıldığına dair haberler daha önce yine telgraflarla kasabaya ulaştırılmıştı. Aynı şekilde İstanbul ile ilgili havadisler de, deniz yoluyla Karamürsel’e gün aşırı ulaşmaktaydı. Küçük ama işlek bir limanı olan kasabanın “Kiraz Kayıkları” dedikleri mahsul yelkenlileri, Karamürsel ile Adalar ve İstanbul arasında neredeyse her gün seferler yapmaktaydılar. Dolayısıyla İstanbul’daki gelişmeler, bu şirin beldeden sürekli izlenebiliyordu. Zira bu büyük kent, Karamürsel’in seyr-i sefer rotasından hiç çıkmıyordu ki!

İki farklı idarenin ve iki ayrı şehrin haberleri, kasabadaki insanların da ister istemez iki ayrı grup haline getirmişti. Kahvelerde, çay ve nargile ocaklarında, sahil bahçelerinde, kasabada meydana gelen kanlı çatışmayı iki ayrı idarenin

savaşı olarak yorumlayanlar çoğunlukta idi. Her kafadan bir ses çıkmasına rağmen tartışmanın içinde olanların bir kısmı, padişahın yana tavır koyuyor, onun yüksek iradesinin memleketi badiyeden kurtaracağını ileri sürerken, Ankara'daki yeni idarenin, vatanı işgalden kurtarabileceği fikrinde ısrar edenler ise, bu görüşe karşı çıkıyorlardı. Ankara'daki yeni hükümeti Anadolu'ya ve halka yakın bulan, daha doğrusu kendilerinden sayan Kuvay-ı Milliye taraftarları, öncelikle çetelerin desteklenmesini, yeni milis ve müfrezelerin kurulmasını, kararların da her koşulda onaylanmasını istiyorlardı. Onlara göre, vatanın menfaatine olan tek kurtuluş yolu, bu yoldu ve bu yol, millî ordunun bir hilâl gibi doğuşu demektir. Ancak bu kurtuluşun nasıl olacağı konusunda net fikirler ortaya dökemiyorlardı. Sadece miş'li miş'li sözlerle, konuları kendi içlerinde yuvarlamayı yeğliyorlardı.

Aynı görüşte olmayanlar ise en büyük dayanak gördükleri padişahların, aynı zamanda halife olması hasebiyle dünya Müslümanlarını yanına çekebileceğine ve beynelmilel bir güç kazanacağına yürekten inandıklarını söylüyorlardı. Üstelik payitaht yanlıları, ülkede boşuna kardeş kanı döküldüğü, bu nedenle buna derhal bir son verilmesinin lâzım geldiği kanaatindeydiler. Bu kanaatlerini, yüksek sesli tartışmalarla dile getirmekte bir sakınca görmüyorlardı. Aksi istikamette sorulan sorulara da pek sakin yaklaştıkları ve cevap verdikleri söylenemezdi. Tepkileri keskin ve düzdü, izahat ve ikna yeteneklerinin pek güçlü olmadığını, kendileri de biliyorlardı. İstanbul'un İngiliz, Fransız ve İtalyan işgal kuvvetlerince zapt edilmesini; Yunanlıları da peşlerine takarak onların, bu işgal kuvvetlerince Batı Anadolu'ya, Kocaeli de dâhil Marmara Bölgesine konuşlandırmalarındaki ana gayelerin ne olabileceğini, izah edemiyorlardı. Sonunda yumrukların peykeleri, duvarları dövdüğü, sarıklı ve fesli kafaların pırıltılı öfkeleriyle birbirlerine kaykıldığı agresif bir kavga ortamı, bir alev parlaması gibi ortaya çıkıyordu. Allah'tan duvarları döven yumruklar, araya girenler sayesinde insanların suratlarına, kafalarına ve gözlerine şimdilik inmiyordu. Aksi takdirde ikinci bir husumet, fecaati doğurur ve bu fecaat de kaçınılmaz olarak çarşayı kasıp kavururdu. Zira son günlerde ortada pek asayiş kalmadığından hemen herkes yanında kama, bıçak ya da kasatura türü, ateşli olmayan silahlar taşımaya başlamıştı. Tüfeği ya da diğer ateşli silahı olanların sayısı azdı; onlar da uluorta taşınmazlardı. Çok kıymetli, az bulunan malzemelerden sayılırdı bu silahlar. Köylerden çarşıya inip kanlı baskından sonraki gelişmeleri koklamaya çalışanların hepsi de, kasabadakilerin aksine tam donanımlıydılar. Silahlarını ve fişeklerini kabanlarının altlarına gizlemişlerdi.

Farklı iki görüşün ortaya çıkardığı fikir ayrılığı çarşıda; insan nefesinin dolaştığı her noktaya ve hatta her zerreye nüfuz etmekteydi. Giderilmesi de mümkün görünmüyordu. İki ateşli ve inatçı kutubun çenebaz sözcüleri, bu akşamdan tezi yok, kendilerine yeni taraftarlar katma konusunda çalışacaklarını haykırarak ifade etmişlerdi. Hanları dolduran meraklı köylüleri, her iki grubun, yanlarına çekmek için dakikalarca dil döktükleri oluyordu. Fakat köylerden

apar topar gelenlerin ya da gönderilenlerin hemen hemen hiç birinin, memleket meselelerinden haberleri yoktu. Kasabadaki idarecilerin bile neden tutuklandıklarını öğrenememişlerdi. Kasabanın başsız kalmasına sebep olan Enis Bey ve silah arkadaşları da, bazı esnaf ve eşraf tarafından sabahtan beri eleştiriliyordu. Bu aradabazı kimseler de, 7 kişinin tutuklanması için 40 kişinin ölmesinin izah edilemeyeceğini öne sürerek, askerî gücün inzibat ve Kuvay-ı Milliye olarak bölünmesinin, ülkede vahim sonuçları beraberinde getireceğini söylediler ve “İşte asayiş ve devlet otoritesi böyle yok ediliyor” diye de tenkitlerini sıraladılar.

Kasabanın ayanı ve esnafı, kendi kafalarındaki meseleleri, bir hınç ve öfke nöbeti içinde ortaya serip kıyasıya tartışmaya açarken, bu tartışmalara çok önemli boyutlar katabilecek bazı söylemleri de dikkate almadıkları oluyordu. Yalakdereli Boşnak Recep’in, Ermeni ve Rum hareketleriyle ilgili önem arz edebilecek iddiaları nedense hiç ele alınmamış, havada kalmıştı. Oysa Boşnak Recep’e, olayı kasabaya intikal ettirmesi için bizzat görev verilmişti. Zira köylerin tehdit altına girmesi tehlikesi mevcuttu. Boşnak Recep, söylediklerinin dikkate alınmaması üzerine konuyu Gökbayrak Taburuyla irtibatı olan kasabadaki temsilcisi Alaattin Kaptan’a bir kez daha açmak zorunda kalmıştı. Diğer köylerden gelenler de, yerli Rum ve Ermenilere dikkat çektiler, onların, gözetim altında tutulmalarını istediler. Oysa dış bombaları yok etmeye çalışırken, gizli kalmış iç bombalarla pisi pisine ölmenin dayanılmaz sorumluluğunu, bu yörede ve bu hassas ortamda kimse kolay kolay kabullemezdi. Aksi takdirde ilgisizlik, sözün tam anlamıyla korkunç bir kaosa sebebiyet verirdi!

Ferah kahvesinde, Ermeni ve Rum nüfusun yoğun olduğu köylerdeki son durum enine boyuna tartışmaya açıldı sonunda. Yalakdereli Boşnak Recep ile Kurt köyünden Rasimoğlu Abdullah, kasabadan Canımoğlu Selahattin Kaptan’la Danki Emin’e, Ermeni ve Rum çeteleri hakkında bilgiler ulaştırmaya çalışıyorlardı. Boşnak Recep, Merdigöz’le Tahtalı köyleri arasındaki dağlık bölgede, gizli Ermeni faaliyetleri olduğunu, buradaki faaliyetleri yürüten Ermenilerin, Bahçecikli Ermeni çetelerinden silah ve cephane temin ettiklerini ısrarla belirtiyor, Kurtköylü Rasimoğlu Abdullah, aynı sinsi faaliyetlerin, Fulacık köyü kırsalında Rumlar tarafından da sürdürüldüğünü sözlerine ekleyerek, Yalakdereli dostuna destek veriyordu. Bir bakıma iki misafir köylü, Rum ve Ermeni işbirliğinin olabileceğini ima ediyordu. Yani kırsal alanda böyle bir hava esiyor gibiydi.

“-Bu söyledikleriniz çok mühimdir,” dedi Danki Emin, “fakat malumata ulaşmamız şart. Kesindir, diyebiliyor musunuz?”

“-Bize ulaşan bilgileri aktarıyoruz,” diye karşılık verdi Boşnak Recep.

“-Bilenler, yakında Ermeni kokusu duyulacak diyorlar,” dedi Abdullah. “Zaten isyan, onların meşrebinde varmış. Emin Ağa, ateş olmayan yerden duman çıkmaz.”

“-İş gene size düşüyor,” dedi bu kez Canımoğlu Selahattin. “Sinsice faaliyetler sürdürülüyorsa, sizin oralardan biri, gözetleme, istihbar etme görevi alacak. Ya-

lakdere’den sözünü güvenilir bir Müslüman, bu hizmeti pekâlâ yerine getirebilir. Fulacık için de aynı şey geçerli... Pomak Hasan, orada bu nifakın üstesinden gelir. Hainlere, ekmeğini yedikleri toprağa ihanet edenlere aman verilmez, mutlaka cezalandırılırlar. Bu konuda müsterih olun. Endişeye mahal yok. Çünkü size, ne saldıracaklar ne de zarar verebileceklerdir.”

“-Konuyu Alaattin Bey’e de ilettik,” dedi Yalakdereli. Kuşkusu devam ediyordu. “Meseleyi Gökbayrak Taburuna götürecekmiş.”

“-O halde hem Ermeniler hem de Rumlar, gözaltında tutulacaklar demektir,” dedi Danki Emin. “Alattin Bey, köyleri iyi tanır. Güçlü bir irtibatı vardır onun. Ayrıca Gökbayrak Taburunun Karamürsel sorumlusudur. Ermenilerin ve Rumların her hareketini izler o.”

Tartışmalarla çarşının kaynadığı saatlerde Akçat köyünden gelen atlıların en sonuncusu, diğerlerinden farklı olarak atını hana değil, Nalbant Bekir’in dükkânı önüne bağladı. Sivil giyimli, kalpaklı, lokma bıyıklı, bodur esmer adam, hızlı adımlarla Derviş’in fırınına girdi, selam verdi. Fırın, mesaisini tamamlamış, kapanmak üzereydi. Ancak haznesi, yanan odun kümesiyle doluydu. Etrafa alevler saçıyordu. Büyükçe tezgâhın üzerine uzanmış olan hamurkâr uyuklamaktaydı. İçeri girenin selamı üzerine doğruldu. Gelen adamın somun ihtiyacını, bir çeyrek çavdar ekmeğiyle karşıladı. Tezgâh da, raflar da tam takırdı. Adam, hiç istifini bozmadan tezgâhın bir ucuna ilişti, kuru ekmeği elleriyle parçaladı, Sonra yemeye koyuldu. Hamurkâr, sert çavdar ekmeğini hiç yüksünmeden, katıksız yiyen adama imrenerek baktı. Onu tanıyamamıştı; yabancı olmalıydı... Hamurkâr, “Keşke katığım olsaydı da, bu misafire verebilseydim,” diye düşündü. Fakat bu düşüncesini, misafire iletemedi. Kim olduğunu da sormadı. Sadece “Çay içer misin?” diye teklifte bulunabildi. Teklifi kabul edilmedi. “Sen bana bir tas su verebilirsen iyi olur,” diye talepte bulundu yabancı. Hamurkâr, tasla değil de testiyle getirdi suyu. O da dikti ağzına kabı, kana kana içti suyunu. Afiyetle yediği ekmeği bitince iki metelik attı tezgâhın üzerine ve soluğu çarşıda aldı. Sokaklar karanlıktı. Sağdan soldan tek tük kandil ışıkları sızıyordu dışarı. O sızıntılar da, mum ışığı gibi cılız ve incecik kalıyordu geniş alanda. Çarşıda bir şey aranacak ya da bulunacak olsa, el yordamıyla gerçekleştirilebiliyordu ancak. Her şey, karanlığın derin örtüsüne teslim olmuş gibiydi.

Akçat’tan gelen adam, Ferah Kahvesinin deniz kıyısındaki tahta iskemlelerinden birine oturdu. O sırada yatsı ezanı okunmaya başlamış, kahvehaneyi ve onun dar avlusunu dolduran müşteriler namaza kalkmışlardı. Herkes avluyu terk ederken, kabanı omuzlarında, iri kıyım bir kişi, oraya girdi. Giren Fedai Kaptan’dı. Zeytinyağı ile yanan isli kandiller altında, ağır adımlarla misafire yaklaştı. Onu daha yakından görmek ve tanımak istercesine hafifçe öne eğildi:

“-Hoş geldiniz,” dedi.

Misafir, samimi bir tavırla karşılık verdi. Tokalaştılar. Fedai Kaptan, yarı

karanlık ortamda, gelenin Şükrü Bey olduğunu anlamakta biraz gecikmişti. Onu iyi tanıyordu ama gelenin yüzü pek açık değildi, kabanın yakaları da kalkıktı. Önce hal hatır sordular birbirlerine, sonra da ocakçıya çay siparişi verdiler. Fedai Kaptan:

“-Yukarıda durumlar nasıl?” diye sorarak sohbete girdi.

“-Yukarılar iyi de, kasaba pek öyle değil galiba kaptan,” diye manalı manalı karşılık verdi Şükrü Bey, “Enis Bey’in çetesi, inzibat kuvvetlerini darmadağın etmiş.”

“-Sormayın,” diye tısladı kaptan. “Bugün burada kan gövdeyi götürdü.”

“-İnşallah intikam meselesine dökülmez iş. Lakin çatışmalar sona erecek mi bundan sonra; onu kestirmek güç... Neyse, sen neler yapıyorsun? İstanbul’a gidiyor musun Fedai Kaptan?”

“- Evet, gün aşırı gidiyorum. Kiraz sevkıyatı var. Bazen de kömür işi oluyor. N’decen, ekmek parası. Duyduğuma göre, siz de taburdaymışsınız. Osman Nuri Bey öyle söylemişti.”

“- Evet doğru. Yakında sen de olacaksın.”

Önce Fedai Kaptan güldü, sonra Şükrü Bey. O sırada çaylar geldi. Kaptan:

“- Biz denizi kolay kolay bırakamayız be!” diye söylendi.

“- Bırak diyen yok. Tabura, denizde de adam lâzım.”

Fedai Kaptan, çayını ağzına götürürken duraksadı. Donuk ışık altında bir maskeyi andıran kaytan bıyıklı, adaleli yüzü ekşiyiverdi. Sıkılmıştı. Bir yudum aldığı çaydan sonra yutkundü. Şükrü Bey, şaka mı yapıyor, yoksa gerçeklerden mi bahsediyordu; çözememişti...

“-Nasıl yani!” diye konuyu tam olarak anlayamadığını ifade etmeye çalıştı kaptan. Kafası karışmıştı birden. Tam o sırada iki kişi Şükrü Bey’i tanıyarak selam verdiler. Bir iki hoş sohbet oldu aralarında. Muhabbet anında Şükrü Bey, bir ara kaptana döndü. Konuyu değiştirerek:

“-Tevkif olanlar varmış kasabada,” dedi. “Kaymakamla, askerlik şube reisini götürmüşler; öyle mi?”

“-Öyle, doğru,” diye karşılık verdi Fedai İsmail. “Dava vekili Osman Bey’le eski Belediye Reisi Abdurrauf Bey de, İznik’e götürüldüler. Orada mahkeme edileceklermiş. Tabii akıbetleri ne olur, bilinmez.”

“-Desene burada harbe başlanmış,” diye merakla iç çekti Şükrü Bey. Olanları kavramakta güçlük çeker gibiydi. Ona göre, gelişmeler normal değildi ve olaylar kendi seyrinde gitmiyordu.

Kaptan, anlatmaya başladı:

“-Ya, ya, valla doğrudur dediklerin. Onlarca kişi vuruşmada can verdi, bir kayık dolusu yaralı da İstanbul’a sevk edildi. İş ciddi. Kasabada Kaymakam yok. Belediye Reisliği de Kaymakamdaydı; şimdi o makam da boş... Jandarmanın durumunu da bilen varsa söylesin. Her şeyi saldırdık çayıra, Mevlâ’m kayıra, durumuna düştük anlayacağın. Sahipsiz bir haldeyiz.”

Şükrü Bey’in yanındaki iki kişi, kaptanın laf yetiştirmeye çalıştığını,

Şükrü Bey'in de ona ulaşmaya gayret eden dikkatli tavırlarını görünce, işleri olduğuna hükmettiler, izin isteyip yanlarında ayrıldılar. İki dost yeniden baş başa kalmıştı. Çaylarını bitirene kadar konuşmalarına ara verdiler. Sonra kaptan iki sigara sardı, karşılıklı tüttürmeye başladılar.

"-Sen demin ne demek istediniz Şükrü Bey?" diye hatırlatma gereğini duydu kaptan. Karışan kafasının durulmasını istiyordu. Bu karışıklık, arkadaşının açıklamalarıyla çözülebilirdi şüphesiz. "Yanlış duymadıysam, tabura da adam lâzım, dediniz."

"-Aynen öyle," dedi kaptanın arkadaşı. Son derece sevecen ve sakin görünüyordu. Kaptanın kafasının karışık olması da, işine gelir gibiydi.

"-Eşraf, idare işini çözer," diye sözlerine devam etti Şükrü Bey, "Ama durumlar eskisi gibi devam eder mi; o bilinmez..."

"- Kaymakamlık için Efedayı'nın adından söz ederler."

"-Bak, gördün mü? Kaymakamı bulmuşlar bile. Ama bizim asıl derdimiz o değil. Başka işlerin peşindeyiz."

"-Dilinizin altında ne var; söylesenize. Hep kaçamak konuşuyorsun. Yahu kafama takıldı durdu. Söylemedin de bir şey... Benim, taburla alakam mı var da, lâzımsın diyorsun. Neler oluyor Allah aşkına?"

Şükrü Bey, demirin tava geldiğine inanan bir demirci ustası edasıyla başını biraz daha arkadaşına yaklaştırdı. Bu kez sözlerine ciddi hava katarak cevap verdi:

"- Durumlar hakikaten iyi değil, hatta görüldüğünden berbat. Şaka bir yana, vatan işgal altına sokulmuştur. Görüyoruz ki, geline nokta İstanbul'un umurunda bile değil. İşgalin geçici olduğu zannediliyor. En büyük hataya da burada düşülüyor. Lakin hataya düşmeyenler de var. Gelgelelim, saltanatçılar, onlara da rahat vermiyor. Kimden yana bunlar? Anadolu'ya inzibat kuvvetleri gönderip kıyıma sebep oluyorlar. İşte son örneği burada yaşandı. Yani boşu boşuna kardeş kanı dökülüyor. Kime yarıyor yaptıkları? İşgalci gâvurlara... Memlekette ikilikler başladı."

"- Doğrudur. Şu bir lokmacık çarşıda bile millet ikiye ayrılmış. Kimi İstanbul'da padişah diyor, kimi Ankara'da Mustafa Kemal Paşa... Kilerde un kalmamış, açlık kapıda; para, pul eteğini çekmiş. Çoluk çocuk perişan... Lakin herkesin bir kavgası var. Bölüyorlar bizi..."

"- Herkesin aklını başına alması gerek. Sırası mı kavganın şimdi, kaptan? Vatanımız elden gidiyor. Namus keza öyle... İngilizlerin bugün yarın geleceği söyleniyor. Peşinden Yunanlılar... Saltanat yanlıları, bu zillete eyvallah mı diyecekler?"

"- Hâşâ! Olur mu? Hepimiz silaha sarılacağız. Elimizden geleni ardımıza koymayacağız." Kaptan, birden hatırladığı şeyi, konuşmasının arasına sıkıştırdı. "Hey dur yahu, Şükrü Bey kusura bakmayın, dalıp unuttuk. Karnınızı doyurmadık. Tüh, kahretsin!"

"- Kaptan, karnım tok benim. Aç olsam söylerdim. Fırında atıştırdım bir şeyler. Sen, ekmeği falan bırak da sözlerime kulak ver: Deniz taşımacılığı nasıl?"

"-Mal sevki mi?.. Gün aşırı meyve, sebze oluyor... Bazen de kömür... Onları

İstanbul'a götürüyoruz. Her zamanki gibi... Yalnız şu İngiliz gemileri var Haliç önünde. Artık vesika sorar oldular. Kayıkları, motorları da tek tek arıyorlar."

"- Amaçları neymiş?"

"-Kaçak mal olmasın diye arama yapıyorlarmış. Bana denk gelmedi. Uygulamaya yeni başlamışlar. İşlerimiz gittikçe zorlaşıyor. Ama pes etmek yok."

"-Kimin zorlaşmıyor ki... Bak kaptan, İngilizlerin ne halt ettikleri hiç önemli değil. Önemli olan, artık bizlerin ne yapması gerektiği... Tabura, denizde de adam lâzım dememdeki maksadı anlatayım şimdi de: Gökbayrak'ın İstanbul kolu, üzerine düşen görevlerden birini daha yerine getirmeye hazırlanıyor. Kurulmakta olan bir menzil hattı var; bu hat, İstanbul-İzmit, İstanbul-Karamürsel arasında görev yapacak. Laf aramızda, şimdilerde denizden yapılacak gizli faaliyetlerde görev alacak isimler belirleniyor. Anadolu'nun çok acil silah ve cephaneye ihtiyaç duyduğu bilinmekte. Bu silah ve cephane de Haliç koylarında, Eyüp, Üsküdar kıyılarında yer alan depolarda duruyor. Onlar, oradan alınıp gerçek sahiplerine ulaştırılmalı."

"-Ya!.. Anladım. Bize vazife mi verilecek?"

"-Elbette. Pazarlı Mustafa Kaptan da var. Sonra Alaattin Kaptan sırada. Zaten Alaattin Kaptan'ın bizle teması sürüyor. Cavit Bey, Boşnak Asım, Cezayirli Mehmet ve daha pek çok arkadaşımız, faaliyetlerin içinde. İçinde olmayanlara da davetler yapılıyor. Sana, tarafımdan yapıldığı gibi... Kaptan, söylediklerim gizli şeylerdir. Bilgin olsun diye açıkladım. Unutma, İstanbul'da, kayığından istifade etmek için sana bir şekilde ulaşabilirler. Kayığın adı neydi: İsmet mi?"

"- Hayır, lâkabımın adı olan Fedai..."

"-Tamam, pekâlâ. Göreve hazır olduğunu, İstanbul'daki dostlarımızın bilmesi gerek. Yani bana, görevi kabul edip etmeyeceğini şimdi söylemen lâzım."

"-Vatan için görevden kaçınacak değilim."

"-Senin gibi bir kaptandan böyle bir cevap beklenir zaten. Görevinin zor ve tehlikeli olduğunu söylememe gerek yok; biliyorsun, ortada zaten..."

"- Biliyorum. Hamama giren terler Şükrü Bey."

"- Begoviçlerden Osman Nuri Bey'i tanıyorsun. Deniz subayıdır kendisi."

"- Evet, tanırım. Sizin, Gökbayrak'a katıldığınızı ondan öğrenmiştim."

"- O, bizim İstanbul kolumuzu organize ediyor. Muavenet-i Bahriye Grubu'yla temas halinde yani. Bunun ne anlama geldiğini ileride anlayacaksın."

"- İstanbul'dan bahsettiniz az önce; oradaki dostlarınızdan... Kim bunlar? Nereden tanıyacağım onları ben?"

"-Osman Nuri Bey'le... Benim adım sana söylenecek. Farklı kimliklerle de yaklaşabilirler, haberin olsun. Parola da, 'Karşı Yakanın Beyleri...' Duydun, değil mi? Aklında tut kaptan, parola önemlidir. Daha sonra geniş bilgi sahibi olacaksın. Bu akşamlık bu kadar... Namazdan sonra burası kalabalıklaşır; mevzuumuza devam edemeyiz... Gelişmeler olursa, başka zaman konuşuruz."

"- Kalkalım," dedi kaptan. Kalktılar ve avludan çıkıp sahil boyunca yürüdüler.

"- Telgrafhane açık mı?" diye sordu Şükrü Bey, "Kim var orada?"

"-Nadir Bey," dedi Fedai Kaptan. "Hayrola, telgraf mı çekeceksiniz?"

“-Belki,” dedi pek emin olmayan sesle Şükrü Bey, “Nasıl, güvenilir biri midir Nadir Bey? Telgraf da çekebilirim, gelen telgrafları da sorabilirim. Müdürü var mı telgrafhanenin?”

“-Vardır herhalde. Yahu Şükrü Bey, n’oluyor sana? Adamın kafasını karıştırıyorsun. Bu da yetmiyor, ahiret sualleri soruyorsun. Dolaylı konuşmayın. Sizin gibi mürekkep yalamış biri değilim. Düz olun; bu kâfidir...”

“-Her şeyde düz olunmaz. Yerin kulağı vardır Fedai Kaptan. Politik olmazsan bu meydanda çulu deldirirsin alimallah. Konumuza dönelim: Telgrafhane, bizim de, buranın da can damarıdır. Tabii düşmanlarımız için de aynı değeri taşır. Şunu söylemek istiyorum: Bugün İstanbul’dan yahut başka yerlerden telgraf gelmiş midir; onu öğrenmemiz lâzım. Bunu kim bilebilir? Telgrafhanenin müdürü veya memuru değil mi? İkisinden birisine ulaşmak gerek. Bilhassa müdürün, yanımızda olmasını isteriz. Kaptan, eminim inzibat sevk birliği, bugün burada olan çatışmayı duymuştur. Ve yakında buraya bir bölük asker gönderecektir; kim bilir belki de bir tabur...”

“- Ee, sonra... Ne olur bir tabur inzibat gelirse?”

“-Gökbayrak Taburu ve sizler için hiç iyi olmaz. Onlara ihtiyacımız yok ki. Niye hedef seçsinler Karamürsel’i? Başka yer mi yok? Boş ver, kaptan. Bizim için şimdi önemli olan telgrafhane müdürü ile konuşmak.”

“-Ben tanımam telgrafhane müdürünü. Hiç işim de olmadı onunla. Sen bunu Osman Nuri Bey’e sorsana... O, kasabada ne var ne yok, bilir.”

“-Ona gidiyoruz,” dedi yüksek sesle Şükrü Bey. “O, bize yardımcı olacaktır ve ben, her kimse, telgrafhane müdürüyle konuşacağım. Onu da, memuru da, ikna edip kazanmamız şart. Onlara şiddetle ihtiyacımız var. Düşmanlarımızın saflarında olmalarına göz yumamayız. Sonra kasabaya gelen telgraflar, taburumuz için de, sizler için de önemli. Dolayısıyla buraya gelen telgraflardan haberimiz olmalı.”

“-Çok şey istiyorsun,” diye güldü Fedai Kaptan. Birlikte telgrafhanenin önüne geldiler. Kiliseden bozma küçük telgrafhane binası, karanlıklar içinde, dört başı mamur bir maket karaltısını andırıyordu. Kanlı olaylara sahne olan avlusu ise, insanda mezarlık hissi uyandırıyor; sessiz ve soğuktu... Baharın bu ılık akşamı, yaza hazırlanan göçmen kuşlar misali çekip gidecekmiş gibi esintiliydi. Körfez, derin bir tuz ve iyot kokusunu rafine eden hışırtıyla kucaklıyordu akşamı.

İki dost, gümrük acentesinin olduğu yerden geri dönüp, çınar ağaçlarının sıralandığı sokaktan çarşı merkezine yürüdüler. Osman Nuri Bey’i arıyorlardı ama sonra o kişinin kasabada olmadığını öğrendiler. Bu bilgiyi, yatsı namazından çıkan bazı tanıdıklar da teyit edince onu aramaktan vazgeçtiler.

“-Bu iş sana düştü kaptan,” dedi Şükrü Bey, “Osman Nuri Bey herhalde İstanbul’da.”

“-Ne işi?.. Bilmece gibi konuşmaktan vazgeçmedin be yahu!”

Şükrü Bey muzip bir tavırla gülüp kabanın cebinden bir kâğıt çıkardı, kaptana uzattı:

“-Bunu, cebine sok ve kimseye gösterme. O, bir telgraf, postaneden çekilecek. Her şey onda yazılı... Telgrafçıya vermen yeterli... Lakin mutlaka bu telgraf çekilmeli, yerine ulaşmalı. Şayet Osman Nuri Bey bu akşam İstanbul’dan döner de, yarın onu görürsen, o zaman bu kâğıdı ona ver. Gereğini yapar o... Yalnız her vaziyette bu telgraf, istediğimiz yere ulaşmalı.”

“-Adamı sıkboğaz etme huyundan hiç vazgeçmeyeceksin.”

“-N’apayım; huyum...”

“-Farz edelim ki, itiraz etti telgrafçı buna; o zaman ne yapmamı istersin?”

“-Bak kesin söylüyorum: Mutlaka ve mutlaka telgrafın yarın çekilmesi şart.”

“-Adamların cesetlerini çiğneme pahasına olsa da mı?..”

“-Cesetler, telgraf çekemezler ah benim saf dostum.”

“-N’apalım, o zaman canlısını terbiye edeceğiz.”

Şükrü Bey, o şen, şakrak tavrını coşkuyla dışa yansıttı ve dostunun sırtına şaka yollu bir şamar indirdi. Kaptanın esprisini beğenmişti:

“-Gazamız mübarek olsun, kaptan!”

*Gökçetepe'nin ardından şehre dökülen
sabah güneşinin ilk ışıkları, gözlerinin
mahmurluğunu silip götürmüştü.*

*Yüce Yaradan'ın, sonsuzluğu anlatan
gücüne teslim olmanın erdemini şevkle
onayladı.*

BÖLÜM 2

Karamürsel fes ve çuha fabrikasının ortaklarından Hacı Âdem Ağa, evinde sabah namazını kılar kılmaz, dış avlunun kapısında bekleyen faytona neredeyse koşar adımlarla ilerledi. Yaşlı olmasına rağmen çevik hareketler sergiliyor, hiç vakit kaybetmeden işinin başında olmak istediğini el işaretiyle, faytoncuya anlatmaya çalışıyordu. Diğer taraftan da:

“Çek evladım, hemen dehle şu kalpazanları,” diye mırıldanıyordu. Fakat faytoncunun, âdeta mekanikleşmiş hareketlerinde pek öyle bir değişiklik veya hızlanma görülüyordu. Hacı Âdem, özenle dikilmiş siyah, uzun, geniş yakalı ceketle oynarken, fesini durmadan kımıldatırken o arabacı, kurduğu kendi düzeni içinde atlara yol veriyor, fayton, zemini bozuk yollarda, her zamanki haliyle hopleya zıplaya yol alıyordu. Yaşlı adam, faytoncuyu ikaz etmekten, azarlamaktan vazgeçti sonunda. Olanları değiştiremeyeceğini anlamıştı. Başını, faytonun dışına çevirdi. Sabahın, o kendine has zarafetini ve duruluğunu hissetti, bir hoşluk doğdu yüreğinde. Tertemiz havayı iç çekerek soludu. Huysuzluğuna deva olacak bir sükûnet dalgası sinmişti içine.

Sabah, bahar havasını sunmaya hazırlanan hamarat bir iklim şalı gibi seriliyordu zamana. Gün, nimetleriyle bezenmiş cömert meleklerini göndermeyi programlamakla meşguldü sanki. Ve ilahi bir gücün sonsuz bekası, sınırsız bir rızık ve harikalar yaratan tabiat şöleninin beşeri ve uhrevi kapılarını açmaktaydı. Ama ne yazık ki, nankörlüğü tescillenmiş insanlar, izan ve kavram kargaşası içindeydiler ve her zaman olduğu gibi, kaderin kendilerine neler hazırladığını bilmeden bedbaht bir şekilde çırpınmaya devam etmekteydiler.

Hacı Âdem Ağa, tabiat içinde keşfettiği olağanüstü düzen, ibret ve incelikler karşısında, bir insan olarak kendilerinin nasıl hödüklediğini mukayese edince, tüylerinin ürperdiğini hissetti ve Yüce Yaradan’ın, sonsuzluğu anlatan gücüne teslim olmanın erdemini şevkle onayladı. Bundan dolayı olsa gerek, sabahların, insan üzerindeki terbiye edici ve uyarıcı gücünü bir kez daha anlamıştı. “Herkes anlayabiliyor mu acaba?” diye sordu kendi kendine. Hesapları insanlar kuruyordu ama öncelikle kendilerini değil, kendileri gibi düşünmeyenleri sorgulamaya can atıyorlardı.

Birden bastonu geldi aklına Hacı Âdem Ağa’nın. Önce irkildi, sonra etrafına bakındı. Almış mıydı yanına?.. Ayaklarının dibinde gördü. Çocukça sevindi. Bacakları ağrıdığında bastona çok ihtiyaç duyuyordu. İşte o ağrı, hiç beklemediği bir anda sol bacağına saplanıvermişti. Bastonu aklına getiren de bacağına ok gibi saplanan o müzmin ağrıydı. Romatizmadan az çekmiyordu. Kopacası ayak parmakları bazen çok feci sızlıyordu da, dayanamayıp inim inim inliyordu. Sonrada kendi kendine, ‘parmağın acısına da bu kadar çabuk teslim olur mu insan?’ diye sorma cesaretini pekâlâ gösterebiliyordu.

Hacı Âdem Ağa, ayağında duyduğu kronik ağrılarla birlikte kafasında

sürekli dolaşan ve birbirleriyle çarpışan düşüncelere kayıverdi. Açık mavi gözleri kısılmış bir vaziyetteydi. Henüz gözlüğünü takmamıştı. O sırada fayton, Tabakhane mevkiine gelmişti. Fabrikaya yaklaşmış sayılırdı. Birkaç dakika sonra işyerinin kapısında olacaktı. Sahil yolunda sıra sıra, işe giden belcileri, kazmacıları gördü. İçleri gübre dolu at arabaları da bağ yollarına dizilmişlerdi. Dokumacılar, yaya olarak sahil boyu ilerliyorlardı. Onların hedefi şayak fabrikasıydı, çünkü vardiya değiştireceklerdi. Fabrikanın deniz kenarındaki depo çevresinde kümelenen balıkçıların, dericilerin ve kalafatçıların telaşları ise diğer işe koşanlardan daha az değildi. Üstelik onlar çalışmalarını, erkenden neşe içinde naralar atarak renklendiriyorlardı.

Hacı Âdem Ağa'nın faytonu, o sabah, her zamankinden daha çabuk vardı şayak fabrikasına. Evden çıkarken bastona pek ihtiyaç duymayan yaşlı patron, ağırları yüzünden fabrikaya bastonla girmek zorunda kalmıştı. Dış kapıda bekçi-başı, iç kapı girişinde ise vardiya ustası, kendisini karşıladılar. İdare odasına geçip bir müddet dinlendi. Bacağındaki ağırı, sinir bozucu bir şekilde sürüyordu. İlk bakışta fabrikada her şey yolunda görünüyordu. Atölyeler işliyor, buhar kazanları ötüyor, dokuma tezgâhları bağıra bağıra çalışıyordu. Fakat patron, tam tatmin olmuş sayılmazdı. Her şeyin yolunda gidip gitmediğini vardiya ustasından öğrenecek, kendini iyi hisseder hissetmez, üretim sahalarını bir başına denetleyecekti. Her şeyin yerli yerinde olduğunu bizzat mahallinde görmesi gerektiğine, daha buraya gelmeden kendisini inandırmıştı. Çünkü başka türlü rahata eremiyor, iç huzura kavuşamıyordu. Bu sebepten ötürü vardiya ustasını sorguya çekmeliydi. Onu odasına çağırırdı.

Baş usta Zeço Sait, Âdem Ağa'nın odasına girip saygıyla selam verdi. İltifatkâr bir eda ile:

“Sabah şerifleriniz hayır olsun, efendim,” dedi.

“Sağ ol,” diye geçiştirdi Hacı Âdem Ağa. Hemen konuya girmek istiyordu. “Bana bildirecek vukuatın var mı?”

Zeço Sait, patronunun aşırı kuşkusuna bir anlam verememekle birlikte onun hemen rahatlaması gerektiğini düşündü. Kızıl sakallı, ablak yüzünde kuşkulu, titrek bir tebessüm dolaşıyordu:

“-Müsterih olun, her şey yolunda Hacı Efendi,” dedi. Devamla, “Bu gece, çok şükür tezgâhlarımız arızasız çalıştı. İmalatımız, beklentimizin altında değil. Mekiklerin elden geçmesi tamamlanınca, daha iyi randıman alacağız inşallah.”

Hacı Âdem Ağa'ya göre, vardiya ustası Zeço Sait, ya çok saf, dünyadan habersiz ya da iyi rol yapan bir tiyatrocuydu. Ama onun soğukkanlılığını ve hatta üzerinden akan nezaketini takdirle karşılamadı değil. Böyle insanlar da olmalıydı iş yerlerinde.

“-Sana, imal ettiğin kumaşı ya da şayağı soracak değilim,” dedi patron gergin bir ses tonuyla. “Onu Ekrem Bey'e bildirirsin. Nerede o?” Köstekli saatini

çıkarıp baktı Âdem Ağa, “Saat yediye geliyor. Kaçta gelir müdürünüz? O da mı, her şeyden habersiz yoksa?”

“-Az sonra burada olur,” dedi vardiya ustası. Patronun huysuzluğuna anlam vermekte zorlanıyordu artık. Oysa tanıdığı kadarıyla, namı büyük fabrikatör Hacı Âdem Ağa, hiç böyle nobran bir kimlikle tanınmamıştı. Besbelli bir şeyler olmuştu adama. Ters giden bir şeylere kafasının attığı belliydi. Davranışlarının normal olmamasının sebebi bu olmalıydı. Aşırı tedirgin görünüyordu çünkü.

“-Zeço, Zeço,” diye homurdandı patron, “hiç başınızı çevirip çevrenize bakıyor musunuz? Memleket ahvalinden hiç haberiniz var mı? Şimdi sorularıma bitamam cevap ver: Dün gece ve ondan önceki geceler, fabrikaya dışarıdan gelenler oldu mu?”

“-Benim haberim yok!” diye cevapladı Zeço Sait hiç düşünmeden.

“-Kimin haberi var pekâlâ?”

“-Bekçiler bilir, efendim.”

“-Bekçiler bilir de sen bilemezsin, öyle mi? Burada ustabaşı bekçiler mi, yoksa sen misin? Bunu bir öğrenelim hele...”

“-Efendim, elbette ben de bilirim, lakin...”

“-Tamam, tamam, kes. Bu gece vardiya listesinde olup da işe gelmeyen var mıydı?”

“-Bir kişi gelmedi. Dokuma ustası İplikçi Arif. Yorgan döşek, evinde hasta yatıyor. Sıtmaya yakalanmış.”

“-Bu sıtmadan da nedir çektiğimiz be ya!” diye dert yanmayı sürdürdü yaşlı patron. Her şeye sinirleniyordu. “Memleketin yarısı hasta, diğer bir yarısı da, tıpkı benim gibi korku içinde yaşıyor. Sait Efendi, sana söylüyorum: İyi dinle ve ona göre cevap ver bana: Fabrikanın çevresinde gece ya da gündüz, hiç Ermeni yahut Rum fırlamaları görüldü mü? Sen görmediysen şayet, görenler oldu mu?”

“-Benim vardiyamda fabrika içine giren olmadı, Âdem Ağa. Kapıya gelen olduysa onu da bekçi Şaban bilir.”

“-Tamam, tamam, Şaban’ın da ifadesi alınacak. Neyse, şükür yani, fabrikamız taciz altında değil. Tehdit eden de yok... Nerde Ekrem Bey? Gelse bari... Kasabadaki çatışmadan haberiniz oldu mu?”

“-Kimin olmadı ki, efendim.”

“-Peki, o hadisenin buraya tesiri oldu mu?”

“-Olmadı. Fabrika dışındaki şeyleri işimize katmayız.”

“-Çok rahat görünüyorsun, Sait Efendi. Burada imal edilen kumaşlardan isteyenler var mı? Gerçekleşti mi böyle bir talep?”

“-Benim vardiyamda böyle bir teklif olmadı. Olsa da kabul etmem. Kumaş vermeye yetkimiz yoktur, efendim.”

“-Peki ya mal çalmaya teşebbüs edenler, kaptıklarını, zulalarında götürmeye kalkışanlar falan olmuyor mu?”

“-Ben rastlamadım. Zulada mal kaçırmak büyük bir suç, biliyorsunuz. Öyle birine rastlarsak, size kalmadan biz kovarız zaten.”

“-Silahlı adam barındırılıyor mu burada?”

“ -Anlamadım efendim!”

“-Yahu fabrikanın emniyeti için be ya!.. Eşkılar basarsa n’aparsınız? Daha dün kasaba meydanında 40 adam öldürüldü. Neyse neyse, Ekrem Bey’le konuşacağım bunu... Bekçiyi çağır bana. Sen çıkabilirsin.”

Vardiya ustası, patronun isteği üzerine odadan çıktı. Hacı Âdem Ağa, sabahın o ilk saatlerindeki gergin ruh haletinin yumuşadığını, sınırlarının nisbeten yatıştığını hissediyordu artık. Tansiyonunun fırlamadığına şükretti. Fabrikadan aldığı ilk haberler, şimdilik korkulacak bir şeyin olmadığını ortaya koyuyordu. Ancak çevrede yaşanmakta olan son gelişmelerin olumsuz tesirlerinden, eninde sonunda fabrikanın da nasibini alacağı kaygısı, kafasının bir köşesinde yer etmişti; onu bir türlü atamıyordu...

Ekonomik değeri olan her meta, tabii ki düşmanlar için bir tehdit teşkil ettiğinden, bu işyeri, her zaman düşmanın doğrudan hedefi olabilirdi. Yahut da sahip olunmak istenen ticari bir güç olarak pekalâ karşı tarafın ganimet defterine, dahil edilmesi de gündemde olabilirdi. Açıkçası fabrikanın geleceği konusunda kuşkuların devam etmesi için hâlâ geçerli nedenler vardı. Ama ihtiyatlı olmak ve ihtiyaç duyulan tedbirleri almak için zaman ve zemin de vardı. Öncelikle stok malların durumu ele alınmalıydı. Yönetim kurulunun toplanması için çağrıda bulunmayı düşündü o an ve kararını verdi Âdem Ağa. Çoğunluğun sağlanıp sağlanamayacağını hesabını yaparken, odanın kapısı tıklandı ve açıldı.

Bekçibaşı Şaban içeri girdi. Fesini çıkarıp, hazır ola geçti:

“-Buyur beyim, beni emretmişsiniz.”

“-Söyle bakalım Şaban, dün akşam fabrikaya, haricen kaç kişi geldi?”

“-Bir gariban kapıya geldi. Kendisini tanımadım. Açmış, yiyecek istedi.”

“-Sen ne yaptın?”

“-Bir parça ekmeğim artmıştı, verdim ona, dua edip gitti.”

“-Başka gelenler oldu mu? Beli silahlı, eli kamalı falan...”

“-Yok, beyim. Öyle birileri gelmedi.”

“-Gayrimüslimlerden de mi?..”

“-Kimlerden kimlerden...”

“-Rum ya da Ermenilerden söz ediyorum.”

“-Yok yok. Öyle kimseler gelmedi. Kötü niyetli insanlar gelecek, bize tavra yapacak; sıkı mı? Tutar kulağından dışarı atarız.”

“-Ne yaparsın, geri gelseler? Israr edip dursalar. Tehdit savursalar...”

“-Sokmam içeri, beyim.”

“-Kafana silahı dayayıp, aç şu fabrikanın kapısını derler ise ...”

Yutkundu kaldı Bekçibaşı. Adem Ağa, fena yakalamıştı. Efeliğin bu kadar kısa sürmesi, Şaban’ın canını sıkmadı değil. Ne diyeceğini bilemedi bir süre, sonra toparlandı. Ceketinin eteklerini elleriyle çekştirerek:

“-Bende silah olsa, efendim,” dedi. “Yok... Olsa, onlara aman vermem. Ali-mallah kimse yanaşamaz fabrikanın yanına.”

“-Silah sesleri duydun mu akşam?”

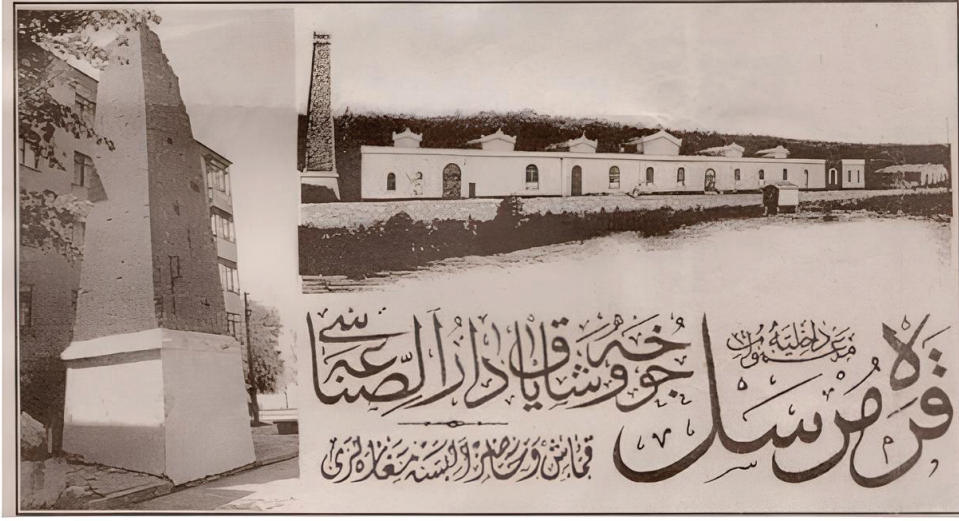
“-Yok. O silah sesleri dün akşam değildi; önceki gündü.”

“-Ya! Nereden gelmişti?”

“- Çarşıdan... Çatışma çıktıydı ya! Bayağı müsademe olmuş. Kırmış millet birbirini.”

“- Ben, dün akşam bu civarda atıldığı söylenen mermilerden bahsediyorum.”

“- Duymadım efendim.”

Karamürsel fes ve çuha fabrikası, Kurtuluş Savaşında, bölgesine önemli katkılar sağlamıştı.

Hacı Âdem Ağa, onu da dışarı gönderip kendi sıkıntılı iç dünyasına döndü yeniden. Yönetim kurulu toplantısının acilen yapılması konusundaki düşüncesi kafasında artık perçinlenmişti. Alınması gereken tedbirlerin kararları, öncelikle bu toplantıda belirlenmeliydi. Toplantıya, kasabadaki ortaklardan Mustafa Şükrü ile İbrahim Begoviç'i çağıracaktı. Diğer ortaklar İstanbul'da yaşadığından, toplantı sonuçlarının, onlara sonradan bizzat duyurulması yeterliydi.

Hacı Âdem Ağa, ağrısı azalınca odasından çıkıp fabrikanın imalat bölümüne girdi. İçeri girerken, gece vardiyasının az önce değiştiği haberi kendisine ulaştırıldı. Tesiste, işletme şefi olarak görev yapan Ahmet Fazlı Bey, kendisini karşıladı. Selamlaştılar. Hacı, işlerin nasıl gittiğini sordu şefe. Ondanda, olumlu cevaplar aldı. İçerideki dokuma tezgâhlarının büyük bir uyum içinde çalıştıkları anlaşılıyordu. Fabrikaya geldiğinden bu yana ilk kez yüzü, içten bir tebessümle aydınlandı. Keyifle gözlüğünü taktı, kalkıp bastonuna abanarak dokuma tezgâh-

larının üretim sahasına girdi. Çalışanların, konumlarını etkilemeden, kimseyle konuşmadan, sadece etrafa işaretler vererek denetimlerini sürdürdü.

Şu an çok mutlu olduğuna yemin edebilirdi. Uzun yıllar sonra özlemle evladına kavuşmuş bir baba gibi sevinçliydi. Zira bu tesisi kendisinden bir parça gibi algılıyordu. Zaten bütün kuşku ve hezeyanları, ortağı olduğu fabrikasına aşırı sevgi beslemesinden kaynaklanmaktaydı. Neredeyse ömrünü adadığı dokuma tezgâhlarında, yeni bir çağı yakaladığına inandırmıştı kendisini. Buharla çalışan pistonların, onları çekip iteleyeni kayışların, makaraların, birbirlerine simetrik ölçülerle kilitlenip açılan tarakların, ibibik kuşları gibi zıplayıp duran mekiklerin, o kendilerine özgü endüstriyel ortamında olmak ve o ortama nüfuz etmek, sindire sindire yaşamak, sıra dışı bir konumdu şüphesiz.

Onun nazarında, insan fıtratından kaynaklanan organizasyonlar ve icatlar harikalar yaratıyor, bir gücün adı olan buhar ve buharla sağlanan mekanik cazibe ise geleneksel ve yerel dokuma anlayışını ve hatta değişmez sanılan geleneksel yapının tabularını darmadağın edebiliyordu. Bu, az bir gelişme değildi; aslında ekonomik ve sosyal yapılanmaların öncüsüydü bütün bu artılar ve getiriler. Toplum pek farkında olmasa da, aslında Âdem Ağa'nın gözünden kaçmayan olağanüstü farklılıklar yaşanmaktaydı. Tığlardan ve makaralardan akan kanıgran ipliği, kısıcık süre içinde ve hızlı bir makine parkurundan dokuma tezgâhlarına dökülen kumaşlar haline geliyordu. Gelecek için öngörülen müthiş bir sanayi platformunun giriş peronu olarak düşledi burayı müteşebbis Hacı Âdem Ağa. Öylesine gerilere dalıp gitmişti ki, birden 32 yıl öncesi İstanbul ve İstanbul'da yaşadıkları, gelip oturdu gözleri önüne...

Yıl 1888, İstanbul.

Âdem Bey, Kâğıthane'nin Çağlayan merkez sokağındaki beş numaralı binanın önünde faytondan indi. Üç katlı olan binaya yürüdü. Elinde bir deri çanta vardı. Genç ve sağlıklı görünüyordu. Giyimi de yerindeydi. Otuz iki yaşının verdiği ciddiyet, hareketli vücuduyla birleştiğinde ortaya, teşebbüs şevkini yansıtan aktif bir beden profili çıkıyordu. Bu genç adam, hızlı adımlarla ikinci kata tırmandı. Odaya girdiğinde, diğer yedi müteşebbis ortak, masa başında toplanmışlar, onu bekliyorlardı. Önlerinde, ortaklık anlaşması için imzalayacakları taahhüt mektupları ve protokol metinleri duruyordu.

Âdem Bey, bir araya geldikleri ve ortaklıklarını resmîleştirdikleri toplantıda, iş arkadaşları İbrahim Paşazade, Mustafa Şükrü, Cengiz Mustafa, Begoviç İbrahim, Sipahioğlu Suphi, Mustafa Naili, Koryeniç Mehmet ve Kürkçübaşı Salih'le bir kez daha, ama bu defa tümüyle kurulacak kumaş fabrikası hakkında görüşmeler yapma imkanı bulmuştu. Ortakların isteği, sermayesini oluşturmayı mektuplarla taahhüt ettikleri fabrikanın, İstanbul'da inşa edilmesi yönündeydi.

Ayrıca komandit bir şirketin kurularak fabrika makinelerinin yurt dışından temini yoluna gidilmesi de karar altına alınmış, bu iş için de Mustafa Şükrü ve Cengiş Mustafa görevlendirilmişlerdi. Bu iki ortak en kısa sürede İngiltere'ye gidip orada fabrika makinelerinin bağlantılarını gerçekleştireceklerdi. Önce her şey yolunda gidiyor sanılsa da işin, aslında dikenli bir yolda yürütülen pamuk bohçasından farklı olmadığı, Mustafa Şükrü Bey'in sözleriyle ortaya çıkmıştı. O anda Âdem Bey, duyduklarına inanmamış "Nasıl olur, yapma be ya," gibi hayret nidaları dudaklarından dökülmüş, bazı ortaklarının ise anlatılan olumsuzluklara hiçbir tepki vermemesine de sitemle yaklaşmıştı.

Fabrika kurma konusunda babası İbrahim Paşa'nın tavsiyeleriyle yola çıkan Mustafa Şükrü Bey'in toplantıda anlattıkları şöyleydi: Mustafa Şükrü Bey, fabrika için Kâğıthane'nin Haliç'e bakan geniş bir araziye gözüne kestirmiş, burayı satın alıp saraydan onay talep etmeye karar vermişti. Fakat padişah 2. Abdülhamid'e gönderilen gizli bir raporda, Haliç'te kurulacak fabrikanın çıkaracağı dumanlara ve kıvılcımlara dikkat çekilmiş, bu dumanların, padişahın gözbebeği olan Kasr-ı Hümayun'un gerek havasını, gerekse boyalarını bozacağı iddiaları yer bulmuştu. İpe sapa gelmez bu iddiaları içeren rapor, bazı lobilerin de desteği ile sarayda kabul görünce, fabrikaya izin verilmemişti. Buna rağmen Mustafa Şükrü Bey, şehirde uygun arayışlarını Üsküdar'dan tâ Küçükçekmece'ye kadar devam ettirmiş, bununla da kalmamış, deniz ve tren yolları dikkate alınmak suretiyle İzmit civarı da, aranılan fabrika sahası olarak, programa dahil edilmişti. Ancak burası için de, baca kıvılcımlarının yangınlara sebebiyet verir sudan gerekçeler öne sürülmüş, arazi satışları yine engellenmiş veya her nedense arazi sahipleri satış yapmaktan kaçınmışlardı.

Âdem Bey, dayanamayıp Mustafa Şükrü Bey'e:

"-Yani koskoca İstanbul'da fabrika yapacak bir arazi bulamadık mı?" diye kinayeli bir tavırla sormuştu. Neredeyse teessüflerini iletcek ve hatta Şükrü Bey'i becerisizlikle suçlayacaktı. Zor tutuyordu kendini. Gelirken duyduğu sevinç ve heyecan kaybolmuş, yerini sıkıcı bir sinir nöbeti almıştı. Ayaklarının titrediğini hissediyordu. Zaten ayaklarından zoru vardı.

Mustafa Şükrü Bey, söylenenleri duymamış gibi bir diplomat edasıyla:

"-Sizler, bu konuda ne düşünüyorsunuz beyler?" diye sordu.

"-Mutlaka bir yer bulmalıyız," dedi Mustafa Naili Bey.

"-Ben bu işi, yani engellemeleri anlamış değilim," diye hayretini bir kez daha dile getirdi Âdem Bey, "Birileri menfaati icabı şahsen karşı çıkabilir böyle bir yatırıma; işine gelmeyebilir. Ama hükümetin, bu özel teşebbüse nasıl baktığı önemli... Onlar da mı, her şeyi ret cephesinden görüyorlar? Değerli arkadaşlar, batı, geliştirmekte olduğu sanayi ile karşımıza çıkmak üzere. Adamlar, dünyaya meydan okumaya hazırlanmaktadırlar. Bizim ülkede, bunu gören devletlû yok mudur?"

Salih Bey, "Metin olmak gerekli," dedi. Cengiş Mustafa Bey: "Her gelişmenin

ya da ne bileyim, yeni şeylerin muhalifleri olur. Teslim olmak yok. Direneceğiz. Sabırla koruk helva olur, derler.”

“-Bence hükümet, sanayicinin gücünü biliyor bilmesine de,” diye konuya girdi Begoviç İbrahim Bey, “Öyle sanıyorum ki baskı altında. Mustafa Bey’e katılıyorum; her yeni yapılmak istenen faaliyet köreltilmek isteniyor. Acı olan ne, biliyor musunuz arkadaşlar: Bunun devlet adına yapılmak istenmesi... Sapla saman karışmış durumda. Yoksa mesele fabrika meselesi değil. Bu memlekette nasıl kaos yaratılı, nasıl engeller çıkarılır; onların hesabı yapılıyor. Bir Duyûn-u Umumiye var başımızda. Tâ kılcal damarlarımıza kadar girmiş bu uğursuz kefare kuruluş. Şu memleket için, şu memleketin evlatları için hayırlı ne ise, sinsice onları yok etmeye uğraşıyorlar. İşleri güçleri bu!..”

“-Yani,” diye sözlerinin toparlamasını istedi Kürkçübaşı Salih Bey.

“-Yani bizim işimizi engelleyen ve kendine devlet süsü veren bir loca var karşımızda; başımıza çorap örmeye uğraşıyorlar!”

“-Doğru,” diye müdahale etti Mustafa Şükrü Bey, “Duyûn-u Umumiye dışında bir başka belâ daha var: O da kapitülasyonlar... Yabancı sanayiciler ve tacirler, at oynattıkları ithal yollarını semirtip büyötmek için memleket içindeki üretime sıcak bakmıyorlar. Dolayısıyla her fabrika, onların ticari ve ekonomik gücünü azaltan unsurdur; işlerine gelir mi?.. Localarını, dolaylı olarak üzerimize salıyorlar. Adam aç; iyi paraya arazisini satın almak istiyoruz. Ama o satmıyor, daha doğrusu satamıyor, yani bir başka ifadeyle satmasına izin verilmiyor.

Mustafa Naili Bey:

“-Yakında yurt dışına çıkıp fabrikanın makinelerini satın almayı düşünüyoruz. Fakat ortada ne arazi, ne de bina var,” dedi, “Galiba biz, işe nereden başlayacağımız konusunda bir hata yapıyoruz.”

“-Bu işin, şu günkü şartlarda İstanbul’da yürütölmesi zor,” diye görüşünü dile getirmeye çalıştı Mustafa Şükrü Bey, “Gebze, Darıca ve İzmit’e kadar olan sahaları da projemiz içinde görebiliriz. Deniz ve demiryolu ulaşımı mevcut bu sahalarda...”

Begoviç İbrahim Bey, önceden beri kafasında oluşturduğu tasarılarını dile getirirken tam sırası geldiğini düşünerek; söz aldı:

“-O halde Karamürsel’i de projenin içine alalım,” dedi. “Benim sülalemin büyük bir bölümü Bosna Hersek’ten, oraya gelmiştir. Çok geniş sülaledir. Fabrikasının da ne olduğunu, herkesten iyi bilirler. İşletmenin Karamürsel’e kurulmasını teklif ediyorlar ve bu konuda ısrarları çok. Bütün imkân ve güçleriyle, tesisin kurulmasına yardım edeceklerine söz veriyorlar. Madem İstanbul çeşitli bahanelerle kabul etmiyor; neden bizi kabul edenlerin yanında olmayalım?”

“-Oraya deniz ulaşımı var mı?” diye sordu Mustafa Şükrü Bey.

“-Evet,” dedi Begoviç İbrahim Bey. “Şirket-i Hayriye’nin İstanbul’dan, İzmit Körfezine seferleri vardır. Biz de fabrikayı deniz kenarına kurar, iskelesini yaparız. Böylece deniz yoluna kavuşmuş oluruz.”

“-Merak ettim burayı,” dedi Koryeniç Mehmet. Âdem Bey de aynı düşüncede idi.

“-Orayı görmeliyiz,” dedi daha önce konuşmayan Sipahohiç Suphi, “Görmeden karar vermek akıllıca olmaz.”

“-Elbette göreceğiz,” dedi Mustafa Şükrü Bey, “İstanbul’un kuş konmaz kervan geçmez noktasına fabrika kurmaktansa, daha iyi şartlarda Karamürsel kasabasına gitmemizde bir sakınca görmüyorum. Pazarlara ulaşacak yol olsun, yeter ki.”

“-İki yol var,” dedi Cengiç Mustafa Bey. “Demiryolu ve denizyolu... Karamürsel’de demiryolu yok biliyorum.”

“-Öncelikli denizyolu” dedi Mustafa Şükrü Bey. “Sanıyorum, demiryolunun geçtiği Hereke, Karamürsel’in tam karşısında; aradaki deniz mesafesini bilen var mı?”

“-Üç mil civarında,” diye karşılık verdi Begoviç İbrahim Bey. “Kayık ve takalarla karşıdan karşıya seferler her zaman mevcut. Sonra vapur seferleri de yapılmakta.”

“-Beyler,” dedi Mustafa Şükrü Bey, “İtirazı olan yoksa yerinde inceleme yapmak kaydıyla, fabrikanın Karamürsel’e yapılmasına karar verebiliriz. Ben şahsen uygun görüyorum. Şayet buna itiraz eden olursa, İstanbul’da arazi arama faaliyetlerine yeniden başlayacağız. Eğer tesisin Karamürsel’e naklini uygun görüyorsanız, oraya gidilecek günü tayin edelim. Şahsen, bizi coşkuyla karşılamaya hazırlanan kasabayı da, kasaba halkını da çok merak ediyorum.”

Hiç karşı görüş beyan eden ya da karara muhalefet şerhi koyan olmadı. Gözler, Begoviç İbrahim’e döndü. Sarışın, yakışıklı Boşnak, keyifle fesini çıkarıp masanın üzerine bıraktı. Sarı saçlarını parmaklarıyla karıştırdı. Karamürsel’e müjdeli haberi göndereceği için kendisini bahtiyar hissediyordu. Güçlü biri olarak anılacaktı artık orada. Âdem Bey’e gülerek döndü. “Sizin de Karamürsel ile ilgili bağlantınız olduğunu biliyorum,” dedi. Âdem Bey, fabrikanın bu kasabada kurulacağına hiç ihtimal vermemişti. Doğrusu bugün hep onu şaşırtan durumlar zuhur ediyor, kararlar alınıyordu. Âdem Bey, gülümseyen, keyifli ortağına aynı yüz ifadesiyle karşılık verdi: “Doğru, Bosna’lı olup da Karamürsel ile bağlantısı olmayan yoktur ki.”

Hacı Âdem Ağa, fabrikanın kuruluş hikâyesini böyle sık sık anımsardı. Zira bu hikâye, bir bakıma yaşadıkları devrin ibret verici örneğiydi. Toplumlar ve onların temsil ettiği insanlık, kan ve ateş hatlarında; çağın fitne ateşi, önlerine geleni yıkıp paralarken ve de her tarafı yakıp kavururken, onlar; o 8 idealist insan, çevrelerine proje, tesis, buhar, teknoloji ve üretim kavramlarını sunuyorlardı. Ne sıra dışı bir süreçti bu! Numunelikti besbelli. En azından dünya üzerinde sanayi denen bir gerçeğin doğmakta olduğunu işaretini vermeye çalışmaktaydılar. Sırf bu sebeple bile manevi bir ödülü hak ettiğini düşünüyordu Hacı Âdem Ağa.

Patron, feshaneyi de dolaştıktan sonra geldiği yere döndü. İdari personel de görevinin başındaydı. Az sonra fabrika müdürü Ekrem Bey’i o cüsseli boyuyla

odasında gördü. Selamlaştılar. Patron, başını olumlu bir eda ile sallayarak:

“İmalatta bir sorun yok,” diye konuştu. “İyi. Aslında geliş sebebim başka. Ekrem Bey, yönetim kurulunun toplanmasını istiyorum.”

“Her zaman buraya gelebilirsiniz,” dedi fabrika müdürü. Boş olan ikinci tahta sandalyeye çöktü. Esmer, yağız yüzlü bir adamdı. Bakımlı görünmekten hoşlandığı, titiz ve temiz giyiminden anlaşıyordu.

“Siz, buranın sahibisiniz, her zaman gelme hakkınız vardır,” dedi müdür Ekrem Bey.

“Ekrem Bey, az önce de dedim...”

“Anlaşıldı, efendim... Olağanüstü toplantı...”

“Evet, olağanüstü... Ele alınacak hususlar var.”

“Merakımı mazur görün. Nereden çıktı bu yönetim kurulu toplantısı? Yani, lütfen yanlış anlamayın. Siz de biliyorsunuz ki, dört gün önce mutat toplantımız yapılmıştı. Bizim bilmediğimiz bir şey mi var?”

“Tek maddelik gündem istiyorum: Teklif ediyorum, Ekrem Bey; fabrikanın güvenliği için acil tedbirler alınmalı... Sizce bu gerekçe, yeterli değil mi? Genel Müdür Mustafa Şükrü Bey, dün akşam kasabaya dönecekti. Döndü mü? Burada mı? İbrahim Bey’in burada olduğunu biliyorum.”

“Genel Müdür, dün akşam dönememiş İstanbul’dan. Bugün bekleniyor. Affedersiniz Âdem Bey, bizim bilmediğimiz ama fabrika için tehlike teşkil edebilecek bir gelişmeden mi haberdar oldunuz? Şey... Âdem Bey, kahvemiz kalmadı, çay alır mısınız?”

“Hayır, şu an bir şey içmeyeceğim. Ekrem Bey, çok rahatsızsınız maşallah.”

“Siz de bir o kadar huzursuzsunuz. Hâlâ merakım giderilmiş değil.”

“Bu konuyu yönetim kurulu toplantısında ele almak istiyorum. Ekrem Bey, fabrikayı ziyaret edenler hakkında bilgi verir misiniz? Kimlerdi gelenler?”

Önce durakladı fabrika müdürü, sonra bir müddet düşünüp kısa bir muhakemeden sonra cevap verdi:

“Ha şu ziyarette bulunan zevatlar...Hepsini sorarsanız, kasaba idarecileri dışında, Kuvay-ı Milliyeciler de geldiler, Kuvay-ı İnzibatçılar da...”

“Bu ziyaretleri normal mi buluyorsunuz?”

“Evet. Bazı istekleri dışında, sakıncalı yönlerini göremedim ziyaretçilerimizin.”

“Ben bugün buradayım. Mustafa Şükrü Bey gelir gelmez toplantıya geçeceğiz. İbrahim Bey’e de haber gönderin.”

O gün şirketin genel müdürü Mustafa Şükrü Bey, İstanbul’dan dönemeyince, yönetim kurulu toplantısı ertesi güne kaldı.

Yönetim kurulunun Karamürsel’de bulunan üyeleri ertesi gün, ‘Karamürsel Fes, ve Şayak Darrülsinaie’ Çuha yazılı levhanın asılı bulunduğu fabrikanın özel toplantı odasında bir araya geldiler. Hacı Âdem Ağa, tek gündemli toplantıda, günlerdir uykusunu kaçırarak fabrikanın güvenlik meselesini ortaya attı. Fabrika,

ona göre güvenliği olmayan, sıradan bir işyeri durumundaydı. Oysa orada 90 kişi çalışıyordu ve bölgenin en önemli üretim merkezlerinden biriydi. İzmit'teki şayak fabrikasının böyle bir sorunu yokken Karamürsel Şayak Fabrikası, güvenlik açısından ortada bırakılamazdı. En kısa zamanda gerekli tedbirler alınmalıydı.

“- Bekçileri silahlandırabiliriz ancak,” dedi Genel Müdür Mustafa Şükrü Bey canı sıkkın bir eda ile, “Fabrikaya batarya kuracak halimiz yok. Hem böyle bir girirşim işimizi daha da zora sokar.”

Genel Müdür, idarenin uhdesinde olan rutin güvenlik meselesinin yönetim kuruluna tek gündem maddesi halinde getirilmesini pek sıcak karşılamamıştı. Bu görev onun yetkisindeydi ve yetkisine müdahale anlamı taşıyan Âdem Ağa'nın teklifini ciddiye alma taraftarı değildi. Fakat Begoviç İbrahim Bey, genel müdür gibi düşünmüyordu. Fabrikanın güvenliği konusundaki ortağının fikirlerine destek verdi. “Şükrü Bey,” diye söz aldı Begoviç İbrahim, “Sanıyorum Âdem Bey'in sözünü ettiği güvenlik sıradan bir mesele değil. Malumunuzdur ki, ülke bir kaosun eşiğinde. Asayişin pek sağlanamadığı söyleniyor. Daha geçen gün kasabanın kaymakamı da, jandarma kumandanı da, bir emirle sürüldü buradan. Herkes, kıcı başı belirsiz çetelerden söz ediyor. Bunların içinden haramisi de çıkacak, soyguncusu da, talancısı da... Yazın, bu it kopuk takımının fabrikamıza saldırmayacağına kim garanti verebilir? Velhasıl iyi şeyler gelmiyor kulağımıza. Devlet otoritesi tartışılır halde. Biz kimden yardım isteyebiliriz ki bu bozuk düzen içinde. O halde kendi meselemizi kendimiz çözmeliyiz?”

Genel Müdür dedi ki:

“-Kamu güvenliği açısından haklısınız. Eğer, kamu düzeni bozulmuşsa ki, bozuluyor. Sizin böyle kaygılarınıza katılmak mümkün... Müdürlüğümüz, görevli gece ve gündüz bekçilerini silahlandırmayı düşünüyor. Gerekli izinlerin alınması hususunda kaymakamlığa müracaat yapıldı. Bunun dışında fabrika idaresi olarak ne yapabiliriz? Silahlı çete ya da buna benzer gruplar kurup bahçeye siper açtıramayız, değil mi? Yani şunu söylemek istiyorum: Dahili tehlikelere karşı şöyle veya böyle kendimizi koruyabiliriz. Asıl harici tehlikeye karşı tedbir almak önemli. Şimdi ben sözlü önergeyle ikinci gündem maddesi teklifinde bulunuyorum.”

Hacı Âdem Ağa sormadan edemedi:

“-Nedir o teklif?”

“-Dış tehlike karşısında idaremizin tavrı ne olacak? Biraz daha açayım: İstanbul'a yerleşen İngiliz ve Fransızların, bölgemizin işgali ile ilgili özel çalışmaları var. Duydunuz mu? Bu özel çalışmaların önemli hedef noktalarından biri bu kasaba... Çünkü stratejik... İstanbul, Anadolu hattının en önemli deniz kara çıkış noktası... O yüzden işgalcilerin gözleri hep burada olacak.”

Hacı Âdem Ağa ve Begoviç İbrahim Bey, birbirlerine bakıp dudak bükerek geçiştirmek istedikleri genel müdürün, çok önemli bir konuyu açmakta olduğunu önce kavrayamamışlardı. Sözlerine devam etmesini beklediler hiç

tepki vermeden. Mustafa Şükrü Bey aynı perdeden devam etti: “İngilizler, sürdürecekleri işgalin en önemli boyutunun sosyal ve ekonomik olduğu konusunda Fransızlarla hem fikirler... Yani bu işgalci ülkelerin hedefleri, askerî olduğu kadar ekonomik kapsamlı olacak. Ekonomik hedeflere bum!..”

Hacı Âdem Ağa, genel müdürün, insanın kafasına vurur gibi yaptığı izahatla neredeyse şoka girdi. Kısık gözleri açıldı. Çeneleri birbirine vurmaya başlamıştı. Burnu üzerine kayan gözlüğünden, nispeten daha sakin olan diğer ortağına baktı. Yine hafakanları basmıştı. Ağzından şu laflar döküldü:

“-Fabrikamızı havaya mı uçuracaklar?”

Genel Müdürün endişesi sürüyordu:

“-Uçurmayacaklarından emin olamayız.”

Begoviç İbrahim Bey:

“-Peki, bundan sonra ne yapılabilir? Nedir fikriniz?”

Genel Müdür, toplantıda inisiyatifini eline almıştı. Üçüncü ortak olarak, diğer iki ortağa karşı psikolojik baskı kurma ve etkileme gücüne kavuşmuş sayılırdı:

“-Asıl bu konuyu tartışmamız lazım,” dedi, “Eninde sonunda, İngilizler bu bölgeye gelecekler. Kendi sorumluluk alanları çünkü...Durum onu gösteriyor.”

“-Yunanlılar,” dedi Hacı Âdem Ağa. “İzmir’e çıkmışlar. Manisa, Balıkesir üzerinden Bursa ve de Kocaeli’ye her an uzanabilecekleri söyleniyor. Bence tarafsız bir siyaset güdülmeli. Hassas olunmalı yani... Böyle davranmakta hem vatanın, hem bu tesisin çıkarı var.”

“-Nasıl hassas olunacak?” diye sordu Begoviç İbrahim Bey, “Tarafsızlıktan kastınız ne; anlayamadım?..”

“-Bunda anlaşılmayacak bir şey yok be ya,” dedi Âdem Ağa. “Herkes eşit mesafede olmalıyız. Böyle bir yaklaşım, Yunanlıları veya İngilizleri destekliyoruz anlamına gelmez. Ben diyorum ki; hesabımızı, tesisleri ve tesislerden ekmek yiyenleri korumak adına yapmalıyız.”

“-Halka nasıl izah edeceksiniz bu idare tarzını?” diye karşı çıktı genel müdür Mustafa Şükrü Bey. “Bu defa dahili hükümeti karşımıza almış oluruz. Bırakın çeteleri, Karamürsel halkı, bizim burada canımıza okur.”

“-Peki n’olacak?” dedi Âdem Ağa inatçı bir tavırla. “Kime, nasıl yaranılacak? Kırk satır mı, kırk katır mı, hikâyesine dönüyor şu iş.”

“-Yabancılar karşı tarafsız politikaya yeşil ışık yakamayız Âdem Bey,” dedi Mustafa Şükrü Bey, “Hiç doğru bir idare tarzı olmaz bu. Aslımızı reddetmek gibi bir şey olur... Şimşekleri üzerimize çekeriz. Sonra yabancıların hiç bir şey yapmayacağına kimse garanti veremez.”

“-Ne tavsiye edersiniz?” diye sordu İbrahim Bey.

“-Depolardaki stokları eritmeliyiz,” dedi genel müdür. Hacı Âdem Ağa, kuşkuyla döndü genel müdüre:

“-Nasıl yani? Satarak mı, pazar bularak mı?..”

Genel Müdür:

“-Pazar falan aramayacağız, stokları Kuvay-ı Milliye’ye ve onların alt grubu milislere dağıtacağız. Bursa Valiliğinin de siparişi mevcuttur.”

Hacı Âdem Ağa'nın iyice kafası karıştı. Dünden beri kaçınıcı kafa karışıklığıydı bu? Kısa bir süre düşündü, ortağı İbrahim Bey'e bir bakış fırlattı. Bir ara ikisinin de bakışları birleşti, sonra ayrıldı. Genel Müdür ortaklarının şaşırıldığını ama ses çıkarmadıklarını görünce, o önceden ele geçirmiş olduğu inisiyatifin sağladığı keyifle devam etti. "Ambarlarımızdaki stok mallar, herkesin ve her kuruluşun hayalini süslemektedir. Tonlarca mala bir çırpıda ve zahmetsizce kim sahip olmak istemez. İşte esas tehlike bu: Kötü niyetliler ambarlardaki mallara sahip olmak için ortalığın karışmasını bekliyor olabilirler. Mazallah, düzen kontrolden çıkarsa, buraya değil silahlı güç yerleştirmek, kale kursak, yine de güvenliği sağlayamayız. Bu sebeptendir ki, fabrikada imal edilenler, öyle veya böyle elden çıkarılmalı, ambarlar da boşaltılmalı."

Hacı Âdem Ağa'nın neredeyse yüreğine incek bu sözler bir anda ortamın gerilmesine sebep oldu. Yüzler asıldı, başlar sallandı. Genel Müdür, diğer iki ortağın aksine soğukkanlı görünüyordu. Fakat fabrikanın, gittikçe grileşen ortamda korunup korunamayacağını, o da kestiremiyordu. Yine de ambarları dolu, makineleri 24 saat çalışan bir fabrika, kendilerini güçlü hisseden ve her an silaha başvurabilecek grupların iştahını kabartabilirdi. Ve de sonuçta tesislere zarar verilebilirdi.

"-O halde bu konuyu niye bir önceki yönetim kuruluna getirmediniz?" diye sordu İbrahim Bey. "Çok önemli bir yol ayrımındayız gibi geliyor bana."

"-Bence henüz böyle bir tehlike oluşmadı," dedi genel müdür. "Oluşabilir yalnız. Bazı gelişmeleri beklememiz gerekecek gene de."

"-Önemli bir karar aşamasındayız," dedi Begoviç İbrahim Bey, "Kriz anında ne yapılacağını ortaya koymak için genel müdür olarak size yetki vermeliyiz. Stok mallar için de... Doğrusu ben de sizin gibi düşünüyorum: Mallarımız asla düşmanın eline geçmemeli."

"-Bir sonraki toplantıda bunları daha net bir şekilde ortaya koyacağız," dedi Mustafa Şükrü Bey. Zabıt evraklarını düzenlemek için içerdeki görevlilerden birini çağırdı. Hacı Âdem Ağa, hiç ses etmedi. Donup kalmıştı âdeta. Hayal kırıklığına uğramış insanların şaşkınlığı içinde gözlerini masaya dikmiş, anlamsız anlamsız bir noktaya bakıyordu.

Genel Müdür:

"-Fabrikanın İstanbul'a nakli konusunu bir sonraki toplantıya getirmemi ister misiniz?" diye sordu.

"-Mümkün mü?" diye karşı soruyla bilgi istedi Begoviç İbrahim Bey.

"-İcraeten elbette mümkün. Fakat en önemli sıkıntı, İstanbul'da... Çalışma ruhsatını, artık İşgal Kuvvetleri Komutanlığından almak mecburiyetinde kalınması gibi..."

"-Yani tahakkuku zor bir iş..."

"-Benim görüşüm de o doğrultuda... Ancak imkânsız değil. Türk Hükümeti kanalı, talebe sıcak bakarsa..."

O esnada, havanın birden karardığını fark ettiler. Çok geçmeden şimşekler

çakmaya ve gök gürlemeye başladı. Tabiat, hızla bir yağmur ortamına hazırlanıyordu. Hacı Âdem Ağa, yavaşça oturduğu yerden kalıp pencereye yanaştı. İyi bir gün yaşamadığını düşünüyordu. Dışarıda rüzgâr kuvvetlenmiş; yağmur, iri damlalarla ve sert yağıyor, camları şiddetle dövüyordu. Diğer yandan da şimşek ve gök gürültüsü ard arda tutuşup patlamaktaydı. ‘Hava adamakıllı boşaldı,’ diye içinden geçirdi Hacı Âdem Ağa. ‘Hiçbir şey tekin değil bu günlerde. Yağan yağmur bile sanki bize beddua ediyor.’

Begoviç İbrahim Bey, Hacı Âdem ağa’ya bir şey söylemek için seslendi fakat sesini duyuramadı. Hacı, kulakları sağır eden gök gürültüsü altında, rüzgârın çattıratarak savurduğu ağaçların eğilip bükülen silüetlerine takılıp gitmişti.

Yağmur, dakikalar sonra rahmet damlalarından sıyrılıp, boranın afet mızrakları haline gelecek ve bembeyaz doluyla birlikte, çevrenin bitki ve görsel dokusunu delik deşik edecekti.

*Hiçbir şey tekin değil bu günlerde.
Yağan yağmur bile sanki bize beddua
ediyor.’*

BÖLÜM 3

*Yıllardır korku merak karışımı oğluna
anlattığı hikayeler, menkıbeler, masallar
neden sonra karşısına çıkmaya başlamıştı.*

Ali Murat, ayağında küçülüp de daralmış, yamalı poturu, sırtında rengi uçmuş basma mintaniyle, avlu kapısından sokağa fırladı. Peşinden anasının, “Evin etrafından sakın ayrılm!” tembihine rağmen, sahil boyunu bir solukta aşip çarşıya vardı. İzini koparıp evden dışarı fırladı mı, mutlaka koşar gelirdi buraya, ama fazla duramazdı. Yine duramadı. Eli sopalı sokak kabadayıları, adettendir diye çocuk sokmazlardı çarşıya. Sadece bakkala, fırına yahut da kahvelerden babalarını çağdırmaya, gelebilirlerdi. Gene o sopalı iki kabadayıyı gördü kayıkhanenin önünde. İstikametini değiştirdi çocuk, Sarıkum Mahallesiye uzanan cınarlı yola girdi, oradan da doğu istikametine, küçük mezarlığın patika yoluna sıvıştı. Bu yol kısaydı Allah’tan. Yol boyunca, uzanan mezarlık vardı ve bu mezarlık büyük küçük herkesi ürperten bir manzara resmediyordu. Yukarıdan aşağı minare boyu selvi ağaçlarıyla kaplıydı. Yan yatmış eski Türkçe yazılı mezar taşları, sıkışmış bir dehlizin kararmış, devrik panoları gibi yan yana sıralanmışlardı. Bakımsız bu korku havzası, hayaletler mekânını andırırcasına yaban otların istilasına uğramıştı. Ali Murat bu bildik diyardan sık sık geçmesine rağmen yine de ürpermekten kendisini alamadı. Bu yaban yer, kasabadan soyutlanmış ortamda ve sanki bir başka gezegenin az görünen parçasıydı. Gevşek meşin çarıklarının sarmaladığı çorapsız, nasırlı ayaklarını araladı. Büyüklerin, korkutmak için anlatıp durdukları hortlakların her an önüne çıkacakmış korkusunu hissederek aştı küçük mezarlığı ve sonunda rahat bir nefes aldı. Onun derdi, küçük mezarlığı aşmak ya da halkın deyimiyle o perili selviliğin ürpertisini duymak değil, ancak oradan ulaşılabilen ‘Handem’ e bir an önce varmaktı.

Handem, kasaba halkının, idamlarının infaz edildiği kanlı meydana verdiği isimdi. Üstelik burası, kasabada büyük küçük herkesin garip bir merakla izledikleri, infaz günlerinde ise tıklım tıklım doldurulan bir bedel ödetme panayırıydı. Bu bedeli, iple asılarak ödemek zorunda kalan mahkûmlar, cansız bedenlerini, sanki teşhir etme gibi garip bir yükümlülüğe de tabiydiler. Hülâsa bedel ödeyenlerin devamlı kaybettikleri ve hayatlarını adadıkları, toplanan ahalinin ise infazlar yolu ve yöntemiyle psikolojik baskı altında tutulduğu bir alandı burası. Ortak bir cazibe merkezi oluşturmuş gibiydi. Çıkıp da kimse, yüzyıllardır süregelen bu nasırlaşmış örfe tepki koymuyordu. Birilerinin ders alıp akıllanmaları için halka açık, örnek infaz meydanlarının kurulmasını uygun gören hakim inanis, burada çatır çatır hükmünü sürdürmekteydi.

İdam sehparlarının, darağaçların ve de infazların garip, bir o kadar da soğuk hikâyeleri olmuştu. Gene de insanlar, zapt edilmesi mümkün olmayan sosyal bir heves ve arzuyla, mide bulandırıcı idam enstantanelerini izlemekten kendilerini alamamışlardı. ‘Suçun cezası, suçlunun hali işte budur,’ denilerek ilan edilen idamın, yürekleri burktuğu olmuyor değildi ama bunu daha çok yetişkinler, kendi iç dünyalarında yaşayabiliyorlardı. Çocuklar, merhametin vericiliğine henüz ulaşamadıklarından ya da bu duyguyu, bilinç mekanizmalarında şekillen-diremediklerinden olsa gerek, darağaçlarında boyunları yağlı ilmeklere geçmiş,

birer çöp gibi sallanan ölüm mahkûmlarının o çaresiz, teslim olmuş zavallılıklarından ders çıkarma gibi bir vicdani mükellefiyetleri de olmuyordu. Dünyaları ortak olan kafadar çocukların bir arada, bu ölüm seremonilerini kıkırdayarak, omuz silkerek, bazen de burun karıştırarak seyretmeleri ihtimal dahilindeydi ve üstelik bu tavırlar, olağan davranışlarının bir parçasıydı.

1920 yılında Karamürsel

Ali Murat'ı cezbeden ve buraya sürükleyen belki de tek faktör, kanlı meydan Handem'in o esrarlı sahasıydı. Görünüşte diğer herhangi alanlardan pek farkı olmayan bu alanda, tek değişik şey, iki zeytin ağacı arasında yer alan iki darağacının, sehpalarıyla ve yağlı ilmekleriyle bir uyum içinde bulunmasıydı. Kasabanın sosyal hayatının sıradan unsurlarından biriymiş gibi gayet makul karşılanmaları da, o uyumu destekleyen önemli bir unsurdur şüphesiz. Resmî makamlar da dahil, kimseyi rahatsız etmiyordu Handem'in darağaçları!

Ali Murat, bir müddet kanlı meydan Handem'in etrafında; bakışları iki darağacının ilmeklerine kilitlenmiş halde döndü durdu. Alanda oynayan birkaç köpek yavrusundan başka kimseler yoktu. Çocuk, alanın serbest ortamından cesaret alarak, sevimli bulduğu köpek yavrularıyla oynamaya koyuldu. O esnada çamlık bahçeye inen sokakta iki kişi göründü. Ali Murat tanıdı o iki adamı. Biri, arkadaşının dedesi Dayımısın Rıza, diğeri de bağ komşuları Sakaların Celalettin'di. İki adam, aralıklarla indiler sokaktan aşağı. Elllerinde sepetlerle ahşap iskeleye gidiyorlardı.

Çocuk, mincıkladığı eniği fırlattı elinden. Döndü, sokağa baktı bu kez. Kimsenin kendisiyle ilgilenmediğini görünce sevindi. Darağaçlarına baktı yeniden. Aklına köpek yavrularından birini ilmeğe takmak geldi. Acaba cellatlar bu işi nasıl yapıyorlardı? Eğlenceli yanıyla ilgileniyordu fakat köpek yavrusunu darağacına asmaya, ne boyu yeterdi, ne de o konuda mahareti vardı. Zaten çok geçmeden sıkıldı, bıraktı köpek yavrularıyla oynaşmayı. Kendine arkadaş aramaya karar verdi. Bulabilirse, onunla oynayacaktı... Meydanın çevresinde kimseyi göremedi. Bahçelerde tavuklar, horozlar geziniyor ve oğlaklar otluyordu. Aylak insan görünürde yoktu. Yeni tatile giren merkez sıbyan mektebinin önü de bomboştu. Ali Murat, buradan ayrılmayı düşündü. Nasıl olsa çoğa varmaz, mektep bekçisi elinde sopayla damlardı buraya. Bekçiyi hiç hazzetmiyordu. Son derece kaba ve zalim bir adamdı o.

Ali Murat, kadın yatırlardan Vasiye Nine ile meşhur menkıbeleriyle dilden dile dolaşan evliyalardan Arap Dede ve onun yakın dostu, bir rivayete göre de silah arkadaşı olan Peşin Dede'nin mezarlarını ziyaret etti bir bir. Her mezar başında küçücük avuçlarını semaya çevirip annesinin öğrettiği duaları okumaya başladı. Annesi Zeynep Hatun, kasabanın manevi şahsiyetleri olarak bilinen yatırların var olan ve dilden dile dolaşan menkıbelerini, hikmetleriyle birlikte öğretmişti ona. Arap ve Peşin Dede'ler için rivayet edilen olay, olağanüstü ve kışkırtıcı olması açısından en çok ilgi çekeniydi onun için: Annesinin anlattığı rivayetlere göre, Karamürsel kasabası fethedilirken, keramet sahibi bir şeyhin bugün mezarının bulunduğu yerde, düşmanla kanlı çatışmalara girilmiş, işte o çarpışma anında Arap Dede'nin başı uçurulmuş. Kerametinden ötürü de Arap Dede, uçurulan kellesini sol eline almış; sağ elinde kılıcıyla, düşmanın içine dalmış, dehşet içinde kalan düşmanı böylece bozguna uğratmış. Arap Dede,

son nefesini verdiğinde, birlikte kılıç çaldığı dostu Peşin Dede de oracıkta şehit düşmüş, iki dost birlikte şehit düşükleri yerde toprağa verilmiş.

Ali Murat, koşar adımlarla eve döndü ama akıllı bir süre yatırların mezarlarında kalmıştı. Baş kesikken düşmanla çala kılıç savaşan o olağanüstü kahraman Arap Dede'yi çok merak ediyordu. Ancak Ali Murat'ın arkadaş bulma konusunda nedense bugün şansı pek yaver gitmiyordu. Mahallesinde de oynayacak akranlarından kimseyi bulamadı. Annesine, bunun sebebini sorduğunda, aldığı cevap, çocuklar da dahil, herkesin bağ bahçede olduğu şeklindeydi. Oğlan, bir süre avluda döndü, durdu. Tavukları kovaladı, kiler sepetlerini devirdi, koştu kuyu başına, çıkırıkla oynadı. Annesinden ikaz gelince müdahaleden sakındı. Fırını tutuşturmaya çalışan annesine yanaştı bu kez. "Fırını ben yakayım anne. N'olur, n'olur anne," diye önce yalvardı; sonra sırnaştı. Zeynep Hatun, kontrolünde olmak kaydıyla, oğlunun isteğini kabul etti. "Haylazlık yapmadan duramaz mısın sen?" diye yine hafif yollu azarladı onu. Kavgı, anne tuttu, çöpü oğlan sürttü, uğraştı. Nihayet çöp tutuştu; anne o yanan çöpü çalılara uzattı, fırın alev aldı!

"-Karnım acıktı anne," dedi çocuk. Döndü bahçeye yeniden. Dut yaprakları üzerinde uçuşan kelebeklerin peşine düştü. Fırının yakılması açlık güdüsünü kamçılıyordu anlaşılan.

"-Dur hele, sabret," diye karşılık verdi annesi. "Görüyorsun ki, fırını yeni yaktık."

"-Pide mi?" diye sırttı Ali Murat. Ağzı sulanarak geldi yine anasına sırnaştı. Şalvarının paçasını çekti. Teşekkür edencesine sevgiyle baktı annesine. Kadın,, sonsuz merhametiyle gülümsedi; oğlunun sevgisine anında mukabelede bulunmuştu:

"-Mancarlı pide," diye cevap verdi anne. "Hadi, sen şimdi git hamam ya-nındaki iskeleye; orada oyna. Denize gireyim deme. Sonra gelir yersin pideni."

"-Anne bana şeyi anlat," dedi Ali Murat. Anne Zeynep Hatun, mutfak kapısı önündeki hamur teknesinin başına döndü. Oğlu da onu izledi. Ana oğul yan yana; çulun üzerine çöktüler. Ali Murat mahzunlaşmış gibiydi ve ilginçtir, bu değişim çok ani gerçekleşmişti. "Anne," diye adeta kekeledi. Annesi, teknenin örtüsünü kaldırdı, kopan hamura elini daldırıp onun kıvamında olup olmadığını, kabarıp kabarmadığını kontrol etti.

"-Ne, oğlum?" dedi Zeynep Hatun. Oğlunu iyi tanıyordu. O annesinden bir şeyler istediğinde, bunu sözleriyle olduğu kadar, hareketleri ve davranışlarıyla da net bir şekilde ortaya koyardı. Kadın oğluna, "Hani oynamaya gidecektin?" diye üstelede tekrar. Ali Murat'ın gitme konusunda acelesi yoktu. İki eliyle annesinin sağ kolunu çekti kendisine: "Hadi anlatsana anne," diye directti. "Hani o evliya var ya; Arap Dede... Kesik başını eline alıp düşmanla savaşan evliya dede... Nasıl olmuş anne o?"

"-Oğlum o bir rivayet... Anlatır dururlar sadece..."

"Rivayet ne demek anne?"

"-Şey... Rivayet... Rivayet demek masal gibi bir şey demek..."

“İnsan kesik başını eline alabilir mi? Hemencecik ölmez mi o?”

“Masallarda oluyor, oğlum. Büyüklerimiz öyle anlatır. İbret alınsın diye... Ben de sana anlattım. Zor tabii inanmak. İnanman şart değil bak... Ama evliyalara mucizeler yaratabilir. Keramet... Yani beklenmedik veya görülmedik bir şey... Elbette insanın kafası kesilirse; yaşamaz, ölür.”

“-Arap Dede ölmemiş ama. Evliya olduğu için mi?”

“-Evet, evliya olduğu için...”

“-Evliya ne demek anne?”

“-Evliya, Allah’a dost olan... Ermiş, ermiş kişi... Cenab-ı Allah’ın sevgili kulu!”

“-Biz, Allah’ın sevgili kulu değil miyiz?”

Zeynep Hatun, Ali Murat’ın sorularıyla kendisinin zor duruma düşmekte olduğunu fark etti. Onun sorularından da bir anne olarak kaçamıyordu. Zira yıllardır korku merak karışımı oğluna anlattığı hikayeler, menkıbeler, masallar neden sonra karşısına çıkmaya başlamıştı. Küçücük, masum ama sorgulayıcı bir çocuğun muhakemesi karşısında ezilen her annenin panik atak telaşını yaşamak zorundaydı.

“-Sen oynamaya gitmiyor musun be çocuk,” dedi durduk yerde kadın sertçe. Sesini yükselterek Ali Murat’ın sıkıntı veren o mevcut konu üzerindeki dikkatini dağıtmak istemişti. Çocuk, birden davranışlarını değiştirdi, yumuşak bir tepkiyle kalktı; kalkarken de sımsıkı kavradığı annesinin kolunu bıraktı:

“-Biz sevgili kul değiliz, değil mi anne?” diye başı önde mırıldandı.

“-O nasıl söz oğlum. Allah, bütün kullarını sever.”

“-Ama bizim mucizemiz yok ki!”

“-İmanımız var. O yeter... Hem mucizeyi insanlara Allah verir. O, isterse mucize olur yani. İstemezse olmaz.”

“-Ama anne biz, başı kesikken düşmanı yenemeyiz ki.”

Ali Murat, sözlerini tamamlar tamamlamaz fırladı avludan, dışarı sokağa attı kendisini. Hamam önünden, tahta iskelelerin sıralandığı deniz kıyısına indi. Orada birkaç kayıkçının, yelken tamiriyle uğraştıklarını gördü. İzmit istikame-tinden esen poyraz, körfezin gök mavisi temiz sularını hışırtya boğuyor, ince ve küçük mikyaslı dalgalar belli aralıklarla sahile çarpıyordu.

Çocuk, çarıklarını çıkarıp ayaklarını denize soktu. Keyifle su içinde oynattı bacaklarını. Tahta iskelelerde koştu, yelkencilerle sohbet etti. Daha fazla duramayacağını, sıkılacağını anlayınca, çarıklarını, ayaklarına geçirdi. Hamam sokağında Ferhat Ağa gelmişti aklına. Küçük bir avluda ve yine küçük bir barakada bir başına yaşayan seksenlik bir ihtiyardı o. Kimsesi yoktu ve pek sefil bir hayat yaşıyordu. Yerinden güçlkle kalkan, zorlukla adım atan bu kimsesiz yaşlı adam, uzun yıllar İstanbul’da yaşamış bir medreseliydi. Baş, siyasi nedenlerle derde girince, doğduğu yer olan Karamürsel’e dönmüştü. Genç yaşlarda ailesini

kaybeden bir zamanların entellektüel Ferhat Bey'i, ilgilendiği siyasi ortamda da gözden düşünce, kent hayatının o menfaate dayalı dostlarını ve dostluklarını kaybedivermişti. Dünyaya ve insanlara bu yüzden küsen Ferhat Ağa, hayatının en sefil kesitini yansıtan barakada, daha çok çocukların ziyaretlerini kabul ediyor, onlarla şakalaşıyor, güçleri yettiği ölçülerde onlardan bazı yardımlar isteyebiliyordu. Evin suyunu, ekmeğini, yakacak mangal kömürünü hep çocuklar taşıyordu, fukaralığını ve dramını onlarla paylaşıyordu. Ferhat Ağa, çocukların iki yüzlülükten uzak masumiyetlerine hayrandı. Gözünde, saflığın ve temiz ruhların timsaliydi onlar...

Ali Murat, Ferhat Ağa'nın barakasının kapalı olduğunu görünce kapıyı tıkladı. Ses gelmeyince tekrar yaptı aynı hareketi. Bu kez derinden gelen bir öksürük sesi duydu; içeride biri olmalıydı; hafifçe kapıyı itip araladı. Dış dünyanın ışığı, kırık bir ayna parçasının yansımaları andırıcısına aralık kapıdan içeri parça parça süzüldü. Dağınık bir oda ve aynı ortamın parçası olan karmakarışık bir yatak göze çarptı. Yatakta, sırtı kapıya dönük iri vücuduyla Ferhat Ağa yatıyordu. Kapıdan içeri ışık hüzmeleri dolunca, adam homurtuyla kıvrandı. Dönmek ister gibi bir hamle yaptı, başaramadı. Kirli çamaşırların örttüğü vücudu, ateş körüğü gibi inip kalkıyordu.

"-Kim o?" dedi boğazı sökülürcesine. Yeniden öksürmeye başladı. "Hay Allah, kim o dedim? Ses ver her kimsen."

"-Benim, dede," dedi Ali Murat, "Suyun var mı diye geldim."

"-Ah! Ah, sen Muratoğlu Halil'in torunusun değil mi? Hay Allah, unuttuyorum: Adın neydi senin?"

"-Ali Murat, Murat Ahmet'in oğluyum. Babam Çanakkale'de şehit düşmüş ya!"

"-Keyfim yerinde değil, evlat... Deden iyi adamdı. Baban da öyle... Allah rahmet eylesin onlara. Ah, şehit oğlum benim; sağ ol... Bak, dönemiyorum bile. Hastayım... Boğazlarım yanıyor, sırtım tutuk. Gel öbür yanıma, kolumdan tut; kalkmaya çalışayım."

Koştı çocuk tahta sedirin öbür tarafına. Ferhat Ağa'nın, uzattığı koluna yapıştı. Yaşlı adam gayret etti, zorlandı, diğer elini, iri vücuduna destek yaparak yatağından kalkmayı başardı. Uzunca bir süre öksürdü. Ali Murat, sönük mangalın önündeki testiyle, gaz tenekesinden bozma su kaplarına baktı. İkisi de boştu.

"-Şu camı aç, Ali Murat," dedi yaşlı adam. "Kapıyı da... İçeride hava çok basık... Berbat!.."

Tek odalı ev gerçekten de berbattı. Giyim ve mutfak eşyaları birbirine girmişti. Sedinin diğer ucundaki şilteler ve yastıklar da orada burada düzensiz dizilmişlerdi. Bir iki mutfak eşyası kirli vaziyette, bir kenara adeta itilmişlerdi. Adamın şahsi eşyaları ile el yazması kitapları sedirin üzerine adeta saçılmışlardı. Eve, günlerdir insan elinin değmediği anlaşıyordu. Ali Murat, ziyaret ettiği yaşlı dedeye çaktırmadan küçük tel dolaba yanaştı. Dolabın kapısı aralıktı. Ekmeği,

zeytin kabı ve yağ şişeleri orada olurdu. Yağ şişeleri duruyordu fakat ekmek yoktu. Çocuk, yaşlı adamın aç olabileceğini düşündü. Hiç bir şey söylemeden, yatağın sol ucundaki çamaşır bohçasını aldı. O bohçayı, annesine götürecekti, annesi de içi dolu bohçadaki kirli çamaşırları yıkayıverecekti. Zaten her zaman annesi yıkardı yaşlı adamın kirli çamaşırlarını. Çocuk, bohçayı, sakallarını avuçlayan Ferhat Ağa'ya göstererek:

“-Bunu anneme götürüp geleceğim,” dedi, “Beni bekle. Sularını da doldururum.”

“-Bugün gelmeyeceksin sanmıştım,” diye fısıldadı ihtiyar adam. Oturduğu sedirin üzerinde iki büküm eğildi. “Evlat, ben bugün gerçekten hastayım. Pekala git ama seni bekleyeceğim. Hava güzel değil mi? Temiz hava geldiğine göre, dışarıda hava iyi. Herkes iyi mi Ali Murat?”

“-İyiler” dedi çocuk ve evden dışarı hızla çıktı. Evlerden ok gibi çıkma huyu vardı Ali Murat'ta. Makinalı tüfek gibiydi. Bir solukta eve geldi. Annesi, fırının önünde, pideleri pişirmek için uğraşıyordu.

“-Pideler hazır mı anne?” diye soluk soluğa sordu çocuk.

“-Pişmeye verdim. Az sonra çıkaracağım. Acıktın demek... O elindeki ne? Nerden buldun onları?”

“-Dedenin çamaşırları. Ferhat Dedenin...”

“-Koy oraya, mutfağın önüne. Bir ara yıkarım onları. Ferhat Ağa'ya uğradın demek. Nasıl, iyi mi?”

“-Hasta,” dedi üzüntüyle Ali Murat. “Zor kaldırdım yatağından, O, iyileşmeyecek mi yoksa?”

“-İyileşir, iyileşir. Meraklanma. Yaşlılar hep öyledir, oğlum.”

“-Yaşlılar hep öyle olmaz anne.”

“-Ne demek o şimdi?”

“-Yaşlılar hep aç olmaz ama anne; ölürlər!..”

Ali Murat'ın annesi Zeynep Hatun şaşırıp kaldı birden. Neredeyse fırının küreği elinden düşecekti. Şu Ali Murat da, ok gibi fırlatıyordu boyundan büyük sözleri... Kadının yorgun yüzünde keskin bir acının ifadesi dolaştı. Vücudunun takatı kesilmişti. Yavaşça fırının yanındaki tahta sedire çöktü. Çarşıdan hışım gibi dönen oğlu, çok dokunaklı söylemişti son sözlerini. Başını, iki elinin arasına aldı. Ali Murat geldi, annesine sevgisini göstermek istercesine onun sırtına abandı, ellerini omuzlarına koydu. Aslında onu üzmemek istemediğini anlatmaya çalışıyordu. Zeynep Hatun, oğlunun son sözlerinden çok etkilenmişti. Hıçkırır-casına:

“-Şimdi pide götürürsün ona,” dedi. “Karnını doyurur.”

“-Sularını da dolduracağım, anne.”

“-Doldur.”

“-Niçin onun kimsesi yok, anne? Öldüler mi?”

“-Evet.”

“-Ferhat dedenin koca koca kitapları var.”

“-Vardır. Medresede okumuştur o. İstanbul’da yaşamıştır uzun yıllar.”

“-Ben,” dedi Ali Murat sevimli bir eda ile,” ayaklarımı denize soktum. İskeleye koştum. Amcalar vardı kayıklarda. Hep bir şeyler yapıyorlar onlar...”

“-Ben sana, denize girme, demedim mi?”

“-Ayaklarımı değdirdim sadece. Ben yüzme bilmem ki.”

Kadın, mide bulantısı geçer geçmez kalktı ayağa. Üzüntüden tansiyonu düşmüş olmalıydı. Küreğe uzandı. Fırından mis gibi pide kokusu geliyordu. Pideleri, ateşten çıkarmaya hazırlandı kadın.

“-Mis gibi tereyağı kokuyor pideler,” diye kıkırdadı oğlan. Tereyağ kokusunu yakından tanırdı. Ferhat dedesine pide götüreceği için sevinçliydi. Kendi açlığını neredeyse unutmıştı. Annesinin, pideleri fırından çıkarışını ve onları unlu tepsiye dizişini seyretti.

“-Hadi gel, pideni ye,” diye çağırdı annesi onu.

“-Yok, ben Ferhat dede ile yiyeceğim,” diye karşılık verdi Ali Murat, “ona da götüreceğim ya!”

“-Pekâlâ, pekâlâ. Oradan el sepetini getir.”

Ali Murat, annesinin özenle pideleri yerleştirdiği sepeti koluna takıp mutlu bir şekilde ayrıldı evden. Ferhat Ağa’nın kulübesine vardığında daha pideler soğumamıştı. Dedesine iyi bir sürpriz yaptığını düşünüyordu. Adam, sıcak pidelere dokununca gerçekten mutlu oldu. Kaç gündür boğazından sıcak bir şey geçmemişti. Pek iştahı olmasa da, tereyağla pişmiş bu mancarlı pideyi bir kenara bırakamazdı. Ferhat Ağa, şişmiş gözkapaklarını güçlükle aralayarak, teşekkür etti. Saçı sakalı birbirine karışmıştı. Bedbaht görünüyordu.

“-Birlikte yiyelim dede,” dedi Ali Murat fısıldayarak.

“-Çok düşünceli, akıllı bir çocuksun sen. Bana, geleceği anlatıyorsun.”

Ellerini birbirine kavuşturarak güldü oğlan. Ferhat Ağa’nın iltifatlarından memnun görünüyordu.

“-Mancarlı pide bu,” diye sırttı çocuk. Laf olsun diye konuşuyordu. Ferhat dedenin ilgisi, hoşuna gidiyordu.

“-Biliyorum,” diye başını salladı adam. Sepetin içinden aldığı pidelerden birini ikiye böldü ve bir parçasını Ali Murat’a uzattı. “Tereyağlı da; nefis kokuyor... Hadi, beraber yiyelim.” Pidelerini yemeye koyuldular. Ferhat Ağa, öksürük krizinden dolayı zaman zaman yemeğine ara vermek zorunda kalıyordu. Ağız tadıyla pideyi yediği söylenemezdi. Oysa Ali Murat, aç karnını çabucak doyurmuştu. Üstelik Ferhat dedesiyle yiyeceğini paylaştığı için çok memnun görünüyordu.

“-Kandilimin yağı bitti Ali Murat,” dedi yaşlı adam. Boğazını temizleyerek, “Dün gece karanlıkta kaldım. Yağ bulabilir misin?”

“-Bulurum,” dedi çocuk. “Annemden alırım.”

“-Annen ikimizi de döver bu gidişle,” diye bir kahkaha koyuverdi yaşlı adam, “Ona, yük olduğumun farkındayım. Lakin düşkün bir adamım. Hiç gücüm yok.” Elleriyle kitaplarını gösterdi. “Onlar,” diye inledi. “Bir dünya verdiler bana amma şimdi bir kandil yağını bulmaktan bile acizler.”

“-Olsun,” dedi safça Ali Murat, “Annem sana kandil yağı bulur. Hem annem

seni niçin dövsün. Buraya gelmeme o izin veriyor. Su doldurmama da...”

“-Sağ olsun, sağ olsun,” dedi Ferhat Ağa minnet dolu bir sesle “Çok iyisiniz. Hadi Ali Murat, pideni yedin bitirdin. Al testiıı, su getir bakalım.”

Çocuk, ortalığın karışık olmasına aldırmadan daldı odanın ortasına. Kırık dökük birkaç parça eşıayı etrafa savurarak sedirin yanındaki testiıı buldu. Su getirmek için dışarıya çıktı.

BÖLÜM 4

Enis Fahri Bey çetesinin, beş gün önce kasabaya baskın yaparak buradaki inzibat birliklerini dağıtması, İstanbul hükümetinin İzmit kanadını âdetâ şok etmişti. Damat Ferit Paşa hükümetinin otoritesinin yerle bir edildiği önemli olaylardan biri sayılan Karamürsel'deki silahlı çatışma, bu sebeple bir başka inzibat birliğine yeni bir görevin verilmesine neden olmuştu. İş, bu kadarla kalmamış, bir çalışma da, İstanbul İşgal Kuvvetleri Komutanlığı Harekât Dairesine ulaşan çatışma raporları üzerinde gerçekleşmiş, Harekât Dairesinin kurmayları tarafından, bölge haritasındaki Karamürsel'in yeri özel olarak işaret edilmişti.

Nitekim bu faaliyetlerin Karamürsel'e yansıması uzun sürmedi. Bir Pazar günü, kuşluk vaktinde, yeni bir inzibat birliği kasabaya geldi. 70 kişilik birliğin komutanı Bahçecikli Gürcü Arslan'dı. İri yarı, pala bıyıklı ve kıvılcaklı bu izbandut adam, birliğini, kanlı meydan Handem'e konuşlandırdı.

Yeni bir inzibat birliğinin aniden çıkıp gelmesi, kasabada yeni bir kanlı çatışma istemeyen eşraf ve esnafı iyice huzursuz etmişti. Öte yandan henüz organize olamayan yerel milisler, dağlara çekilmekteydiler. Onların güçlenmeleri ve karşı kuvvetlere kafa tutmaları için zamana ihtiyaçları vardı. Bu düzenlemenin içinde olan Alaattin Kaptan, kasabanın önde gelen varlıklı tüccarlarından ve kaptanlarından. Deniz ticaretiyle meşguldü ve İstanbul Karamürsel arasında çalışan tekneleri vardı. Varlığının bir bölümünü, kasabanın kurtarılması için harcamaya karar vermişti. Alaattin Kaptan'a göre, Karamürsel'in kurtuluşu vatanın kurtuluşu demekti.

Son günlerde sürekli yaşanan askerî hareketlenmelerin, kasabanın sosyal ve ekonomik yapısını sarstığı şeklindeki görüşler de artmaktaydı. Şayak fabrikasının üretim potansiyeli de bu durumlardan son derece olumsuz etkileniyordu. Esnaf, çarşıda burnundan solumaya, fabrika yönetimi de 'yeter artık' demeye başlayınca, kasabanın eşrafı sessiz sedasız çözüm yolu aramaya koyuldu. Müftü Hakkı Bey'in adı gündeme geldi. Onun, Kuvay-ı İnzibatlar üzerinde tesirli olacağına inananlar vardı. Konu, aralarında müzakereye açıldı. Görüşmeleri son derece gizli yürütüyorlardı. Bu gelişmeler yaşanırken, geçici görevle Kaymakamlığa getirilmiş bulunan Efedayı Mehmet, görevini bıraktığını açıklamıştı. Kaymakamlığın boşalması, kasabaya gelenleri fazla etkilemişe benzemiyordu. İnzibat kuvvetlerinin kanlı meydana kurdukları çadırların düzenine bakılırsa, burada bir müddet daha kalacaklardı. Sokaklarda ve çarşıda gözdağı verip boy göstermeleri bundandı. Belli ki, Kuvay-ı Milliye'nin altyapısını meydana getiren milis ve çetelerle, Mutemelen Ankara'dan gelecek talimatlar doğrultusunda geliştirilecek organize silahlı birliklerin, bu yolla önüne geçilmesi hedeflenmişti. İlk uygulama telgrafhanede gerçekleştirildi ve burası denetim altına alındı. Artık telgrafhane, öncelikle inzibatçıların komutanı Gürcü Arslan'ın, İzmit'teki inzibat kumandanlarından Şefik Paşa ile yapacağı haberleşmeler için kullanılacaktı. Ankara'nın muhaberesi ise kesilmişti. Gürcü'nün sağ kolu olan Değirmendereli

Kazım ile önde gelen kurmayı Arnavut Haydar, kasabada asayişli sağlama adına, kendilerine görevler çıkarıyorlar, gözüne kestirdikleri kasaba sakinlerini, zindan ve hücre odası olarak kullanılan mektep binasının bodrumuna çekip orada eziyet ediyorlardı.

Arnavut Haydar, durduk yere kendine vazife çıkarmasını iyi bilenlerdendi. İlk işi, kayıkhaneye önünde şüphelenip yakalattığı hamal Yakup'u gözaltına almak oldu. Onu, penceresiz, ışıksız bir odaya attırdı. İskelelerde hamallık yapan genç adam, hücreye atıldığında, neden orada olduğunu bile anlayamamıştı. Bir oyuna kurban olarak seçildiğini nereden bilecekti.

"-Ne işim var benim burada?" diye tepki gösteren hamal Yakup, bir inzibat erinin savurduğu yumrukla yere yıkıldı, kalkmaya çalışırken böğrüne ikinci bir darbe daha indi. Bu ikinci darbe, diğer erin sert tekmesi idi. Yakup bir süre kıvrandıktan sonra iki er tarafından yerden kaldırılarak dizleri üzerine taş zemine çöktürüldü. Elinde kızılıncık sopasıyla Haydar hücreye girince, erler dışarı çıktılar. Avcı ve av konumunda bulunan iki insan, karşı karşıya kalmışlardı.

"İskeleler çok önemli yerlerdir," dedi Arnavut Haydar, "Sen de oradan ekmek yiyorsun, değil mi?" diye bir hakim edasıyla sürdürdü sözlerini. Kızılıncık sopasını da elinde bir tehdit unsuru olarak çevirmeye başladı.

"-N'aptım ki ben?" diye safça savunmaya girdi Yakup. Bir eliyle kanayan burnunu, diğer eliyle de böğrünü tutuyordu, "Suçum ne ki?"

Arnavut Haydar, genç adamın sözlerini duymazdan geliyordu:

"-Şu iskelelerde neler oluyor; bana onlar lâzım. Eğer buradan biran önce gitmek istiyorsan, sorduklarıma cevap ver."

"-Bir şey bildiğim yok. Hamalım ben. Yük taşıyorum. İskelelerde kayıklar olur, yük olur; bize taşıyın derler. Onu yaparız."

"-Ne taşıyor o kayıklar? İstanbul'dan ne getirirler?"

"-Esnafa basma gelir, şeker gelir, un gelir... Ne bileyim, çarşıya ne lâzımsa, o gelir."

"-Başka ne gelir? Sandıklar içinde... Hiç sen, şu kalafatçıların kayıkhanesi mi diyorlar?.. Neyse... Oraya sandık taşıdın mı?"

"-Taşımışımdır belki. Hatırlamam ki... Reisler, yükün nereye gideceğini söyler, biz hamallar, oraya götürürüz."

"-Hiç o yükler içinde silah ve ona benzer şeyler görür müsünüz?"

"-Öyle bir şey görmedim."

"-Yani kayıklar İstanbul'dan getirmez mi öyle şeyler?"

"-Ben onu bilemem. Reislere sorun."

"-Bana, senin bildiklerin lâzım. İki bir reis deyip durma, zırzop!"

Hamal Yakup, kanayan burnuyla uğraşırken omzunun tam ortasına bir sopa daha indi. İnleyerek büküldü bu kez. Sanki yüreğine bir spazm saplanmıştı. Sol omzunda uyuşma oldu. Arnavut, avını köşeye sıkıştırmakta kararlı görünüyordu:

"-Benimle dikine konuşmak ne haddine bre düzenbaz! Üstelik yalan yapıyorsun."

“-Ne istiyorsunuz benden? Yalan falan yaptığım yok.”

“-Bak hâlâ konuşuyor zevzek! Tepemi attırma da, sadece sorduğum suallere cevap ver. Buradan sağ çıkmak istiyorsan tabii.”

Bu defa cevap vermedi Yakup. Canı hala yanıyordu. Anladı ki, konuştuğça Haydar onu hırpalamaya devam edecekti. Nitekim bir sopa darbesi de diğer omzunda patladı.

“-Söylemesen de, neler taşıdığınızı biliyorum,” diye başını salladı Arnavut Haydar. “Seni, bu yüzden tevkif edebilirim. Kısa bir mahkeme; sonra doğru idam mangasının önüne!”

Hamal Yakup, kendisini koruma içgüdüsüyle ayağa kalkıp geriye doğru kaçındı. İki eliyle göğsünü, omuzlarını ve karnını örtmeye çalışıyordu. Omuzlarındaki uyuşukluk gitmiş, bu defa sızılar başlamıştı. Sopanın ne zaman, neresine geleceğini bilememesi de, aşırı refleks göstermesine sebep oluyordu.

“-Böyle devam edecek miyiz?” diye sinsice güldü Haydar. Elinde bir süngü gibi salladığı sopayı, gözaltında tuttuğu adamın hayret dolu bakışları arasında, durmadan çeviriyordu.

“-Uzatma, yeter! Sinirlerim bozuluyor,” diye tehdit savurdu Arnavut. “Seninle fazla uğraşamam: Takalarla, kayıklarla İstanbul’dan buraya silah, cephane geliyor mu, gelmiyor mu?”

Yakup yine cevap vermedi. Önüne, taş zemine bakıyordu. Önüne baktıkça da, Arnavut sinirinden köpürüyordu. Genç adam, hakaretlere, küfürlere ve coplara karşı direndi. Direnci sabırla birleşince bu kez Haydar ve adamları, çılgına döndüler. Yakup’u önce copla, sonra da mavzer dipçiği ile dövmeye başladılar. Yakup kan revan içinde kalmasına rağmen, konuşmama kararından dönmedi, sessizce dayanmayı, dişlerini sıkarak direnmeyi sürdürdü.

“-Bana tabanca getirin!” diye bağırdı Haydar. Çılgın gibiydi. Gözleri, yuvalarında fırlıdak gibi dönüyordu. “Seni vuracağım, hayvan! Leşini sereceğim!”

Yakup, çıt çıkarmıyordu. Böyle davrandıkça da Arnavut kuduruyordu. İsteddiği tabancayı verdiler eline. O da tabancayı, avının suratına, sağ yanağına sadistçe sürterek güldü. O esnada, hücreye bir kişiyi daha fırlatıp attılar. Bu ikinci kurban, Yakup gibi suskun ve sabırlı değildi. Bas bas bağırıyordu. Arnavut Haydar, hiç beklenmeyen ikinci kurbanın ayakları dibine yuvarlandığını görünce hem şaşırdı, hem kızdı. Sonradan geleni, ‘Kes sesini’ diyerek tekmeledi. Tekmelediği tutuklunun esmer yüzü ve donuk donuk bakan gözleri Yakup’un üzerine dikilmişti. Oysa ki Haydar’ın içinden, avını parçalamak geliyordu. Hırsını yenemeyip döndü odanın kapısına:

“-Kim getirdi bu salağı buraya?” diye bağırdı. “Burada işimin olduğunu görmüyor musunuz? Hey sen, zırlama! Kes sesini demedim mi?” diye için için ağlayan adama yöneldi yeniden.

O sırada nezaretinin kapısında Değirmendereli Kazım göründü. Arnavut Haydar’ın elinde tabanca; onun fıttırmak üzere olduğunu anlayınca, yaklaştı yanına:

“-N’apıyorsun Haydar?” diye uyardı, “Hücrede adam mı vuracaksın? Yahu yakışır mı sana biçare adamlara kurşun sıkmak? İndir o silahı!”

Haydar, rüyadan uyanırcasına irkildi. Aklı başından gitmişti sanki. Traşsız sakallarının ot gibi bittiği yüzünü ekşitti. Yakup'u işaret ederek:

“-Hain bu adam,” diye homurdandı. Tabancalı elini aşağıya indirdi. “Bildiklerini bize anlatmıyor; gizliyor...Bunun bir tarafını kırmam lâzım!..”

“-Bundan sonra anlatacak,” dedi Değirmendereli. Gayet sakindi. “Bırak gitsin Haydar. Görmüyor musun, yeterince ceza vermişsin zaten. O, bizim düşmanımız değil. İstersek, eminim ki bizimle dost olur. İyi adama benziyor...”

Arnavut Haydar, Kazım'ın sözlerinden bir şey anlamasa da, kıramazdı onu. Kabullendi onun dediklerini, döndü Yakup'a gitmesi için işaret de bulundu. Kan revan içindeki genç adam, yoğun rutubet ortamından ve leş gibi kokan hücreden dışarı attı kendisini.

Değirmendereli Kazım dışarı çıkarken, Arnavut Haydar peşinden yürüdü:

“-Ne yapmak istediğini anlamadım, Kazım. O herifi öldürmeliydim. Bana dıklendi durdu. İtaatsizin biriydi. Böyle birini yaşatmamız doğru mu sanki?..”

“-Hayır, böyle bir hareketi yapman bize bir şey kazandırmaz. Burada halkı karşımıza alırsak, sonra ne olur halimiz? Bir düşünsene... Asıl karşımıza almamız gereken kişileri belirleyip onları tepelememiz önemli. Ayağının dibindeki adamı öldürmekle nereye varabilirsin ki? Kasabayı, kendine düşman edersin ancak. Ama ben ne yaptım? Senin gibi düşünmedim ve onu serbest bırakmanı sağladım Seninle işbirliğine yanaşmayan o adam, bundan böyle bana her türlü bilgiyi sağlayacaktır. Biz de, birer birer müttefik kazanmış olacağız.”

“-Nasıl olacak o iş?” dedi arkadaşı. Aklı karışmıştı Arnavut'un, Ne cin fikirliydi şu Değirmendereli.

“-Çok kolay. Ondan isteyeceğim küçük, masum bilgileri vermek zorunda kalacak. Belki bana, hayatını borçlu olduğunu düşündüğü için...”

“-Oh, öyle mi anlayacağını sanıyorsun? O hamalı, çok sevdiğin İstanbullu beylerden sandın galiba? Burasını, Şişli Terakkiperver Locasıyla karıştırma.”

Değirmendereli Kazım kurnazca güldü. Arnavut Haydar'ın asabiyetinin aklının önüne geçtiğine inanmıştı.

“-Herkeste az veya çok vefa duygusu vardır,” dedi Kazım, “Nankörler bile bu iyiliği bazen yaparlar. Hiç yapmayanlar da, en azından sana kötülük etmezler. Haydar şimdi dön ve ikinci kurbanı sorgula. Onunla daha kolay anlaşıyorsun. Baksana, yelkenleri suya indirmiş bile.”

Arnavut Haydar, nüktedanlığı ve bilgisi ile çevresinde tanınan Kazım'ın esprilerle bezenmiş sözlerini çözmekte her zaman zorlanırdı. Gene kafası karıştı; bir müddet Kazım'dan ayırmadı bakışlarını. Bu arada muhakemesini zorlamaya gayret gösterdi. Kazım'ı, kendi askeri bilgi ve ölçeğinde eşit tutmazdı ama onun çok akıllı olduğunu da her zaman kabul ederdi.

“-Zırlama da, doğrul bakalım şöyle,” diye ikinci kurbanı çıkıştı Haydar, “Şimdi bizimle anlaşma yaparsan, elini kolunu sallaya sallaya buradan çıkarsın. Kimseler de kılına dokunamaz. Yoksa şu elimdeki kızılılık sopasını yiyeceksin.”

“-Yaparım, yaparım,” dedi gözaltındaki genç. Korkudan eli ayağı titriyordu.

“-Seninle kolay anlaşacağız,” diye güldü Arnavut Haydar. Asabiyetten âdeta

çarpılan vücudunun durulduğunu, uzuvlarının doğru dürüst çalışmaya başladığını hissetti. Keyfi yerine gelmişti. Fırsat bu fırsat dercesine “Bana, çete kuranlar da lâzım!” diye ekledi son söz olarak. Birden önemli bir şeyi hatırlar gibi olmuştu. Hücredeki ikinci kurbanın şivesi, bir öncekine göre biraz farklıydı. Neticede onun Rum asıllı çıktığını son anda fark ettiğine hayıflanmadı değil. Vaktinden önce yaşılanıyor muydu, yoksa? Son zamanlarda hiçbir şeyi adam gibi muhakeme edemez olmuştu. Terslikler de yakasını bırakmıyordu.

Sıbyan mektebinin küf kokan bodrum katında gözaltına almalar, soruşturmalar ve işkenceler sürerken, kasabanın başka yerlerinde yine başka faaliyetler aralıksız yürütülüyordu. İkinci bir iç çatışmaya ve dolayısıyla kan dökülmesine sıcak bakmayan kasaba halkının diken üstünde olduğunu bilen eşraf, keyfi yapılan gözaltılara ve soruşturmalara da tepkiliydi. Aralarında yaptıkları görüşmeler sonucu, Koltukçu Nazif ve Zaimoğlu Hasan’ın da önyak olmasıyla, kasaba müftüsü Hakkı Bey, Karabali Camii vaizi Molla Rasim ve Tahriratçı Adil Bey’den kurulu bir heyet oluşturdular ve bu heyet, inzibat kuvvetleri komutanı Gürcü Arslan’ı ziyaret etti. Gürcü, komutan yardımcılarını Haydar ve Kazım birlikte, heyeti kabul etti. Telgrafhanede yapılan ziyarette heyet, kasabada yeniden kan dökülmesinin istenmediğini özellikle belirterek görüşmeleri başlattı. Heyetin sözcüsü Müftü Hakkı Bey, kasabanın yakılacağı hakkında çıkarılan söylentilere de bir açıklık getirilmesini istedi birlik komutanından. Zira kasabada insanlar bıçak sırtındaydılar. Kesinlikle kan dökülmesi istenmiyordu.

Bahçecikli Gürcü Arslan, heyetin isteklerini, dileklerini, hiç ses etmeden dinledi. Söz sırasının kendisine geldiğini anlayınca, gayet soğukkanlı bir sesle:

“-Yarın meydanda, Şeyhülislam Hazretlerinin Fetva-ı Şerifi okunacak,” dedi, “Onu, herkesin dinlemesini ve fetvaya uyulmasını istiyorum. Çok iyi biliyorsunuz ki müftü efendi, bu kasabada kan döken Enis Fahri ve avanesidir. Padişahın asayiş görevlileri olan bizler, mağdur durumdayız. Halifenin erleri burada şehit edilirken kasabanın niye sesi çıkmamıştır?”

“- Olaya taraf olmak istemediklerinden,” diye karşılık verdi müftü, “Enis Fahri çetesi dışarıdan buraya intikal etmiştir. Çatışma ani baskınla meydana geldiğinden, ahalinin gerçekten acı veren olayda bir kastı, kusuru da olmamıştır.”

“- Halktan bazılarının çetelerle irtibatta olduğunu biliyoruz. Silah kaçakçılığının buradan yönlendirildiği hususlarında da malumatımız var. Her taşın altından Karamürsel’in çıkması bir rastlantı mı sizce? Niye Yalova değil, Gebze değil de Karamürsel? Gökbayrak Taburu denen bir silahlı çeteden söz ediliyor. Oldukça kalabalık çete... Bu çetenin bir ayağı İznik’te, diğer ayağı burada... Onları, burada kim besliyor? Ankara olamaz değil mi? Çünkü Ankara’nın takati yok. Daha oradakiler aç... Öyleyse bunların bir ikmal hattı var. Niçin halifenize değil de, bunlara güveniyorsunuz? Sizce onlar, yani çeteler vatansever mi, yoksa asi mi?”

Müftü cevap verdi:

“- Hüküm vermek bize düşmez kumandan bey. Eğer dedikleriniz asi ise,

devletin bu asilerle baş etmeye gücü yeter. Burada, başkalarının sürdürdüğü faaliyetleri, dört bin insanın yaşadığı kasabaya mâl edemeyiz. Zavallı halkın bir tasarrufu, yönlendirici bir gücü yok. Fert olarak işlenen suçlar, kabahatler, ne bileyim hainlikler vardır mutlaka. Fakat bunlar, yapanları ilgilendirir. Böyle oldu diye etrafa zarar verilemez. Devlet bunu yapamaz; adil olmaz çünkü... Kendilerine zarar verilerek bu insanların desteğinin alınması mümkün değildir.”

Gürcü Arslan, Arnavut Haydar ve Değirmendereli Kazım, birbirlerine baktılar. Kasaba adına konuşan müftü gayet makul bir tavır sergiliyordu. En fevri olan Arnavut Haydar bile, en az komutanı kadar sakindi veyahut öyle görünmeye çalışıyordu.

“-Bu bir tehdit midir müftü efendi?” diye çıkış yaptı Gürcü Arslan.

“-Hayır, değildir,” diye reddetti suçlamayı Müftü Hakkı Bey, “Böyle bir düşüncemiz olamaz.”

“-Halkın süttten çıkmış ak kaşık olduğunu söylemeyeceksin, değil mi?”

“-Evet, söylemeyeceğim. Ancak şunu söylemek durumundayım: Padişahımızın, kullarına merhameti, size vekâleten tevdi edilmiştir. Bizler de bunun şahitleriyiz. Suçu ispatlanmamış insanlara eza ve cefa reva görülemez. Dinimiz, bunu zulüm addeder.”

“-O halde önümüzü kesmeye çalışmayın. Zalimlerden değiliz. Ama suçlu olanlar cezalandırılacaktır. Bize yardımcı olmayanları da dost kabul edemeyiz.”

“-Bilirsiniz ki, vatanımız için en büyük tehlike kâfırlardan gelmektedir. Dış düşmanları kastediyorum. Bizler bu durumda birlik ve beraberlik içinde olmalıyız.”

“-Tavsiyeniz mi var?”

“-Evet. Çözüm aramalısınız. Kumandan olarak vazifelerinizden biri budur... Sağduyulu bir zat-ı muhteremsiniz. Öfkeye yenilmeden, salim bir kafayla bunu sağlayabilirsiniz. Önümüz Ramazan. Kan ve ateşten uzak bir iç barış temin edilebilir pekâlâ. Şu Gökbayrak çetesi midir nedir; onlarla görüşerek kanlı hesaplaşmaya son veremez misiniz? Benim, yani bizim tavsiyemiz bu olur ancak.”

Kumandan kısa bir süre kaşlarını çatarak düşündükten sonra:

“-Pekâlâ, biz bundan kaçınacak değiliz,” diye konuştu. Sağında ve solunda oturan iki kurmayı, böyle bir cevap beklemediklerinden dolayı şaşkınlığa düştüyseler de, onların bu türbülansları, heyetin gösterdiği sevinç yüklü ve biraz da taşkın hareket ve davranışlar arasında kaybolup gitti. İki yardımcının, kumandanlarına, “Neler söylüyorsunuz siz?” diye müdahale edip tepki koymaları da mümkün görünmüyordu. Karar ve yetki Bahçecikli Gürcü’nün elindeydi ve burada onun dedikleri olabilir ancak. Karşı çıkılması durumunda, en yakınında olanları da refuze edebilirdi. Bu bakımdan Arnavut Haydar ve Değirmendereli Kazım susmayı tercih ettiler.

Gürcü Arslan’ın beklenmedik ılımlı yaklaşımı, müftüyü ve arkadaşlarını ziyadesiyle sevindirmişti. Heyetin morali ve cesareti arttı. Hakkı Bey, artık bir misyonun lideri pozisyonuna girdiğini fark ediyordu.

“-Vazifelerimizden biri, bildiğiniz gibi sulh için asayiş sağlamaktır” diye

sözlerine devam etti kumandan. Görünüşünün aksine, akli başında konuşuyordu. Başındaki bordo renkli fesini tahta masanın üzerine bıraktı, gerindi, gevşeyerek oturduğu peykenin üzerinden duvara yaslandı. İyice rahatlamıştı. Görüşmelerin iyi gittiğine işaret etti onun bu davranışları. “Gökbayrak çetesi de, bizler gibi düşünüyorsa, onlarla görüşebiliriz. Bakın, asayiş kim bozarsa, karşılarında bizleri bulacaktır. Asla aman tanımıyoruz. Siz şimdi aracı olun, reisleriyle görüşme yapalım.”

Müftü, arkadaşlarıyla göz göze geldikten sonra, son sözü söyleyecek kişinin kendisi olduğunu anladı ve hassas konunun kapanmadan ve yokuşa sürülmeden ama istenilen şekilde devamı için kararlı davranmak gerektiğine işaret etti. “Doğrudur, kumandan. Sulh için birlikte olmanın faydaları sayısızdır. Bunun arkasında durmak gerek. Aynı görüşmeyiz.” Müftü bunları söylerken göz ucuyla Gürcü Arslan’a değil de, iki yardımcısına bakıyor, onların tutum ve tavırlarının hangi istikamete yöneleceğini çözmeye çalışıyordu. Gerçi komutan yardımcılarını, hayretlerini gizlemeye çalışmaktan ve Gürcü Arslan’ın yüzüne dikkatle bakmaktan başka bir tavır ortaya koymuş değillerdi. Müdahalede bulunmamaları da, müftüyü umutlandırmaya yetmişti. Sözlerine devam etti. “O... çeteye bir mektup yazalım, Davet edelim reislerini yahut da temsilcilerini... Müzakere edin şu asayiş durumunu hele bir. Uygun görür müsünüz?”

Bu teklife de sıcak baktı Bahçecikli. Bir ara müftü, kumandan ne isterse alabileceğini düşündü. “Aslında bütün bunlar Cenab-ı Hak’kın bize bir lütfü” diye aklından geçiriyordu o anda. “Allah, bu kasaba halkına acıyor!”

Gürcü Arslan’dan gecikmeden cevap geldi:

“Bizce bu teklif de uygundur. Peki, nasıl irtibat sağlanacak?”

Müftü, kısa bir müsaade isteyip beraber geldiği arkadaşlarına döndü. İşaretle, Molla Rasim ve Kâtip Adil’in görüşlerini almaya çalıştı. İkisinin de başı olumlu bir eda ile öne eğilince, Müftü, İnzibat Komutanına hitaben:

“Gökbayrak çetesi bir mektup yazalım,” dedi. “Onları, buraya davet edelim.”

“Reislerini tanırsınız?” diye tuzak bir soruyla çıktı müftünün karşısına bu kez komutan. Müftünün çeteye bağlantısını öğrenmekti asıl maksadı. Niyetini örtterek ekledi. “Yani ikna edilebilir biri midir?”

“Onu ben bilemem. İnşallah sizler ikna edersiniz. Davet mektubunu ben bugün yazacağım ve mutemedimiz olan Çorbacı Mustafa’yla oraya göndereceğim.”

“İcabet edecekler midir?”

“Temennimiz odur ki, icabet etsinler. Biz, müsaadelerinizi istirham edelim. İşleriniz belli ki yoğundur. Kasabamız adına kabulünüzden ve sulha yakın davranmanızdan dolayı ayrıca şükranlarımızı arz ederiz.”

Kalkılar, heyet ayrılmak üzereyken, Bahçecikli Arslan’ın ikaz mahiyetindeki sözleri tekrar duyuldu:

“Müftü Efendi, Şeyhülislam Efendimizin Fetva-ı Şerifinden söz etmiştim; burada okunacak...Devletlularımızın çok önemli açıklamalarını kasaba halkının dinleyeceklerini ümit ediyoruz. Bittabi sizleri de bekliyoruz.”

“İnşallah” diye temennisini dile getirdi müftü. Diğer heyet üyeleri de aynı temenniye katıldılar. Sonra da telgrafhaneden ayrıldılar.

Müftünün ilk işi, evde davet mektubunu hazırlayıp Çorbacı Mustafa’ya haber salmak oldu. O, gelene kadar, haberini nakledilir hale getirdi. Çorbacı Mustafa kapıya dayandığında davet mektubu hazırды.

“-Al bu mektubu Gökbayrak tabur kumandanına ulaştır. Hanlardan birine git ve dinlenmiş bir at al, sabah erkenden yola çık.”

Çorbacı, başını sallayarak mektubu aldı ve evine döndü. Dönerken karanlık, ıssız ve ölü sokakların çok ürkütücü olduğuna bir kez daha tanık oldu. Sağda solda faili meçhul cinayetlerin işlendiği, yol üstlerine cesetlerin bırakıldığı söyleniyordu. Kasabanın, Körfez’de dillere destan denizcileri de artık eskisi kadar şen değillerdi. O mavi denizlerin, köpüklü dalgaların süsleri olan yelkenliler ummanda görünmez olmuştu. Aylardır Körfez’de İngiliz deniz devriyelerinin dört döndükleri, kayıklara, yelkenlilere, mavnalara aman vermedikleri, denizciler tarafından anlatılıyordu. Deniz nakliyatı olsun, ulaşım olsun; kayıt altına alınmıştı. İşgal Kuvvetleri Ulaşım Komiserliğinden izin belgesi almayan Türk mahreçli araçlara denizde seyir izin verilmiyor, yelkenlilere ve takalara el konularak, İstanbul Salacak’taki salaş iskelelerine bağlanıyorlardı.

Müftünün davet mektubu, ertesi günü öğle vakti Akçat’a, Gökbayrak Taburunun karargâhına ulaştı. Mektup okunup değerlendirildi. Davet prensip olarak kabul edilmişti ama görüşmelere, tabur komutanı Yüzbaşı Cemal Bey değil, kurmaylarından Arnavut Kazım katılacaktı.

Aynı gün ikindiden sonra Arnavut Kazım, teçhizatını kuşanarak Karamürsel’e yola çıktı. Yanında, tam donanımlı iki atlı adamı da vardı. Çorbacı Mustafa, daha önce kasabaya dönmüş ve Gökbayrak Taburunun müzakereye katılmayı kabul ettiğini, kendisini gönderen müftüye bildirmişti. Kasabada herkes ayaktaydı. Meydanda bir tören vardı. Eşraf ve esnaf, İstanbul Hükümetinin, Anadolu’daki İstiklâl hareketini dışlayan Şeyhülislam destekli Fetva-ı Şerifini dinlemekle meşgul iken, kendilerini heyecanlandıran haber ulaşmıştı. Bunu bir keramet addedip başarıyı, kasaba müftüsüne bahşedenler olduğu kadar, görüşmelerin kabul edilmesinin olumlu bir gelişme olduğunu fakat bundan bir sonuç çıkmayacağına inananlar da yok değildi. Onlara göre ortada bir tuzak dönüyordu. Bu tuzağın bombası bakalım ne zaman, kimlerin elinde patlayacaktı!

İki ayrı birliğin temsilcileri olan iki Arnavut; Kazım ve Haydar Beyler, telgrafhane bahçesinde karşılaştılar, tanıştılar. Görüşmelerde bulunmak üzere içeri girdiler. Ancak Kazım Bey’in iki güvenlik mensubuna, postanenin içine girmelerine izin verilmeyip giriş avlusunda beklemeleri istenmişti.

Gökbayrak Taburunun temsilcisi ile inzibat birliği komutanlarından iki Arnavut, telgrafhane odasında, tahta bir masanın başına çöktüler. İçeriye başka kimseyi almadılar. Hava karardığında kullanılmak üzere masanın üzerine bir kandil bırakılmıştı sadece.

Arnavut Kazım, mavzerini masaya yerleştirdi ve daha konuşmaya başlar başlamaz kısaca Erzurum Kongresi'nden söz etti. Anadolu'nun istiklâli için yeni meclisin ve milli ordunun kurulmasına karar verildiğini muhatabına anlattı. Kendilerinin de dahil olduğu Kuvay-ı Milliye hareketinin, istiklâli başlattığını ve bunun süreceğini de sözlerine ekledi. Anadolu'ya göre, İstanbul Hükümeti işgal altındaydı ve bu nedenle meşrutiyeti yoktu. İşgal edilmiş bir ülkenin, düşmana karşı silahlı mücadelesi haktı, parola ise: 'Ya İstiklal Ya ölüm' dü!' Kazım Bey, silahlı mücadeleye karar vermelerinin gerekçelerinin de, bu gelişmelerden kaynaklandığını ilave etti, çok net ve açıkça:

"-Derhal geldiğiniz yere gidin," dedi. Çok cesur ve pervasız bir tavır takınmıştı. "Bakin, açık söylüyorum: Taş taş üstünde kalmayacağını bilsek dahi, bu kasabada size rahat vermeyiz. Bulunduğunuz yer, bizim görev alanımızdır. İngilizler sizi, bize karşı kullanmaktadırlar; buna izin vermemelisiniz!.."

"-Enis Fahri'nin baskını gibi mi?" diye kinayede bulundu Arnavut Haydar, "O çeteyle müşterek hareket ettiğinizi biliyoruz. Karşıda İpsiz Recep çetesiyle de, diğer çetelerle de... Bölge, çeteden geçilmiyor... Mantar gibi!.."

"-Elbette," diye bastırdı Kazım Bey. "Bu halkın, onlara ihtiyacı var." Çıkışıyla gözü kara bir müzakereci olduğunu göstermişti. Sözlerini hiç sakınmadan sıraladı. "Korkarım, sizler de farkında olmadan Yunanlılarla müşterek hareket ediyorsunuz. Lakin ok yaydan fırlamadan, kardeş kanı dökülmesinin önüne geçebilirsiniz. Sizden, sağduyulu hareket etmenizi bekleyeceğiz."

Arnavut Kazım'ın düz ve kararlı konuşması Koca Haydar'ın sinirlerini bozmaya yetmişti. Gözlerinin altındaki kıkırdak torbaları, alyuvarlar gibi oynamaya başlamış, pala bıyıklarının kılları, bağlama telleri gibi gerilmişti. İner gibi soluyordu. Sanki gırtlığına bir tutam kuru talaş basılmıştı. Sakalın, salkım saçak çimlendiği çene altı gıdıları, porsuk karnı gibi şişip şişip iniyordu.

"- Bre ne biçim laflar edersin!" diye patladı sonunda Arnavut Haydar. Suratında mor bir dalgalanma olmuştu. "Efelenme hele! Çapınıza, gücünüze güvenecek zaman değil bu zaman. Böyle müzakere olmaz Kazım Efendi. Boyuna tehdit eder durursun! Kıçı kırık üç beş adamınızla mı burada taş üstüne taş koymayacaksınız? Güldürmeyin beni!" Arnavut Haydar, Türkçeyi bıraktı, birden Arnavutça konuşmaya başladı. Sesler üzerine odaya giren iki gözlemci de şaşırıp kalmıştı olanlara. İki öfkeli Arnavut, inatla doğrulup el kol hareketleriyle tartışmalarını, diğer küçük odaya girerek sürdürdüler. Burada başbaşaydılar ve kavgaları bütün binayı ve avlusunu sarmıştı. Gökbayrak Taburundan gelen ve binanın dış kapısında bekleyen iki güvenlikçi, bu durumdan tedirgin oldu ve derhal binanın içine dalıp sahanlıkta konuşlandı. Hiç bir inzibat görevlisi de, onları, bu defa

bulundukları yerden dışarı çıkaramadı. İki müzakereci peş peşe postaneden dışarı fırladılar. Çıktıklarında da birbirlerine bağıyorlardı. Avludaki inzibat takımı, henüz ilan edilmeyen alarm durumuna girmişti bile. Kazım Bey'in silahlı iki adamını da çember içine almışlardı. Hava iyice geriliyordu.

“-Böyle olmaz!” diye bağıyordu el kol hareketleriyle Arnavut Haydar. “Ali kıran, baş kesen misin? Durmadan tehdit savuruyorsun! Sen kimden yetkiyi aldın? Önce onu söylemelisin! Müzakere bitmiştir ve anlaşma olmamıştır. Muharebe başlayacaktır!”

Kazım Bey, dışarıda bir ara suskun kalmayı tercih etmişti. Hava kararmak üzereydi. İnzibat askerlerinin, hiç de sıradan görülmeyen hareketlenmelerini, gözlerinin ucuyla izlemeye çalışıyordu. Akşamın alaca karanlığında hepsi birer gölge gibiydi. O anda bir suikasta uğrayabileceği ihtimali dahi aklına geldi. Silahı elindeydi. Böyle gri ortamlarda insanlar ‘kim vurduya’ gidebilirdi pekâlâ. O anda elindeki silahın gücünü hatırladı ve sımsıkı kavradı onu. Parmağı ile usulca tetiğe dokundu, boşluğunu aldı. Silahı atışa hazır. İki adamını aradı kaygılı bakışlarıyla; adamları, ondan uzak kalmışlardı.

Kazım Bey, herkesten önce davranıp silahının ilk kurşununu aniden düşmanlarına çevirse ne olurdu? Kaç kişiyi götürebilirdi? Ya da bunu başarabilir miydi? Sonuç itibarıyla çılgınlık yapmaya değer miydi? Çabucak bunun hesabını yaptı. Adamlarının etrafının sarılı olduğunu, hesabına dahil etmeyi de unutmadı ve çılgınca harekete geçme fikrinden son anda vazgeçti. Olayların akışını beklemeye karar verdi.

Postane avlusundaki hareketlilik, çarşıdaki esnaflar üzerinde de tesirini göstermişti. Halk, cadde ve sokakları hızla boşalttı, esnaflar da erkenden dükkanların kepenklerini kapadılar. Akşam namazına hazırlanan cami cemaati de dağıldı. Kayıkhaneye önündeki denizciler, hamallar ve balıkçılar, bulanık havayı önceden koklamış olmalı ki, herkesten önce terk etmişlerdi mekânlarını. Sahil boyu, izinsiz denize açılmış kayıkçıların peşinde iz süren inzibat devriyeleri de, denetim işlerini bırakmışlar, savaş düzenine girmişlerdi. Onların bu düzenlemeleri, kıyılarda dolaşanların huzurunu bozmuş, evlerine kaçışmalarına sebep olmuştu.

Herkes, önceki gibi kanlı bir çatışma beklerken hesapta olmayan bir başka gelişme yıldırım hızıyla etkisini gösterdi ve aynı zamanda sosyal alanda tansiyonun düşmesini sağladı. Hızlı gelişme, inzibat birliğinin komutanı Bahçecikli Gürcü Arslan'dan kaynaklanmıştı. Müzakereleri, adına sürdüren Arnavut Haydar'ın muharebe kararını duyar duymaz, buna içerlemiş ve kararı reddederek asla çatışma olmayacağını bildirmişti. Oysa Arnavut Haydar, Gökbayrak Taburundan gelen Kazım ile iki adamını tutuklamaya hazırlanıyordu. Komutanın karşı

görüşünü öğrenince Arnavut Haydar'ın müthiş canı sıkıldı. O esnada Gürcü Arslan'ın telgrafhanede bir görüşme yaptığı haberi de kendisine ulaşmıştı. Gürcünün aldığı tam tersi kararda, dışarıdan gelen bir telgrafın tesiri olabileceği kuşkusuyla komutanın karşısına dikildi ve müzakereyi, karşı tarafın kasıtlı olarak sabote ettiğini, bununla da kalmayarak kendilerinin aşağılandığını anlatmaya çalıştı. Ona rağmen Bahçecikli Gürcü Arslan, kararından dönebileceğine ilişkin hiç bir umut vermedi kurmayına. Sonra hiçbir şey yokmuş gibi müftünün huzuruna çağırılmasını istedi. Kasabanın müftüsü Hakkı Bey, başkumandanla çadırında görüştü. Müftü, akşamüstü çarşıda esen fırtınalı havadan sonra çok sakin ortamın yaşandığına şahit olduğu inzibat karargâhında son durumu net olarak çözemeyince, haliyle kafası karıştı. Olanlara bir anlam vermek için düşünürken, makul bir tavır içinde olan Bahçecikli komutanın yeni bir teklifiyle karşılaştı bu defa:

“-Aranızda bir heyet kurmanızı ve çetenin karargâhına varılmasını istiyorum.” Arnavut Haydar yanından uzaklaşmış, bir tek Değirmendereli Kazım yakınında kalmıştı. Onun da yüzü asıktı.

“-Müzakere n’oldu?” diye sordu müftü. Bahçecikli Gürcü’nün o beklenmedik yumuşak ve tutarlı davranışları Müftü Hakkı Bey’i yine şaşırtmıştı. Oysa az öncesine kadar çarşıdan kendisine gelen haberlere göre, çatışma eli kulağındaydı. Esnafın, halkın, cami cemaatinin akşam ezanına doğru evlerine kapanmaları bu sebeptendi. Şimdi ise rüzgârlar başka yönden esiyordu. Neler oluyordu böyle?

“-Müzakereden sonuç çıkmadı,” dedi Gürcü Komutan. “İki Arnavut müzakere değil, kavga yaptı. Velâkin ben çatışmadan yana değilim. Mutabakat sağlamalıyız. Bazı yabancı devletlerin, vatanımızda oldukları doğrudur; bu bizleri de rahatsız ediyor... O kefereler ensemizdeyken, bizler burada birbirimizin kanını dökemeyiz. Doğru olmaz bu. Sağduyulu olmak lâzım...”

“-Çok makul bir görüş bu,” diye tasviplerini belirtti müftü. Yüreğinin hafiflediğini, nefes trafiğinin yumuşadığını hissetti. İçinden haykırmak ve haykırarak dua etmek gelmişti. “Yüce Mevla’m, bu fakir, bu ezik, biçare insanlarımızı koruyor, belâları def ediyor,” diye içinden geçirdi. Sonra, komutana döndü ve sözlerine devam etti. “Size hak veriyorum. Emrettiğiniz gibi bir heyet yapar ve yarın onlara varırız.”

“-Tehdit etmiş onların temsilcisi,” dedi Arslan. “Taş taş üstünde bırakmayız burada diye... Bu, tahrik değil de, ne? Buranın temsilcisi onlarmış! Var mı böyle bir şey, müftü efendi? Devlet biz miyiz, onlar mı?..”

Müftünün cevabı hazırды.

“-Kasaba olarak, bizler dalaşma taraftarı değiliz.”

“-Sizler de, ne yardan, ne serden, vazgeçemiyorsunuz,” diye serzenişini dile getirdi kumandan.

Müftü Hakkı Bey, karargâh çadırından çıktığında, nizamiyenin hemen kapısında, kendisini bekleyenlerin olduğunu gördü. Bekleyenler, kasabanın bazı eşrafiyla çarşı esnafıydı. Hacıoğlu Mustafa, Emin İbrahim ve Viran Ali, görüşmeyi en çok merak edenlerin başında geliyorlardı. Hangi olayın ne zaman pat-

layacağı ve hangi habere ne zaman inanacakları konularında büyük bir şaşkınlık yaşadıkları bilinmekteydi. Yaşanmakta olan bu sosyal travma, kasaba halkını adamakıllı sarsmıştı. Burada istikrarlı bir hayata özlem öylesine artmıştı ki, bu özlem; basılmayan, tehdit edilmeyen, mahremiyeti korunan bir kasabayı, can ve mal güvenliği tesis edilmiş müreffeh bir beldeyi çoktandır aranır hale getirmişti.

Müftünün önünü kesenlerin sayısı, çarşı merkezine inene kadar yarı yarıya arttı. Şadırvana sığmadılar, dışarı taştılar. Hava kararmıştı ama mehtap çıkmak üzereydi. Şadırvanın kandillerini yaktılar. Müftüyü de aralarına alıp ona, oturması için yer gösterdiler. Müftü Hakkı Bey, izdiham girdabına dönüşen bu sıkışık insan topluluğunun hızla artmasından kaygı duymaya başlamıştı. İnzibat birliğinin kuşkularını üzerlerine çekmeleri için bir neden yokken, izdiham görüntüsü veren böyle bir yığılmaya neden gidiliyordu ki? Müftü, Viran Ali'nin önce kulağına eğildi. Dedi ki:

“-Biriniz, vatandaşlarımıza desin ki, artık barış sağlanmıştır. Çatışma olmayacaktır! Gürcü komutanın kulağına kar suyu kaçırılmasa barı!” Sonra, kendisinden gelecek haberleri neredeyse dört gözle bekleyenlere döndü. “Herkes geçmiş olsun. Komutanla, barışın temeli atılmıştır.” Viran Ali, müftünün de az önceki ikazı doğrultusunda, topluluğa seslendi yüksek sesle, “Çok şükür müftümüz, beklediğimiz barışı tesis etmiştir! Kendisinden Allah razı olsun. İnzibat kumandanına da şükranlarımızı bu vesileyle iletmek istiyoruz. Arkadaşlar, şu andan itibaren normal hayatımıza dönmüş bulunmaktayız. Yalnız herkesin burayı boşaltması lâzım... Yoksa inzibat devriyeleri musallat olurlar başımıza!”

Müftü, kalabalığın dağılmasını bekledi. Eşraftan onu ilk karşılayanların dışındaki ahali, şadırvanın çevresini boşalttı. Kuşkuyla dolaşan ve gözleri üzerlerinde olan inzibatların böylece denetiminden kurtulmuş oldular.

“-Şükür, işler yoluna girdi yine,” diye konuştu müftü yanındaki eşrafa, “Cenab-ı Allah'ın lütfudur bu. Herkes çatışma bekliyordu, değil mi?”

“- Doğrusu öyle,” diye karşılıklıta bulundu Emin İbrahim.”Ben kaygılıydım.”

Müftü İsmail Hakkı Bey rahattı ve gitti-geldi denilen bu bunalımlı anda bile kendini daha güçlü bir özgüvene ulaştığını sezmişti. “Beni çağırdılar,” diye sözlerine devam etti güvenle, “heyet yapmamı istediler. Yarın Gökbayrak Taburuna gideceğiz. Müzakere bu defa orada devam edecek.”

Hacıoğlu Mustafa, şadırvana yaklaşan kasabanın acar gençlerinden Pir Ali ve Hafız Selahattin'i, işaretle yanlarına çağırarak müftüye döndü:

“-Kasabamıza yazık değil mi?” diye dert yandı, “Bu gençlerin geleceği ile daha fazla oynanmamalı. Yeter artık yahu! Dört bine yakın nüfusun kaderi, işi külhanbeyliğe dökmüş, ne yaptıklarını bilmeyen, bilmem ne efendilerinin keyiflerine bırakılamaz. Neredeyse her gün kasabanın yakılıp yıkılacağı, talan edileceği söyleniyor. Bugün inzibatçılar aynı şeyi diyor, yarın başkaları... Herkes diken üstünde... Haydi, bakayım; moraller yine bozuk; asayiş desen, berbat... Kaymakamın, jandarmanın varlığını duyan yok artık! Gelen, bu ahaliye kafa

tutuyor. Bizler kime, nasıl inanacağız? Doğrusu çok şaşkınsınız!”

Müftü, çevresindekilere emsal olsun diye sesini daha da kısarak:

“- Benim de tasam aynı,” dedi, “ama lütfen suçlama yapmayalım ve sesimizi kısıalım. Nazik anlar yaşıyoruz. Elbette biliyorsunuz ki, benim de başlıca gayretim, kasabamızı her türlü belâlardan uzak tutmaktır. Böyle bir tehdit, tehlike maalesef mevcuttur. Sabırlı olmamız lâzım. Elbirliğini sürdürelim, tavrımızı ortaya koyalım ve dua edelim.”

Viran Ali:

“-Kasaba halkı olarak teminat isteyelim,” diye bir teklifte bulundu. Tahriratçı Adil Bey, müftünün çalışmalarında devamlı yanında olan ve onun gayretlerine destek veren kasabanın aydınlarından. Viran Ali’nin talebini anlamsız bulduğunu ima eden bir ifadeyle konuşmaya müdahale etti:

“-Ne teminatı?”

“-Can ve mal teminatı,” diye üsteledi Viran Ali, “O sağlanmazsa, kendi başımızın çaresine bakmamız gerekecek. Başka yol var mı?”

“-Böyle bir teminatı kimden isteyeceksiniz?” diye sordu Tahriratçı Adil Bey, “Hangi kurumdan? Var mı? Kaldı mı? Zaten başımızın darda olması, bundan değil midir?”

“-Biz, silahlı kolluk gücü değiliz,” diye sükûnete davet etti yanındakileri müftü, “Arabulucuyuz. Bu işe Allah rızası için girdik, yine Onun rızası için devam ederiz. Daha fazla münakaşa etmemize lüzum yok. Artık dağılalım. Bir süre toplu halde olmamaya gayret edelim. Hayrımıza olanı yapmak lâzım gelir.”

Yatsı ezanına yakın dağıldılar. Müftü, evine gitmek üzere çekilirken, toplantıya katılanların bir bölümü şadırvanda abdest almaya oturdular ve yatsı ezanının okunmasını beklediler.

Müftü Hakkı Bey, önce çarşıya uğrayıp fırından ekmeğini, dükkânlardan birinden de stokları her geçen gün azalan yağını aldı. Esnaflarla kısa sohbetleri oldu. Kasabada olası bir ekmek sıkıntısından söz ediliyordu ve o konu bu sohbette de yer almıştı. Tahriratçı Adil Bey de aynı sohbetteydi. Eve birlikte gitmelerini Hakkı Bey istemiş ve o da erken dönüşü ertelemişti.. Yolda onunla konuşacakları vardı. Çarşıdan ayrılır ayrılmaz, Müftü, Adil Bey’e:

“- Emin Bey’in hanından yarın için iki at temin et,” dedi, “Nasipse yarın yol göründü bize. Akçat’a çıkacağız. Gökbayrak Taburuna ziyaretimiz olacak, Yüzbaşı Cemal Bey’le görüşmemiz lâzım! Görüyorsun, kasabada herkesin canı burnunda.Huzuru yeniden tesis etmek gerek”

“-Evet,” diye mırıldandı Adil Bey, “Bu yüzden kasabayı terk edip Adalar’a, İstanbul’a yerleşenler var! Kimsenin kimseye itimadı kalmadı. Şimdi de un sıkıntısı yaşandığı söyleniyor.”

Ertesi sabah erkenden Emin Bey’in hanında buluşmak üzere vedalaştı-

lar. Sabah namazından sonra, handan temin ettikleri atlara binip yola çıktılar. Karapınar köyü üzerinden Akçat'a bir saatte ulaştılar. Köyün girişindeki Şapşallar Korusu Mevkiinde silahlı iki gözcü, bu iki atlıyı durdurdu. Müftü, gelme nedenlerini aktarınca gözcüler, onları, köyün dışındaki bir bağ evinde bir süre alıkoydular ve durumu da birliklerine iletiler. Hakkı Bey, komutanla görüşmesi gerektiğini ısrarla anlattı durdu iki gözcüye. Onlar hiç bir tepki vermeden, gelen başka bir milise teslim ettiler iki misafiri ve geldikleri yere geri döndüler.

Gelen milis, Hakkı ve Adil Beyleri, köyün içinde eski, ahşap bir kerpiç eve götürdü. Sade döşenmiş bir odaya alındılar. Odanın tahta döşemesini örten renkli bir çul, iki sedir birkaç şilte ve ortada, ağaçtan yapılmış bir sehpadan başka pek bir eşya görünmüyordu. Odanın pencereleri küçüktü ve kalınca perdelerle yarı kapalıydı. Bu küçük ev, Yüzbaşı Cemal Bey'in gizli tutulan karargâhlarından biriydi. Özel görüşmelerini burada yapardı.

Yüzbaşı Cemal Bey, Karamürsel'den gelen iki misafiri fazla bekletmeden odaya girdi. Tanıştılar, birbirlerine hal ve hatır sordular. Yüzbaşı Cemal Bey, Müftü Bey'in tahmininden de genç görünüyordu. Subayın otuz beş yaşlarında olabileceğini düşündü. Yüzbaşı, balıketinde; hafif tıknaz ve orta boyluydu. Üzerinde rütbesi olmayan siyah bir üniforma taşıyordu. Başında kalpak vardı. Karşı tarafa güven veren etkili bakışlara sahipti.

Müftü Hakkı Bey, vakit geçirmeden geliş sebeplerine değindi. Kasabada halkın endişesinin giderilemediğini, bu sebeple sınırların gerildiğini de ifade ederek, Kuvay-ı Milliye ile İnzibat Kuvvetlerinin silahlı bir çatışmaya girmemeleri için herkesin gayret gösterdiğine de işaret etmeyi unutmadı. Arnavut Haydar'ın, Gökbayrak taburu temsilcisi Kazım Bey'i çatışmaya davet etmesine rağmen başkomutanları Gürcü Arslan'ın sağduyulu davranarak buna izin vermediğini hatırlattı. Ancak buna rağmen gelişmelerin, kasaba halkını tam rahatlatmadığına da, konuşmasının bir bölümünde parmak basmadan geçemedi.

Yüzbaşı Cemal Bey, Müftü Beyi, sözlerine hiç müdahale etmeden sonuna kadar nezaketle dinledi. Sonra sözü o aldı. Anadolu'da kurulan millî gücün gayelerini kısaca anlattı ve alınan mücadele kararından asla vazgeçilmeyeceğini söyledi. Gerekirse bu ideal uğruna İnzibat güçleriyle silahlı çatışmaya girileceğini de açık bir dille kaydetmekten geri durmadı. Genç subay, Kazım Bey'in kasabadaki görüşmeleri kendisine aktardığını da belirterek konuşmalarını şöyle sürdürdü:

“-Bu bir macera değil, bu esarete başkaldırış ve bir İstiklâl Savaşıdır. Adı konulmuştur. Ferit Paşa Hükümetinin inzibat kuvvetleri, mücadelemizi durduramaz. Gerçekte bizim esas hedefimiz, vatanımızı fiilen işgal eden dış düşmanlardır. Lakin onlarla işbirliğine girenleri de düşman kabul ederiz. Karar, Ankara'da, Türkiye Büyük Millet Meclisinde alınmıştır ve uygulanacaktır. İzni-

bat kuvvetlerine gelince; şayet birkaç gün içinde Karamürsel'i terk etmezlerse, onlara savaş açacağız. Çalışma arkadaşım Kazım Bey de, resmi görüşümüzü, müzakere esnasında karşı tarafa iletmiştir. Kan dökülmesini istemiyorlarsa, geldikleri yere dönsünler. Son sözümüzü söyledik. Bir daha onlarla da görüşmemiz olmayacaktır.”

Cemal Bey'in kararlı sözleri, amaçlarını net bir şekilde ortaya koyması açısından önem ifade ettiği kadar, Anadolu İhtilalinin de adım adım yaklaşmakta olduğuna işaret ediyordu. Bunu hemen anladı müftü bey ve Anadolu'nun konjonktürel değişime uğradığı, stratejik ve siyasi hesaplaşmaların hazırlıklarına da hızla geçildiği sonucuna vardı. Ufukta yeni ve güçlü kuvvetler doğacak gibiydi. Bu gelişmelere şimdiden kendisini hazır hissetmeye çalıştı müftü bey.

Yüzbaşı Cemal Bey, karşı bir görüş veya söz olur mu diye bir süre beklediye de, misafirlerinden bir karşılık gelmedi. Müftü ve katip, tevekkül içinde, boyunları bükük durmaktaydılar. Cemal Bey'in sözlerinin bittiğini anlar anlamaz, kalkmak için izin istediler.

Fakat:

“Kısa bir süre daha kalın,” dedi genç subay. “Size ikram yapılacak. Müftü efendi, görüşünüzü belirtmediniz ama ben almak istiyorum. Bizim tuttuğumuz yol mu doğru, yoksa inzibatçıların tuttuğu yol mu?”

Müftü, hiç tereddüt etmeden cevap verdi:

“Sizin tuttuğunuz yol doğrudur. Az önce bütün cevvalliğiniz ve saffetinizle gayenizi izah ettiniz. İnanıyorum ki, o sözler Cemal Bey'in değil, aziz milletimin ortak sesidir. Ben buna inanıyor ve candan destek veriyorum. Bu konuda ayrıca bir şey söylemeyi de gerekli görmüyorum. Gazamızı Allah mübarek kalsın.”

Yüzbaşı Cemal Bey, odadan ayrılırken misafirler için hazırlanan sıcak ekmek ile ayran tasları bir tepsi içinde misafirlerin önüne konuldu.

Hakkı Bey ve Kâtip Adil Bey ikinci vakti kasabaya döndüler. Selvili yolda, kendilerine neşeyle el sallayan küçük bir grup karşılamıştı. Kasabanın çarşısında ise bir hareketlilik göze çarpıyordu. Müftü Hakkı Bey, başını sallayarak, “Neler oluyor? Hayırdır inşallah,” diye seslendi gruba.

Kalabalıktan cevabın gelmesi gecikmedi:

“İnzibat kuvvetleri ayrıldı kasabadan!”

Müftü Bey için, bundan daha güzel bir haber olamazdı.

Burada istikrarlı bir hayata özlem öylesine artmıştı ki, bu özlem; basılmayan, tehdit edilmeyen, mahremiyeti korunan bir kasabayı, can ve mal güvenliği tesis edilmiş müreffeh bir beldeyi çoktandır aranır hale getirmişti.

BÖLÜM 5

*Avlu kenarındaki leylâklar, fîlbahriler
salkım saçak açmışlar, çevreye mis gibi
kokular saçıyorlardı.*

Başında hep oyalı yazması olurdu Gülperi'nin. Genç kızın saf ve bakir güzelliğini buğulu bir tül gibi örterdi o yazma. Yazmanın içinden dünyaya bakan sarışın yüzündeki masumiyet, aynı anda nezih bir cinsiyet heyecanını da katardı ona. Rengi solmuş hırkası, geniş paçalarıyla kızın her hareketinde dönüp duran yeşil renkli şalvarı bile, gencecik vücudunun diriliğini ve zindeliğini örtmekten uzaktı. Fakat o fiziksel cazibeyi, sıkılgan tavırlarla perdeleyen yüz ifadesindeki terbiyeyi de görmek mümkündü; zira o al yanaklarındaki utangaç kıvrıl çizgiler, bunun işaretiydi. Hem güzel hem fark edilen dişi; hem mahcup, hem de ölçülü ve mütevazıydı. Gülperi, güller kadar narin, periler kadar kusursuz görünüyordu.

Gülperi, kasabanın kalburüstü güzel kızlarındandı. Böyle bir unvana sahip olmasından dolayıdır ki, oğlanlarını baş göz etmek isteyen anaların, en gözde gelin adaylarındandı. Ancak Gülperi'nin evine, hayırlı kısmet için kim başvuruysa, bu güzel kızın 'cık'ıyla karşılaşılıyordu. Kimseler de kandıramıyordu onu. Zira onun dünyasını baştanbaşa dolduran bir sevdalısı vardı. Sevdalısı Yörü Macit de ona tutkunduydu. Dünya bir yana, Serdiler'in mert delikanlısı Macit bir yanaydı. Kasabanın bu esmer oğlanı dal gibi iri pazulu, boyuna bosuna bir delikanlıydı. Denizciydi. Bileğine, yüreğine güçlü; sözünün eri işte bu Macit de, deliller gibi seviyordu Gülperi'yi. Bu yüzdendir ki, heyecanları ortak, yürekleri coşkuluysa. Aşkılarını, kasabada bilmeyen, duymayan yoktu.

Gülperi ve annesi Ümmü Ayşe, Hamdi Bey'in Çiftliğinden ikinci vakti döndüler evlerine. Gülperi, kolunda enginar sepetiyle avlu kapısından içeri girdi. Annesi de onu izledi. Avlu içinde kendilerini, kapı komşuları Sihir Naciye karşıladı. Altmış yaşlarında, akli gidip gelen, zavallı bir kadındı o. Değişik ve uçuk saplantılarının âdeta esiriydi. Herkes onu tanıyıp bildiğinden pek ciddiye almazlardı ama o işini iyi yaptığına inanarak insanları etkilemeye çalışırdı. Bilhassa hemcinslerinin duygusallıklarından ve zaaflarından yararlanmayı iyi bilirdi. Bazen de münasebetsizlikleri, insanın canına tak ederdi.

“-Bu kız,” dedi yaşlı kadın Gülperi'ye doğru aniden hamle yaparak, “nazara uğramış, Ümmiye!” diye haykırdı. Genç kız yerinden hoplayarak geriledi. Ödü kopmuştu:

“-Anne bu da kim?” diye sinirli sinirli söylendi, “N'oluyor buna Allahaşkına?”

Anne Ümmü Ayşe, komşu kaçık kadını, kızından uzaklaştırdı:

“-Nereden çıktın şimdi be kadın,” diye söylendi. “İşin gücün yok mu senin?”

“-Ah Ümmü Ayşe, ah! Sizi çoktandır bekler dururum.” Ellerini mecnunlar gibi çırpırmaya koyuldu kadın. Kirli yeldirmesinin etekleri lime lime bölünmüştü. Başındaki çemberi, saçlarından aşağı kayacakmış gibi duruyordu. Kadının derdi, perişan haldeki kılık kıyafeti değil, Gülperi'ydi. Hamlelerini Ümmü Ayşe güçlükle savuşturuyor, kızını, bu çılgın kadından korumak için zaman zaman da onu geri itmek zorunda kalıyordu:

“-Hadi Naciye, şimdi git evine. Bizim işimiz var. Hadi git, uğraşma kızım.”

“-Uğraştığım yok a komşu kadın. Gülperi benim de kızım. Kızıma muska

yapmışlar. Üzerinde sihir var. Niçin sizi burada beklediğimi sanırsın ki?”

“-Sonra gelirsın Naciye,” diye onu avludan çıkarmaya çalışıyordu Ümmü Ayşe. Yavaş yavaş avlu kapısına doğru iteledi onu. Kadın direniyordu:

“-Gülperi’yi cinler sarmış ama. Onları ancak ben kovabilirim.”

“-Şimdi değil, sonra,” dedi Ümmü Ayşe alttan alarak. Yalvarma noktasına gelmişti.

“-Kurşun dökmeliyim. Nazar var bu kızda. Sen nasıl anasın? Hiç oralı olmuyorsun. Kızı, kaskatı öldürecekler. Hınzırlar, büyü yapıyorlar ona.”

“-Gülperi de yorgun, ben de yorgunum, Naciye. Allah aşkına git başımızdan!”

“-Dünyada olmaz. Onu okuyup üflemeliyim. İtip durma kız... Okuyup üflemek için bekledim durdum burada. Sen hiç iyilik bilmez misin?”

“-Hadi git evine, hadi git. Şimdi onun sırası değil. Bahçeden geliyoruz. Yorgunuz; görmüyor musun? Hadi şimdi rahat bırak bizi.”

Yaşlı kadın, kendisinden daha genç ve güçlü olan Ümmü Ayşe’nin direncini kıramadığı için kapıdan dışarı atılmaktan kurtulamadı.

“-Anne, nedir bu kadının yaptığı kepezelikler,” diye öfkeyle haykırdı Gülperi, “İkide bir evimize gelip, aptal aptal şeylere kalkışıyor. Ben, onun oyuncağı mıyım?”

Anne, olaya biraz daha hoşgörölü yaklaşmayı uygun görmüştü:

“-Hoş gör kızım,” dedi. “İki evlâdını şehit verdi o. Biri Çanakkale’de, diğeri Sarıkamış’ta. Saçmalıkları var ama kimseye kötölüğü yok. Hasta biçare. N’apsın; gelinim olmadı, gelinim olmadı diye yıllarca dövündü. Yapayalnız, aç-susuz, bir başına şimdi.”

“-Ama n’apayım ben anne; durmadan üstüme geliyor. Yok, nazarın var, yok kurşun dökelim diye. Ben onun nazar boncuğu değilim ki. Sıkılıyorum.”

“-Evlâdım, öyle deme. Nazara inanmaz mısın sen? Şer nefislerden, kem gözlerden geçiliyor mu ki şimdiki zamanda? İnsanlar haset olmuş. A kızım, nazar çözmenin, büyü bozmanın zararı olmaz.”

“-Ama anne, Naciye teyzenin yaptığı bir değil, iki değil... Durmadan kapımıza dayanıyor.”

“-Aklı kıt biraz... Diğer kız evlerine de gidiyor. Mecnundur; kendisine ne söylesen para etmiyor.”

“-Kaskatı ölecekmişim.”

“-Allah korusun kız.”

“-Öyle diyor, duymadın mı?”

“-Dediklerine bakma onun. Dedim ya, aklı kıt... Ne dediğinden haberi mi ki var onun?”

“-Habersiz, mabersiz... Bana ne? Büyü yapıyorlarmış bana. Nazar varmış... Kim bu kadın? Şey mi?.. Münecim mi? Ne istiyor, ne uğraşiyor benimle?”

“-Nereden çıkardın şimdi onları... Dedim ya, kaçık biraz. Kolay değil, kızım; o da benim gibi ana. Her şehit lafı, her ölüm lakırdısı, açıkçası beyninden vurulmuşa çeviriyor onu. Onu anlamaya çalışmalıyız. Neyse Gülperi... Fazla

durduk bu olayın üzerinde. Her yerde olan şeyler...Biz işimize bakalım. Akşam yemeğine gir. Ben de komşulara uğrayayım: Ramazan geliyor. Yufka açılacak, erişte kesilecek.”

Annesi, Ramazan yufkasını konuşmak üzere komşulara gitti. Gülperi, kendine has o küçücük hayal dünyasıyla baş başa kaldı. Sihir Naciye’ye saldığı öfkeyi unutmuştu. Elindeki enginar sepetini mutfak kapısına bıraktı. Evin bahçesinde hayalleriyle baş başa olmanın dayanılmaz hazzını yaşamaya koyuldu. Zira Hamdi Bey’in Çiftliğinde iken, kısa süre de olsa, uzaktan da olsa, Yörü Macit’le görüşmüş, karşılıklı olarak sevgilerini bir kez daha tazelemişlerdi. Bu nedenle çok mutluydu Gülperi. Erik ağaçlarının sıralandığı bahçenin sokağa bakan yüzüne doğru ilerledi! Avlu kenarındaki leylâklar, filbahriler salkım saçak açmışlar, çevreye mis gibi kokular saçıyorlardı. Leylâkları, filbahrileri avuçlarıyla sevdi ve okşadı, sonra da doyasıya kokladı. Çiçekler ona, sevdiği adamı yeniden hatırlatmıştı; sanki Yörü Macit karşısındaydı. Ellerini uzatsa ona dokunabileceğini sanıyordu fakat buna cesaret edemedi. Güzelliklerle dolu büyüü hayallerin bozulmasından, kaybolup gitmesinden korkuyordu.

Bahçede iken Macit ona uzaktan işaretle, birkaç günlüğüne, çalıştığı taka ile İstanbul’a gideceğini işaret etmişti. Gülperi, yarın iskeleye koşarak onu yolcu etmeyi ne kadar isterdi. Vedalaşmak da uğurlamak da, sevginin bir parçasıydı şüphesiz. Dramatik duygular yaşatsa da yaşamın gereği şeylerdi onlar... Bir de öbür yönü, değişik boyutu da vardı... Gülperi adı gibi emindi ki Yörü Macit, aşkı, sevdası adına Gülperi’ye İstanbul’dan bir hediye ile dönecekti. Bu, bir kemik tarak yahut dokuma kumaş, ya da basma olabilirdi.

Gelen hediyenin de bir karşılığı olacaktı elbette. Sevda çekenlerin simgesi olan beyaz mendil; aşkı en iyi anlatan bir lisanın kitabesi, ifadesine ulaşılabilen duyguları ise tercüme eden güçlü bir vesikaydı. İlan-ı aşk onunla yapılır, sabır ve sadakat onunla tasdik edilirdi. Kasabada boşuna mendile, gönüllerin çeyizi denilmiyordu.

Gülperi, duygu sağanağından kurtulur kurtulmaz bahçe içindeki toprak ocağı tutuşturdu. Annesi neredeyse gelirdi. Yemek için kolları sıvamalıydı. Mutfaktan sahan, bıçak, mutfak kapısından da enginar sepetini aldı. Zeytinyağı enginar pişirecekti. Enginara, bahçeden toplamayı düşündüğü taze baklayı da katacaktı.

Annesi, ellerini birbirine vura vura avludan içeri girdiğinde, Gülperi’nin doldurduğu enginar tenceresi, ateşe konmaya hazırdu.

“-N’oldu anne gene?” diye sordu Gülperi. Annesi bir süre daha ellerini birbirine çarptı ve sonra kızına döndü:

“-Biz dünyadan bihaberiz kız,” dedi, “Baban da hiç konuşmaz ki bizle o şeyleri.”

“-Neleri, anne? Neden bahsediyorsun?”

“-Yer yerinden oynuyor, kızım! Baban gelsin de, ona birkaç çift sözüm olacak.”

Gülperi, dayanamayıp fırladı yerinden:

“-Be anne, patlatma insanı!” diye bağırды, “N’olmuş?”

“-Kasabamızı yakıp yıkacaklarmış. Zor kurtarılmış!.. Mahallede herkes bunu anlatıyor. Baban olacak o adam, “karı kısmının işi değil o,” der; çıkar işin içinden. Müftü Efendi kurtarmış bu ahaliyi. Allah, ondan razı olsun. Bilmez misin; geçenlerden kaç kişi vuruldu çarşıda. Daha kötüsü olacakmış az daha... Nedir bu başımıza gelenler? Amaan, amaann! Daha bitmedi kız.”

“-Dur anne, sakın ol. N’oluyorsun?”

Ümmü Ayşe, her komşu ziyaretinden sonra duyduğu yeni olayları, yüksek bir heyecanla eve taşımayı adet edindiğinden, kızı onun fevranlarına doğrudan katılmazdı. Ancak tansiyonu yüksek bilmece gibi sarf edilen sözlere de, çoğu zaman doğası gereği takıldığı olurdu.

“-Gülperi, kapı komşularımız her şeyi biliyor,” diye konuşmasını sürdürdü Ümmü Ayşe. Yemeği ateşe bırakan kızının ardından ocağın başına çöküp, onun ateşini çalı çırpıyla destekledi. “Gâvurlardan söz ediliyor şimdi de. Aman Allah, başımıza daha neler gelecek.”

“- Kim söylüyormuş onu?” diye annesinin öğrendiklerini deşmeye çalıştı genç kız.

“- Herkes, herkes... İngiliz İstanbul’a yerleşmiş. Bizim padişah ne yapar? Ne yapacak; buraya inzibat gönderir. Müslüman, Müslümanı kırıyor. Yazık günah bu vatanın evlâtlarına... Bizim adam da zeytin ağaçlarının diplerini kazar, budama yapar. Sabah işe, akşam eve..Dünya yansa onun hasırı tutuşmaz.”

“-Anne bırak artık bunları konuşmayı,” diye dayanamadı, tavır aldı Gülperi, “Hep sinir bozucu şeylerle mi uğraşacağız? N’oldu yufka işi?”

“-Naile’lerin unu kalmamış. Un da pek bulunmaz olmuş çarşıda. Kız, açlık kapıda mı yoksa? Fatma Gülsüm’ler hazırlanıyorlar.”

“-Haticeler...”

“-Onları bulamadım. Zeytinlikten dönmemişler daha. “Ha, Gülperi... O... seninki nereye gidecekti?”

Gülmek geldi Gülperi’nin içinden. Kendisini zor tuttu. Şu annesi de bir alem kadındı.

“-Benim ki,” diye mırıldanarak çocuklar gibi kıkır kıkır güldü kız. “Macit desene şuna!..”

“-Kadın kısmı, erkek adı pek kullanmaz ay be kızım.”

“-Amaan, bırak anne şu içi boş lâkırdıları. İstanbul’a gidecek yarın.”

“-O bilir mi?..”

“-Neyi?”

“-İstanbul’a gidecek ya! Gâvurların buraya gelip gelmeyeceğini...”

“-Nereden bilecekmiş?”

“-Duyar belki. Kaptanın has adamıdır.”

“-Gelince, sorarız o zaman.”

“-Öyle mi?” diye yüzünü buruşturdu anne. “Hıh” çekti içinden. Şu kız kısmına da hiç yüz vermeye gelmiyordu. Mırıldanması sürdü. “Eve, oturmaya mı çağıracaksın?”

Gülperi, tam o sırada zamanın geldiğine karar verdi ve daha açık konuşmanın yerinde olacağını düşündü:

“-Evet, anne,” dedi tok ve inatçı bir sesle, “Artık zamanı gelmedi mi?”

“-Sus,” diye payladı kızını Ümmü Ayşe. “Kız kısmına böyle konuşmak yakışmaz. Anan baban var senin.”

“-Ama babam,” diye âdeta inledi kız. Güzel yüzünde umutsuz bir gölge dolanır gibi oldu. “Niçin karşı çıkıyor sevdamıza?”

“-Un var mı kilerde?” diye konuyu değiştirmeye kalktı kadın. Konunun, istemediği bir kulvara girmesi keyfini kaçırmıştı. “Yarından sonra yufka yaparız.”

“-Ana, ana,” diye uyarıda bulundu genç kız, “lafı değiştirme.”

“-Kız kısmı, sevdayı falan aleni bir şekilde aile büyükleriyle konuşmaz.”

“-Kiminle konuşur; elin kadınlarıyla mı?.. Ben senin kızınım ve böyle şeyleri de sadece seninle konuşuyorum. Gidip Sihir Naciye’ye mi dert yanayım yani?”

“-Öyleyse baban gelince, ona açalım bu bahsi,” diye sert çıktı Ümmü Ayşe.

“-Anne, elbette ben açmayacağım bahsi. Böyle bir şeye imkân yok. Sen açacaksın... Bunun bir yolunu bulacaksın elbet. Babamı ikna etmek sana düşer.”

“-Ondan sonra dünürler gelsin diye biz mi haber salacağız?”

“-Hayır, anne. Onlar gelecekler... Senin ve babamın gönlü olursa...”

“-Babana böyle şeyleri demek, kolay mı sanıyorsun? Sarı Lütfü derler ona. Sen bilmez misin, bizim erkek milletini?.. Burunlarından kıl aldırılmazlar...”

Gülperi, annesini anlayışsız olmakla suçlar gibi bir tavır takındı ve kalktı yerinden. Biraz da naz yaptı. Odasına gitti. Özenle döşediği naftalin kokulu odasında, renkli kilimlerle bezeli sekiye attı kendisini. Kireç badanalı duvarları, tahta döşeme tavanı, hüznü gözlerle seyretti uzun bir süre. Annesinin, kendisini anlayamadığını düşünüyordu. Bu arada başka şeyleri de aklından geçirmeye çalıştı. Düşününü, düşününü coşkuyla kutlayanları, gelinliğini, kınalı elleriyle uzandığı sevgilisi Macit’i hayal etti durdu. Gerçekleşmesi arzu edilen hayalin senaryolaşmamış renkli filmi gibiydi gözleri önünden geçenler. Gördüklerinin, soyut olması sevindiriyordu onu. Çünkü bunun kurgusunda ve gözlerinin simetrik alanına giren karelerinde asla sinir bozucu olumsuzluklar yoktu. Her şey tozpembe görüldüğünden olsa gerek, bir başına kaldığında ve de hayal ettiğinde, çok bahtiyar hissediyordu kendisini. Bir de yüreğinin her zerresinde bir virüs gibi çöreklenen hüznün yelleri esmese, dünyanın belki en hür ve de en mesut insanı olduğunu çevresine ve hatta semaya haykırabilirdi.

Genç kız, sevinç ve hüznün nüanslarının karıştığı o buğulu hayal âleminde, günün gerçeğine döndü. Pencereden içeri giren güneşin, patiska perdelere serdiği gölgeler gittikçe koyulaşıyordu. Gülperi, uzandığı seki üzerinde doğruldu. Çeyiz sandığı, sekinin hemen yanı başındaydı. Üzerinde de el işi bohçası vardı.

Bohçayı bir kenara bırakıp çeyiz sandığını açtı. İçi, karyola yastıkları ve yastık takımlarıyla doluydu. Ayrıca ipekli kumaşlar, tel kırmalı çemberler ve yemeniler kat kat dizilmişlerdi. Gülperi, sanki o çeyiz sandığının içine yazgısını akıtmış gibiydi. Çocukluğunda, bahtı açık olsun diye annesinin kestiği saç bukleleri, bir tülbentte sarılmış halde bir köşeciğinde duruyordu. Onun yanında kadın ve erkek mendilleri sıralanmıştı. Kar beyaz mendiller, orada adeta uğur meleklerini simgeleyen nuranî bir paklığı yansıtmaktaydılar.

Annesi seslenmeseydi, Gülperi çeyiz sandığının odası gibi naftalin kokan ortamında, kim bilir daha hangi hayallerin peşine takılıp gidecekti.

O sırada Ümmü Ayşe'nin uzaklardan gelen sözlerine kulak kesildi Gülperi. Annesi:

“-Gülperi, hadi in aşağıya! Kuyudan su çekilecek!” diye seslenmekteydi.

“-Tamam anne,” diye yüksek sesle karşılık verdi genç kız az sonra, “ama biraz işim var. Çok geç kalmam; meraklanma.”

Gülperi, mutlu anlar yaşadığı odasının huzur dolu ortamını seviyor ve o ortamı sonuna kadar kullanmayı arzuluyordu. Ayrıca aklından çıkarmakta zorlandığı Macit'in, yarın İstanbul'a nasıl ve nereden hareket edeceğinin hesabını, buradaki işte o sakin ortamda daha iyi yapabiliyordu. Zihin tetikçisi bu özgür ortam, hiperaktif enerji sayesinde kafasının iyi çalışmasını da sağlamaktaydı. Bunların toplamı olan pozitif güç, ona cesaret vermekteydi. Öyle cesaret ki, şu düşüncelerini bile beynine âdeta saplıyordu. Kimselere sezdirmeden; bir bahane bulup yarın çarşıya inse; küçük limanın önünden şayak fabrikasına doğru yürüse, acaba liman iskelesinde Yörü Macit'i görebilir miydi? Ona el sallayabilir miydi? Bütün bu aklından geçenleri gerçekleştirse de, Macit'in bunlardan haberi olur muydu? Ya çevreden görenler ne derdi? “Sarı Lütfü'nün kızı, koca peşinde” diye hemen dedikodu kazanları kurulmaz mıydı? Baba Lütfü'nün bütün bunlardan haberi olmaz mıydı? Bizatihi koşup ballandıra ballandıra ona her şeyi anlattırlardı. Kimsenin dilinde bakla öyle kolay ıslanmadan durmazdı. Sonra ne olurdu? Oldu olası Yörü Macit'lerin aile efradını pek sevmeyen baba Lütfü değil evi, mahalleyi ayağa kaldırırdı!

Genç kız, gününü, iç içe geçen kâh hüznü kâh mutlu hayallerini yaşıyarak tamamladı. Akşam ezanına doğru bahçeye indi. Babası yeni gelmişti işten. Annesi ise, hâlâ kızının kuyudan su çekmesini bekliyordu. Sonunda yine aralarında didişme başladı. Yatana kadar da sürdü bu çekişme.

Ertesi günü genç kız sahile inemedi; haliyle çarşıdan geçip liman iskelesine de bakamadı. Tabii çok arzu etmesine rağmen Macit'e el de sallayamadı. Zaten Macit, öyle bir şey beklemiyordu. Kız kısmının ne işi vardı liman iskelesinde?

Karamürsel kayığı akşamdan hazırlanmıştı. Yelkenler onarılmış, çımalar yenilenmiş, yedek kürekler tek tek elden geçirilmişti. Sabah karşı kuzey do-

ğudan hafif poyraz çıkmıştı. Bu Mustafa Kaptan'ın işine gelmekteydi. Denize açılmaları için her şey hazır. Yelkenler açılarak şişirildi. Kaptanın komutuyla birlikte, ağzına kadar mangal kömürü dolu olan kayık, iskeleden ayrıldı. Tayfalar, denizcilerin o bildik coşkulu naralarını patlatarak sahildekilere, selamlarını gönderdiler.

Yörü Macit, bugün biraz daha durgundu. Dün Gülperi ile kısa görüşmesinin onu tatmin ettiği söylenemezdi. Bu sebeptendir ki kendini işe vermekte zorlanıyordu. Yelken direğine dayandı ve dalgın bakışlarını, körfezin kıpırtılı sularına dikti. Akı, sevdiğindeydi. İçinde tarif edemediği ama onu adamakıllı sıkı bir kuşku vardı. Gülperi'yi elinden almak isteyen bir komplonun her an önüne çıkarılabileceği kuşkusuydu bu. Yüreği hızlı çarpıyor, nefesi daralıyordu. Acı çektiği ortadaydı.

İzmit Körfezi'nin havai suları, rüzgârın bir kuğu zarafetiyle sürüklediği yelkenliyi âdeta içine çekmekteydi. Martı sürüleri, yelken direği etrafında halkalar oluşturarak dönüyor, teneke sesler çıkarıyorlardı.

Genç denizci, martıları izlerken Hereke'nin kıyılarına düşüverdi bakışları. O sırada kaptanın, kendisine işaretle talimat gönderdiğini fark etti. Şöyle bir silkelendi. Kayığın yelken ipine el atmak gerektiğini anlayıp müdahalesini yaptı. Kayık, Hereke istikametinden Hersek Burnu'na yöneldi. Rota yeniden belirlenince dümen başındaki kaptanın ilgisi bu kez başka bir alana kaydı. Diğer bir tayfaya seslendi.

Macit, kayığın teğet geçtiği Hereke sahilinde harika bir yapının olduğunu gördü. Gördüğü o harikulâde yapı, Padişah II. Abdulhamit'in Hereke dokuma fabrikasını ziyarete gelen Alman İmparatoru II. Wilhelm'in ikameti için yaptırılan ve onun adını alan tarihi köşktü. Köşk, genç denizcinin hemen karşısındaymış gibi efsunla geçmişini anlatan bir gravür zarafetini ve güzelliğini yansıtmaktaydı. "Gönül Sultanına layık bir köşk... Zairen ne de güzel yakışır," diye içinden geçirdi Yörü Macit. Gerçekleşmesi mümkün olmasa da, Gülperi için halisane bir dileğe, bir temenniye manevi köprü kurmuştu şu mütevazı Osmanlı köşkü, genç denizcinin gönlünde.

Başı oymalı kayık, Tavşancıl sahillere yaklaşmıştı. Rüzgâr, fora edilmiş ladin yelkenleri şişiriyor, deniz taşıtını su üstünde âdeta uçuruyordu. Mustafa Kaptan için harika bir gündü. Denizin rüzgârla oyununa ve yelkenlinin salına salına kayıp gitmesine "Poyrazın Büyüsü," derdi. O büyü bugün yaşanıyor.

Lakin büyüünün çabuk bozulacağının işaretleri çok geçmeden ortaya çıkıverdi. Kaptanın da fena halde canı sıkıldı. Tayfalardan biri, Hersek Burnu ile Gebze Dilburnu arasındaki dar bölgeyi işaret etmişti. Bu işaret, doğabilecek bir

tersliğin başlangıcı olabilirdi. İzmit Körfezi'nin bu en dar yerinde iki istimbot duruyordu. Mustafa Kaptan, asmalı dümeni Yörü Macit'e teslim ederek kayığın kış kısmından baş bodoslamasına ilerledi. Elini, altına siper ederek istimbotları tanımaya çalıştı. Bayağı mesafe vardı aralarında. İstimbotlar tek başlarına da değildi. Yanı başlarında kayıklar, mavnalar görölüyordu. Bütün bunlardan şu anlaşılıyordu: Körfez'de seyir halindeki bütün taşıtlar bir bir aranıyordu! İngiliz gemilerinin denetiminden kurtulma şansı şu aşamada görölmüyordu. Kaptanın, önce kayığı yavaşlatması, istimbotlara yaklaşınca da durdurması gerekiyordu. Hazırlığa girdi hemen. Tayfalara emirler yağdırmaya başladı. Önce, varılacak noktada durabilmek için denizci lisanıyla:

“-Volta seyrine geç!” diye bağırđı. Tayfalardan biri; üçürdek dedikleri yelken ipine asıldı. Diğerı borda değıştirerek zikzaklı seyir haline soktu kayığı. Tekne böylece önce yavaşladı, istimbotların arama-tarama bölgesinde de durdu. Bir İngiliz subay ile silahlı iki asker, istimbotlara ait filikadan kayığa geçip arama yaptılar. Mustafa Kaptan, denetim anında subayın yanında oldu. İki erden biri İstanbullu bir Rum'du ve aynı zamanda tercümanlık yapıyordu. İngiliz subay, tercüman aracılığı ile sordu:

“- Ne taşıyorsunuz?”

“- Kömür,” dedi kaptan, “mangal kömürü.”

“- Nereye?”

“- İstanbul'a!”

“- Hangi semte gideceksiniz?”

“- Sirkeci'ye.”

“- Vesikanızı gösterin.”

Mustafa Kaptan şaşırmıştı önce. Sonra toparlandı ve sordu:

“- Görev vesikası mı?”

“- Evet,” dedi İngiliz subay mağrur bir eda ile. İkinci askere, etrafa iyice bakması için durmadan ikaz ediyordu bir yandan. Kaptan, Yörü Macit'e seslendi:

“- Seyir vesikasını getir.”

“- Kimden aldınız vesikayı?”

“- Karaköy'den. Komutanlığınızdan...”

Yörü Macit, kaptanın deri çantasında sakladığı vesikayı buldu, getirdi. İngiliz subay, dikkatli bir şekilde inceledi belgeyi:

“-Vesikanız, meyve ve sebze taşımak için verilmiş” dedi, “Taşıdığınız farklı şey. Bu, olmamalı.”

“-Efendim, biz genelde meyve ve sebze taşırız. Amma kömür nakliyesi de önemli bizim için. Ne sakıncası var bunun? Kömür yasak değil ki!”

“-İkisinden birini yapabilirsiniz. Hal ile bağlantılı ruhsata tabisiniz. Lütfen kurallara uyunuz,” dedi. İngiliz subayının asıl amacı, silah ve cephane kaçakçılığını bulup ortaya çıkarmaktı. Şu anda yaptığı denetim ve kontroller, göstermelik olmakla birlikte orta vadeli propagandaya yönelikti. Marmara Bölgesi'nde denetimin İngilizlerin elinde olduğu bu yolla, kafalara çakılmış, beyinlere nakşedilmiş olacaktı.

Mustafa Kaptan'ın kayığı, kontrollerden temiz çıktı, izin belgesinin içeriği ile ilgili sorgulama, sıkıntı vermeden sonuçlandırılmıştı. Yol izini alan Mustafa Kaptan komutlarını sıraladı: Yelkene basılıp seren açıldı ve kayık pupa yelkene döndürüldü. Bu esnada rüzgâr daha da hızlanmış, deniz kabarmıştı. Kayığın hızı da, rüzgâra paralel artmıştı.

“-Hava değişiyor,” dedi Yörü Macit Kaptana. Hava değişimlerini algılama yeteneği çok yüksekti. Meteorolojik tahminlerine, kaptanlar bile kulak verirdi. Mustafa Kaptan, Adalar’a doğru bir göz attı. Darıca’ya yaklaşmışlardı. “Doğrudur,” diye mırıldandı. “Gündüz olmasa bile akşama sağanak yağmur görünüyor. Hayırlısıyla, şu kömürü ıslatmadan ambara teslim edebilsek...”

Tayfalardan Altıparmak Hüseyin, yelken iplerini, sıkı sıkıya bağladıktan sonra kaptana yaklaştı. Yüzü asıktı. Besbelli kafayı İngilizlere takmıştı. Önlerinin kesilmesine, kibirli subayın küstahlığa varan davranışlarına fena içerlediği, hareketlerinden anlaşılıyordu. Bir fırsat kolluyor gibi bir hali vardı:

“-Böyle sık sık aranacak mıyız, kaptan?” diye söylendi, “Önümüze çıkacaklar mı hep? Canımı sıkarlarsa, tutar denize atarım o süngü artıklarını!”

“-Ben izin veririm Altıparmak,” diye otoriter bir sesle karşılık verdi kaptan, “Böyle bir kepezeliğe ben de eyvallah demem fakat sabretmek zorundayız.”

“-Kendi memleketimde, elin keferesi posta koyuyor bana,” dedi aynı kişi, “Ağrıma gidiyor, kaptan. Biz denizcilere reva mı bu?..”

“-Kimin ağrına gitmiyor ki,” diye yatıştırıcı bir üslup kullandı kaptan bir kez daha.

Altıparmak Hüseyin, ezik insanların o kendilerine has küslüğü içinde ayrıldı kaptanın yanından, işinin başına döndü. Konuşmaları duyan diğer tayfa Karaların Süleyman’ı da, arkadaşına hak verdi, başıyla onayladı Altıparmak Hüseyin’i. Ama ağzını açmadı.

Kasabada denizcilerin en külhanbeyi idi Süleyman... Giyimiyle, davranışlarıyla bu ekolü temsil ettiğine inanırdı ve asla statüsüne laf söyletmezdi. Zira gözünde kabadayılık serserilik değil, bir sınıfın ekolüydü ve ona göre, bu sosyal statüye de saygı duyulmalıydı.

Mustafa Kaptan, onu yanına tayfa olarak aldığı anda, Karaların Süleyman’ı toy bir gençti. Ama terbiyeli ve çalışkandı. Çok da söz dinlerdi. Süleyman’ın bir özelliği daha vardı. Büyüklerinin anlattığı hadiselerle çok değer verir, o anlatılanları can kulağıyla dinlerdi. Ve o olayların bir kısmını, ilginçtir, hayat çizgisine doğrudan yansıtırdı.

Mustafa Kaptan, çok sevdiği Süleyman’a bir seyir günü deniz ortasında, meşhur kabadayılardan Karamürselli Tahir’i anlatmış, onun anlatılan renkli hayat hikâyesi, Karaların Süleyman’ı müthiş etkilemişti. Öyle ki Mustafa Kaptan, yoğun ısrarına dayanamayıp Karamürselli kabadayıyı en az beş defa hatırlı

kıramadığı tayfasına anlatığını hatırlıyordu. Çok geçmeden de, Süleyman mesleğini sürdürmüştü ama bu kez başka bir sınıfı temsil eden yeni kişiliği ile ortaya çıkmış ve bu konumunu, çevresine kabullendirmeyi de başarmıştı.

Yörü Macit, Karaların Süleyman'ı işaret ederek Mustafa Kaptan'a:

"-Karamürselli Tahir'i kaç defa anlattım demiştiniz ona?" diye sordu.

"-En az beş defa," dedi kaptan.

"-Dümeni ben ele alsam, şu kabadayıyı bana da anlatır mısın?"

Espriyle güldü kaptan ve dedi ki:

"-İkinci bir külhanbeyi kaldıramaz Mustafa Kaptan'ın kayığı?"

"-Öyle bir niyetim yok be kaptan. Belki de Tahir'i anlatmadığın herhalde tek kişi benim kasabada. Gerçekten enteresan biriymiş bizim şu Tahir. Onu, senin ağzından dinlemek isterim."

"-Benim yaşımdakilerin çoğu bilir onu. Lakin herkes anlatmaz. Yalnız İstanbul, Karamürsel'den daha iyi tanımıştır onu. Hele Rum cemaati..." Gözleri sabit bir noktaya takıldı kaldı kaptanın. "O, gerçekten kendine has bir delikanlıdır. Onu hep takdir etmişimdir. Bazılarının sandığı gibi sıradan bir külhanbeyi değildi o."

"-Neydi pekâlâ? Anlatsana..."

"-Hikâyesi çok uzundur onun."

"-Rum kabadayılarına kök söktürmüş."

"-O, doğru... Hele Tahir'in Rum İspiro ile kavgası vardır ki... Bence, çocuklarımıza o hadiseyi anlatmalıyız. 'Ağlayan Narla Gülen Ayva' masalından daha etkilidir."

"-Söz kaptan. Çocuğum olursa, ilk anlatacağım hikâye Karamürselli Tahir olacak. Tabii babası gibi erkek olursa..."

Kaptan ile tayfa, iki arkadaş gibi gülüştiler. Macit, asma dümenin başına geçti. "Yarım sağ yap," dedi kaptan tayfaya. Macit, dümeni yarım sağa döndürdü. Kayık, yeni bir rotaya girmişti. Adalar, daha yakın görünüyordu artık.

"-Herkes bilmez belki," diye söze başladı Mustafa Kaptan. Güvertede, dümene yakın tahta bir sandığın üzerine çöktü. "Bizim Tahir, talim terbiye görmüş, tıbbiye mektebinde okuyan alımlı bir delikanlı. Boy pos yerinde... Yürek desen kocaman; cesaret de öyle... Mevla'm, her şeyi bahşetmiş bu gence. İstanbul bura ya; çekivermiş o aleme Tahir'i, cebi dolu; beyliği elde!.. Cesareti ise sınırsız... Racon kesenlerin kısa sürede gözüne girivermiş. Çok da hayırsever... Mahallede tulumbacılar, fakir fukaralar, başları sıkıştığında, yardım için ona koşarlarmış. Tahir, muhtaçları kollar, işin ucundan tutmayı sevdiğinden de yangınlara koşarmış. Hiç de gocunmaz, yüksünmezmiş. Yıldızı parlayınca, diğer rakip kabadayıların hedefi haline gelmiş tabii... Gelgelelim Tahir'in, öyle ucuz tehditlere, palavradan şantajlara pabuç bırakacak dandik biri olmadığı anlaşılınca birkaç meyhane, meydan kavgasına sokmak istemiş onu... Amaç Karamürselli Tahir'in paçasını bozmak... Nitekim İstanbul'un ünlü kabadayılarından Kadayıfçı Ali'nin oğlu Hamdi, üstüne salınmış bir an. Yeke yek kavgaya girmişler. Sonuçta Hamdi ağır yaralı bir halde hastaneye uğurlanırken, daha az yaralı Tahir de tutuklanarak namı büyük Mehterhane'ye konulmuş... Orada tedavi görmeye başlamış.

Olacak ya; yine İstanbul'un namlı Rum kabadayılarından Kefolanyalı İspiro da bir kavgada yaralanıp buraya getirilince kader, onları aynı yerde buluşturmuş... Fakat koğuşları ayırmış. Rum kasa hırsız İspiro, biraz kıcını düzeltince, koğuşta sataşmadık insan bırakmamış; o da yetmemiş, koğuşun camını açtırarak, arkada kalan tersanedeki Rum işçilerle bağıra bağıra konuşur olmuş. Sesi, sadece kendi koğuşundaki hastaları değil, alttaki koğuşları da rahatsız etmeye başlayınca, bizim Tahir dayanamamış; koğuş ağasına, çıkmak istediğini bildirmiş. Olmaz demiş koğuş ağası, daha yaran tam iyileşmedi... Yahu diye çıkmış Tahir, şu bağırıp çağıran kimse, şunu susturun. Sinirlerim bozuluyor demiş. Fakat kim gittiye susturmaya gücü yetmemiş azgın Rum'u; eli boş dönmüş...

Aksine adam azıttıkça azıtmaya başlamış. Herkes belâsından kaçır olmuş, şirretine lanet okumuşlar. Yatak arkadaşı Lütfü'ye, "Sen Rumca bilirsin; git bir görüş şu Rum kasa bozmasıyla," demiş Tahir. "Tatlılıkla anlat olanları" diye de eklemiş. Lütfü de sonuçta, Rum kabadayısından aynı ağır sözleri işitince ağırına gitmiş. Olayı bizim Karamürselli duymuş. Tahir'i kim tutabilir artık... Fırlamış gitmiş Rum kabadayısının koğuşuna. İspiro'yu koğuşta volta atarken bulmuş. Bizim namlı oğlan, o sinirle, "ulan demiş, seni başımıza hediye mi gönderdiler?" İspiro, Tahir'in kimsede görülme-yen o kendine has dehşetli çıkışı beklemediğinden, "Bana mı diyorsun? Hadi vira git işine. Sabah sabah başımı belaya sokma diye âdeta meydan okumuş. Arkasından küfrü basmaya kalkıştığı sırada, Tahir bir dolabın üzerinden kaptığı ağır bir bakır maşrapayı adamın önce kafasına şiddetle indirmiş, hemen ardından o maşrapayı avuç içinde sımsıkı kavrayarak Rum kabadayının bu kez burun kısmına peş peşe patlatmış ki, darbenin şiddetinden çenesi ve burnu parçalanan İspiro'nun kafası arkaya doğru yaylanmaya başlamış. Tahir, yaralı sırtlana dönen Rum ayısını hemen bırakmamış; yere yıkarak, insan kılığından çıkana kadar yumruklamış, kafasını döşemelere çarpmış. Zor almışlar kefereyi bizim Tahir'in elinden. Ve İspiro'yu, maskaraya dönmüş bir halde oradan bir başka hastanenin mahkûm koğuşuna sürmüşler. Böylece huzura ermiş mehterhanenin koğuşlarındaki hastalar. Dua etmişler uzun süre Karamürselli Tahir'e."

"- Peki, sonra n'olmuş bu yaman kabadayıya?"

Mustafa Kaptan, o tecrübeli denizci, gökyüzünde sarkan kara bulutların izdüşümünü izledi deniz üzerinde bir süre. "Şimşek çakmaya başladı," diye mırıldandı. Bora kapıdaydı ona göre ve daha bir saatlik yol vardı İstanbul'a.

"- Kabadayıya n'oldu, dedim kaptan?" diye tekrar etti Yörü Macit. "Kasabasına döndü mü? Tıbbiyeliymiş... Talebeymiş yani. Doktor olmuş mu?"

"-Hiç biri değil," dedi kaptan. "Saadet bulamamış. Kabadayılardan ömrü uzun olmaz evlat. Onlar, gövdeleriyle ya da cüsseleriyle değil, yürekleriyle yaşarlar."

Kaptan, çok geçmeden başüstünde duran Arap Seyit'i yanına çağırdı. Çok esmer, iri yarı bir denizciydi. Fesine, eski korsanlar gibi kalın bir sarık sarmıştı. Upuzun kır sakalları göğsüne sarkıyordu neredeyse.

"-Bak Arap," dedi kaptan. "Ecnebler. Kaçakçılığın kokusunu almışlar. Artık

sık sık önümüzü kesecekler, demektir. Felah Grubunun haberi var mı? Ya Karakol Cemiyetinin?..”

“-Hepsinin her şeyden haberi var kaptan,” diye cevap verdi Arap Seyit. Gözü denizdeydi. Mümkün mertebe iki denizci göz göze gelmemeye çalışıyorlardı.

“-Bizim Pazarlı Ahmet Kaptanın İsmet motoru nerede?” diye sordu Mustafa Kaptan, “On gündür ortalarda yok. Ahmet Kaptan da görünmüyor. Bre Seyit, başına bir şey gelmesin hemşerimin?”

“-Ben de görmüyorum Ahmet Kaptanı da, motorunu da. Bir ara boğazda çalışmış. Belki gene oradadır.”

“-Kiminle, nasıl?”

“-Aramızda kalsın, kaptan: Bahriye grubu var Boğaz’da. Yeni ama çok canlı bir örgüt... Bahriye nezaretinden kopan dinamik subaylar kurdu onu”

“-Sen de var mısın bu örgütün içinde?”

“-Sanıyorum. Aklının bir köşesinde olsun: Yakında sık sık duyacaksınız bu kuruluşu: Muavenet Bahriye Grubu... Hep yeraltında görev yapacaklar. İşte Ahmet Kaptan, bu grubun emrinde, Boğaz’da çalışıyordur herhalde.”

“-İstanbul’a gidince öğreniriz. Hemen dönmeyebiliriz.”

“-Bir gün süreyle gizli görevliniz olarak İstanbul’da temaslarım sürecektir. Kayığın kasabaya nasıl döneceğine o zaman birlikte karar vereceğiz.”

“-Gâvurların bu izin vesikası beni rahatsız etti kumandan.”

Rütbesiz gizli subay ve aynı zamanda denizci Arap Seyit, kendinden son derece emin görünüyordu:

“-İngilizler nasıl tedbirler alıyorsa kendilerince, elbette bizim de kendimize göre tedbirlerimiz olacaktır. Kaptan, zorlu ve kanlı günlerimiz tabii ki olacak amma silah ve cephanenin Anadolu’ya nakline, hiç bir beşeri güç engel olmayacaktır. Bu silahlar ve mühimmatlar Anadolu topraklarına öyle veya böyle ulaştırılacaktır. Onun için varız.”

“- Ve el birliği içindeyiz,” diye tamamladı Mustafa Kaptan. “Artık baht Ankara’dan yana görünüyor. Keferelerin İstanbul’a yerleşip çevreyi işgale kalkışması, padişahı, halkın gözünden düşürdü. Halkın gözünde şimdi yükselen biri var; o da Mustafa Kemal Paşa. Fevzi, Kazım ve İsmet paşalardan da övgüyle bahsedilirler. Bir de güzel olan şey var: Bu paşaların Anadolu’da saf tutmaları... Doğru zamanda doğru yerde olmak... Galiba biz, bu paşaları daha çok seveceğiz.”

“- Sevmeye başladık bile,” dedi Arap Seyit.

Takma adıyla gizli görev yapan subay Arap Seyit, bir türlü alışamadığı uzun sakalını çekiştirip duruyordu. Aklında ise hep bir şeylerin dolaştığı kesindi.

BÖLÜM 6

Ramazan'ın ilk günleriydi. Bu mübarek günlerde, kasabada toplu iftar yemekleri vermek adettendi. Mali durumu yerinde olan kasabanın esnafı ve eş-rafı bir araya gelerek ilk iftar yemeğini verme kararı aldılar. İlki, Alaattin Bey'in evinde verilecek, diğer iftar yemekleri için kasabanın zenginleri sıraya gireceklerdi. Yalnız bu iftar yemeklerinin diğerlerinden farklı olması da, alınan kararlara yansıtılmıştı. Normal iftarlar, bu özel yemeklerin dışında ayrıca tertiplenecekti ve halka açık olacaktı.

İlk özel iftar yemeğine, kasabadan 16 kişi çağırılmıştı. Yemek, daha çok örtülü bir toplantı şeklinde olacaktı ve gizli görüşmeler de bu yemek esnasında gündeme gelecekti. Ama gündeme gelecek özel konular ve konuşmalar, asla yemek dışına taşınmayacak, bir başka yerde bundan söz edilmeyecekti.

Ramazan'ın üçüncü akşamı Kaptan Alaattin Bey'in evinde, geniş bir iftar sofrası kuruldu. Çağırılan 16 davetli, akşam ezanına yakın kaptanın evinde bir araya geldiler. Kararmakta olan havaya bahar kokusu sinmişti. Bahçeden gelen gül ve leylak kokuları insanların genizlerini sarmaktaydı. Davetliler, terasın halı kaplı sedirlerine çöküp sohbete koyuldular. Çarşıdaki alış-verişler, deniz taşımacılığındaki son durumlar ve bağ bahçe işleri konuşulan konuların başında geliyordu. Bağ bahçe sahipleri, zeytin baharının iyi olduğundan bahsederken, çarşıdaki ticareti anlatan esnaf kökenli tüccarlar, alış-verişin zayıflamakta olduğuna dikkat çektiler. Aynı şekilde hızla eriyen un ve buğdaydan da söz edildi. Yenileri yerine gelmiyordu ve açlık kapıya dayanabilirdi. Denizciler ise işgalin, bu ülkede yaşayanlara pahalıya patlamasından korktuklarını kaydettiler. Zira söylenenlere göre, her türlü mal hızla tükeniyor ya da piyasadan çekiliyordu. Büyük bir karaborsanın patlayabileceği, eldeki paraların değerinin hızla düşebileceği İstanbul iş çevrelerine dayanılarak ifade edildi. Bütün tüccarlar, bu görüşe itirazsız katılıyorlardı. Sohbetin ikinci bölümünde ise, havadan sudan konular ve çevrede dolaşan dedikodular yer almıştı.

Ezana çok az kala davetliler, gümüş sinilerin, bakır sahan ve cam sürahilerin sıra sıra dizildiği, kilimlerle, yastıklarla ve şiltelerle döşenerek konfora boğulduğu yer sofralarına çöktüler. Bu şilteler insanlarda, üstlerine uzanıp bir güzel uyku çekme hissi uyandırıyor. Öte yandan pencerelerdeki pamuklu, düz gri perdeler, yeni yakılan gaz lâmbalarının, hafif yaz yeliyle oynayan soluk ışınları düşmekte, ışın huzmesine takılanların gölgeleri de, küçülüp büyüyerek perdeler üzerinde gezinip durmaktaydı. Öyle ki bu görüntüler misafirler arasında, iftar öncesi Karagöz-Hacivat şakalarını da beraberinde getirmişti.

Akşam ezanı okundu ve oruçlar açıldı. Peşinden çorba kâselerine kaşıklar daldırılmaya başlandı. Eşraftan Cavit Bey, Dankilerin Emin, Boşnak Asım, Viran Ali, Canımoğlu Selahattin Kaptan birinci yer sofrasında, Şekerci Hakkı, Hıfzı Bey, Hacıoğlu Mustafa, Osman Nuri Bey ve Alyanakların Şükrü, diğer sofrada,

Yamşı Mehmet, Terzi Ahmet, Atlı Hasan Bey, Nalbant Bekir, Hancı Hüsni ve Bülbul Ali de, üçüncü sofrada yerlerini almışlardı. Yemek boyunca neredeyse hiç konuşulmadı. Lezzetli yemeklerle karınlar doyuruldu, buzlu şerbet ve şuruplarla susuzluklar giderildi.

İftardan sonra yine hep birlikte akşam namazı kıldılar. Namazın akabinde dış kirası olarak ev sahibi Alaattin Bey, tüm misafirlerine kahve hazırlattı. Afiyetle kahveler de içildi. Kahve, bu zamanda pek bulunan bir içecek değildi.

Yemeğin toplantı bölümünü açmadan önce ev sahibi Alaattin Bey, terasın ortasındaki şiltede bağdaş kurarak yerini aldı. Kasabanın ileri gelenlerinin bir bölümü sırayla sedirlere oturmuşlardı ve bakışları, ne söyleyeceği merakla beklenen kaptanın üzerine yönelmişti.

“-Arkadaşlar,” diye söze başladı genç kaptan, “bildiğiniz gibi Bursa Valisi Hacim Muhittin Bey, önceki gün kasabamızı ziyaret etti. Sadece o değildi tabii ziyaret eden. Çerkez Etem Bey ve biraderi Tevfik Bey de misafirimiz oldular. Zat-ı muhteremlerle bire bir görüşme imkânımız oldu. Bu görüşmelere, benimle birlikte katılanlar da içinizde... Efendiler, bilebildiğim kadar, Anadolu artık istiklâl mücadelesini başlatmıştır. Bu söylediklerimi, Valimiz Muhittin Bey de aynen teyit etmişlerdir. Malûmunuzdur ki Çerkez Etem ve Tevfik Beyler, kendi emrindeki birliklerle istiklâl mücadelesini, Ankara ile işbirliği halinde zaten sürdürmektedirler. Ankara’da açılan Türkiye Büyük Millet Meclisi, bu sahada çalışmalarına gece gündüz devam etmektedir. Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşları, millî harekete önderlik etmektedirler. Aldığımız son haberlere göre, tek hedef, Anadolu’da millî bir ordu ve hükümet kurmaktır. Mahalli tabur, müfreze ve çeteler, bu amaca hizmet eden silahlı gruplar olarak Kuvay-ı Milliye çerçevesinde desteklenmektedir. Dolayısıyla mahalli silahlı grupların kurulmasına, desteklenmesine ve hatta yönetilmesine taraf olmamız lâzımdır. Arkadaşlar, eşkıyalık taslayanlar ve haramiliğe soyunanlar hariç, vatan için silaha sarılanlara kapılarımızı kapatmayacağız. Bilâkis onların saflarında yer alacağız.”

Sözlerine kısa bir ara verdi Alaattin Kaptan ve söylediklerine karşı bir tepki bekledi. Ne olumlu, ne de olumsuz bir tepki ve söz gelmeyince, yarı nutuk halindeki konuşmasını, yine bir önder edasıyla sürdürdü. “Arkadaşlar, bilinen bir hakikat ki, İstanbul hükümeti bugün işgâl altındadır ve bana göre meşruiyetini kaybetmiştir. Öyle görülüyor ki, hükümeti güçlü olmayan İstanbul’dan bize yönelmiş olan tehditler vardır. Bu tehditlerin ilk örneklerini yaşadık. Neleri yaşadık? Kuvay-ı İnzibat dedikleri gücü karşımıza diktiler. İç kavgalara ve çatışmalara sebep oldular. Kasabamız maalesef bu kardeş kavgasının eşiğinden döndü. Bu oyun bitti ama ikincisi kapımızda; o da dış düşman... İngiliz, Fransız, Yunan ve daha bilmem ne!”

“-Ben diyorum ki arkadaşlar, millî ordumuz kurulana kadar, mahalli müfrezelerimizi güçlendirelim, yenilerini kuralım, silahlandıralım. Canımızı, namusumuzu ve mallarımızı ancak bu şekilde koruyabiliriz. Aksi takdirde dış düşmanlar,

işbirlikçilerle ortaklaşa hepimizi, mekânlarımız ile birlikte mahvedeceklerdir. Asla böyle bir faciaya izin veremeyiz! Benim şimdilik söyleyeceklerim bunlar. Burada bulunanlar fikirlerini söylesin, çare nedir; teklifi olanlar da konuşsun... Herkes, her şeyi yüz yüze, bir arada konuşabilsin diye toplandık. Burada alınan kararlar da, ilgili olup da burada bulunmayan diğer arkadaşlara da intikal ettirilecektir. Sonuçta mutabık kalınan konular tatbik edilecektir; böyle bilinsin...”

İlk sözü Cavit Bey aldı. Bir soruyla konuya girdi:

“-Enis Bey çetesi, buradaki bazı görevlileri İznik’e göndermişti. O hususla ilgili bilgi alınabildi mi? Gidenlerin akıbeti n’oldu?”

“-Evet,” dedi Alaattin Kaptan, “Bursa Valisi Muhittin Bey, vatana ihanet suçundan eski Kaymakam İsmail Bey ile askerlik şube başkanı Binbaşı Fuat’ın, İznik’te millî kuvvetler tarafından kurşuna dizilerek, eski Belediye Reislerinden Abdurrauf ile dava vekili Osman Bey’in de Bursa’da, aynı suçtan asılarak idam edildiklerini söyledi.”

Cavit Bey, heyecanla titreyen sözlerine şöyle devam etti:

“-Artık bekle-gör zamanı geçmiştir. Alaattin Kaptan’ın görüşlerini tasvip ediyorum. Vatan için ne yapılması gerekiyorsa hemen yerine getirmeliyiz. Yemekten önceki sohbette de konuşuldu. Ticarete mal ve para da kaybolmaya, dolayısıyla fiyatları da artmaya başladı. Haberiniz var mı, bilmiyorum; Yunanlılar İzmir’e çıkmıştır. Eli kulağında, bu bölgelere de salarlar onları... İngilizler, savaşlarda, başka güçleri kendi amaçları için kullanmaya bayılırlar. Herkes biliyor ki İngilizler, istimbotlarını dizdi Hersek koyuna. Neden? İstanbul’la bağlantımızı yok etmek istedikleri için. Beslendiğimiz yerin İstanbul olduğunu onlar, en az bizim kadar biliyorlar. Hesaplarına göre, iktisaden bizi zayıflatıp Yunanlıların önlerine atacaklar. Ortaya önce husumet, sonra intikam ve sonra da kan çıkacak. İnsanın, son saydığım üç kötü hasleti değil midir, dünyayı kana boğan?”

Koltukçu Şakir, önemli bir yerel meseleye parmak bastı bu arada. Dedi ki:

“-Kasabada, insanların neye ve nereye inanacaklarına dair derin kuşkuları var. Halifenin Fetva-ı Şerifine karşı gelinemeyeceğini ısrarla savunanlar mevcut. Diğer yandan da ev sahibimiz Alaattin Bey gibi hürriyetimizin Ankara’nın sağla-yacağına güvenenler de karşı görüşte. Hülâsa kafalar karışık. Pek çok insanımız, hızla gelişen olayların halkalarını zincire ekleyebilmiş değil. Ben bile yaşıyorum bu endişeleri. Çok da normal geliyor. İçimizdeki bazı Rumlar, Anadolu’daki ayaklanmaları çapulculuk diye nitelendirip esnafımızın kafasına fit sokuyorlar. Bir hesapları var ama... Bence, Rumları da, Ermenileri de çarşıdan uzaklaştırmalı ve hatta mümkünse Müslümanlarla temaslarını kesmeli. Yunanlıların adları geçmeye başladı ya; ne de olsa ırkdaşları... Dikkat etmeliyiz.”

“-Önemli bir işaret,” diye Koltukçu Şakir’in görüşlerine destek verdi Dankilerin Emin, “İzmir’de Yunanlılar limana geldiğinde, orada Rumların ne çığırtkanlıklar yaptığını Anadolu basını yazmış. Aynı şeylerin buralarda olmayacağını kim, nereden bilebilir?”

Alyanakların Şükrü, kalın sesiyle atıldı:

“-Çete bile kurabilecekleri söyleniyor,” dedi. “Güya bizim silahlanmamız onlara karşıymış. El altından Ermenilerle işbirliği de yapabilirler. Uyanık olmak zorundayız.”

“-Gökbayrak Taburu var,” dedi Terzi Ahmet, “Tabur, onların yolunu keser.”

Boşnak Asım:

“-Laz Terzi Mevlut, 50 kişiyi aşan bir grubu toplamış başına,” dedi. “Milis gücü oluşturacakmış. Biz de, bunun gibi silahlı bir güç kurabiliriz. Ben varım bu işte!”

Boşnak Asım’ı Alaattin Kaptan destekledi:

“-Doğru der bizim Boşnak. Kasabamızı koruyacak millî kuvvete acilen ihtiyaç var. Mevcut kuvvetler, düşman tazyiki karşısında yeterli olmayabilir. Çoğalırsak ve çoğalan bu güç, iyi bir savunma yaparsa, moralman düşmana üstünlük sağlamış olur. İşgalcilere, onların yerli işbirlikçilerine meydanı boş bırakmamış oluruz. Rum ve Ermenilere gelince: Onlar, bu kasabada en çok beni sevmezler. Şahsım adına söylüyorum; ben sağ oldukça, onlar bu bölgede asla üstün olamayacaklar.”

“-Yalnız beyler,” diye farklı bir yaklaşımla konuşmalara iştirak etti Hıfzı Bey, Sesi ince, diksiyonu düzdü, “bu tedbirlerin düşünülmesi ve hatta hayata geçirilmesi güzel de... Ya her şeye rağmen, mahalli tedbirlerimiz kâfi gelmez de, ateşin içinde kalırsak... Makul olmak ve etraflıca düşünmek lâzım... Yani bu işin içinde zafer de var, her şeyi kaybetmek de...Elimizdeki servetlerimizi, varlıklarımızı koruyabilirsek, kahramanlığı yapalım. Yani bin düşünüp bir yapalım ki, mutlak kaybedenlerden olmayalım. Arkadaşlar, bana sorarsanız; ben, mücadelenin siyaseten yapılmasından yanayım. Şimdi size bir soru soruyorum: Harbe girebilecek kadar güçlü bir kasaba kurabildik mi? Kimin evinde kaç mavzer, tüfek veya tabanca var? Mermi sayımızı şimdi burada söyleyebilir misiniz? Buğday tarlaları boş. Unumuz azalmakta. Kapıda açlık var, deniyor.”

Osman Nuri Bey, polemikten kaçınarak olayı daha genel anlamda değerlendirmeyi yeğledi:

“-Olayları, malların ve canların yüzde yüz korunmasına matuf bir mantıkla açıklamak yeterli olmaz. Bu mesele ne Osman Nuri’nin, ne de Hıfzı Bey’in kişisel anlamda yorumlayabileceği bir mesele değildir. Gelişmeleri bir kasabayla da sınırlandıramayız. Hadiselerin üç ayağı vardır: Biri milletlerarası, diğeri millî, diğer üçüncüsü de, mahallidir. Biz üçüncüyü tartışıyoruz. Ankara, ikinci gerçeğin peşinde; İstanbul ise milletlerarası bir cenderenin altında sıkışmış; benim inimi inliyor. Sacayağının birine yapışıp diğer iki ayağını dikkate almazsak, onu oturtamayız ki! Dolayısıyla, bizlerin yapması gereken şey, gelişmelere karşılık tedbirler almaktır. Düşman bize silah doğrultmuşsa, biz de aynı karşılığı vereceğiz. Onlar daha sonra, “Böyle olmuyor. Gelin masaya, konuşalım, derlerse! Biz, işte o zaman gösterilen masaya oturacağız. Ölüler ne müzakere yapabilirler, ne de siyaset... O, dirilere ve güçlü olanlara mahsus!..”

Osman Nuri Bey’in, sahip olduğu engin siyaset bilgisini toplantıda takır takır konuşurması, ‘Bravo! Çok güzel!’ şeklinde sesli ve ateşli tebrikleri de be-

raberinde getirmiş ve ayrıca karşı görüşlerin tartışma zemininde güçlenmesini bir ölçüde önlemişti. Zira tüm Anadolu’da olduğu gibi kasabada da birlik ve beraberlik düşüncesi, zaman zaman bıçak sırtında gidiyordu.

Osman Nuri Bey, sözlerinin ikinci bölümüne geçti hemen: “Şimdi biz bu bölgedeki konumuza gelelim; zira o konu çok önemli... Fedai İsmail Kaptan’la konuştuk. İstanbul’da bu kaptanımız bir yıldız. Bütün kaptanlarımız yıldız; lakin hakkını verelim, Fedai Kaptan bir adım önde.”

“Çobanyıldızı o,” diye lafa karıştı Bülbül Ali.

“Doğru,” diye sözlerine devam etti Bosnalı eski subay. Dostuyla gurur duyuyordu. “Fedai Kaptan’ın İstanbul’da çok önemli faaliyetleri olduğunu veyahut olacağını duyduk. Bizimle, yani Gökbayrak Taburuyla bağlantısı da olacak bu çalışmaların. Şimdilik saklı tutuluyor. Yakında açıklanacak ama... Hepinizin malûmatı olacak... Alaattin Kaptan’ın da, Cavit Bey’in de bundan haberleri var.”

Alaattin Kaptan’la Cavit Bey, Osman Nuri Bey’i başlarıyla tasdiklediler.

“Bizim de içinde olduğumuz özel teşkilatlar, yakında önemli görevler üstlenecekler,” diye sözlerini tamamlamaya çalıştı Osman Nuri Bey, “Kasabamıza, bu faaliyetlerde bazı vazifeler düşecek. Çok mühim vazifeler bunlar. Hazır olmalıyız.”

“Böyle vazifeleri yerine getirmekten şeref duyar Karamürsel’imiz,” dedi Viran Ali. Onun bu sözlerine diğer katılımcılar da iştirak ettiler.

Hacıoğlu Mustafa, Hıfzı Bey’in düşüncelerine yakın görüşlerini söyleme vaktinin geldiğine inanarak konuşmalara dahil oldu:

“-Kasabamız, ben inanıyorum ki, bölgesinde iktisaden en makul düzeyde olan bir kasabadır. Bu sebeptendir ki, yaptıklarımızdan veya yapacaklarımızdan, yaşamakta olduğumuz bu yer, zarar görmemelidir... Bunu, bir şey yapmayalım, kimin ne hali varsa görsün manasında söylemiyorum. Daha yeni yaşadığımız olaylar var: Yok inzibat kuvvetleri, yok Anzavur belası, yok azınlıkların terbiyesizlikleri gibi... Hep etrafımızda cereyan eden hadiseler bunlar... Ben şahsen korkmaya başladım. Yani şu bilinsin, kasabada var olan sadece biz değiliz. ‘N’olcak halimiz?’ diye benim gibi korkudan tir tir titreyen insanlarımız var dışarıda. Nasıl korkmasınlar; gelen derebeyler kasabayı yakarım diyor, giden külhanbeyler yıkarım, diyor. Hep olan bizim kasabamıza mı olacak? Yok mudur koca topraklar üzerinde başka yerler? Ben kısaca derim ki; mücadelemizi sürdürelim amma fakirin, yoksulun haklarını da düşünerek emniyetimizi almakta kusur etmeyelim. Ateşi almamız gerekiyorsa elimizi değil, maşayı kullanalım.”

Boşnak Asım, Hacıoğlu Mustafa’nın sözlerine açıklık getirmeyi gerekli gördüğünden:

“-Yani bir harp olacaksa, bu harp, kasabamızın dışında mı olmalı? Bunu mu sağlamalıyız?” diye sordu. Yanlış anlamadıysam, böyle mi demek istiyorsun?”

“-Evet. Bunu sadece ben söylemiyorum ama. Kasabamız müftüsünün de fikri böyleydi. Aynı fikirleri Müftü Hakkı Bey, burada inzibat kuvvetlerine de, milis kuvvetlerine de ilettiler.”

Alaattin Bey, bu kez araya girdi:

“-O, bir çatışma, Hacıoğlu. Ve mahallinde gösterilen tepki... Bizim sözünü ettiğimiz hadise ise daha farklı. Genel savunma... Bu savunmanın, zamanını ve yerini tayin etmek, tasarrufumuzda olmayabilir. Genel bir savaştan, cepheden söz ediyoruz yani.”

Cavit Bey, o heyecanlı sesini yeniden yükseltti:

“-Hızla silahlanmalıyız. Hıfzı Bey’in dediği gibi, elimizde silah ve cephane var mı? Yeterli mi? Bunlara bakmalıyız... Ancak bu şekilde direnebiliriz. Aksi halde, donanımlı düşman birliklerine karşı durmamız mümkün olmaz. “Bakın Anadolu, baştan aşağı mücadelenin içinde. Kurtuluşu, mücadelede arıyor; doğrusu da o! E peki, bizler bundan muaf olabilir miyiz? Hayır. Padişah gelsin, bizi kurtarsın mı diyeceğiz? Gördük daha dün. Ferit Paşa’nın inzibatları bal gibi İngilizlerin menfaatlerine hizmet ediyorlar. Vatan bizim, arkadaşlar... Kan istiyorsa kan, can istiyorsa, can vereceğiz... Yedi cephede savaşan atalarımın son nesli, vatani için kendisini Çanakkale’ye gömmü mi? Galiçya’ya, Gazze’ye, Balkanlar’a kurban etmedi mi? 93 Harbinden bize kalan nedir? Söyleyeyim: Hemen her hanemizin kütük defterine en az bir şehit kaydı düşülmüştür... Yani... Sen kalk Çanakkale’de, düşman denin kâfirler ordusunu susa durdur; kendi toprağında, ocağında, aynı güruhun mermisine, süngüsüne teslim bayrağı çek... Var mı bizim kitabımızda düşmana boyun eğmek? Kirdir bu; bu kiri, elimizle üzerimize süremeyiz. Neslimize, lekeli geçmiş bırakamayız. Keza ceddimiz, bize böyle bir kara leke bırakmamıştır çok şükür.” Cavit Bey’in millî hislere temas eden doku-naklı sözleri toplantıda bulunanlarca kabul gördü. Destek veren istekli sözler ve nidalar, oturanlar arasında dolaştı durdu. Sonra konuşmalara kısa bir ara verildi. Zira çay servisi başlamıştı. Katılımcılar, cam bardak ve porselen fincanlarda ikram edilen sıcak çayları iştahla içmeye koyuldular. Terasta bulunanlardan biri, teravih namazının yaklaştığı ikazını yaptı. Bir bakıma herkese, eteklerindeki taşları, daralan zaman içinde dökmeleri çağrısıydı bu!

Hıfzı Bey, ülkede ortamın, umduğundan da kötüye gittiğini buradaki konuş-malardan öğrenmişti. Dayanamadı:

“-Dostlar, söylediklerinizden, ortada devlet otoritesinin kalmadığı anlaşılıyor,” dedi.

“-Evet, öyle,” diye karşılık verdi Dankilerin Emin.

“-Yani herkes kendi çetesini mi kurmalı artık?”

“-Öyle de denilebilir,” diye mırıldandı Atlı Hasan Bey, “Bundan böyle silah omzumuzda dolaşacağız. Düşmanlara geçit yok.”

Hıfzı Bey:

“-İngilizlerle sulh yapılacağı şeklinde rivayetler dolaşıyordu.”

“-O söylenenler propaganda,” dedi Cavit Bey, “Öyle niyetleri olsaydı, kefe-reler işgal komutanlığı kurup İstanbul’a alaylar dolusu asker yığarlar mıydı?”

“-Halife ordusu filan da kalmadı,” dedi Viran Ali, “İnzibatçılar yani...”

Osman Nuri Bey:

“-İstanbul’da ordu falan bırakmadı ki İtilaf Devletleri, halifenin ordusu kal-

sın,” dedi. “Küçük bırakılan bir jandarma birliğı... Güya onunla asayiş sağılayacaklardı. İşte inzibat dedikleri askerlerin bağı oldukları birlik o... Şimdi o da kalmamıştır ya. Çünkü İtilaf Devletleri, bu işi Yunan kuvvetleriyle halletmeyi düşünüyor.”

Alaattin Bey, yatsının çok yaklaştığını belirterek toplantıyı şu cümlelerle kapattı:

“-Arkadaşlar, İstanbul’dan gelen haberlerin kötü, Ankara’dan gelenlerin ise daha iyice olduğu ortaya çıktı. Bizler de, bundan hareketle gerekli çalışmalara başlayacağız. Düşmanlarımıza karşı ortak bir direniş göstereceğiz. Milislerimize, bu vatan için çarpışan çetelerimize gücümüz nispetinde yardımcı olacağız. İstanbul’dan bizlere gelmesi muhtemel yardımları en iyi şekilde değerlendireceğiz. Mutabık mıyız?”

“-Evet,” diye herkes onayladı Alaattin Kaptan’ı. O da; ‘Hayırlı olsun,’ diyerek toplantıyı kapadı. İftara katılan ve yüksek seviyede ağırlanan misafirler, teravih namazı için evi boşaltmaya hazırlandılar. Dağılmadan önce, bir başka iftar yemeğine katılacakların sayısını arttırmaya da karar vermişlerdi bu arada.

BÖLÜM 7

Sabah saat yedi sıralarıydı. Buruk bir şekilde kutlanan Ramazan Bayramının sona erdiği üç gün olmuştu. Çarşıda esnaflar yine o bildik tezgâhlarının başlarına sabah namazından sonra dönmüşler, rızklarını beklemekteydiler. Fabrikanın işçileri ise kumanya torbaları ellerinde, yaya olarak yollara dökülmüşlerdi. Yarım saat sonra şayak fabrikasının dokuma tezgâhlarına yeniden ‘merhaba’ diyeceklerdi. Bağ ve bahçelere gidecek çapacılar da, birer ikişer evlerinden çıkıyorlardı. Daha kalabalık ve yükleri fazla olanlar ise katır arabalarını hazırlamakla meşguldüler. Kırdan zaman çapa zamanıydı. Üzüm bağları, filiz vermeye hazır. Bostanlarda, sebzeler, baharın gür suyunu emmiş, şimdilerde ise boy uzatmış, yaz güneşinin yakıcılığını, zerzevatçının nasırlı, usta ellerini bekliyorlardı. Kiraz bahçeleri ise, yemyeşil yaprakları arasından nakıl nakıl fışkırmış al kirazları ile yaz sefasının müjdesini verir gibiydi.

Erik bahçelerinde hasat daha yeni sona ermiş, küfeler dolusu toplanan yeşil can erikleri kayıklarla, mavnalarla İstanbul’a gönderilmişti. Aynı boş küfeler ve sepetler, bu defa erik değil, kiraz doldurulmak üzere bahçelere taşınıyordu. Aileler, cümbür cemaat bağ ve bahçelere akın etmekteydiler. Daha erken iş yerlerine varanlar, güneş yükselmeden önceden hazırladıkları arklara biber, patlıcan, fasulye ve domates fideleri dikmekteydiler. İşte o bostanlardakiler, öğle sıcağına kalmadan fideleri can suyu ile toprağa bağlamanın uğraşısı içindeydiler. O nedenle herkesten daha aceleci davranmışlardı. Kökleri sökölüp atılan bezelye, enginar ve bakla bahçeleri ise nadasa bırakılmıştı. Güz mevsiminde bu bahçeler, başka ürünler için hazırlanacak, toprak, bir başka ürün için ekime uygun hale getirilecekti.

Ortaman olgunlaşmasıyla tam bir yaz havasını yaşayan İzmit Körfezi ise, o meşhur poyrazının rutubet eriten esintisini serpiştirmekteydi. Karşıda Derince ve Hereke’den tâ Tavşancıl’a kadar olan körfezin kuzey şeridini de ince bir sis tabakası sıvamıştı. Sonra poyraz, çoğa varmadan, o sis tabakasını dağıtıp atacaktı. Genelde körfez, yarı puslu, ölü deniz görüntüsü verirdi etrafa. Bugün açık mavi görünen sularında, yelkenlerinde rüzgâr tutmaya çalışan birkaç kayık mevcuttu. Ama o birkaç kayık da, yelkenleri şişirecek çapta rüzgâra muhtaç görünüyordu..

Öğleye doğru çarşının daha ziyade hayvan trafiği arttı. Atlar, katırlar ve eşeklerden oluşan hayvan katarları, liman iskelesine küfe küfe, sepet sepet kiraz taşımaktaydılar. Meyve taşıma işi akşam ezanına kadar sürecek, liman iskelesi ağzına kadar, sepet ve küfelerle dolacaktı. Akşam ezanından sonra da, işin diğer boyutu, hamallar ve denizciler arasında bölüşülecekti. Mavnalar, kayıklar, çektiriler boy boy, sıra sıra liman iskelesine yanaşarak, tonlarca ağırlığa ulaşan meyve küfelerini ambarlarına, varsa güvertelerine dizecekler sonra da İstanbul’a hareket edeceklerdi. Ve bu telaş, kargaşa, yaz boyu kasabanın iskelelerinde, onun vazgeçilmez ve de silinmez yazgısı olarak devam edecekti. Kasabanın ve bu kasabada yaşayan binlerce insanın âdeta ekonomik barometresini teşkil eden

iskelelerde bağırış çağırış, kavga ve dövüş zaten hiç eksik olmazdı. Meşaleler, yüksek kadranda yanan yalazlı kandiller, gecelerin o derin sessizliğinden uzak, iskele ve gemilerin hareket dolu yaşamına ve oraya mahsus insanların kendilerine özgü hayat anlayışlarına damgasını vurmaktaydı.

Karamürsel’de müstahsilin, ziraatçının ve zerzevatçının kış uykusundan uyanıp üretimi ve verimi, yaşama sunduğu en faal ay, Haziran’dı. Hayat iksirlerinin pınar pınar yayılıp coştduğu üretim sezonunun miladı da denilebilirdi buna. Yaklaşık yedi ay sürecek hasat ve mahsul taşıma maratonunda, en az üreticiler kadar, kaptanların da rolleri olmaktaydı. Karşı yakada iki önemli sektörün bu uç beyleri, etle tırnak gibi birbirleriyle iç içe yaşamayı ve çalışmayı sürdürmekteydiler.

Tahta pedavraların çevrelediği, aşınmış ahşap direklerin ise ayakta tutmaya zorlandığı iskele, iskelenin kuzeye bakan her iki yanı küfeler, sepetler ve çuvallarla silme dolmuştu. Buradan hamallar, yelkenli iki tekneye yükleme yapmaktaydılar.

Teknelerden birinin sahibi Rıza Kaptan, akşam iskeleye indi. Bazı müstahsillerle ayaküstü konuştu, sorulan soruları cevapladı. Motorunu, seyre hazırlayan tayfalara ve mahsul küfelerini taşıyıp tekneye istifleyen hamallara emirler yağdırdı. Yükleme, uzun süreceğinden kandiller tutuşturuldu, etraf aydınlatıldı, iskele limanına da meydan ateşi yakıldı. Köylerden gelen at ve öküz arabaları, boşaltılmak üzere sıraya sokuldu. Karamürsel’in küçük limanı yoğunluk açısından neredeyse hal peronuna dönmüştü. Yüklemenin gece yarısına kadar sürmesi, tonlarca yaş meyve ve sebzenin gece yarısında İstanbul’a nakledilmesi beklenmekteydi. Rıza Kaptan da, diğer meslektaşları gibi, teknenin yanındaydı. Yelkeninden çıkmasına, döner tahta dümeninden seren ibrişimine kadar, büyük kaygının her şeyiyle yakından ilgileniyordu.

O sırada iskeleye yanaşan küçük bir sandaldaki balıkçının, ellerini havaya dikerek kendisine seslendiğini duydu Rıza Kaptan. Yaşlı balıkçıyı tanıdı. Yürüdü iskele üzerinde. Hamallar durmadan küfe taşıdıklarından, iskelenin kestane tahtaları gıcirtıyla esniyordu.

“-Hayırdır Eşref,” diye sandala yaklaştı kaptan. Merakla sordu. “N’oldu? Ne var?”

“-Yahu kaptan,” dedi soluk soluğa Eşref. Yaşlı bir adamdı balıkçı. Rıza Kaptan, onun korktuğuna hükmetti. Tekrar sordu. “Denizde bir şey mi gördün? Seni korkutan ne?”

“-Sis sardı karşıları,” diye karşılık verdi balıkçı. Çok endişeli görünüyordu. Kaptan, oturmasını önerdi ona. “Soluklan hele bir ve ondan sonra konuş. Ne telaş ediyorsun be Eşref? Sen söyle, balık bulabildin mi?”

“-Yok be,” dedi Eşref. Hâlâ solukları hızlıydı. “Döndüm. İlerde koca bir gemi gördüm. Nah, ablak bir şey...”

Ama öyle ayan beyan belli değildi pustan. Beynimi döndürdü yahu!”

Çöktü Rıza Kaptan sandalın iskeleye bağlandığı yere. Hava temelli kararmıştı. Kandillerin salma ışığı, bu noktaya güç belâ ulaşıyordu.

“Nerde gördün?” diye yüksek sesle sorularını sürdürdü kaptan, “Kavak boyunda mı? Hersek çıkmazında mı? Nerede?..”

“-Yahu gitme oralara. Nah şurada, üç mil uzağımızda... Uzak da denmez...”

“-Yapma yahu! O bahsettiğin gemi Hersek girişinde bekleyen gemilerden olmasın?”

“-Pek bilmem onu. Anlarsın diye seslendim sana Rıza Kaptan. Bayağı büyükçe gördüm gemiyi.”

“-Üç mil ötede ha!” diye söylendi kaptan ve hemen ilave etti. “İnme sandaldan. Beraber gidip bir bakalım hele şuraya...”

Sandala bir hamlede atladı Rıza Kaptan ve hiç beklemeden küreklere sarıldı. Balıkçı Eşref, kayığı iskeleye bağlayan ipi bir çırpıda çözdü. Denize açıldılar.

Rıza Kaptan, yaşanan o olaya balıkçıdan daha çok meraklanmış görünüyordu:

“-Başka ne gördün? Bildiklerini, gördüklerini anlatsana.”

“-Sadece silüetini gördüm. Hani o bizim Hamidiye kruvazörü gibiydi.”

“-Hadi oradan, büyütme...Ne işi var öyle bir geminin körfezde? İstimbottur o...”

“-Yok be Kaptan... Büyükçe gemi! Çok soluk ışıkları yansıyor dışarı. Korktum, yanaşmadım. Döndüm hemen geri. Göremediler beni. Yoksa topa tutarlardı, değil mi?”

“-Bilemem. Düşman bunlar; her şeyi yapabilirler...”

Rıza Kaptan, yaşından beklenmeyen bir çeviklikle çekiyordu kürekleri. Küçük kayık, bayağı bir hız kazanmıştı. Kayık ilerledikçe, denizin karanlık koyunu bir tül gibi örten sis tabakası yoğunluğunu arttırıyor, görüş mesafesi daralıyordu.

Sözü edilen savaş gemisini görmek için tam bir saat kürek çektiler. Gittikleri noktada ne gemiyi, ne gemi izlerini; hiçbir şey bulamadılar, göremediler... Körfezin neredeyse ortasındaydılar. Bütün bu olanları balıkçı Eşref’in izah etmesini bekledi Rıza Kaptan. Kendisini madara olmuş gibi hissediyordu. Balıkçı Eşref’in ise eli ayağı titriyordu, asabı fena halde bozulmuştu. Elini, alnına siper ederek, puslu denizin uyuyan sularını, delici bakışlarla taradı.

“-Buralarda olması gerekirdi,” diyordu durmadan balıkçı.

“-Deniz yarılıp dibe inmediler herhalde,” diye söylendi kaptan, “Hadi dönüyoruz. Fakat kürekleri bu defa sen çekeceksin. Ee, beni bayağı yordun.”

İhtiyar balıkçı üzgün ve moralsiz bir halde küreklere asıldı. ‘Nasıl olur!’ diye mırıldanıyordu, “Az önce işte buralardaydı... Çok da yavaş hareket ediyordu. Ne çabuk kayboldu, anlayamadım.”

“-Yahu takma kafana Eşref. İstimbottar devriyeye çıkmıştır. Gördüğün, on-

lardan biridir herhalde.”

“-Ben denizciyim kaptan,” diye bozuldu yaşlı balıkçı. Kendisinin bunak yerine konulması gücüne gitmişti. “Gemilerden az buçuk anlarım.”

“-Tabii anlarsın. Ben onu söylemek istemedim ki! Bakalım o gemiyi gördüğünde, rotan neredeydi? Hereke önü mü, Hersek yanı mı?..”

“-Hereke’ye yaklaşmıştım. Ben 45 yıllık balıkçıyım. Öyle yer konusunda kolay kolay yanılmam. İzmit Körfezi’ni adım adım bilirim. Hayır, gördüğüm istimbot değil. Bu işin içinde bir iş var. Ama ne?”

“-Ağzını yorma, Eşref, üzme kendini. Göz yanılıgısı olabilir. Baksana, sis var. Bu sis içinde insanın yanılması normaldir.”

“-Ama o kadar bariz yanılmaz ki insan.”

“-Dur bakayım,” dedi Rıza Kaptan. Kendisi de durdu. Aklına bir şey gelmiş gibi kısa bir müddet düşündü. Birbirlerinin yüzünü göremiyorlardı. Gökyüzündeki yarı aydınlığın sisten dolayı körfeze pek indiği söylenemezdi.

“-Ağır mı hareket ediyordu o gördüğün gemi?” diye sordu Rıza Kaptan.

“-Evet, ağır hareket ediyordu,” diye onay verdi tereddüt etmeden balıkçı, “Tabii küpeşte de, güvertede de karaltılar vardı.”

“-Hmmm,” diye anlamsız bir sesle homurdandı kaptan,” Hadi kürekleri çekmeye devam et Eşref. Ben daha İstanbul’a yola çıkacağım. Sakın o gördüğün gemi, mayın gemisi olmasın?”

“-Ne ettin kaptanım!” diye hayretler içinde kaldı Eşref Ağa, “Mayınladılar mı yoksa körfezimizi? Eğer öyleyse, mahvoluruz!”

Rıza Kaptan çok soğukkanlı, bir o kadar da sağlam ve dik duran bir adam olarak tanınırdı. Sezgileri güçlü, sözleri oturaklıydı. Gür saçlı, gür bıyıklı, öfkeli bir yüze sahipti ama sertliğinin altında gizli bir merhamet odacığı saklıydı. Ancak herkesin kolay girebileceği gönül platosu değildi o odacık. Başındaki gemici takkesini düzelterek:

“-Celallenme be yiğidim. Ben, mayın döküyorlar demedim,” dedi. “Mayın da arayabilir. Kendi emniyetleri için. Hem niye mayın döksünler ki! Kendi gemileri gezip duruyor körfezde. Bizde doğru dürüst gemi mi var?”

“-O da doğru ya. İyice sinirlerim gerildi be kaptan. Üstelik yalancı durumuna düştüm. Sana zahmetler verdim.”

“-Ya Eşref, askerliğini denizde yapmıştın, değil mi?” diye tekrar soru sordu kaptan. Sorusu ilgisiz gibi görünüyordu ancak o soruda, kafasında gizlenen bir şeylerin olduğu ortaya çıkıyordu. Gelişmeleri irdemesi, takibe alması ve bu konularda sürekli sorular sorması, kaygısını gösteriyordu.

“-Evet. Büyükada’daydım.”

“-Gemiler gece, sessiz ve bilhassa sisli gecelerde neden gezer?”

“-Dur bir düşüneyim. Askerliğim biteli 33 yıl oldu. Doğru dürüst savaş gemisi bile yoktu benim askerlik zamanımda.”

“-Mayın gemisi yok muydu?”

“-Hiç görmedim... Yalnız sonradan duydum...”

“-Bunlar gezerdi geceleri, değil mi? Meselâ Çanakkale Savaşlarında mayın

dökme, mayın arama-tarama gemileri çok çalışmıştı. Çok da mühim işler yapmışlardı.”

“- Doğrudur Rıza Kaptan.”

Rıza Kaptan’ın içindeki kuşku ateşi artmaya başlamıştı ama bunu dilendirmek istemiyordu. Daha doğrusu içindeki şüphelerin doğru çıkmaması için gizlice dualar ediyordu. Aksi takdirde kasabayı, kasaba halkını acı sürprizlerin beklediği gerçeği, artık burunlarının dibinde; patlamaya hazırды. Körfezdeki sinsî gerilim, İngilizlerin, aslında harekât öncesi yaptıkları, keşfin ve mayın arama-tarama işlemlerinin kamufle edilmiş bir örtüsüydü. Aradıkları gemi ve onun esamesi de, farkında olmasalar da, denizde uygulanmakta olan bir projenin ve plânın birinci derecede şahidiydi. Bunu, Rıza Kaptan çabuk çözdü ve emin olmadığından, spekülâtif haber ve paniğe sebep olmasın diye, çözümünüyle beraber bu bilmeceyi unutmaya karar verdi. Ona göre, Çanakkale’den tecrübeli olan İngilizler İzmit Körfezi’nde mutlaka bir haltlar karıştırıyorlardı. Ancak bunun vebâl getirip getirmeyeceği konusunda yüreği pek öyle rahat değildi. İskeleye dönene kadar hiç konuşmadılar fakat Rıza Kaptan hep sordu kendi kendisine: Acaba İngilizler, Karamürsel için ne düşünüyorlardı? İki denizcinin sandalı iskeleye yanaştı. Rıza Kaptan iyi akşamlar dileyip iskeleye atladı. Hâlâ liman meydanı ve iskele civarı ana baba günüydü. Toplananların çoğu müstahsil ve denizcilerdi. Hasat bayramı kutlayan Arizonalı çiftçiler gibi, kendi aralarında coşkuyla hoplayıp zıplıyorlar, meydan ateşi etrafında, Hora Kemal’in davulu eşliğinde, horon tepiyorlardı.

Rıza Kaptan, o akşam İstanbul’a hareket etmeden önce, aynı zamanda Kaymakam Vekili de olan Jandarma Komutanı Kemalettin Bey’i gördü. İçindeki kuşkuyu onunla paylaştı. Kemalettin Bey, idam edilen Kaymakamın yerine atanmış, kasaba halkının sevip saydığı, sakin bir idareci olarak temayüz etmişti. İdareciliği pek gelişmemiş olsa da, ılımlı kişiliği sayesinde kasabada dengeleri kolayca sağlamayı becerebilmişti.

“-Kemalettin Bey, size İngilizlerin harekâtı ile ilgili bir ön bilgi geldi mi?” diye sorma gereğini duymuştu Rıza Kaptan. “Dâhiliye Nezareti böyle bir telgraf çekti mi?”

“-Hayır, hiç haberim olmadı,” dedi Kemalettin Bey, “Böyle bir telgraf çekeklerine hoş ihtimal de vermiyorum.”

“-Pekâlâ, sizce bugünlerde bir işgâl olabilir mi?”

“-Kendi fikrimi soruyorsanız, evet...Ancak İstanbul’la ya da İzmit’le resmî bağlantılar nerdeyse kesilmiş durumda. Artık bizim merciler değil, ecnebilerin kuruluşları devrede. Onlar da bizi gafil avlanabilecek av görüyorlardır mutlaka.”

“-Bence körfezde hazırlıklar var. Temenni etmiyorum fakat kuşkularım bu yolda. Kasabamızdakileri buna hazırlamak lâzım.”

“-Birkaç olay yaşandı biliyorsun, Rıza Kaptan. Neyse kaderimiz; onu yaşayacağız. Ama bir işgali, elbette kaymakam olarak yaşamak istemem.

Kimse istemez tabii... Dua edelim de, bu kara günü en az zararla atlatalım.”

Rıza Kaptan, Kaymakam Vekili Kemalettin Bey’in umutsuzluğuna üzülmüştü. Onun yanından ayrıldıktan birkaç saat sonra mahsul yüklü teknesiyle yola çıktı. Poyraz biraz arttığından, körfezde sis tabakası parçalanıp dağılmıştı. Rıza Kaptan, Hersek Burnu’na varana dek ne Karamürsel, ne de Hereke önlerinde, hiçbir savaş gemisi göremedi.

A photograph showing the return of the troops from the scarp at Karamusal. We landed at 3am 26th June. And after securing the town, the marines took all Government Buildings etc. A few casualties were caused on the side of the enemy.

Karamürsel'e çıkarma yapan İngiliz gemilerinden bir askere ait Karamürsel fotoğrafının arkasındaki notta şu satırlar mevcut: 25 Haziran 1920'de gece yarısı saat 03.00'de kasabaya, ayak basıldı, kasabada dolaşıldı. Denizciler hükümet binasını kuşatıp Türk tarafına zararlar verildi.

Rıza Kaptan'ın göremediği ama kuşkulandığı savaş gemilerini, Karamürsel halkı ertesi günü hayretler içinde kendi sahillerinde gördüler. İki torpidonun nezaretinde ilerleyen iki İngiliz indirme çıkarma gemilerinden biri, şayak fabrikası iskelesi yakınına, diğeri de, kasaba merkezindeki Küçükdere mevkiine demirledi. Çarşı, alarma geçen bir garnizon gibiydi. Neye uğradığını şaşırان çarşı esnafı panikleyerek dükkânlarını, işyerlerini bir solukta kapattılar ve ortalıktan kayboldular. İnsanlar da sağa sola bağırıp çağırarak koşuyorlar, ortalığı ayağa kaldırıyorlardı. Kestikleri hayvanları, sokak ortasında sıralı çengellere asan kasaplar da, diğeri sıvışanlara uyunca, çengellerde asılı etler, cadde ortasında gözetimsiz kalmış, çok geçmeden de o etlerin pek çoğu, aç sokak köpeklerinin karınlarına inmişti. Esnaf, panikten işyerlerinin kepenklerini bile indirmeye fırsat bulamadılar.

İki İngiliz çıkarma gemisinden ilki, şayak fabrikası kıyısında karaya asker çıkarırken çarşı merkezinde, önce kıyıya hızla bir filika yanaştı. Elinde işaret levhasıyla bir İngiliz deniz eri, karaya çıkıp sahildeki çınar ağaçlarından birine tırmandı. Sonra elinde tuttuğu semaforla, denizdeki gemilere işaretler göndermeye başladı. Tam o sırada bir silah sesi duyuldu ve aynı anda ağaçtaki İngiliz er, gövdesinden koparılmış bir dal gibi yere çakıldı. Kimse o hengâmede olaya aldırış etmedi. Sanki hiçbir şey olmamış gibi indirme-çıkarma gemisi, kıyıda yaşayabileceği en sığ noktada durarak kapaklarını açtı. Tam teçhizatlı İngiliz deniz piyadeleri, siperlerinden fırlayan öncü kuvvetler gibi hışımla suya atladılar ve zıplayarak kıyıya ayak bastılar. Aynı anda takımlar halinde, limanı, kayıkhaneyi, çarşayı ve ana caddeleri abluka altına aldılar.

İlk fiili işgal, kasabada başlıyordu. Telgrafhane ile hükümet binası ve az aşağıdaki gümrük büroları, İngiliz Komutanlığı denetimine geçmişti. Bu harekâtla birlikte çarşının caddeleri boyunca taburlarının emniyeti için onar kişilik devriyeler dizildi. Bu devriyelerden biri, çınar ağacının dibinden, daha önce ağaçtayken vurularak öldürülen deniz erinin cesedini kaldırdı. Takım komutanı İngiliz astsubay, üstlerine iletmek üzerine notlar tuttu ve ölen askerin kimlik kaydını yaptırdı. İngiliz alayının şayak fabrikası istikametinden kasabaya giren birinci taburu ise çarşı merkezinin kritik binaları ile şayak fabrikasını kontrol altına almaya çalışırken; ikinci tabur, kasabanın Küçükdere mevkiinden iç noktalara dalmaya çalıştı. Fakat burada beklemedikleri silahlı bir direnişle karşılaştılar. Denizden yapılan çıkarma, bıçak gibi kesilivermişti. Zira çınar ağacındaki İskoçyalı askeri bir kurşunla yere indiren Pomak Hasan çetesinin silahlı 42 mensubu, görevleri başındaydı ve yoğun atışlarla İngiliz kuvvetlerini taciz etmekteydiler. Bu direnişte, Pomak Hasan'ın silahlı ekibi beklenmedik bir başarı elde etmiş ve elde ettikleri bu başarı ile kasabada hiçbir mukavemet beklemeyen İngilizleri şaşırtmıştı.

Türklerin taciz ateşi öylesine etkili olmuştu ki, İngilizler, ikinci taburun

tamamını merkeze kaydırmalarına rağmen, kasabanın Küçükdere mevkiine çıkartmayı bir türlü gerçekleştiremediler ve tüm ağırlıklarıyla geri çekilmek zorunda kaldılar.

Öte yandan İngilizlerin birinci taburu, işgal için yeniden oluşturup yönlendirdikleri onar kişilik mangalarla, sadece resmî bina ve çarşuyu değil, merkezdeki bütün cadde ve sokaklar da dahil, doğuda Karanlıkdere, batıda Büyükdere mevkiilerine varıncaya dek nokta nokta köşe başlarını tutmuştu. Kasabayı terk etmeye fırsat bulamayanlar ise evlerine kapanmışlardı. Sokaklarda İngiliz askerleri dışında sadece keçiler, köpekler, kediler ve tavuklar dolaşmaktaydı.

Kasabanın küçük jandarma birliği de, diğerleri gibi İngilizlerin baskısına maruz kalarak teslim olmak zorunda bırakılmıştı. Kaymakamlık, adliye, telgrafhane ve liman gibi stratejik idari binaların, bu birlikler tarafından kuşatılması zor olmamıştı.

İşgâl, kasabanın fiziki çevresiyle ve bu binalarla da sınırlı kalmamış, değişik bir boyuta da sürüklenmişti. İngilizlerin komutanı Deniz Albay Nick Glaird, iki bölüğü, Kaymakam Vekili Kemalettin, Savcı Tevfik, Telgrafhane Müdürü Vecdi, Liman Reisi İhsan ve Duyun-u Umumiye Başkâtibi Eşref Bey'lerin evlerinin de basılmaları için görevlendirmiş ve bu kişilerin mahremiyetlerine yönelik operasyonları, hiç aksatılmadan gerçekleştirmişti.

Evleri fütursuzca kuşatan ve yağmalayan İngiliz askerleri, bastıkları evlerde para, altın ve mücevher gibi değerli madenlerle, diğer kıymetli eşyaları tereddütsüz gasp etmişlerdi. Bu olay, gizli bir aşağılamayı ve aynı anda açık bir tahriki yansıtıyordu. İngilizlerin sık sık başvurdukları oyunlardandı. Oyun, resmî görevlilerin mahrem noktaları olan evlerinde, kadın ve çocukların gözleri önünde sergilendiği gibi, resmî binalarda da aleni sürdürülmüştü. Albay Glaird'den onay alan resmî üniformalı ve çoğu İngiliz asıllı Hint ve Ermeni olan erler, karakolda, Türk askerlerinin maaş keselerini ele geçirmişler, dairelerde ele avuca sığan demirbaş hokkaları, kalemlikleri, meşin kitap kaplarını, bakır kandilleri ve küçük vazoları sırt torbalarına doldurmuşlardı. Elde edemedikleri ya da taşıyamayacakları eşya ve malzemeleri ise parçalayarak, etrafa fırlatıp atmışlardı.

Talan ile gaspın sınırsız ve kontrolsüz bir şekilde sürdürülmesine onay veren, sonuçlarıyla hiçbir şekilde ilgilenmeyen İngiliz Komutan Albay Glaird, önceden aldığı bilgiler doğrultusunda, kasabada iyi korunan hapishaneye ilgilenmeyi yeğlemişti. Ve kasabaya gelir gelmez, o hapishanenin yerini öğrendi. Yönetimini, oraya bir tim göndererek vazifeyi cebren devraldı. Özel konumları sebebiyle hapishanede onlar için önemli sayılabilecek isimler, daha doğrusu namlı birkaç azılı mahkûm mevcuttu. Bahçecikli Neşet ile İngilizler adına casusluk

yapan Rum Haralanbos, bu isimlerden ikisiydi. İngilizler için önemli olan bu iki haydut, albayın emriyle hapishaneden çıkarılıp körfezdeki gemilerden birine götürüldü. İngiliz casusu Haralanbos'a, kendisine resmi kimlik vermek amacıyla gemide İngiliz askeri üniforması giydirmeyi de unutmadılar.

Karamürsel'de ilginç gelişmeler yaşanıyordu. Kasabanın batısında Türk direniş gruplarının silahlı tacizine pek fazla tepki vermeyen ve kuvvetlerini bu sahadan geri çeken İngilizler, doğusunda ise tam aksi bir tutum sergiliyorlar, çarşıda, kendileri için değerli olabilecek her şeye, bir ganimet gözüyle bakıp saldırıyorlardı. Esnaflar, çarşığı terk ettiklerinden, karşı bir mukavemet de doğmuyor, bu tek taraflı durum, İngiliz askerlerinin işini kolaylaştırıyordu.

İşgalci askerler, çantalarına koyabilecekleri kıymetli eşyaların ya da madenlerin artık tükendiğine kanaat getirdikten sonra gidip bu kez telgrafhanenin tellerini kestiler, buradaki mühürleri ve diğer malzemeleri çuvallara doldurarak odalardan birine, daha sonra el koymak üzere bıraktılar. Ve böylece kasabanın, yalnız ülkeyle değil, tüm dünyayla da bağlantısını ortadan kaldırdılar. Böylesine ilkel, aşağılık talana karşı çıkan tek memur, telgrafhanede çalışan Nadir Bey olmuş, onu da derhal tutuklamışlardı.

İşgâl komutanı Albay Nick Glaird, yapılan saldırılardan, operasyonlardan gasp ve talanlardan memnun bir vaziyette, yanında getirdiği tercümana bir görev verdi: Tercüman, İstanbul'da yaşayan bir Ermeni'ydi. Sırtına resmî bir İngiliz üniforması geçirilmişti. Görevi şuydu: Tellallar vasıtasıyla kasaba halkına çağrı yapacak ve herkes liman yanındaki depo meydanına toplanacaktı. Tercüman, önce merkez mahalle muhtarını çağırttı ve ondan yardım istedi. Komutanın istediği yerine getirmeliydi; aksi takdirde istenmeyen hadiseler meydana gelebilirdi... Sonunda kasabaya, davullu bir tellal çıkarıldı. Onun vasıtasıyla herkes, depo meydanına çağrıldı. Öldürülen İngiliz askeri için hiçbir soruşturma yapılmayacak, bundan kimse sorumlu tutulup tevkif edilmeyecekti.

Tellallar, kasabanın sesiz ve insansız sokaklarında davullar çalarak, toplanma çağrısını yaptılar. Evlerine, bağlarına ve bahçelerine sinmiş kasaba halkının büyük bir kısmı, alanı doldurdu. Fakat eşraflardan kimse katılmadı; çoğu, düşman güçlerinden uzak durmayı tercih etmişti. Esnaflar ise, işyerlerine zarar gelebileceği korkusuyla orada olmayı benimsediler. Gerçi esnafların mütevazı dükkânları, mütecavizlerin hışmına daha önce uğramışlardı ama beterin beteri olma riski de vardı. En azından kimden geldiği belli olmayan bir emirle dahi dükkânlar ve hanlar pekâlâ ateşe verilebilirdi. Çağrıyı duyan yerli Ermeni ve Rumlar ise bekledikleri işgâli onaylarcasına, neşe içinde meydana koşmuşlar, en ön saflarda yerlerini almışlardı.

İngiliz Albay, o kendi ırkına has soğuk ve kibirli tavrını, Türk kasabasında

da ortaya koymakta bir sakınca görmemişti. Emir subayına el işaretinde bulundu. Emir subayı, yanında bulunan tercümana bir pusula uzattı. Pusulada, albayın programı not edilmişti. Programa göre, işgal komutanı Albay Glaird bir konuşma yapacak, daha sonra da İstanbul'dan telgrafla gelen Şeyhülislam'ın fetvası okunacaktı. Böylece Fetva-ı Şerif'in ikinci defa halka intikali sağlanacaktı. Bunun anlamı şuydu: Ey Karamürselliler, aynı zamanda halife olan padişahın, uygun gördüğü iradeyle İngilizler kasabanızdadır ve gerekli gördüklerinde, kasabada olmaya devam edeceklerdir. Direniş, idaremizce tasvip edilmemekle birlikte dinen de caiz görülmemektedir. İşgalin sonuçlarına katlanmayı sürdürün.

Bu Fetva-ı Şerif'in, kasabada halka sunulmasından, yıllardır olduğu gibi birilerinin, padişahın ve halifenin adına elde ettikleri gücü, millete rağmen yine millete karşı kullanmaktan çekinmedikleri anlamı çıkıyordu açıkçası. İngiliz komutan, fütursuzluğunu gizleme gereğini bile duymadığı konuşmasını hemen yaptı ve tercüman onun sözlerini Türkçe olarak meydandaki halka aktarmaya başladı:

“-Bu bölge, uluslararası bölgedir. Bir başka ifadeyle, bizim kontrolümüzdedir. Amacımız, sizleri katletmek ya da buralardan sürmek değildir. Aksine güvenliğinizi ve huzurunuzu sağlamaktır. Ancak sizlerin de, bizlere yardım etmesi şarttır. Adına millî dediğiniz birtakım yerel kuvvetlerin oluşturulduğunu biliyoruz. Onlarla iş birliğine girmeyin. Şayet böyle bir şeye kalkarsanız kesinlikle sizler zararlı çıkarsınız. Zira millî kuvvet dediğiniz bu çeteler, tarafımızdan yok edileceklerdir. Çok net söylüyorum; sükûnetle yaşamınızı ve işlerinizin başında olmanızı istiyoruz. Hakkınızı ve özgürlüğünüzü çeteler için feda etmeyin. Söyleyeceklerim bu kadardır.”

Albayın konuşmasından sonra Şeyhülislam'ın imzasını taşıyan Fetva-ı Şerif, meydanın ortasında, tercüman tarafından yüksek sesle ahaliye okundu. Ardından halk, meydana boşalttı. İşgal güçleri de, çıkarma gemilerine geri dönmek üzere kasabayı terk ettiler.

İngilizlerin, Karamürsel'i işgâli süresince, bölgenin ileri bir karakolunda mukavemet birliği kurmak bahanesiyle saklanmayı uygun gören Kaymakam Vekili Kemalettin Bey, bu arada emri altına toplamaya çalıştığı 200 civarındaki jandarma erinden 180'ninin firar ettiğine şahit olmuş, tam bir hayal kırıklığına uğramıştı. Aynı zamanda Karamürsel jandarma komutanı olan Yüzbaşı Kemalettin Bey, çatışmaya girmek istemeyen erlerin ellerinde mermi olmadığını ne yazık ki, bunların firarlarından çok sonra öğrenebilmişti.

Kemallettin Bey, İngilizlerin, Karamürsel'i terk ettikleri günü Yalova'ya giderek kasabadaki gasp ve talan ile ilgili Türkiye Büyük Millet Meclisine bir telgraf çekmiş, telgrafında, Kuvay-ı Milliye ile çetelerin, harp edecekleri yete-

nekte olmadıklarını, ellerinde bulunan jandarma erlerinin çoğunun ise firar ettiğini belirtmiş, buna rağmen 15-20 erle çatışma yapabildiğini, çatışmada mermi sıkıntısı çektiklerini, acilen kasaba jandarma teşkilatına Rus, Alman ve Osmanlı mermisi gönderilmesinin şart olduğunu kaydetmişti. Fakat Pomak Hasan çetesinin, silahlı baskı kurarak İngilizlerin bir taburunu geri çekilmeye zorladığına, telgrafında nedense yer verme gereği duymamıştı.

BÖLÜM 8

Fedai lâkabıyla bütün körfezde, denizciler tarafından yakından tanınan İsmail Kaptan, kayığını Eminönü Küçükpazar rıhtımına yanaştırdığında, Yeni Camiin o devasa minarelerinde ikinci ezamı okunuyordu. Kayığın tayfaları, kayık yanaşır yanaşmaz, küpeşteye dalan hâl hamallarına meyve küfelerini teslim ettiler. Adamlar, ağızlarına kadar kiraz ve erik dolu küfelerini, kuru mısır çuvallarını, yatak yorgan taşır misali bir çırpıda hâl peronuna aktardılar. Yükten kurtulan tayfalar rahat nefes aldılar. Zorlu bir yolculuk daha kazasız belasız tamamlanmıştı. Baş tayfa, sereni açtırıp yelkenleri toplattı, çımaları istifletti. Kayığın küpeştesi ile güvertesini, deniz suyu ile baştan aşağı bir güzel yıkıtop paklattı.

Fedai Kaptan, başında siyah yün beresi, sırtında ince pamuklu mintanı ve hırkasıyla kayıktan çıktı. Önce ağır adımlarla rıhtıma indi, birkaç dostuyla ve denizciyle selamlaşıp Eminönü meydanına yöneldi. Oradan Mısır Çarşısı yanındaki Mumcu Kıraathanesine uğrayacaktı. Denizciler orada buluşur, o mistik ortamda hasret giderirlerdi. Kaptanların, bir bakıma bu mıntıkada buluşma yeriymiş Mumcu Kıraathanesi.

Eminönü Meydanı, İstanbul'un en yoğun, en hareketli alanların başında geliyordu. Unkapamı ve Galata Köprülerinden akan, çoğu atlı araç ve yaya trafiği bu meydanda ayrışması güç bir anafora dönüşüyor, tramvaylar, at arabaları ve faytonlar, yayalarla iç içe, kâh düzensiz ve kontrolsüz, kâh uyumlu ve rabitalı geçişlerle, karmaşanın en doğal manzarasını sergiliyorlardı. Kalabalığın yapışkan alışkanlıkları, burada herkesin kanıksadığı bir davranış olduğundan, kimsenin ne bir tepkisine, ne de bir itirazına sebep oluyordu. Her şey kendi halinde yürüyordu. Kimsenin, bu toplumsal karışıklığa müdahale etmeyi düşünmediği de ortadaydı. Çünkü karmaşanın, pisliğin ve düzensizliğin en panoramik noktası olan meydanlarda, devletin veya mahalli idarenin esamesi okunmadığı, kilitlenmiş görüntülerden zaten anlaşıyordu.

Fedai Kaptan, meydanı aştı ve Mısır Çarşısı yokuşunu tırmandı. Birkaç dakikalık yolculuktan sonra, küçük bir avlusu da bulunan Mumcu Kıraathanesine girdi. Selam verdi. Denizciler, saygı ve muhabbetlerini göstererek selamını aldılar. Hava sıcak olduğundan kaptan avluda oturmayı tercih etti. Küçük bir sehpanın boş olan taburelerinden birini çekip oturdu. Ona, kömürde pişirilmiş demli bir çay getirdiler. Nargile teklif edildi; istemedi. Çevresinde nargile çekenleri hızlı bakışlarla şöyle bir süzüp önüne döndü. Kumral ve kemikli yüze sahip, sert bakışlı bir insandı ama yüzünde kör ve acımasız bir ifade olmamıştı hiçbir zaman. Denizin haşinliği, bakışlarındaki derinliğe bir otorite, bir kararlılık sağladığından bu, ona karakteristik bir farklılık da kazandırmıştı. Sözü, doğruluğu ve kararlılığı timsâl eden bir denizciydi o...

Fedai Kaptan, çayını içerken beklediği meslektaşları geldi. Gelen, Pazarlı Eyüpreisoğlu Mustafa Kaptan'dı. Selam verip, arkadaşının gösterdiği tabureye

çöktü. Yorgun, daha doğrusu bitkin görünüyordu. Arkadaşı, nedenini sorunca, dün gece hiç uyumadığını söyledi. Pek bakımlı olduğu da söylenemezdi.

“Yüzün de asık,” dedi Fedai Kaptan. Güldü. “Lodos yemiş martılar gibi neredeyse başın öne düşecek.”

Gülmeye çalıştı Mustafa Kaptan. Çatık kalın kaşları dikildi. Kirli sakalları, yüzünde karaçalı diken gibi idi. “Berbere gitmem lazım,” diye mırıldandı. Fesinin altında neredeyse omuzlarına inecek olan saçlarından kendisi de rahatsızdı.

“İşler yolunda değil mi?” diye sordu Fedai Kaptan.

“Sorma,” diye gerindi Mustafa Kaptan. Gerinirken iki kolunu yana açtı. Sonra sırtındaki yeleğin düğmelerini çözdü. Terlemişti. Mintanı, ter içindeki sırtını âdeta ısıırıyordu. Fedai Kaptan’ın işaret ettiği iki demli çay geldi. Çaylar şekersizdi.

“Dün gece sabahladım,” dedi Mustafa Kaptan, “Neden diyeceksin...”

“Artık söyle sen de,” diye sabırsızlandı Fedai Kaptan, “Çok berbat görünüyorsun. Bana sorarsan, berberden sonra hamama git. Sonra da güzel bir uyku çek.”

“Söylemesi kolay, kaptan... Ben istemez miyim?”

“Mani olan mı var?”

“Var ya.”

Mustafa Kaptan çayını yudumlarken etrafını da şöyle bir süzdü. Konuşulanların ve konuşulacakların duyulmasını istemiyordu. Biraz daha yaslandı arkadaşına ve mümkün mertebe sesini kısarak konuşmasını sürdürdü. “Benim yelkenliye motor takılacaktı. İki gündür bekletiyorlar hergeleler. Dün gece gelip takacaklardı. Lakin gelen giden olmadı. Nedense gecikiyorlar. Haber de gelmedi. bok yere perişan oldum. Oyun mu oynuyorlar benimle; anlamadım... Şeytan, çek git diyor. Tövbe, tövbe...”

“Hayırdır, ne motoru? Kim takacak? Nereden çıktı şimdi o motor?”

Mustafa Kaptan, sesini biraz daha kısı ve ‘sen de benim gibi yap’ dercesine işarette bulundu muhatabına. Sözlerine devamlı, “Bizim burada cephane, silah işlerini yürüten teşkilata, Ankara’dan gizli bir telgraf gelmiş... Aman kimse duymasın... Şey... Marmara’da, Karadeniz’de ve de İzmit Körfezi’nde çalışan yüksek tonajlı kayıklara motor takılması için...”

“-Ee,” diye merakla söylendi Fedai Kaptan. Bakışlarını, meslektaşına dikti. Çayından höpürdeterek bir yudum aldı, “sonra...”

“-Sonrası... Biliyorsun kaptan, silah ve cephane sevkıyatları başladı. Bir kol İnebolu’ya, bir kol Karamürsel’e... Ne bileyim İzmit’e...”

“-Ondan haberim var.”

“-İngilizler göz açtırmıyor ki kayıklara; biliyorsun... Zorluk üstüne zorluk çıkarıyorlar... Tepeden tırnağı her kayığı arıyorlar üstelik. Kontrolleri sıkı. İşkillenmiş onlar da... Devriyeleri de aman Allah, hiç aman vermiyor insana. Altlarında motorlu filikalar, süratli istimbotlar... Hepsisi, rüzgâr gibi hızlı...”

Yelken şişirme dertleri yok. Bizim öyle mi? Rüzgâr çıkarsa senin kayak

yürüyor. Rüzgâr durdu mu, kalıyorsun denizin ortasında. Kefereler, altlarında süratli motorlarla pattadak enseliyorlar bizleri... Böyle kaçak silah nakledemeyiz ki! Keyfe keder olur iş. Sonra garanti iş yapmak çok zorlaşıyor. Çocuk oyuncağı değil velhasıl... Şakaya gelmez... Savaş bu... Sonunda Ankara, İngilizlerin lehine olan durumu bozmak için, işlerini görecektir kayık ve mavnalara motor takılması kararı almış. Rusya'dan Gebze'ye bazı benzinli motorların getirildiği bildirildi. Bilmem, haberin var mı?"

"-Yok."

"-20 tonaj çeken kayıklara, cephane ve silah işine girmek şartıyla bu motorlardan takacaklarımı."

"-Kayığın şenlenecek, desene. Peki, benzin bulabilecek misin?"

"-Onu da vereceklermiş. Şey, sana da teklif gelebilir ama..."

"-Benim kayık seninkinden ufak."

"-Çok fazla değil. Neyse... Bana, kayığı burada, İstanbul'da beklet dediler. Bugün üçüncü gün... Bu akşam son ama...Motor geldi, geldi; daha fazla bekleyemem."

"-Peki, kayık nerede senin?"

"-Ayakapı'da."

"-Bir yere ayrılamıyorsun, öyle mi?"

"-Sorma be kaptan. Rasat Cavit, bu akşam, demişti... Dedim ya; haber gelmezse, işime bakacağım."

"-Kim o Rasat Cavit yahu?"

"-Bizim menzil hattı yok mu? O hatta görevli bir zat... Anlayacağın, silah cephane naklinde görevlendirilmiş bir istihbaratçı. Adı takma olabilir. Ama sen onu tanımazsın."

"-Sen, onlarla mı düşüp kalkıyorsun?"

"-Yok canım; nereden çıkardın?.."

Fedai Kaptan, kendisinden emin bir eda ile dedi ki:

"- Onu tanımıyorum ama şu cephane işlerinden haberim var. Az önce de sözünü ettim. Peki sen, Osman Nuri Bey'i tanır mısın? Karamürsel Gökbayrak Taburundan... Eski subaylardan aynı zamanda... Bosna-Hersek'li aslen. Ailesi Karamürsel'e göç etmiş. Bana bir gün kasabada dedi ki: İstanbul'dan arkadaşlar seninle irtibat kurabilirler, haberin olsun..."

"-Kim dedin? Osman Nuri Bey mi?"

"-Evet, o... Sonra, dur bakayım... Aklıma gelsin... Şükrü Bey... Evet, evet, Şükrü Bey'e de, bu konu açılmıştı."

"-Peki, burada seninle irtibata geçen oldu mu?"

"-Olmadı."

"-Olursa, fikrin ne olur? Tekliflerini kabul eder misin?"

"-Memleket meselesidir; boş ver diyemeyiz...Elimden geliyorsa, yaparım. İyi günlerde değiliz."

Fedai Kaptan, Mumcu Caddesinde yürüyen kasketli İngiliz devriye askerlerini işaret etti. "Baksana şuraya... İngilizler..."

Ne işleri var onların benim memleketimde? Öyle zoruma gidiyor ki...”

“-Kimin gitmiyor be kaptan,” dedi Mustafa Kaptan, “Diyorum ki, Osman Nuri Bey sana gerçeği söylemiş. Yakında burada kapını tıklamaya gelen olabilir. Mutlaka adın, onlarda vardır. Tabii körfezde iş yapan bütün kaptanlar, bence göreve davet edilecekler. Eminim sırada Alaattin Kaptan, Kasım Kaptan, Murat Kaptan, Selahattin Kaptan vardır. Bunlar benim aklıma gelenler tabii...”

“-Niye bütün kaptanlar çağırılısın ki?”

“-Yekûn miktarda silah lâzım Ankara’ya; cephane lâzım... Yunan kıpırdanıp durmuş. İzmir, Manisa derken, bir kol Eskişehir üzerinden Ankara’ya uzanmaya başlamış bile. Onu durdurmak için sadece insan yetmez. Sonra diğer kolun hedefinde Bursa, Yalova var. Onların üzerinden de Karamürsel, İzmit sırada... Sen de dedin: İyi günlerde değiliz. Ama Haliç’in, Üsküdar’ın silah depoları boşaltılıp mutlaka Anadolu’ya taşınacak; taşınmalı... Başka yol yok. Bir de Gebze’ye, Rusya’dan gelen silah var. Karadeniz’den, dağ yollarından direkt buraya indiriliyor. Onlar da karşıya gidecek. Anlayacağın, işimiz yoğun.”

“-Doğru Mustafa Kaptan... Ben bir şey daha duydum. Bahriye Nezaretinden ayrılan üç beş deniz subayı, bu cephane nakil işine soyunmuşlar. İnşallah düşman çözmez bu işi de, sekteye uğratmaz onların çalışmalarını.”

“-Ama karşı yakanın kaptanlarına da büyük işler düşüyor. Taşın altına el sokmanın zamanı geldi.”

“-Bu akşam motor takılırsa hemen nakliyat başlayacak mı?”

“-Elbette. Ankara zaten ısrarlıymış. Benim, hava kararırken Eyüp’e gitmem lâzım. Akşam saat dokuza kadar kayığımıza motorun gelmesini bekleyeceğim. Motor gelirse, akşam saatlerinde gelir, demişlerdi. Bak kaptan, Haliç’te olsun, Üsküdar yakasında olsun; İngilizlerin denetimine giren cephaneliklerin boşaltılmaları için hummalı bir çalışma var. Ve de kararlılar... Yabana atılmayacak sayıda ve güçte teşkilatlarımız var çok şükür. İyi iş yapıyorlar. Çok da vatanseverler... İlim irfan sahibi olanlar da, işin içinde... Yalnız kaptanlar kıymete biniyor bak... Fesi devrik, kabanı omuz askıda sözde bir kabadayı kayığına damlayabilir. Hazırlıklı ol.”

“-Kayığımız misafirlere açıktır, Mustafa Kaptan.”

“-Ben gidiyorum. Allah yardımcınız olsun.”

“-Güle güle. Yakında görüşürüz inşallah.”

“-İnşallah.”

Mustafa Kaptan, kalkıp hızlı adımlarla Eminönü rıhtımına yürüdü. Oradan bulabildiği bir deniz taşıtıyla, kayığının bulunduğu Ayakapı iskelesine gidecekti. Mustafa Kaptan’dan sonra Fedai Kaptan da fazla durmadı, kalktı. Yeni Camiye, ikindi namazını kılmak için uğradı. Kayığına indiğinde, tayfalardan Tahtalı Celil, tanımadığı birinin, kendisini beklediğini söyledi. Başıyla, rıhtımda dikkat çekmemek için, hamalların arasında dikilen, ince, uzun, cepkenli genç bir adamı gösterdi. “Git çağır; gelsin,” dedi Fedai Kaptan. Kayığın dümen kısmına yürüdü. Yarım güvertenin içe kapanık bölümüne oturdu. “Sanki bu gelen kişi Mustafa Kaptan’la anlaşıyor,” diye içinden geçirdi. “Adını andı, kayıkta bulduk

adamı. Aralarında bir işbirliği varmış gibi... Varsa, öğreniriz elbet...” Kaptan düşünürken, onu arayan adam, yanında bitiverdi. Bitirimplere has bir tavırla selam verdi. Tahtalı Celil, çekildi. Fedai Kaptan, karşısındaki küçük bir köşeyi, oturması için ona gösterdi. Sivri çeneli, yayın burunlu orta yaşlı adam, minnet duygusuyla elini kalbinin üzerine atarak oturdu. Dar alınlı yüzünde, gözleri canlı ve ferliydi; çivi gibi bakıyordu...

“İsmail Kaptan’ın kayığındayım, değil mi?” diye sordu misafir. Kaptan, evet anlamında başını sallamakla yetindi. Yüz vermek istemediği halinden belli oluyordu. Tanımadığı, olur olmadık herkesi kucaklayacak halde değildi zaten.

“Kendimi tanıtayım: Cihangir semtinden, Paçabozan Rahmi,” dedi ziyaretçi, “Ayıptır söylemesi, biraz raca takılırız. Lakin serkeşlik yoktur bizde. Rahmetli Mehmet Akif’in, ‘Sözün odun olsun fakat özü doğru olsun’ deyimine bağlı ademiz. Bizler de, Karamusal’ı iyi bilenlerdeniz. Dalgakıran Hayati’yi de, Tıbbiyeli Tahir’i de çok, hem de çok severiz. Mert ve yürekli ağabeylerimizdir onlar... Delikanlılığın rehberliğini onlarda gördük, onlardan el aldık. Vardır elbet kusurumuz; yalnız garibin, gurabanın korunması, onların baş tacı edilmesi; bizim birinci vazifemizdir. Elbette ağalarımızdan kalan vasiyet böyledir. Raconumuzda, bunun dışında pek bir şey olmaz. Hır, gür ayrı tabii...”

Gülümsedi Fedai Kaptan:

“-Asıl niyetini anlat,” dedi, “Artık burada baş başayız. Daha rahat konuşabiliriz. Bak... Şey... Neydi adın?”

“-Rahmi... Paçabozan...”

“-Hah, Rahmi... Ne bozduğun beni ilgilendirmez. Açık ve düz konuş benimle. Demin bir şeyler söylemeye çalıştın. Kim gönderdi seni? Niye geldin? Bana, kabadayılığını anlatıp durma. Biraz martaval okuyorsun gibi geliyor.”

“-Bozulma kaptan. Tanışalım istedim. Kızma, dur... Ben buraya gizli bir görevle geldim. Görevim de, sizi, bir kaptan olarak Muavenet-i Bahriye Grubu nakliye bölümüne davet etmektir. Bu göreve, kayığınızla katılmanız istenmektedir. Bilesin ki işiniz, son derece zor ve gizlidir. Sonra işiniz asla açığa çıkmayacaktır ve her şartta verilen vazife eksiksiz yerine getirilecektir.”

Fedai Kaptan, karşısındaki adamın önce kendisini bir kabadayı kimliği, sonra da gizli görevi yerine getiren bir subay hüviyetiyle sergilemesini oldukça eğlenceli bulmuştu. Kıs kıs güldü:

“-Bizim Dalgakıran Hayati ile Tıbbiyeli Tahir, güme mi gitti?”

Adam da, kaptanın gülüşüne katıldı:

“-Her şey vazife için... Lâkap hariç, adım doğrudur.”

“-Seni tanımam. Öyleyse tanımam ve itimat etmem için, daha başka şeyler de söylemelisin. Karamusal’ı tanımak yetmez.”

“-Mesela Osman Nuri Bey’i ve Gökbayrak Taburunu söyleyebilirim. Şükrü Bey’i de... Parolanızı da, ‘Karşı Yakanın Beyleri’. Nasıl, oldu mu şimdi kaptan?”

Kaptan rahatlamıştı. “Şimdi oldu işte,” diye derin bir iç geçirdi.

“-Bizi bekliyor muydunuz?”

“-Evet, geleceğiniz söylendi. Ama racon kesen kimlikle beklemiyordum doğrusu...”

“-Doğru, beklemiyor olabilirsiniz. Zaten bizim amacımız, beklenmedik kılık ve hareketlerle ortaya çıkmak, dikkatleri dağıtmak ve kafalara soru işaretlerini saplamaktır. Bu görevin selameti için kendimizi emniyete almak zorundayız.”

“-Faka basmama hadisesi...”

“-Bak, bildiniz... Tamamen öyle.”

“-Maşallah çeneniz iyi iş yapıyor.”

“-Siz kaptanlar öylesiniz... Önce surat asar, azarlar, sonra da bıyıkaltı gülersiniz. Ancak şunu samimiyetle söylememe izin verin: Burada yani İstanbul’da, Karamusal’ın da, Karamusallıların da yeri başka. Son derece cesur, aykırı ama uyanık olduğunuz söyleniyor.”

“-Yeraltı teşkilatlarını kastediyorsun herhalde.”

“-Tabii tabii... Karşı yakanın beyleri deniyor sizler için. Cin gibi zeki olduğunuzdan herhalde... İyi bir iltifat... Bu sözlerin, genel anlamda parola olarak kullanılması da çok manidar.”

“-İkmalciler, hakkı teslim ediyorlar demek.”

“-Doğrudur, kaptan. Şimdi bizim ikmalciler grubu... Yani Muavenet-i Bahriye Grubunun bu akşam çok önemli bir toplantısı olacak...”

“-Ne o, oraya mı gideceğim?” diye birden hayrete düştü Fedai Kaptan.

“-Hayır,” dedi Rahmi, “öyle bir şey söylemedim. Orada önemli kararlar alınacak. Sizinle ilgili, Gökbayrak Taburundan bize bilgiler geldi. Bu sebeple bazı gizli bilgileri, açıkça size söyleyebiliyorum. O toplantıdan çıkacak karara göre, size görevler verilecek, kaptan. Bunu anlatmaya çalışıyorum.”

“-Evet,” diye sakinleşti kaptan, “Bizim Mustafa Kaptan’ı tanıyor musunuz?”

“-Pazarlı Eyüpreisoğlu mu?”

“-Ta kendisi...”

“-Elbette... İyi kaptan olarak biliriz.”

“-Ona söylemiş miydiniz beni ziyaret edeceğinizi?”

“-Ben söylemedim ama söylemiş olabilirler. Kaptan, iki kolumuz görünür fakat daha çok kollarla çalışırız. Asla iki kol yetmez bize.”

“-Anladım, anladım. Böyle bir zamanda, böyle bir teklife olmaz diyemem. Eyvallah, vazifeye hazırım.”

“-Bana müsaade, kaptan. Teşkilatım adına size teşekkür ediyorum. Vazifeniz hayırlı olsun.”

Rahmi, çöktüğü yerden doğruldu. “Haberleşme noktası burası olacak,” diye son sözlerini sıralamaya başladı. “Parolamız aynı. Tekrar edecek olursak: ‘Karşı Yakanın Beyleri...’ Karşı parola da şu: ‘Doludurun Heybeleri.’ Kaptan, bu parolalar karşılıklı söylenecektir, unutmayın. Allahaismarladık.”

“-Güle güle kumandan,” diye uğurladı Fedai Kaptan misafirini. O sırada tayfalardan Tahtalı Celil rıhtımdaydı. Misafirin gittiğini görünce döndü kayığa ve kaptana seslendi:

“-O kabadayı da kim ya kaptan?” dedi saygıda kusur ederek. İri bıyıklarıyla

oyunuyordu. Söylenmeye devam etti. “Çok rahatsız etti adam beni. Sana bir yanlışı olur diye, uzaktan onu kestim durdum.”

“-Neden olsun? O bir misafır,” diye karşılık verdi kaptan.

“-Ne bileyim, adam, mahalle kabadayılığına soyunmuş gibi geldi bana. Atak görünüyordu. Gözüm tutmadı yani... Bir ara kendi kendime dedim ki, bir denizci tokadı çekeyim şuna. Sonra iş alırım başıma diye vazgeçtim.”

“-Neden öyle düşündün?”

“-Kaptanıma zarar verirse, diye geçti aklımdan. Sonra düşündüm: Hele zarar verecek olsa bu adam; denizlerin kurdu Fedai Kaptan ha onu, yanına sokar mı, dedim.”

“-Kafan dağınık senin Tahtalı... Gelen misafırdır; el kalkar mı?”

“-Öyledir, kaptan. Sana bir zararı olmasın diye düşündüm. Haraç takımından sandım... İstanbul burası; iti, serserisi boldur...”

“-Gördüğün gibi değilmiş. Kimsenin kabadayılığından da beyefendiliğinden de, bize bir şey gelmez. Herkesin eli kendi cebindedir, bir başkasına girmeye kalkarsa; işte o zaman terslik başlar. Ona da eyvallah demeyiz. Tahtalı, beni düşündüğün için sağ ol. Artık işine dönebilirsin. Arkadaşların gezmeye çıktı, değil mi?”

“-Gezmeye çıktılar, kaptan.”

“-Hâl kapanmadan, git peron kâtibinden kayıtları al.”

Olur anlamında başını salladı Tahtalı Celil.

Eminönü rıhtımına bağlı onlarca teknede, ülkenin her yerinde olduğu gibi ağır ve uyuşuk bir esaret akşamı yaşanırken; Beşiktaş’ın Akaretler Yokuşunda, iki katlı bir bahçe evinde, denizci beş subayın katıldığı gizli bir toplantı yapılıyordu. İki katlı tuğlalı evin birinci katında, sivil kıyafetli bu beş subay, cilâsı soyulmuş ve de pek sağlam görünmeyen ayaklarıyla, odanın yegâne demirbaşı olan yuvarlak masanın etrafına dizilmişlerdi. Oturdıkları sandalyelerin de, masadan pek farkları yoktu. Masanın ortasında, isli camıyla etrafa soluk ve kesik huzmeler dağıtan bakır idare lâmbası, tenekeden iki sigara küllüğü ile birlikte duruyordu. Biri hariç, diğer dört katılımcı subayın önlerinde, not tutmak üzere açılmış kayıt defterleri ve kalemleri simetrik bir titizlikle sıralanmıştı.

Toplantıya, eski Haliç Komodoru Deniz Albay Nazmi Bey başkanlık ediyordu. Kendisi, Ankara hükümeti adına çalışan ve Anadolu bağımsızlık hareketinin bir parçası olan denizcilerin Mukavemet-i Bahriye Grubu Başkanlığını yürütüyordu. Son derece cesur, kararlı, ilginç fikirleri olan ve bu tür fikirleri sürekli destekleyen bir eylem adamıydı. Yüksek seviyede disiplini ve yöneticilik anlayışıyla da temayüz etmişti. Çevresinde de çok saygın bir üne sahipti. Bahriye Nezaretinin en parlak subaylarından olduğunu bilmeyen yoktu.

Albay, orta boylu, hafif dolgun vücutluydu. Kumral bir yüze sahipti. Her komutan gibi onun da kumral yüzünde, ciddi ifadeler dolaşıyordu.

Bu akşam oturduğu masanın diğer isimleri de, aynı zamanda yakın mesai arkadaşları olan Binbaşı Cemal, Yüzbaşılar Arif ve Osman Zeki ile Üsteğmen Abdurrahman Bey'lerdi. Hepsi de vazifelerine son derece bağlı olduklarını ifade edencesine, inançlı ve kararlı tavırlar sergilemekteydiler. Bugüne kadarki çalışmalar çok olumlu sonuçlar verdiğinden, moralleri düzgündü. Yüksek ve kutsal bir gayenin verdiği sonsuz manevi gücün ısıltıları, gözlerinden âdeta fışkırıyordu. Huzurlu oldukları hallerinden belliydi.

Ülkenin işgali üzerine Albay Nazmi Bey'in emir ve komutasında, vatansever bir avuç subayla yeraltında çalışmaya başlayan teşkilatın bu akşamki toplantısının da, diğerleri gibi yoğun geçmesi bekleniyordu. Bu sebeple olsa gerek, odanın perdeleri, dışarı sızma yapmasın diye sımsıkı çekilmiş, masanın iki yanında kurulu sedire ince pamuklu yorganlar atılmıştı. Bu sedirler, kısa süreli uyku ve istirahat için düşünülmüştü.

Albay Nazmi Bey, masa başındaki arkadaşlarının hazır olduklarını anlar anlamaz toplantıyı açtı. Kısa bir giriş konuşmasından sonra her zaman yaptığı gibi, bir önceki toplantıda alınan görevlerin yerine getirilip getirilmediğini tespit etmek için o görevi üstlenenlerden, doğrudan dinleme metodunu yine devreye soktu. Mesai arkadaşı subaylara sırayla söz vermeye başladı.

İlk sözü, Binbaşı Celal Bey aldı. Yuvarlak yüzü, geniş gerdanlı çenesiyle dikkat çekiyordu. Yüzü güleçti ve gözleri iri iri bakıyordu. Kaygısız, insanların güveni vardı üzerinde. Binbaşı Celal Bey, İzmit Körfezi'nin seyr-i seferlerinden sorumluydu. İstanbul, İzmit, Karamürsel ve Yalova hatlarının açık ve çalışır olmasını sağlaması gerekiyordu. Gelgelelim, körfezdeki ulaşımı sağlayan Seyr-i Sefain şirketine artık İngilizlerin dediği oluyordu. Binbaşı Celal Bey'in anlattıklarına göre, işin içine, diğer İtilaf devletlerinden Fransızlar ve İtalyanlar da girmeye başlamıştı. Onları aşmak çok güç olmasa da, Türk denizcilerinin İngilizlerle her an başları derde girebilirdi. Çünkü İngilizler, Marmara'da, İzmit Körfezi'nin girişinde, Çatalburnu ile Hersek Dilburnu arasında, sürekli torpido ya da istimbet devriyeleri dolaştırmaya başlamışlardı. Bu, can sıkıcı bir tedbirdi. Yakında, Yunanlılara ait bir savaş gemisinin, körfez girişinde görevlendirilmesi gündemdeydi. Bu son gelişmeler, düşmanın, körfez ulaşımına hızla müdahil olduğunu gösteriyordu. Türk denizcilerine, nakliye vesikası taşıma mecburiyeti getirilmesi de, sıkıntının tuzu biberi olmuştu. Düşman, İstanbul'dan Anadolu'ya silah ve cephanenin kaçırıldığından haberdardı ve denizde her türlü tedbiri, bunun için alıyordu. Yunanlıların, Anadolu ihtilalini besleyen ikmal damarlarını kurutma amacını güttükleri belliydi.

Albay, Binbaşı Celal Bey'i dinledikten sonra Yüzbaşı Osman Zeki Bey'e döndü. Kıbar bir el hareketiyle işaretini verdi. Odadakiler, Osman Zeki Bey'i dinlemeye hazırıldılar. Osman Zeki Bey, ince, atletik bir vücuda sahipti. Son

derece sağlıklı görünüyordu. Yüzbaşı, ilgili olduğu yerel deniz gücü konusunda son bilgilerini aktardı.

İstanbul-İzmit Körfezi arasında irili ufaklı 200 civarında deniz taşıtı mevcuttu ve bunların yüzde yüze yakını yelkenliydi. Buharlı ya da benzinle çalışan kayık, mavnalı sayıları beşi geçmiyordu. Oysa mücadele etmekte oldukları düşman deniz taşıtlarının neredeyse tamamı buhar veya motorla çalışmaktaydı. Açıkça görülüyordu ki, teknolojik güç ve mekanik üstünlük, diğer alanlarda olduğu gibi İtilaf Devletleri'ndeydi. Diğer dallarda da düşman, daha donanımlı görünmekteydi. Türkler açısından bütün bu olumsuz verilere rağmen Osman Zeki Bey, sayısal üstünlüğün, matematikte olduğu kadar, yaşanan pratik hayatta da çok önemli sonuçlar verebileceğini söyledi. Yüzbaşına göre, sayısal fazlalık, daha az mekanik güçle yapılan faaliyetlere üstünlük sağlayabilirdi. Türklerin elindeki Karamürsel tekneleri ve Karadeniz takaları gibi hafif ve manevra yeteneği yüksek yelkenliler, motorlu ağır savaş gemilerinin ellerinden rahatlıkla sıyrılabilirlerdi. Bundan hareketle, küçük kayık ve takalarla, hızlı bir şekilde yapılması kaydıyla deniz nakliyatının gerçekleştirilebileceği ifade edildi.

Tıknaz bir bedene sahip, esmer yüzlü Yüzbaşı Arif Bey, İzmit Körfezi ve İnebolu hattında çalışan Türk denizcileriyle irtibat sağlayan bir subay olduğundan, bu alanda yaptığı son çalışmaları özetledi. Çıkan sonuç şuydu: İstanbul İnebolu ve İstanbul Karamürsel gibi önemli iki menzil hattı, silah ve cephane nakli için sürekli açık ve aktif tutulacak, biri engellense bile diğeri mutlaka devrede olacaktı.

Yüzbaşı Arif Bey'e göre de, Marmara ve İzmit Körfezi'ndeki namlı denizci ve kaptanların neredeyse tamamının, Anadolu'ya silah ve cephane kaçırılmasında üstlerine düşen görevleri yapmaya hazır oldukları kesinleşmişti. Yine de, yabancı güçlere ait istihbarat birimlerinin sızma ihtimaline karşı, denizcileri, özel göreve kabul etmeden önce, en az üç koldan teyit ve referans şartı uygulamasına geçilmişti. Bu sistem, emin olunmayan isimleri teşkilata kabul etmiyordu. Güvenlik açısından da, bu eleme şart görünüyordu. Yüzbaşı, doğru yaptıklarına inanıyordu. İşi, şansa bırakamazlardı. Düşmanın, teşkilatın çekirdek yapısına kesinlikle sızmamaları gerekiyordu. Bu da alt kadronun sağlam güvenilirliğine bağlıydı şüphesiz. Bir başka ifadeyle 200 deniz kayığından 170'inin, vatan müdafaasına hazır hale getirildiği ortaya çıkıyordu. Grubun, en kritik alanda dahi, güçlendiğini gösteren sevindirici bir gelişmeydi bu. Grup Başkanı Albay Nazmi Bey, yüzünü ısıtan ince bir tebessümle memnuniyetini yansıttı. Demek ruh böyle saadete eriyor, amacına kilitlenen bedenler anlaşılan böyle huzura ulaşıyordu.

Rapor sırası Üsteğmen Abdurrahman Bey'e geldiğinde, kısa bir duraklama oldu. Kapı tıklar gibi olmuştu. Odadaki herkes, oraya dikkat kesildi. Yaşça ve rütbece en küçük olan Üsteğmen Abdurrahman Bey ayağa kalktı. Abdurrahman Bey, orta boylu, esmer, sıkı bir subaydı. Soğukkanlı olmaya çalışsa da, davra-

nışlarından anlaşıldığına göre, genç subayların ateşli idealizmi, onu da sarmıştı.

Albay, üsteğmenin heyecanını yüksek bularak müdahale etti:

“-Müstahdem olabilir,” dedi. Kapı ikinci kez tıklandı, Albay Nazmi Bey, “gir,” diye seslendi. Kapı açıldı. Müstahdem, elinde bir kâğıtla kapı eşiğinde belirdi. Başıyla selam verdi. “Müsaade var mı, efendim?” diye mırıldandı.

Albay soğuk bir sesle:

“-Nedir o elindeki?” diye sordu.

“-Size ulaştırmamı isteyen biri verdi,” dedi müstahdem ve masaya doğru yanaştı. “Acılmış.”

Üsteğmen, müstahdemın önünü keserek elindeki telgraf kâğıdı aldı, grup başkanının önüne bıraktı. Müstahdem hemen geri döndü. Albay, onun peşinden:

“-Hüseyin Efendi, bize içecek bir şeyler getir,” diye seslendi. Sonra ekledi. “Biri dediğin kişi, sana ne söyledi?”

“-Emredersiniz,” diye karşılık verdi müstahdem. Sonra ilave etti, “Raif Efendi adında biri, bunu size ulaştırmamı istedi. Başka bir şey söylemedi.”

Albay, önüne bırakılan telgrafı gözlerinin ucuyla okudu. Üsteğmen Abdurrahman Bey yerine oturmuştu. Acil kaydıyla önüne gelen telgraf ise albayı memnun etmişti. “İnebolu hattının faaliyete geçtiği bildiriliyor arkadaşlar,” diye bilgi verdi. “Bazı pürüzler çıkmıştı da...” Diğer subaylar da, gelen son haberden memnun kaldıklarını belirtircesine birbirlerine tebessümle baktılar. İşler yolunda gidiyordu. Albay sözlerini şöyle tamamladı. “Yüzbaşı Arif, bu son haberi, İnebolu hattında çalışacak kaptanlara yarın ilet. Üsteğmen Abdurrahman da, gizlice boşaltılacak cephanelikleri hazır etsin bu arada.”

Albayın, altında çok ciddi mesajlar yatan bu sözlerini, oradakiler çok ilkeli bulmuştu.

Acil telgraf sebebiyle ara verilen toplantıya yeniden geçilmesinin ardından Üsteğmen Abdurrahman Bey söz aldı. Üsteğmen, halen aktif olarak hizmet veren Haliç, Karaağaç, Maçka, Söğüt, Üsküdar ve Selimiye cephanelikleri hakkında bilgiler sıralamaya koyuldu. Cephanelikler, genellikle İngilizler tarafından korunuyorlardı. Bazı semtlerdeki cephaneliklerin gözetimlerinde Fransız ve İtalyanlar yer alıyorsa da, genel denetim, majestelerinin ordusunun elindeydi. Önemli silahların, depolardan çıkarılması ve nakledilmesinde birinci derecede rol oynayan İngiliz subayları, müttefiki oldukları diğer ordu mensuplarına bile güvenmediklerini, icraatlarıyla ortaya koyuyorlardı. Fransızların buradaki Türk direnişine fazla tepki göstermediği zaten bilinmekteydi. İtalyanlar ise uygulamalarıyla, İstanbul’da konuşlanmış olmalarını âdeta aptalca buluyorlardı. Yine Üsteğmen Abdurrahman Bey’in kaydettiğine göre, İngilizler, İstanbul merkezindeki başta cephanelikler olmak üzere, belli başlı merkezi bina ve kritik noktaları, koruma adı altında, Yunanlıların denetimine vermeyi teşebbüs etmişler, ancak bu teşebbüs, infiale sebep olur gerekçesiyle, İstanbul hükümetince anında reddedil-

mişti. Şayet bu aymazlığa onay verilmiş olsaydı, şehirde gerçekten ayaklanmalara sebebiyet verebilecek olayların çıkması muhtemeldi. Bunu, tetikleyip provoke edecek hazırlıklar da yapılmıştı. Damat Ferit Paşa, İstanbul ile sınırlı iktidarını burada iki paralık etmek istememişti. Lakin Mondros Mütareke hükümlerini, kendilerine taşeron bulmak için istedikleri gibi yorumlayan Londra patentli lordlar ve dükler kabinesi, geri adım atmış gibi görünse de, aslında Yunanlıları, Anadolu'nun bağrına bir hançer gibi indirmekten, itirazlara rağmen asla vazgeçmemişti. İstanbul hükümeti, kendi şehrin iktidarı için vermediği tavizi, ne yazık ki Anadolu'nun hançerlenmesi için, gözünü kırpmadan verebilmişti. Bozkırların çorak topraklarında, yarı aç, yarı çıplak yaşayan yorgun ve yoksullar, şimdi o bencil zihniyetin ürününü, Anadolu'da sorguluyorlardı. Kimdi bu Yunan? İtilaf Devletlerinin kaçınıcı müttefikiydi? Nereden çıkmıştı?

Konunun özüne indi üsteğmen: İstanbul'un askerî depoları ve cephanelikleri doluydu. Mevcut cephanelikleri; kim nasıl korursa korusun, hangi güç ve ne şekilde denetlerse denetlesin; her şart altında buralardaki silah ve cephanelere el konulacak, her türlü olumsuz şartlar sürse bile bu malzemeler, özgürlük mücadelesinin gece gündüz sürdürüldüğü Anadolu cephelerine yağdırılacaktı. Ana karar bu çerçevede odaklanmış ve bir vizyon olarak kabul edilmişti. Bundan asla vazgeçilmeyecekti. Zaten bu zamana kadar yapılan faaliyetler sayesinde, azımsanmayacak miktarlarda silah ve cephane, düşman tarafından korunan depolar basılarak ele geçirilmişti. Bu yöntemle, karşı yakanın kayıplarına az mı malzeme yüklenmişti? İzmit Körfezi'nde, İngiliz gambotlarıyla az mı köşe kapmaca oynanmıştı? Şu bir gerçektir ki, binbir çeşit engellere rağmen, sorunlar bir şekilde aşıyor, sonuçlar, Türk kurmayların, direnişçilerin ve denizcilerin lehine tahakkuk ediyordu.

Sözlü raporlar verildikten sonra müstahdem Hüseyin Efendi'nin getirdiği çaylar içildi. Albayın izniyle subaylar sigaralarını tüttürdüler. Albay Nazmi Bey'in gözleri masanın ortasındaki gaz lambasındaydı. Çok düşünceliydi. Lissana dökülmeyen sayısız olayların muhakemesini bir süredir yapmakla ve plân kurmakla meşguldü. İçtiği çayın, içmediği ama subay arkadaşlarının içlerine çektikleri sigaralarının gri dumanlarının tadını almaktan uzaktı. Bir başka düşünce dünyasının sanal katmanlarında sayısız meselelerle boğuşuyor, engellerin aşılması için nelerin yapılması lâzım geldiğini belirlemeye çalışıyordu. Normal şartlarda oluşması imkânsız hadiselerin bile olabirliğine, olması gerektiğine kendisini inandırmış ve adanmış gibiydi. Başarının ancak böyle elde edilebileceğine, imkânların, zorlukların aşılmasıyla ortaya çıkabileceğine kani olmuştu. Sıra dışı şeyler sürekli güç harcanarak, farklı şeyler yaparak ve yaratarak elde edilebiliyordu zaten. Askerlik de, onun kuralları da buna amildi; emrediciydi... O halde tutulan yol, işaretlenen hedefler, üstlenilen vizyon, zorlu da olsa, doğru yolu gösteriyordu. En azından Nazmi Albay'ın inanmasını sağlayan yeni bir oluşum, içinde âdeta yüzdüğü düşünce dünyasında yerini almış durumdaydı.

Mutlu olması gerekirdi albayın; zira kendisi için hareketli, sağlıklı ve zengin bir iç dünya kurabilmişti.

Toplantının ikinci bölümüne geçmek için verilen on beş dakikalık mola sona erdiğinde, çaylar bitmiş, sigaralar da erimişti. Hüseyin Efendi, son olarak gerekli temizliği yaptı ve boş fincanları toplayıp odadan çekildi. Subaylar yeniden baş başa kaldılar.

“-Arkadaşlar, raporlarınızın değerlendirilmesine geçiyoruz,” diyerek toplantının yeniden başladığını ilan etti Albay Nazmi Bey, “Konuşmalarınızın önemli hususlarını ve alınan kararları da lütfen defterlerinize not edin.” Celal Bey’e dönerek sürdürdü sözlerini, “İzmit Körfezi’nin, deniz ulaşımına zaman zaman kapatıldığını ya da kapatılabileceğini hiç düşündünüz mü Celal Bey?”

“-Hayır efendim,” diye cevap verdi Celal Bey. Şaşırmıştı birden. Yanlış anlaşılmış olabileceğini düşünerek raporuyla ilgili bir hatırlatmada bulundu. “Raporumdaki, körfezle ilgili hususları bir defa daha arz edebilirim. Körfezde deniz ulaşımının kapatıldığına yahut da yasaklanacağına dair bir işaret yoktur. Yanlış mı ifade ettim acaba?”

“-Hayır,” dedi albay. “Elbette raporunuzda, sözünü ettiğim anlamları yükleyebileceğimiz kelimeler yoktu. Ne vardı: İngilizlerin, körfez girişini yoğun bir şekilde denetledikleri, silah ve cephanelerin deniz yoluyla İstanbul dışına çıkarılmasını önlemeye yönelik nakliye vesikalarının kullanılmaya başlandığı, açıklamaları vardı. O halde diyeceksiniz ki; nereden çıktı körfezin, deniz ulaşımına kapatılması meselesi?.. Böyle düşünüyorsunuz, değil mi Celal Bey?”

“- Evet, efendim...”

“-İngiliz sabrının nereye kadar gidebileceği önemli benim için,” dedi albay, “Devriye koymaları, kayıklarımızı gece gündüz 24 saat kontrol altında tutmaları hiç önemli değil. Böyle tedbirleri almaları bizim lehimize aslında. Yeter ki, körfezi tamamen deniz trafiğine kapatmasınlar. Böyle bir uygulama, bırakın vazifemizin yürütülmesini, bizlerin varlık sebebini bile ortadan kaldırır. Binbaşı, ne demek istediğimi anladınız mı?”

Binbaşı Celal Bey, başını öne eğerek bir süre düşündü. Diğer subaylar dikkat kesilmişler, iki subay arasındaki konuşmaları pür dikkat dinliyorlar, zaman zaman da notlar alıyorlardı.

“-Celal Bey, size şimdi önemli bir vazife düşüyor, dedi Albay Nazmi Bey kararlı bir sesle, “İngilizlerin ya da müttefik oldukları Fransız ve İtalyanların; İzmit Körfezi’ni, deniz trafiğine kapatmaları ihtimalleri var mıdır yok mudur; bunun tespitini istiyorum...”

“-Sizce, böyle bir karar alabilirler mi?” diye sordu Binbaşı Celal Bey.

“-Niye bu konuyu açtım ki, binbaşı? Şayet körfez trafiğe kapatılır, ya da aralıklarla ulaşımına izin verilerse, stratejik boyutu olan silah nakliyatımız büyük bir darbe alır. Bakın, çok net söylüyorum, Anadolu’da her şey mahvolur. Böyle bir hatayı göze alamayız. Ne yapıp yapıp böyle bir engeli ortadan kaldırmalıyız. Zira

Anadolu'ya sevk edilecek silah ve malzemelerin en az yüzde 25'i, deniz yoluyla İzmit Körfezi'nden Anadolu'ya aktarılacaktır. Bu, Ankara'da Genelkurmay'ın, olmazsa olmaz, hesabıdır. Yani kurtuluşumuzun ana matematiği budur. Hesap, hata kabul etmez.”

“İngiliz ulaşım birimlerine sızma hareketimiz olumlu bir şekilde tamamlanmıştır, Albayım,” dedi binbaşı, “Sanıyorum, bahse konu olan durumların yeniden tespitleri yapıp ikinci bir rapor hazırlanacaktır.”

“Ne düşünüyorum, biliyor musunuz arkadaşlar?”

Oda içinde herkes aynı anda kıpırdandı. Albay Nazmi Bey'in, bir ufuk ve düşünce adamı olduğunu, en ufak ihtimalleri dahi göz ardı etmediğini artık iyice anlamışlardı. Onunla iftihar ettiklerini hep bir ağızdan haykırabilirlerdi.

Albay, sakın ve vakur tavrını aynı seviyede sürdürüyordu. Konuşmasına devam etti:

“Bizler, Genelkurmay'ımızın verdiği yetkiyi kullanarak, bir yabancı bandıralı gemi ile anlaşma yapalım; ama vakit kaybetmeden bir an önce yapalım. Ağır sorumluluğumuzun gereği olan sevkıyatımız, asla tehlikeye girmemeli. Bilmem, anlatabiliyor muyum: Bazı işler, zaman kadar önemlidir. Bunun için de elimizi çabuk tutmalıyız. Zaman, her şeyin acımasız efendisidir.”

Nazmi Albay'ın neyi kastettiğini, Binbaşı Celal Bey'in dışındakiler anlayamamışlardı. Kabalık olmasın diye birbirlerine de bakmadılar. Herhalde eski komodorun bu sözlerine bir açıklık getirilecekti. Nitekim çok geçmeden Albay, sözlerini herkesin anlayabileceği bir ifadeye dönüştürdü:

“Bu İngilizlerin, ne zaman ne yapacağını kestirmek güçtür. Geleceğimizi onların insafına bırakamayacağımıza göre, yabancı bandıralı bir ticaret gemisini kiralayacağız, geminin sahibiyle ya da şirketiyle anlaşma imzalayacağız. Uluslararası deniz hukukuna göre, bu gemi gerek iç denizlerimizde, gerekse uluslararası sularda, denetim dışı çalışabileceğine göre, hiçbir müdahale ya da kontrol, o gemiyi etkilemeyecektir. Serbestçe çalışmalarını sürdürecektir. Bizler de, bu gemilerin, deniz hukukuna göre elde ettiği serbestliğinden yararlanmış olacağız.”

“Harika bir fikir,” diye atıldı Yüzbaşı Osman Zeki Bey, “Bu tedbirle, deniz silah nakliyatımız güvence altına alınmış olacaktır. Ve de denetim dışı bir su yolumuz, günün 24 saati emrimiz altında tutulmuş olacaktır.”

“Evet,” diye mırıldandı Albay, “bu fikri onaylamayan var mı?”

“Kesinlikle hayır,” dediler katılımcılar, “Çok iyi düşünülmüş bir fikir. Desteklenmesi gerekir. Onaylıyoruz.”

Albay Nazmi Bey:

“O halde, bir gemi kiralınması kararımız kesinleşmiştir,” dedi., “Karara tarih düşün. Ticari kuru yük gemisi temini konusunda Binbaşı Celal Bey'i görevlendiriyorum. Teşkilatımıza böyle bir geminin hatta birden fazla geminin katılması, sanıyorum elimizi daha da güçlendirecektir. Deniz hukuku konusunda boşlukların doğmaması için Bahriye Nezaretindeki iyi niyetli uzman subaylarımızdan gizlice ve dolaylı yollardan yararlanmak mümkündür. Fakat niyetimizin sezilmemesi

ve bu sebepten ötürü bir şekilde perdelenmesi lâzım... Konuyla ilgili her türlü görevlendirmeyi yapmaya yetkilisiniz binbaşım. Yalnız seçeceğiniz şirket çok önemlidir; siciline dikkat edin.”

Binbaşı Celal Bey:

“-Anlıyorum, efendim. En kısa zamanda, verdiğiniz görev yerine getirilecektir.”

Albay Nazmi Bey, önceden plânladığı programını bir bir ortaya koyuyordu. Yüzbaşı Osman Zeki Bey’e bakarak, gündeminde olan ikinci hususu dile getirdi:

“-Malûmunuz üzere, bir önceki toplantıda önemli bir karar daha almıştık. Defterlerinizde o hususta kayıtlar ve notlar olmalı.”

Katılımcı subaylar defterlerini karıştırdılar. Tutulan kayıtların kendisiyle ilgili olabileceğine ihtimal veren Osman Zeki Bey, daha bir dikkatle çevirdi defter sayfalarını. Işığın yetersizliğinden dolayı defterindeki karar notlarını tek tek okumakta zorlandı. Gözleri de, gün geçtikçe bozuluyordu. Albay, sabırla bekledi. Yüzbaşı Osman Zeki Bey, sonunda heyecanlı bir öğrenci edasıyla:

“-Evet, evet buldum,” dedi. “Büyük tonajlı kayıklara motor temin etme kararı... Süratli tekneleri, silah ve cephane nakline kazandırılması için, takaların ve çektirmelerin mekanize edilmeleri... Yani yelkenle çalışan taşıtların motorla çalışmalarına imkân sağlanması kararı burada...”

“-Bununla ilgili bir gelişme sağlandı mı?”

Yüzbaşı Osman Zeki Bey hazırlıklıydı. Hemen cevap verdi:

“-Motorların, İstanbul depolarında bulunmaları mümkün olmadığından, durum acil koduyla Ankara’ya bildirildi. Sonunda beklediğimiz cevaba ulaşıldı.”

Albay Nazmi Bey:

“- Nasıl bir cevap verdi Genelkurmay?”

Yüzbaşı Arif Bey:

“-Sovyetler Birliği’nden sağlanan askeri malzemeler içinde yer alacak belli bir miktarda motorların, Karadeniz üzerinden Gebze’ye intikal ettirileceği, cevabı verildi. Gebze-Eskihisar’daki temsilcimiz, bununla ilgili vazifelendirildi. İlk partinin bugünlerde elimize ulaşması bekleniyor. Motorların takılacağı kayıklar da tespit edilmiş vaziyette.”

Binbaşı Celal Bey:

“-Bunların dağıtılması nasıl sağlanacak?” diye sordu.

Yüzbaşı Osman Zeki Bey, hiç duraklamadan güven ve şevkle, üstlerine cevaplar yetiştiriyordu:

“-Elimize, ilk partiden üç motorun geçebileceği bildirildiğinden, bunların monte edileceği 20 tonluk üç mavnaya tespit edildi. Motorlar, gizli bir şekilde, Anadolu’ya cephane taşıyacak bu mavnalara yerleştirilecek ve seferlere çıkmaları sağlanacak. İkinci ve daha sonraki partilerde motorlar gönderilirse, mekanik kayık sayımız da artacaktır. İnebolu hattı hem uzak, hem de deniz zorludur.”

Albay:

“-Bir sonraki toplantıda süratli kayıklarımızın sefere filen başladıklarını duy-mak istiyorum,” dedi, “Körfezde kayıklarıyla, mavnalarıyla çalışan kaptanlarımız

gerektiğinde emirlerimize amade olacakları, yanılmıyorsam rapor edildi. Buna çok memnun oldum. Vatanın kurtarılmasında artık millî bütünlüğün giderek genişlediğini, güçlendiğini ve tereddütlerin ortadan kalktığını görmekteyiz. Sevindirici gelişmeler olmaktadır. Ankara, hızla prestijini arttırıyor. Millet, oraya yöneliyor...Milletin nereye şapka salladığı önemlidir. Bu gelişmeleri iyi değerlendirecek sonuçları son sürat almalıyız. Biliyorsunuz; askerlik, aynı zamanda fırsatların en iyi şekilde değerlendirilmesi demektir.

Şimdi önemli üçüncü konumuza geliyoruz arkadaşlar: Raporlarda da dile getirildi: İngilizler, bilhassa İzmit Körfezi giriş ve çıkışlarında, nakliye vesikası taşıma mecburiyeti koymuşlar. Vesikası olmayan deniz araçlarına yük nakil izini vermiyorlar, araçları müsadere ediyorlar. Sözü edilen vesikaların ne olduğu, nereden alındığı, nasıl verildiği incelendi mi? Elimizde, konuyla ilgili ne gibi bilgiler var?”

Yüzbaşı Osman Zeki Bey, kayıkçılarla yaptığı temaslarda elde ettiği bilgiler ışığında:

“İtilaf Devletleri İşgal Komutanlığının İstanbul Karaköy’deki deniz ulaştırma birimlerinden, ilgili vesikalar alınmaktadır,” diye cevap verdi. “Bizler, diğer alanda bu birime henüz sızamadık. Komutanım, vesikanın nasıl sağlandığını anlatayım: Patates, soğan ve diğer yiyecekler için ayrı, kömür, maden ve eşya için ise başka cins bir vesika, işgal komutanlığınca verilmektedir. Vesika almak isteyen denizciler, Karaköy’deki deniz ulaştırmaya giderek, kendilerine ait deniz araçlarına, yaptığı ne iş ise, onu bildirmek kaydıyla çalışma vesikası verilmesini talep etmektedirler. Aracın, talepte bulunana ait olması şartı aranmaktadır. Bir süre bu kayık ve sahibi araştırılmakta, ondan sonra yaptığı işe göre vesika verilmektedir. Pek kolay vesika sağlanamadığı belirtiliyor. Sık dokuyup ince eliyorlar.”

“-Araştırın. İtilaf Devletlerinin, gemiciler için verdiği bu vesikalardan nasıl temin edilebilir? Edilemezse, vesikaların tıpatıp benzeri hazırlanabilir mi? Kimlere genelde verilmiyor. Verilenlerin süresi ne kadar?.. Vesika sağlanan birimlere sızma operasyonuna devam edilmeli. “Bu birimde de, hemen her yerde olduğu gibi İngiliz-Fransız, Fransız-İtalyan sürtüşmeleri var mıdır? Bu sürtüşmelerden istifade edilebilir mi; edilirse, nasıl bir yol izlenmeli?.. Teferruatlı bir çalışma istiyorum bu hususta, yüzbaşım.”

“-Emredersiniz,” diyerek verilen görevi kayıt defterine not etti Yüzbaşı Osman Zeki Bey. Albay, arı beyi gibiydi; cin gibi çalışan kafası, olayları ve gelişmeleri anında değerlendirme becerisini göstererek o beceriyi, bir bakıma gelişmelerden ders çıkarma ve ona göre, durum alma prensibi haline getiriyordu. Ve netice almaya yönelik somut emirler de, bu prensiplerden doğuyordu; dolayısıyla bu prensiplerden, çok rahat, mantıklı, bilgi ışığına dayalı, sorgulayıcı ve metodik değerlendirme skalası çıkarmaktaydı.

Albay Nazmi Bey, yabancı güçlerin, Türk direnişini kırmaya ve hatta yok etmeye yönelik faaliyetlerinden biri olan ‘nakliyat vesikası’ konusunda, diğer katılımcı subayların da görüşünü almaktan yanaydı.

Yüzbaşı Arif Bey, söz alarak konuştu. Sesi zayıf ama ölçülüydü:

“-Sanıyorum düşmanlarımız, denizdeki potansiyelimizin farkındalar. Potansiyelimizin, millî bir şuurla önemli bir hizmete yönlendirildiğini de tespit etmiş durumdalar. Anadolu’umuzda başlatılan istiklâlimizin beslenme yollarını, vesikalarla ve buna benzer tedbirlerle kesmeye çalışmaktalar. Başaramayacaklarını biliyorlar fakat ikmalimizin aksamasını kâr sayıyorlar. Yunanlıların Anadolu’ya temelli yayılmaya başladığı bu günlerde, isyanımızı destekleyecek her türlü lojistik ve ikmal, hem İngilizleri, hem de Yunanlıları çıldırtıyor. Moral üstünlüğünün, kendilerinden yana olmasını istediklerini ben şahsen tahmin ediyorum.

Deniz ve takalar, onların en büyük korkuları... Bizler ise deniz yollarımızı, takalarımızı ve kayıklarımızı hiç ara vermeden kullanacağız. Onların çileden çıkmalarını sağlayacağız. Öfkeleri şiddete dönecektir. Lakin böyle yapmamız gerek. Ayrıca direnç noktalarımızı arttırmalıyız. İzmit’te bir İpsiz Recep Çetesi yetmez. Kara Fatma da öyle... Karamürsel’de Gökbayrak Taburu gibi daha başka taburlar da kurulmalı. Gebzeli Dayı Murat, Yalova’da Akköylü İbrahim Çetelerine yenileri ilave edilmeli. Düşmanın öfkesi, doğal olarak hırs ve şiddeti, şiddet de bir dizi hataları beraberinde getirecektir. Onların hataları, bizlere, neden dört başı mamur bir zafer sağlamasın ki?”

“-Kurmay heyetlerini çöküntüye uğratabilir miyiz?” dedi Binbaşı Celal Bey, “Ona bakmak lâzım. Meselâ Eskişehir mıntıkasındaki Yunan ağır birliklerine ikmal yapan katır arabaları ve deve kervanları mevcuttur. Bunları kırabiliyor muyuz; önemli olan o işte?..”

Albay:

“-Onu Genelkurmayımız düşünür,” dedi, “Bizim fevkimizde işler onlar... Yalnız şu deve kervanı dediğiniz şey, çok enteresan. Ege’de hâlâ kullanılıyor... Sanıyorum Yenişehir, İznik, Karamürsel arasında da böyle bir ticari kervan mevcut değil mi?”

“-Evet, mevcut,” diye atıldı Yüzbaşı Osman Zeki Bey, “Eski ipekyolu da hâlâ kullanılıyor. Kara taşımacılığının en büyük kolu... Başka da yok...”

Albay Nazmi Bey:

“-Bu deve kervanlarını da kayda alın,” dedi, “Karayolunda cephan nakli için, bu imkân mutlaka kullanılmalı. At ve katır arabaları, kağnılar, yoğun ikmallerde kâfi gelmeyebilir. Karamürsel Menzil Komutanlığı ile bu konu görüşülsün.”

“-Karamürsel Menzil Komutanlığı, Kocaeli-Sakarya tümenine bağlı olarak yeni kuruldu,” dedi Binbaşı Celal Bey, “Kumandanı da tayin oldu Yüzbaşı Tevfık Bey. Ancak birliği henüz kasabada konuşlanmadı ama yakındır...”

“-Hızlandırılmalı, hızlandırılmalı,” diye söylendi Albay, “Kolordu’ya bu hususta gerekirse gizli bir telgraf çekilsin.”

“-Bizlerden gelecek telkini hoş karşılamayabilirler kolorduda,” dedi Celal Binbaşı, “Fakat bunun için münasip bir lisan kullanılabilir. Komutanım, öncelikli olarak dört ya da beş adet deniz nakil vesikasına ihtiyacımız olacak. Temin etmeliyiz.”

“-Aslını bulamazsak sahtesini temin edebiliriz belki,” diye atıldı Yüzbaşı Arif Bey.

“-Nasıl olacak o iş?” diye sordu Albay, “Evrak matbu ise...”

“-Komutanım, o zaman işimiz daha kolay olur,” dedi Yüzbaşı Arif Bey, “Tıpatıp evrak meydana getirme kabiliyetimizi kullanabiliriz. Bu işle ilgilenecek bir matbaa ile irtibat halindeyiz.”

“-Buna sevindim,” diye güldü Albay. Arif Yüzbaşının kıvrımadan, eğip bükmeden çözüm öneren sözlerinden hoşlanmıştı Albay. “Toplantının başında sıraladığım taleplerimden biri, bu vesikaların incelenmesi, mümkünse teminiydi, sanırım. Arif Yüzbaşı, ihtiyacımız olacak vesikaların teminine derhal geçmeli-siniz.”

Arif Yüzbaşı, emri aldığını bildirdi.

Bu toplantı, İstanbul’daki askerî depo ve cephaneliklerin tek tek tespit çalışmalarıyla gece yarısına kadar uzadı. Bitip tükenmeyen ihtimaller üzerinde çalışarak bu şehrin muhtelif noktalarında yer alan askerî depoların varlıkları, konumları, güvenlik dereceleri didik didik edilerek irdelendi. Krokiler oluşturuldu. Kimlerin, hangi birliğin askerî efradını görevlendirildiklerine varıncaya dek detay çalışmaları yapıldı. Ve bu cephaneliklerin nasıl gizlice boşaltılabilecekleri konularında teoriler üretilip senaryolar oluşturuldu. Gece saat üç sıralarında, toplantıya katılan iki subay pes edip sedire çekildiler, hemen uyudular. Albay ve binbaşı, yeni çay servislerini, Hüseyin Efendi, demliğin bittiğini haber verene dek, devam ettirdiler. Onlarca sigara yakıldı. Yine müstahdem Hüseyin Efendi’nin gece yemeği gözlemeler yendi, bal karıştırılmış sahlep içildi. Saat sabaha karşı dört buçukta, ayakta, daha doğrusu masa başında kalmış bulunan diğer iki subay da, ikinci sedire uzanmak zorunda kaldılar. Bir saat önce şekerleme yapmak gayesiyle uzananlar ise horul horul uyuyorlardı.

Albay, hiç orali değildi; saatlerce üzerinde cephaneliklerin geometrik çizimleri yapılan samanlı kâğıtlarını çekiştirip durdu. Kafası karmakarışıktı; uyku, göz kapaklarını kısıkrak yakalamış, olanca ağırlığı ile albayın beynine, iradesine direncine hücum ediyordu. Ama o, gözlerini sarı kâğıdın soluk çizimlerine, eğri bögürü hatlarına dikmiş; orada, o cansız, o çirkin çizimler vadisinde, şen şakrak, özgür ve mutlu bir gelecek ülkesi arar gibiydi.

“-Hüseyin Efendi,” diye seslendi Albay Nazmi Bey. Odada tek başına kalmıştı. Dava adamları ise aralıksız uyuyorlardı. Devam etti seslenmeye, “Bir maşrapa su getir!”

Bir maşrapa su geldi. Açtı avuçlarını Albay. “Dök avuçlarıma,” dedi Hüseyin Efendiye. Hüseyin Efendi istenileni yaptı. Bir güzel yüzünü yıkadı Albay. Kuyu suyu, buz gibiydi. Göz kapaklarındaki uykunun o sıkıcı ağırlığı kalktı, beyni duruldu, yeniden gücünün pekiştiğini hissetti.

İçeride hava sıcaklığı gittikçe artıyor, insanı bunaltıyordu. Albay Naz-

mi Bey, maşrapada kalan suyu da kana kana içti, şükretti içinden. Yorucu ama yararlı, dolu dolu bir gece geçirmişlerdi. Saatlerce konuları tek tek ele almışlar, defterlerine önemli notlar kaydetmişlerdi. Bunların hemen hepsi hayata geçirilecekti. Odada uyumakta olan subaylar, yarın, her zamanki gibi dimdik ayakta olacaklar, verilen görevlere, canları pahasına koşacaklardı.

Albay, hâlâ o özgür ülkenin yarım yırtık bırakılmış geleceğine nasıl tesir edebileceklerinin düşüncesiyle, odada bir başına dolaştı. Çok büyük bir görevin eşiğinde olduklarını biliyordu. Bunun heyecanıyla doluydu.

Albay, çalışmalarının son rötuşlarını masası başında tamamladığında; dışarıda sabah ezanı okunuyordu.

*Motorlar, gizli bir şekilde, Anadolu'ya
cephane taşıyacak bu mavnalara
yerleştirilecek ve seferlere çıkmaları
sağlanacak.*

BÖLÜM 9

*Ancak Karamürsel sessiz kalacak,
hadiseleri sineye çekecek bir yer değil;
güçlü ve tepkili...*

Alaattin Bey, sabah tan yeri ağarırken evinden çıktı; avluda onu dor atı bekliyordu. Ona bindi ve yola koyuldu. Dikkat çekmemek için ne fişekliğini kuşanmıştı ne de yanına mavzerini almıştı. Ancak tabancası belindeydi. Üzerinde, üniformaya benzeyen bir kaban, ayağında kilot pantolon vardı. Başında kalpağı ile uzaktan bir süvari subayını andırıyordu.

Kasabadan çıkınca atını güney istikamete topukladı. Sarıkum'dan Pazarköy'ün yokuş yoluna sardı. Henüz gün ışımamıştı. Gümüşi bir renk, sınırsız ve sonsuz bir ejder alevi gibi sarmaktaydı çevreyi. Koyu gölgeler, izler ve doğal işaretler, ilerleyen vakitle birlikte yavaş yavaş şekilleniyordu.

Bazı Rumlar, çok erken saatlerde zeytinliklerde olurlardı. Son günlerde ise bahçelerdeki Rum aile sayısı artmıştı. Çoğu da, artık zamanlarını kasabada ya da köylerde değil, bahçelerindeki barakalarda geçiriyorlardı. Buna benzer güvenlik yollarını, aynı şekilde Ermenilerin de kullandığı söyleniyordu. Kendi yaşam alanlarında besledikleri birlikte olma, güç oluşturma ve muhtemel baskınlara karşı ortak korunma içgüdülerini, bu şekilde canlı tutuyorlardı herhalde. Ortak korkularını bu şekilde yendikleri de söylenebilirdi.

Alaattin Bey'i yolda dikkatli olmaya zorlayan da, çevresindeki insan topluluklarının ani bir sosyal değişime uğramalarıydı. Yerli Rum ve Ermenilerin, son günlerde hareketlenmeleri Alaattin Bey'in dikkatinden kaçmamıştı. Bunların, yerleşik alanlardan çekilip günlük hayatlarını, çevre bahçelere taşımalarının bir nedeni olmalıydı. Yoksa bu gelişmeler, gelmekte olan işgalin bir habercisi miydi? Türk toplumunun henüz bilmediği bazı şeyler, pekâlâ bu azınlıkların kulaklarına öncelikle gitmiş olabilirdi. Alaattin Bey, bütün bunları araştırmaya değer buldu. Zaten onları devamlı kontrol altında tutardı ve bunu yaptığını bildiklerinden Rumlar da, Ermeniler de, kasabanın bu namılı kaptanına diş bilerlerdi.

Alaattin Bey, kafasında bir yığın karışık düşünceler ve sıkıntılar içinde, atını dehledi. Tekke Baba Tepesine varıncaya kadar hiç durmadan atını bayır yukarı koşturdu durdu. Hayvan soluk soluğa kalınca, koşumları gevşetti. Atın karnı, ateş körüğü gibi sürekli kalkıp iniyordu. Kısa bir süre Tekke Baba mezarının yanında soluklansın diye atını durdurdu. Kendisi de, oradaki yatır için bir Fatıha okudu. Pusu tehlikesine karşı dikkat kesilen bakışlarla sürekli etrafını süzüyordu.

Artık buralarda asayişin varlığından söz edilemezdi. Eşkıyaların ya da eli silahlı talancı grupların, yol kesip canlara ve mallara zarar verdikleri çok oluyordu. Bu sebeple her türlü tehlikeye açık olan تنها mahallerde son derece dikkatli olmak gerekiyordu.

Alaattin Bey'in tedirginliği Karapınar köyüne kadar sürdü. Buraya ka-

dar neredeyse sağı elini belinden hiç ayırmadı. Öyle davranmak, güven vermişti ona... Karapınar köyünde sabah ezanını duydu. Köpekler havlamaya başlayınca biraz daha rahatladı. Gökbayrak Taburunun güvenlik alanına giriyordu bu bölge. Zaimoviç sülalesi hemen yanı başındaydı; burada oturuyorlardı. Sonra Begoviç ailesi de, kalabalık efradıyla bu topraklarda yaşamaktaydı. Sevilen, sayılan sülalelerdi bunlar... Onlarla hep işbirliği yapmış, alış-verişleri olmuştu. Bu sülalelerin Kuvay-ı Milliye'ye yakın duruşlarını, kaptan hep takdirle karşılamıştı. Şimdi ise Gökbayrak Taburuyla iyi ilişkiler sürdürdüklerini biliyordu. Bu sebeple bu iki büyük aile ve onların kolları, kan döken Ermeni ya da Rum çeteleri ile yol kesip para için adam öldüren katilleri, buralarda barındırmazlardı.

Kaptan, köyün Beytepe mevkiinden Başdeğirmen Yaylası'na inmeye başlamıştı ki, bir silah sesi, o çukur vadinin gri aydınlığında yankılandı. Hemen tabancasına davrandı Alaattin Bey ve atın koşumlarını gerdi. Bayır aşağı tırıs geçiş at, birden başını kaldırarak kasıldı, sertçe geriye hopladı. Kaptan, atın durmasıyla da yetinmedi onu, doksan derece çevirdi ve kaygılı bakışlarla etrafı kolaçan etti. "Gökbayrak'ın arasında silah parolası mı bu?" diye içinden geçirdi. Çetelerin bu tür haberleşme yöntemleri olduğundan haberdardı. Tekrar yol verdi atına. Keçiyollarını aştı, yaban domuzları ve tavşanlar kaçıştılar yol boyunca. Başdeğirmen'den güney batı istikametine döndü at. Hayvan ter içindeydi. Artık gün ağarmaya başlamıştı. Kaptanın önüne Suludere'nin şırıltılı akıntısı çıkıverdi. Çevrede, birkaç buğday tarlası dışında, gür ormanlar silsile halinde uzanmaktaydı. Üveyiklerin, dere hışırtısına karışan çığırkan sesleri, bir çivi soğukluğu ile çarptı gün ışımasına. Çevrede başka da silah sesi duyulmadı.

Alaattin Bey'in atı, Akçat köyüne girmeden, mezarlık yanında silahlı bir devriye tarafından durduruldu. Parola soruldu. Atlı, parolayı bildiğinden anında karşılık verdi ve bu şekilde güvenlik hattından geçişine izin verildi. Yakınlaşma olunca, nöbetçiler Alaattin Bey'i tanıdılar. Kasabanın bu tanınmış siması, Gökbayrak Taburuyla da sürekli teması olan biriydi. Misafir, devriye tarafından köy içindeki karargâha davet edildi. Köyün eğri büğrü, bakımsız sokaklarını aştılar. Hava iyice aydınlanmış, köyde günlük hayat canlanmaya başlamıştı. Bunun ilk işareti, ağıllardan tarlalara akan davarların çan sesleri oldu. Bazı geveze keçiler ile arsız koyunların melemelerinin de, çan seslerinden hiç aşağı kalır yanları yoktu.

Alaattin Bey, köy çıkışındaki çamur sıvalı ahşap, eski bir eve davet edildi. Kendisine, orada istirahati için bir oda hazırlanmıştı. Atı ahıra çekilirken, kendisine bir ibrik su verildi. Avluda elini yüzünü yıkadı, abdestini aldı. Sonra odasına çıktı ve orada sabah namazını kaza etti.

Taburun karargâh subaylarından Neşet Ulvi Bey, misafiri, odasında ziyaret etti. Birbirlerini tanıyorlardı. Karşılıklı hal hatır sorma faslından sonra Neşet

Ulvi Bey, Tabur Komutanı Yüzbaşı Cemal Bey'in Yenişehir ve İznik ziyaretlerini dün tamamladığını, şu an yolda olduğunu ve öğleye kadar köye varacağını söyledi. Bu süre zarfında Alaattin Bey, istirahataya çekilecekti.

Subay, odadan çıkar çıkmaz bir görevli, bir tas çorba ile tahta kaşık getirdi misafire. Alaattin Bey, sıcak buğday çorbasını iştahla içti. Temiz çulların, parça kilimlerin yayıldığı döşeme üzerindeki yer yatağına uzandı. Başını yastığa koyar koymaz uyudu. Uyuya kaldığında, tabancası sağ koltuğunun altında duruyordu.

Alaattin Bey'in, Yüzbaşı Cemal Bey'le görüşmesi, o gün öğleden sonra yine köy içinde ama bir başka evde gerçekleşti.

Cemal Bey, ince uzun boylu, narin görünüşe sahip bir subaydı. Gür saçları, gri kalpağından dışarı taşmaktaydı. Traşlı yüzünde özenle kırpılmış siyah bıyıklarının iki ucu da yukarı kıvrımlıydı. Bu bıyık türü, mevcut ittihatçı subaylar gibi genç subaylar arasında da yaygındı. Üniforması hafif tozluysa da. Uzun yoldan yeni gelmiş olduğunun işaretiydi bu. Hiçbir abartıya yer vermeyen ölçülü tavırlarla, misafir ettiği Alaattin Bey'in halini hatırını sordu, kasabadaki havayı sezmek istercesine, gelişmeler hakkında bilgiler istedi ondan.

Alaattin Bey, taburun başkomutanı olan Yüzbaşı Cemal Bey'le doğrudan ilk defa görüşüyordu. Önceki temasları alt kadrolarla olduğundan, bir türlü Cemal Bey'le bire bir görüşme imkânı yakalayamamıştı. Ama artık genç subaya yakındı; daha görür görmez ona kanı ısınmıştı. Cemal Bey'in, ölçülü tavırlara sahip, ağır şartlara rağmen kibar olmayı sürdürebilen donanımlı bir subay olduğuna hükmetmişti.

Karamürsel'deki gelişmeleri önce Alaattin Bey anlattı:

“İngilizler kasabaya savaş gemisi ve iki tabur askerle geldiler. Tam olarak amaçlarını anlayabilmiş değilim ama gelişleri çok tahrik edici oldu. Kısa süren bir çatışma da patlak verdi. Pomak Hasan ve ekibi, Küçükdere mevkiinden sahile çıkmak isteyen İngiliz birliğini engelledi. Bu olay karşısında doğrusu bir ara moralimiz bile yükseldi. Sonra şaşırtıcı bir şeyle karşılaştık: İngiliz komutan, asker kaybetmesine ve bir askerî kolunun kasabadan çekilmesine rağmen, sanki hiçbir şey olmamış gibi davrandı; çatışmaya girmek istemediğini, bizlere hissettirdi. Tellal çıkararak kasaba halkını iskele meydanına topladı. İngiliz kumandan, işgallerini meşru göstermek istiyordu. Halka, öyle şeylerden bahsettiğini öğrendim. Ben meydanda değildim. Yalnız sözde işgallerini, kılıfına uygun göstermek istediklerine eminim. Zira millî kuvvetlerimizin desteklenmesinden memnun olmadıkları ortadaydı. İngiliz kumandan bunu açık açık da söylemiş. Kasabanın, bizlere olan desteğini kırmak için açıkçası tehditlerde bulunmuş. Ama bunun bir faydası olmayacak onlara.”

Yüzbaşı Cemal Bey sordu:

“-Kumandan sadece konuşma yaptı, isteklerini sıraladı, öyle mi?”

“-Evet. Fakat ne gariptir ki, askerlerinin gasp ve talan yapmasını engellemedi. Engellemeyi bırakın, âdetâ teşvik etti. Resmî dairelerin üç beş eşyası vardı; onları kullanılamaz hale getirdiler... Telgrafhane şu an çalışamaz durumda; tellerini kestiler, makinelerine, malzemelerine el koydular. İdarecilerin evlerini basıp değerli eşyalarını ve paralarını gasp ettiler. Kadınlarımız, mücevherlerinden oldular. Sonra da kendilerinin, kasabada meşru olarak bulundukları ileri sürerek propaganda yaptılar.”

“-Şuurlu yapılmış bir plânın parçası bu, Alaattin Bey” dedi genç subay, “İngiliz kumandan, politik mesajlar vermeyi öngörmüş anlaşılan. Bunu yaparken halka dokunmayacağını lakin idarecilerin her an canlarını yakabileceklerinin işaretlerini vermiş. Açık ve gizli tehditleri bir arada kullanmış. Aynı zamanda askerî ve stratejik bir plânı hayata geçirmiş bulunmaktalar: Yunanlıların Manisa ve Balıkesir güzergâhındaki harekâtına bu bölgede zemin hazırlıyor olabilirler. Bunun için kâh sert, kâh yumuşak gözdağları vermek, askerî usuldendir. Sonra dikkatlerin bir başka yöne çekilmesi de, bahsettiğim plânların pekâlâ bir parçası olabilir.

Kasabada, işgal denemesine halkımızın tepkisi çok anlamlı... Sessiz de kalınabilirdi. Çok şükür, korktuğumuz başımıza gelmedi. Sessiz kalınmasından korkuyorduk açıkçası. Böyle hallerde sessizlik, ürkütücü olduğu kadar tehlikelidir de... Ancak Karamürsel sessiz kalacak, hadiseleri sineye çekecek bir yer değil; güçlü ve tepkili... İşte İngilizler, buradaki duyarlılığı test etmeye geldiler. Onun için ilk hedef olarak bu kasabayı seçtiler. Bunun stratejik, askerî ve ekonomik sebepleri var. Az önce bir bölümünden söz ettim.”

“-O halde teşkilatlanmayı hızlandırmalıyız,” dedi Alaattin Bey, “Mahiyetimde 40 kişi, bu iş için hazır. Hepsini silahlandıracağım. İmkânlarımı bu yolda, hiçbir karşılık beklemeden seferber edeceğim. Pomak Hasan, Terzi Mevlut, zaten bu işin içinde. Adem Çavuş’un da, cihat için hazırlandığını ve adamlarına haber gönderdiğini öğrendim. Bir de Karamürsel Taburu’ndan söz ediliyor. Bu taburun kurulması için hapishanenin bile boşaltılabileceği söyleniyor.”

“-Evet, böyle çalışmalar var ve bütün bu olup bitenlerden haberdarız. Bölge, kontrolümüz altında. Keza İstanbul’la da irtibat halindeyiz.”

“-Rum ve Ermenilerde kıpırdanma var. Adamlar, artık toplu yerleşim alanlarından bağ ve bahçelere kaymayı tercih ediyorlar. Müslümanlardan uzak durmayı yeğledikleri ortada... Üstelik bunların çete kurmalarından da kuşku duyuyorum.”

“-Aynı fikirleri paylaşıyoruz. Mutlaka duymuşsunuzdur. Yunanlılar, vatanımıza İzmir’den sokuldu. Manisa’dan yola çıkan 11. Yunan Tümeni, öncü kuvvet olarak hareket halindedir. Hedefleri, bir koldan Eskişehir’e, diğer koldan da Bursa ve Kocaeli’ye ulaşmak... Böylece Sakarya üzerinden Ankara-İstanbul bağlantısını kontrol altına almak isteyecekler. İngilizlerin plânlarına göre, Anadolu halkı için, önce kendi baskılarını sonra da Yunan tazyikini devreye sokacaklar. Sindirme ve bunaltma operasyonları, provokasyonlar ve daha pek çok psikolojik savaş metotları, sırası geldikçe bir bir uygulanacak. Bir şey daha söyleyeyim: Masum

vatandaşlarımızı, sırf taktik nedenlerden dolayı aleni bir şekilde öldürebilirler.”

“-Canilik olmaz mı bu?”

“-Elbette. Ama psikolojik savaşın metotlarında, bu tür caniliklere cevaz verilmektedir. Şimdi biz, son gelişmeler ışığında son bir değerlendirme yapalım: Belki kasabaya bazı tavsiyelerimiz olabilir. Kasabada liman, ne durumda?”

“-Şu anda açık, efendim. Bir süre kapatılmıştı. Denizle bağımızı koparmak için yapmışlardı bunu; çok şükür, başaramadılar... Yine güçlü bir direniş doğdu kasabada. Geri adım attılar... Karamürselliler, limanın kapalı kalmasına rıza göstermeyeceklerini ortaya koyunca, İngilizler, geri adım atmak zorunda kaldılar.”

“-Limanın açık tutulması, bu ortamda büyük bir şans... İkinci bir şans, İstanbul’un burnumuzun dibinde olması... Yani ihtiyacımız olan silah ve cephanenin bulunabileceği tek yere ulaşabilir durumda olmamız; anlıyorsunuz değil mi?.. Böyle önemli fırsatları hanemize kâr olarak kaydedebilmemiz için, elimizi çabuk tutmalıyız. Ankara’dan, silah ve cephaneye yüksek miktarda talep var. Genelkurmay, açılması muhtemel büyük cephelerde lâzım olacak bu silahların İstanbul’dan aktarımı için İnebolu ve Karamürsel’i işaret etmiş durumda. Dolayısıyla bizlere ve Karamürsel halkına büyük görevler düşüyor. İstanbul’daki hızlı ve çok olumlu sonuçlar alınan çalışmaları gözlüyoruz. Burası da, İstanbul’un ayağı olduğuna gör, yediden yetmişe, hepimize çok iş düşüyor Alaattin Bey. Deniz her şeyimiz; siz denizciler de öyle...”

“-Kasabada herkes elinden geleni yapacaktır, kumandan. İnanın buna.”

“-Elbette, elbette... Ben asıl başka bir şey söylemek istiyorum: Bazı ailelerin kasabayı terk ettiklerini duydum. Bu, ferdi bir karar mıdır?”

“-Bunu kestirmek zordur. Düşman saldırılarından kaçınan bazı ailelerin Adalar ve İstanbul’a gittikleri doğrudur. Fakat onlar, mutlaka döneceklerdir.”

“-Sizce, kasabanın direnmesi sürecektir midir? Ağır düşman tazyiki olursa, sizce kasabada direnme çözülebilir mi?”

“-Direnmeyi, silahlı gruplara kaydırırsak; hayır... Bu sebeple silahlı insan sayımızı arttıralım diyorum. Silahsız insan, mukavemet edemez. Silahlı gruplarımızı istediğimiz noktaya getirilebilirsek, yani düşmana tacizi arttırırsak, silahsız kadın ve kızlara, yaşlılara ve çocuklara böylece kaçma, korunma koridorları açabiliriz. Kapılarımızı, Yunanın katliam hırsına açık tutmamak gerekir diye düşünüyorum.”

“-Bu durumda bizler de devreye gireriz. Düşmana silahlı taciz, bizim de başvuracağımız yollardan biri. Silahsız toplulukların, güvenli alanlara kaydırılmalarında işbirliği yapacağız. Çete sayısı ve silahlı insan sayısı artmalı ve bunların, mevcut direniş güçleri ısrarla desteklenmelidir. Bu konuda üst birlik kumandanlarıyla temaslarımız sürecektir. Ve bu silahlı gruplara, imkânlarımız nispetinde her türlü yardım yapılacaktır. Alaattin Bey, bazı konularda sizden destek beklemeliyiz.”

“-Belli hususlar var mı?”

“-Evet, Alaattin Bey. Bildiğiniz gibi silahlı adam sayısını arttırabilirsiniz. Ancak bunların amacı yurt savunmasına yönelik olmalı. Kasabada eşraf ve esnaf birliği sağlanmalı. Bu birlik içinde ziraatçılar ve çiftçiler de olmalı. Denizciler ise

unutulmamalı. Denizciler, davamızın en önemli kollarından biridir. Onlara çok iş düşecektir. Dolayısıyla mümkün mertebe daha sık bir araya gelin, kopuklukları giderin. Kimse aç ve açıkta kalmasin. En büyük tehlike toplu göçtür; bir de açlık... Bunları önlemek zorundayız. Başka bölgelere topluca gidilmesi, tamiri güç sıkıntılar getirir ki, buna dayanamayabiliriz. Davaya sebat ve destek lazımdır.”

“-Kesinlikle bu destek temin edilecektir.”

“-Bizler de çevremizdeki köyleri ziyaret ederek, köylülerimizi, Milli Mücadele’ye hazırlayacağız. Tarlaları ekili tutmaya çalışacağız. Vatandaşlarımızın yerlerini terk etmelerine izin vermeyeceğiz.”

Yüzbaşı Cemal Bey, oturduğu sedirden kalkıp odanın küçük penceresine yürüdü. Duvara yaslanıp işaret parmağıyla küçük pencerenin perdesini araladı. Taburun süvari bölüğü, sokakta hareket halindeydi; köy dışına eğitime gidiyorlardı.

Alaattin Bey, kumandanın bir görevi olabileceğini düşünerek görüşmeyi kesmeyi ve odadan çıkmayı uygun gördü. Kalkarken, genç subay ona döndü. Eliyle işaret ederek:

“-Mahsuru yok, mahsuru yok,” dedi. Misafirin oturmasını sağladı yeniden.

“-Yüzbaşım, müsaadelerinizi istirham edeyim,” dedi Alaattin Bey, “Sanıyorum, birbirimize gerekli olan hususları intikal ettirdik. Değerli fikirlerinizden çok yararlandım.”

“-Teşekkür ederim,” dedi Yüzbaşı Cemal Bey, “Davetime icabet ettiniz. Verdiğiniz bilgiler de ayrıca bizlere çok fayda sağlayacaktır. Kaptan, deniz seferleriniz sürüyor mu?”

“-Evet, kumandanım. Kiraz kayıkları sürekli seyri seferde...”

“-Engellerle karşılaşılıyor mu?”

“-Evet. Vesikaya bağladılar seferleri. Kaptanlar, artık yüklerle beraber vesika taşır oldu. İngilizler, körfezde biz denizcilere pek göz açtırmaz oldular. Silah kaçırılıyor kaygısı onların uykularını kaçırıyor aslında.”

“-Yakında bu işe Yunanlıları da bulaştıracaklar. İngilizler, her zaman olduğu gibi bu işte de ikili oynayabilirler. Ama bu oyunları bozacak çalışmalar var. İstanbul’daki arkadaşlar, gereği neyse onu yapacaklar.”

O esnada kapı tıklandı. İzin verildi. Tıklanan kapı açıldı bu kez. Emir eri, küçük tepsi içinde iki tas ayranla içeri girdi. Görevli işini bitirip odadan çıkınca, yüzbaşı sözlerine devam etti. “Kasabada istemediğimiz birtakım girişimlerin olduğunu da duyuyoruz. Sizin de bu girişimlerden haberdar olmanız lazım: Rum ve Ermeniler dışında, düşmanlarımıza bilgi sızdırabilecek yerli işbirlikçilere dikkat etmelisiniz.”

“-Evet, dikkat etmemiz lazım. İkazınızı dikkate alacağız.”

“-Gelelim bizim İstanbul ile ilgili çalışmalarımıza: Karakol Cemiyeti, Müdafaa-i

Milliye Teşkilatı ve Felah Gruplarıyla irtibatımız mevcuttur. Bunlara diğer teşkilatlar da eklenecektir. Bu teşkilatlar, Anadolu İhtilalinin İstanbul ayaklarıdır. Bizler için çok önemli görevler yerine getirmektedirler. Yeri ve zamanı geldiğinde, bu teşkilatlar sizlerle irtibat kuracaklar ve işbirliği teklif edeceklerdir.”

“-Biz Karamürselliler, onlarla işbirliğine hazırız.”

“-Şimdi soğuk ayranlarımızı içebiliriz, buyurun. Afiyet olsun.”

Buz gibi pınar suyu eklenen ayranlarını birlikte içtiler. Ardından Alaattin Bey, kasabaya dönmek üzere izin istedi. Gelecek günlerde tekrar görüşmeyi kararlaştırmışlardı.

BÖLÜM 10

Gölperi, mahalle arkadaşı Asya ile birlikte, komşularının dut bahçesindeydi. Gün, koza günüydü. İpek böceklerini beslemek üzere dut dalı kesmeye gelmişlerdi bahçeye. Gülperi ile Asya, ellerinde bıçaklarla dut dallarını kesiyorlar, Asya'nın annesi Naşide Kadın da, kesilen bu dalları bir bir istifleyerek balyalar haline getiriyordu. Daha sonra bu balyalar, öküz arabalarıyla eve taşınacak ve sundurmalarda, ipek böceklerinin beslenmeleri için kullanılacaktı. Bütün bunların akabinde, günün 24 saatinde yaprak yiyen böceklerin, tel örgülü tavlalarda kozaya dönüşü beklenecekti.

Gölperi de, arkadaşı Asya ile birlikte bu üretimin bir safhasına katkıda bulunuyordu. Hava sıcak, gün pırıl pırıldı. Komşu bahçelerde kadınlı erkekli sesler yükseliyor, annelerinin peşinden ağlayan çocukların, iç çeken gürültülü hıçkırıkları duyuluyordu.

Dal kesme işi sürerken birden Naşide Kadın'ın kinayeli sesi yükseldi bahçede: “-Kızlar, ey kızlar! Sesiniz soluğunuz çıkmaz oldu. Sesiniz, pazara mı gitti yoksa?”

Kızlar gülüşmekle yetindiler. İşlerini yapmaktan bir dakika bile geri kalmamak için çaba harcıyorlardı..

“-Bana bakın hınzırlar,” diye bulaştı kadın yeniden. O da, işini hiç ara vermeden yapıyordu. Ama otoriter Anadolu kadını tavrından da vazgeçecek gibi görünmüyordu. “Kız kısmına türkü çığırmaq gerekir böyle günde. Oysa sizde tık yok. Niye susarsınız ki?”

“-Aman anne,” diye karşı çıkıyor göründü Asya. Esmer, yay kaşlı, kara gözlü bir kızdı. Başına bağladığı oyalı, yeşil çember, cilve kokan hoş bir görüntü veriyordu ona. Nazlı nazlı devam etti. “Başka zaman...”

Asya, ‘başka zaman’ dedi ama Gülperi, aynı görüşte değildi. O, bölgenin çok sevilen türküsünü, acı çeken âşıkların bağıri yanık duygularına tercüman olan bir üslupla okumaya başlayıverdi:

Karamürsel denizi
Düşman ayırdı bizi
Ayıran düşman olsun
Kavuşturun mevlam bizi

Türkünün dizelerine çok geçmeden Asya da katıldı. Birlikte ahenk içinde okumayı sürdürdüler. Güzel iki ses, bağların yemyeşil atmosferine, güvercin kanadı çırpması gibi uyumlu bir şekilde yansıyor. Ve bunu duyan herkes, ritim ve ezgi yönünden iyi yorumlanan bu türküyü, bu düete dikkatle kulak veriyordu.

Karamsal bağlarına
Mum diktim yollarına
Kol düğmesi olayım
Yarimin kollarına

Türkü bitmek üzereydi ki, dut bahçesinin güneyinde yer alan böğürtlen kümesinde bir insan silueti belirdi. Naşide Kadın'ın gözleri kaydı o tarafa. Birini bekliyor gibiydi. Hiçbir tepki vermedi, bir şey de söylemedi. Siyah çemberin sımsıkı sardığı yüzünde, çok bilmiş bir kadının şeytani tebessümü dolaştı. Kadının gözleri daha sonra Gülperi'yi aradı. Genç kız, böğürtlen kümesinden, kendisine gönderilen işaretleri bir radar hassasiyetiyle alıvermişti. Asya da, ilk şaşkınlığı üzerinden atmış, annesine bakarak manalı bir biçimde başını sallamıştı. Bir şeylerin sinsice döndürüldüğünün farkındaydı. Annesinin, birisi ya da birileri için bir şeyler yaptığına hükmetti sonunda. Gidip ona söylenmeyi de düşünmedi değil ancak Gülperi'nin alınabileceğini de hesaba katınca, bundan vazgeçti. Arkadaşının mutlu olmasını herkesten çok o istiyordu.

Gülperi, Naşide Kadın'ın işaretiyle, çekine çekine böğürtlen kümesine yaklaştı. Dikkat çekici bir şekilde etrafına bakınıyordu. Bu davranış, şüphe çekilirdi. Ve hatta bir erkekle konuştuğu bile aleni görülebilir ve bu, kasabada yüksek seslerle ifade edilen ve dalga dalga yayılan dedikodu sağanağına sebep olabilirdi. Böyle durumlarda soğukkanlı olmanın önemini bilen Naşide Kadın, akıl vermenin tam zamanı olduğunu düşünerek kızı Asya'ya yavaşça:

“-Kız, Asya, Asya!” diye seslendi, “Bir kucak dal alıp götür, Gülperi'ye ver. Sağına soluna bakınmasın. Eli ayağı dolaşıp duruyor. Verdiğin dalları, orada, o duracağı yerde istif ediyor gibi yapsın. Söyle ona, hadi durma... Dedigimi yap.” Asya, annesinin söylediklerini harfiyen yerine getirdi. Bir kucak dal tutuşturdu Gülperi'nin kucağına:

“-Bu dalları istifliyormuşsun gibi yap,” diye mırıldandı, “etrafına bakınma; dikkat çekersin... Her tarafın titriyor kız. Hamamda görücüye çıkıyor gibisin alimallah.”

“-Çok heyecanlandım, n'apayım?” diye omuz kaldırdı Gülperi. Az ötede, böğürtlen çalılarının arkasında Yörü Macit onu bekliyordu. Kıpırdanmadan durduğu için pek dikkat çekmiyordu. Allah'tan o, vaziyeti idare etmekte pek mahirdi.

“Hiçbir şey yokmuş gibi hareket etmeye çalış, Gülperi,” dedi Asya, “Bu işleri başımıza kim ördü şimdi? Anam mı, kız?”

“-Boş ver, Asya. N'apsam ki?”

“-Ben çekiliyorum. Etrafa çaktırmadan durumu idare et; ne diyeceksen de... Ele güne domba düdük olmayasınız, ha!”

Çekildi Asya Gülperi'nin yanında. Genç kız, kucağına tutuşturulan bir demet dut dalını yere serdi, onlarla ilgilenmeye çalıştı. Bunu yaparken, Yörü Macit'e daha da yaklaşma imkânı bulmuştu. Bu süreç içinde rahatladı Gülperi. Çok şükür, çevreyi ayaklandıracak ya da dikkat çekecek bir hareket, bir aksilik yaşanmamıştı. Ama ikisinin de, sahnenin neresinde duracağını kestiremeyen amatör oyuncular gibi bocaladıkları kesindi.

İlk söz Yörü Macit'ten geldi. Bu, ince bir dokundurmaydı:

“-Ne o kız, gördüğüne sitem eder dururmuşsun hakkımda.”

Gölperi, arkası sevdiğine dönük, kendi halinde dut dallarını istifliyormuş gibi görünerek, nazını ve kıskançlığını dile getirmekte seri davrandı:

“-Evet; n’olmuş? Senin için o, İstanbul’un levendi oldu, sana yüz vermez artık, derler. Sözlerde doğruluk payı var mı desem; bilmem ki! Gider gelmezsin, gelir, sormazsın... Gönül penceren kapanmış herhal.”

Güldü bu sözlerle delikanlı. Sevdiğinin, kıskançlığından da siteminden de memnun kalmıştı aslında. Kızın söyledikleri, şiir gibi geliyordu kulağına:

“-Sesin de, gönlün gibi güzelmiş Gölperi. Yörü Macit, İstanbul’un değil, senin levendin olmak ister.”

“-Oraların kızları bir yaman oluyormuş hani Yörü Macit.”

“-Oraların kızlarından bana ne? Benim gönlüm sendedir. Çeyizin bitmiş midir, bindallı hazır mıdır? Sen ondan söz ediver.”

“-Niye sordun ki?” diye işkillendi genç kız. Muzipçe gülümsedi. Sevdiği ile arasında bir sitem bombardımanı sürüp gidiyordu. Macit’in sitemi de, sevgisi de, hitabı da hoştu onun için. Hep söylesin, anlatsın istiyordu. Çünkü Macit’in, kendisini çok sevdiğinden hiç şüphesi yoktu. Ortada sitem de olsa, kıskançlıklarından ötürü onu yerden yere de vursa, sevgisindeki güç ve samimiyet, ortak bir noktada örtüşüyordu.

Gölperi, o anki mutlu saatlerinin tadını çıkarmalıydı. Olumsuzlukları ve karamsarlıkları sürdürmenin şimdi ne zamanı, ne de yeri idi. Silip atmalıydı o kaos yaratan sıkıntıları yüreğinden. Gerçekte sevgi yelpazesi her şeyi kucaklamaya yeterdi.

“-Doğru dersin,” diye tasdikledi genç kız. Ardından boynunu büküverdi. Son sözü söyleme yetkisine varamamış olmanın sıkıntısı, baştan aşağı vücudunu titretmişti. Soğuk soğuk terlediğini hissetti. Bir mahcup oldu ki, o an; Macit bir şey söylese, kendisini tutamaz, gözyaşlarına boğulabilirdi. Kısa bir sessizlik oldu aralarında. İyi de oldu. Genç kız, şiddetli bir şekilde yaşadığı hayal kırıklığından sıyrılma imkânını buldu böylece.

Sonra hiç bir şey olmamış gibi konuşmalara, kaldığı yerden devam edildi. Yörü Macit:

“-Araya dünürler koyacağız elbette,” dedi, “Velâkin ailenin buna hazır olması lâzım.”

“-Bunu ben sağlayamam işte,” diye umutsuzca söylendi Gölperi, “Kız kısmına bu hakkı vermezler; biliyorsun...”

“-Tamam, tamam,” diye kabullendi genç adam, “Dünür olarak Mustafa Kaptan’ı göndereceğim. Baban, biliyorsun inat adam. Yıllardır kıramadık babanın o Arnavut inadını. Bakalım Mustafa Kaptan kırabilecek mi?..”

Genç kız rahatlar gibi olmuştu:

“-Ben bilemem. O, sizin beceriniz,” dedi.

“-Ya anan,” diye yakınmalarını sürdürdü Yörü Macit, “O da az çektiirmede... Söyle, kaç yıl oldu ananın bana çektiirdikleri?”

“-Ee, anadır o... Ana evi, naz evidir. Ailemle uğraşma, ne olur.”

“-Gölperi, söylesene; niye birbirini sevenleri sevmez şu ana babalar?”

“-Laf sokuşturup durma. Dedim ya, analar da babalar da çekerler kendilerini. Senin baban yok diye benimki, senin her dediğine he mi, diyecek. Böyle bir şart mı var?..”

“-Bak Gölperi, hep damarıma basar durursun. Yalnız şunu bil: Ailen, dünürçülere de ‘hıh’ derse, seni kaçıracağım; haberin olsun.”

“-Evimden libasımla çıkayım Yörü Macit. Duvağımla veda edeyim ana ocağına. Babamı koymayayım yüzükoyun yere. Er işinin er ile yapılması, damatlığın yiğitliğindendir derler. Sabır etmeyi dene, Macit. Güzel günler gelecek inşallah.”

“-İnşallah. Sabırla bu günlere geldik hele Gölperi. Aşkımızı, kasabada duymayan mı kaldı? Artık sevdamızı, gönüllerimizin bir güzel hakkı için sonlandıralım.”

“-Sonlandıralım. Benim de muradım bu... Kırmadan dökmeden geldik bu günlere. İnşallah bundan sonrası da böyle devam eder.”

“-Temennimiz odur. Anam da, demir tavında dövülür, der. Hak vermedim değil. Artık zaman, birbirimizin yuva kurma zamanıdır. Büyüklerimiz, önümüze düşmeli, bize yol göstermeli... Gölperi, hiç ailene açtın mı söz kesmenin külfetini? Ağırılık ne isterler?”

“-Onu da nereden çıkardın şimdi? O işleri, büyüklerimiz konuşur. N’oldu sana böyle? Gönül sesini bırakıp keseye mi döndün? Görüyorum ki, derdin para iledir.”

“-Şakayı bırakalım Gölperi,” diye birden ciddileşti Macit. Yüzü, sanki var olan bir endişeyi ortaya çıkaran kaygılı bir tavırla ekşidi. “Size söylemek istemiyordum ama Gölperi, eğer bunu yaşayacaksak, saklamanın bir anlamı yok. Çünkü bugün olmasa yarın ortaya çıkacak. İstanbul’dan aldığımız haberler, kasabamız için sıkıntı verici.”

Heyecan sarıverdi Gölperi’yi. Şaşırdı. Güzel güzel devam eden sohbetin arasına giren Macit’in şu son sözleri, bıçak yarası gibi oturmuştu yüreğine. Elindeki dalları fırlattı. İki eliyle göğüslerine abandı ve titreyerek olduğu yerde sallandı. Asya görmüştü olanları. Koştı, Gölperi’yi tam zamanında yakaladı. Az daha gelmese Gölperi yere yuvarlanacaktı. Macit de olduğu yerde donakalmıştı. Zaten onun kımıldanma şansı pek yoktu. Böğürtlenlik içinde sıkışıp kalmıştı.

“-Ne oluyor burada?” dedi Asya. Panik içindeydi. İşlerin birden sara sapmasına o anda bir anlam verememişti. “Hemen gitmelisin buradan,” diye döndü genç adama.

“-Yok bir şey,” dedi Gölperi, “heyecanlandım biraz.” Yörü Macit’in olduğu tarafa başını çevirdi ve devamla, “Kasabanın başına kötü şeylerin geleceği söyleniyordu zaten. Gâvurlar basacakmış; öyle mi? Demek söylenenler doğru. Eğer söylediklerin olursa, seni askere alacaklar, değil mi? Onu söylemek istedin değil mi? Konuşsana Macit.”

“-Askere gidip gitmeyeceğim belli değil Gölperi. Telaşa gerek yok. Niye üzülürsün kendini? Gerekirse herkes gibi ben de silâh altında olacağım tabii. Kız, bundan daha normal ne olabilir? Yavuklun asker olsun; istemez misin?”

Asya konuşmaya müdahale etmek zorunda kalmıştı.

“-Gülperi, söylediklerini beğenmiyor, görmüyor musun?” diye tersledi delikanlıyı, “Hemen gitmelisin buradan. Durduk yerde moralini bozdun kızcağızın,” diye sertçe bir çıkış daha yaptı Yörü Macit’e Asya. Gülperi, her an yere kapaklanacakmış gibi salmıştı kendisini. Macit de huzursuz bir şekilde kıpırdandı, bir çabanın içine girdi. Kendisini dikenli böğürtlenlerden kurtarmaya çalışıyordu.

Asya arkadaşını yavaşça yere oturttu, annesine, su getirmesi için işarette bulundu. Naşide Kadın, güğümü kapıldığı gibi kızların yanına koştu. Onu da panik havası sarmıştı.

“-Gülperi biraz üzüldü, o kadar,” dedi Asya. Sonra, “Daha fazla burada kalamazsın,” diye uyardı Macit’i. “Millet, bağda bahçede... Olanı biteni duymalarını mı istersin?.. Nasıl, neler konuşuyorsunuz aranızda bilmem ki! Savaş mı ilan ettiniz böyle birden birbirinize?”

Macit, böğürtlenleri ezip çiğneyerek uzaklaştı oradan. Giderken Allahaismarladık bile diyememişti. Böyle bir sonuç beklemiyordu. Küfrü bastı kendisine. “Her şeyi berbat ettim,” diye söylendi, ‘Kaş yapayım derken göz çıkartmak işte buna derler.’ Naşide Kadın, Gülperi’nin alnını suyla ovan kızına yardımcı oldu.

“-N’oldu bunlara?” diye sordu.

“-Ana, bütün bunlar senin başının altından çıktı; değil mi?”

Naşide Kadın, bir şey yokmuş gibi rahattı:

“-N’oldu ki?”

“-Daha n’olsun, ana: Gülperi’nin halini görmüyor musun? Yüzü sapsarı kesildi. Zaten narin bir kız. Sevdiği adam da tam bir patavatsız... Dingil herif; n’olacak.”

“-Üzdü mü kızı, hergele?” diye söylendi Naşide Kadın.

“-Büyütmeyin o kadar,” diye o yarı baygın haliyle mırıldandı Gülperi. Konuşulanları duyuyordu. “İyiyim ben. Gitti mi? Gitti mi o? Başım dönmüştü birden; geçti şimdi.”

“-Evet, gitti,” dedi Asya dişlerini takırdatarak. “Bir çuval inciri berbat etti de gitti.”

“-Annene kızma,” diye soludu Gülperi, “Ne kabahati var onun?”

“-Kavga mı oldu aranızda?” diye sordu Asya’nın annesi. Şefkatle Gülperi’nin dağılan saçlarını toplamaya çalışıyordu.”

“-Yok, yok,” dedi telaşlı bir sesle Gülperi, “Söz kesimini konuştuk. Sonra, ağırlık ne olacak, dedi. Ben de, onu büyüklerimiz düşünsün, dedim. Babam, bu işe pek razı görünmüyor ya: o, nasıl ikna edilecek, diye aramızda konuştuk. Dünürçüler araya girer, buna çözüm bulunur derken, başka bir haber, her şeyimizi berbat etti.”

“-Ne haberi?” diye merakla sordu Naşide Kadın, “Berbat olan ne?”

Derin bir soluk aldı Gülperi:

“-Gâvurların evlerimizi basacağını duymuş Macit, İstanbul’da öğrenmiş. Kasabamızı yine düşman basacakmış. Yaptıkları yetmedi sanki. Macit’i askere alırlarsa...”

“-Hemen kopup koyuverme kendini,” dedi Asya, “O, duyulan bir haber. Olur da, olmayabilir de... Macit asker gider de, gitmeyebilir de... Ne var bunda bu kadar üzülecek? Yavuklusu askere gidecek diye dövünen sevgili hiç görmedim ben. Şimdi bırak üzölmeyi, biraz dinlen. Eve gideceğiz.” Annesine döndü genç kız ve teyit beklercesine, “Pek bir işimiz de kalmadı, değil mi anne?” diye sordu. “-Dal kesme işimiz nerdeyse bitti,” dedi Naşide Kadın, “Artık eve dönebiliriz. Ben, kalan şu son işleri tamamlayayım, ondan sonra gideriz.”

Gölperi tam kendine geliyordu ki, göğüs boşluğunda önce hıçkırık başladı, ardından öksürük nöbeti, görevi devraldı. Genç kız bir müddet boğulurcasına öksürdü. Vücudu, ince dal gibi titriyordu. Asya, ona su yetiştirdi içmesi için ama o içmedi. Boğmacaya tutulmuş hasta çocuklar gibiydi. Süzüm süzüm süzölmüştü. “-Kız yaz günü öleceksin,” dedi delişmen haliyle Asya. Yanaklarını şişirerek annesine kinayeli bir bakış fırlattı, ‘Bütün bunlar senin başının altından çıktı’ der gibiydi. “Bu güzel günde öölünür mü? Bir lokma su içsene kız. Öksürük boğacak seni. Sonra anana ne deriz biz. Bahçede öldürdünüz kızımı, demez mi?..”

Soluğunu açmaya çalıştı Gölperi. Canıyla uğraşan öölümcöl bir hasta durumuna düşmüş olmaktan mahcubiyet duyuyordu. Toparlanmaya çalıştı.

“-Daha kalkma, otur,” diye mani oldu arkadaşı ona, “N’olur, şu suyu içmeye çalış artık.”

Asya, göğümnden avucuna akıttığı suyu sonunda arkadaşına içirmeyi başardı.

“-Sizi korkuttum mu?” dedi soluğu normale dönünce Gölperi. Yüzündeki kireç beyazlığı henüz kaybolmamıştı. Sayıklar gibi devam etti: “İyi görünmüyor muyum? Hâlbuki hiçbir şeyim yoktu.”

“-Kız sen kara sevda çekiyorsun,” diye dişlerini gıcırdattı Asya, “Böyle hafa-kanlar durduk yerde, ancak kara sevdalılara basar. Sen şaşırдын mı kız? İçin içini yiyorsun. Ne var ortada, kendini yiyip bitirecek? Erkek milleti için değer mi?”

“-Elimde mi?”

“-Üzöldüğün şeye bak: O, askere gitmeyecek de, ben mi gideceğim.”

“-Gâvurların ne işi var memleketimizde?”

“-Onu, bizi bu hale getirenlere sormalı. Anladın mı?”

“-Ben sevdiğimi, elin gâvuruna kurban mı edeyim? Bunu mu istiyorsun Asya? Seneler boyu çektiğimi bilmez misin?”

“-Şimdi ayıldın da, kavgaya mı başladın benimle? Kız, yemin billâh diyorum; bana versinler silahı, çık desinler düşman karşısına; çıkmayan Asya’nın, Allah canını alsın!”

Gölperi, kalkıp dikildi. Önce kendisini sonra dengesini şöyle bir tarttı. Baş artık dönmüyordu. Öksürüğü kesilmişti. Yürüyebileceğini düşündü. Çok bitkindi ama yavaş yavaş yürüyebilecek durumdaydı.

“-Kız acele etmesene,” dedi Asya.

“-Gideyim Asya,” dedi Gölperi yalvarırcasına, “gidip yatayım evde.”

Asya arkadaşına destek verdi. “Koluma gir o zaman, yaslan omzuma.”

Koluna girdi Asya'nın arkadaşı ama onun omzuna yaslanmadı. Gören gözlerden, söz atıp sataşan dillerden uzak durmak istiyordu. Gülperi'nin hassasiyetini çok iyi biliyordu Asya ve bu yüzden hiç ısrar etmedi. Kol kola yürüdüler. Bu durumda Asya, etrafa çaktırmadan Gülperi'nin ayakta durmasını sağlamıştı. Naşide Kadın da onları, arkalarından takip etti. Gülperi, donuk bir gülümsemenin dolaştığı yüzünün bir bölümünü kapattı. Ezber yapan bir öğrenci edasıyla şu sözler döküldü dudaklarından:

“-O, duyulan bir haber...Olur da, olmayabilir de...Macit, askere gider de, gitmeyebilir de... Ne var bunda üzülecek?”

Gülperi'nin laflarını işiten Asya'nın içinden bir gülmek geldi; hem de doyasıya... Sımsıkı arkadaşının koluna yapıştı.

Gülperi, onun candan arkadaşıydı, çok seviyordu; her şeyi idi onun... Kızsa da, bağırса da dünyada en sevdiği arkadaşıydı o. Bazen afacan, ne yapacağı kestirilemeyen bir muzip, bazen de narin bir çocuktü nazarında. Konuşmalarıyla da bunu ortaya koyardı. Ama tertemizdi, arkadaşlığı çok candan ve sağladı. Gülperi, erdem ve masumiyetin en büyük timsaliydi gözünde.

Gülperi'nin dudaklarında, Asya'nın o hoş sözleri, bir şiir gibi tekrar tekrar dolaşıyordu: “O, duyulan bir haber... Olur da, olmayabilir de... Macit, askere gider de, gitmeyebilir de... Ne var bunda üzülecek?”

Gülperi'den önce bahçeden kasabaya dönen Yörü Macit, çarşıya indi. Sırasıyla Aslan Rıza'nın dükkânına, sonra da Hüsnü Ağa'nın hanına uğradı. Orada Mustafa Kaptan'ı sordu. Kayığı iskeledeydi fakat kendisi ortalıklarda yoktu. Kimse de, nerede olduğunu bilmiyordu. Sadece han görevlisi Saffet, kaptanın şayak fabrikasında olabileceğini söyledi. ‘O, bazen fabrikanın köşküne davet edilir.’ Sonra, ‘Oradan kayıkhaneye gelir belki’ diye eklemeyi de unutmadı.

“-Bir kıpırdanma var mı?” diye sordu han kâtibine Macit.

“-Ne kıpırdanması?” diye hafifçe şaşırdı Saffet. Elinde süpürge, hanın giriş holünü süpürüyordu. Alaya aldı Macit'in sözünü. “Kasabada kaşınanları mı kastediyorsun?”

“-Hana gelen giden oluyor mu diye soruyorum, efendi. Alayı bırak.”

“-Sen yabancıları mı kastediyorsun?”

“-Evet. Hancı değil misin sen? Kulağın delik olur.”

“-Denizcilerin de öyle... Sen onu, kaptanına sor. Hey, madem Mustafa Kaptan'ı arıyorsun; ne duruyorsun burada? Gitsene fabrikaya; belki onu, orada bulursun. Fabrikatörün köşkünde...”

“-Kayıkhaneye giderim. Uzak fabrika: gidemem oraya şimdi.”

Yörü Macit, limana yönelip, iskeleye indi. Kayıklarda, yüklerle uğraşan birkaç hamal ile yelken onaran üç beş denizciden başka orada kimseyi göremedi. Çamlık yolundan ilerledi. Nalinci Osman'ın dükkânı önünde durdu; dükkân önün-

de sohbet eden esnaflara selam verdi. Selamını aldılar. O sırada Viran Mustafa, katır arabasıyla uğradı topluluğa. Viran Mustafa, arabaya küfe yükleyecek hamal arıyordu. Keyfi kaçıktı.

“-N’oldu senin hamallara?” dediler. Viran Mustafa’nın gözü, gücü kuvveti yerinde Yörü Macit’teydi. Ancak ondan yüz bulduğu söylenemezdi. Delikanlı, hiç oralı görünmüyordu.

“-Kovdum,” dedi Viran Mustafa, “Öyle icap etti.”

“-Diğerleri iştedir,” diye konuştu Nalıncı Osman, “Yahut da şadırvana bakmak lâzım. İşsizler güçsüzler, orayı mekân tutuyorlar.”

Viran Mustafa daha fazla kalmadı, sürdü katır arabasını. Giderken:

“-Ali Bekir’in bostanından buluruz elbet,” dedi.

Macit orada da fazla durmadı. Bugün boş vakti vardı, çarşıyı baştan aşağı arşınlamayı düşünüyordu. Mustafa Kaptan’ı bulabilirse ondan, akşama kayıkla İstanbul’a gidilip gidilmeyeceğini öğrenecekti. Etem Efendi’nin dükkânları sırasıyla açıktı. Bakırcı Sabri’nin dükkânından çekiç sesleri geliyordu. Kalaycı Rum İlyadis, yüzü gözü kömür karasına bulaşmış, dükkân kapısında dikiliyordu. Belli ki işi yoktu, müşteri bekliyordu. Kunduracı Bayram ile Terzi İbrahim’in sohbetleri çekilirdi. Çarşının nabzını tutan kulağı delik Berber Rıfkı’nın bu konuda eline su dökemez ise de, kunduracı Bayram’da da günün her saatinde haber bulmak mümkündü. Ermeniler ve Çerkezlerle arası son derece iyiydi. Rumlarla ise pek geçinemiyordu fakat yine de onlar hakkında her zaman bilgi sahibiydi.

Kunduracı Bayram, tıfıl biriydi. Yaşı altmışa yakındı ama gören onu, kırk beş yaşlarında, vücutça iyi gelişmemiş biri sanırdı. Vücudu, geçirdiği menenjit hastalığından dolayı zaten yeterince büyüyememişti. Ancak organlarından pek şikâyeti olmadı. Yürürken biraz zorlanması dışında, hayatından da şikâyetçi değildi. Çarık, çizme imalatı konularında usta idi. Ustası Çerkez Ömer’den, bu meslek uğruna az dayak yememişti. Usta olduktan sonra da ona hep dua etti. Onun dul kalan karısını aç açık bırakmadı ve bu vefasıyla kasabada herkesin takdirini kazandı. Yörü Macit, dükkân mı yoksa çıfıtçı yeri mi olduğu pek belli olmayan kunduracı dükkânından içeri daha yeni girmiş ve selam vermişti ki, kunduracı Bayram’ın sırttan çiğ tebessümü ve alaylı sözleriyle karşılaştı:

“-Buyursunlar Yörüklerin efendisi... Ve aleykümselâm...”

Çırak, çoğunlukla deri tabakaların ve lastik parçalarının yer aldığı raftan iki tas indirdi. Az ötede, ispirto ocağındaki isten kararmış çaydanlığa uzandı. Önce içindeki elma çayının sıcak olup olmadığını kontrol etti. Yeni ısıtılmıştı daha çay ve servise hazırdı. Nane ve kekiğin de katıldığı elma çayı, daha doğrusu elma yaprağı çayı, چراغın becerikli ellerinden özenle hazırlanmaktaydı.

“-Mustafa Kaptan’ı arıyorum,” dedi Yörü Macit. Lastik yığınlarının arasından bulup çıkarabildiği tabureye çöktü.

“-Sen onunla değil misin?” diye sordu Bayram.

“-Yok, üç gündür buradayım. Bu akşam seyir var mı, diye soracaktım kendisine.”

“-Akşamüstü damlar iskeleye,” diye söylendi kunduracı neşeli sesiyle, “Hele mal azalınca seferler düştü, değil mi?”

“-Öyle,” dedi Macit, “her şey çok tatsız... Baksana, çarşıda in cin top oynuyor. Aç sokak köpekleri de olmasa esnaflar, bırak alış veriş; çarşıda seyredecek canlı bile göremeyecekler. Şu halimize bak... Gâvurun ayağı, betimizi bereketimizi aldı götürdü.”

“-İngilizler geldi ya,” dedi Bayram. O esnada çırak çay taslarını önlerine koydu.

“-Şeker yok,” dedi kunduracı. “İstersen oğlan, bir parça pekmez damlatsın tasına.”

“-Yok, istemez; sağ olun. Kara çayın yok mu?”

“-Buralarda kayboldu. İstanbul’da boldur ama... Vardır orda da; ona da para lâzım. Neyse, doğrusu benim çayım da nefistir. İçmene bak...”

“-Çay niyetine içtin mi, iyidir. Bak Bayram Usta, ben buraya çizme tamir ettirmeye gelmedim. Şu İngilizlerin kasabamıza gelmesi, hiç hoş olmadı. Ticaret de, ziraat da bıçak gibi kesildi deniliyor... Malum, bizim düğün işi... Yok ağırlık parasıdır, kapı bahşıdır... Toparlayalım, üç beş kuruş bir kenara koyalım derken, İstanbul’dan kulağımıza bazı söylentiler gelmeye başladı.”

“-Neymiş o söylentiler?”

“-Oranın denizcileri... Kulakları deliktir. Senin gibi... O denizciler, “Sizin oraları, düşman ateşe boğacak,” deyip dururlar. Hummalı da faaliyet var yalnız.”

“-Ben şahsen yalan diyemem duyduklarına,” dedi Bayram Usta işine bir saniye bile ara vermeden. Durmadan elindeki çarık tabanlarını taşıyordu bıçağı ile. Bu arada çayını soğumaya bırakmıştı. Sözlerine devam etti, “İngilizlerin buraya asker çıkarması elbette işleri bozdu. Herkes, n’olacak acaba diyerek kendi kabuğuna çekildi. Ermeni ve Rumları izliyor musun?”

“-Yok, neden izleyeyim ki? Sen onları daha iyi tanırsın.”

“-Ticaret ve ziraattaki durgunlukta, onların da payı var... Çekildiler, ekimi durdurdular, aksatayı da kestiler. Çarşıya da fazla inmiyorlar. Esnaf olanlar, işlerinin başındalar; fakat tedirgin görünüyorlar... Bizim Çerkezler de Boşnaklar da, teşkilat peşindeler. Çerkezlere bakılırsa yangın yerine dönecek bizim buralar. Yani İstanbul’da duyduğun gibi... Rumların da, bir şeyler bildiklerine, velâkin bildiklerini herkesten gizlediklerine eminim. Ermeniler, bu konuda daha fütursuzlar. Bazıları, Türk hâkimiyetinin bu topraklardan kalkacağını bile söyleyebiliyor. Düpedüz adamı çileden çıkarıyorlar. Palaları kapmanın zamanı geldi.”

“-Ne palası bu?”

“-Ne palası, ne demek? Duymadın mı hiç?..”

“-Ha, şu bıçak... Büyük bıçak...”

“-Tüfeğin yoksa en iyi silah o... Dağıtır karşındakini alimallah.”

“-Ermeni dostların öyle diyor, ha...”

“-Ne dostu be; saçmalama... Bana öyle dost lâzım değil. Onları iyi tanırım. Zayıf olduklarında sırtlaşırlar. Biraz elleri güçlendi mi, işte böyle hırlaşmaya başlarlar. Meydan okurlarsa, şaşmam. Amma hiç boşuna yorulmasınlar. Asla Türkleri yıl-

dıramayacaklar. Aynı şeyleri, belki daha beterini, Rumlar da serecekler ortaya. Adamlar, baksana, sokağını paylaştığımız evlerini terk edip daha تنها, sotalı alanlara kaymaya başladılar.“

“Hayra alâmet değil diyorsun yani...”

“Şu çarşının haline baksana... Canlı hayvan sürüleri bile nerdeyse kesildi. Kayık kayık taşınmıyor muydu onlar İstanbul’a? N’oldu birdenbire?.. Hayvanların köküne kıran mı girdi? Yok öyle şey... Ağıllar hayvan dolu. Ama bağımızı kesiyorlar İstanbul’la; biliyor musun?..”

“Yapma ya!.. Nasıl oluyor o iş?”

“Rum papazların bu işte parmağı olabilir. Karamsal’ın cezalandırılmasını isteyen bir cemaatten söz ediliyor. Tabii Türk Cemaati değil bu; Osmanlı da değil... Eh, ne olduğunu artık söylemeye gerek yok. İstanbul’da söz sahibi, nüfuz sahibi kalantörler artık ecnebiler. Onların dediği oluyor... Ecnebi, bizim ekmeğimizin büyümesini ister mi? Adamların işi gücü, Karamsal’a ne getirilip ne götürüldüğünü kontrol etmek? Tabii çarşıda birkaç sokak köpeği olacak. Vah zavallı vatandaş, bir dilim ekmeğe muhtaç olmak üzere. Açlık kapıda senin anlayacağın.”

“Ya, sorma... Durumlar gerçekten kötü. Böyle olduğu aşikâr... Söylüyorum ben de... Ama terslikler işte bitmiyor... Canım sıkkın Bayram Usta.”

“Nedenmiş o? Körfezde kayığın mı battı?”

“Bırak şakayı.”

“Biliyorum, biliyorum,” diye güldü kunduracı. Artık soğumaya başlayan çayını içmeye koyuldu. Macit de, Bayram Usta’yı izledi.

“Bir türlü baş göz edemedik seni,” diye dudak büktü kunduracı, “Sarı Lütfü de artık şu işe he demeli.”

“Demedi nedense. Ne kötülük gördüyse benden...”

“O iş hallolur inşallah. Dert etme kendine.”

“Kerem ile Aslı olmazsak...”

Bayram Usta, ince bir söz manevrasıyla konuyu değiştirdi. Kasabanın ve kasabada yaşayan insanların o kadar meseleleri varken Yörü Macit’in evliliği, gece gündüz konu edilemezdi. Gülperi’nin babası Sarı Lütfü’nün, evliliğe muhalefetine örtülü destekte bu bir anlamda:

“Bak kasabanın gençleri, her şeyi bir kenara bırakmaya başlamışlar,” diye yeni bir mevzuya kapı açtı kunduracı, “Senin haberin var mı?”

“Yook,” dedi safça delikanlı. “N’olmuş peki? Ne yapmışlar?”

“Hafız Selahattin, Pehlivan Pir Ali, Alyanakların Şükrü, Boşnak Asım; daha var... Bunların hepsi silah kuşanmayı düşünürlermiş. Artık Terzi Mevlut’e mi giderler, Alaattin Bey’in çetesine mi; onu bilmem... Sen ne düşünüyorsun?”

“Aylak duracak değilim,” dedi delikanlı. Tasındakison çayını yudumladı. “Şükür, sağlığım yerinde. Kapar giderim silahımı. Vatanım için yaparım bunu... Vatan, namus demektir Bayram Usta. Herkesin geçtiği köprüden geçerim yani.”

“Denizde de yoğun mesai olacak diyorlar. İyisi mi, sen orada dur. Duymuşsundur, silah ve cephanе nakli olacakmış. Bu haber çok yayıldı. Rum’u, Ermeni’si neyse

de; bizden de işbirlikçiler varmış. Düşmana gizliden gizliye bilgi verenler... Vay namussuz herifler! Elin gâvuruna casusluk yapmayı, hangi imanlı yürek kabul eder? Bütün bunlar kıyamet alametleri değil de, nedir?”

“-Denizde de varım, karada da, vesselâm... Ya şu ağırlık... Bayram Usta, ben diyecektim ki,” diye kıvrandı gene Yörü Macit. İçine dert olan sıkıntıyı anlatmak için kendisini hazırlarken, gözü çırak Tosun’a kaydı. Bayram Usta, durumu kavradı ve çırağı bir bahaneyle şadırvana su almaya gönderdi.

“-Senin aran iyi Sarı Lütfü ile,” dedi sonunda genç adam, “Hani şu ağırlık işi var ya.”

“-Ne ağırlığı?” diye konuyu bilmezden gelmeyi arzu etti bir an kunduracı.

“Yahu şu takıdır, sandık parasıdır, ne bileyim başlık bedeliydi... Bunlar işte... Bilmezmiş gibi davranma.”

“-Düşündüğün şey onlar mı şimdi?”

“-Söyleyiversen bir yolunu bulup... Sarı Lütfü, seni kırmaz.”

“-Söylemesine söylerim elbet; ağzıma yapışmaz. Ancak sırası mıdır?”

“-Sırası, sırası... Yörü Macit, hesabını kitabını ona göre yapacak.”

“-Görücü gönderecek misin?”

“-Artık zamanıdır. Velâkin şu haberler çok can sıkıyor.”

“-İşgal haberleri, değil mi? Bence biraz daha bekle.”

Delikanlı, başını salladı hüznü bir eda ile. Gözleri doluvermişti birden. Neredeyse ağlayacaktı. Alnında kırışıklıklar belirdi, yanakları şişti. Büktü durdu dudaklarını kederle.

“-Sevda zor şeymiş,” diye mırıldandı ağlamaklı bir sesle Yörü Macit. Sonra başını öne eğdi. “Derdini anlatamamak ise her şeyden zormuş be Bayram Usta.” Durakladı Bayram Usta. İşine ara verip, gözyaşlarına boğulan mahzun delikanlıya baktı. Koca bir çocuk gibi sinivermişti Macit karşısında. Başını, hafifçe ve biraz da merhametle salladı Bayram Usta. Hayretini, gülümsemeyle yumuşatmaya çalışıyordu.

“-Bastıra bastıra şişirdik yüreğimizi,” dedi Macit, “Ne yanlış şeymiş... Şimdi o yürek, imanımızı gevretiyor. Daralıyorum Bayram Usta, boğulacak gibi oluyorum. Bazen uykudan kazık gibi fırlayarak uyanıyorum! Ağlayacağım, belki rahatlayacağım diyorum kendi kendime... Ama kime ağlayacağım? Herkes beni güçlü görüyor, hâlbuki yüreğimin serçe kuşuyum ben. Erkek kısmı ağlamaz ya; öyle derler... Oysa zaman oluyor; deliler gibi aynalar karşısında ağlıyorum.”

“-İnsanlara, insanlara...” diye atıldı Bayram Usta, “Onlara ağla, aslanım...”

“-İnsanlar, ağlayan erkeğe gülüyor be! Var mı erkekliğin şanında ağlamak diye?.. İnsanın onuruna saldırıyorlar durmadan.”

“-Sen boş ver onları. Hepsi laf... Yüreği olan sever de, ağlar da... Biz, öyle ağlamayı acizlik olarak görüp sonra da ağlaya ağlaya ölen pek çok erkek gördük. Ee, ne yapacaksın; hayatı ikiyüzlü yapan da biziz, palavralarla üstünü örten de... Sen şimdi beni dinle Yörük: Madem geldin, derdini bana anlattın; yardım da istiyorsun: Ben de yörük bir ağabeyin olarak, örfümüz gereği, yanında olacağım.

Sevda çektiğini de bilirim. Ancak, şu aralar beklemek lâzım. Durumların nerelere gidebileceğini kestirmek çok zor... Zaten bunları az önce konuştuk.”

“-Ben de biliyorum. Söyledim, sevdiğime... Yüreği burkuldu onun da; ama n’apayım? Söylemem lâzımdı; söyledim. Kaderimizde bu da varmış demek... Dur bakalım! Gün doğmadan neler doğar, Bayram Usta. Gayri bekleyeceğiz bir müddet. İnşallah bir sulh olur da; üzüntümüz de kalkar, zahmetimizde... Ama muradım, Gülperi’yle evlenmektir.”

“-İnşallah. O günler gelecektir. Macit hele sabırlı ol.”

“-Ben kalkayım. Sana zahmetler verdim.”

“-Olur mu öyle şey... Örfümüzde olanı yapmak, görevdir. Bana zahmet vermedin; derdini paylaştın bilakis... Gönül işi, diğerlerine benzemez. Tartısı da yoktur, ölçüsü de; hassas iştir yani... Bunu herkesten iyi sen yaşıyorsun zaten.”

Saygıyla ayağa kalktı delikanlı, “Mustafa Kaptan’ı arayacağım,” dedi, “Onu bulmalıyım. Malumatı vardır herşeyden onun.”

“-Kaptanı seversin; bilirim...”

“-Evet, babam yerindedir. Elimden tutmuştur her zaman. Hadi, eyvallah!”

Yörü Macit, kunduracıdan çıktı, hemen yanındaki Terzi Haydar’ın dükkânına döndü, kapı önündeki sandalyelerinde yelek teyerleyen Haydar Ustaya selam verip yürüdü. Kayıkhaneye gidecekti. Şadırvana uğradı. Orada ikinci namazına hazırlanan cemaatle kısa bir sohbete girdi. Musluğun başına çöktü. Sonra elini yüzünü bol suyla bir güzel yıkadı. Gözyaşlarının izleri silinsin istiyordu. Rahatlamıştı. Bunu, ağlamasına borçlu olabilirdi. “Yanlış mı yaptım?” diye kendisini de sorguladı bu arada. Hâlâ neden ağladığını ya da tam anlamıyla ağlayamadığını sorgulayan bir ego ile hesaplaşma içinde olduğunu biliyordu. İç âleminin ateş taşıyıcısıydı o; ya da illetinin nedeni, çözülememiş virüs de olabilirdi pekâlâ. ‘İnsan, kendisiyle de kavga etmeli’ diye içinden geçirdi Macit, “Hep dışarıyı kırıp dökmek lâzım... İçimde de, soğutulması gereken kor dağları var. Onlarla nasıl baş edebilirim? Nasıl? Allah’ım, n’oluyor bana? Hangi Macit’im ben?”

Delikanlı, şadırvandan çıkıp deniz kıyısına inene kadar, karabasandan kurtulmaya çalışan ecinniler gibi kendisiyle savaştı. Bir günah yüklenicisi; her şeyden kendisini sorumlu görme sendromuna yakalanmış; bedel ödeyicisiydi sanki.

Macit, deniz kıyısının kuytu bir köşesinde; yalnız bir cengâverin kırık duygularını nasıl onaracağını ve suçluluk dürtülerini ne şekilde yok edilebileceğinin muhasebesini yaptığı o sıkıntılı saatlerde, Gülperi’lerin de evlerinde başka problemler yaşıyordu. Bahçede rahatsızlanarak arkadaşı tarafından güç belâ eve getirilen genç kız, halsizlik ve baş dönmesi sebebiyle yatağa düşmüştü. Anne Ayşe Ümmü, birdenbire kızını, hasta bir halde karşısında görünce önce paniklemiş fakat son anda toparlanıp ona yatak açmaya akıl erdirebilmişti. Gülperi’nin öksürük nöbetleri yatakta da sürmekteydi. Annesi ona, kekik nane

karışımı baharat kaynattı, içine de çok az sirke koyarak onu ilaç haline getirdi. Sonra da tas elinde, kızının başına dikildi:

“-İç bunu,” dedi, “sana nane kekik kaynattım.”

Gülperi, sararıp solmuş yüzünü daha da ekşitti. Gözlerini açmadan:

“-Anne, nereden çıkardın onu,” diye söylendi? “Biraz halsizim; o kadar. Büyütme Allah aşkına...”

Ümmü Ayşe bozulmuştu:

“-Delinin zoruna bak,” dedi, “Öksürükten kırılıyorsun ama hâlâ laf edip duruyorsun. Çok konuşma da, iç şunu.”

Genç kız, annesinin, o kırılıp yok edilmesi zor olan tahakkümü karşısında hemen pes etti. Zaten konuşacak pek mecali de yoktu. Dirseklerini yer yatağına dayayarak doğruldu. Annesinin uzattığı tası ağzına götürdü. Acı ekşi karışımı ilacı parça parça, yutkuna yutkuna içti. Âdeta işkence çekerek ilacı içtiğini, yüzünün değişen hatları, ortaya dökmüştü. İstirap çektiğini düşünüyordu.

“-N’oldu sana böyle kız,” diye yüzünü ekşitti Ayşe Hatun, “Kül gibi olmuşsun.”

“-İnsanın başı birden dönemez mi anne?” dedi kız güçlkle, “Büyütme dedim ya... Daha önce de olmuştu, biliyorsun?”

Kadın şüpheyile ayağa kalktı:

“-Naşide Kadın’a da Asya’ya da, soracağım bütün bu olanları,” dedi, “Durduk yere insan hastalanır mı? Babana ne diyeceğim ben şimdi?”

“-Akşama varmaz, kalkarım. Hele bir başımın dönmesi dursun...”

“Öksürük!..” kuşkularının kabarmasına yetmişti ananın. Düşünmek istemiyordu ama onu yok farz edemezdi. Öksürük, bölgede ve kasabada insanların yüreklerini ağzlarına getiren korkutucu bir iz, kanlı bir sürecin işareti değil miydi?

Gülperi, yalnız kalmak istediğini hissetti bir an:

“-Anne, uyumak istiyorum,” dedi.

“-Asya’lara gitmek için yedin bitirdin beni. Gördük sonunda olanları...” diye homurdandı Ümmü Ayşe, “Baban sorarsa, ben ne diyeceğim?”

“-Babam sormayacak, ana,” diye sayıklarcasına inledi Gülperi, “O, benim hasta olduğumu bile bilmeyecek.”

O esnada sofada ayak sesleri duydu kadın ve odadan çıktı. Genç kız, o hasta, yaşlı küçücük dünyasına döndü. İçi sızlayarak yatağında, iki büklüm oldu. Uyumaya çalıştı.

Evin sofasında Naciye ile karşılaştı Ümmü Ayşe. Onu birdenbire karşısında görünce “Sen de nerden çıktın kız deli?” diye homurdandı ve yakaladı kolundan. Onun odaya girmesine engel oldu. “Hey, kadın nereye? Hayır, oraya giremezsin! Kızımı rahatsız etmene izin veremem. Katiyen olmaz.” Naciye Kadın, kendisine çok önemli ve acil bir görev verilmiş, kurtarıcı gibi etrafa tükürükler saçarak kolunu, Ümmü Ayşe’nin elinden kurtarmaya çalıştı. Bir süre cebelleştiler.

“-Kızın ölüyor, sen bana çekil, diyorsun,” dedi yüksek sesle, “Ben sana dememiş miydin daha önce, kurşun dökelim, muska yapalım diye?..”

Sihir Naciye, durumdan vazife çıkarmayı ısrarla sürdürüyordu.

Ümmü Ayşe, bu kadın kılığındaki canlı afeti itip kakmaya başladı. Onun, derhal evinden gitmesini istiyordu.

-“Anacıklarım, nerden geldin başıma!” diye haykırdı Gülperi’nin anası, “Çekil git buradan! Sana ne kızımдан? Git, defol. Girme odaya!”

“-Gördüm gelirken; kız hasta,” diye belirtti Sihir Naciye, “Bırak beni. Bırak da, ona tütsü yapayım, muskalar yazıp üzerine saçılan büyüleri bozayım. Senin gözüne mil çekilmiş ayol. Kızın nazardan çatlıyor; haberin yok... Daha söyleyeyim mi?..”

“-Git buradan, hemen git! Sana ne, kızımın hastalığından, pasaklı!”

Ümmü Ayşe, son gücüne kadar direndi ve sonunda kaçık kadını söktü attı sofadan. Merdivenlerden birinci kata birlikte, âdeta yuvarlanarak indiler.

“-Defol git,” diye kovdu Naciye’yi ev sahibesi bir kere daha, “Ne muskana, ne de kurşununa ihtiyacım yok. Rahat bırak bizi!”

“-Komşunum ben,” diye alttan almaya başladı Naciye bu kez. Mukavemeti kırılmış, hırçınlığı azalmıştı ama evin avlusunda bir kurtarıcı edasıyla böbürlenmeyi sürdürüyordu. “Kızının erimesine sen belki göz yumabilirsin fakat benim de kızım sayılır o; yardımına ihtiyacı var.”

“-Ya, öyle mi? Bak Naciye, bizimle çok uğraşıyorsun. Senin komşuluğunu falan da istemiyorum. Artık evine git. İstersen başkalarının kızlarıyla ilgilen ama buradan çek git. Hem de hemen git. Elimden bir kaza çıkmadan!..”

“-Onun sevdasına göz kapamayın n’olur,” dedi Sihir Naciye. Sıcak havaya rağmen giydiği kalın yün hırkasının eteği ile oynuyordu elleri. “Gülperi’ye acıyın. Onu anlayın... O, nazardan nazara uğruyor. Herkesin gözü onda... Kem gözler de onda!.. Yüreği yanıyor onun, yüreği... Kimse bilmiyor derdini, anlamıyor... Ama kelekler biliyor; sizler bilmiyorsunuz; bilmeyin bakalım... Anasın ha; kızın eriyor, sen bilmiyorsun. Anayım diyorsun!.. Deli komşunum ben... Kovuyorsun Sihir Naciye’yi... Ama Gülperi’nin içindekilerini kovamıyorsun...”

“-Seni dinlemek istemiyorum. Kızımın arama girmene de izin vermem!”

Naciye Kadın, Ümmü Ayşe’nin kararlı tutumu karşısında daha fazla direnemedi. Komşusu da arkasını dönünce ona, geldiği gibi evden gitmek düşmüştü.

Ümmü Ayşe, evin cümle kapısının eşiğine oturdu. Başını önce öne eğdi, sonra iki yana yaydığı kollarını dizlerinin üzerine usulca bıraktı. Artık son günlerde fevri davranışları iyice artan ve artık kontrolden çıkmaya başlayan iki şehit anası Naciye’nin sarf ettiği bazı sözleri, kulaklarını tırmalıyordu.

“-Onun sevdasına göz kapamayın n’olur! Gülperi’ye acıyın, onu anlayın... O nazarda; nazara uğruyor... Yüreği yanıyor onun, yüreği!..”

Gülperi’nin anası, tutamadı kendisini daha fazla, hüngür hüngür ağlamaya başladı. Her şeye rağmen, kızının nazara uğradığı inancı beyninin tâ derinlik-

lerine hızla yol almaktaydı. Naciye'ye haksızca ve hatta hoyratça davrandığını düşünmeye başlamıştı bu defa. Başını kaldırıp dizlerinin üzerinden, avlu kapısına baktı. Naciye'yi arar gibiydi. Oysa o çoktan gitmişti. Lakin Naciye'nin sözleri, kulaklarından bir türlü gitmiyordu: "Kızın eriyor, sen bilmiyorsun... Dünyadan haberin yok. Deli Naciye'yi kovuyorsun ama Gülperi'nin içindekilerini kovmaya gücün yetmiyor."

BÖLÜM

11

Ali Murat, kayıkhaneye önündeki tahta iskelenin başında dikilmiş, denize atlayıp orada keyifle çırpınan arkadaşlarını neşeyle seyrediyordu. Üzerinde siyah dondan başka bir şey yoktu. Kendisini yüzmeye hazırlar gibiydi. Lakin pek cesaretli görünmüyordu. Çünkü yüzmeyi öğrenmeye henüz karar vermişti. Sıcak Temmuz güneşinin ısıttığı berrak suyun cazibesi artık dayanılmaz hal alınca, Ali Murat tutamadı arzusunu, kendisini denizin mavi sularına bırakıverdi. Suya gömülür gömülmez de ördek yavrusu gibi çırpınmaya başladı. Arkadaşları, başına üşüşüverdiler. Ona, yüzmeyi öğreteceklerdi. Önce cesaretli olması gerekiyordu Ali Murat'ın; ona destek oldu arkadaşları. "Kendini bırak suya, korkma, korkma, su seni kaldırır," dediler hep bir ağızdan. Ali Murat, söylenenleri yerine getirmeye çalışıyordu ama yine de suya gömülmekten kurtulamıyordu. Yüzmeyi öğrenmeye çalışan herkes gibi heyecanlanıyor, o duyduğu heyecan da, yapması gerekeni ona unutturuyordu. Ancak arkadaşları, Ali Murat'a yüzmeyi öğretmekte kararlı olan mahalle arkadaşları, yüzmenin en ince ve hassas noktalarına varıncaya kadar her detayı ona gösteriyorlar ve gösterdikleri şekilde de uygulamasını istiyorlardı. Denizdeki bu uğraş, daha uzun süre devam edecek gibiydi.

Temmuz sıcaklığı, nemi gittikçe artan upuzun gün iyice sarmaya başlamıştı. Gökyüzü bulutsuz; deniz, gökyüzünün duru maviliğini bağrına basmışçasına durgun, tembel fakat cömert bir manzara resmediyordu. Kavak koyunda birkaç yelkenli takanın dışında, körfezde pek kıpırdanan, pek seyre değer deniz trafiği göze çarpıyordu.

Ancak bu sakin ortam, kuşluk vaktinde değişiverdi. Hereke önlerinde bir torpidonun önce silueti belirdi. Hararetin oluşturduğu puslu ortamda, uzak mesafeden torpidoyu çok net görebilmek hemen hemen imkânsızdı. Torpidonun hızla Ereğli Köyü istikametine yaklaşmasıyla, Karamürsel sahillerinde merakla bekleyen kasaba halkının, ne olduğunu anlamaya çalıştıkları asıl manzara ortaya çıktı. Ali Murat ve arkadaşları, herkes gibi yüzmeyi bırakıp, uğultusu etrafa yayılan torpidoya baktılar. Onun ardından bir başka harp gemisi daha belirdi körfez sularında. Bu, orta boy bir çıkarma gemisiydi. Hızla Ereğli Köyü sahillerine ilerliyordu. Çıkarma gemisinin sahile yaklaşması üzerine İngiliz torpidosunun topları birden ateş kusmaya başladı. Top mermileri Karamürsel ile Ereğli'nin güney sırtlarında, bayırları dövüyor, şarapnel parçaları toprak kümelerini yukarı fırlatıyordu. Aslında Ereğli'ye ilerlemekte olan indirme-bindirme grubuna yol açmayı amaçlayan gözdağı atışlarıydı bunlar.

Bir çeyrek saate varmadı; tek İngiliz çıkarma gemisi Ereğli sahiline demir attı ve açılan kapaklardan tek üniformalı ve ağır teçhizatlı askerler karaya ayak bastılar. 400 kişilik Yunan taburu böylece ilk kez Karamürsel topraklarına adım atıyordu. Tabur, bölüklere, bölükler takımlara ayrılarak yanaşık düzende sahil yolunu izleyip Karamürsel'e ulaştılar. Tabur komutanı ve ekibi daha kasabanın dışında doğrudan şayak fabrikasına dalmışlardı. Diğerleri ise önce çarşıya uzan-

dılar, sonra da varlıklı gördükleri evlere doğrudan doğruya girmeye başladılar. Gümrük acentesi ile onun depoları ve deniz işletmesinin gişeleri, yağmadan ilk payını alan yerlerdi. Halkın bir bölümü evlerine çekilmiş, diğer bölümü ise Sarp Deresi mevkiine kaçışmışlardı. Zira kasabada can güvenliği tamamen ortadan kalkmış görünüyordu.

Üniformalı bu yabancı askerler, organize soyguna hazırlanmış birer potansiyel yağmacı konumlarıyla, yükte hafif, pahada ağır ne varsa toplamaya koyulmuşlardı. Dükkânların, fırınların, kasapların ve manavların sahipleri dışarı çıkarılarak bu işyerleri baştan aşağı taranmaktaydı. Üniformalı yağmacılar, işlerine yarayanları sırt torbalarına atıyorlar, diğerlerini de tekmeleyerek etrafa saçıyorlardı. Üstelik bu yağmayı, büyük bir zevkle ve etrafa kahkahalar saçarak uyguluyorlardı.

Yağma esnasında mallarını korumak isteyen birkaç esnaf dayaktan geçirildi, ikisi dipçikle dövüldü, birini, ayağından çekerek yerlerde sürüdüler ve sonra onu çarşı ortasında kırbaçladılar. Kayıklar, yelkenliler zapt edildi, kayıkhanenin her tarafı karış karış arandı. İşe yarar gördükleri rende, keser, kalafat baltalarına el konuldu. Yelkenlilerde ise elleri boş dönmüştü. İşlerine yarayacak pek bir şey bulamamışlardı orada.

Ali Murat, hemen herkesin kaçıp bir köşeye sığıştığı bu uğursuz güne meydan okurcasına yalnız başına çarşıya koştu. Yunan askerleri, naralar atarak yanından geçip gidiyorlardı. Sahil yolu, tahta iskeleler, şadırvan, çarşı ve meydan bomboştı. Alanlar, yağmayı aralıksız sürdüren Yunanlı askerlere kalmıştı. Hiçbir denetimin ve kuralın işlemediği bu talan, sonunda resmî dairelere de uzandı. Kaymakamlık, adliye, tapu, jandarma ve postane gibi önemli kamu binaları basıldı, memurlar tard edildi, demirbaşlar, kırık dökük eşyalar bir bir elden geçirildi. İşe yarayan bir şey bulunamadı. Daha evvel İngilizler de, bu tür talana kalkmışlar, işlerine yarayanları Yunanlılardan önce onlar toplamışlardı.

Yunan erleri, küfürler savurarak resmi daireleri boşalttılar. Sonra çarşıda, daha önce kapatılan ve kepenkleri indirilen dükkânların kapılarını kırmaya karar verdiler. Kasaturalar ve küçük istihkâm baltalarıyla tahta kapıları ve kepenkleri kolayca parçalıyorlardı. Ali Murat ise, şuursuz bir merakın etkisi altında, bir başına ve yalın bir çocuk cesaretiyle çarşının tam ortasında; Yunanlıların yağmalarını bir çocuk saffetiyle izlemeyi sürdürüyordu.

Çarşıya yakın merkez mahallenin evlerine ise Yunanlıların toplu baskınları başladı bu kez. Askerler, evlerin avlularına dalarken, havaya ateş açmayı eksik etmiyorlardı. Amaçları, etrafa terör havası yaymak, evlerde kalmışsa o kurbanları sindirmektir. Her evin avlusuna beşli timler halinde naralar savurarak dalan Yunanlılar, ilk iş olarak evlerin odalarını, sahanlıklarını ve teraslarını baştan aşağı arıyorlar, dolaplarda ve sandıklarda işlerine yarayacak ne buluyorlarsa,

tereddütsüz onlara el koyuyorlardı. Kıymetli oldukları halde taşıyamayacakları ağırlıktaki eşyaları ise kırıyorlar, atıp savuruyorlar, işe yaramaz hale getirmeye çalışıyorlardı. Pek çok kıymetli şişeler, kristal vazolar, sırma küpler, aynalar, porselen idare lambaları, talancıların ellerinde parça parça ediliyor, ipek kumaşlar, satenler, kadife perdeler, yastık ve işlemeli şilteler, postalların altına atılarak hayâsızca ve sadistçe çiğneniyordu. Hane halkı evi terk ettiğinden, Yunanlıların ganimet paylaşım hırsları, engel konulamayan alanda kolayca zirve yapıyordu. Ve böylece kontrol dışı çılgınlıklar, birbirini izliyordu.

Nitekim bir evin içinde aradıklarını bulamayan beş Yunan askerlerinden biri, evi ateşe vermeye kalkınca diğeri ona mani oldu:

“-Yakma,” dedi, “Emir böyle. Kır dök, parça parça et ama sakın ateşe verme.”

“-Nalet olası, kör bir ev burası!” diye bağırdı evi yakmak isteyen kundakçı er. Körkütük sarhoştı. Bir elinde, içi şarap dolu matara vardı. İkide bir onu ağzına tıkıyordu. “Bir sahan, iki tahta kaşıktan başka bir şey bulunmaz mı bu kahrolası evde!” diye haykırıyordu. Bir diğeri, sundurmadaki tarım eşyalarını dağıttı, fırlattı attı eline ne geldiyse. Gözüne, iki fıçı ilişince keyifle güldü. Göz bebekleri yuvalarında oynuyordu sanki. Çağırdı arkadaşlarını yanına:

“-Koşun, burada şarap fıçıları görüyorum,” dedi. Dört arkadaşı da koşar adımlarla yanına vardılar. Heyecanları, âdeta nefeslerini kesecekti. İçlerinden biri diğerlerinden çabuk uyandı:

“-Yahu bunlar Müslüman,” diye homurdanıyordu, “Şarap yapmazlar, evlerde de tutmazlar. Başka şeydir o!”

Gerçekten de, beklemedikleri başka şey çıkmıştı fıçılarda. Biri zeytinyağı, diğeri ise sirke doluydu. Yunan askerleri iki koca fıçıyı kızgınlık içinde devirip avlunun ortasına boşalttılar. Boşalan fıçıları, paronayak sınırına varmış hırslarıyla parçaladılar. Hemen yanındaki diğer evin yağmacıları, talanda hızını alamamışlar, evin altını üstüne getirdikten sonra avludaki maltız keçisini boğazlamışlardı. “Hurra, hurra!” diye naralar atarak boğazladıkları keçiyi kebab yapıp yiyeceklerini söylüyorlardı. Gerçekten de bahçedeki ocağı hemen tutuşturmuşlardı. Ayyaş başka bir asker, tavuk kovalamakla meşguldü.

Merkez mahallenin diğer bir evinde, yaşlı bir adam karşıladı Yunanlıların timini ve karşılarına dikildi. Peşinden, “Çekin gidin evimden,” diye onurlu bir çıkış yaptı. Ayağının biri sakattı ve topallayarak yürüyordu. Yunanlı erlerden biri, tüfeğinin süngüsüyle ev sahibine saldırdı ve olanca hızıyla, süngüyü adamın omzuna sapladı. Yaşlı Türk, can acısıyla sarsılarak yere yığıldı. Yunanlı er ikinci kez süngü hamlesine hazırlanıyordu ki, arkadaşı ona engel oldu. Sanki programlanmış gibi Yunan timlerinde biri saldırıyor, diğeri, ona mani oluyordu. Psikolojik savaş yöntemi bilinçli olarak ve ayrıntılarıyla ortaya konuluyordu besbelli.

“-Sakın öldüreyim deme,” dedi saldırgana mani olan Yunan onbaşı, “Komutan, keyiflerin bozulmamasını ve ganimetin düzenli bir şekilde sürdürülmesini istedi.

Bak bu ders ona yeter. Kendisi zaten sakat... Şayet silahlı saldırı olursa o zaman öldürmeye izin var. Yok etmek için değil, Türklerin morallerini bozup onları manen ezmek için geldik. Önce ruhlarını yaralayacağız, şereflerini ayaklarımızın altına alacağız! Yok etme savaşları yakın gelecekte; unutmayın arkadaşlar! Şimdi Türklerin servetlerini ele geçirme zamanıdır. Torbalarınızı, dilediğiniz şekilde doldurmaya izin vardır.”

Onbaşının uyarısı çok geçmeden tesirini gösterdi. Kimsenin yağmadan başka bir şey gördüğü ve düşündüğü de yoktu. Yaşlı ve sakat Türk, aldığı yara nedeniyle çok kan kaybetti. Kimse de ilgilenmediğinden, bağıra bağıra can verdi. Onu evde bırakan aile bireyleri, can güvenlikleri için herhalde dağlara bayırlara tırmanmakla meşgullerdi.. 400 mevcutlu Yunan taburunun önemli bir bölümü, yakın köylerin yollarına düşmüşlerdi. Talancı askerler servet peşindeydiler. Fakat köylere yaptıkları ani baskınlar, kasaba merkezindeki gibi sakin geçmedi. Karapınar Köyü çıkışında Akçat yolunda iken Yunan müfrezeleri, Terzi Mevlut’un çetesi tarafından taciz ateşine tabi tutuldu. Terzi Mevlut’un amacı, sahneye çıkardığı 60 kişilik çeteyi düşman karşısında test etmek ve Yunanlıların önlerini kesmekti. İki bölük halinde kasabadan çıkan ve güvenlik sebebiyle 40’ar kişilik dört müfrezeye ayrılan Yunan askerlerinin bir kolu da, Karapınar’dan Yalakdere istikametine ayrıldı. Karaova Köyü civarında bu kez Pomak Hasan’ın milisleri, taciz ateşine başladılar. Engeller çıkarılmasına rağmen sonuçta ayrı yollardan gider Yunan müfrezeleri Akçat köyünde bir araya geldiler. Gökbayrak Taburu bu esnada hiç ortalıkta görünmedi. Yunanlıların gözleri, Akçat’ta da talandan ayrılmayınca, yağma bütün hızıyla devam etti.

Burada Ahmetoğlu Halil ile Keleşoğullarından Mehmet Şükrü, yağmaya karşı kişisel tepkilerini ortaya koydular. Evini yağmalamaya kalkan Yunanlı askerlerden birini, orakla ağır yaraladı Ahmetoğlu Halil. Aynı köyde Keleşoğullarından Mehmet Şükrü de, ailesinin bir arada bulunduğu odaya dalan Yunan askerlerini, elindeki palayla dışarı kovalamış, yine aynı adam, Yunanlılara rehberlik yapan Merdigöz’lü Ermeni Daniel’in de yüzüne tükürmeyi ihmal etmemişti.

Bu iki cesur Türk köylüsü, fiili olarak karşı koymak ve kesici aletlerle saldırdıkları gerekçesiyle Yunanlılarca tutuklandı. Bazı ekin tarlaları da bu arada ateşe verildi. Atlı Yunan müfrezelerinin, daha sonraları yerleşmeyi düşündüğü bölgeyi hem tanımak, hem de gerginlikler varsa ondan yararlanmak amacıyla yaptığı geniş ve hızlı keşif turları, ayrıca İhsaniye, Karapınar, Başkiraz, Sulu-dere, Safiye, Pazar ve Çamçukur köylerini kapsamına aldı. Fevziye, Karadere, Hersek köyleri ile Kırahmetoğlu ve Altunizade çiftlikleri de bir başka Yunan keşif birliğince basıldı. Bütün bu müfreze ve birlikler, 36 saat sonra kasabadaki merkez birlikle tekrar buluştular. Ve yeniden, geldikleri düzene, 400 mevcutlu tabura dönüştüler. Tepeköy Rumlarının özenle hazırladıkları hediyeler, kasaba meydanında Yunan Tabur Komutanı Binbaşı Karayanis’e törenle sunuldu. He-

diyeler, ipek kumaş, kilim toprakları ile şarap ve zeytin fiçilerinden oluşmaktaydı

Programına, kasaba halkını aşağılamaya yönelik gösterilerinin de sokulduğu bu törenin son bölümünde, Türkler için acı bir final yatıyordu. Bu organize bir plândı ve psikolojik savaş teorilerinin en vurucu ve acımasız bölümünü oluşturmaktaydı. Akçat Köyünde tutuklananlar da dahil, silahla mukavemet suçu işledikleri gerekçesiyle Denizci Remzi, Muhzıroğlu Ahmet ve Boşnak Rasim, üç ayrı noktada vurularak şehit edildiler. Tutuklu diğer 29 Karamürsellinin Bursa'ya götürülmesi kararlaştırıldığından, onlar bu katliamdan kurtulmuşlardı, ancak akıbetleri konusunda pek ümitli değillerdi. Suçları, kendi topraklarında can, mal ve namuslarını koruma uğruna, en mahrem noktalarına fütursuzca saldıran düşmana, yerinde ve haklı bir tepki koymaktı. Böylesine hassas bir konuda, kayıtsız kalınamayacağı gibi onlardan başka bir hareket de zaten beklenemezdi.

Yunan taburu, önceden plânladığı şekilde, kendilerini daha önce Ereğli sahiline taşımış olan aynı indirme-bindirme grubu gemisine, yine aynı noktada bindirildi ve İstanbul istikametine hareket edildi.

*Top mermileri Karamürsel ile Ereğli'nin
güney sırtlarında, bayırları dövüyor,
şarapnel parçaları toprak kümelerini
yukarı fırlatıyordu.*

BÖLÜM 12

*Ölüm de dahil, hiçbir zorba yasak, onları
bu yolda ilerlemekten alakoyamayacaktı.*

Gebze'den Eskihişar'a inen engebeli toprak yol, geceleri gün ağarana kadar katır ve öküz arabalarının geçişlerine tanık oluyordu. Bu kağnılar, Karadeniz üzerinden Gebze'nin sotalı dağ köylerine getirilen Rus silah ve cephanelerini, Eskihişar'ın tahta iskelelerinde bekleyen kayıklara indiriyorlardı. Ağır kağnılarla son derece bozuk keçiyollarında saatler süren zorlu kara yolculuğu, becerikli ve iş bilen denizcilerin ve fedailerin seri faaliyetleriyle denizde hız kazanıyordu. İngilizlerin ve Yunanlıların, körfezde sürdürdükleri tacizkâr kontrollerine rağmen, Türk direniş gruplarının bizzat plânlayıp yürüttükleri cephaneye ikmal, böylece kesintisiz sürüyordu. Gerçi körfezin kuzeyinden güney yakasına olan yoğun silah naklinde, düşman gemilerinin, Türk kayık ve mavnalarını, zaman zaman durdurarak arama yaptıkları ve buldukları silah ve cephaneye el koydukları da gözlenmiyor değildi.

Ne var ki her türlü engelleyici tedbirlerin alınıp uygulamaya sokulması bile Karamürselli denizcileri silah naklinden vazgeçirmeye, yıldırmaya yetmiyordu. Denizin acar fedailer, tutuklanıp kurşuna dizilme pahasına, görevlerini kelle koltukta sürdürmeye kararlıydılar. İyice anlamışlardı ki, düşmanla başa çıkmanın, onlara galebe çalıp üstün gelmenin tek yolu, yine onlarla aynı kulvarda, oyunu kurallarına göre oynamaktı. Ancak düşmanla böyle boy ölçüşülebilirdi. Bunun için de, silah ve cephaneye yönünden yeterli donanıma sahip olmak gerekiyordu.

Gücün eşitlenmesi, mücadelenin soyut anlamdan somut hale gelmesine işaretti. Bir başka ifadeyle Allah'ın, Müslümanlara farz kıldığı cihadın başlatılması için şartların oluşması demekti. O halde, denizde olsun, karada olsun, yılmadan direniş ve mücadele sürecekti. Milisler, müfrezeler, Kuvay-ı Milliyeçiler, kapitanlar ve çeteler ortak bir çizgide, hemfikir olarak bu hedefe artık kilitlenmişlerdi. Ölüm de dahil, hiçbir zorba yasak, onları bu yolda ilerlemekten alakoyamayacaktı.

Karamürselli denizcilerden Tüfekçi Ali, yelkenli kayığının Eskihişar iskelesinde doldurulduğunu haber alır almaz, Hisartepe içindeki kır kahvesinden yürüyerek aşağı sahile indi. Vakit, gece yarısıydı. Çevre çok ıssız olmasına rağmen buralarda gizli, açık bir sürü görevli fedai dolaşmaktaydı. Ve bu fedailer, beklenmedik gelişmelere müdahale etmek üzere, Karadeniz sahillerinden silah taşıyan kağnı nakil kolları ve denizcilerle sürekli irtibat halindeydiler.

Tüfekçi Ali, Karamürsel'de, denizcilik yanında, demircilikle de uğraşan bir ailenin mensubuydu. Kendisinde, babadan kalma yoğun bir tüfek tutkunluğu vardı. Ailece onlara, 'Tüfekçiler' denmesinin sebebi de buydu. Tüfekçi Ali, kayığının bulunduğu ahşap iskeleye yanaştığında kendisini, fenerlerinde yükleme tayfası karşıladı.

"-Kayığın doldu reis," dediler, "Hemen hareket etmelisin."

"-Tamam, tamam," dedi Ali Reis, "Rüzgâr nasıl?"

“-Günbatımı esiyor; fena değil... Yıldıza da çevirebilir...”
“-Sandıkların üstüne ne koydunuz?”
“-Odun dizildi,” dedi tayfalardan biri, “yakacak odunu...”
“-Kefereler yer mi onu?” diye güldü kaptan. Sonra sorularını sıraladı. “Yine denizde mi o gemiler pekâlâ? Dilburnu’ndalar mı?”
“-Evet. Devriye halinde geziyorlar.”
“-Onları atlatmamız gerek. Yoksa enseleniriz.”
“-Vesika yok mu? Erzak nakil vesikası...”
“-Yok. Olsa da, aramadan bırakmıyorlar ki kayıkları hıyaroğlu hıyarlar.”
“-Allah yardımcın olsun.”

İçinden ‘âmin’ dedi reis ve tek başına işe koyuldu. Denize açılması biraz zaman aldı ama hafif yaz rüzgârını yedeklemeyi başarmıştı. Bundan sonrası Tüfekçi Kaptanın cesaretine ve maharetine kalmıştı. Kayıkta yalnız başındaydı; küçük kayıklarda kural böyleydi; güvenlik ve seyir açısından sadece reislere izin verilirdi.

Reis, kayığı körfezin orta sularına değil de kıyı sığ sularına çevirmeye karar verdi. Düşman devriye gemilerinin daha çok körfez giriş ve çıkış noktalarında ve derin sularda dolaştığı konularında bilgisi vardı. Bu sebeple Tüfekçi, kayığın dümenini direkt Hersek istikameti yerine Tavşancıl kıyılarına çevirdi ve klâsik rota dışına çıkıp ayrı bir rota takip etti. Tek amacı, devriye gemilerine yakalanmadan ve sabaha varmadan ve de dolambaçlı yollar izleyerek kayığı sağ salım Karamürsel’e ulaştırmaktı.

Reisin bu plânı başlangıçta çok iyi gitti. Sıradan bir balıkçı kayığı havasına bürünerek dolaştığı Tavşancıl sahilinde hiçbir sorunla karşılaşmadı. “İşler yolunda gidiyor” diye de çok sevindi Tüfekçi Ali. “Plânım iyi işliyor, başara-cağım inşallah” diye kendi kendine destek verdi. Plânın ikinci bölümüne göre, rüzgâr bir sürpriz çıkarmazsa, Hereke’ye varmadan ani bir rota değişikliği daha yapacak ve kayığın yönünü Karamürsel’e çevirecekti. Tam düşündüğü bu plâna geçecekti ki, hesapta olmayan bir olayla yüz yüze geliverdi. Rüzgâr aniden yön değiştirerek önce zayıfladı sonra da durdu. Tüfekçi Ali’nin silah yüklü kayığı da, körfez sularında sanki mıhlanıp kalmıştı. Gerekli manevrayı da yapamayınca kayığın kontrolünü kaybetti ve hatta bir ara panikler gibi oldu. Kayık, akıntıya kapılmıştı. Tüfekçi Ali, dümeni bırakıp yelkenlere müdahale edemiyor; onu yapmaya kalksa, kayık yönetimsiz kaldığından, belirsiz bir istikamete doğru sürükleniyordu. Zira körfezde akıntı yoğundu.

Ali Reis, rüzgârın yeniden güçlenmesi için beklemekten başka bir şey yapamayacağını çok geçmeden anlamıştı. İçinden, rüzgârın çıkması için dua ediyordu. Körfezde hangi noktada olduğunu da bilmiyordu. Zira kontrolü daha önceden kaybetmişti.

Tüfekçi Ali, bu çaresiz anında, birden gözlerinin kamaştığını hissetti. Elleriyle yüzünü gayri ihtiyarî kapatmak zorunda kalmıştı. Kuvvetle sıkılan projektörlerin ardından yüksek sesler, bağrışmalar geldi kulağına. Yakalandığını o anda anladı. Göz açıp kapayana kadarki sürede, ellerinde gemici fenerleriyle İngiliz subayları ve erlerinin kayığa doluştuklarını gördü. Subaylardan biri, küçük kayığın reisini teslim aldı. Teslim alır almaz üzerini baştan aşağı aradı.. Silahlı bir er çevik bir hamle ile mavzeri ona doğrultmuştu. O sırada diğer görevli subaylar ve erler, kayıktaki cephane sandıkları üzerine önceden yığılmış odunları denize dökmeye başladılar.

Görevli askerler yanlarında taşıdıkları tercümanı devreye sokmayı unutmamışlardı. Tim komutanı, gözaltına aldıkları Tüfekçi Ali'yi, kendi kayığında sorguya çekti hemen:

“-Nereden yükledin bu yükü?”

“-İstanbul,” dedi Ali Kaptan. Gayet soğukkanlıydı. Yüzüne doğrultulan el feneri, amacına ulaşamadığından, onun yaşadığı sıkıntıyı ortaya koyuyordu.

“-Nasıl olur!” diye hayretini dile getirdi İngiliz Subay, “Deniz devriyemize takılmadan nasıl geçebilirsin? İnanamıyorum!”

Kayığın reisi sustu. Fazla konuşmak istemiyordu. Ama ortada olanı da inkâr etmeyi anlamsız buluyordu. O esnada kayığın üzerindeki odunlar denize atılmış, silah ve cephane sandıkları ortaya çıkmıştı.

“-Bir başka yerden yükleme yaptığına eminim,” dedi İngiliz subay. “Bu, Gebze ya da Darıca olabilir.”

Arama timi, kayıktaki silah yükünün sözlü raporunu komutana verdi o sırada. İngiliz komutan hiç düşünmeden:

“-Kayığı, onu kullananla birlikte istimbota yedeğine alın,” diye emir verdi, “Bu gözü pek kayıkçının yanına bir de nöbetçi koyun. Yük, İstanbul Deniz Harekât Bölge Komutanlığına çekilecek!”

İngiliz komutanın emirleri eksiksiz yerine getirildi. On dakika sonra Tüfekçi Ali, yine kayığındaydı fakat bu kez kendi iradesi dışında başka bir yöne; başka bir savaş gemisinin yedeğinde gidiyordu. Silahlı İngiliz nöbetçi, ayakta; kayığın sahibi Tüfekçi Ali ise, cephane sandığı üzerinde oturmaktaydı. Nöbetçi, elindeki küçük gemici feneriyle, arada sırada yedeğinde bulundukları istimbota işaretler veriyordu. Yine fener sayesinde İngiliz er, gözaltında tuttuğu tıfıl Türk kayıkçıydaha yakından takip edebiliyordu.

Tüfekçi, kısıkrak kapana sıkıştığını gittikçe daha yoğun bir şekilde hissetmeye başlamıştı. Kaptan, istikametinin değişmesiyle akıbetinin de değişeceğine artık emindi. İşgal kuvvetlerinin İstanbul karargâhlarında başına neler gelebileceğini düşünmek dahi istemiyordu. Hapishaneye atılacağına kesin gözüyle bakmakla beraber kurşuna dizilebileceği ihtimalini de kafasından çıkarmıyordu. Zira silah ve cephane kaçırılması olaylarının yoğunlaşmasından dolayı cezaların ağırlaştırılarak artırılmasının gündeme geldiğini duymuştu. Askerî mahkemele-

rinin son günlerde idam kararları vermekte zorlanmadıkları zaten biliniyordu.

Tüfekçi Ali Reis, bozulan moraline teselli sağlamak gayesiyle cebinden sigara kutusunu çıkardı. Kutunun içinde, elle sarılmış sigaralar vardı. Birden aklına parlak bir fikir geldi. İnce, kupkuru yüzündeki hüznü ifade değışti; orada daha dikkat çekici mimikler oluştu. Fenerin ışıkları yeterli olmasa da, yüzündeki sevinç öylesine genişledi ki, bu sevinç, bir coşku halinde, hemen sözlerine yansıdı. Kutuyu, nöbetçi ere doğru uzatarak işaretle:

“-Sigara içer misin?” diye sordu. Kutuda bir adet normal sigara dışında iki adet de, içine esrar ekilmiş özel sigaranın olduğunu hatırlamıştı Tüfekçi Ali... Sessizce, İngiliz erin tepkisini bekledi.

“-Sigara,” dedi yabancı er. Sarışın, iri kıyım bir İngiliz’di bu er. Türkçe bilmediğinden İngilizce teşekkür etme gereği duydu. Dikkatlice yaklaştı Tüfekçi Ali’ye ve önce kuşkuyla ona baktı; sonra sigara kutusuna... Karar vermesi uzun sürmedi ve kayıkçının uzattığı esrarlı sigarayı alıp yaktı. Aynı andaikramı yapan reis de, içinde esrar olmayan sigarayı tütürmeye koyuldu.

“-Herhalde İstanbul’a hızla yol alıyoruz,” diye mırıldandı Ali Reis, eliyle işarette bulunarak. Etrafına bakındı. Hava hâlâ karanlıktı ve sis her tarafı iyice sıvamıştı. Buna rağmen Diliskelesi civarında olduklarına hükmetti. Sigara kutusuna yeniden sarıldı. Gözleri sürekli İngiliz askerin üzerindeydi.

Er, esrarlı sigaranın tesiriyle gevşemiş görünüyordu. Nitekim kaptanın ikinci esrarlı sigara teklifini de hiç itiraz etmeden kabul etti. Onu da içince silahı bir tarafa, el fenerini, bir başka tarafa bıraktı İngiliz er ve çektiği esrarın etkisiyle sandıkların üzerinde sızıp kaldı.

Plânın tıkır tıkır işlediğini gören Tüfekçi Ali, soğukkanlılığını koruyarak, sızan nöbetçinin silahını aldı usulca, feneri söndürdü ve ardından beklemeye koyuldu. Kayığın önünde hızla yol alan istimbottan hiçbir işaret gelmediğini anlar anlamaz, önce İngiliz erin belindeki kınından kasaturayı çekti aldı ve o kasaturayı, nöbetçinin göğsüne olanca kuvvetiyle sapladı. İngiliz er can havliyle yattığı yerden haykırarak sıçradıysa da kaptanın ikinci darbesiyle tekrar olduğu yere serildi. Burada bir süre can çekiştirdi. Vücudundan oluk oluk kan fışkırıyordu.

Tüfekçi, yeni can veren İngiliz erin cesedini denize yuvarlayıp kayığın istimbota bağlı olan halatına el attı; çabucak çözdü onu ve kayığın bu şekilde istimbotta bağlantısını ortadan kaldırdı. Kayık, denizin ortasında bir başına kalmıştı. Oysa İngiliz istimbota, hiçbir şey olmamış gibi İstanbul’a doğru yol alınmaktaydı. Duruma bakılırsa, kayığın yedekten kurtulduğu istimbotta fark edilmemişti.

Ali Kaptan, ilk iş olarak rüzgârın hızını ve yönünü tespit etti. Yelken

serenini, rüzgâr istikametine çevirdi ve hemen dümene koştu. Burada yelkenin rüzgârla dolmasını bekledi. Çok heyecanlıydı. Hiç durmadan dudaklarından dualar dökülüyordu.

Düşman gemisinin, kayığın kurtulduğunu tespit etmesi çok zaman almayabilir ve istimbot geri dönebilirdi. Bu kez yakalanması hiç de zor olmazdı. Bu sebeple bir an önce yol alması gerekiyordu. Nihayet kayığın yelkenlisi rüzgâr toplamaya başladı. Reis, kayığın rotasını bu arada belirlemişti; gideceği yön hazır-
dı. Kayık, çok geçmeden su üzerinde harekete geçti ve yol almaya koyuldu. Ama Tüfekçi rahat değildi, gözleri, kayığın yol aldığı istikamette değil, istimbotun geri dönebileceği rota üzerindeydi. Kayık olayı fark edilir edilmez, istimbotun geri geleceğini sanıyordu. İçindeki his, bir yandan da kuşkularını körüklemekteydi.

Kayıkcı, sıkıntılara rağmen soğukkanlılığını muhafaza etti, yelken ve dümen yönetimini bir arada ve başarıyla sağlayınca kayığın hızı arttı. İkinci bir devriye sürprizi de çıkabilirdi karşısına. O tehlikeyi de düşünmek zorunda kalınca rota da küçük bir değişikliğe gitmeye karar verdi. Kayığın başını direkt Karamürsel'e değil de, Tokmak Altunizade Çiftliğinin yer aldığı sahile çevirdi. Bu değişikliğin, kayığın hızını olumsuz etkilemediğini memnuniyetle gördü. Derin bir soluk aldı. Çiftliğin düz bir çizgi gibi sahile inen topraklarını kara bir şerit halinde görmüştü. 'Paçayı yırttım,' diye sevinçle yerinden hopladı Reis Ali, "Artık peşimden donanma da gelse, beni yakalayamaz!" diye haykırdı.

Tüfekçi Ali'nin, geri döneceğini sandığı istimbot, olayı Darıca açıklarında fark etmiş ve nitekim geri dönmüştü. Durumu, körfezdeki ikinci devriye gemisine de iletmişti. Biri İngiliz, diğeri Yunan iki devriye gemisi, Tüfekçi Ali'nin cephane yüklü kayığını, sabah gün ağarana kadar körfez sularında arayıp durdular, kasabanın kıyı şeridinde kadar sokulup dürbünlerle iskeleleri taradılar. Ancak hiçbir şekilde o elden kaçırılan kayığın izine rastlayamadılar. Çünkü kayık, Karamürsel'de değil, Kavak'ın Armutçuk Koyunda karaya çekilmiş ve düşman gemilerince tanınmaması için üzerine keresteler dizilmişti.

Reis Ali, kasabaya ayak basar basmaz, çevredeki bağ ve bahçelerde ne kadar çalışan çiftçi ve tarım işçisi varsa toplayıp hepsini kıyıya getirmişti. "Haydi, efeler, haydi Cengiz Han'ın torunları," diye gelenleri, kayığa yönlendirmişti. Kazmacılar, belciler ve diğer tanıdıkları, Tüfekçi Ali Ustanın ne yapmak istediğini önce kavrayamamışlardı. Herkes birbirine bakakalmıştı. "Dinleyin beni: Şu gördüğünüz kayık var ya," diye Tüfekçi Ali, gelenleri bilgilendiriyordu, "İç cephane doludur. Ankara'da ordumuz onu bekliyor. Elimizi çabuk tutup çelik halatla ya da başka bir şeyle, o kayığı hep birlikte karaya çekeceğiz. İmece yapacağız. Ve sonra üstünü kapatacağız! Şuradaki kerestelerle üzerini kapatacağız. Düşman gözünden irak tutacağız kayığı! Buna mecburuz!"

"-Neden yerinde durmuyor da, çekmemizi istiyorsun Ali Reis?" diye o bilinen

sorular yağmaya başlayınca, Tüfekçi, açıklamalarını çabuklaştırmak zorunda kaldı:

“-Vaktimiz pek yok. Hemen işe koyulmamız lâzım. Bana yardım edin! Bu kayık, karşı kıyıda İngiliz gemisine yakalandı ama Allah’a şükür düşmanın elinden kurtardık onu. Amma o gemiler peşimizdeler. Düşmanın, bu kayığı görmemesi lâzımdır, ey kahraman ırkımın çocukları!”

Sonunda herkes Tüfekçi Ali’nin niyetini de sözlerini de anladı ve onun ne kadar zorlu bir mücadeleden sonra sağ salım kayığı, düşmana değil, milleti için savaşınlara kazandırdığını öğrendi. Ve bir yandan bu yaman denizciyi, kahraman hemşerisini kutladılar, diğer yandan da, iskele kıyısında yığılı kereste ve tomrukları, seri bir biçimde karaya çektikleri kayığın etrafına dizmeye koyuldular.

Reis de, kayığın yelkenlerini ve direklerini indirerek, kısa sürede gerçeleştirilen kamuflaja katkıda bulundu. Her şey tam istediği ölçülerde ve kısa sürede tamamladığı için çok mutluydu. İmeceye katılan hemşerilerini tek tek kutladı, onların ne büyük ve hayırlı iş yaptıklarını övgüyle sıraladı.

İşçiler ve üreticiler, kayık boşaltma işi sebebiyle bahçelerde yarım bıraktıkları işlerinin başına döndüler. Aradan çok zaman geçmeden de körfezde iki yabancı devriye gemisini görülünce Tüfekçiye bir kez daha hak verdi orada olanlar. Kafalardaki pek çok soruya da cevap verilmiş oldu.

Reis Ali ve kayığı tehlikeyi atlattırmıştı atlmasına da, işi henüz bitmemişti. Denizden şimdilik gelebilecek bir tehlikenin olmaması, uykusuz ve yorgun kayıkçıyı memnun etmişti. Mücadeleyi kazandığını düşünüyordu. Ölümünden, onun hayat kesen çizgisinden dönüp bir kahraman olmak, bir hizmette şanlı bir iş yapıp dostlarının takdirlerini kazanmak bir lütuftu şüphesiz. Allah, kulunu zilletten nimete ancak böyle ulaştırılabildi. İlahî varlığa mahsustu bu murad. Ve nimet, iyi yürekli, çalışkan kulları için her zaman hazırdu onun katında. Kullarına ne çok merhametliydi O!

Silah ve cephane, bölgede olsun, kasabada olsun; en çok aranan malların başında geliyordu. Altın değerindeydi. Hele İngilizlerin ve Yunanlıların bu kasabaya bulaşmalarından bu yana, halkın, silah sahibi olma isteğinde âdeta bir patlama olmuştu. Zaman silaha sarılma zamanıydı. Zira ateşle imtihan dönemi artık başlamıştı.

Silah yüklü kayığın yaşadığı ilginç olay, bir yıldırım hızıyla çarşıya yayılmıştı. Yunan talanına canları sıkılan kasaba sakinlerine, bir bakıma moral olmuştu bu gelişme. Buralarda insanların gerçekten manevi desteğe olan ihtiyacı günden güne artıyordu. Aileler çözülüyor, analar evlatlarından kopuyor, kızlar, sevdalılarından ayrılmak zorunda bırakılıyordu. Babalar, evlatlarına cepheyi işa-

ret ediyordu. Anadolu'nun, cepheyi kaçınıcı işaretiydi bu? Ya analar ne haldeydi? Onlar da erlerinin, evlatlarının yolları üzerinde; yapabileceği, gücünün erebileceği hizmetlere amade olmaya hazırды. Beşikteki bebeler, yastıktaki çocuklar da, düşmanın sergilediği zulümleri ve yine onların bu ülkeye, bu ülkenin insanlarına katliam yapmaya geldiklerini bir zaman sonra öğreneceklerdi; öğrenmeliydiler!..

O günün bitmesini bekledi Tüfekçi Ali. Akşama Gökbayrak Taburunun kağnıları, Dereköy yolundan Kavak Koyuna inecekler, koruma altında tutulan bir kayık dolusu silah ve cephaneyi, gerçek sahiplerine ulaştırmak üzere İznik üzerinden Mekece yollarına intikal ettireceklerdi. Bunun için tabura haber tez elden gönderilmişti.

O gün akşama doğru, beklenen kağnılar gelmeden kasabadan meraklılar geldi. Meraklılar, toplam 8 kişiydi ve parlak eyerli, gösterişli başlıkları olan besili atlarıyla gelmişlerdi. Ali Reis, onlara da hiç zorlanmadan yaşadıklarını anlattı. Anlatırken de, İngiliz askerini kurnazca nasıl bertaraf edip öldürdüğünü eklemeyi de ihmal etmedi.

Gerçi artık insanlar eskisi gibi ölüm olaylarını 'vay anasını,' diye karşılamıyorlardı. Harp kapıdaydı; ölüm de olacaktı, yokluk da... Kayıkçı, bundan ötürü son gelenlerin iltifatlarını da kazanmıştı. Tüfekçi, zamanı ve insanları yerinde ve de iyi kullanan bir kişiydi. Bu yeteneği, ona ilgi sağlıyordu. Düşmana izini kaybettirdiğine inandığı kayığının başına topladı gelenleri:

“-Hadi çocuklar, iş başına,” dedi. Delikanlılar, birbirlerine bakıp kalakaldılar. Teklife şaşırmışlardı. Hep bir ağızdan ‘Ne işi be reis? Kayığı mı taşıyacağız?’”

“-Yok be aslanlarım, kayığın üstünü örten keresteleri...” dedi Ali Reis gülererek. Gençler de güldü. Tüfekçi devamla, “Hava kararmadan hazır edelim her şeyi...”

Kayığa siper olan tomruk ve keresteler, akşama doğru gençler tarafından kaldırıldı.

O akşam yatsıdan sonra kağnılara yükleme yapılabilmişti. Öyle olmasını, kağnılarla birlikte gelen müfreze kumandanı Koç Zeynel istemişti. Zira karanlıklar, müfrezelerin en önemli güvenlik kuşağını teşkil etmekteydi. Bu nedenle pek çok faaliyet zaten geceleri gerçekleştiriliyordu. Böylece düşman istihbaratının önüne geçmek mümkün oluyordu.

Tüfekçi Ali Reis, gece çok geç vakit atla kasabaya döndü. Öldürdüğü İngiliz askerden ganimet olarak aldığı tüfek ve kasaturası da yanındaydı. Evdekiler, daha önce aile reisinin yaşadığı serüvenlerin kıyısından köşesinden bir şeyler duymuşlardı ama uykusuz bir şekilde bekledikleri reislerinden bu kez daha detaylı bilgiler almayı umuyorlardı. Bir de adamı karşılarında İngiliz silahı ile görünce, heyecanları adamakıllı artmıştı. Tüfekçi'yi bekleyen sadece ailesi değildi elbette; meraklı komşuları da, kapısının önündeydi...

Ali Reise, evde önce sofrayı kurdular. Kurt gibi açtı; sofraya ne koydular midesine indirdi. Eşi Hidayet onu, sofrada hayranlıkla izledi. Daha önce kocasının bu denli zeki ve kahraman biri olduğunu düşünmemişti. Çocukları Sadi ve Zeynep de, çevrede namı hızla yayılan cesur bir babanın evlatları olma ayrıcalığını şu anda doya doya yaşıyorlardı. Ertesi sabah, mahalledeki arkadaşlarına, babalarının mertliğinden dolayı caka satabileceklerdi.

Yemekten sonra avluya çıktı Tüfekçi Ali. Komşuları da orta yere doluşup çullar üzerine oturdular. Hava, Temmuz sıcağını âdeta püskürtüyordu etrafa. Yapışkan sıcaklık, nemin de etkisiyle yayı bozuk barometre gibi durmadan yükselmekteydi. Reis Ali, evin avlusunda, uykulu ama elde edilmiş bir zafere ortak olmaktan mutluluk duyan topluluğa, denizdeki kutsal görevini ve o görevi yerine getirirken yaşadıklarını, bir defa daha anlattı. El ve kol hareketleriyle desteklediği hikâyesini anlatırken çok keyiflendiği anlaşıyordu.

Kayığı ile karanlık denizde ilerlerken, rüzgârın durması sonucu İngiliz gemisine nasıl yakalandığını, projektörlerin ve ışıldakların içinde birden nasıl çaresiz kaldığını, sorgulanmasına rağmen maneviyatını bozmayarak nasıl bir vekar içinde koruduğunu en ince detayına kadar, dinleyenlerine bir bir aktardı. Böylesi, kitaplarda okunur, masallarda, öykülerde söylenirdi ancak. Tüfekçi Ali anlatırken, yaşadığı serüvenin en can alıcı bölümüne girmenin işaretlerini de veriyor, ancak bunda acele etmiyordu. Nasıl olsa bu akşam uyku güme gitmişti. O halde yaşadıklarını, mahalle çevresine uzun uzadıya anlatmanın tadını doyasıya çıkarabilirdi.

İngiliz gemisine bir halatla bağlayıp çekilen cephane yüklü kayığındaki gavur nöbetçiye, esrarlı sigara vererek onu bertaraf etmesi ile ilgili bölümünü anlatmak, onun için çok heyecan vericiydi. Serüvenin üçüncü bölümünü teşkil eden ‘İngiliz’in kendi kasaturasıyla cehenneme gönderilmesi’ olayı ise, birebir mücadelede, Tüfekçi’nin ne denli kahraman olduğunu kanıtlıyordu.

Bu tepki bir bakıma, Karamürsel halkının, düşman istilâsına karşı gösterdiği başkaldırının eyleme dönüşmekte olan somut işaretinden başka bir şey değildi. Tüfekçi Ali, silah kuşanmış bir milis, bir asker ya da bir savaşçı değildi. Sadece işini yapan yaman bir denizci, korkusuz bir fedai idi. İngiliz askerinin göğsüne kasaturayı olanca hızıyla saplamış, işgalcinin ölmediğini görünce de, ikinci darbeyi yine aynı hızla yaralının kalp merkezine indirmekte hiç tereddüt göstermemişti. Fakat cephane sandıklarının üzerine fışkıran sıcak kan, onu çok etkilemişti. Fener ışığı altında fışkıran neredeyse bir oluk dolusu kan ve beklenmedik acı bir ölüm, Tüfekçi Ali Reisin, zaman zaman depresyonlara girdiğinde başvurup sığındığı esrarlı sigaranın, birden düşmana karşı kurtarıcı bir cam simidine dönüşmesi, hayatın bir cilvesi, bir başka ifadeyle, Allah’ın, şerden hayır çıkaran bir lütfu olmalıydı.

Kayıkçı Ali, anlatmaya devam ettiği deniz serüveninin son bölümü, denizcilik üzerine sergilenen tecrübeleri dile getirmesi açısından önemliydi. Düşman gemilerini yanıltan rota değişiklikleri ile rüzgârdan yararlanma usullerinin yerinde ve zamanında kullanılması gibi teknikler, elbette insan hayatını kurtarabiliyordu. Üstelik onca mal ve malzemenin de, elde kalma şansı yine o teknikler sayesinde yükselmiş oluyordu.

Sohbet, saatler boyu sürünce çocukların ve yaşlıların büyük bir bölümü, bahçedeki çullar üzerinde kıvrılıp uyuya kaldılar. Uyumayanlar, sohbet bitince evlerine döndüler. Hanımı, Ali Reise:

“-Çok yorgunsun, yat,” dedi sonunda. Kadın, gece boyu herkese laf yetiştirmeye çalışan eşinin gerçekten çok bitkin olduğunun farkındaydı.

“-Namazı kılar, öyle yatarım,” diye karşılık verdi kocası. Oturduğu yerden doğruldu. Oğlu Sadi, babasının anlatıklarını dinlemek için çok direnmişti ama sonunda uyku, akşamın ilerleyen saatlerinde, onu da gecenin bilinmezliğine hapsetmişti. On yedi yaşındaki kızı Zeynep ise gözlerini kırpmadan babasını dinlemiş, onun bahsettiklerinden kâh ürpermiş, kah gurur duymuştu. Yumuşak ve sevecen yüreği, babasının yaşadığı acı gerçekler karşısında hep hassas konumunu sürdürmüştü.

Ve gece sona ermek üzereyken Kayıkçı Ali’nin avlusu tenhalaştı. Uyu-yakalanlar da uyandırılıp evlerine gönderildiler. Koca reis, sabah namazına hazırlanıyordu. Hanımı Hidayet de, oraya buraya serilmiş pılı pırtıları toplamakla meşguldü. Kızı Zeynep dimdik ayakta idi. Gencecik, zarif bedeni hiç yorgun görünmüyordu. Kumral yüzünde hüznü olsa da, gençliğin o güzel saffeti, kiraz dudaklarında da, gür ve kıvrık kirpiklerinde de, hayatı özümsemeye devam ediyordu.

Annesinin ısrarına rağmen o gece yatmadı Zeynep. Uykusunu yenmeyi başarmıştı. Gece boyunca babasını dinlerken, onun kahramanlığına tanık olan o dakikaları, hüznü mü sevinç mi; ne olduğunu tam anlayamadığı bir ikilem içinde yaşarken, gözü hep babasının yanından ayırmadığı tüfek üzerinde olmuştu. Ali Reisin cesaretini simgeleyen kasatura ise silahın namlusunda takılı duruyordu. Sabah ezanı okunduğunda, odasına çekildi Zeynep. Kandili yanıyordu. Perdeleri sınıksız çekilmiş odada zaten az olan eşya sade, eski ama temizdi. Kör olası sivrisineklerden başı dertteydi. Gece kuşları da Bremen Mızıkacıları gibi hiç durmadan ötüyordu. Zeynep yatağını açmadı, onun yerine kandilin titrek ışığı altında çeyiz sandığını açmayı tercih etti. Gecenin sona erdiği bu saatte çeyiz sandığı açmak, aslında tüfek ve kasatura izlemekten daha hoş olsa gerekti. Yastık kılıfları, yatak örtüleri, mis gibi naftalin kokan dantelli patiska çarşaflar, daha insancıl görünüyorlardı; en azından saadet dolu bir yuvayı çağırıyorlardı. Sonra gümüş iplik sarma işiyle özel olarak işlenmiş yemeniler, kaftanlar ve de peşkirler, el emeğinin nadide sergisi gibi özen ve zarafeti yansıtıyorlardı. Çeyiz sandığında huzur dolu kendi iç dünyasını buluyordu Zeynep. Zaman zaman onu

açması da, bundandı... Genç kız, aralık duran oda kapısının gıcirtısıyla irkildi, irkilmekten de öte, âdeta yerinden sıçradı. Dış dünyaya bir an öylesine kapanmıştı ki, kapı gıcirtısı ona, komadan sıyrılan bir hasta şaşkınlığı vermişti. Başını hızla çevirdi o yöne Zeynep; yüreği heyecandan sanki yerinden fırlayacaktı. Zira kapının arkasında birinin olduğuna emindi.

“-Kim o?” diye seslendi Zeynep, sandığın başından kalktı, kandile uzandı.

“-Benim; baban,” diye cevap verdi Tüfekçi Ali, “Kapı aralıktı, merak ettim de...” Zeynep, kandil elinde, kapıya doğru birkaç adım attı. O anda babası da, kapının tam ortasında belirmişti. Yine elinde silah vardı, kasaturası da namlusundaydı. Genç kız elindeki kandili yükselterek biraz daha kapıya yaklaştı. Babası, kapıda âdeta dona kalmıştı. Kızını, onun acılı yüzünü görünce üzüldü. Oysa onu mutlu sanıyordu. Zeynep’in gözleri, elindeki silaha kaymıştı. “Tüfeği odaya asacaktım da,” diye fısıldadı adam.

“-Silahların hep kasaturası var mıdır baba?” diye tısladı genç kız. Sesi o kadar kısık çıkmıştı ki, güçlkle duyabildi babası.

“-Evet, vardır,” diye düzeltmede bulundu Tüfekçi Ali. Ona göre, sahip olduğu tüfekdiğerlerinden farklı, özel bir silahtı. Kızının hastalanmış olabileceğini düşündü. Zaten az önce de kapının aralık kalmasını garip karşılamıştı. Oysa Zeynep’in oda kapısı hiç aralık kalmazdı. O, aralık bırakılan kapılardan nefret ederdi.

“-Silahlar kurşun atarlar, değil mi baba?”

“-Evet.”

“-Madem kurşun atar da, ne diye kasatura takarlar?”

Adam, gayri ihtiyari elindeki mavzeri geri çekti. Kafası karışmıştı. Kızınınateşli silaha, kasaturaya aklını takmasına doğrusu anlam verememişti. ‘Nereden çıktı şimdi bütün bunlar?’ diye içinden geçirdi. Ama kızına da cevap vermek durumundaydı. Onun çok şuurlu bir kız olduğunu, sorgulayıcı bir dünya görüşüne sahip olduğunu biliyordu. İzah etmeye çalıştı:

“-Muharebe silahı olduğu için, Zeynep. Askerî silahtır bu...”

“-Askerî silahın sende işi ne?”

“-Hep anlattım durdum akşam: Biliyorsun ki İngilizler beni esir etmişlerdi. Kendimi korudum, düşman askerini alt ettim ve silahı da bana kaldı. Ganimettir bu ve haktır. Ölmeli miydim yani orada?”

“-Sen bir kahramansın baba; gururlandım seninle.”

“-Evet, öyleyse!..”

“-Ama niçin hep o silah elinde? Niçin kasatura takılı? Bu saatte de mi elinde olmalı onlar?.. Hiç dikkat ettin mi baba?”

Şaşırmıştı Ali Reis. Kızı, karşısında âdeta onu soru bombardımanına tutmuştu. Bir an ne diyeceğini bilemedi. Zeynep’in uyarısı üzerine başını çevirdi, tüfeğin kasaturasına göz attı. Neden baktığını bilmiyordu; sadece bakma gereği duymuştu; o kadar.

“-Şey, ama,” diye kekeleydi adamcağız. Denizlerin fatihi, gecenin kahramanı Tüfekçi Ali, çok zor anlar yaşamaya başlamıştı.

“-Etmedim,” dedi adam. Kızıyla hesaplaşan bir baba durumuna düşmekten rahatsızlık duydu birden ve bunu da dışarı aksettirdi. “Neden edeyim? Ortada ne var ki?”

“ Kasaturada kan var, baba,” dedi kız hışımla. “Kurumuş... Bir İngiliz kanı o!..”

“-Olsun; ne var bunda?.. Biz savaş durumundayız, kızım.”

“-Düşmanın kanı da olsa o, hiçbir şekilde çeyiz sandığımın yanında olmamalı. Uğursuzluk getirir.”

Tüfekçi Ali, kendisinden beklenmeyen bir refleksle parmakları arasındaki tüfeği kaldırıp göğsüne bastırdı. Sonra ikinci bir hamle ile odanın dışına attı kendisini. Kızının kan kokusuna olan şiddetli tepkisini kafasında ölçüp biçmeye çalışıyordu. Hiç böyle bir şey başına gelmemiştii. Odasına döndü.

Harpler de, kısa ölçekli çatışmalar da, tarih boyunca hep erkeklerin işi olmuştu. Ya Haçlı Seferleri?.. Hocalar, vaizler, erkeklere cihat farz; onlar din ve vatan için savaşa giderler diye, anlatmıyorlar mıydı? Ha 10. asırda Haçlı Seferi, ha 20. yüzyılda İngiliz Savaşı; savaşan asker için ne fark ederdi?.. Düşman, aynı düşmandı. Savaşı kazanan, sadece onuru değil, elde ettiği malı ve ganimeti de, ciğer söker gibi alıp götürürdü. Tarih boyunca bu hep böyleydi. Ve savaşta elde edilenlerin helâl olduğu, kutsal kitap Kur-an’ı Kerim’de de geçerdi pekâlâ. Ayrıca savaşanların silahlarının kanlı olması kadar da doğal bir şey olamazdı. Lakin her şeyi sıralı anlatabilen Tüfekçi Ali bunu, kızına anlatamıyordu.

Yorgunluktan iyice bitkin düşen ve gözlerinden uyku akan Tüfekçi Ali, nedense bu gece elinden hiç bırakmadığı, daha doğrusu bırakmadığı silahı, kızının tepkisi üzerine ocağın yanındaki peykeye fırlattı. Sonra kalkıp soyunmaya başladı. Kızının tepki dolu sözleri, aklından hiç çıkmıyordu.

Gün ağarmıştı iyice; sabahın yumuşak ışınları pencerenin sıyrılmış perdelerinden içeri süzülmekteydi. Odada, sivrisineklerin gece boyu süren ve kan emen saldırıları artık azalmıştı. Hanımı Hidayet ise yer döşeginde mışıl mışıl uyuyordu. Tüfekçi Ali’nin, yorgun bedeni, yer döşegine iner inmez uykuya teslim oluverdi.

Tüfekçi Reis Ali, o gün öğleye doğru yataktan kalktı. Günlerden Cuma idi. Öğle yemeğinden önce abdest aldı, sonra sofraya oturdu. Ne kendisi, ne ailesi, iki gün iki gece yaşanan o yoğun serüvenden hiç bahsetmediler. Günlük işlerine dönmüşlerdi artık. Eşi Hidayet, un tedarikinden söz ederken, Tüfekçi Ali, dükkânında gittikçe azalan işlerin ileride daha da kesatlaşabileceğinden duyduğu kaygıyı ailesiyle paylaştı. Buğday ve arpa gibi ekinlerin hızla karaborsaya düştüğü biliniyordu. Zaten yokluk hemen her yerde, her hanede kendisini çok önceden göstermeye başlamıştı. Para neredeyse kaybolmuştu, şeker bulunmuyordu. Bölgede bol yetişen zeytin sayesinde yağ sıkıntısı çekilmiyordu sadece. Ama yağhanelerin stokları da azalıyordu, çünkü zeytinyağı, kayıklarla İstanbul’a,

kağnılarla da Anadolu'ya taşınmaktaydı. Büyük yağ talebinin olduğunu Tüfekçi Ali'ye, Yağcıların Hüseyin söylemişti. Yağcıların Hüseyin, kasabanın en büyük yağhanesinin sahibiydi. Hatır sayılı zeytinlikleri de mevcuttu. Yağ piyasasını iyi bilirdi. Zaman zaman Hıfzı Kaptan'la ortaklıklarını da duyardı Kayıkçı Ali.

“-Allah bu milleti korusun,” dedi Tüfekçi, karısı Hidayet hanıma, “Düşman ayak basmazsa, her şeye ragmen kasabamız paçayı kurtarır. Mal mülk var çok şükür. Ancak yeni bir işgal daha olursa, mahvoluruz! Hanım, korkum ondandır.” “-Un işi n’olcak?” diye sordu karısı, “Kilerde kalmadı da...”

Tüfekçi Ali mırıldanarak karşılık verdi:

“-Değirmenci Saffet’le konuşacağım. Bir hâl çaresi buluruz elbet.”

Sofrada başka meseleler de ele alınıp tartışıldı. Çocuklar, konuşma ve tartışmaların hiçbirine katılmadılar, sessiz bir şekilde anne ve babalarını dinlemeyi uygun gördüler. Onlardan, kasabada yaşanan sıkıntıları bu şekilde öğrenme fırsatı bulabiliyorlardı.

Sofradan kalkarken Tüfekçi Ali, oğlu Sadi'ye:

“-Cuma namazına gitmeyi unutma” diye hatırlatmada bulundu. Peşinden sokağa çıktı. Çarşı camiine gidecekti. Yolda, eşek üzerinde sebze ve meyve satan zervevatçılarla konuştu, birdirbir oynayan mahallenin çocuklarını bir bir sevdi.

Eskiden beri çocuklara Cuma günleri akide şekerleri dağıtırdı. Artık akide şekeri de bulunmaz olmuştu. Bugün Cuma tatili olduğu için çarşıdaki dükkânı açmayacaktı. Tabakhane çayırında, Pir Ali ve Süleyman Kaptan'ın düzenledikleri yağlı güreşleri de bugün izlemeyi düşünmüyordu. Akşamki keyfi yoktu. Ayakları ağrıyordu. Ancak camiye erken girip vaiz efendiyi dinleyebilirdi. Çarşı Camiinin şadırvanına uğradı. Şadırvan da, camiin küçük avlusu da kalabalıktı. Selam verdi. Cemaat, topluca aldı selamı. Tüfekçi Ali, denizdeki gösterdiği üstün hizmetlerden dolayı orada tebrik edildi. Tebrik edenler arasında kasaba müftüsü Hakkı Bey de yer alıyordu.

Cuma vaazı için cemaatle birlikte camiye girdi, bir duvar dibine ilişti. Ayağının birini uzatmak zorunda kaldı. Ağrıyan ayağıydı bu. Romatizmadan çok çekiyordu. Zaten romatizma burada yaygın hastalıkların başında geliyordu; denizcileri ve deniz kenarlarını ziyadesiyle sevdiği şaka yollu anlatılır durulurdu.

Kasabanın vaizlerinden Hacı Zahit Efendi, kürsüde, vatanın uğradığı işgalin dehşetini herkesin anlayabileceği bir dille anlattı. Buna en canlı örnek olarak, kendilerini ve yaşadıkları kasabayı gösterdi. İstiklâl hareketlerinin, bir memlekette olduğu kadar, o memlekette yaşayan insanların da onurlarını ihya ettiği gerçeğini, yalın bir dille vaaz eden vaizin, aynı zamanda herkesi cihada davet eden söylemi, camii imamı Molla Şinasi tarafından hutbede tekrar edildi. Cuma hutbesinde, silahsızların ve korumasızların, düşmanın ölüm tehditleri karşısında, sığınabilecekleri alanlara kaçmalarının caiz olduğunu da anlatan camii imamı, eli silah tutanların ise mutlaka düşmana karşı direnmelerinin faziletine

dikkat çekti. Vatanın müdafaasının artık doğrudan millete ait olduğu da, hutbede ayrıca vurgulanmıştı. Cuma namazından sonra çarşıda bir kaynaşma meydana gelmişti. Birileri limanda, fabrika yolunda ve kayıkthane civarında ‘Düşman Geliyor!’ diye bağırarak herkesi ayaklandırmıştı. Aileler panik içinde kaçmaya hazırlanıyorlardı. Ortalık öylesine karışmıştı ki, kimse kimseyi dinlemiyor, neyin nerede, nasıl geliştiği de anlaşılmıyordu. Yetkili ve etkililer bile panik karşısında yapacak bir şey bulamıyorlardı. Arabası olan arabasıyla, olmayan yaya olarak, yürüyebilen kadın ve çoluk çocuk yollara düşmeye hazırlanıyorlardı. Yürüyemeyecek ve güvenli yerlere gidemeyecek yaşlılar ve hastalar ise kendi güvenliklerini sağlamaktan uzak, başlarına gelecekleri beklemekteydiler. Çok geçmeden, düşmanın geldiğine dair haberin doğru olduğu ortaya çıktı. Yaşanan kargaşa içindeki kasaba halkı, körfezin karşı kıyısından gelen askerî bir grup indirme gemisi gördüler. Panik daha da arttı. İnsanlar, yangından kaçır gibi evlerini, avlularını boşaltıyorlardı. Sadece kasabadan kaçmak istiyorlardı. Tek amaç oydu!.. Çığlıklar, çocuk ağlamaları her yanı sarmıştı.

Bir İngiliz askerî gemisi, kasaba limanına en yakın noktada demir atıp Yunan askerlerini, filikalarla kıyıya indirmeye başladıklarında, yüzlerce sivil insan, kasaba merkezini terk etmişlerdi. Başlarında hiçbir önder yoktu; olmaya çalışanlar ortaya çıktılarsa da, şirazesini kaçırmış kantar misali kitlesel hareket karşısında tutunamadılar. ‘Canı koruma’ güdüsü, kontrolü güç bir anarşi hareketine dönüşmekteydi. Panik, her şeyi darmadağın ettiğinden ve de akılları dumura uğrattığından, bilhassa kadınlar, en yakın varlıklarını bile, yani kendi çocuklarını bile ayakları altında çiğneyip geçebiliyorlardı.

Feci manzaralar resmeden panic yüklü bu göç, Sarpdere’den Karapınar ve Oluklu Köylerinin sırtlarına kadar aralıksız ve hatta soluksuz sürdü. Bir kadın kalp krizinden yolda can verdi. İki çocuk feci şekilde ezilerek yaralandı. Bağırarak, fenalık geçirip yol kenarına yıkılıp kalanların sayısı gittikçe kabarıyordu. Yardımlaşma da sanki birden unutulmuştu. Karapınar ve Oluklu köylerinin sırtlarında, çılgın ölüm yürüyüşü, daha kısa mesafeli yarış moduna inivermişti. Canları burunlarına dayanıp tık nefese düşenler, oturup soluklandılar. Düşmanın, kendilerini takip etmediklerini ancak burada anlayabilmişler, sonunda daha sakin olabilecekleri düşüncesine varabilmişlerdi. Nihayetinde muhakeme yeteneklerinin de var olduğunu, bunu çıkarları ve emniyetleri için kullanabileceklerini kavramışlardı. Ama korkunun tahrip kalıplarını üzerinden atamamışlardı; o korku, dağları bekliyordu!

Karapınar Köyü yamaçlarında bu kitlesel kaos yaşanırken, 400 kişilik Yunan Taburu tam teçhizatlı olarak kasabaya girdi. İlk işleri, resmî kurumların çevresini sarmak oldu. Sarıkum’daki askerlik şubesi binasını karargâh olarak kullanmayı kararlaştıran Yunan Taburu Komutanlığı, liman sahasında iskeleler ve kayıkthane çevresinde de askerî güç bulundurmaya hedeflemişti. İşgalde bir

bölük asker de çarşıya daldı, açık buldukları dükkânları talan edip kapalı olanların kepenklerini ve kapılarını kırdı. Burada yakaladıkları esnafları gruplar halinde toplayıp hükümet konağı önüne getirdiler. Saldırıya karşı direnen, Perende İsmail ve Terzioğullarından Arif, Yunan askerlerince cadde ortasında silahla vurularak şehit edildiler. Öte yandan varlıklı gördükleri, çoğu önceden boşaltılmış evlere ve işyerlerine dalan askerlerin yağmaları devam ediyordu. Felçli olduğundan ayakları tutmayan yaşlı subay emeklisi Ömer Sabit Bey, sıtmadan dolayı hasta yatan kız kardeşinin odasında, tahta bir sandalyede oturmaktaydı. Üzerinde, vücudunu sımsıkı saran bir battaniye duruyordu. Bir çocuğu ile yıllar önce dul kalan ve hayatta ondan başka kimsesi olmayan kız kardeşi Rahime, hasta olduğundan, dağlara kaçan kafiylede yer alamamıştı. Hasta, biçare kardeşler, evlerinde, endişe içinde beklerken iki Yunan eri, önce evin avlusuna, daha sonra da sofaya girmişti. Biri yatakta, diğeri sandalyede iki hasta kardeşi gören Yunanlı erlerden biri, Ömer Sabit Bey'in tam göğsüne silahının dipçliğini indirdi. Yaşlı subay, dipçik darbesiyle sandalyenin üzerinden devrilip yere düştü. Buna rağmen hiç sesini çıkarmadı, tek hareket edebilen sağ eliyle, üzerindeki battaniyeye tutundu, sanki onun, üzerinden kaymasını istemeyen bir hali göze çarpıyordu. Kendisini zorlayarak tekrar sandalyesine ilişti. Diğer Yunanlı asker pis pis sırtarak tüfeğinin kasaturasıyla, yer yatağında ateşler içinde yatan Rahime'nin yorganını nobran bir tavırla açtı. Rumeli Türkçesiyle:

“-Demek siz kahramansınız komşi,” dedi. “Bizi mi beklemeye karar verdiniz?” Söyledikleri havada kaldı Yunanın. Kimseden çıt çıkmadı. Ömer Sabit Bey'i dipçik darbesiyle yere düşüren Yunanlı er, evin üst katına çıktı, diğeri sofadaydı. Gözleri, yatağında hem rahatsızlıktan, hem de korkudan tir tir titreyen kadındaydı. Onu, vahşi bakışlarıyla tehdit ediyordu.

“-Türkçe biliyorum,” dedi Yunanlı er. “Çok uzun süre de soydaşlarınızın arasında kaldım. Söyle bakalım komşi, altınlar nerede? Çabuk olsanız iyi olur; vaktimiz dar.”

Ömer Sabit Bey'in, hastalığın verdiği ağır tazyikten dolayı refleks ve konuşma kabiliyeti son derece sınırlıydı. Vücudun sol tarafı hiç tutmuyordu, boynunda kireçlenme vardı ve kıpırdayan sağ kolunda da müthiş ağrılar dolaşıyordu. Canı burnunda;

“-Altın maltın yok,” dedi. Nefesi daraldığından zor kelam edebiliyordu. Zaten konuşma güçlüğü çekmekteydi. “Hastayız; görmüyor musun? Söyle arkadaşına... Aşağı insin... Sonra da çıkın gidin evimden.”

O sırada yukarı odalardan birinde gürültüler gelmeye başladı. Belli ki Yunanlı er, ortalığı alt üst ediyordu. Yükte hafif, pahada ağır şeyler arıyor olmalıydı. Savunma yapıp eşyalar saklanamadığından, her şey ve her yer, yağmaya son derece müsait görünmekteydi.

“-Eğer söylemezsen, evin darmadağın olacak, bunak komşi,” diye şımarık bir eda ile güldü Yunan asker, “Akıllı davranmanı tavsiye ederim. O yukarıda olan arkadaş var ya,” diye Türkçe tehditlerine devam etti. “Sapığın biridir. Kızmaya

başladı bak. Evde ne varsa dağıtacak, kırıp dökecek. Söyleyin küpelerin, takıların yerini, teslim edin Osmanlı altınlarını; kurtulun... Biz de çekip gidelim! Dediklerimi yaparsanız, hayatınızı garanti ederim.”

Yukarıdan gelen gürültüler gittikçe artmaktaydı. Odada ne varsa, Yunanlı erin tekmeleri ve sahip olduğu silahının dipçığı ile kırılıp dökülüyordu. Yağmacı er, aradığını bulamamış olmalıydı.

Sofadaki er, Ömer Sabit Bey’e bağırdı:

“-Yukarıdaki Allah’ın belâsı adamı susturmalıyız. O Türkçe bilmez. İstedliğini elde edemezse tam bir canavar olur!”

“-Ancak kendinin canavarı olabilir o...” dedi hasta adam, “Söyle arkadaşına, bak rahat dursun! Bizden ne istiyorsunuz. Çekin gidin evimden!”

“-Meydan okuyorsun, ha!” diye diklendi Yunanlı er, Ömer Sabit Bey’in etrafında dolaşmaya başladı. “Canına mı susadın sen?” Bu ne cüret!” Silahını omuzladı, ateş edecekmiş gibi göz-gez-arpacık hareketine girdi. Sabit Bey, son derece soğukkanlı bir tavırla sandalyesinde oturuyordu. Askerin tehditlerine pabuç bırakmaya hiç niyetli değildi. Olanları dehşetle izleyen kız kardeşi Rahime, çaresiz kalmanın kahredici ezikliğini yaşamaktaydı. Korkudan soluğu kesilecekti neredeyse.

Üst kattaki Yunanlı er, öfkeyle indi sofaya. Ağzından tükürükler saçarak konuşmaya başladı arkadaşıyla. Ortalıkta kayda değer bir şey bulamadığını söyledi, sonra gitti kasaturanın ucuyla, Ömer Sabit Bey’i taciz etmeye başladı: “-Ne diyor? Konuştun mu?” diye burnundan soluyarak söylendi: “Bu evde Osmanlı altını yoksa, hiçbir yerde yoktur. Eğer yerini söylemezlerse, burayı başlarına geçireceğim. Ve bir şey daha yapacağım...” Birden kahkahayı koyuverdi. “Ne yapacağımı söyle şu maymun suratlı Türk’e.”

“-Ne yapacaksın?”

“-Yataktaki kadına tecavüz edeceğim. Nesi oluyor? Karısı mı?”

“-Ne bileyim ben.”

“-Söyle ona, sor!.. Hepsini mahvedeceğim. Hem de adamın gözleri önünde... Mataran da kanyak var mı?”

“-Yok daha neler? Bu sıcakta mı? Bak Krılanus bu kadın hasta. Sıtma olmuşa benziyor... Adam da öyle... Yerinde duracak halleri yok. İşe yarayacak bir şey varsa alıp onları, gidelim.”

“-Asla,” dedi. Krılanus sarhoştı. Yukarıda, matarasında zula ettiği kanyağından içmişti. “Sen korkağın birisin. Kim bilir Yunanistan’da Türklerle çok bir arada kaldın. Onlara arka çıkman bundandır, belki de.”

“-Saçmalama. Sen içmişsin zaten. Böyle hastalarda, aradığımız olamaz. Şehrin daha zenginlerine gidelim, hadi.”

“-O kadar vaktimiz yok. Az sonra çağırırlar toplanma bölgesine. Bol bol nöbetler başlar. Bir yere gidemeyiz o zaman.”

“-Görmüyor musun, evler boş; herkes kaçmış... Bir evden de ancak hasta olmayanlar kaçır. Varsa da altınları, paraları onlar yanlarına almışlardır. Düşünsene!”

“-Öyle mi?” diye kahkahayı bastı. Krılanus, “Bu Türk’e öyle bir ders vereceğim ki, ömrünün sonuna kadar, beni de, burada olanları da unutamayacak. Delirtceğim onu!”

Hışım la eğildi sarhoş er. Hasta kadının üzerindeki yorganı savurdu attı. Hasta kadın güçsüz ve bir o kadar da gözlerinden korku yüklü bakışlar fırlatıyordu Yunanlı askere.

Arkadaşı Makrinos’un direnmesine rağmen Krılanus, tüfeğini yere atıp belindeki fişekliğı çözdü. Pantolonunu indirmeye hazırlanıyordu ki, arkadaş ı tarafından bir kez daha uyarıldı. Makrinos’un bir gözü de, bir heykel donukluğu içinde sandalyede oturan Türk’t eydi; onun nasıl bir tepki vereceğini öğrenmeye çalış ıyordu.

Tanıyor ve biliyordu ki, Türkler, namus ve iffet konusunda son derece duyarlıydılar. Tepkisiz kalmaları mümkün değildi. Fakat Ömer Sabit Bey, hiç öyle görünmüyordu. Son derece sakindi ve hatta kayıtsız görünüyor denilebilirdi. Bakışları, önünde sabit bir noktaya takılıp kalmıştı.

Makrinos, Ömer Sabit Bey’in, refleks ve tepkiden uzak sükûnetini normal bulmamıştı. Uyarılarını kesti ve bu sessiz Türk’ü gözaltında tutmaya karar verdi. Naralar savurarak kendinden geçmiş bulunan ve hasta kadının üzerindeki pijamaları parçalamaya kalkışan Krılanus, artık onun umurunda bile değildi.

Uğradığı fiili taciz ve saldırıya karşı daha fazla dayanamayan hasta kadın ise şoka girmiş, göz pınarlarına yığılan yaşlar, donmuş kalmıştı.

“-Katılsana bana!” diye kahkahalara boğularak haykırdı Krılanus, “Kurban elimizin altında! Hadi durma!”

Yunanlı mütecaviz er, tam dizlerinin üzerine çöküyordu ki Markinos, içini kemiren endişenin kaynağını hissetmiş, felçli adamın aşırı sükûnetinin altında yatan tuzağı son anda fark etmişti. Durumu fark eder etmez tüfeğini Ömer Sabit Bey’e çevirdi ama geç kaldı. Felçli adam, o anda üzerindeki battaniyeyi kayd ırdı. Ve tabancalı eli ortaya çıktı. Elin çıkmasıyla da tabancanın ateş alması bir oldu. Tabancadan çıkan kurşun, Makrinos’un sol yanağından girmiş, ense kökünden çıkmıştı. Er, olduğu yere sırt üstü devrildi. Kasketi bir tarafa, tüfeğı diğer tarafa uçtu. O, yıkıldığı yerde can çekişirken, kadına tecavüz etmeye kalkışan arkadaş ı, tabancanın sesiyle, çöktüğü yerden zıpladı, tüfeğini kapıp, şuursuz ve şaşkın hareketlerle öldüreceğı düşman ını aradı. Döndü; bakındı. Büyük bir paniğin girdabına yuvarlanmış görünüyordu. Ömer Sabit Bey, az önce evi kırıp döken, gasp ve hayâsızlığı ebedi bir kahraman edasıyla sergileyen bu Yunanlı askeri de çok kolay avladı. Eski bir subay olmanın verdiği tecrübeyle zekâsını birleştirebilen ve hasta olmasına rağmen oyununu ustalıkla oynayan Ömer Sabit Bey’in soğukkanlılıkla sıkıttığı ikinci kurşun, Krılanus’un hayalarını parçaladı. Korkunç bir haykırıyla yere serilen bu ikinci av, arkadaş ından ve kendi vücudundan boşanan kan göleti içinde, çırpına çırpına can verdi. Hasta kadın Rahime ise baygınlık geçirdiğinden, olan bitenden pek haberi olmamıştı.

Silah seslerini duyan çevredeki Yunan askerleri çok geçmeden evi sardılar. Önce, içeride neler olduğunu anlamaya çalıştılar. Sesiyle, bağıştılar. Karşılık alamayınca bir manga asker, aynı anda sofaya daldılar. İki Yunanlı askerin kanlı cesetlerini görünce, çılgına döndüler. Emekli Türk subayı, artık sonunun geldiğine inanarak, baldırının altında gizlediği tabancasına bir kez daha asıldı. Aynı anda Yunanlı askerler toplu ateşle karşılık verdiler Ömer Sabit Bey'e. Adam, vücuduna isabet eden kurşunlara vakur bir şekilde karşı koyarken tabancasındaki son kurşunu, önündeki yer yatağında yatan ablasına gönderdi.

“-Abla beni affet,” diye haykırdı, “Namusumuzu, bu at hırsızlarına teslim edemeyiz!”

Ağabeyin kurşunuyla yatağında vurulan Rahime Kadın, ölümle pençeleşirken, Ömer Sabit Bey her şeye rağmen görevini yerine getirmiş olmanın huzuru içinde, ruhunu teslim etmişti bile. Topluca ateş etmek suretiyle onu mermiye boğan Yunan askerleri, hırslarını alamamışlar, emekli Türk askerinin cesedini tekmelemişlerdi. Yunan manga komutanı, olup bitenleri anlamaya çalışarak yatakta son anlarını yaşayan Rahime Kadının başına dikildi. Ağabeyin kurşunu tam kalbine isabet etmişti. Yarı çıplak vücudundan dışarı kanlar, sütunlar halinde fışkırıyordu. Yatağın içi de, yanı da, kızıl küçük bir kan gölüne dönüşmüştü âdeti.

“-Neden adam, kurşunu bize değil de, bu kadına sıktı?” diye ortaya bir soru attı Yunanlı manga komutanı. “Aklım karıştı benim. Nedenini bilen varsa, söylesin!” Yunanlı askerlerden biri, karşılık verdi:

“-Şurada ölü yatan Markinos sağ olsaydı, o bilirdi. Çünkü, Türklerle uzun yıllar birlikte yaşad.”

“-Burada bilecek başka kimse yok mu?”

Kimseden cevap gelmeyince manga komutanı çenesini kapattı. O anda Rahime Kadın da son nefesini vermişti. Yunanlı komutan, ölen kadının taciz edilerek tecavüze uğramak üzere iken ya da tecavüze uğradığı anda, Türk erkeğinin tabancayı, önce iki Yunanlı ere; sonra da, kendi hanesinden olan kadına doğrulttuğunu, çılgınlığın son kanlı perdesinde ise kendilerinin de yer almak zorunda kaldıklarına hükmetti. Raporu bu şekilde düzenleyecekti ama Türk erkeğinin, mağdur ve mazlum olan biçare hasta yakınına neden ölüme gönderdiğini hâlâ anlayabilmiş değildi.

Yunan Tabur Komutanı Binbaşı Samendrekos'un emriyle, kasabada rastgele belirledikleri evlere dalan tabur iâşe sorumluları, buralardaki evlerde ele geçirdikleri dana, koyun ve keçi gibi hayvanlar ile kilerlerde buldukları un ve baklagillere el koyuyorlardı. Yunanlı birliğin adına yapılan talan, akşama kadar sürdü ve canlı hayvanlar bir bahçede kesilirken, diğer yiyecekler at arabalarıyla Sarıkum askerlik şubesi binasına taşındılar. Bu yiyecekler, akşama birlik için kaynatılacak kazanlara atılacaklar ve yemek haline getirileceklerdi.

Yunan tabur komutanı Binbaşı Samandrekos'un emirleri sadece askerlerinin iâşesinin temini ile ilgili değildi. Kasabanın sahili de dahil, liman depoları,

kayıkhane ile iskelelere bağı kayıkhanelerin ve ayrıca yazın depo olarak kullanılan yağhanelerin baştan aşağı aranması ve kendisine bu konuda rapor verilmesi emri de, alt birimlere iletilmişti. Şayak fabrikasını, denetleme bahanesiyle işgale giden Yunan mangası ise kısa sürede süngüleri düşmüş kurşun asker olarak geri dönmek zorunda kalmışlardı. Orada, her şeye hakim küçük bir İngiliz birliği görev yapıyordu ve kendilerinden başkalarının orada bulunmasından hiç hoşnut olmayacaklarını, Yunanlılara açıkça iletmışlerdi.

Yunan komutanı, kendisine alelacele askerlik şube binasında kurulan küçük karargâhın küçük komutanlık odasında; elleri arkada dönüp duruyordu. Asayişle ilgili gelen raporlar çok canını sıkıyordu. İşlerin ters gittiğini düşünüyordu. Bölgenin en büyük ekonomik varlığı olan şayak fabrikasından, İngilizler tarafından kibarca kovulmaları, üstüne üstlük İngilizlerin, çevrenin asayiş ve kontrollerine hiç katkı sağlamadan fabrikanın ekonomik gücünden doğrudan faydalanmaları, ona fena halde sıkıntı vermişti. Şu İngilizler çok oluyorlardı! Günün akşamına kadar kasabada ve çevre köylerde meydana gelen çatışmalarda 18 Türk ve Müslüman ile 3 Rum, 1 Ermeni ve 7 Yunanlı askerin ölmeleri, sıradan bir asayiş hadisesi olarak görülmemeliydi. Ortada sıkıntı vardı ve bu sıkıntı çok ciddi ölçülerdeydi. Bölgedeki Rum ve Ermeni azınlıklardan umdukları destek sağlanamamaktaydı. Buraya son defa gelinmesinin tek nedeni vardı, o da; İstanbul'dan kaçırılmakta olan silah ve cephanenin stratejik noktalarını çökertmek ve bu organizasyonu destekleyen kasaba halkını, maddi ve manevi olarak dumura uğratmaktı. Bu plânın bir parçası şu an uygulanmaktaydı ve olumlu neticeler doğuracağına inanılıyordu. Ancak o çok konuşulan ve faal olan silah menzil hattının net bir şekilde ortaya çıkarılıp yok edilmesi gerçekleştirilmiş değildi; onunla ilgili henüz en ufak bir ize dahi rastlanmamıştı. Yunanlı tabur komutanının en önemli derdi de buydu... Odasında son derece öfkeli ve kırıcıydı. Astlarına sürekli bağıırıyor, azarlayıp tehditler yağdırıyordu. Yunan karargâhında, akşam yemeği, herkesin burnundan gelmişti. Bütün bu tepkiler, sonuçta gözaltında tutulan suçsuz kasabalılara yansıyor. Yunan askerlerince Handem binasının bodrum katına getirilen bazı Karamürselliler burada çeşitli işkencelere uğramaktaydılar. Komutanları, köpürüp sağa sola bağırdıkça işkenceci erler, hırslarını, tutuklanarak ellerine teslim edilmiş savunmasız Türklerden alıyorlardı. Her işkencecinin tek görevi vardı; İstanbul'dan bu kasabaya getirilen silah ve cephanelerin yerlerini öğrenmek ve kaçakçılık noktalarını belirlemektir! Nitekim gittikçe ağırlaştırılan işkenceler sonucu üç Karamürselli gece yarısı, zincirler ve bukağılar altında son nefeslerini vermişlerdi.

Aynı saatlerde Yunanlı Binbaşı Samandrekos, gizlice Tepeköy ve Merdi-göz'den getirttiği biri Rum, diğeri Ermeni olan iki köylüyü, odasına aldı. Onlarla çok özel görüşmeler yapacaktı. Tanıştılar. İstanbul'daki Büyük Rum Cemaati Vakfından söz etti Yunanlı subay. Rum'un görmesi için, masanın üzerine, kapağında Fener Rum Patrikhanesi amblemi bulunan küçük bir kitapçık bırakmayı da ihmal

etmedi. Rum Krilyas ile Ermeni Eticiyan birbirlerine baktılar. Subayın, bir şey söylemeden, içinde ne olduğu bilinmeyen küçük bir kitapçığı ortaya sürmesine pek bir anlam verememişlerdi. Yunanlı binbaşı, karşısına önder olarak getirilen Rum'un, dünyadan habersiz sıradan bir köylü olabileceğini zannetmişti. Adam, o izlenimi veriyordu. Ancak öyle olmadığı, çok geçmeden anlaşılacaktı.

“-Ben anlamam o kitapçıktan,” dedi Tepeköylü Rum, “Fener Rum Kilisesinin, sizin kastettiğinizle ilgisi ne; onu da anlayamadım?”

“-Sizin cemaatiniz yok mu İstanbul'da?” diye tersledi Binbaşı Samandrekos. Yerli Rum'un çıkışı, dudak bükmesine neden olmuştu. “Kiliseye gitmez misiniz yoksa?”

“-Duyarım adını fakat tanımam!” dedi kararlı bir tavırla Krilyas, “Cemaat, taş-rayla pek ilgilenmez bilebildiğim kadar. Kiliselerle ilgilenirler mi; onu da biz bilemeyiz...”

“-Sizin adınızı bunlar verdi, efendi,” dedi binbaşı, “Neyse, biz meselemize gelelim. Yarından itibaren hazırlıklara başlıyorsunuz. Neye ihtiyacınız varsa, onu biz sağlayacağız.”

“-Nedir o? Hayır ola?..” diye hayretini bildirdi Krilyas.

Yunanlı subay esip gürlledi:

“-Bana aptal numarası yapmayın! Konuşmamızın başında da aynısını yaptınız. Gelişmeleri bilmiyor musunuz? Artık buralarda Osmanlı yok. Biz varız; soy-daşımız olarak sizler varsınız. Anlasanıza; atalarımızın toprakları tekrar bize dönüyor. Ama görünen odur ki, bu pek kolay olmayacak. Türkler direnip bize engel olmaya çalışıyorlar. Önlerini kesmeliyiz onların. Çetelerine karşı çeteler kurmalıyız. Burada, bu topraklarda artık dişe diş, kana kan çatışmanın zamanı geldi. Siz de, Ermeni komşularınız da, en kısa sürede silahlanmalısınız. Başka şansınız kalmadı. Bakın, Türkler bugün bize nasıl başkaldırıyor, saldırıyorsa, yarın sizlere de aynısını yapacaklardır. Kendinizi savunma durumuna düşeceksiniz. Neyle savunacaksınız? Elbette silahla ve kuracağınız örgütünüzle. Derhal hazırlanmalısınız!”

Tepeköylü Rum, kısa bir süre düşündükten sonra:

“-Buna tek başıma karar veremem,” dedi.

“-Gidin köyünüzde anlatın bu gelişmeleri. O zaman size hak vereceklerdir. Varlığınızı korumanız için karşı çıkanlar olsa bile onları ikna etmeniz gerekecek. Eminim ki köy sakinleri, hadiselerin içyüzünü tam olarak bilmiyor”

Krilyas:

“-Doğrudur. Sonra çekiniyoruz... Komşuluk hakları...”

“-O söyledikleriniz eskidendi; şimdi hükmü kalmadı... Tedbirli olmazsanız Türklerin saldırılarından yakanızı kurtaramazsınız. Bir bir kelleleriniz gider. Biliyor musunuz Krilyas Efendi, sadece Karamürsel'de bizim bildiğimiz dokuz çete var. Hepsisi de Türk!.. Bu çeteler, yarın biz gidersek, size saldıracaklar. Bunu anlatmaya çalışıyorum. Artık ok yaydan çıktı; komşuluk ilişkileri bir başka bahara...”

Binbaşı Samandrekos, sözlerinin arasında Ermeni Eticiyan'a döndü; ona Rumca bilip bilmediğini sordu. Bildiğini öğrenince, “Siz de,” diye heyecanlı bir ses

tonuyla devam etti, “Aynı şeyler, sizin için de geçerli!.. Hemen teşebbüse geçmeniz gerekiyor. Müdafanız için bu şart... Örgütlenmelisiniz. İrkdaşlarınızı ve dindaşlarınızı bu örgüte hazırlamak da sizlere düşüyor. Onların önderleri olarak buraya çağırıldınız ve itibar görüyorsunuz. Bunun gereğini yapın. Geleceğiniz için bu söylediklerimi yapmak zorundasınız. Yoksa sizi buralardan sürerler ve belki de topunuzu yok ederler!”

Eticiyan gayet sakindi. Ve hatta durmadan gereksiz yere öfkelenen Yunan subayına, çıkışlarından dolayı kızgın olduğu söylenebilirdi. Binbaşı Samandrekos’a:

“-Bizim o konularda faaliyetlerimiz vardır,” dedi,

Masadaki gemici fenerinin kirli sarı ışığı altında keyifle gülümsedi Yunan subayı, “Bu iyi haber işte,” diyerek sandalyesinde kaykıldı, “Bana, silah ve cephane talebinizi iletin. En kısa zamanda eylemlere geçmeniz koşuluyla tabii...”

“-İzmit Bahçecik’te, Köseköy’de işbirliği yaptığımız çetelerimiz var,” diye konuştu Eticiyan, “Onlar eylemde... Bizler de bugün yarın çıkarız çatışma meydanına. Zira ortam gergin...Biliyorum Türkler, bize de, Rum komşularımıza da pek tekin gözle bakmıyorlar. Bütün bunların farkındayız. Kumandan, siz, bizim adımıza mühimmatları Tepeköy’e gönderirsiniz. Krilyas mutlaka bir yolunu bulur, mühimmatı bize intikal ettirir.”

“-Olmaz, olmaz,” diye itiraz etti Binbaşı Samandrekos, “Size, şerefli bir ordunun mühimmatı verilecekse, bunun bir kuralı olmalı. Bakın dostlar; sizler, mahalli çeteler adına, ben ise bir ordu adına konuşuyorum: Siz talep edeceksiniz, biz değerlendireceğiz. Merak etmeyin, sorun çıkmaz.” Krilyas’a çevirdi başını binbaşı. “Şayet elinizi çabuk tutmazsanız, ileride çok pişman olabilirsiniz. Bu akşam konuşacaklarımız bu kadar. Gitmeden taburda akşam yemeğinizi yiyebilirsiniz.” Yunanlı subayının konukları gitmek üzere kalktılar. Kapıya yönelmişlerdi ki, ev sahibinin son sözleri arkalarından onları izledi:

“-Taleplerinizle, tabur levazım subayı Teğmen Andirayanus ilgilenecektir.”

Aynı gece bir başka gizli mekânda, Osman Nuri Bey, Danki Emin Bey, Cavit Bey ve Hıfzı Kaptan, İstanbul’dan özel bir görevle gelen ve Karamürsel’de kendisini kumaş tüccarı olarak tanıtan Muavenet Bahriye Grubundan Üsteğmen Abdurrahman Bey’le, gizlice buluşmuşlardı. Kasabanın Çamçukur Köyü civarında, تنها bir bağ evinde bir araya gelmeleri bile güçlüklerle sağlanmıştı. Çünkü her taraf toz dumandı ve güvenlik sorunları yaşanmaktaydı.

Abdurrahman Bey, birkaç gündür kasabada olduğundan Yunan işgaline bizzat şahit olmuş, etrafı kana ve ateşe boğan acımasız yağmaları; dipçiklenip sürükletilerek, hükümet dairesi önünde toplatılanları ve burada da baştan aşağı dayaktan geçirilenleri, gözleriyle görmüştü. Panik esnasında, sokaklarda çıldırmasıyla ağlayarak ana babalarını arayan çıplak ayaklı çocukların dramı karşısında Abdurrahman Bey gözyaşlarını güçlüklerle tutabilmişti. Karamürsel’in, kayıtlara ve

sözlere sığması imkânsız acılarına, bundan daha yakın tanık olunamazdı zaten. Ve genç Üsteğmen, ağır bir utancın görünmez kasırgası altında öylesine ezildiğini hissetti ki, bir imparatorluğun bile nasıl böyle kısa sürede zillete düşebileceğine inanmakta zorlandı. Asıl onu zorlayan ve ruhunu çökerten şey, siyasi ve askerî faturayı, hiçbir sorumluluğu ve vebali olmayan sivil halkın ödüyor olmasıydı.

Akşamki toplantının açılışını da bu görüşlerini dile getirerek yaptı Üsteğmen Abdurrahman Bey. Toplandıkları evin yer odası, müsait olmasa da, karara bağlamaları gereken konular, en acil biçimde onların bir arada olmalarını gerektiriyordu.

Katılımcılar, isli kandilin yetersiz ışığı nedeniyle, birbirlerini güçlkle görebiliyorlardı. Üstü basma ile örtülü derin bir elma sandığının etrafına toplanmışlardı. Tahta tabureler ve kısa kısa sedirler, diğer yegâne eşyalardı. Pencerenin perdesi bile dışarı ışık sızmasını diye ince kilimlerden kesilmişti.

“- Hepinize geçmiş olsun,” dedi üzüntüyle Üsteğmen Abdurrahman Bey, “Birkaç günde, kasabanızda, korkunç denilebilecek hadiselerle şahit oldum. Ve açıkçası insanlığımdan utandım.”

“- Esas utanması gerekenler, henüz kasabamıza gelmiş değiller,” diye bir yerlere göndermede bulundu Osman Nuri Bey, “Karamürsel, ne yazık ki bu acıları sürekli yaşıyor. Bugün 20’ye yakın şehidimiz oldu. Durduk yere Yunan eşkiyası gelip gidip hanelerimize, değerlerimize ve mahremiyetimize saldırıyor. Eli silahlı zorbalar, benim günahsız, yoksul insanımı, kendi yurdunda yok etmek için her türlü melaneti yapmaktan bir an bile geri kalmıyor. Ama biz daha belimizi şöyle bir doğrultup gereken dersi veremedik onlara.”

“-Ben, her şeyin yavaş da olsa yoluna girdiğini görüyorum,” dedi Cavit Bey, “Şu son beş aydır güzel çalışmalar oluyor. Bir süre daha bu paryaların pisliklerine katlanmak zorunda kalacağız! N’yapalım; başa gelen çekilir.”

“Arkadaşlar, hemen konuya giriyorum,” diyerek dikkati bir yere toplamaya çalıştı genç subay, “Zaman dar ve şartlar da pek müsait değil. Kararları alıp hemen dağılacağız. Çünkü düşman burnumuzun dibinde... Yerimizi her an tespit edebilirler.”

Danki Emin Bey endişeliydi:

“-Baskına uğrayabiliriz,” dedi, “Rumlar, evde ışığı görürlerse Yunanlılara ihbar edebilirler. Çünkü bahçelerde yaşayan azınlıklar bayağı çok. Fazla emniyette sayılmayız. Artık onlar da, baş kaldırmaya başladılar.”

“-Gözcü koymalıyız,” dedi Cavit Bey.

“-Gözcümüz var dışarıda,” dedi Emin Bey. Piposuna doldurduğu tütünü, kandil ışığında tutuşturdu.

“-Arkadaşlar, önemli bir görevin yerine getirilmesi için kasabanıza gönderildim,” diye esas konuya girdi Üsteğmen Abdurrahman Bey, “Genelkurmay Başkanlığı, kurulmasına başlanan millî ordu mıntıkasında, yani harbin sürdüğü bu topraklar üzerinde, düşman casusluk faaliyetlerini ve çıkaracakları karışıklıkları, önceden

bilmek ve önlemek zorundadır. Zira düşmanların, vatanımızda fitne ve fesat çıkarmak istedikleri resmî makamlarca bilinmektedir. Bir de azınlık dediğimiz ekalliyetlerin, üzerimize çullanmaları için ortaya koydukları her türlü şer gayretler, vicdansız ve izansız bir şekilde devam etmektedir. İşte Ankara, bu cibilliyetsiz ve hayâsız fitnelerin önünü kesmek üzere yeni bir teşkilat kurmaya karar vermiştir. Askeri Polis Teşkilatı, kısa adı ise Ayn-pe'dir. Bu teşkilatın bir şubesi de Karamürsel'de açılacaktır. Teşkilatımızın küçük bir kadrosu fakat büyük bir vazifesi olacaktır. Ankara'ya bağlı olarak faaliyet gösterecek Ayn-pe, aynı zamanda kasaba halkıyla ve biz Muavenet Bahriye Grubu ile müşterek çalışacaktır. Silah ve cephane nakliyatımızın daha çabuk ve güvenlik içinde olması, biliyorsunuz en büyük gayedir. İşte teşkilatımız, bu gayenin tahakkukunu temin edecektir. Şimdilik teşkilat çalışmaları geçici olarak durdurulmuştur lakin ortalık sakinleşince ve buraların emniyeti sağlanınca, teşkilat resmî daireler arasına girecektir. Bu konuda söz almak isteyen var mı?"

Hıfzı Kaptan, eliyle söz almak istediğini işaret etti:

"-Samırım teşkilat, belirttiğiniz görevlerle birlikte başka bir hizmeti daha yerine getirecek: İzmit Körfezinin deniz idaresi, bilindiği gibi İngilizlerin eline geçmiş durumda. Bu durum, Ankara'nın keyfini kaçırmakta... İzmit Liman Başkanlığı devre dışı... Bizim liman ise sürekli kontrol altında tutulmakta. Mensucat fabrikamız da öyle... Yunanlılar bile deniz trafiğini ele geçirmeye çalışıyor. Bu konuda İngilizlerle didişiyorlar."

Osman Nuri Bey:

"-Doğrudur," diyerek konuşmaya dahil oldu. "İngiliz ve Yunanlıların, buraya gelip mezalimde bulunmalarının bence en önemli sebebi, silah ve cephane naklini yapan kasabamızın cezalandırılması fikrine dayanmaktadır. Kanlı bir gözdağı anlayacağınız..."

"-Karamürsel'in durması mümkün değil," dedi Cavit Bey. "Bu kasaba halkı, artık nihaî kararını vermiştir: Onun için burada ölünüyor. Bölgemizde bu uğurda başka ölenler var mı?"

"-Evet, evet," diye titredi heyecanla genç subay, "Onun için ölmek!.. Yani İstiklâl için, yani bağımsızlık için!.. Göreceksiniz arkadaşlar, zafer yakındır. Bunu kazanmamız için, bilemediğimiz ya da henüz öğrenemediğimiz o kadar güzel ve şaşırtıcı şeyler yapılıyor ki!.."

"-Karamürsel olarak bizler n'apacağız pekâlâ?" diye bir soru yöneltti üstegmene Osman Nuri Bey. "Bunun, askerî yönü dışında siyasi bir yönü olacak mı?"

"-Elbette," dedi Üstegmen Abdurrahman Bey, "olacak. Ayn-pe, diğer kurumlardan farklı çalışacak çünkü. Burada faaliyet gösteren çete reislerine, bu kuruluşun varlığı haberdar edilecek ve yerli ve yabancı düşman hareketlerini izleyen milisler aldıkları bilgileri, Ayn-pe'ye duyuracaklar. Aynı yol, buradan Anadolu'ya silah ikmali yapılırken de izlenecek. Arkadaşlar, bu bir organizasyondur. Emin olunuz ki, bu düzenli çalışmalar, sonuçta vatanımıza millî bir ordu sağlayacaktır. Düzenli ordu ise, düşmanlarımızın kâbusudur."

Hıfzı Kaptan:

“-Ayn-pe için şayak fabrikamız da önem taşıyor,” diye üzerinde bu zamana kadar fazla durulmayan hassas bir meseleye parmak bastı. “Lakin oraya hakim olmak biraz zor görünüyor. Orada her zaman birden fazla düşmanımız var.”

“-Şu anda orada bir İngiliz birliği var,” dedi Cavit Bey. “Babalarının tapulu malı gibi tesise çöreklenmişler kefereler. Yunanlılar da orayı ele geçirmek için tetikte bekliyorlar. Zaman zaman fabrikanın köşkü için kavga ettikleri de oluyor. Burası için bir şey düşünülüyor mu?”

“-Orayı fiilen ele geçirmek şu an zor görünüyor anlaşılan,” dedi üsteğmen. “İngilizlerin orada bulunmalarının sebebi de, iktisaden gücü elde tutma arzularından kaynaklanmaktadır. Ancak aramızda kalmak kaydıyla bir şey söyleyeyim arkadaşlar: Fabrikanın yönetimiyle Kuvay-ı Milliye’nin, dış depolardaki şayak ve kumaşların, askerlerimize ve milislerimize dağıtılmak üzere anlaşma yaptıklarından haberimiz var.”

Osman Nuri Bey:

“-Bursa Valisi Hacim Bey’in çok önceden böyle bir girişimi olduğunu ben de duymuştum. Anlaşmanın nihayeti konusunda malumatımız yoktu ama şimdi oldu...”

Üsteğmen Abdurrahman Bey:

“-Çok şükür, sonuçlanmıştır ve kumaşlar depolardan nakledilmiştir. Tabii Ayn-pe’nin, fabrikayla alâkası her zaman olacaktır. Ancak bu teşkilat, elindeki kartları kesinlikle açık oynamayacaktır. Gizlilik ilkesiyle hareket, esas olacaktır. Neden? Hepimiz biliyoruz ki etrafımızda, düşmanlarımız için muhbirlik ve casusluk yapanlar var. Onlara ve düşmanlarımıza fırsat vermeyeceğiz. Yani emniyet birimi olarak vazifemiz açık görünse de, ana görevimiz gizlilik esasına dayanacaktır. Yani asla basit bir inzibat gücü olmayacağız.”

Danki Emin Bey:

“-Çete reisleriyle de görüşecek misiniz?

Üsteğmen:

“-Benim şu an böyle bir vazifem yok. İleride ne olur, onu şimdiden bilemem. Ancak bu teşkilatın, mahalli noktalarda fiilen kurulmasından sonra eminim ki çete ve milisler, Ayn-pe’yi gerçek anlamda daha yakından tanıyacaklardır. Şunu söyleyeyim: Sır tutan ayan, eşraf ve reislere, teşkilat olarak nelerin istendiğini, sizler iletacaksınız; bu görev şimdilik sizin...Arkadaşlar, benim söyleyeceklerim bu kadar. Sonra yeniden görüşeceğiz. Sorusu olan yoksa toplantıyı kapatıyorum.”

Yunanlıların kasabanın sivil halkına kan kusturduğu bir zamanda gerçekleştirilen kritik toplantı, nihayet kazasız belâsız tamamlanmıştı. Toplantıya katılanlar daha sonra bağ evinden ayrı ayrı ve yaya olarak çıktılar. Kasabaya da yine ayrı yollardan indiler.

*Asıl onu zorlayan ve ruhunu çökerten
şey, siyasi ve askerî faturayı, hiçbir
sorumluluğu ve vebali olmayan sivil halkın
ödüyor olmasıydı.*

BÖLÜM 13

Baksanıza, Yunanlıların Batı Anadolu'daki hareketleri, buralara kadar intikal etti... İstanbul'daki işgalci kalantörler, Türk halkını dize getirmek için bir yandan da iktisadi kısıtlamalara gidiyorlar.

Ali Murat, yağhanenin bahçesinde mahalle arkadaşı Şinasi'ye, annesiyle saklandığı Sarpdere'nin, insanın içini dışını çıkaran kara çalılarını anlatıyordu. Dikenli çalılar kol ve bacaklarını yara içinde bırakmıştı. Düşman askerlerinden kaçmanın da bir bedeli olduğunu Ali Murat bilemezdi. Diğer yaşlıları da öyleydi. Kasabayı aniden terk edip bu sarp bayırlara öylesine hızlı dalmışlardı ki, çok kısa sürede ormana dalan herkesin kan revan içinde kaldığı ortaya çıkmıştı. Düşman, dolayısıyla ölüm korkusunun, akli selim düşünceyi ve davranışları ortadan kaldırdığı hep biliniyordu. Bu ormanlardaki trajedi, kasabada yaşananlardan hiç de aşağı değildi. Çoğu çocuk ve kadın olan kaçakların hemen hiçbirisi hazırlıklı olamamıştı. Herkes günlük hâl ve kıyafetleriyle koşuşmuştu. Yiyecek almak ya da onlara, yani koşanlara yiyecek ulaştırmak akıllara bile gelmemişti. Üstelik iki gün iki gece, üstsüz başsız ve de ekmeksiz, çalılar altında endişeyle beklemek çok geçmeden amansız bir işkence makinesine dönüşmüştü. Bir gün bir gece de çalılar arasında, düşman askerine yakalanma korkusuyla çıkamamışlar, ertesi günü gelen gidenin bulunmadığına emin olarak, ormana en yakın bağ ve bahçelere dalmışlar, kırmızı erik, armut, kocayemiş ve bunlara benzer ne çeşit meyve ve sebze bulmuşlarsa, onları bir güzel toplayıp yemişlerdi. Ali Murat da, birkaç armutla ikinci geceyi geçirmiş ama bir komşunun oğlu olan Reşit'le, annelerinden sürekli yağlı ekmek istemekten de geri durmamışlardı; sanki ekmek varmış da, onlara verilmiyormuş gibi...

Düşman belasından dağlara, bayırlara kaçanlar, kasabada yaşanan acı olayları duyarak kendi açlıklarını ve çaresizliklerini ilahî bir sınava ve sabra yordular ve de hallerine şükrettiler. Tabanları yağlamanın, olumsuzluklara rağmen hayatı idame ettirmek için çok onurlu bir hareket olmadığı bilinse de, hayatı ve ırzı korumanın en pratik yöntemi olduğunu herkes kabul ediyordu. Düşman bugün orada kasabadaysa, yarın defolup gidecek, kaçaklar yine evlerine, yurtlarına dönerek hayatlarını sürdürecektlerdi. Bu, dünyanın her yerinde böyleydi ve yapacak başka şey de, bu şartlar altında görünmüyordu. Kadın ve çocuklar, yaşlı ve hastalar için, hayatta kalma mücadelesi, koşuşturmaktan, kaçmaktan, neticede bir yerlere sığınmaktan geçiyordu. Toplu direnişin, yaşanmakta olan hayatın örtülerine bürülü bir başka gerçeği bu.

Ali Murat, aç kaldığı akşamı, mahalle arkadaşına yana yakıla anlatmaya çalışıyordu. Şinasi'nin öyle bir derdi olmamıştı. O, Oluklu yaylalarında daha rahat geçirmişti baskın günlerini.

“-Hep elime armut veriyorlardı,” dedi Ali Murat, “bunu ye, bunu ye, diye... Karnımı ağrıttıyordu. Ekmek istiyordum annemden.”

“-Ben pita yedim ya,” dedi böbürlenerek Şinasi. Pita, Boşnakların yaptığı bir çeşit börekti.

“-Biz ekmek bulamadık,” dedi Ali Murat. “Pita da yoktu. Hiç bir şey yoktu. Armut verdiler ama onlar da olmamıştı ki! Dişlerim kırılacak sandım.”

“-Hep onlar yüzünden oldu,” diye omuzlarını kaldırdı Şinasi, “o gâvurlar yüzün-

den... Babam diyor ki; Kemal'in askerleri yakında gelecekmiş. Onlar, gâvurları hep öldürecekmiş."

"-Benim babam da öyle yapmış işte," diye el çırpıp Ali Murat. Birden doğruldu, küçük bir kahraman edasıyla, "Denize dökmüşler düşmanları ya!" diye keyifle kıkırdadı. Babası adına samimi bir gurur tablosu sergilediği için çok mutlu olmuştu Ali Murat.

Şinasi sordu:

"-Senin baban mı? Nerde?"

"-Çanakkale'de..."

Ali Murat, birden fırladı Şinasi'nin yanından. Sahile doğru koşmaya başladı. Sanki gaipten babası çağırıyordu; ona koşuyordu.

"-Dur, nereye?" diye arkadaşının peşinden bağırdı Şinasi. "Ben de geliyorum!"
"-Burada bekle beni," diye tembihledi Ali Murat. Şinasi'nin yanına gelmesini istemiyordu.

"-Beklemeyeceğim işte," diye sinirlendi ve olduğu yerde tepindi Şinasi. Bir de söylendi, "Hep böyle kalleslik yapıyorsun."

Ali Murat, arkadaşının son sözlerini duymadı. Koşarak doğruca Ferhat Ağa'nın barakasına gitti. Neden birden oraya gitme fikrine kapılmıştı? Doğrusu kendisi de bu soruya cevap veremezdi. Çünkü sadece içgüdüsel bir refleksti bu hareketi. Gittiğinde de, beklemediği farklı bir manzarayla karşılaştı. Ferhat Ağa'nın barakası önünde birkaç kişiyi görmüştü. Onun orası hiç o kadar kalabalık olmazdı. En fazla bir kişi dolanırdı. Kapı ağzında duran tabut Ali Murat'ın hem yüreğini burktu hem de heyecanlandırdı. Eli boğazında, ağzı açık, nefes nefese barakaya yaklaştı. Osman Nuri Bey oradaydı; onu tanımıştı... Sonra muhtar Tetik Mustafa da, Süleyman Kaptan'la barakaya doğru bakıp bakıp aralarında mırıldanıyorlardı. Deli Ömer dedikleri bir başka adam da Kunkul Hafız'la birlikte içeri girip çıkıyorlardı. Muhtar, Ali Murat'ı baraka kapısında karşıladı. Ve durdurdu onu: "Sen n'apıyorsun burada?" diye sordu.

"-Ferhat Ağa'ya geldim," dedi Ali Murat ağlamaklı bir sesle. "Suyu var mı, ekmeği var mı; onu soracaktım."

Tetik Mustafa, elinden tuttuğu çocuğu, barakanın dışına doğru götürdü. Sonra dizlerinin üzerine çöktü, göz göze geldi Ali Murat'la.

"-Onu ziyaret eden sen miydin?"

Çocuk, yolunda gitmeyen bir şeylerin olduğunu hissetmişti. Üzüntüyle başını salladı. Ardından fısıldadı. "Onu görebilir miyim?"

"-Çok hastaydı o; bilmem, haberin var mı?"

"-Hep hastaydı. Ama benimle konuşuyordu. Gene konuşur, amca. N'olur, izin ver de bir göreyim! Yemeği bitmiştir belki. O...o, ne muhtar amca? Tabut değil mi, o? Yoksa Ferhat Ağa'ya bir şey mi oldu?"

Muhtar, başını olumsuz bir tavırla salladı. Ali Murat, bir tabuta, bir muhtar amcasına baktı. Gözleri kızarmıştı; sonra o gözler yaşlarla doldu. Usulca çekildi, yol kenarındaki kocaman bir taşın üzerine oturdu. Durmadan iç çekiyordu.

Çok geçmeden boş tabut barakaya alındı. İçeride Kur'an-ı Kerim okunuyordu. Ali Murat, oturduğu yerden ellerini iki yana açtı. Çok sevdiği Ferhat Ağa'nın öldüğüne temelli kani olmuştu. Gözyaşları yanaklarından aşağı inene kadar hiç yüzünü ellememi, gözlerine dokunmamı. Dedesi ya da babası ölmüşçesine hüzünlenmişti. Kungul Hafız, barakada okuyor, dua ediyor, Ali Murat, küçücük elleriyle o ayetleri dinliyor, duaya bizzat iştirak ediyordu.

Sanki ölüm, çok sevdiği Ferhat Ağa'yı, Ali Murat'ın elinden çekip almıştı. Ve birdenbire yabancılaşmış bir zaman, görünmez duvarları karşısına örüvermişti. Ne boş kalmış su bakracı, ne de küflenmiş ekmeklerin sıralandığı sepeti önem ifade ediyordu artık. Kirli çamaşırlar da bundan böyle yıkanmayacaktı. Sıkıldı çocuk, kalktı oturduğu taşın üzerinden. Tabut barakadan dışarı çıkarıldı o an. Her şeyin sade ve yalın olduğu ortamda, fışkıran yoksulluğun anlaşılabilir ifadesini, en güzel bu tabut veriyordu. En hayret verici yönü ise, o tabutun hem de bir gerçeği resmeden tabutun, masal kadar çocuksu bir sıcaklığı yansıtmasıydı. Oysa tabutlar, asla sıcak görülmezdi!

Ali Murat, sağlığında uzun süre başucuna gidip hasta yatağında umut aşıladığı Ferhat Ağa'nın şimdi tabutuna koştı, durdurmak istedilerse de o, kimseye aldırmadı; durduramadılar da... Çocuk, yeşil çuhanın örttüğü tabutu, kuzu okşar gibi okşadı. İfadesini avuç temaslarında bulan gizli ve de esrarlı iletişimin gerçek nedenini, orada biriken bir avuç cemaat dahi anlayamamış, bu teması, ağlayan bir çocuğun masum hezeyanı olarak yorumlamışlardı.

Ferhat Ağa'nın naaşı, cemaatin omuzlarında, defnedilmek üzere Karabali Camiine götürüldü. Ali Murat da, burada toplanmış bulunan cemaatin tek küçük ferdiydi. Sefaletini paylaştığı büyük dedesinin son yolculuğunda da hazır bulunuyordu. Bu dünyadan göçüp giden büyük dedesini, onun iniltilerini ve de durmadan ona raflardan indirdiği tozlu el yazması kitaplarını özleyecekti.

Aynı gün, cenaze defninden sonra Osman Nuri Bey, takibinde olan bazı resmî işler için Kaymakamlığa uğradı, oradan kasabanın limanına indi. Acente Ahmet'le görüşüp neredeyse bıçak gibi kesilen deniz ticaretini konuştular. Deniz yoluyla İstanbul'dan gelen mal miktarı, son bir aydır yarı yarıya azalmıştı.

“-Bence bunun nedeni, harplerdir,” dedi Acente Ahmet. “Baksanıza, Yunanlıların Batı Anadolu'daki hareketleri, buralara kadar intikal etti... İstanbul'daki işgalci kalantörler, Türk halkını dize getirmek için bir yandan da iktisadi kısıtlamalara gidiyorlar. Bursa'dan çevre vilayetlere yapılan kervan ticareti de tükendi, tükenecek.”

“-Amaç, halkı bir dilim ekmeğe muhtaç hale getirmek mi?”

“-Tabii, tabii... Halk uyanıyor ya, şimdi onun şuurunu kırmaya çalışıyorlar. Hep silahla olmaz bu, kilerleri de boşaltmak lâzım... Hah işte, İstanbul şimdi onu yapıyor. Yani bekleniyordu böyle bir şey... Herkesin başının çaresine bakması

gerekiyor anlayacağınız... Öyle bir dönem geldi çattı... Mendebur düşman, ekin tarlalarımızı meyve ağaçlarımızı yakmazsa, kendi yağımızla kavruluruz herhalde. Aksi olursa, işte o zaman yandı keten helvam.”

“-O da zor, Ahmet Bey, o da zor... Biliyorsun, geçenlerde yine geldi Yunanlılar. Bir sürü insanımızı şehit ettiler. Huzur namına bir şey kalmadı kasabamızda. Yağmalar da cabası... Bu garip halkın nedir bu yağmacılardan çektiği?”

“-Bu sebepten 7 aile, Adalar’a ve İstanbul’a gitti.”

“-Sizce kırılacak mı direnişimiz?”

Acente Ahmet, burnunun ucuna inen küçük, yuvarlak gözlüğünden hışımla baktı.

“-Hiç sanmam Osman Nuri Bey, hiç sanmam... Sizin taburdan ne haber? Galiba İznik ve Geyve tarafında da vazifeleriniz var. Öyle bir şeyler duydum.”

“-Doğrudur.”

“-Peki, bu kasaba daha ne kadar dayanacak istilaya? Eti ne budu ne buranın, anlamadım.”

“-Direniş artacak Ahmet Bey. Yani dayanacağız, başka yolu yok. Düşmanlar, artık ellerini kollarını sallayıp buralarda at oynatamayacaklar. Allah’a şükür, silah gücümüz her geçen gün artıyor.”

“-Osman Nuri Bey, bir şey duydum ama doğru mu, bilmiyorum?”

“-Neymiş o?”

“-Hapishaneyi boşaltacaklarmış. Yeni bir müfreze kurmak için.”

“-Bunu kimler söylüyor?”

“-Kimler söylemiyor ki.”

“-Ben de duydum. Gerçekten herkesin ağzında mı? Oysa gizli tutulacaktı o iş.”

“-Bilemem. Haberdar olanlar var yalnız. Müfreze kurulursa, sizin Gökbayrak’a mı dahil olacak?”

“-O konuda bir fikrim yok. Kasabanın adını alan yeni bir müfreze olabilir. Bizim tabura takviye gelebilir ya da bağımsız da mücadelesini sürdürebilir. Ama her halükârda işbirliği yaparız.”

“-İpten kazıktan kurtulanlarla mı?” diye şaşkınlığını ortaya koydu Acente Ahmet. Mahkûmlardan kurulu teşkilatlara sıcak bakmıyordu. “Sizi anlamak hakikaten zor... Onlara nasıl güvenilir? Çoğu gaspçı, harami takımı değil mi?”

“-Azizim, doğru söylüyorsun. Fakat şimdi ipe kazığa bakılacak zaman değil. Eli silah tutan ve de gözü fırarda olmayan savaşçılara ihtiyaç duyulmakta. Artık bundan sonra silahlar konuşacak. Güven olayı önemli... Ancak başka çare yoksa hiç olmazsa bazı canilerin bir seferlik kahraman olmalarını beklemek caizdir, diye düşünüyorum. Biliyorsunuz ki Ahmet Bey, resmî olmasa da, bir seferberliğin içindeyiz. Yani elmalarla armutların karıştığı bir dönemi yaşıyoruz. Tercihler sınırlı; imkânlar da öyle...”

Acente Ahmet dudak büktü ve sesini çıkarmadı. İyi bir denizci olarak bildiği eski subay Osman Nuri Bey’in sözlerini ihtiyatla karşılamıştı. Osman Nuri Bey, görüşmenin bittiğine hükmederek, acenteden çıktı, limana indi. Liman sakindi, kayıklarda çalışan birkaç hamaldan başka kimseler görünmüyordu.

Takalar ve yelkenliler, yanaştıkları iskelelerde, âdeta limanın sessizliğini kucaklamaktaydılar. Onların hareketlenip denize açılmalarına daha saatler vardı.

Osman Nuri Bey, keskin hatları ve bunaltıcı harareti ile yaz güneşinin iyice yayıldığı bu Temmuz gününde, havanın birden değişmekte olduğunu sezmekte gecikmedi. Gökyüzünü ve körfezi dikkatli bakışlarla taradı. Masmavi olan gökyüzü, hızla çoğalan, çoğaldıkça da kabaran gri bulutların hareketlerine sahne olmaya başlamıştı. İzmit Körfezi'nin açık mavi suları da, durgunluğu üzerinden atmış ve koyulaşmıştı. Körfez, işte bu lâcivert renge dönüşmüş su kütlelerini kaynatıp duran beyaz köpüklü bir kazan gibiydi.

Osman Nuri Bey, bu iklimsel değişikliğin tadına ulaşmak istercesine iskelede yürüyüşe çıktı. Şimşekler çakıyor, gök şiddetle gürlüyordu. Hırçın bir rüzgâr, İstanbul istikametinden sert esmeye hazırlanıyordu. Onun verdiği tatlı bir serinlik de, terli vücudunda bir kelebek dokunuşu gibi hoş ve rahatlatıcı ürpertiler meydana getirmekteydi. Sağanak yağmur, çakan şimşek, gürleyen gökyüzüne eşlik etmeye hazırlanırcasına, ilk serpintilerini koyuvermeye başlamıştı. İskeledeki adam, 1876'lı yılları hatırladı: 44 yıl öncesini... Hayatının en belirsiz, en acılı yıllarıydı hatırladıkları... Anılarının, beynindeki tazeliğine, en ince detaylarına kadar uzanma yeteneği gösteren derin hafızasına, şaşırıyor değildi. O şuur kataloğundaki silinemez geçmiş, gözlerinde canlandığında ise, önce Bosna-Hersek'in trajik sonunu resmeden jenerik hayâl dünyasında sıraya giriyor, daha sonra da Osmanlı topraklarına dönmek üzere uzun ve sarp yollara dökülen binlerce Bosnalının konvoyları, görsel olarak aynı sırada yerini alıyordu.

İstanbul'un rıhtımlarına gemiler dolusu insanlar akmaktaydı. Yaşlısı, genci, kadını, erkeği cümbür cemaat göçmenler, taşıyabildikleri eşyalarıyla rıhtımın zeminlerini doldurmaktaydılar. Sefaletin aynası olan yüzlerce, binlerce yorgun beden, yürümekten, kovalanmaktan, itilip kakılmaktan bezgin; rıhtımda, birbirlerine payanda olmaya çalışan et yığınları halinde serilmişti. Kendilerini, son yolculuğa çıkaracak bir başka postayı beklerlerken yılgın bakışlarını, önce birbirlerine 'Burada işimiz ne? Ne yapacağız?' dercesine çeviriyorlar, sonra da geçici olarak konakladıkları Karaköy'e, Boğaz'a, buradan da karşı Üsküdar'a, Salacak'a bakıyorlardı. Hayatlarında ilk gördükleri bu büyük ve yabancı şehrin beklenmedik misafirleri olmanın yalnızlığı da, kalabalık olmalarına inat, yoksulluğun en tahrip edici bombası olarak yüreklerinde patlıyordu. Parça parça olan iç dünyalarıydı, geçmişleriydi, koparıldıkları topraklar ve kültür değerleriydi. Her şeyleriydi... Şimdi, şu anda... Onları, nerede, nasıl bir hayat bekliyordu? Sanki her varlığın aslında bir hiçlikle başlayıp yine onunla sona erdiğinin canlı tanıklığını yaşıyorlardı. Var iken birden her şeylerini kaybetmişlerdi; bu ıslak rıhtımlar üzerinde bir dilim ekmeğe muhtaçtılar! Yok olmak üzere iken nasıl bir varlığın içinde yeniden doğacaklardı? Ya da doğmayıp eriyip gideceklerdi?

Cevabını veremeyecekleri hesapsız soruların kışkacındaydılar bu göçmenler. Kimse geleceğini, nerede, hangi şartlarda sürdüreceğini bilmediğinden; herkes, rüzgâra tutulmuş yapraklar gibi savrulacaklarını, bu hesapsız ve mekânsız savrulmaların bir müddet daha süreceğini, kaygıyla düşünüyorlardı. Hayatlarından emin olabilecekleri huzurlu günler henüz ufukta görünmüyordu.

Göçmenler, Karaköy rıhtımında dört saat beklediler. Bu süre zarfında, tekneler ve çatanalar buradaki göçmenlerin sayısını artıracak yeni kafileleri rıhtıma âdeta dökmeye devam ettiler. Sayı arttıkça, önceden gelenlerin hareket alanları daha da kısıtlandı. Dağıtılan kumanyalar küçüldü, aç olan insanların sıkıntıları çoğaldı. Tuvalet sorunu büyüdü, büyüdü ve kontrol edilemez noktalara ulaşmaya başlayınca, diğer yan iskeleler seyyar tuvalet haline getirildi. Dizanteri, sıtma, bağırsak enfeksiyonu gibi pisliklere bağlı hastalıklar, kafilelerde hızla yayılıyordu. Bu yüzden onlarca ölümcül hasta, hastanelere kaldırıldı. Çoğundan bir daha haber alınamayacaktı; tıpkı Bosna yollarında, hastalıkları sebebiyle yol kenarlarında akıbetleriyle baş başa bırakılanlar gibi... Aç ve hasta bebelerin, hayatlarının baharlarında marazi bir dal gibi kuruyup, asla anlayamadıkları yaşamı bomboş bakışlarla süzen çocukların, çırpınışları daha da acıydı ve çevrelerine umutsuzluk veriyordu. Osman Nuri, oniki yaşın verdiği enerjiyi, tıpkı Bosna yollarında olduğu gibi Karaköy rıhtımında da kullanmaktaydı. Anne ve babasının etrafında fır dönüyor, bu zorlu, acımasız göçü, onlara hafifletmek için elinden ne geliyorsa, onu yapıyordu.

Kendilerini İstanbul'a getiren gemiye son anda binmelerine rağmen tıka basa dolu o güvertede, anne ve babasına, oturabilecekleri bir köşeyi kapma becerisini gösterebilmişti. Dahası, kumanyalarını görevlilerin ellerinden koparıp getirebilmişti. Çoğu insan, bu konuda amaçlarına ulaşamamışlar bu yüzden 24 saat aç kalmışlardı. Ama o, ailesini hiç susuz koymamıştı. Osman Nuri, yaşına göre bir çocuk değil, becerikli, küçük bir canavardı. Bu arada kuzenlerine de kol kanat germeyi ihmal etmiyordu. Yaşıtları, ağır göç şartları altında çabucak pes edip köşelere çekilirlerken Osman Nuri'nin, böyle bir teslimiyeti olmamıştı. Babası Halil Ağa, hamarat ve de becerikli oğluyla iftihar ediyor ve onu, geleceklerinin en büyük güvencesi olarak görüyordu.

Osman Nuri'nin cingözlüğü Karaköy rıhtımında da sürdü. Görevlileri de denizcileri de, canlarından bezdirdiği çok oluyordu. Şikâyetler sonunda Halil Ağa'ya da ulaştırıldı ama baba, bu şikâyetleri çabucak geçiştirdi. Osman Nuri, onların sadece çocukları değil, aynı zamanda hayata tutunmalarını sağlayan en önemli dayanaklarıydı.

Beşinci saatte, Şirket-i Hayriye'nin yandan çarklı çatanası, Karaköy rıhtımına yanaştığında, göçmenlerin öfkeleri burunlarındaydı. Bağırıp çağırarak şikâyetlerini iletmek isteyenler olduysa da, bunlara kulak asan olmadı. Sadece

herkesin, hazırlanmaları istendi. Çocuklar, uykudan uyandırılmış küçük ve baş edilemez canavarlar olarak hep birlikte çatanaya koştular. Tayfalar önlemeye çalıştıysalar da hamlelerinde başarılı olamadılar. Çocuklar, hiç böyle deniz aracı görmemişlerdi; her tarafını karış karış gezdiler. Bunu yaparken kamarotlarla da didişmeyi göze aldılar. Onlar, bu atılganlıklarıyla bir neslin farklı jenerasyonunu böylece ortaya koymuş oluyorlardı.

Gemi yönetiminden gelen ikinci talimatla birlikte rıhtıma âdeta yapışmış yorgun bir kitle önce kıpırdandı, kıpırdanmayla birlikte büyüdü, genişledi ve bu kitle, çatanaya doğru akan bir insan seline dönüştü. Onbeş dakikada yolcu gemisi, ağzına kadar doldu. Adım atılacak yer kalmamıştı. Kamarotlar ve tayfalar, insanların üzerlerine basmadan yürüyemiyorlardı. Susmayı, sinmeyi, ilahî bir kader gibi kabullenen göçmenlerde sıkıntı had safhadaydı. Onlar, ancak kendi sabırlarını kullandıklarında, özgürlüklerini hatırlayabiliyorlardı.

Çatana, akşam ezanından sonra rıhtımdan ayrıldı. Devrik, ikiz bacalarından siyah dumanlar salarak Boğaz'a açıldı ve Haydarpaşa istikametine yöneldi. Gemi, gece yarısından önce İzmit'e ulaştı; orada, muhacir nakil işlemleri yapıldıktan sonra Karamürsel'e döndü. Kasabanın limanı son duraktı. Sabaha karşı yüzlerce göçmen, limandan alınıp Merkez Mahallesinde, onlara tahsis edilen bir zeytinliğe götürüldüler. Burada, geçici iskân için yapılmış baraka ve çadır evler mevcuttu.

Gelen muhacirler, adamakıllı yorgun, adamakıllı aç ve çaresizlerdi. Tahammüllerinin son noktasına geldikleri, son derece ağır olan ortak reflekslerinden anlaşılıyordu. Çaresizlikten en yakınlarıyla çatışanların ve sinirden kriz geçirenlerin bağırıp çağırarak ağladıkları da, olmuyor değildi. Neyse ki tahsis edilen geniş arazi, sınır sistemleri bozulmuş göçmen topluluğunu rahatlatmıştı. Yolculuk boyunca saatlerce ayakyoluna çıkamayanların, bu ihtiyaçlarını karşılayabilecek sağda solda yer bulabilmeleri, gergin ortamı olumlu etkileyen faktörlerden birini oluşturmuştu. Toplulukta bu imkânı, nimet olarak kabul edenler bile çıkmıştı.

O sabah erken saatlerde, zeytinliğin bir kenarına kazanlar kuruldu, başta çocukların zafer naraları altında çorba kaynatılmaya başlandı. Bu teşebbüs de muhacirlerin iyice yatışmalarını sağlamıştı. Zira günlerdir kursaklarından sıcak bir lokma geçmeyen göçmenlere çorba dağıtılacaktı. Devlet yardım kuruluşu Hilâl-i Ahmer görev başındaydı. Sadece onlar görev başında değildi; kasaba yönetimi de, iskân edilmek üzere getirilen muhacirleri yalnız bırakmamıştı. Padişahın iradesi ve İzmit Mutasarrıflığının almış olduğu kararlar doğrultusunda kurulan iskân komisyonu bundan böyle, Bosna-Hersek göçmenlerini, belirlenecek sahalara yerleştirecekti. Aynı gemiyle İzmit'ten Karamürsel'e gelen komisyon, Kaymakamlık görevlileriyle ortak bir toplantı yapmaya hazırlanmaktaydı. Misafirler, en kısa zamanda kendilerine verilecek alanlara gönderilerek,

iskân edilmeleri temin edilecekti. Muhacir İskân Komisyonu, beş gün süren yoğun mesaiden sonra Hersek'teki geniş ve düz arazileri, iskân için belirlemiş ve durumu Karamürsel Kaymakamlığı ile İzmit Mutasarrıflığına rapor etmişti. Altunizade Çiftliği dışında Hersek Köyü güneyden kuzeye sulak ve hatta bataklık arazilerle çevriliydi. Ancak sivrisinek yataklarının olması sebebiyle buralarda insanların yaşama şansları neredeyse bulunmuyordu. Sıtma hastalığı diz boyu; canlarını alacak insanlar aramaktaydı âdeta...

Bu bölgeye daha önce gelen Laz ve Çerkez kökenli Kafkas göçmenleri, gösterilen Hersek Bölgesini değil de, sivrisinek belasının ve sıkıntısının pek olmadığı yüksek arazilerde iskân tutmayı tercih etmişlerdi. Zira bu bölgelerde tarlalardan ve boş topraklardan ziyade, ormanlık ve mera alanları yoğunluktaydı. Çevre, hayvancılığa müsait görünüyordu, akarsular boldu. Gür meşelerin, kayın ve gürgenlerin bolca büyüyüp geliştiği Samanlı Dağlarının etekleri, göçmenlerin ilgisini çekmekteydi. Onlar, geldikleri kendi bölgelerine, buraları çok yakın bulmuşlardı. Heybetli kızılâğaç ve kestane ağaçları da, kasabanın hemen güney yakasında yer alan Pazarköy ve Çamçukur Köylerinde bolca yetişmekteydi. Çamçukur Köyünde, daha önce gelip yerleşen Lazlar, hayatlarından memnun görünmekteydiler. Karapınar Yaylası ise, neft yeşili, devasa kestane ağaçlarının gölgelerinde uzanan bakir bir alan olarak dikkat çekmekteydi.

Kasabadaki iskân komisyonu, Hersek dışında yerleşim alanları tespit çalışmalarına fiilen girişmişti. Kaymakamlık adına iki jandarma çavuşu, biri göçmenlerin temsilcilerinden olmak üzere iki komisyon üyesinden teşkil eden keşif heyeti, kasabanın güney yakasındaki arazileri, zaman zaman incelemeye çıkıyordu. Nitekim çalışmalar sonucu Karapınar ve Oluklu sırtlarıyla Karaova Yaylası iskân için müsait bulunmuştu. Göçmenlerin temsilcisi Zaimoviç Süleyman, alanları, iskân için uygun gördüklerini komisyona bildirmişti ama kendi aralarında da istişare yapacaklarını sözlerine eklemeyi unutmamıştı. Kasabaya dönüşte keşif heyetiyle iskân komisyonu, göçmenlerin önde gelen sülaleleri ve ailelerinin de yer aldığı bir dizi toplantılar yapmışlardı. Begoviç, Zaimoviç, Ağıç ve Kapetanoviç gibi büyük ailelerin bir bölümü, kasabanın Sarıkum Mahallesinde kalmaya karar verirlerken diğer bölümü, Karapınar ve Oluklu sırtlarına yerleşmeyi düşündüklerini açıklamışlardı. Teziç sülalesi de, bir kolu kasabada kalmak, diğer kolu da Karaova'ya gitmek üzere ikiye ayrılmışlardı. İhsaniye Köyü ve civarı da, Bosnalı Boşnak göçmenlere açılmıştı.

Sonraki günlerde kabileler, kendi tercih ettikleri iskân alanlarına topluluklar halinde ulaşmışlar, kasabada kalanlar da, çok geçmeden başlarını sokacak kerpiç evler, dolma ağaç duvarlı küçük toprak haneler kurmaya başlamışlardı. Bosnalı muhacirlerin Karamürsel'deki hayatları böyle başlamıştı ve bu hicret, yeni hayatlarının başlangıcı olacaktı.

Osman Nuri Bey, anımsadığı çocukluk anılarından sıyrıldığında, sağanak yağmur hızlanmıştı. Daha fazla ıslanmamak için iskeleyi terk etti. Vapurların bekleme salonuna girdi. Salonun peykelerinde oturan bir kişi dikkatini çekmişti. Bu, yabancı biri değildi; kasabanın delikanlılarından Yörü Macit'ti. Selam verip yaklaştı. Yörü Macit selamı almakla yetindi. Çok üzüntülü görünüyordu. Başını öne eğdi, iki elini, bacakları arasında sımsıkı kenetlemiş; mahzun ve de mağdur insanlar gibi çok masumane bir görüntü sergiliyordu. O, Macit'i hiç böyle bedbin ve derbeder görmemişti.

“-Hayır ola?” dedi Osman Nuri Bey, “Macit, bir şeyin mi var?”

“-Yağmur yağıyor,” diye karşılık verdi ilgisizce delikanlı. “Ben de onu, burada bekliyorum. Neredeyse gelecek; görüşeceğim.”

Osman Nuri Bey, Macit'in ne demek istediğini anlayamamıştı. Anlamak için tekrar sordu:

“-Kimi bekliyorsun? Neyi görüşeceksin?”

“-Kimi olacak; Sarı Lütfü'yü... Onunla neyi görüşeceğimi, kasabada cümle alem biliyor da, siz mi bilmiyorsunuz?”

“-Sarı Lütfü...” Hatırlamaya çalıştı Osman Nuri Bey. Yörü Macit'in aklını yitirmediğine emin olmak istiyordu. Sarı Lütfü'nün kim olduğunu sonunda çıkardı; Yörü Macit'le olan ilgisini de... Şu sevda olayı...

“-Neredeymiş bu Lütfü şimdi?”

“-Hereke'dedir; nerede olacak?”

“-Ben bilmiyorum Macit; onunla ne konuşacaksın?”

Yörü Macit, bacakları arasında sakladığı kenetli ellerini yavaşça açtı. Avuçları içinde kanlı bir mendil duruyordu. Delikanlı, aniden sertleşen ve sorgulayan bakışlarını, karşısındaki adama fırlattı. Sert bakışlarıyla, içindeki nefreti dışarı attığını anladı Osman Nuri Bey.

“-Onunla bunu konuşacağım,” dedi dişlerini gıcırdatarak Macit. Çok öfkeli görünüyordu. Elindekini uzatarak sordu. “Bu, nedir bilir misiniz?”

“-Mendil,” dedi adam, “kanlı bir mendil...”

“-Evet, kanlı bir mendil,” dedi delikanlı ah edercesine. Üzüntüden sarf ettiği sözler boğazına takılıyordu. “Kavuşamayan sevdaların mendilidir bu... Ya da kan ve inattır!” Osman Nuri Bey, Yörü Macit'in kâh mahzun ve bedbin kâh kızgın ve nobran tavırlarını anlamaya çalıştı. Onun ıstırap çektiğine inanmaya başlamıştı. Macit'in başından geçen sevda olayını hatırladı. Bu sevdanın, yaman denizciyi ne hale getirdiğine de böylece tanık oluyordu. Ve de hayatın müthiş değişkenliğini iliklerine kadar hissetmişti. Titredi yaşlı adam. Karşısında, kendisine bir şeyler anlatmaya çalışan sevdalı gencin çaresizliğini tâ yüreğinde duydu. Anladı ki, Yörü Macit herkesten yardım istiyor ama kimse, onun derdine derman olacak ilacı ona sunamıyordu. İlaç ortaya konulmayınca da, sevda devasız bir illete dönüşüyordu. Yörü Macit'in avuçları arasında sıkışıp kalan beyaz ama kanlı mendil, bunu anlatıyordu: Beyazın saffetine kızıl kan, sevdanın mihrabına ise kara perdeler inmişti!

Osman Nuri Bey, duramadı salonda daha fazla ve yağmura rağmen dışarı çıktı. Sağanak, ıslık çalan gemiciler tayfası gibi ses çıkarıyor, topraktan buhar sütunları gökyüzüne fışkırıyordu. Sırılsıklam ıslanma pahasına yağmur altında yürüdü, liman sahasını terk etti adam. Çevrede kimseler görünmüyordu. Ardı ardına şimşekler çakıyor, yırtılıp yarılırcasına gök gürlüyor, yağmur da bardaktan boşanırcasına yağıyordu. “Keşke şu kanlı mendili görmeseydim,” diye içinden geçirdi Osman Nuri Bey. “Anılarım, zaten bana yeterdi. Şu yalan hayatı sen yönetmiyorsun ki be Osman Nuri: Sen, sana verilen rolü oynuyorsun,” diye düşüncelerini sürdürdü. “Herkes aynı şeyi yapıyor. Ama galiba Yörü Macit, en zor olanı, yerine getiriyor. Sevdayı çekmek yürek işidir de; onun kanlı mendili olmasa...”

BÖLÜM

14

Yüzbaşı Arif Bey, Karaköy'deki deniz acentelerinden birinde, görüşme yapmak üzere, Hint asıllı bir armatörden randevu almıştı. Yüzbaşı Arif Bey bu randevuya, çalışma arkadaşı Üsteğmen Kenan Bey'le birlikte sivil olarak gidecekti. Muavenet-i Bahriye Grubu Başkanı Albay Nazmi Bey'in bilgisi dahilinde yapılacak bu görüşme, yabancı bandıralı geminin gizlice kiralanmasına yönelikti. Grup, başta İngiliz olmak üzere yabancı hiç bir denetime ve kısıtlamaya tabi olmadan, rahat bir şekilde çalışmalarını sebebiyle, onların bu imkânlarından yararlanmaya karar vermişti. Dünya denizciliğinin Türkiye'deki kalbi olan Karaköy'de, Muavenet-i Bahriye Grubunun yaptığı istihbari çalışmalar neticesinde, Türkiye karasularında hiç bir denetime tabi olmadan serbestçe faaliyet gösteren İngiliz bandıralı 'India', yani Hint adlı kuru yük gemisinde karar kılınmıştı.

Bahriye Grubunun, titizlikle hazırlanan istihbarat raporlarına göre, 'India' gemisinin sahibi, Hintli Müslümanlardan Asaf Banjok'tu. Banjok, gizli amaçlar için ortak çalışabilecek özelliklere sahip ağzı sıkı bir armatördü. Uzun yıllar Osmanlı Devletine, dünyanın her köşesinden mal taşımış, hatırı sayılır navlunlar elde etmiş, en önemlisi de ekmeğini yediği bu memlekete yüksek düzeyde sempati beslemiş biriydi. Cebinde İngiliz pasaportu taşımasına rağmen bu ırka hiç de sıcak olmayan tavırlar almakta ve müstemlekeci gördüğünden, onlardan nefret eden bir tutum sergilemekteydi. Zira kendi ülkesi Hindistan'da, babası, İngilizler tarafından vurularak öldürülmüş, pek çok yakını da, burada olduğu gibi istilâcı İngiliz askerlerinden zarar görmüştü. Armatör Banjok, Türklerin de, tıpkı Hindular gibi memleketlerini işgal eden yabancı güçlerden büyük zararlar gördüğüne inanıyordu. Bu nedenden dolayı ki, Türklerin, önerdikleri yeni navlun tekliflerine sıcak bakmaktaydı.

Kesme taş duvarlarıyla gotik çizgisinde mimari bir tarz sergileyen iş hanına, Yüzbaşı Arif Bey ve arkadaşı üsteğmen Kenan Bey, tam zamanında girdiler. Acentesinin bulunduğu hanın üçüncü katında armatör Asaf Banjok, onları bekliyordu. Nitekim hemen ofise kabul edildiler ve görüşmeye geçtiler.

Yüzbaşı Arif Bey ve Üsteğmen Kenan Bey, çok iyi bildikleri İngilizce dilini kullanıyorlardı. Kendilerini, Ankara Türkiye Büyük Millet Meclisinin görevlileri olarak tanıtarak konuya girdiler. Kısaca, gemiyi ne için kiralayacaklarını anlattılar ve armatörün net cevabını beklediler.

Armatör Asaf Banjok, ilerlemiş yaşına rağmen, Hindu ırkının bütün özelliklerini taşıyan fiziki bir görünüme sahipti. Balıketinde, uzun boylu ve esmerdi. İri ve zekice bakışan kapkara gözleri, misafirlerin üzerinden hiç ayrılmıyordu: “-Ankara ne yapıyor?” diye yokladı gelenleri Asaf Bey. Çaktırmadan misafirlerini sinamak isteyen ince edasını gene de fazla uzatmak niyetinde değildi.

Yüzbaşı Arif Bey, diplomatik bir dille cevap verdi:

“-Ankara'nın özgürlüğe ihtiyacı var. Bizler de, bunun için buradayız. Özgürlüğü-

müze katkı sağlayacağınıza inandığımız için de kapınızı çaldık Sahip Banjok.”
“-Oh, sizi anlıyorum,” diye onay verdi subayların sözlerine armatör. O esnada odaya çay servisi yapılmaktaydı. Asaf Bey, konuşmasına devam etti. ‘Biliyor musunuz, sizi gerçekten en çok destekleyen ülkelerden biri de Hindistan’dır.’”

Yüzbaşı Arif Bey, armatörün görüşüne katıldı.

“-Evet. Oradan çok iyi mesajlar alıyoruz.”

“-Hindistan’ın, sizleri anlaması için o kadar çok sebepleri var ki... Bilhassa oradaki Müslümanlar ayakta... Emin olun her türlü yardım için çaba gösteriyorlar.”

“-Hindistan’a müteşekkirimiz. Zira biliyoruz ki ülkeniz, bizim yaşamakta olduklarımızı daha önce yaşadı. Bizi, herkesten iyi anlamasını bu açıdan çok yerinde görüyoruz.”

“-Gelelim esas konumuza,” diye dikkatleri toplantının gündemine çekti armatör. “Gemimizi kiralamak istediğinizi öğrendim. Evet dostlarım, sizlere, gemilerimden birini elbette kiralayabilirim.”

Yüzbaşı Arif Bey:

“-Ankara, Marmara Denizi, Boğazlar, Batı Karadeniz ve İzmit Körfezi’nde yapmayı plânladığı deniz taşımacılığında, sizinle birlikte çalışma arzusunda. Anlaşmanın birinci kuralı, ne taşınacağı ve onların nereye taşınacağı konusunda, Ankara adına bizim yetkili olduğumuzun bilinmesidir.”

Çayları birlikte içmeye koyuldular. Banjok’un devamlı gülen yüzünde bir müddet donuk bir ifade dolaştı. Bu ifade, tebessümünü örtmüştü! Türk subayının son sözleri iyi irdelenmeliydi. Hintli işadamı da böyle düşündü:

“-Yanlış anlamadıysam, gemimle her türlü taşımayı yapabileceksiniz. Yanılıyor muyum?”

“-Milletlerarası taşımacılık kurallarına uygun olmak şartıyla, evet... Yalnız İngiliz ve Yunanlıların, bu deniz taşımacılığına sıcak bakmalarını bekleyemeyiz. Zira taşınacak yüke itiraz edebilirler.”

Armatör:

“-Bu, neticede İtilaf Devletlerini ilgilendirmez mi?”

Yüzbaşı:

“-Biz, onları muhatap almak istemiyoruz. Zira onlarla bilfiil savaşın içindeyiz. Birbirimize savaş ilan etmişiz. İtilaf Devletleri, yanlarına Yunanlıları almışlar; bize karşı cephe açmakla meşguller!.. Anadolu’da her gün binlerce Müslüman öldürülüyor. Açık söylemeyi yeğlerim Asaf Bey; geminizle silah ve cephane taşımak istiyoruz. Çünkü bazı engelleri bu yolla aşabileceğimizi düşünüyoruz.”

Armatör Asaf Banjok’un yüzündeki tebessüm geri gelmişti. Keyifle çayını yudumlamaya devam etti:

“-İngilizler ne der bu işe?” diye sordu. ‘Sizin neler karıştıracağınızı denizciler biliyorsa, onlar da bilirler...’

“-Ne diyecekleri hiç umurumuzda değil,” diye cevap verdi Yüzbaşı Arif Bey. Çok kararlı görünüyordu.

“-Şüphesiz araştırma yaptınız ve şirketimde karar kıldınız, değil mi?” diye güvenlerini sınadı müşterilerinin işadamı.

“-Evet, aynen öyle oldu,” dedi Yüzbaşı Arif Bey sakın bir tavırla. Üsteğmen Kenan Bey; hiç ses etmeden her iki müzakereciyi dikkatle izliyordu.

Asaf Banjok, aynı tempoda sözlerini sürdürdü:

“-Geminin İngiliz bandıralı olduğunu da söylemek zorundayım.”

“-Evet, onu da biliyoruz.”

“-Ona rağmen, India gemisini seçmenizin özel bir nedeni var mı?”

“-Var. O özel neden sizsiniz. Sonra arkasında durduğunuz ve çok sevdiğinize inandığımız vatanınız Hindistan, özel nedenimizdir. İkinci özel neden de...”

“-Biliyorum, biliyorum,” diye sağ elini öne uzatıp ağır ağır salladı armatör, ‘İngilizleri hiç sevmiyor olmam... Yanılmadım, değil mi?’

“-Yanılmadınız.”

“-Ona rağmen, sıkıştırılırsam ve sizi ihbar etmeye, dolayısıyla gemimi ele vermeye mecbur tutulursam, bu durum sizin tarafınızdan nasıl karşılanır?”

“-Bu bir risktir Sayın Banjok. Biliyorsunuz ki savaş durumundayız. Savaşlarda da bu tür riskler her zaman mevcuttur. Elbette size hak vermek zorunda kalırız. Biliyorsunuz, Müslümanlar kadere inanırlar.”

“-Tabii ben de, elde etmiş bulunduğum imtiyazları böylece kaybetmiş olurum.”

“-Sıradan bir denizci için söylediklerinize katılırız ama sizin konumunuz çok farklı Sayın Banjok. Siz sadece bir armatör değilsiniz; Hindistan’ı da temsil eden bir kimliğiniz ve gücünüz var. Açık söyleyeyim, bizi cezbeden de ikinci kimliğiniz.”

“-Teşekkür ederim. Her şey anlaşılmıştır. Ankara Hükümetinin görüşlerini sizlerden almış bulunuyorum. Bu bilgiler, benim için yeterlidir. Çalışmalarınızın, güvenlik içinde yapılması sağlanacaktır. Anlaşmanın şartlarını ihtiva eden metin ofiste hazırlanacak ve tarafımızdan imzalanacaktır. Yardımcınız, yardımcımın anlaşma metnini, yan büroda son şeklini verebilirler. Bazı konulara açıklık getirmemizde fayda görüyorum. Hemen söyleyeyim, geminin günlük kira bedeli 6 bin 400 Pound. Kaptan emrinizde olacak fakat sizler de denizciliğin kanunlarına harfiyen uyacaksınız. Nasıl yüzbaşı; anlaşmayı Ankara adına imzalamaya hazır mısınız?”

“-Tabii tabii. Yalnız, şey... Pazarlık yapma hakkımız var mı?”

“-Hayır. Bunu, görüşmemizin başında kullandınız. Müslümanların güzel sözü vardır, Arif Bey: Söylememi ister misiniz?”

“-Evet, evet...” şaşırmişti Arif Bey. Hintli işadamı, görüldüğünden de uyanık ve zeki idi. Muzipçe gülümsedi:

“-Bir kap suyla iki defa yıkanılmaz.”

Görüşme bitmişti ama anlaşmanın kayda ve imzaya girmesi gerekiyordu. Üsteğmen Kenan Bey, Arif Bey’in işareti üzerine, anlaşma metninin gözden geçirilmesi için yan büroya geçti. Şirket çalışanlarının servisinden bir dosya, bulundukları idare odasına getirilmişti. İki yardımcı, metin üzerinde son rötuşları

yaptılar. Hatta geminin ilk sefere çıkarılacağı tarih de düşünülmüştü anlaşma metnine. Sonunda, ortak metin imzalanmak üzere tarafların önlerine götürüldü. India kuru yük gemisi, artık güçlü Türk direniş gruplarının başında gelen Muavenet-i Bahriye Grubunun emrindeydi. En kısa süre içinde bu gemi, İstanbul'dan İzmit Körfezi'nin güney yakasına silah sevkiyatı için hazır hale getirilecekti.

Haber, grubun başkanı Albay Nazmi Bey'i ziyadesiyle mutlu etmişti. İnanıyordu ki, bazılarının fazla üzerinde durmaya gerek görmedikleri bu anlaşma, Anadolu İhtilali'nin önemli ve hatta en önemli dinamosu olacaktı. Ayrıca bu anlaşmayla, İngilizlerin ve Yunanlıların devriye gemileriyle neredeyse mekanik bir duvar ördükleri Gebze-Hersek boğaz girişi noktası, bu yöntemle artık zorlanmadan aşılmış olacaktı.

Anlaşma sonrası olağanüstü toplanan Muavenet-i Bahriye Grubu üyeleri Hintli armatörden gemi kiralamayı başaran Yüzbaşı Arif Bey ile Güverte Üsteğmen Kenan Bey'i tebrik ettiler. Kutlamaların ardından, bundan sonra gerçekleştirilecek operasyonların detay çalışmalarına girdiler.

Grubun ilk kararı, Maçka'daki Silahhane ve Haliç'teki Karaağaç cephane depolarının boşaltılarak Anadolu'ya naklinin sağlanması konusundaydı. Uzun tartışmalara girilmişti. Üyelerden bazılarının göre, Harbiye Nezaretinin de bulunduğu Maçka'dan silah kaçırmak son derece güç bir işti. Diğer grup üyeleri ise, Harbiye Nezaretinde, önemli görevleri yerine getirebilecek kolları olduğundan bahsederek, sivil örtülü bir organizasyonla bunun başarılabileceğini öne sürdüler.

İkinci gruba göre ise, Silahhane'de mevcut malzemeler son derece önemli mühimmatları içeriyordu. Oradaki silahlar, toplar ve kamaları, mayınlar, makineli tüfekler son model ürünlerdi ve bu silah çeşitli ordu birliklerinin güçlerini en az üç misli arttırabilecek kapasiteye haizdi. Bu mekanik gücün mutlaka harekete geçirilmesi ve Türk ordusuna intikali lâzımdı.

Tartışma, sonuç itibarıyla ikinci grubun ikna edici görüşleri doğrultusunda neticelendi. Maçka'daki Silahhane ve Haliç'teki Karaağaç cephaneliği, sivil organizasyonlarla boşaltılacaktı. Bu önemli görevlerde, resmî kimlikli olanlar geri plânda olacaklar bu kişiler, kritik anlarda ve bürokratik sıkıntıların ortaya çıkmasında devreye gireceklerdi. Plânın ana hatlarını da, subay kökenli kurmay heyet ortaya koyacak, operasyonda, motorlar, takalar, reisler, tayfalar, gözlerini budaktan sakınmayan külhanbeyler ve hatta mahkûmlar görev alacaklardı. Bu önemli görevi sürükleyecek babayiğit reislerin isimleri derhal belirlenecek ve bunlarla temas kurulacaktı. Ve kendilerine sorulacaktı: "Bu işte var mısınız?"

Üç saat süren toplantı sonunda nihai karar alındı: Gruba bağlı üç kişilik iki gözücü timi, bu önemli silah kaçırma faaliyetlerini organize edecek, bu arada

Harbiye Nezareti'ndeki gizli bahriye kolu da, devreye sokulacaktı. Ayrıca İstanbul'daki diğer Türk direniş teşkilatlarına bilgi verilecek, India gemisi ve onun sahibi armatör Asaf Banjok, her türlü ihtimale karşı gizlice takibe alınacaktı.

İngiliz karşı haber alma teşkilatının oyununa gelmemek gerekiyordu. Grupta önemli kararlar alınırken, Kocaeli Güney Yakası Kuvay-ı Milliye Sorumlusu Demir Bey'e, denizci bir kurye ile yazılı haber gönderilmesi benimsenmişti. Demir Bey, İstanbul'dan Karamürsel ve Yalova sahillerine gönderilecek silah ve cephanenin kara yoluyla naklini organize edecekti. Muavenet Bahriye Grubunun aktif mensuplarından olan Yüzbaşı Osman Zeki Bey, tebdili esnaf kıyafetiyle Cibali'ye gitmişti. Saçı sakalı büyümüş ve birbirine karışmıştı. Cibali'nin küf kokan isli sokaklarında bir süre dolaşp, omuzlarından aşağı sarkan iplere asılı terlikleri satmaya çalıştı. İşini tam kavrayamamış bir satıcı acemiliği içinde aylak aylak dolaştı تنها sokaklarda. Taş ve tahta evlerdeki müşterilerine sunduğu mallar pek çekici gelmemiş olacak ki, terlikleri ne soran oldu, ne de satın alan. İşler kesat olunca, acemi terlikçi Ayakapı iskelesine doğru yürüdü, orada biraz bekledi. Bu süre zarfında sadece bir kişi, seyyar satıcının omzundaki asılı terliklerle ilgilendi fakat o da satın almadı. Sadece fiatını sormuştu.

Aslında Osman Zeki Bey'in gizli bakışları, müşterilerden ziyade, önceden belirlenmiş bir kişiyi arıyordu. Derdi pek terlik satmak değildi. Aradığı Mustafa Kaptan'dı. Marmara'nın ve körfez'in namılı denizcilerindendi bu reis. Onunla tesadüfen(!) Çeşme Meydanı'nda ya da Çandarlı Hüseyin'in kahvesinde buluşacaktı. Zira önceden hazırlanan plân, bu şekilde buluşmalarını gerektiriyordu.

Terlikçi, kaptanı meydanda bulamayınca Çandarlı'nın kahvesine girdi. Hava sıcak ve boğuk olduğundan içerisi tenhaydı. Selam verip etrafa bakındı. 'Terliğim var, terliğim var,' diye mırıldandı. Mustafa Kaptan, oradaydı ve bir beklediği varmışçasına etrafı süzerek salonun ücra bir noktasında keyifle kahvesini içiyordu. Seyyar satıcıyı görünce 'Terlik alınır,' diye seslendi. Sonra ekledi: "Ama rengi, bana uyarısa..."

Aralarındaki parola tamamlanınca Osman Zeki Bey, Mustafa Kaptan'ın bulunduğu küçük tahta masaya yanaştı. Kaptan bir çift terlik seçip aldı ondan. Sonra da yanına buyur etti. Çandarlı Hüseyin'e bir çay ısmarladı. Şeklen tanıştılar. Çevrelerine, samimi içten bir sohbet senaryosu sergilemekten de geri kalmadılar bu arada.

"-Reis, görmeyeli nerelerdeydin?" diye halini sordu terlikçi yanına vardığı adamın, "Neler yapıyorsun?"

"-Denizin adamı denizde olur, beyim," dedi Mustafa Kaptan. "Denizde iş kovalamakla meşgulüm."

Terlikçi, terlikleriyle ilgileniyor gibi görünerek, sesini yavaşlattı:

"-Sen anlat, ben dinleyeyim," dedi. "Lakin sorulu cevaplı olmasın konuşmamız."

"-Doğrudur, beyim," diye mırıldanarak konuştu reis. "Haber gelir gelmez bir

keşif yaptım kendime göre. Biliyorsun, Maçka'nın deniz ayağı Dolmabahçe'ye iner. Dolmabahçe ve Karaköy koyu, bayağı göz önünde bir yer. Silahhane ancak içeriden çalışılırsa, işimize yarar. Karaağaç silah deposunu ele geçirmek mesele değil bana göre. Gözü pek uşaklarla bu vazife görülebilir. Zor ama mümkündür.”

“-Uşaklar mı? Onlar da kim?”

“-Karadeniz uşakları da; bilmez misin?.. Bizim çocuklar...”

“-Tamam, anladım. Silahhane'nin kapılarının açılabilmesi için Harbiye Nezareti bize aman vermeli. Yani içeriden yardım alınmalı. Ama nasıl?.. Ya Karaağaç deposu?..”

“-Karaağaç deposu bir punduna getirilip basılmalı. Bizim gözü pek tayfalar da öyle diyor, diğer yaman külhanbeylerimiz de... Bak Zeki Bey, ben ve tayfalarım o işte varız...”

“-Karaağaç'ta mı?”

“-Evet. Diğer kaptanları ve takaları da yedeğime alacağım.”

“-Takalarınıza motor takıldı mı?”

“-Takıldı, takıldı. Şimdi süratimiz daha yüksektir. Bir de şu motorlar iki de bir arıza yapmasalar...”

“-Reis, küçük takaları yedeğine al. Sana büyükçe bir motor gerek. Bu motor da hazır... Başka bir isteğin var mı?”

“-Gözleriniz üzerimizde olsun, yeter. Karaağaç'ı kafama koydum: Orayı boşaltacağım evelallah. İstikamet neresi olacak?”

“-Karamürsel. Refakatine, Karamürseli İsmail Kaptan'ı da almanızı tavsiye ederim. Kendisi, plânımızdan haberdardır. Parolanızı da söylüyorum: ‘Karşı Yakanın Beyleri’ Karamürsel’e vardığınızda sizi karşılayanlara, bu parolayı söylersiniz. Karamürselliler de cin gibidir hani! Sizleri iyi karşılayacaklardır. Sonra sanıyorum çoğu denizcidir. Güvenilir ve cesur insanlardır. Düşmanlarına pek aman vermezler. İsmail Kaptan da, Karamürsellileri de tanırsın. “

“-Evet, tanırım. Hepimiz, aynı tavanın balığıyız.”

“-Motorun adı neydi? O, sağladığımız motor...”

“-Avniye. Eminönü'ndedir şimdi.”

“-Tayfalarından biri, bizim mensubumuz olacak. Gerçek adı Hüsamettin... Kod adı Sabri; Sarı Sabri deriz kendisine. Aramızdaki irtibatı o sağlayacak. Size silahları da yine o temin edecek... Reis, biz şimdi çekiliyoruz. Karaağaç deposunu size ve yaman uşaklarınıza bırakıyoruz.”

“-Anlaştık. Ben hemen bu akşam işe koyulacağım.”

“-Allah, yardımcınız olsun.”

“-Terlikler satarım,” deyip masadan kalktı seyyar satıcı ve nargile çeken uyuşuk müşterilere, ‘eyvallah’ çekerek uzaklaştı o yarı karanlık kahvehaneden.

Salon, kara sineklerle dolup dolup taşıyordu. Mustafa Kaptan, terlikçi gider gitmez kahvehane ocakçısına seslendi:

“-Ha bizim uşaklar bu akşam bir yere ayrılmasınlar. Beni beklesinler!”

Uşaklar o akşam, verilen tembih üzerine Çandarlı Hüseyin'in kahvesinde Mustafa

Kaptan'ı beklediler. Toplam 7 kişiydiler. Hepsi de denizciydi. Mustafa Kaptan geç geldi. Kahvenin boşalmasını beklemişti. Nitekim geldiğinde salon tenhalaşmıştı. İçerisi fena halde sigara kokuyordu. İsten kararmış boyası dökük duvarlar, kırık dökük masa ve sandalyeler ile nargile takımları, yoksul bir dekorun önde gelen demirbaşları olarak göze çarpıyordu. Kandillerin saldıgı sarı ışıklar, ıslak damlacıklar gibi insanların üzerlerine sinmişti. Kahve, meydana açıldığından, avlusu bulunmuyordu. Meydan kalabalık olduğu için, orada rahat oturmanın imkânı yoktu.

Mustafa Kaptan, 'uşaklarım' dediği denizci arkadaşlarını, yan yana getirttiği iki masanın başına topladı. Hepsi de, kaptanın gözlerinin içine bakıyordu.

Mustafa Kaptan, düz konuşmayı severdi. Yine öyle düz girdi konuya:

"-Karaağaç deposunu boşaltmaya karar verdik arkadaşlar," dedi.

Arkadaşları arasında sabah rüzgârları dolaşır gibi kısa bir suskunluk yaşandı. Sadece yürekleri titremişti. Birbirlerine şaşkın tavırlarla uzun uzun baktılar. Mustafa Kaptan, ocaktan çay istedi. O da, arkadaşlarının yüzlerine çevirdi bakışlarını. Dik dik hepsini süzdü. "Konu hassas bakın," dedi, "Her şey aramızda kalmalı."

Gâvur Rüstem, herkesten önce konuşan kişi oldu. Yutkunarak sordu:

"-Şu Haliç'teki depo mu? Şu İngilizlerin cirit attığı yer yani?.."

"-Doğrudur," dedi umursamaz bir eda ile kaptan. 'N'olmuş, cirit atıyorlarsa?.."

Kaptanın arkadaşlarından Serdümen Veyis, sıkıntılı bir sesle kıpırdandı:

"-Önce Haliç'i fethetmemiz lâzım! Başka türlü depoya yanaşturmazlar ki bizi, reis."

"-Ee, fethederiz biz de," diye o sözleri karşıladı Mustafa Kaptan o hiç değişmeyen kaygısız tavrını sürdürerek.

Sadullah Reis, çayını soğutmadan içti. Onu içene kadar da hiç bir tepki vermemiş, sadece konuşulanları dinlemişti. Sonunda arkadaşlarına iştirak etmekten kendisini alamadı:

"-Zor iş. Yapılır mı, yapılamaz mı; bir bakalım hele... Yerinde bir keşif yapmak lazımgelir anlayacağınız."

Konuşulanların şaka olduğunu sanan Çilingir Remzi, çakır keyif görünüyordu:

"-Yani şimdi gidip Haliç'e, hey İngiliz, çekil ayak altından; biz depoyu boşaltacağız mı, diyeceğiz? Ya da ne bileyim; nasıl ele geçireceğimizi ölçüp biçmek için oraya mı gideceğiz? Yok daha neler..."

Mustafa Kaptan, Remzi'nin durumunu kavramakta gecikmedi:

"-Sen sadece dinle Çilingir," dedi, "Söylenenleri yap, yeter. Alayın hiç sırası değil.Meseleyi de sulandırmayın."

Rizeli Mahmut, sıranın kendisine geldiğine inanarak söze daldı:

"-Kaptan, bilirsin ki senin için ölüme bile gideriz. Lakin bir iş yapacaksak, bir vazifemiz olacaksa,elbette ki onda çok dikkatli olmak lâzım. Şimdi biz, elimizi kolumuzu sallayarak silahlı muhafızların bulunduğu ambara girebilir miyiz?"

Gücümüz ne ki? Çoğumuzda kamadan başka silah yok bir kere. Adamlar, baştan ayağa silahlı! Nasıl açacağız o silahlı muhafızları? Bir çaresi varsa söylensin bize.”

“-Bir yolunu bulacağız,’ dedi kararlı bir sesle kaptan. ‘Çekinmeyin arkadaşlar. Ben oranın keşfini yaptım. Ele geçirilemeyecek bir yer değil! Yalnız bu iş yürekle olur; silah onun takısıdır. Orayı bir defada boşaltacak da değiliz. Yavaş yavaş göreceğiz işimizi; tereyağdan kıl çeker gibi... Öyle kendimizi, durduk yere elin gâvuruna hedef yapmayız evelallâh. Her yiğidin bir yoğurt yemesi vardır, değil mi ya?”

Devrik Süleyman, Mustafa Kaptan’a kayıtsız şartsız teslim olmuşçasına: “-Kaptan olur diyorsa, bir bildiği var demektir,” dedi. “Ula uşaklar, karşı çıkmayı bırakın. İş görelim hele. Ben, kaptanın yanındayım.”

“-Hepimiz yanındayız,’ dedi Gâvur Rüstem. ‘Hele biz burada bir şey konuşuyoruz. Akıl var, mantık var. İş olur mu, olmaz mı; onu tartışıyoruz... Karaağaç deposu, İstanbul’un en sıkı korunan cephaneliklerin başında gelir.”

“-Evet, ondan da haberim var,’ diye mırıldandı Mustafa Kaptan. Ocağa döndü, çayların tazelenmesini, kandil ışıklarının da güçlendirilmesini istedi. İleri saatlerde salonda kendilerinden başka kimse kalmamıştı. Ocağcıya, ‘Gece devriyesi geliyor mu buraya?’ diye sordu. Bazen geldikleri söylendi kaptana. O döndü, tartışmaya, kaldığı yerden devam etti. “Bakın uşaklar, kimse gelmeseyse de, ben oraya öyle veya böyle varacağım. Başarıyorum, başaramam; o ayrı bir şey... Baş koymuşum ben bu işe. Kimseye, Mustafa Kaptan kofti adamdır, düztabanın tekidir, dedirtmem. Gemileri yakmak denir buna... Denizciler bilir bu lâfın nereye varacağını...”

“-Yahu,” diye sıkıntıyla homurdandı Serdümen Veyis, “biz, oraya gidilmesin, demiyoruz ki. Hele bir tedbir düşünelim.”

“-Ya ne diyorsunuz,” diye ses tonunu yükseltti Kaptan. “Oraya gidilir mi, baştan ayağa silahla donanmış askerler var, diyenler kimler? O sözler, bu masada sarf edilmedi mi? Edilmedi mi, ha? Söylesenize!..”

“-Göz göre göre ölüme atılmaz ki insan ama kaptan,” dedi Rizeli Mahmut.

“-Bana inanan, bana güvenen gelir,” diye kestirip attı Mustafa Kaptan. “Bu iş gönül işidir. İsteyen katılır, dileyen katılmaz.”

Devrik Süleyman, akıllı gel git adamdı. En ufak bir muhalefet rüzgârı hissetse hemen öfkeye kapılır, yaygarayı basardı. Mustafa Kaptan’a laf söyletmezdi. Nitekim sonunda dayanamayıp masaya hızlı bir yumruk indirdi:

“-Mustafa Kaptan ne diyorsa, o olacak! Kimse kancıklık edip kıvrımasın. Yakışıyor mu bize böyle kırk dereden su getirmek!.. Ben kaptanın yanındayım, dedim. Bu işe yok diyen, hemen ayrılın yanımızdan!”

Gâvur Rüstem, denizci arkadaşı Devrik Süleyman’ı yavaşça çekip yerine oturttu:

“-Mustafa Kaptan’a karşı çıkan yok. Meseleyi tartışıyoruz o kadar. Senin gibi bizler de kaptanımızın yanındayız. Yapacağımız işe akıl yoruyorsak biraz; fena mı olur?”

“-Çok vaktimiz yok,” diye söylendi Mustafa Kaptan.

“-Desene kaptan,” dedi Sadullah Reis. “Bu iş çoktan plânlandı.” Plânı sezmişti Sadullah Reis. “Her şey olmuş bitmiş anlaşılan. İşin hamallığı bize havale edilmiş. Biz de kalkmış, burada laflayıp duruyoruz. Her şeyi anladık kaptan, Karaağaç’a, nereden ve ne zaman kalkıyoruz?”

“-Yarın gece saat 01.30’da yola çıkılacak. Ayakapı’dan iki motorla kalkacağız. Yarın gece bize bir tayfa daha katılacak.”

“-Nedenmiş o?” diye sordu Çilingir Remzi fütursuzca, “sayımız yetmez mi?” Mustafa Kaptan Çilingir’i yeniden tersledi:

“-Ona ben karar veririm Çilingir. Bak, nasırıma basar gibi hareketler yapıyorsun. Bundan vazgeç. Artık seni uyarmayacağım. Arkadaşlar ikinci takamız, İsmet motoru olacak. Kaptan da Fedai İsmail... Ha uşaklar, yarın akşam herkes yanında silah bulunduracak.”

Tutamadı kendisini Rizeli Mahmut, ‘Yaşasın!’ diye kesik bir nara savurdu. “Ateşli silahımız da olacak. Tabanca mı, tüfek mi bu?..”

“-Mavzer,” dedi Mustafa Kaptan. “Oraya sıradan bir denizci gibi değil, baskın yapan milisler gibi gideceğiz. Gerekirse silahlı çatışmaya gireceğiz!”

“-İstanbul ayağa kalkmaz mı?” dediler hep birlikte. Sonra yine birlikte kahkahalarla gülmeye başladılar. Gerginlik dağılmıştı. Durakladılar sonra birden. Akıllarına bir şeyler takılmışçasına bu defa bakışlarını, birbirlerinin üzerlerine saldılar. “Bre Anadolu aylardır ayakta,” dediler, “Varsın biraz da İstanbul ayağa kalsın!”

Ertesi akşam başlanan hazırlıklar gece yarısına kadar sürdü. Hazırlıklar sürerken cephaneliğin kuşatılması ve boşaltılması esnasında çok daha fazla insana ihtiyaç duyulacağı anlaşılmıştı. Mustafa Kaptan, Sadullah Reis’e, 50 civarında ağzı sıkı, güvenilir delikanlı bulmasını söyledi. Sadullah Reis, hemen harekete geçti. Geniş denizci çevresinden bu kadar adamı toplamak doğrusu pek zor olmadı. Kafileye, Cibali’nin sözü dinlenir kabadayılarından da katılanlar olmuştu. İki motor tayfaları içinde, belirlendiği gibi gece saat 01.30’da Ayakapı iskelesinden denize açıldı. Geç vakit olmasına rağmen Boğaz’da hâlâ deniz trafiği sürüyordu. Sulara demirlemiş bulunan koca koca düşman destroyerleri, sise gömülmüş buz dağları gibi görünüyordular. Haliç’te ise, yelkenli kayık türünde irili ufaklı onlarca deniz taşıtı, kendilerini âdeta gecenin karanlığına gömmüşlerdi.

Avniye motoru önde, İsmet onun hemen arkasındaydı. İki motorda toplam 70 civarında insan vardı. Bunlardan silahlı olan 20’si tayfa, kalanı ise yükleme ve boşaltma yapacak olan gönüllülerdi. Gönüllüler, güvertelere çömelmişler, göğüs göğüse; birbirlerine sokulmuşlar ve neredeyse nefeslerini tutmuşlardı. Motorlar, Fener İskelesi önünden Balat’a geçtiler. Karşılarında Halıcıoğlu ve Hasköy, ölü ışıklar altında eziliyormuş gibi görünen binaları sanki kucaklamış; gece kuşlarının ağitlarını sessizce dinleyen uyuklu insanlarına ev sahipliği yapmaktaydılar.

Ses duyulmasın diye kaptanların talimatlarıyla, motorların egzoz boruları suya

batırılmış, güvertede sigara içilmesi yasaklanmıştı. Karanlığın ve sessizliğin birer kalkan olarak kullanılması benimsenmişti besbelli.

Motorla Mustafa Kaptan, yanındaki Sadullah Reis'e yavaşça:

"-Yaklaşıyoruz," dedi, "Dua edelim de cephanelikte düşman birliği olmasın."

"-Daha önce ne birliği vardı?"

"-Bizim birlikti. Tedbir almak maksadıyla değiştirebilirler diye endişem var."

"-Peki, o zaman ne yapacağız?"

Mustafa Kaptan, önündeki tüfeği işaret ederek:

"-Çarpışacağız," dedi.

Kaptan, gerekirse çılgınlığa kalkışılabilceğini bu şekilde ortaya koymuştu.

Motorlar, Eyüp'e yaklaşmışlardı. Karaağaç cephanesinin deposuna birkaç millik mesafe kalmıştı. Motordakileri yüksek bir heyecan sardı. Büyük görev başlamak üzereydi, ancak kendilerini nasıl bir akıbetin beklediğini bilmiyorlardı. Herkes yanındakine moral vermeye çalışıyordu. Mustafa Kaptan, çok geçmeden karanlıklar içindeki cephaneliği fark etti. Büyük mezbahaneyle yakın, koca bir depoydu gördüğü bina. Hemen motoru yavaşlattı, hızı rölantiye aldırttı. Ve usulca iskeleye baştankara yaklaştı. O anda silahlı bir nöbetçinin önce silüeti, sonra kendisi belirdi. Gelenlerden kuşulanarak iskelenin başına koştu. Nöbetçi, tüfeğini sol eline alıp sağ elini yukarı kaldırarak:

"-Hey! Kimdir o?" diye seslendi. "Dur, iskeleye yanaşma," diyerek motorun ilerlemesini önlemeye kalkıştı Bu arada elindeki mavzeri, motordakilere çevirmişti:

Mustafa Kaptan, nöbetçi erin Türk olduğunu anlayınca derin bir oh çekmişti. İçinden Allah'a dua etti. İşlerin yolunda gittiğine delâlet eden bu olumlu işaretler, moralleri birden yükseltmişti. Kaptan Mustafa, motorun başındaydı ve nöbetçiye o cevap vermeye hazırlanıyordu. Ancak nöbetçi, aşırı tepki vermeyi sürdürüyordu.

"-Sakin ol evladım," dedi kaptan, "Biz yabancı değiliz. Ben, Mustafa Kaptan'ım. Silah yüklemeye geldik. Emir var."

"-Ben böyle bir emir almadım. Silah milah yok... Çekin gidin buradan!"

Kaptan, bir hamleyle iskeleye atladı. Bu cesur hareketini az daha canıyla ödeyecekti. Zira nöbetçi, elindeki tüfeğin tetiğine uzanmıştı. Fakat buna fırsat bulamadı. Olacakları önceden sezip motordan fırlayan iki tayfa, nöbetçiye iterek yere düşürmüşlerdi. Mustafa Kaptan çok çevik davranarak neye uğradığını şaşırان nöbetçi erin silahını çekip aldı elinden. İki tayfa da, onu etkisiz hale getirdi. Az ileride gezinen ikinci nöbetçi, gürültüler üzerine iskeleye koştuysa da, o da, tayfaların kurdukları tuzağa düşmekten kurtulamadı.

İki nöbetçinin de elleri ve kolları sımsıkı bağlandı, sesleri çıkmasın diye de ağızlarına bez parçaları tıklandı.

O esnada motorlar iskeleye yanaştılar. Operasyonun ikinci bölümünde, cephaneliğin ana kapısına ulaşım sağlanacaktı. Buradaki korumanın daha

yoğun olacağı tahmin edildiğinden, Mustafa Kaptan, silahlı tayfaları uyardı. Herkes dikkatli olacaktı ve saldırı olmadıkça, kimse silahını kullanmayacaktı. Ana kapının önündeki geçiş yolunda dolaşan iki nöbetçinin daha varlığı tespit edildi. Bunlar, iskelede yaşanan küçük arbedeyi fark edememişlerdi. Zira öyle olması için önceden alınmış tedbirler vardı ve Mustafa Kaptan, bütün bunlardan haberdardı.

Muavenet grubundan, tayfalar içine dahil edilen Sarı Sabri, karaltıları fark edilen iki nöbetçinin İngiliz olabileceğini Mustafa Kaptan'a hatırlattı. Yakın stratejik yerlerde tedbirleri bizzat İngilizlerin aldıkları ve uyguladıkları biliniyordu.

Mustafa Kaptan, Sarı Sabri'ye:

"-Nöbetçiler ne alemde?" diye sordu. "Yediklerine müdahale edilmiş midir?"

"-Buradaki Türk birliğinin kumandanı elinden geleni yapacaktı," diye fısıldadı Sarı Sabri. "Nöbetçilerin yiyecekleri olmasa bile, sigaralarına müdahale etmeleri ihtimâl dahilinde."

"-Sigaralarına esrar mı katıldı?"

"-Olabilir. Ancak son anda nöbet yerlerinin değişimi de yapıldığından, operasyonların tesirinden ve sonuçlarından kimse emin olamaz."

Mustafa Kaptan, Sabri'nin son sözlerinden hoşnut kalmamıştı:

"-O zaman yakın temasla bu nöbetçileri bertaraf etmek lâzım. Ben iki uşak görevlendireyim, kamalarıyla işlerini bitirsinler nöbetçilerin."

Sarı Sabri onay verdi:

"-En iyi yol da o... Ancak, mecbur kalmadıkça öldürme yok. Nefs-i müdafaa hariç... Diğerleri gibi tesirsiz hale getirilsinler!.."

İki İngiliz nöbetçisinin devre dışı bırakılma görevi Devrik Süleyman'la Gâvur Rüstem'e verildi. İşareti alan bu iki tayfa, maharetle iki İngiliz askerinin işini, dört dakika içinde bitirdi. Karanlıktan yararlanan bu iki kurt denizci, iskele dubalarını ustalıkla kullanarak iki nöbetçiye çok kolay ulaşmışlar ve onları bayıltmak suretiyle devreden çıkarmışlardı. Tabii silahlarına da, fişekleriyle beraber el koymayı unutmamışlardı.

Mustafa Kaptan'ın yönetiminde denizciler, cephaneliğin ana kapısına yaklaştıklarında, orada üç manga muhafızın, tam teçhizatlı olarak bulunduklarını gördüler. Onlar da, motorcular da, beklemedikleri bu ortam karşısında şaşkınlığa uğramışlardı. Bu karşılaşma o kadar ani olmuştu ki, cephaneliğin muhafızları silahlarına bile davranmamışlar, oldukları yerde donup kalmışlardı. Gecenin yarısında onlarca kişinin cephaneliğe akın etmesi, muhafızlar için beklenmedik, şaşırtıcı bir hadiseydi gerçekten. Çılgın bir grubun izansız ve kışkırtıcı bir koşuşu gibi de algılanabilirdi. Nizamî olmayan bu kural dışı hareket, denizcilerin son derece işine yaramıştı. Hiç bir direnme ve müdahale olmadan tayfalar, muhafızların silah ve mermilerini, onların yaşadıkları şok ortamında kolayca toplamışlardı. Muhafız Birliği komutanı Üsteğmen Niyazi Bey ise cephaneliğin dışında

olmayı tercih etmişti. Olaylardan haberi olmasına rağmen o, hiç bir şey yokmuş gibi nöbetinin sona ermesini bekliyordu. Denizciler, beraberlerinde getirdikleri manivelalarla cephaneliğin mühürlerini ve kapılarını bir solukta koparıp attılar ve aynı anda depoya daldılar. Yanlarında yedi adet gemici feneri vardı. Kaptan, ayrıca iskele ve depo çevresinin güvenliği ile de ilgilenmek zorundaydı. Aksi takdirde sürpriz bir baskında feci mağlubiyet kaçınılmaz olurdu. Mustafa Kaptan, elleri kolları bağlı muhafız ve nöbetçilerin de silah ve cephane sandıklarıyla birlikte motorlara götürülmesini istemişti. Onları cephane naklinde kullanma fikri gelmişti aklına. Ayrıca esir aldıkları esir muhafızları burada bırakması, onların hayatlarını tehlikeye sokabilirdi. İngilizler, olayı öğrenir öğrenmez emindi ki, bu Türk muhafız birliğine ağır cezalar verdirecek suçlamalar yönelteceklerdi. Bu sebeptendir ki, muhafızları yanlarında tutmak Türk muhafızları açısından daha güvenli olacaktı.

Cephanelikte müthiş bir çalışma yapıldı. Sonunda tayfaların ve gönüllülerin tam üç saat süren olağanüstü gayretleri neticesinde, iki motor da ağzına kadar silah ve cephaneyle dolduruldu. Saatler gece yarısını gece yükleme işini bitiren denizciler, deponun kapılarını eskisi gibi kapayıp çekildiler. Lakin mühürleri eski haline getirmeleri mümkün değildi. Karaağaç iskelesinden ilk ayrılan Ahmet Kaptan'ın 'İsmet' adlı motoru oldu. Onu, hemen peşinden Mustafa Kaptan'ın 'Avniye' isimli motoru izledi. Dümenin başına, bu kez Fedai lâkabıyla tanınan Karamürselli İsmail Kaptan geçmişti. İki motor, hiç bir vukuata bulaşmadan gün ağarmaya yakın Ayakapı iskelesine varmışlardı.

Mustafa Kaptan çok mutluydu. Bu önemli, önemli olduğu kadar da kutsal görevlerindeki üstün gayretlerinden dolayı hem tayfalarını, hem de gönüllüleri tebrik etti. Gönüllüler, denizcilere veda ederek iskeleden ayrıldılar. Esir edilen muhafızlar da, serbest bırakılmalarını beklediler ama Mustafa Kaptan, onlar için kafasında başka şeyler tasarlamaya başlamıştı. Muhafızları Karamürsel'e götürmeyi düşünüyordu. 'Sizler bizim misafirimizsiniz; birlikte seyahat edeceğiz,' deyip hem muhafızların gönüllerini almasını bilmiş, hem de serbest bırakılma tekliflerini kibarca geri çevirmişti.

Mustafa Kaptan, Ayakapı iskelesine ulaşılır ulaşılmaz, tayfalarına yeni bir görev vermişti. Kayıklardaki tepeleme yükün örtülmesi için kamuflaje ihtiyaç vardı. Bu nedenle iskele meydanından sandık, küfe, sepet ve bunlara benzer eşyalar bulunup getirilmesini istedi. Herkes sandık, küfe aramaya çıktı. Branda da bulanlar oldu. Fedai Kaptan'ın kafası ise kayığın motorundaydı. Ayakapı'ya dönerken motorun zorlandığını anlamıştı. Yükte istiap haddi aşıldığından motorun, devasa ağırlıktan olumsuz etkilenebileceği endişesini taşımaya başlamıştı. Motorlar, çok geçmeden Ayakapı'dan da ayrıldılar. Gün ışımadan Haliç'ten çıkmak gerekiyordu. Her an beklenmedik bir baskının olma ihtimali vardı. Eyüplü Üsteğmen Niyazi Bey, cephanelikteki durumu bundan sonra ne kadar idare ede-

bilirdi; onu kimse bilemezdi. Unkapanı köprüsünü geçtiler. Karaköy köprüsüne geldiklerinde ise gün, geceden iyice sıyrılmıştı. İstanbul’u kucaklamakta olan sınırsız bir kızıllık, şehrin yedi tepesinden aşağı yavaş yavaş iniyor ve etrafa yayılıyordu.

İzmit Körfezi’ndeki yelkenliler ve motorlar, Kurtuluş Savaşı’nda, silah ve cephane naklinde önemli roller üstlenmişlerdi.

Sarı Sabri, Mustafa Kaptan’a, Karaköy köprüsündeki kontrol noktasının güvenli olduğuna işaret etmişti. Gerçekten de, Haliç çıkışının en önemli kontrol noktası olan Karaköy köprüsü denetim birliği nöbetçileri, iki motorun üzerindeki malzemelere üstün körü bakarak geçiş izni verdiler; kayıtlarına da ‘kiraz motorları’ notunu düştüler. Fransız devriye gemileri ise, nöbetçilerin işaretleri üzerine motorların geçişine müdahale etmemişti.

Avniye ve İsmet motorları, yarım saat içinde limandan çıkıp Marmara’nın sularına daldılar. Artık Gebze-Eskihisar Körfez girişine kadar problem beklenmiyordu. Ama Mustafa Kaptan’a göre, olay ortaya çıkar çıkmaz İngiliz ya da Yunan gemileri peşlerine takılacaktı. Bu ihtimal çerçevesinde çok acele etmeleri gerektiğini düşünüyordu. Denizciler her şeye rağmen çok önemli ve zor bir görevi başarıyla yerine getirdiklerine inanarak bunu, kendi aralarında kutladılar. Kaptanlar da, tayfaları için övücü konuşmalar yaptılar, bu tür vazifelerin, bundan sonra da süreceği hususunu belirtmeden geçemediler. Seyir, sevinç gösterileri arasında sürdü bir müddet.

Her şeyin yolunda gittiğine inanıldığı bir zaman dilimi içinde, Darıca açıklarında Avniye motorunda çıkan teknik bir arıza keyifleri kaçırdı. Fedai Kaptan’ın korktuğu başına gelmişti. Önce motorda ‘ne yapılacağı’ endişesi alevlendi, ardından makinistlerin arızayı gidermekteki çaresizlikleri eleştirildi. Motor deniz ortasında durmuştu. Rüzgâr yoktu, yelkenlerin de şişmesi mümkün değildi.

Teknik arıza da bir türlü giderilemiyordu.

Bu esnada Fedai Kaptan yönetimindeki motoru, arızalı olana yanaştırıp Mustafa Kaptan'a yardıma koştı. Kısa süre sonra yapabileceği hiçbir şeyin olmadığını anlayacaktı. Olay, tamamen mekanikti ve makinistleri ilgilendiriyordu. Günün ilk ışıkları altında, boğulmuş bulunan motora yeniden hayat vermeye çalışan makinistler, Mustafa Kaptan'ın korkunç baskısı altında işlerini yapmaya çalışıyorlardı. Tayfalar ve muhafızlar çaresiz bir şekilde motorun hareket etmesini bekliyorlardı. Bu hengâmede yelken takmayı önerenler bile olmuştu.

Bu arada İsmet motoruna yedekleme yapılmak suretiyle motorun hareket ettirilebileceği de iddia edilmişti. Neden böyle bir girişime başvurulmadığı sorulunca, buna Fedai Kaptan cevap vermek zorunda kaldı:

“-Kimse karnından konuşmasın,” dedi. Sinirli görünüyordu. “Kayıkların motor gücü sınırlı... Yükleri ise son derece ağır... Zaten arızanın sebebi de bu. Bu durumda hiç bir motor, diğerini yedekleyip çekemez.”

Körfezin bir noktasından her an bir savaş gemisi çıkma ihtimali artmaktaydı. Bu ihtimalin doğurduğu telaş, motorda herkesi sarmıştı. Manen bu insanlar kasılıp kavruluyordu. Belli bir zaman, bu curcuna içinde geçti. İstanbul tarafında, düşman donanmasına ait iki savaş gemisi görünmüştü bu arada. Hersek Burnu'nda görevli devriye gemileri olabilirdi bu iki istimbot. Bu gelişme üzerine motordaki telaş daha da arttı. Fedai Kaptan da, çaresiz kalan ve panikleyen tayfaların baskısı altına girmişti. Bir an önce çözüm bulunmazsa topluca düşmanın eline düşmek an meselesiydi. İdare edilemeyen motor da, körfezden kayıp gelen güçlü akıntıya kapılmıştı ve yavaş yavaş Marmara Denizine doğru sürükleniyordu.

Sonunda Fedai Kaptan dayanamadı ve Mustafa Kaptan'a bir öneride bulunmaya karar verdi:

“-Bak kaptan,” dedi titreyen sesini kontrol etmeye çalışarak, “istimbotlar arayı kapatıyor. Kayık da kontrolümüzden çıkmış durumda. Eğer silah ve cephaneyle bu keferelere yakalanırsak hepimizin işi bitiktir. Elbette ki kurşuna dizerler bizi.” Mustafa Kaptan'ın gözü, hâlâ motorla boğuşan makinistlerin üzerindeydi. Onlardan, dünyanın en güzel tanımlaması olan ‘tamam’ sözcüğünü duymak için sabırsızlıkla bekliyordu. Zamanla yarışılıyordu. Ya silah ve cephane temini konusunda akşam yaşanan başarı, büyük bir mağlubiyete dönüşecek yahut da, Allah'ın inayetiyle bu aksilik de atlatılıp, zaferin diğer ayağı, Karamürsel'de kutlanacaktı. Ve başta Mustafa Kaptan olmak üzere, motorda herkes dua ediyordu.

“-Bu durumda ne yapabiliriz ki Fedai Kaptan,” dedi Mustafa Kaptan. “Sonuca katlanmak zorunda değil miyiz?”

“-Tayfalar ve muhafızlar ayaklanmış durumda,” dedi Fedai Kaptan, “can korkusuna düşmüşler. Görmüyor musun; birbirlerini yiyorlar.”

“-Biliyorum. Senin de benim de, başımızı şişiriyorlar üstelik.”

“İstimbotlar da belirdi ufukta Mustafa Kaptan. Benim teklifim şu: Cephane sandıklarını denize atalım. İstimbotlar gelene kadar bu işi yapmamız mümkün. Yoksa hiçbirimiz yakayı kurtaramaz. Bu kadar kişinin hayatını kurtarmak da, bana göre kahramanlıktır.”

“-Bunu yapamam,” diye yürekten inledi Mustafa Kaptan, “o cephaneleri denizin dibine gömemem!”

“-İyice düşündün mü?”

“-Kesinlikle düşündüm. Yarım saatlik bir zamanımız daha var Fedai Kaptan. Bu zamanı kullanmamız gerek. Ne yapalım, savaştayız. Bazı hallerde mahpusluğu da, ölümü de göze almak zorundayız. Allah büyüktür ve bizimle beraberdir.”

“-Amenna ve saddâkna,” diye karşılık verdi İsmail Kaptan.

Mustafa Kaptan makinistlere seslendi:

“-Bre ustalar, 10 dakikamız kaldı.” Sonra, ayakta korku içinde bekleyen tayfalar ve muhafızlara döndü. Yeni bir taktiğin işaretlerini verdi. “Burada 40’a yakın insanız: Ne diye korkup telaş yapıyorsunuz? 30 muhafız bir bölüğün yarısı eder! Yani iki düşman gemisini alt edebilecek güç sayılırız. Yani hesap kitap meydana da! Onların silahları varsa, işte bakın bizim de var; hem de bol miktarda... Ee, yürekli olun biraz be uşaklar! Elin keferesine pabuç bırakacak tabansızlardan mısınız? Hayır; şimdi beni dinleyin! Kesin sesinizi de kulak verin bana: Her an çatışmaya girecekmışiz gibi hazırlığınızı yapın!.. Hemen telaş etmeyin! Cesur olun, cesur!.. Unutmayın, korkaklar da ölüyor bu dünyada!..”

O anda makinistlerden birinin, herkesi rahatlatan sözleri patladı:

“-Motor tamam! Çalışmaya başladı!”

Tayfaları çok sevindirmişti bu haber ama herkesten çok Mustafa Kaptan’ı rahatlatmıştı. Motordakiler sevinçle yerlerinden fırladılar. Makinistlerin başarılarını alkışladılar. Fedai Kaptan, hiç vakit kaybetmeden kendi motoruna geçti ve hareket emrini verdi. Bu arada Mustafa Kaptan takip edilecek rotayı belirleyip meslektaşına ilette. Herkes elini çabuk tutmak için uğraşıyordu. Bu çabalar, aşırı bir hareketlenmeyi doğurdu bu kez. Fedai Kaptan, fazla dolaşılmasa için tayfaları uyardı. Zira motorun yükü istiap haddinden zaten yüksekti, gövdesinin üçte ikilik bölümü suya gömülmüş bir halde ilerlemekteydi. Diğer motor da aynı durumdaydı. İki motor yedekleme yapılmış gibi yan yana gidiyordu. Bu nedenle alabora olma riski göz ardı edilemeyecek kadar fazlaydı.

Sonunda itidal galip geldi, hareketler sınırlandırıldı ve her şey normale döndü. Fedai Kaptan, verilen rota doğrultusunda doğrudan körfeze çevirdi motorun yönünü. ‘Tam yol, ileri!’ diye seslendi. Motorlar fayrap edildi. Kayığın egzozları çatır çatır ötmeye başladı. Mustafa ile Fedai Kaptan, birbirlerine seslenerek haberleşiyorlardı. Mustafa Kaptan, üzerinden büyük bir yük kalkmış gibi rahatlamıştı. “Yüce Mevla’m, dualarımızı kabul etti,” diye seslendi, “Çok şükür, ipten döndük. Yüzünü yandaki motora çevirdi: “Fedai Kaptan, Hersek’e yakın bir yol izlemeyi nasıl buluyorsun?”

“İstimbotaların takibinden kaçmak için mi?”

“-Evet! Ne dersin?”

“-İyi de, bizim Hersek’in kıyıları sığdır. Dikkat edelim, başımıza yine bir iş gelmesin!”

“-Haklısın. Bir şey dikkatini çekti mi? Düşmanın devriye gemileri bugün arkamızda kaldılar. Yani önümüz açık.”

“-Emin misin? Tuzak olamaz mı?”

“-Eğer olsaydı, önümüzü keserlerdi. Şu anda İzmit Körfezine girmiş bulunuyoruz!”

“-Evet. Öyleyse kıyıya yakın seyir daha güvenli demektir. Motorun su içi derinliği ne kadar Mustafa Kaptan?”

“-Yaklaşık iki metre... Yani bize dört metre derinlik yeter.”

“-Mıntıkayı biliyorum,” dedi neşeli bir tavırla Fedai Kaptan. Büyük bir keyifle sözlerini tamamladı, “Denizin derinliklerini de...”

“-Allah, yolumuzu açık eylesin!” diye el salladı Mustafa Kaptan.

Can sıkıcı aksiliklere rağmen, silah ve cephane yüklü Avniye motoru, sonunda İsmet motorunun hemen peşinden Karamürsel limanına girmeyi başardı. Mustafa Kaptan, iskelede bekleyen Kuvay-ı Milliye görevlisinin işaretini görür görmez parolayı haykırdı: “Karşı yakanın Beyleri!”

Karşı parola da çok geçmeden kendisine döndü: “Doldurun Heybeleri.”

Onları, tahmin edemeyecekleri bir kalabalık ve alâka bekliyordu kasabada. Halk limana üşüşmüştü âdeta! Tekbir sesleriyle yeri göğü inletiyorlardı! Yaşlısı, genci, kadını, kızı herkes sahil boyuna akmıştı. Limana girenleri coşkuyla selamlıyorlardı. Liman bayram yerine dönmüştü!

Limanda kaptanları, Kuvay-ı Milliye’nin Bölge Sorumlusu Demir Bey’in vekili ve askerî polis Yüzbaşı Tevfik Bey karşıladı. Kasabanın ileri gelenleri ile esnafları da, karşılamada yer almışlardı. Kaptandan sonra tayfalar ve cephanelikte esir edilen muhafızlar da iskeleye vardılar. Muhafızlar, gönüllü olarak buradaki imeceye katılacaklardı. Herkes, iskeleye ayak basanları coşkuyla alkışlıyordu. Dualar, tekbirler uzunca bir süre devam etti. Bu arada, “Herkes imeceye!” diye bağırıp birbirlerini teşvik ediyorlardı. Sahillere dolu olan insanlar, motorları boşaltmaya hazır görünüyorlardı. Yörede adına imece denilen bu hayır işine girişmek kasaba sakinleri için büyük bir onurdu zaten.

İskeleye akın başladı. Kuvay-ı Milliye’cilerin milisleri devreye girdi ve halk akınını kesti. Gökbayrak Taburundan Şükrü Bey, önceden hazırlattığı kağnıları ve at arabalarını sahil yoluna dizdirmişti. Bu arabalar, derhal yüklenip Mudanya’ya gitmek üzere İpek Yoluna düşeceklerdi. Kaymakam da, emniyet için jandarmayı kasaba içine konuşlandırmıştı. Motorların boşaltma işine derhal geçildi. Zaman çok önemli bir faktördü; olağanüstü durumlar da, yerinde değerlendirilmeliydi. Nitekim kısa zamanda koca koca cephane sandıkları, silah kolileri ve diğer teçhizat kasaları, süratli bir biçimde taşınarak arabalara dolduruldu.

Herkes görevini o kadar hızlı, zamanında ve o kadar itinalı yapıyordu ki, Muavenet Bahriye Grubu temsilcisi Sarı Sabri, bu harikulade çalışmadan çok etkilenmişti. Yüreğinin titrediğini hissetti. Bu derece yalın ve yoğun bir çalışmaya daha önce hiç şahit olmamıştı. Muavenet Bahriye Grubu Başkanlığına iletilmek üzere hemen bir rapor kaleme aldı. Sarı Sabri, kaleme aldığı rapora, dostu Fransız yazar Klod Farer'in, bu hadiseye tanıklık eden izlenimlerini eklemeyi de unutmamıştı:

Muavenet-i Bahriye Grubu Başkanlığına

Verilen çok önemli bir görev bu sabah başarıla tamamlanmıştır. Karaağaç silah ve cephane deposuna, önceden plânlanan müdahale gerçekleşmiş, Avniye ve İsmet motorlarına yüklenen önemli miktardaki mühimmat, bazı sıkıntılar yaşanmasına rağmen Karamürsel Limanına, ertesi sabahın erken saatlerinde intikal ettirilmiştir. Kuvay-ı Milliye Bölge Temsilciliği ve Gökbayrak Taburu Kumandanlığının gerekli tedbirleri aldıkları, kasaba idarecilerinin de, bu nakliyeye, yararlı yaklaşımlarda bulundukları tespit ve teyit edilmiştir. Karamürsel Limanında motorların, halk tarafından karşılanmaları ve boşaltılmaları muhteşem olmuştur. İsmet motorunda bulunan Fransız yazarı Farer'in, olay anında tuttuğu şu notları aynen layihama ekliyorum:

“-Motorların açıkta demirlediğini gören Karamürsel halkı; erkek, kadın, çoluk, çocuk, kaymakam veya askerî kumandan veyahut belediye reisinin bir işaretini, bir emrini beklemeksizin bir anda sahilde toplanıyor ve motordan, sandıklar, küfeler, denkler getirmekte olan kayıklar sahile yanaşınca, onları inanılmaz bir çeviklikle ve maharetle boşaltıyor. Bu sakit, perişan kılıklı yüce halk, yükünü kontrolsüz, nezaretsiz fakat mükemmel ve muntazam bir şekilde kendilerini bekleyen öküz arabalarına götürüyor. Herkes gücü yettiği kadar taşıyor. Kolları arasında büyük bir sevinçle mermiler taşıyan annelerin arkalarında, hemen yanı başlarında mini mini çocuklar gördüm. Yaşlılık sebebiyle çökmüş omuzlarına yükledikleri sandıkları taşıyan ihtiyarlar gördüm. Bütün bu yoksul insanlar, işlerini gayet doğal ve basit kabul ediyorlar. Ve yaptıklarının karşılığı olarak bir teşekkür bile beklemiyorlar.”

Gerçekten de Karamürsel'deki mahşeri kalabalık ve muhteşem manzara, Anadolu İstiklali'nin en parlıtlı enstantanelerinden biri olarak hafızalara işlenmişti. Yaşlı, genç, kadın, kız herkes sahile, denize akın etmiş, cephane sandıklarını kucaklamak ve götürmek için birbirleriyle âdeta yarışmışlardı. Bu çalışmalar, bir anlamda acılar yaşayan yorgun bir ülkenin kendi külünden yeniden doğuşunu anlatmaktaydı. Anadolu ölmemişti, hâlâ canlı ve de diriye; aç ve açıktaydı ama azimli ve onurluydu! Karamürsel, ulusal direnişe olağanüstü katkılarıyla, Anadolu'nun artık ayağa kalkmakta olduğunu işaretlerini çoktan vermiş oluyordu.

Karamürsel'e gönderilen bu büyük miktarda silah ve cephanenin ikinci

ve en işlek kolu olan İnebolu Hattında da, bu arada olağanüstü çalışmalar yürütülmekteydi. Beklendiği üzere ikmal alanında gerçekleştirilen bu üstün ve başarılı hamleler, Ankara'ya büyük moral sağlamış iken, öte yandan İstanbul İşgal Kuvvetleri Komutanlığının karışmasına sebep oldu. İstanbul Harbiye Nezaretine ultimatom gönderen İtilaf Devletleri İşgal Konseyi, Karaağaç ve Maçka cephaneliklerinin boşaltılmalarının soruşturmasını istemişti. Bu iki cephanelikte görevli hamiyetli Türk muhafızları ve subayları, uğradıkları işkencelere rağmen işbirliği yaptıkları Muavenet Bahriye Grubunun adını vermediler, ölümüne direndiler. Onların bu fedakârlıkları sayesinde, iki önemli ikmal hattı, Ankara'da Genelkurmay'ın can damarını teşkil eden silah ve cephane akışını devamlı aktif halde tuttu. Top, uçak ve bunların yedek parçaları da dahil, sayısız silah ve mühimmat, son derece önemli su yollarıyla Anadolu Milli Kuvvetlerinin depolarına durmadan aktarıldı.

Bu müthiş lojistik olay, ulusal bir hareket ve organizasyon olmaktan çıkmış, uluslararası alana bile taşınmış, böylece de uluslararası basının gündemine girmişti. İngiltere'de yayınlanan 'Le Temps' adlı gazete, ünü sınırları aşan silah kaçakçılığını, 'İstanbul'dan Anadolu'ya Silah Kaçırılıyor' başlığı ile şöyle vermişti: "İstanbul şehri içinde silah kaçakçılığı başlamıştır. Boğaz'da Ortaköy açıklarında İtilaf Kuvvetlerine bağlı deniz polisi, bir takadan şüphelenmiş ve onu durdurarak arama yapmıştır. Takada, Anadolu'ya gönderilmek üzere hazırlanan 150 adet silah bulunmuştur. Ayrıca yine Boğaz'da Beylerbeyi'nde yapılan baskınlarda, Hayri ile Münir Bey'lerin evlerinde silah sakladıkları ortaya çıkmış ve bu silahlar toplatılmıştır. Karadeniz'den İstanbul'a gelen yolcular, Boğaz'dan ayrılan takaların, Anadolu sahillerine devamlı silah taşıdıklarını bildirmişlerdir. Anadolu çok ciddi bir biçimde silahlanmaktadır. Ve işin ilginç tarafı da, tüm bu silahların Batı'dan temin edilmesidir."

BÖLÜM
15

Karamürsel Kaymakam Vekili Refik Bey, her zaman olduğu gibi erken saatlerde makamına geldi. Günlerden Cumartesi, aylardan Ekim'di. Sonbaharın serinliği, kendisini iyice hissettirmeye başlamıştı. Harareti bol sıcak sabahlar artık yerini, güz yeliyle selamlaşan daha solgun ve kısa günlere bırakmıştı.

Hafif kambur vücuduyla dikkat çeken orta boylu, ince sakal, kesme bıyıklı Kaymakam Vekili Refik Bey, temsil etmeye başladığı mülki makamın baş ağrıtan bencilliğini ve yalnızlığını, ne zamandır yaşamaktaydı. Çok huzursuzdu. Kendisini, birilerinin kullandığı hissiyle ruhi sarsıntılar geçiriyordu. Her şeyden önce şunu iyi biliyordu ki, amirliğinin ne gücü, ne de itibarı kalmıştı artık.

Halk bu mülki eksenden çekilmiş, kopmuştu. Millet için var edilmiş makam, âdeti işgal kuvvetlerinin ermine girmişti. Bir iradeye ve ipoteğe karşı direnenler ise ya sürülmüşler ya da görevlerinden azledilmişlerdi. Millî ve yerel kuvvetler ile kasabanın önde gelenleri ise mülki makamı, son bir yıldır neredeyse tanımaz olmuşlardı. Zira Kaymakamlığın artık kendilerini temsil etmediğine inanıyorlardı.

Böylesine ağır bir manevi sorumluluğu ve de dayanılmaz bir terkedilmişliği yaşayan makamı bırakıp gitmeyi düşündü bir an Kaymakam Vekili fakat masası üzerindeki telgraf, onu bu kararlarından vazgeçirmişti. Şu anda ayrılıp gitmenin, kasaba halkının felaketine sebep olacağını düşünüyordu. Zira dün gelen telgraf, bugün Yunanlıların Yalova'dan Karamürsel'e hareket edeceğini belirtiyordu. Aynı telgraf, Yunan komuta heyetinin ziyareti esnasında, kasaba halkının evlerini ve işlerini terk etmemelerinden, dağlara kaçmamalarından, zira hiç kimsenin burnunun dahi kanatılmayacağından söz ediyordu. Diğer yandan telgraftaki bu ilginç detay, Refik Bey'e, bu kilit ziyarette önemli bir rol oynayabileceği fikrini vermişti.

Yunanlıların fesat ve fitnesinden kasabayı çok az bir zararla kurtarmasının hesabına giren Refik Bey, sonunda vekâleten baktığı bu görevi, bu hassas dönemde sürdürmenin yarar sağlayacağı görüşünde sabitlendi. Belki bu yolla kasaba halkının gözünde bir kahraman olabilir, tenzili rütbeye inen makamı, bu yolla ödüllendirilmiş sayılır ve itibarı yeniden iade edilebilirdi. Refik Bey, makamına gelir gelmez ilk iş olarak kasabanın tellalına görev verdi. Tellal Deli Bekir, cadde ve sokakları tek tek dolaşarak Yunanlıların, bugün kasabaya geleceklerini bildirecek, kimselere zarar verilmeyeceği, bu sebeple de kimsenin dağa, bayıra kaçmasına gerek olmadığını duyuracaktı. Deli Bekir, Kaymakamlığın bu emrini ve duyurusunu cadde ve sokakları tek tek dolaşarak, halka ilettili. Tabii herkes yine ayaklandı. Dağlara sığınıp sığınmama tartışmaları hemen her yerde başlamıştı ve hatta o tartışmalar ciddi bir biçimde alevlenmişti. Eli silah tutanlar ile gizli silah ve cephane takviyesi alanlar, çoktan kararlarını verip çetelere koşmuşlardı bile. Çarşının önde gelen terzilerinden Laz Mevlut, artık çarşıdan çekilmiş, Os-

maniye Köyünün Balaban Mahallesi'ne yerleşmiş ve çete mensuplarının sayısını iki misline çıkarmıştı. 60 mensubuyla Samanlı Dağlarının eteklerine karargâhını kurmuştu. Yalnız bu karargâhı geziciydi, zamana ve şartlara göre yer değiştiriyordu. Terzi Laz Mevlut, dillere destan beyaz atıyla arada sırada kasabaya uğruyor, silah ve cephane ikmal yapıyor, hainliğe kalkışan Rum ve Ermenilerden önde gelenlerinin adlarını sanlarını bir bir tespit ettiriyordu. Düşmanla gizli işbirliğine giren hainlerin elbette engellenmeleri ya da cezalandırılmaları gerektiğini düşünenlerdendi.

Kasabada yaşayanlardan bazıları, hükümet konağı önüne toplanmışlar, kendilerine hayat güvencesi veren Kaymakamla görüşmek istiyorlardı. Başkâtip Zekeriya Bey, Kaymakamın güvencesini, toplananlara sözlü olarak tekrar iletmişti de, bu sözlerden kimse tatmin olmamıştı. Toplumsal hareket, gösteriye dönmeye başlayınca, hükümet dairesinde, önce pürtelâş sonra kargaşa başladı. Durum, makama hızla iletildi.

Kaymakam Vekili Refik Bey, bu gelişme üzerine balkona çıkmak zorunda kalmıştı. Can güvenliği konusundaki sözünü yeniledi ve sitem de etti:

“-Be ahali, niye açıklamalarımıza iman etmiyorsunuz. Biz, resmî bir makam değil miyiz? Üstelik asayişinizden sorumlu değil miyiz?”

Kaymakamın ikazlarına rağmen kalabalık gittikçe artıyordu. Bu gelişmeler üzerine birkaç jandarma eri çağrılıp, güvenlik için dairenin dış kapısı tutturuldu. Kaynaşma devam etmekteydi. Her kafadan bir ses çıkıyordu.

Kaymakamın müthiş canı sıkılmıştı. Ahali, kendisini dinlemiyordu. Bir kez daha uyardı:

“-Şayet kasabada kalırsanız, bu davranışınız hem bizi hem de sizleri, gelenlere karşı güçlü tutar. Bizler suçlu muyuz ki, evimizi barkımızı terk edip kaçacağız? Eğer hanelerinizi boş bırakıp giderseniz, geri geldiğinizde o evleri soyulmuş ya da yanmış bulursunuz. Terk edilen boş evleri, talandan kurtarabileceğinizi mi sanıyorsunuz?”

“-Tehdit ediyor! Kaymakam bizi tehdit ediyor!” diye kalabalık içinde bağırانlar oldu. Kalabalık üzerinde bir uğultu dolaştı durdu bir müddet.

“-O halde, çıkın gidin!” dedi Refik Bey. Kafası fena bozulmuştu. Kalabalığın kışkırtıcı sözlerine ve sataşmalarına rağmen Refik Bey, ısrarla sözlerini sürdürdü.

“-Lakin malınız da önemlidir. Evlerinizde durun ve yaşadığınız bu beldeye sahip çıktığınızı ispat edin. Bakın, ben de burada sizlerle beraber olacağım!”

Kalabalıktan güçlü ve kalın bir ses yükseldi:

“-Gâvurlar adına teminat veriyorsunuz ama Çakırca yolunda Yunanlılarla müsademe var! Müsademe Mahmudiye'ye, Kızderbent'e sıçradı sıçrayacak! Kaymakam Bey, bu vukuatlardan haberiniz var mı?”

“-Yoktur. Sözünü ettiğiniz olay, kasabamız dışındadır. Ey vatandaşlarım, son sözlerimi söyledim!” diye konuşmasını sonuçlandırdı Kaymakam. “Bundan sonrası, sizin bileceğiniz iştir!”

Refik Bey, başka hiçbir şey demeden eliyle selam gönderdi kalabalığa ve oda-

sına döndü. O sırada müstahdem, ikinci telgrafı getirip uzattı kendisine. Gene Yalova'dan geliyordu telgraf.

Telgrafa göre, 3. Yunan Alayından bir kumanda heyeti, askerî bir araçla yola çıkmıştı; üstelik Karamürsel'e bir tabur askerle geliyordu. Karamürsel'e gelecek taburda ilk kez bir top bölüğünün de yer alması, dikkat çekiciydi. Çekilen telgrafa, bu birliğin niteliği detaylı olarak verilmiş ve bu niteliğe göre de Kaymakamlıktan, karargâh binası tahsisi istenmişti. Refik Bey, konuyu genel hatlarıyla değerlendirmekten yana olduğundan, detaylara fazla takılmayı gerek görmüyordu. Bütünün parçaları, pek umurunda olmazdı zaten.

Kasabada ise insanlar rahat değildi. Terzi Mevlut, Alaattin Kaptan, Emrullah Çavuş ve Pomak Hasan'ın çeteleri alarına geçmişler, kasabada bağlantı kurdukları kişileri, silâh altına çağırmışlardı. Karamürsel ve Gökbayrak Taburları da, olaydan haberdar edilmişlerdi. Kaymakamlık önündeki kalabalıkta söylendiği gibi, Yunanlıların, İznik Çakırca yolu üzerinde Türk milisleriyle çatışmalara girdiği haberleri de alınıyordu. Burada Yunanlılarla sıcak temas sağlayan Gökbayrak Taburu ile Karamürsel Taburunun milisleriydi.

Öyle anlaşıyordu ki, Yunanlıların Anadolu harekâtı hızlanmıştı ve bu harekâtın, tali kollara ayrılarak yayılma istidadı her geçen gün artıyordu. Stratejileri de, oldukça kurnaz verilere ve donelere dayandırılmıştı. Yayılmanın bir kolunda savaş ön plânda tutuluyor, diğer kolunun ise sulh içinde hareket etmesi ve yerel halka karşı ılımlı yaklaşması amaçlanıyordu.

Nitekim çok geçmeden Akçat'taki Gökbayrak karargâhı Yunanlıların bu stratejik denklemini çözmeyi başardı ve hemen Çakırca'dan, Boyalıca ve Kızderbent istikametine doğru hareket eden Yunan Birliğine ağır bir darbe indirmenin yollarını aramaya başladı. Bu sürpriz harekâtın uç birliklerinde, Karamürsel Taburunun milisleri zaten görev almışlardı. Yunanlılarla sıcak teması onlar sağlıyorlardı. Gökbayrak Taburunun kurmay heyeti, Çakırca'dan gelen ilk keşif raporlarında, düşmanın mekanik ağırlıklı olup eskisi gibi dağ topraklarına sahip bulunduğu kayda düşmüştü. Bu sebeple güç dengesi, Türk birliklerinin aleyhine görünüyordu. Buna rağmen kurmay heyet, Gökbayrak'ın, Yunan kuvvetlerine karşı ateşle tacizin ve vur-kaç taktiklerinin aynen yürütmesine karar vermişti.

Diğer yandan Yalova'dan yola çıkan Yunan Taburu, öğle sıralarında Karamürsel'e gelmiş, konuşlanmış, tabur komutanı, hükümet konağına misafir edilmişti. Kaymakam Vekili Refik Bey'in duyurusu ise sonuçta etkili olmuş, kasaba halkının büyük bir bölümü evlerinde kalmış, çarşıda ise dükkânlar ve işyerleri açık tutulmuştu.

Yunanlı komutan Binbaşı Aryandis, kasabaya gelir gelmez, kendisine

hükümet binasında temin edilen odanın küçük bir karargâh haline getirilmesi emrini verdi. Aynı şekilde taburun süvari birliği, Sarıkum Mahallesindeki askerlik şubesi bahçesine, batarya ve piyade bölüğü ise, Handem denilen alana konuşlandırılmıştı. Yunanlı komutan, ayağının tozuyla ilçe Kaymakam vekili ve jandarma komutanıyla görüşmeler yapmış, kendilerinden, kasaba ve bölgedeki asayiş konularında bilgiler almıştı. Bilhassa kasabanın terk edilmemiş olması Binbaşı Aryandis'i memnun etmişti. Kasaba halkının güvenlerini kazanmaması için hiçbir sebep görmüyordu. Yardımcısı Yüzbaşı Karayanis'i yanına çağırdı. Ondan, kasabaya yerli ve azınlıklardan muhbirler yerleştirmesini, limanda gözlerini dört açmasını istedi. Şayak fabrikası da denetim altına alınacak, köşkü, lojman olarak kullanılacak, üretilen mallar kontrole tabi tutulacaktı. Zira kumaş ve şayak toplarının el altından Kuvay-ı Milliye kuvvetlerine gönderildiğine dair ellerinde istihbaratlar vardı. Bir de silah kaçakçılığının önüne geçilmesi meselesi gündemdeydi. Binbaşı Aryandis, daha ziyade bu meseleye odaklanmıştı. İstanbul İşgal Kuvvetleri genel karargâhında en çok konuşulan konulardan silah kaçakçılığı. Bu nedenle bu bölge için özel plânlar hazırlanmış ve uygulamaya sokulmuştu.

Yunanlı Yüzbaşı Karayanis, kendisinden istenilenleri yerine getirmek için kolları sıvadı hemen. Kasabadan bazı Rum ve Ermenileri gizlice karargâha çağırdı. Ayrıca çağrı yapılan bazı Türkler de Karayanis'in özel misafiri oldular. Liman ve iskeleye, bir takım gücünde birlik gönderdi bu genç Yunan subayı. Şayak fabrikasını ve köşkünü bizzat kendi dolaştı, bilgiler aldı. Alt rütbede iki subayı da, fabrikada görevlendirdi. Ancak çok geçmeden özel bir İngiliz birliğinin, kumaş fabrikası konusunda kendilerine müdahale bulunduğuna tanık olacaklardı.

O gün Karamürsel huzursuz ama sakin bir gün geçirdi. Ancak Yunan işgal birliğinin karargâhında, dışarıya sızdırılmayan hummalı bir faaliyet sürdürülüyordu. Her şey plânlandığı gibi gitmeliydi. Binbaşı Aryandis'in bu konudaki emirleri net ve kesindi. Karamürsel, iki seçenekli bir plân dahilinde etkisizleştirilecek, buranın ikmal ve nakil gücü sıfıra indirilecekti. Kırk satır mı, kırk katır mı misali kasaba, kesin yokluk ve hatta açlık noktasında tutularak devre dışı bırakılacak, Anadolu'nun en önemli ikmal yollarından biri, bu şekilde köreltilecekti. Bunun ödülü ise kasaba halkına, aç ve susuz yaşama hakkı verilmesi olacaktı.

Hükümet binasında Yunan subayları gizli plânlarını bir bir uygulamaya sokarken, kasabanın ileri gelenlerinden Arapoğlu Osman ve Hasan kardeşler, gün ortasında bostanlarında bulunan bağ evinde gizli bir toplantı tertiplemişlerdi. Düşman askerlerinin fark etmemeleri için de, toplantıya katılan diğer eşraf bostana, çapacı kılıklarıyla gelmek zorunda kalmışlardı.

Osman Nuri Bey, toplantıda Alaattin Kaptan'a:

“-Bu kefereler, bugün yarın baskınlara kalkışırılar,” dedi. “Bakın bunlar, kimse evleri terk etmesin diye mahsus tellal çıkarmadılar. İstanbul’daki işgalcilerin ana karargâhı, elimizi kolumuzu kırmak için bunları buraya göndermiş olamaz mı?” “-Muhtemelen öyle,” dedi Alaattin Kaptan. “Etrafta, fırtına öncesi sessizliği var çünkü.”

Arapoğlu Osman, Alaattin Kaptan’a:

“-Evde silah ve cephane var mı senin?” diye sordu.

“-Hayır, yok,” dedi Alaattin Bey. “Aslında vardı da, elden çıkardım. Çetelerimize dağıttım yani.”

Arapoğlu Hasan:

“-Yunanlılar, burada dip dip silah mı arayacaklar şimdi?” dedi.

“-Tabii, öyle,” diye mırıldandı Viran Ali ilgisiz bir tavırla. Yamşi Mehmet de başıyla Viran Ali’yi onayladı. “Limanı da kuşatmışlar, fabrikaya da el atmışlar...”

“-Her gelen o fabrikaya demir atıyor zaten,” dedi Cavit Bey.

Gençlerden Hafız Selahattin ve Pir Ali, bağ evinin önünde ayakta duruyorlar, dayandıkları kazma sapları üzerinde, can sıkıntısını gideren vücut hareketlerinde bulunuyorlardı. İkisi de pehlivan yapılydı ve güreşi de çok severlerdi. Diğerleri de, bağ evinin sundurmaya benzeyen verandasındaydılar. Dışarıdan görenler, onları sebze bahçesinde çalışan çapacılar zannederlerdi.

Terzi İbrahim, Osman Nuri Bey’e sordu:

“-Gökbayrak’tan bir haber alabildin mi? Yunanlıların buraya geldiklerinden haberleri var mı bari?”

“-Var, İbrahim Ağa!” dedi Osman Nuri Bey. “Son olarak Şükrü Bey’den haber geldi. Buraya gelen 11. Yunan Tümeninin 3. Alayına bağlı 2. Taburmuş. Bu alayın birinci taburu, Pazarköy (Orhangazi) üzerinden Boyalıca Çakırca hattına gönderilmiş. Orada sıcak temasların başladığı haberleri geldi. Gökbayrak ve Karamürsel Taburları görev başındalar yani.”

“-Yunanlılar orada savaş düzenindeymiş,” diye atıldı heyecanlı bir sesle Hafız Selahattin. “Bülbül Ali’lere, Karapınar’dan inen biri söylemiş.”

“-Ya burada neden böyle bu Yunanlılar?” diye burnundan soludu Arapoğlu Osman. Tedirgin tavırlarla bakındı arkadaşlarına, “Bu işin içinde bir puştluk olmasın? Bazı Rum ve Ermeniler ayrılıkçılığa başlamışlar bile.”

Alaattin Kaptan:

“-Buradakilerin niyetleri, İstanbul’dan gelen silah ikmalini kesmek... Zaten onun için gönderildikleri anlaşılıyor. Bize hem aba altından sopa gösterecekler hem de menzil hattımızı dağıtmanın yollarını arayacaklar. Bir taşla birkaç kuş vurmak buna denir işte.”

Yamşi Mehmet:

“-Bunlara, her melaneti yapmaları için izin mi verilecek yani? Olur mu öyle şey? Öyle yağma yok. Tetikte olmalıyız.”

Alaattin Kaptan:

“-Çeteler işbaşında olacak ama şu anda müdahale yapmaları sakıncalıdır. Kasa-bada herkes diken üstünde... Halkımız, Yunanlılardan zarar görürse, n’olacak?

Gâvurlar, boşuna tutmuyorlar ahaliyi burada. Rehin tutuluyoruz yani. Kaymakam da tav oluverdi onlara. Ne kadar saf adammış; yazık!”

Pir Ali dayanamadı:

“-Paryalar, tepemizdeler! Böyle olmaz bu!.. İpler onlarda olmamalı! Ya kalkıp, evlerinizde silah var; gireceğiz, derlerse... Bu bahaneyle talana ve gaspa kalkarlarsa!.. Evdeki namusumuza göz dikerlerse!..”

“-Tahrik için mi?” diye sordu Arapoğlu Hasan. “Bizi tahrik ederler mi?”

“-Tahrik için de yaparlar,” dedi Hafız Selahattin. “Amaç üzüm yemek değilse, tabii ki gelip bağcıyı dövmeye kalkarlar. “

Danki Emin patladı:

“-Bu kadarı da olmaz!.. Pomak Hasan’ı, Zehir Mehmet’i kim durduracak? Ya Deli Ömer’i!.. Kafalar atmaya görsün; kimse umursamaz, valla dalarlar bu keferelere... N’olur? İp, inceldiği yerden kopar... Zaten kopmadı mı daha önce?”

“-Mendeburların her gelişinde bir parça kopup gidiyor bu kasabadan,” dedi Alaattin Kaptan. “Herkes, etrafına ikaz etsin; hazırlıklı olalım!..

Yunan, buraya boşu boşuna gelmez. Bir hesapları vardır mutlaka.”

“-Biz de öyle düşünüyoruz,” dedi Arapoğlu Osman. “Galiba hemşerilerimiz; yani bizler, burada kalmakla hata ettik. Silahsızlar, sabiler, kadınlar, evleri boşaltmalıydı. Kaymakam da tuzağa düştü; bizleri de düşürdü... Resmen rehin kaldık Yunanlıların elinde. Açıkça söylemem gerekirse; içim rahat değil. Sizleri onun için çağırdım buraya: Ne yaparız da bu halkı usulca kasaba dışına çıkarabiliriz diye...”

Dankilerin Emin:

“-Dağa çıkmak için artık çok geç,” dedi. “Böyle bir şeye kalkışmak, bu saatten sonra fayda da getirmez. Çünkü Yunan devriyeleri burnumuzun dibinde... Jurnal de çalışıyor. Artık akıllı davranıp onlarla iyi geçiniyor görünmek lâzım. Badireyi ancak böyle atlatabiliriz.”

Cavit Bey:

“-Bunların denizde de gücü vardır,” diye söylendi. “Körfezde Yunan savaş gemisi gören var mı?”

“-Görünürlerde yoktu,” dedi Yamşı Mehmet. “Hereke tarafında, sotada mı bekliyorlar yoksa? Görünmemek için...”

“-Eğer öyleyse, bunların niyetleri kötü,” dedi Arapoğlu Osman.

“-Hangi düşman iyi niyetli olur ki,” diye homurdandı Viran Ali.

Arapoğlu Osman, son söz için ayağa kalktı:

“-Arkadaşlar, kimsenin bir diyeceği yoksa dağılalım!” dedi. “Daha fazla bir arada kalırsak dikkat çekeriz. Ama irtibatımızı kesmeyelim. Şimdi iş paydosu yapıyormuşuz gibi dağılalım.”

Arapoğlu Osman’ın dediği gibi iş paydosu yapıldı. Herkes, çapalarını omuzladı, teker teker zerzevatlıktan çıkıp etrafa dağıldılar.

23 Ekim 1920 günün akşamını Karamürsel sakin geçirdi. Çevrede, çetelerin zaman zaman yaptıkları gibi silahlar atıldı, atlılar oradan oraya koşuşturdular,

ulaklar haberler getirip haberler götürdüler. Lakin bütün bu hareketlilik, kasabanın o kaygılı ve yorgun akşamını pek fazla etkilemedi. Sokaklar sabaha dek, gece kuşlarının hüznünlü ağıtları ile doldu, evlerde insanlar, gözleri kapılarda; endişe içinde geçirdikleri sıkıntılı saatlerin ölümcül esaretini yaşadılar. Kasaba dışındaki duyulan silah sesleri, tan yeri ağarırken kesildi fakat Hamdi Bey'in Çiftliği istikametinden kasabaya inen atlılar hiç eksilmedi. Atlılarla beraber, merkeze yollanmış yüklü eşek ve katırlar da göze çarpıyordu. Valideköprü civarındaki Ayazma İpek Yolunu kullanan atlı ve yaya yolcuların büyük bir bölümü Rum ve Ermeniydi. Kasabaya geldiklerini duydukları Yunanlılara erzak taşımaktaydılar.

Bunlardan biri; Merdigöz köyünden David adlı Ermeni, erzak değil, haber taşıyordu. At üstünde o, istikametini belirlemişti: Karamürsel'deki Yunan Birliği komutanıyla görüşecekti. Nitekim David, kasabaya girer girmez dor atını, çarşıdaki insanların şaşkın bakışları arasında, hükümet binasına doğru sürdü. Neredeyse herkes tanıdı David'i. Onu görenlerden bazıları, David'in gelişinin pek hayırlı olmayacağı hükmüne varmışlardı. "Uğursuz; fitnecinin tekidir," diye söyleniyorlardı peşinden. David'i, karargâh bölük komutanı Yüzbaşı Karayanis kabul etti. Özel haberci, Türk çetelerinin yukarı köylerde bazı Ermeni ve Rumları kestiklerini öne sürdü ve Boyalıca'dan Kızderbent'e doğru gelmekte olan bir Yunan birliğinin, yine Türk çeteleri tarafından pusuya düşürüldüğünü Yunanlı subaya iletti.

Yüzbaşı Karayanis, aldığı bu son bilgiler üzerine karargâh telgrafçısını çağırdı ve 3. Alayın 1. Taburunun nerede olduğunu, 11. Yunan Tümeninden acele öğrenmesini istedi. O esnada David'in tüm bildiklerini ya da bildiğini iddia ettiği konuları tek tek küçük not defterine kaydetmişti. Telgrafçı er, on beş dakika sonra da 3. Alay 1. Yunan Taburunun, en son dün gece İznik Boyalıca'da görüldüğünü ve burada bazı Türk milisleriyle çatışmaya girdiğini yüzbaşının odasına gelerek rapor etti. Rapora göre, 3. Yunan Alayı 1. Tabur, en son dün gece İznik Boyalıca'da görülmüş olup, buradaki Türk milisleriyle sürdürdüğü çatışmalar aralıklarla devam etmekteydi.

Merdigözlü David'in getirdiği haberlerden bazılarını doğrulayan bu rapor, bölük komutanı Yüzbaşı Karayanis'i ayaklandırmıştı. Hele Karamürsel'in sınırında Türk Silahlı grupların, 1. Yunan Taburuna müdahale etmesi, onu temelli bir endişeye sevk etmişti. Demek oluyordu ki, kendi güvenlikleri de tehdit altındaydı. Böyle bir gelişme karşısında 2. Yunan Taburu, bu kasabada sessiz kalamazdı. Yüzbaşı, David'e yol verdikten sonra bir süre odasında döndü durdu. Aldığı son haberleri iyice muhakeme ederek bundan, önem arz edebilecek sonuçlar çıkarmayı düşünüyordu. Ayrıca tabur komutanına istediği tarzda, rapor sunmak için bu gelişmeler iyi bir fırsattı. Rapora, aslı olmasa da, kıskırtıcı birkaç cümle ilave edilmesinde fayda umuyordu. Böyle kritik konumlarda fırsatları değerlendirme sanatıydı subaylık ve aynı zamanda, insana terfi yolunu açardı. Sonra, etraf daha

hareketli olurdu. Silahlar patlar, tutuklamalar olur; onu da, insana bazen keyif veren(!) işkenceler takip ederdi. Güzel Türk kızlarının olduğunu duymuştu. Ama onlarla olabilmek için etrafın karışık olması gerekirdi. Böyle güllük gülistanlık ortamda askerlik hiç çekilmezdi. Koskoca Yunan Ordusu, Anadolu'ya savaşmaya gelmemiş miydi? Pineklenip durulacak mıydı buralarda böyle?

Oturdu Yüzbaşı Karayanis; kendi el yazısıyla bir rapor hazırladı. Tabur komutanının odasına girmede; âdeta daldı. Selam verip elindeki raporu komutanın masasına bıraktı. Binbaşı Aryandis, bölük komutanının başına buyruk hareketine sinirlenmişti. Bir masasına bırakılan rapora, bir de yüzbaşının yüzüne dik dik baktı. Tavrını da böylece ortaya koymuş oldu. “Neler oluyor,” der gibiydi. “-Komutanım, önemli gelişmeler var,” dedi Yunanlı Yüzbaşı. “Ve az önce aldığım istihbaratlarla ilgili raporu hazırladım.”

Binbaşı, oturduğu yerden yavaşça doğruldu. O, Yüzbaşının aksine sakindi ve hatta gereğinden fazla sakindi. Pencereye doğru yürüdü. Birlikte görev yaptığı Yüzbaşı Karayanis'in, zaman zaman üstlerini zor duruma sokmak isteyen gri davranışlarını değerlendirmeye çalışıyordu. Zira genç subayın davranışlarında görülen aşırılıkların, komuta kademesine sıkıntı vermekte olduğunu farkındaydı Binbaşı. Aslında Yüzbaşı Karayanis, görevinin gereğini yapmaya çalışan yetenekli bir subay, burnu her zaman iyi koku alan bir kurmaydı. Üstlerini etkilemeyi, astlarını yönlendirmeyi beceren özelliği de vardı. Yalnız Binbaşı Aryandis'e göre, Yüzbaşı Karayanis, fazla politiktik ve bu, askerliğin ana hiyerarşisini olumsuz etkiliyordu. Aşırı güven ve 'ben' merkezli yaklaşımları hoş karşılanmazdı; böyle yaklaşımlar askerliğin kurallarına aykırıydı. En önemli, en dikkat çekici yanı ise, Ünlü Yunanlı politikacı Venizelos sempatzanı olmasıydı. İktidardaki Kral Konstantin'e bağlı bir subayın askerî plâtförmda, bu politik oluşumlara katlanması zordu. Politika, çekişmelere sebep oluyor, çekişmeler de bölünmelere yol açıyordu. Ona göre, Yunan ordusunun geleceğini tehlikeye atmaya kimsenin hakkı yoktu. Politikaya bulaşmış ya da onun kulvarında at koşturmuş subaylar, ordudan uzak tutulmalıydı. Aksi taktirde çekişmelerin önü alınmayacak ve bu fokurdayan kazan, Anadolu bozkırlarında Türklere karşı savaş veren Yunan birliklerini eritip bitirecekti.

Binbaşı Aryandis, bölük komutanı Yüzbaşı Karayanis hakkında beslediği fikirleri, yaşamakta olduğu kritik zamanların bitiminde, yeniden değerlendirmek kaydıyla kafasından uzaklaştırmaya karar vermişti.

“-Ya, öyle mi?” dedi tabur komutanı önemsiz bir tavır sergileyerek. Yüzbaşının ayakları titriyordu. Binbaşı, masanın üzerindeki rapora hiç dokunmadan, sadece gözlerinin ucuyla süzerek okudu. Yüzbaşı Karayanis, komutanın kendisine karşı ortaya koyduğu mesafeyi anladı ama bütün bunlar onun umurunda değildi. Ona göre güvenlikleri tehlikedeydi. Türk milisleri, güneiden etkili bir biçimde ka-

sabaya inebilecek güce ulaşmışlardı. 1. Taburun, Boyalıca-Kızderbent hattında ateşle taciz edilmesi, bunu gösteriyordu. Türkler, onlara meydan okuyordu!

“-Türkler, bizim iyi niyetli yaklaşımlarımıza rağmen meydan mı okuyorlar?” diye sordu Binbaşı.

“-Evet. Hem de bütün güçleriyle...”

“-Yani birliğimizin bir diğer parçası, silahlı tehdit altında... Ve bu tehdit, her an bize de dönebilecek durumda... Raporun ana konusu bu olmalı...”

“-Gökbayrak adında gayriresmî taburu var Türklerin. Bunlara, yarı serbest hareket eden çete de denilebiliyor; Samanlı Dağlarının eteklerinde, bir köyde konuşlanıyorlar,” diye anlatmaya başladı Yüzbaşı.

“-Evet, okudum. Bunlar raporunuzda var.”

“-Bizim 1.Taburla bağımızı koparmaya uğraşiyor şu Gökbayrak Taburu. Buna izin veremeyiz. İkinci etapta da bize, yani buraya saldıracaklar. Diğer Türk çeteleri de ayaklandılar. Kasabadaki halkla sıkı bir işbirliği içindeler. Kasabanın çetelere verdiği destek kesin ve üstelik bu, artarak sürüyor. Kızderbent’ten gelen haberler yoğunlaştıkça buradaki panik artacak, kaçmaya çalışacaklar... Yani kasabada pek çok kişi, foyalarının ortaya çıkacağını biliyor... Korkuları var...”

Binbaşı:

“-Barış tekliflerimize rağmen, gıyabımızda gizli işler çevirenleri kesinlikle cezalandıracağım. Bizleri, kabul etmek zorundalar; aksi taktirde sonuçlarına katlanacaklar. Şu David kim? Raporda bahsettiğiniz...”

“-Merdivgöz Köyünden gelen gönüllü bir muhbirimiz.”

“-Onunla ilgili notlar var bu raporda; doğru mu?..”

“-Evet. Bazı Türk çeteleri, Rum ve Ermeni avına çıkmışlar. Elllerinde palalarla...”

“-Sizce, bunu neden yapsınlar? David sadece gözüyle değil de, kendi gözünüzle de bakın olaylara.”

“-Aralarında husumet olduğu kesin. Tabii bazı Rum ve Ermenilerin de, Türkleri katletmekte olduğunu söylemek zorundayım. Türk çeteleri var ama Rum ve Ermeni çeteleri de kurulmuş. Palalarla kan dövuşü, bunlar arasında sürmekte. Zira ellerinde yeterli miktarda ateşli silah yok.”

Binbaşı sinirlenmişti:

“-Bu çatışmaları ve husumetleri körükleyin, Yüzbaşı. Yesinler birbirlerini. 1. Taburumuza yarar bu... Rum ve Ermeni çetelerine silah ve mühimmat yardımılarını, ara vermeden sürdürün. Gerektiğinde işbirliğine gidebileceğimizi, hatırlatın onlara. Yalnız bir başlarına bırakmayın çete gruplarını. Körfezdeki torpidolarımızla da irtibat kurulsun.”

Yüzbaşı kurnazca bir yoklamada bulundu:

“-Barış taahhüdünüz n’olacak komutanım? Kasaba için...”

“-Onu, rafa kaldırdık. Ama onun rafa kalkmasına sebep olan biz değiliz. Kayma-kama hatırlatacağız olanları. Onun bir şeyden haberi yok sanıyorum...”

Yüzbaşının gözleri parladı. Geç de olsa tabur komutanının ikna olup kendisi gibi düşünmesi, mutlu etmişti onu:

“-Savaş düzenine girmek üzere hazırlıklarımıza başlayacağız,” dedi Yüzbaşı, “Bu arada silah ve cephane aramalarına da gireceğiz.”

“-Evet, evet; bu söylediklerinizin derhal yapılmasını istiyorum. O Gökbayrak Taburuna sert bir mesajımız olmalı. Unutamayacakları bir ders olabilir bu pekâlâ... Çetelere ve onların işbirlikçilerine asla acınmayacak. Eşkiya grubunu burada destekleyenler, bize karşı nümayiş yapanlar ve emirlere karşı gelenler şiddetle cezalandırılacaklar! Yunan birliklerine nasıl silahla karşı konulur; bunun hesabını verecekler!..”

Türk milis kuvvetlerinin, Boyalıca-Yalakdere hattını tutarak oradan, Karamürsel'deki 2. Yunan Taburuyla köprü kurmaya çalışan 3. Yunan Alayı 1. Taburuyla çatışmaya girdikleri haberi, ertesi günü kasabaya da yayılınca, önce çarşı ve liman hareketlendi, kepenkler çekilip dükkânlar kapandı; ardından esnaflar, denizciler, zerzevatçılar, fabrika işçileri ve diğer kasaba halkı topluca evlerine çekildiler, kendilerini güvende hissetmiyorlardı. Zira Yunanlı askerlerin kendilerine saldıracaklarında dair söylentiler çevreye yayılmaya başlamıştı. Bu toplu hareketi, kendilerine karşı yapılmış protesto olarak kabul eden Yunanlı askerler, birden bire çılgına döndüler; devriyeler, bazı dükkânların kapılarını ve kepenklerini kırmaya başladılar, sokakta yakaladıkları tarikat ehli ve sarıklı iki sofıyı dipçikleyerek dövdüler. Önceden bazı şiddet yanlısı Yunanlı subayların sinsi çabalarıyla fitillenen bomba, kasabada patlatılmak üzereydi. Provokatif söylentiler Yunanlıların müthiş işlerine geliyordu.

Beklenmedik bu talihsiz gelişmeler, kasaba halkının, Yunanlılarla çatışmaya giren Türk çetelerine gizli destek verdikleri ve onlarla gizli bir dayanışma içinde oldukları şeklinde yorumları da beraberinde getirmişti.

Elbette ki yorumların sahipleri Yunanlılardı. Ortada bir provakasyonun olduğu anlaşılıyordu. Lakin onlara göre, Karamürsel halkı Yunanlıların hoşgörüsünü kötüye kullanmıştı. Barış sabote edilmiş, dükkânların kapatılıp evlere çekilmek suretiyle, Yunan askerî itibarını sarsan eylemlerde bulunulmuştu. Yani Karamürselliler, Yunan birliğine karşı büyük bir suç işlemişlerdi. Bu toplu hareket, cezasız kalmamalıydı. Boyalıca-Yalakdere ateş hattı, savaşının faturasının Karamürseli sivil halka kesilmesini öngörmekteydi açıkçası. Aslında Yunanlıların sinsi planları gerçekleşiyordu.

Yunan 2. Tabur Komutanlığı, Merkez Kaymakamlığına bir nota vererek, kasaba ve çevresinde asayişin Türkler tarafından ihlal edildiğini öne sürdü ve çetelere hadlerini bildirmek üzere, barışı askıya aldıklarını ilan etti. İlanını, İzmit Körfezi'ndeki savaş gemilerine ve çok yakınına ulaşmış bulunan 1. Yunan Tabur Komutanlığına da ilettiler.

Artık Karamürsel'in çileli topraklarında şiddet, silah ve kan, yeniden

bir araya gelecekti. Zira öyle olması isteniyordu. İşkenceler, eziyetler, baskılar, çeşitli bahanelerle ve yaratılan sudan sebeplerle günlük, sıradan asayiş olayları halinde devam edecekti. Sarkıntıların, tacizlerin ve tecavüzlerin de, o kanlı hesaplaşmaların bir parçası olmayacağını kimse söyleyemezdi.

Kasabadaki Yunan Taburunun, halka yönelik ilk tehdit ve baskısı devriyeler eliyle oldu. Rum ve Ermeni rehberler eşliğinde sokak sokak dolaşan düşman erleri, önceden tespit edilmiş bazı hanelerin avlu kapılarına boya ile işaretler çizdiler. Kırmızı boya ile 'O' işareti konulan bu evlerden, Kuvay-ı Milliye'ye ya da milis teşkilatlarına katılanlar olduğu çok geçmeden anlaşıldı.

Vatanı için silah elde, cepheye koşanların evlerinin, çirkin yöntemlerle teşhir edilmesi ve bu olayda bazı yerli Rum ve Ermenilerin rol alması, kasaba eşrafının çileden çıkmasına sebep olmuştu. Ama Yunanlılar, kendilerine sivil hedefler oluşturup, onları rencide ederek başka alanlara bu şekilde mesajlar gönderme plânlarını, bir başka plânla takviye etmekten bir saniye bile geri durmadılar. Başlattıkları psikolojik savaşı, beldede bitirmeye hiç niyetleri yoktu.

İşbirlikçi Rum ve Ermeni rehberlerin marifetleriyle kasaba tellalı Deli Bekir, tabur karargâhına çağrıldı. Ona, ne yapacağı tek tek anlatıldı. Sonra da kasaba merkezine salındı. Uzaktan rehberler ve Yunan devriyeleri, tellalı sokaklarda neyle meşgul olduğunu anlamak için onu adım adım izliyorlardı.

Tellal, aldığı talimatlar doğrultusunda yine önceden belirlenen evlerin avlularına giriyor ve hane halkına bağırarak şöyle diyordu:

“-Ey hane halkı, duyduk duymadık demeyin: Bir saat içinde evi boşaltıp limana inmeniz emredilmiştir! Emre uymayanların evleri yakılacak, evde bulunanlar da derhal hapsedileceklerdir!” Tellal, bu duyuruyu 30 civarında eve yaptı. Aynı zamanda, ellerinde meşalelerle kundakçı Yunan askerleri, varlıklı insanların oturdukları bu evlerin etrafında dönüp durmaya başladılar. Masum ve mağdur insanlara, meşaleler ile gözdağı veriliyordu. Yüzbaşı Karayanis'in planları işlemekteydi. Çaresiz kalan ailelerde büyük bir telaş, daha doğrusu kargaşa başlamıştı. Evin nineleri, anaları korku ve panikten fenalık geçirip bayıldılar. Diğer aile bireyleri gözyaşlarına boğuldular. Erkekleri ise daha soğukkanlı davranma durumundaydılar. Hane halkına sabır tavsiye ederek, verilen süre içinde, alabilecekleri en değerli eşyaları, evde bulabildikleri tahta bavullara veya torbalara doldurmaya koyuldular.

Kasaba eşrafından Etem Efendi'nin evinde de telaş ve kargaşa üst seviyede sürüyordu. Etem Efendi'nin hanımı, romatizmalı ayakları tutmadığından yürüyemiyordu. O, evde kalacaktı, bir yere gidemezdi. Gelinler ve torunlar Etem Efendi ile mecburen limana ineceklerdi. Bütün güçleriyle hazırlık yapıyorlar, yükte hafif, pahada ağır ne varsa bavullara ve torbalara dolduruyorlardı.

Etem Efendi, iki göz iki çeşme ağlayan hanımı Fadime Hatun'u ikna etmek için ona dakikalarca dil döktü. Sürgünü izah etmekte zorlandıysa da, bunun da geçeceği konusunda ısrarcı oldu.

“-Kadın, kadın, korkulacak bir şey göremiyorum ben! Gidip döneceğiz herhalde. Merak etme, kurşuna dizmezler. Daha bize sıra gelmedi.”

“-Ya siz gider de, geri gelmezseniz, ne olur benim halim,” diye Fadime Hatun dövünüyordu. “Kötürüm halimle ne yaparım ben tek başıma? Bunlarda hiç vicdan, merhamet yok mu? Git herif, bir konuş şunlarla...”

“-Yahu, kiminle konuşayım ki? Elin gâvuruna gidip diz mi çökeyim? Olmaz kadın, olmaz. Herkese ne olacaksa, bize de o olacak... Hey, Nazmiye, Fehime, hazır mı bavullar? Elinizi çabuk tutun.” Torunlara döndü yaşlı Etem Efendi. İki oğlan, üç torun, bir kenara sinmişler, sorgu dolu bakışlarla babaanneleri ve dedelerine bakıyorlardı. Çocuklar, sakın ve olgun tavrıyla, oradakilerin ruh hallerinin ve tartışmalarının nedenlerini sorgulamak ister gibiydiler.

Kısa bir süre sonra iki gelin; evin alt katına, ellerinde bavullarla indiler. Son derece tedirgin görünüyorlardı. Etem Efendi, bastonuna dayanarak avluya çıktı ve oradan çıkış kapısına ulaştı. Sokağa bir göz attı.

Yolun girişinde, ellerinde meşalelerle iki Yunan devriyesi duruyordu. Az sonra yanlarına biri geldi. Etem Efendi tanıdı onu. Kasabanın çokbilmiş Rumlarından Feldon'du bu. Yunan birliğinde rehberlik ve tercümanlık yapıyordu. İşaretle irtibat kurmaya çalıştı.

“-Gel buraya hele Feldon!” diye çağırdı Etem Efendi. Feldon, koşarak geldi Etem Efendi'nin yanına. Selam verip sırtıttı. Etem Efendi, titreyen bir sesle:

“-Hazırlanıyoruz da,” dedi, “Söyler misin; nereye götürceklermiş bizi? Niye böyle yaptılar? Haberin vardır senin.”

“-Derince'ye gidecekmişsiniz,” dedi Feldon. Etem Efendi'ye saygılı davranmaya çaba sarf ediyordu. “Ama niye yaptıklarını bilmem, Etem Efendi. Bana söylemezler ki!..”

“-Söyle onlara da, bilsinler: Hanımın ayakları tutmuyor. O, evden dışarı çıkamaz. Burada bırakmak zorundayız. Kötürümdür, felçlidir yani.”

“-Olur, söyleyeyim,” dedi Feldon ve gitti Yunanlı erlerle konuştu. Tekrar döndü Etem Efendi'nin yanına:

“-Sadece o kalabilirmiş,” dedi.

“-Tek başına mı? Yanında kimse olmayacak mı yani? Bizim dönmemiz gecikirse, ne bileyim, başımıza bir şey gelirse, kim bakacak ona?” Askerleri işaret ederek ekledi: “Onlarla konuşabilir miyim?”

“-Yok,” dedi Rum, “kimseyle konuşmaz onlar.”

“-Sen kim oluyorsun da, onlar adına konuşuyorsun?” diye çıkıştı Rum'a Etem Efendi. “Bir defa yaşlı insanlara böyle zulüm yapılmaz. Kendi memleketimde rezil rüsva ediliyoruz. Yuh sana be!”

“-Ne dedin?” diye kabardı Feldon. “Ya Etem Efendi, hakaret edersin bana. Eğer çok istersen götüreyim seni komutana, derdini anlat ona.”

“-Yok, yok,” diye reddetti yaşlı Türk. “Komutan falan lâzım değil. Bu yaştan sonra kimsenin ayağına gidemem.” Etem Efendi, hırsını yenemeyip evin avlusuna döndü. Gelinlerine söyledi: “Bırakın kalsın Fadime. Baksın başının çaresine... Siz de önüme düşün, gidiyoruz. Hangi cehennemin dibine gideceksek!..”

Etem Efendi, felçli karısını evde bıraktı. Gelinleri ve torunlarıyla yola çıktı. Yaşlı adam, bastona rağmen güçlkle yürüyordu. Yolda Aslan Rıza'nın ve Terzi İbrahim'in aileleriyle karşılaştılar; hep birlikte limana inip iki manga Yunan askerinin önünden iskeleye doğru ilerlediler. Onlardan önce gelenler, filikalarla, iskele açıklarında demirlemiş halde duran ‘Averof’ adlı Yunan gemisine gidiyorlardı. Limandaki bu organize hareket, Etem Efendi'yi kuşkulandırmıştı. Niye herkes değil de, kasabanın belli başlı aileleri, askerî gemiye dolduruluyordu? Niye acele ediliyordu? Neden karşı kıyı tercih ediliyordu da, İzmit, İstanbul hiç gündeme getirilmiyordu? Buradaki birliğin, Derince ile ne gibi bağlantısı olabilirdi?

Etem Efendi, filikayı bekleme sırasında, yanı başında duran Terzi İbrahim'in kulağına eğilip fısıldadı:

“-Bak İbrahim, bana bu sürgün işi garip gelmeye başladı. Etrafa baktın mı?”

“-Hep bakıyorum,” dedi Terzi İbrahim safça, “Hepimizi toplayıp postalıyorlar. Nereye gidiyoruz, haberin var mı?”

“-Derince'ye. Başka kimler gidiyor?”

“-İleri gelenler... Canımoğulları, Hacıoğulları, Arapoğulları buradalar; gemideler yani... Anlayacağın tüm eşraf sürgüne gönderiliyor. Esnaflardan da yolcu var... Kasabanın sahiplerini sürgüne gönderdikleri artık kesin. Ne yapmak istediklerini anlamak zor vesselâm... Her şeyimizi bıraktırıyorlar bize. Hepimizi silah kaçakçısı sanıyorlar herhalde bu zındıklar.”

“-Bu işin içinde bir hinlik var hele,” dedi şüpheyle Etem Efendi. Zekice bakan gözleri çakmak çakmak yanıyordu. “Kolayca soymak için, bizi evlerimizden uzaklaştırıyorlar. O bilmem ne taburunun Yalakdere macerasından bize ne? Türk çeteleri onlarla savaşa tutuşmuş da, burayı da basacaklarmış da... Tabii tutuşacaklar!.. Ah, yaşıml ileri olmasaydı, beni burada bulabilirler miydi? Çıkar dağa, eceline gelmiş keferelerin bir bir bağışsaklarını deşerdim!.. Vallahi de deşerdim İbrahim Efendi, billahi de deşerdim!”

Terzi İbrahim, Etem Efendi'nin kendisini bir an kaybettiğini hükmetti. Kısa süren bir panik yaşadı. Endişeyle bakındı sağına soluna. Yunanlı askerler meydanın ortasında, gelen aileleri sıraya sokuyorlardı. Arada bayağı mesafe olduğundan; Etem Efendi'yi duyamıyorlardı. Lakin içlerine sızmış muhbirler pekâlâ olabilirdi. Gelinleri, Etem Efendi'yi dürtüp, çimdiklediler durmadan.

“-Baba etme, eyleme,” diye uyarıda bulundular. “Böyle konuşursan, belâ açarsın

başımıza. Sonra ne yaparız biz. Çeneni tut, Allah aşkına.”

“-Şimdi de belâda başımız,” diye tersledi gelinlerini Etem Efendi. “Yuvamızdan, yurdumuzdan ayırıyorlar bizi. Ne yani, onlara eyvallah mı diyeceğim? Yetti be! Zulüm bunların yaptıkları! Felçli kadın evde; bir başına... Bizler de sürgün yolundayız. Halime bakın; ayakta duramıyorum!”

Terzi İbrahim, Etem Efendi’nin sinirlerinin boşandığını anlamıştı. Ağzını usulca kapamak zorunda kaldı. Zira etrafında bulunanların dikkatleri, üzerlerine yönelmişti. Gizliden Etem Efendi’ye hak veren, ona destek çıkanlar çoğunlukta-
taydı. Ancak bu tepkiler, silahların gölgesinde fazla uzun ömürlü olamıyordu. Filika bir yeni sefer için iskeleye bağlandığında, iki Yunan askeri, üçüncü grup-taki aileleri âdeta iterek filikaya doldurdular. Sonra da hareket işaretini verdiler. Etem Efendi, askerî gemiye ulaşana kadar hiç sesini çıkarmadı. Evde bir başına bırakmak zorunda kaldığı karısını düşündü: Yardım olmadan, nasıl tuvalete çıkacaktı o felçli kadın?

Savaş gemisi daha yol almadan, buraya bindirilenler tasnife tabi tutul-dular. Yunanlı komutan, erkekleri güvertede, kadınları kamaralarda tutma kararı almıştı. İtiraz edenlerden bazı hane reisleri, karılarının ve çocuklarının gözleri önünde dipçik darbeleriyle dövüldüler. Güverte bir ara karışmıştı. Bağırıp çağı-ranlar, galiz küfürler savuranlar, dipçik darbelerine rağmen Yunanlı erlere hücum edenler, başlarına büyük bir belânın sarıldığını, gemide yaşananlardan sonra fark etmişlerdi. Kaptan, gemide asayişin ihlâl edildiğini ileri sürerek, isyanın bastırıl-masını, nakil işlerini yapmaktan sorumlu takım kumandanı Yunanlı teğmenden istedi. Bunun üzerine teğmen, mahiyetindeki erlere de, emirlere karşı gelenlerin saf dışı edilmelerini söylemişti. Bu, kararı protesto eden ve bu protestoda dire-nenlerin ağır bir biçimde dövülmeleri anlamına geliyordu. Dayığa rağmen karşı koymayı sürdürenler ise kurşuna dizilecekti.

Averof, denize açılmıştı. İstikamet Derince’ydi. Yunanlılar, esir ettikleri Karamürselli Türkleri, bavullarındaki en değerli eşyalarıyla birlikte gözaltında tuttukları için çok sevinçliydi. Körfezin ortalarına geldiklerinde asıl operasyo-na o zaman geçeceklerinden sevinçleri katlanarak artıyordu. Plânları çok kolay gerçekleşmişti gerçekten. Onlar için her şey yolundaydı. Direnme ise kırılmıştı. Bunun bedelini, kasabadan 7 kişi, feci şekilde dayak yiyerek ödemişti. Yunanlı-lar, ceza olsun diye o 7 kişiyi de geminin kömür dolu ambarına atmıştı. Yunanlı askerler soyguna, kadınlardan başladılar. Çoğu sarhoş ve sadist olan bu özel erler, çocukları ayrı bir kamaraya kilitlemişler, kadınlardan, çantaları da dahil, kollarındaki ve göğüslerindeki mücevher, altın, gümüş ve buna benzer tüm de-ğerli eşyalarını, takılarını teslim etmelerini istemişlerdi. Tehditlerle büyük bir korku dalgası içine itilen kadınlar ağlamaya, dövünüp bağırmaya başlamışlarsa da, bu çaresiz karşı çıkmaları, hiçbir Yunanlıyı etkilememiş, aksine istenilenleri yapmakta gecikenler hakaretlere maruz kalmışlardı. Yunanlıların rehberi ve

tercümanı Feldon, aldığı talimat üzerine, kadınların dövülüp tartaklandıkları, korkudan ve çaresizlikten yüzlerini tırmaladıkları kamaraları dolaştı. Yunanlı askerler, Türk kadınlarının son kez ikaz ve ikna edilmelerini, aksi halde başlarına daha kötü olayların gelebileceğini söylemesini, ondan bizzat istemişlerdi.

“-Bre komşu hanımlar,” diyordu Feldon, “bu adamlar, mücevherlerinize, altınlarınıza göz dikmiştir. Verin onları, kurtulun; sizden kıymetli midir? Bu herifler azgın, kudurmuş canavarlardır. Görmez misiniz?”

Gördükleri baskılardan dolayı yürekleri hoplayan gözü yaşlı kadınlar:

“-Bunlar hem mücevherlerimizi alır, hem de namusumuza saldırırlarsa,” diye endişelerini dile getirdiler. “Git söyle onlara, ne varsa üzerimizde vermeye hazırız. Bize, çocuklarımızın yanlarında saldırmaya, aşağılamaya kalkmasınlar. Yoksa dayanamayız biz bu canavarlığa.”

Feldon, kasabalı kadınların kaygılarını Teğmen Papulas’a ilette. Bunu iletirken de, kasabadaki nazik durum nedeniyle kadınlara tacize kalkışılmamasını ustaca izah etti. “Türkler namus konusunda çok hassastır, kumandan,” diye devam etti sözlerine, “Namuslarının saffeti ve varlığı için ölümü seve seve isterler. Bunun için yapamayacakları şey yoktur. Onları iyi tanırım. Kasabada ve bölgede lehimize sağlanacak asayiş, büyük ordumuza itibar kazandıracaktır. Yeminle söylerim ki, o itibar işte burada ölçü olacaktır. Bölgenin en nüfuzlu Türkleri ve aileleri, bu gemideler çünkü. Onları kazanabiliriz, kumandanım!”

Teğmen, rehberin sözlerini ikna edici bulmuştu. Yalnız can ve namus güvenliği karşılığında, gemide bulunan herkesin kişisel servetini, Yunan ordusuna teslim etmelerinin şart olduğuna işaret etmişti. Türkler, Yunan ordusunun hizmetlerinin bedelini ödemeliydiler! Rehber Feldon, teğmenden önemli taviz, yerinde bir karar kopardığını düşünerek, kadınların bulunduğu kamaraları dolaştı ve onlara, servetlerini bitamam Yunanlı askere teslim etmeleri koşuluyla can ve namuslarının korunacağını söyledi.

Kadınların bir kısmı, bu bücür ve sinsi Rum’a teşekkür ederken, diğer kısmı da, işbirlikçiliğini kınama adına, adamın yüzüne tükürmekten geri kalmadılar. Yıllar boyu edindikleri ve yanlarından hiç ayırmadıkları ziynetlerini, içi çamaşırlarına varıncaya kadar soyunmaya zorlanarak teslim etmek durumunda kalmaları, üstelik böyle bir zilleti, kendi vatanlarında ve kasabalarında yaşamaları, müthiş ağırlarına gitmişti. Bu hengamede kahırlarından fenalaşıp bayılanlar oldu. Onların imdatlarına, diğer kader arkadaşları koştular.

Aynı dayatma, güvertede tutulan Türk erkeklerine de sergilenmişti. Tüfekleri süngülü Yunanlı askerler, moralleri son derece bozulup, burunlarından soluyan kasaba eşrafını faka bastırmanın keyfini sürdürmekteydi. Gözaltında tutulan Türkler ise artık yapacakları bir şeyin olmadığını anlamışlardı. Çaresiz,

ellerindeki bavulları, çantaları ve torbaları açtılar. Yunanlılar, onları geri çekilmeye zorladılar. Bavullar ve diğer eşyalar askerler tarafından tek tek aranacaktı. Öyle de oldu. Buldukları Hamit ve Reşat cinsi Osmanlı altınlarına, antika gümüş şamdanlara, madeni ve kâğıt paralar ile köstekli saatlere ve gümüş sigara tabakalarına el koyup, onları, komutanın kamarasına taşımışlardı. Averof Yunan gemisindeki üniformalı askerler, silah ve süngü tehdidiyle soygun gerçekleştiriyorlardı. Bu teşebbüs, şüphesiz dünya askerlik tarihinde, askerler eliyle sivilere doğrudan uygulanan en büyük gasp hareketlerinden biriydi. Averof savaş gemisi, Derince limanına vardığında gemideki taciz, baskı ve soygunlar sona ermişti. Karamürsel'in varlıklı Türkleri, bu operasyonlar sonucu Derince limanına, servetleri ellerinden alınmış yoksul insanlar olarak indiler. Burada kadın ve çocuklar, erkeklerle tekrar bir araya getirilip, etrafı tel örgüyle çevrili düz bir araziye bırakıldılar. Savaş esiri muamelesi gördükleri ortadaydı. Güneş tepelelerinde; aç susuz beklemeye koyuldular... Neden oraya götürüldüklerini anlatan da olmamıştı. Karamürselliler, toprak sahada ve güneş altında aç-susuz saatler geçirdiler. Tel örgü haricinde yer alan bir manga Yunan askeri dışında, başka kimseler görünmemişti. Esirler, burada bir tas suya muhtaç duruma düşmüşlerdi.

Averof gemisi, o gün akşama kadar aynı güzergâh ve o bildik yöntemlerle Karamürsel'in varlıklı ailelerinin soyulmalarına ev sahipliği yapmayı sürdürdü. Tamamen tahakküme ve gaspa dayalı bu soygun yöntemiyle kasabanın, kasaba halkının, ekonomik ve moral açısından çökertilmesi hedeflenmişti.

Esasen psikolojik savaşa eklenen bu ekonomik savaş, halkın iktisadi gücü üzerinde uygulanan etkili ve bezdirici bir yöntemdi. Ve bu, aynı zamanda Yunan Genelkurmay'ının önceden hazırladığı bölgesel bir plânın parçasıydı: Önce zengin ve varlıklı ailelerin servetlerine el konulacak, servet üreten birimlerin iktisadi fonksiyonları bitirilecek, sonra da çevre hızla fakirleştirilecekti. Ekmek bulamayan insanların savaşmaları ve direnmeleri elbette ki beklenemezdi. Nitekim Yunan Genelkurmay'ında Kral Konstantin, Türklerin ekonomik güçleri çökertildiği, evlerinin dahi yıkıldığına ilişkin rapora tepki göstererek, "Sizler, Türklerin evlerini değil, zeytin ağaçlarını yakabildiniz mi?" diye kükremesi, işte bu stratejinin çıkışı noktasında önemli bir işaretti.

* **

Terzi Mevlut, Uzundere Balaban'daki karargâhını Çamçukur Köyü Papazpınar mevkiine taşımış, kestaneliklerin çok yoğun olduğu bu ormanlık alandaki bir korucu evine yerleşmişti. 60 kişiye ulaşan çoğu atlı milislerini ise, Pazarköy üzerinden, Karşibaba Tekkesi civarına kaydırarak Yalakdere, Karaova ve İhsaniye Köyleri hatlarında Gökbayrak Taburu milisleriyle çarpışan 1. Yunan Taburunun Karamürsel'le bağlantısını kesmeyi hedeflemişti. Fakat ateş gücü sınırlı Terzi Mevlut, çetesi vur-kaç taktiğinden ileri gidemiyordu. Bir de süvarileriyle ani baskınlar yaparak küçük birimler halinde, kasabaya akmaya çalışan

Yunan piyadelerine kılıç çalıyordu. Bu akınlarda, beyaz atıyla kendisi de bizzat yer almaktaydı.

Terzi Lâz Mevlut, bölgede çok kısa sürede tanınmış bir çete reisiydi. Uzun boylu, geniş omuzlu, iri yarı bir adamdı. Laz ırkının sarı-çakır özelliklerini taşıyordu. Çapraz fişekliğinde irili ufaklı pek çok kama asılı duruyordu. Ayağında, öküz derisinden çizme, üzerinde, Karamürsel kumaşından milis üniforması vardı. Çete reisi Mevlut'un adamlarından, Çakıcı İbrahim, günlük raporunu verirken, Karaova ile Karamuratlı'da bir manga Yunan askerini pusuya düşürerek, onları palalarla bıçtiklerini ballandıra ballandıra anlattı ve kendilerinin sadece iki kayıp verdiklerini söyledi. Çakıcı İbrahim, Terzi Mevlut'le Karapınar Köyü Enver Bey Çiftliğinde buluşmuşlardı. Bu çiftliği Yunanlılara karşı koruyan 30 kişilik özel bir birlik vardı. Bu birliğin konuşlandığı alan, Yunan uç karakollarınca daha önce zorlanmış, ancak iyi korunan çiftliğin dış avlusundan içeri girememişlerdi.

Terzi Mevlut, Çakıcı İbrahim'e sordu:

“-Karamuratlı'dan aşağı hiç Yunan keşif kolu indi mi?”

“-İnmediğine dair bilgi geldi, reis.”

“-Alaattin Bey çetesi, hemen altımızda Pazarköy civarında. Kısa sürede Oluklu'ya gitmesi bekleniyor. Karamürsel merkezindeki Yunanlılar, aldığım habere göre, dağ toplarını da çekerek oraya hareket edecekmiş. Bizim birliklerimizin yeri tam neresi Çakıcı? Karamuratlı mı?”

“-Evet, Karamuratlı.”

“-Önden veya arkadan baskına uğramayalım. Ne kasabadaki, ne de Yalakdere civarındaki Yunan birliklerinin birbirleriyle buluşmamaları lâzım; buluşmaları her halükarda önlenmeli!.. Çerkez İsmail'in çetesi hangi istikamettedir?”

“-Fevziye, Aktoprak istikametinde; orada Ermeni, Rum çeteleriyle boğuşuyor.”

“-Ermeni dedin de aklıma geldi; Yalakdere civarında bazı Ermenilerin katliam yaptıkları duyulur oldu. Utanmadan Yunanlılara destek veriyorlar! Bunlar affedilmeyecekler! Haddi aşan Rumlar için de emrim uygulanacak! Eşkiyalık yapanları, haksız yere cana kastedenleri elbette ki cezasız koymayız.”

“-Anlaşıldı reis. Hele şu Yunanlıları Karaova Yaylasından söküp atalım; sonra Merdigöz civarını da baştan aşağı tararsak, silahlı Ermenileri ortaya çıkarmak hiç de zor olmayacak.”

“-Başkiraz dağlarına çıkan Ermeni gruplar da var. Bahçecik'ten destek alıyorlar; oradaki Ermenilerden... O yolu kesmemiz lâzım. Haber geldi Karamuratlı'dan: Evine, ekmek için Başkiraz değirmeninden un getiren gencecik bir çocuğu katır üzerinde öldürmüşler. Alireisoğullarından Nuri adında gencecik bir delikanlıymış. Evine ekmek taşıyan günahsız insanlardan ne istersiniz bre kefereler!” Sinirden yüzü kıpkırmızı kesildi Mevlut Reis'in. Elleri arkasında, bir aşağı bir yukarı dolanmaya başladı. “İşimiz zor velhasıl,” diye söylendi kendi kendine. Döndü adamına. Elini kemerine geçirmişti.

“-Bak Çakıcı, hemen toparlan ve yaya birliğini Karaova Karamuratlı sınırına

çek, orada barikat kur. Ben, atlılarla Oluklu sırtlarına mevzileneceğim. İki Yunan birliği, birleşmek için bütün gücünü bu mıntıkaya verecek. Pazarköy yolundan da bizim milisler onları zorlayacaklar. Arkalarında deniz gücü de var. Top atıp duruyorlar sırtlara. Yalakdere'deki artçı Yunanlıların toparlanmamaları için Gökbayrak'ın oraya bastırması şart. Ben şimdi, Safiye ve Suludere üzerinden Akçat'a bir haberci ulaştıracağım. Bu son durumun, Gökbayrak'a rapor edilmesi gerek. Hadi durma, harekete geç; dediğim hatta mevzi yap... Pomak Hasan'a da ulaşmaya çalışacağım. Onun da desteği lâzım bize..."

"-Emredersiniz," diye temennayı çaktı Çakıcı İbrahim ve atına atladığı gibi iki muhafızıyla, Oluklu'ya giden orman yoluna daldılar. Terzi Mevlut, beş adamından dördüne işaret verdi. Dördü de, tığ gibi süvariye. Atlarına bindiler. Terzi Mevlut, beyaz küheylanıyla önde, diğerleri arkada; aynı orman yoluna hızla girdiler. Hedefleri, önce Oluklu sırtları, daha sonra Karaova köyü idi. Reis, hareketinden önce ayırdığı tek atlıya da, Suludere istikametinden Akçat'a Gökbayrak'a göndermeyi unutmamıştı. Nitekim o özel ulak, Gökbayrak Taburu Komutanı Yüzbaşı Cemal Bey'e önemli bilgiler ulaştıracaktı.

O sırada Karamürsel'deki 2. Yunan Taburu, kasaba halkı üzerinde terör estiriyordu. 1. Yunan Taburunun sarkma hareketinin önlenmesi ve buna paralel Yunan hareketin kesildiği Yalakdere-Karaova bölgesinde, Türk direnişinin git-tikçe yoğunlaşması, 2. Tabur Komutanı Binbaşı Aryandis'i çileden çıkarmaya yetmişti. Gelen moral bozucu haberler, önceleri iyi giden plânların alt üst olmasına sebep olacağından endişe ediyordu. Bu endişe, Binbaşının kurmayı olan Yüzbaşı Karayanis'i daha ziyade kaygılandırmış; bu defa da halka doğrudan korku verme, onları iyice sindirme plânlarının devreye sokulmasını önermişti.

Önerdiği plân hemen uygulanmaya konuldu. Dehşetli bir plândı bu! Plânın bir parçası, İzmit Körfezi'ndeki iki Yunan torpidosunun atışlarıyla ilgiliydi. Torpidolar, gelen emir üzerine, toplarını Karamürsel'e çevirdiler ve atışa geçtiler. Şarapneller, düştükleri noktaları havaya uçuruyordu. Sahildeki birkaç tahta iskeleyi ve kayıkları şarapnel parçaları, tuzla buz etti. Bu uyarı atışıydı, ikinci salvolar çok daha dehşet vericiydi. İki gümrük deposu ile toplam 7 ev havaya uçurulmuştu. İnsanlar, çılgınlık atarak sağa sola çılgınca koşuşmaya başlamışlardı. Ölü ve yaralıların olduğu haberleri halk arasında hızla yayıldı ama sayısı henüz bilinmiyordu. Çok geçmeden şayak fabrikasının bir bölümünün de topa tutulduğu öğrenildi. Fabrika binası, önemli ölçüde hasar görmüştü, bacasının bir bölümü yıkılmıştı. Kasaba merkezinde, Yunanlılar, dışarıda yakalananların büyük bir kısmını, sabotaj düzenledikleri gerekçesiyle hükümet binası önüne sürdüler. Silah zoruyla meydanda tutulanlar tehdit ediliyorlardı. Yakalanan Müslüman Rumlardan biri, Yunan askerlerinin despotça yaklaşımlarına karşı çıkınca, onu hemen orada kurşun yağmuruna tuttular. Diğerleri ise zaten panik içinde meydana izdihamda sıkışıp kalmışlardı. Yunanlı askerler ise, şoka girmiş kolay avlanan silahsız insanların peşinde olduklarından onları, idam mangası önüne sürüklemekte hiç de zorlanmamışlardı.

Yunanlı Yüzbaşı Karayanis, plânın ikinci ayağını da yaşama geçirdi: İnfazı heyecanlı kılma ve görsel bir enstantane oluşturma peşindeydi. Sansasyona zaten bayılırdı. Hükümet dairesinden, aşağıda meydana olup bitenleri bizzat izliyor, oradaki duruma göre asayiş sorumlusu Üsteğmen Grisas’a emirler yağırdırıyordu:

“-Askerimize pusu kurup öldürmek neymiş, göstereceğim ben bu Türklere!” diye odasında bas bas bağıyordu. “Öldürülen her Yunanlı için beş Türk idam edilecek! Aşağıda topladıklarınızdan çocukları ayırın: 15 yaşından yukarı olanları dizin, soldan sağa sayın ve her 10 kişiden birini, idam mangasının önüne dakin! Emrim anlaşıldı mı? Ne güzel bir yöntem değil mi? Hah, hah, hah!”

Karayanis’in yüzü allak bullak olmuştu. Asabı iyice bozulduğundan hay-kırarak emirler veriyordu. Zaman zaman bilincini yitirdiği de oluyordu. “Üsteğmen Grisas’a ne eğlenceli bir emir bu! Eminim, askerlik yaşamınızda hiç böyle bir emir almadınız! Derhal emrimi uygulasın asayiş komutanı; derhal!” Emri alan Üsteğmen Grisas, iskele meydanındaki 120 Karamürselliği kontrol altında tutup sıraya sokmaya çalıştı. Yunanlı askerler havaya ateş ederek düzeni sağlamaya çalışıyordu. Karamürselliler birbirlerine sarılarak direnişlerini ortaya koydular. Zulme uğrayıp dövüldükçe, “Allah! Allah!” diye bağıyorlardı. Kasabanın iskele meydanı yine adamakıllı karışmıştı. Durumun kontrolü ağırlaşınca Yunan Tabur Komutanlığı, infaz alanına 40 kişilik ikinci bir takım sürmüştü. Bu arada kasabanın yaşlısı, genci, kadını, kızı, alana koşmuştu. Alanda gördükleri manzara ise içler acısıydı. Kurbanlar, dipçiklerle sürekli dövülüyorlardı. Suratlarda, boyunlarda patlayan kanlar, huzmeler halinde etrafa fışkırıyordu. Panik halinde meydana koşanları, bu defa süngülü Yunan askerleri karşıladı. Belirledikleri çizgiden öteye hiç kimseyi salmadılar, engel oldular, zorlayanlardan iki kişiyi de süngüyle yaraladılar. Barikatı aşamayacaklarını anlayanlar, hep bir ağızdan ve gür seslerle tekbir getirmeye başladılar.

Tekbir sesleri çevrede deruni bir atmosfer meydana getirmiş, kasaba halkını ulvi bir birlikteliğe, kenetlemeye sürüklemişti. Manevi gücün ortak bir ifadesi olan tekbir nidaları, Yunanlılarda tedirginlik yaratıyordu. Yüzbaşı Karayanis, işin çabucak bitirilmesini istedi. Yoksa isyan kapıdaydı. Emir, yıldırım hızıyla Üsteğmen Grisas’a ulaştı: İnfaz derhal gerçekleştirilecekti!

Yunanlı askerler, dayaktan bitap düşmüş kurbanları, karton kutu gibi kolayca sıraya dizdiler. Her sıranın on birinci kişisi, domino taşı gibi sıradan çekilip idam mangasının önüne itiliyordu.

Böylece infaz mangasının önüne atılan kurbanların sayısı kısa sürede 11’e çıkmıştı. Kurayla belirlenen 11 günahsız kişi hemen oracıkta kurşuna dizilerek şehit edildiler. Muhacir Veysel, Istarıncalı Demirci Remzi, Viran Ali, Boşnak Rasim, Açıkbaz Halil Çavuş, Çerkez Bekir ve Arnavut Deli Hasan, can verenler

arasındaydılar. İdamlar, alanı dolduranlar arasında infial uyandırmış, toplumda isyan kıvılcımları çıkmaya başlamıştı ki, Yunan askerleri, aldıkları emir üzerine, önce havaya sonra kalabalığın üzerine ateş açtılar. Hemen oracıkta üç Müslüman daha vurularak ruhunu teslim etmişti.

Can korkusu, şiddetli bir kasırğa gibi meydandaki insanların içlerine işledi ve kalabalık birden dağıldı. Herkes, canını kurtarmanın peşine düşmüştü. Bunun nedeni, aslında meydana kişilere doğrudan sıkılan mermilerden ziyade makineli tüfeklerle herkesin kurşuna dizileceği söylentilerinin etrafa hızla yayılmasıydı. Yunanlı provokatörler, hızlı ve bir o kadar da akıllıca işler görüyorlardı ve bütün bunlar Yunanlı Kurmay Yüzbaşı Karayanis'in başının altından çıkıyordu.

Şehitlerin cenazeleri bile bir süre meydanın ortasında kaldı. O gün akşama doğru, gök gürültüleri ve şimşekler eşliğinde sağanak yağmur indi kasabanın semalarından aşağıya. Bardaktan boşanırcasına dökülen yağmur damlaları, şehitlerin yattığı iskele meydanının kanlı zeminini yıkadı, pakladı. Küstah güçlüler karşısındaki yoksul ölümün duru ve nurani boyutu, yağmurlu günü sessiz ve mistik bir ihtişamla adeta selamlamış, şehitlerin ilahî nidaları, şarıldamayan sular misali yine sessizce semaya yükselmişti. Karamürsel, o akşam sabahlara kadar ıslak matemini yürek yakan ağıtlarıyla inledi. Yine o gece yağmur pençereleri, çatıları döverek, gözyaşları yanaklarında süzülenlerin ortak acılarına ve ağıtlarına iştirak etti.

Şehitlerin cenazeleri, Müftü Hakkı Bey'in uyarısı ve önderliğinde meydana kaldırıldılar. Aynı gece şehitler için topluca dini merasim düzenlendi. Dini merasime katılım çok yüksek olmuştu. Binlerce insan aynı saatlerde, şehitlerin ruhları için Yasin-i Şerif okumuşlardı.

Cenazeler, ertesi günü mahşeri bir kalabalığın nezaretinde kasaba merkezindeki mezarlığa defnedildiler. Müftü Hakkı Bey, kurşuna dizilenleri kefene sardırmamış, onların üzerindeki elbiseleriyle gömülmeleri hakkında fetva vermişti: İskele meydanında kurşuna dizilenler şehitti! Peş peşe yaşadıkları acılarla sarsılan Karamürselliler, şehitlerini toprağa verdikleri gün, yeni saldırılara hedef olmaktan kurtulamadılar.

Kasabadaki Yunan Taburu, asayişin sağlanmasını yine bahane ederek bazı işyerlerine ve evlere baskınlar düzenlemişti. Asayiş bölüğü mangalara ayrılarak, şüphelendikleri her noktaya, her yerleşim alanına destursuz dalmaktaydılar. Muhafazakâr halkın mahremiyet konusundaki hassasiyetini bilinçli olarak çiğnemeleri, aynı eylemlerin içinde yer alıyordu. Nitekim namus ve iffete saldırı için sebeplerin oluşturulduğu bir evde direnmeyle karşılaşan Yunanlı erlerden biri, palayla biçilince, dört kişiden oluşan ev halkı, aynı hanenin avlusunda kurşuna dizildi, ev de ateşe verildi. Çarşıda iki dükkânla, merkez mahallesinde üç hane

ve Hamdi Bey Çiftliğindeki ahşap bir köşk, gaz yağı dökülerek yakılmışlardı.

Çarşıda yüzlerce insan, dükkân yangınlarının büyümesini önlemek için saatlerce ateşle boğuşmuş ve yangının etrafı silip süpürmesini önlemişti. Yunanlılar, yaktıkları yerlerde, silah kaçakçılığına ait izler bulunduğu gerekçesiyle rapor tutuyorlardı. Asayişten sorumlu Yunanlı Üsteğmen Grisas'ın bile kanını donduran bu dehşet sahnelerinin uygulanmaya sokulmaları için karargâh bölük komutanı Yüzbaşı Karayanis'ten pekâlâ onay alınabiliyordu. Ve yüzbaşı, keyif aldığı bu operasyonlarla Türkleri yıldırabileceğine ziyadesiyle inanıyordu. Bu nedenle kasaba merkezinde, uzun süre hem Yunan askerlerinin tehdit ve tacizleri, hem de sivil ve silahsız halkın korku dolu bekleyişleri, saatler boyu devam etti.

Kaymakam Vekili Refik Bey, sonunda dayanamamış olacak ki kasabada yaşanan zulümlerin kaldırılması için Yunanlı Başkumandan Binbaşı Aryandis'le bir görüşme yaptı. Kaymakamlık odasında yapılan ikili görüşmelerde, sadece tercüman olarak bir yerli Rum yer almıştı.

“-Kasaba cayır cayır yanıyor, kumandan,” dedi Kaymakam Vekili, “Ve insanlar sorgusuz sualsiz kurşuna diziliyorlar. Herkesi, can korkusu sarmış durumda!

Askerleriniz, sokakta asayiş bahanesiyle dehşet saçıyor. Her yerde yangın çıkarılmakta... Namusa yeltenmeler var. Kumandan, hangisini anlatayım? Bize verdiğiniz söz vardı oysa. Ama asayiş bozuluyor diye verdiğiniz sözleri kaldırdınız. Tek taraflı askerî bir güç olarak, silahsız ve savunmasız insanların hayatlarının tehlikeye girmesini önlemelisiniz. Fakat asayiş ihlâli var diyorsunuz. İhlâli, hangi tarafın yaptığı iyice incelenmeli.”

Binbaşı Aryandis, soğuk bir gülümsemeyle karşıladı Refik Bey'in eleştirilerini. Söz sırası kendisine gelince, “Bunun tek sebebi var” dedi ve ekledi, “Türkler... Anlaşmamızda direniş ve müdahale yoktu. Siz de biliyorsunuz ki, güney yakada yüzlerce Türk direnişçi, bizim birliğimiz ile resmen savaşmakta. Can korkusu içinde dedğiniz şu kasabadaki insanlar da, bu direnişçilerle beraber. Görmüşsünüzdür; bazı evlerin cümle kapılarına kırmızı işaretler koydurduk. Boşuna yapmadık onu... O evlerden dağa çıkıp bize silah çekenler, kurşun sıkanlar var. Bizim savaşımız onlarla ve onları destekleyenlerle... İsyân edenler, bizimle muharebeye girenler ve emirleri yerine getirmeyenler cezalandırılacaklardır. Size daha önce de böyle bir deklarasyon verilmişti.”

“-Bazı fertlerin yarattığı anarşiyi, tüm kasaba halkına mâl edilmesini kabul edemeyiz. Kişisel infazları durdurunuz. Suçsuz insanlar öldürülüyor. Mahkeme edilmeden kurşuna dizme yetkisini nereden alıyorsunuz?”

“-Savaş, şartlarıyla değerlendirilir. Bu görev de askerî yetkililerindir. Kaymakam Bey, bakın az önce tarafımıza bir belge daha ulaştı: Üç kilometre mesafede Alaattin Bey'in çetesi, devriyelerimize pusu kurmuş. Ayrıca Yalakdere-Karaova

hattında Terzi Mevlut çetesiyle harp halindeyiz. Sorarım size, bu saydığım çetelerin mensupları kimler? Bunların, dışarıdan geldiklerini herhalde söylemeyeceksiniz.” İkili görüşmelerde hava iyiden iyiye gerilmeye başlamıştı. Yunan subayının sağ eli devamlı belindeki kılıcın kabzasındaydı. Muzaffer kumandan edasını kullanarak küçümser bakışlarla Kaymakam Vekilini, karşısında ezmeye çalışıyordu.

“-Kumandan bey, tabii bu çatışmaları tasvip etmiyorum,” diye geri adım attı Kaymakam Vekili. Havanın elektriklenmesinden yana değildi. “Dediğiniz gibi savaşın şartları, çatışmaya girenleri doğrudan bağlar. Yalnız kasabada çete yok, çatışma da yok. Ama tek taraflı saldırı var. Silahsız ve savunmasız insanlar katlediliyor, gemilere tıklıp soyuluyor, evler ateşe verilip kundaklanıyor. Bunları yok farz edemeyiz. Yazıktır, günahdır bu masum ahaliye!”

Yunanlı Binbaşı, savunma konumuna düşmek istemediğini anlatmak istercesine yüksek sesle karşılık verdi Kaymakama:

“-Bahsettiğiniz insanlar, gerçek anlamda savunmasız olamaz! Saldırı da, asla tek taraflı bir hareket değildir. Silahsız görünüp de silah kaçakçılığına karışan vatandaşlarınız var. Bu bölgede saklanan silahlar olduğunu da biliyoruz. Görevimiz, bizi arkadan vuran silahların Anadolu’ya gönderilmesini önlemektir. Bu organizasyonun içinde olan herkesi sorumlu tutarız. Şunu da belirteyim: Sadece bu savaşta siz Türkler ölmüyorsunuz. Bizler için de o tehlike mevcut!.. Kaymakam Bey, vicdanen rahat olabilirsiniz. Buradaki insanların isyana kalkışmaları veya yasadışı işlere karışmaları elbette sizin kişisel suçunuz değil. Fakat idari sorun olabilir tabii...”

Bu arada sonuca katlanacak da onlar! Ancak onları savunurken aziz kralımızın şanlı ordusunu suçlama hatasına düştüğünüze de tanık oluyorum. Bu hataya düşmemelisiniz. Kaymakam Bey, başka sorunuz yoksa görüşme bitmiştir. Yalnız şunu bilmenizi istiyorum: Gerek suçlamalarınız gerekse tehditleriniz, komutanlığımızca reddedilmiştir.”

Kaymakam Vekili, küstah bulduğu subayın davranışına tepki vermek için ayağa fırladığında Binbaşı Aryandis de doğrulmuş, o da kapısının yolunu tutmuştu. İki idarecinin oradan çıkışları buluşmaları kadar resmî ve kibar olmamıştı. Bu tartışmadan sonra Kaymakam Vekili, Karamürsel’i yüzüstü bırakıp İznik’e gitmeye karar vermişti.

Yunanlı Binbaşı Aryandis aynı günün sabahı, karargâh odasına geçip, biraz dinlenmeyi ve bu şekilde kafasını toparlamayı düşünmüştü. Ama masasına bırakılmış yeni bir rapor, düşüncesini uygulamasına imkân vermedi; bilakis onu okuyunca kan beynine sıçradı! Sandalyesine âdeta yıkıldı. Okuduklarına inanamıyordu.

Rapor, çevrede henüz adı konulmamış yeni bir çete savaşını detaylı bir şekilde anlatıyordu. Binbaşı için işin daha vahim olanı, 1. Yunan Taburunun, Kızderbent-Mahmudiye hattından Boyalıca istikametine çekilmek zorunda kalmasıydı. Gökbayrak ve Karamürsel Taburlarının, araziye çok iyi kullanmaları sayesinde Yunan taburu güç anlar yaşamış, geri çekilmeye zorlanmıştı. Olumsuzlukların devam etmesi halinde güneybatı hattındaki tırpanlanmış bu taburun, Orhangazi'ye çekilmesinin öngörüldüğü, raporda ayrıca kaydedilmişti. Planlar suya mı düşmüştü? İki Yunan Taburunun Karamürsel'de buluşması ve Kocaeli güney yakasının sıkı bir denetim altına alınması plânı, böylece hayal oluyordu. Bu kadarla da kalmıyor, bu bölgenin sorumluluğu doğrudan, komutanı bulunduğu 2. Taburun üzerine yıkılmış oluyordu. Gelişmeler, Binbaşı Aryandis için berbatı. Türk direnişine ve bu direnişi sürdüren Türk direnişçilerine şimdi kini bir misli daha artmıştı. Hemen toplantı yapılması emrini verdi. Onbeş dakika içinde karargâh subayları, binbaşının odasına koşar adımlarla geldiler.

Binbaşı Aryandis'in o sabah kımıldamaya başlayan siniri, durmadan yükseliyordu. Bir ara başının döndüğünü, midesinin bulandığını hissetti. Vücudunun direnci gittikçe azalıyordu. Gelişmeler tansiyonunu tetiklemişti. Bütün bu gelişmeler, toplantının rahat geçmeyeceğini gösteriyordu.

Binbaşı Arayandis, istihbarattan sorumlu karargâh subaylarından Yüzbaşı Karayanis'e soru sorarak toplantıyı açtı:

“-Hazırladığınız son rapor konusunda tereddüdünüz var mı?”

“-Hayır,” diye cevapladı Yüzbaşı Karayanis, “tereddüt hâsıl eden bir gelişme yok.”

“-Yani 1. Taburla hiçbir şekilde bağlantımız olmayacak... O plân suya mı düştü?”

“-Evet. Türk Genelkurmay'ının plânı şu anda gerçekleşmiş durumda.”

“-Ama bizimki düzenli bir birlik!.. Çeteler karşısında böyle bir sonuç almamalıydı. Askerliğin kuralları alt-üst olmuş durumda. İnanamıyorum!”

“-Sıkıntı da buradan doğuyor, komutanım. Gayrinizamî harbin kurallarını uyguluyorlar Türkler. Gökbayrak Taburunu sıradan bir çete olarak göremeyiz. Bizim ölçülerimize yakın bir birlik ve başında, rütbesi Yüzbaşı olan bir subay var. Onları hafife alamayız...”

“-Donanım konusunda bizimle eşit olamazlar; bunu kabul edemem... Doğru; vur-kaç taktikleriyle gayrinizamî harbin kurallarını tatbik ettikleri ortada. Yalnız, ne bileyim; 3. Alayın, buraya takviye birlik göndermemesi çok enteresan. Bunu, alaydan istemeliydik. Yüzbaşı, şimdi siz kalkacak ve “Hayır, alay bunu yapamaz mı?” diyeceksiniz. Alay, bunu pekâlâ yapabilmeli. Neden yapmadı?”

“-Bunu tam olarak ortaya koymak zor... Ancak bölgenin yönetimini bize vermeyi düşünüyorlar,” dedi Yüzbaşı, “Bizim de, bu sorumluluğu üzerimize almamız lazım.”

“-Ben de öyle yapmayı düşünüyorum,” diye dudaklarını ısırıp Binbaşı. “Sorumluluğumuzun çok arttığını söylemek durumundayım. Bundan böyle asayişin gittikçe

azalacağını söylemek kehanet olmaz. Türkler, başımıza mantar gibi çeteler dizmeye başladılar. Yüzbaşı Papandois, siz, bölge için ne diyorsunuz? Fikriniz ne?” Yüzbaşı Papandois, 4. bölümün komutanıydı. Az konuşan biri olmayı kendisine ilke edinmişti. Lâkin işini derinlemesine yapan ve doğru tahliller yakalamaya çalışan bir kimlikti karargâhta. Tabur Komutanının sorusuna karşılık verdi: “-Mantar gibi tabirinize katılıyorum, Binbaşım. “Çetelerin toplam mevcudu bu bölgede bini aşmış durumda. Yalnız silah ve mühimmatlarının pek yeterli olmadığı anlaşılıyor. Ama önemli bir güç olma yolundalar. Müdahale etmek gerek. Aksi taktirde zorlanabiliriz.”

“- O halde 1. Taburla birleşme ihtimalinin şimdilik ortadan kalktığını kabul edip buna dayalı plânlarımızı değiştireceğiz,” dedi Binbaşı Aryandis. “İpek Yolu ve civarındaki köyler ile kasabaya doğrudan bağlı yakın sahaların gittikçe bozulan asayişine müdahale edeceğiz. Kısa zamanda etkili sonuçlar almak için gerekirse süvari ve top bölüğümüz devreye girecek. Kasabada aldığımız tedbirler, burarlarda da geçerli olacaktır. İlk bölüğümüz, top desteğinde Pazarköy ve Karapınar çevresinde asayiş çalışması yapacak, Karaova ve Yalakdere civarı için Yüzbaşı Papandois’in asayiş çalışması yapmasını ve 1. Taburla irtibatı sürdürmesini istiyorum. Geri çekilme, biliyorsunuz kısmîdir; şartlara göre değişebilir. Yani 1. Tabur için ümidimi tam kaybetmiş sayılmam. Yüzbaşı Papandois, bizim 3. Alayı, Boyalıca’ya takviye için ikna edebiliriz. Böyle bir öneriniz oldu mu?”

“-Evet, oldu,” dedi Yüzbaşı Papandois, “ama cevap maalesef olumsuz geldi. 1. Taburun, yerel silahlı güçlere galebe çalacak donanımında olduğu da bildirildi. Efendim, teçhizat ve silah üstünlüğünün yerinde ve zamanında kullanılması beklenmekteymiş. Bunun ne anlama geldiği ortada.”

“-Hata, taburun yönetiminde,” dedi Yüzbaşı Karayanis. “Karamürsel Taburu, bizim 1. Taburun sol cenahını çökertti. Buna meydan verilmemeliydi. Ders vermesini iyi biliyorlar da, aldıkları sonuç felaket!”

“- Silah üstünlükleri olmadığı halde nasıl becerdiler peki bunu?” diye sordu Binbaşı. Ayağa kalkmaya hazırlanıyordu. Bu hareketi, toplantının bittiği anlamına geliyordu.

“-Pusularla başardılar,” dedi Yüzbaşı Karayanis. “Pusu çok sinsî, yıpratıcı bir saldırı tarzıdır. Türklerin, bu hususta becerikli oldukları ortada...”

Binbaşı kalkınca, diğer subaylar da ayağa fırladılar. Binbaşı Aryandis giderayak yüksek sesle emrini verdi:

“-Yarın bölgesel denetimlerimiz erkenden başlayacaktır. Yüzbaşı Karayanis, tecrübelerinizin olumlu sonuçlarını görmek istiyorum. Kapsamlı rapor istiyorum.” Yüzbaşı Karayanis, sertçe topuk selamı verdi ve aynı yüksek sesle:

“-Emredersiniz, komutanım!” dedi.

Yüzbaşı Karayanis, uzun bir süredir karargâhtaydı. Dış görevlerini bir süredir diğer meslektaşları yürütüyordu. Pazarköy-Karapınar ile Ayazma-Ya-

lakdere yollarının keşfi ve denetimi, tabur komutanınca kendisine verilmişti. Karayanis, bunun zorlu bir görev olduğunu biliyordu. Ancak böylesine riskli görevi, kendisinden başka kotaracak subay olmadığına kani idi. Tecrübesine ve zekâsına güveniyordu. Yine de bağlı bulunduğu komutanının, kendisi hakkında olumlu düşünceler içinde olmayabileceğine de ihtimal veriyordu. Neticede farklı dünyaların insanlarıydılar ve askerliğe bakış açıları da değişikti.

Yüzbaşı Karayanis, derinliği olmayan askerlerin hep Binbaşı Aryandis gibi bencil, tutarsız ve kavgacı olabileceklerine inanıyordu. 1. Yunan Taburunun başına gelenlerin, yeteneksiz komutanlar yüzünden olduğuna gün gibi emindi. Kendisinin görev aldığı 2. Yunan Taburu asla 1. Tabur gibi olmamalıydı. Yoksa kendisindeki parlak zekânın, plânlama gücünün ne anlamı olabilirdi ki! Yüzbaşı Karayanis, kırsal alanda kendisine yükletilen bu zor görevi de başarıyla yerine getirecek ve belki de 2. Yunan Taburunun yeni ve güçlü komutanlığını elde edebilecek terfiyi de yakalayabilecekti. Zaten monarşinin, bir başka adıyla krallığın, kokuşmuş statüsü artık çağın gerisinde kalmış bir ekoldü ve genç subayları tatmin etmekten uzaktı. Ama Yunanistan’da bir şeylerin hızla değişmekte olduğu haberleri geliyordu kulağına.

Yüzbaşı Karayanis, karargâh bölümünün bir bölümünü, top ve süvari bölümü ile takviye etti. Karma bir birliğin, kırsal alanda daha etkili olacağını düşünüyordu. Kendisine de sağlam bir at hazırlanmasını istemişti. Bölük iki müfreze halinde hazırlanırken hükümet binasındaki yarı karanlık odasına, mesai arkadaşı Yüzbaşı Papandois’i çağırdı. Bölgeyi en iyi araştıran, bilen subay olarak, onun bilgisinden ve fikirlerinden yararlanma yoluna gitti.

“-Yüzbaşı Papandois biliyorsunuz, tabur komutanımız bana zorlu bir görev verdi. Şimdi onun hazırlıklarını yapıyorum,” dedi Yüzbaşı Karayanis. “Siz de bana bu konuda yardımcı olacak subaysınız. Pazarköy, Çamçukur ve Karapınar Köylerine çıktınız mı?”

“-Evet,” dedi Yüzbaşı Papandois. “Söylediğiniz yerlerde ve hatta daha başka yerlerde de çalışmalarım oldu.”

“-Neler elde ettiniz? Bulgularınız nelerdir?”

“-Burada yaşayanları incelemeye çalıştım. Eğilimlerini, kültürlerini, gelirlerini, sosyal hayata bakış açılarını öğrenmeye çalıştım. Yakın köylerin, fukaralıkları dışında bu kasabadan pek farkı yok. Rumlar ve Ermeniler kendi içinde birbirlerine daha yakınlar; en azından öyle görünüyorlar... Biz Anadolu’ya gelince azınlıklar Müslümanlardan uzaklaşmışlar. Aralarında bir hasımlık varmış gibi soğuk hava estirmekteler. Bu gelişmelerden bence ortak sorumlulukları var buralarda yaşayanların. Bir defa çok fakirler... Ekmek bulmakta güçlük çekiyorlar. Açlık kapıda, deniyor. Eskiden daha iyice yaşadıklarını söylüyorlar. Daha önceleri çetecilik yapacak güçleri olmadığına eminim ama şimdi durum değişmiş.”

“-Neden?”

“-Teşvik var. Hem bizim tarafımızdan, hem de Türkler tarafından... Dedim ya, önce hasımlık yaratılmış, husumet törpülenmiş; sonra da silahlara sarılın denmiş âdeti. Nasıl? Beğendiniz mi Yüzbaşım?”

“-Kaçınılmaz son,” dedi kibirli bir tavırla Karayanis. “Parçalanmalar hep böyle başlar. Ama benim öğrenmek istediğim o değil... Silahlı güçten söz ediyorum ben.”

“-Silah elinde dolaşan insanlar var elbette. Vatan için çatışıyoruz diyen de var, insanları soyan da... Bunların içine, Rum ve Ermenileri de katabiliriz.”

“-Yüzbaşım affedersiniz, kafam karıştı. Beni, Rum ve Ermeniler ilgilendirmiyor. Bir defa daha söylüyorum, Türk çetelerini temizlemek için hazırlık yapmaktayım. Bana, Türk çetelerinin miktarı ve güçlerinin ne olduğu konusunda bilgiler lazım. Meselâ onları nasıl ve nerede avlayabileceğimi anlatabilirsiniz.”

“-O konuda çok emin değilim. Yalnız bu bölgedeki tespitlerime göre, tam 12 Türk çetesi var. İki Ermeni ve üç Rum çetesi bu sayıya dahil değil. Terzi Mevlut ve Alaattin Bey çeteleri Pazarköy ve Karapınar çevresindeler. Pomak Hasan, Karaova ve Yalakdere civarında... Adem Çavuş’un çetesi de, Semetler-Aktoprak bölgesinde etki sağlamaya çalışmakta. Dahaları var... Gökbayrak gibi... Bunların hepsi birer güç ama dağınıklar. Silah güçleri ise son derece sınırlı... Yalnız sağ gösterip sol vuran taktiklerinden sakınmak gerek.”

Yüzbaşı Karayanis, silah arkadaşı Papandois’e teşekkür ederek onun odasından ayrılmasını bekledi. Sonra kendisi hiç vakit kaybetmeden iskele meydanına çıktı. Türk jandarmasının da yer aldığı Sarıkum’daki askerlik şubesinden karma bir bölük iskele meydanına indirilmişti. Yüzbaşı Karayanis’in istediği her şey önceden tertiplenmiş, süvari ve topçu birimlerinin de bulunduğu iki müfreze, harekete hazır hale getirilmişti. Pazarköy’e çıkacak müfrezelerin başında Yüzbaşı Karayanis bulunacak, İpek Yolu boyunca Yalakdere güzergâhına yol alacak müfreze ise, Üsteğmen Yorgadis komuta edecekti.

İki Yunan müfrezesi, Türk çetelerini dağıtmak üzere kasabayı terk ettiği saatlerde, Bülbül Ali Çiftliğinden dor bir at, üzerinde binicisiyle birlikte Pazarköy istikametine doğru yol alıyordu. Yunan müfrezesi Sarıkum’u aşmış Evlibağ Mevkiine geldiğinde, dor at Pazarköy’e varmış, özel ulak Alaattin Kaptan’ın küçük karargâhına çoktan ulaşmıştı.

Kasabadaki Yunanlıların askerî hareketleriyle ilgili önemli bilgiler alan Alaattin Kaptan, en yakın silah arkadaşlarından Cezayirli Mehmet, Pazarköylü Dündüklü Şaban ve Akçatlı İsmail’i yanına çağırarak durum değerlendirmesine girdi:

“-Arkadaşlar, 60 kişilik bir Yunan müfrezesi, buraya gelmek üzere yola çıkmıştır. Müfrezede 20 süvari, dört adet de dağ bataryası mevcuttur. Hemen mevzi tutmalıyız. Eğer onları durduramazsak, köyü baştan aşağı yakarlar. Arkadaşlar, müfrezenin başında bulunan Yunanlı Yüzbaşı hakkında çok hususi bilgiler aldım.

Kasabada hemşerilerimizi kurşuna dizdiren, onlarca insanı vapurlara doldurup deniz ortalarında soyduran, sonra da evlerini barklarını yakıp yıkan bu zulüm makinesini ortadan kaldırmalıyız.”

“-Kolay,” dedi Pazarköylü Düdüklü Şaban hiç istifini bozmadan. İri gövdeli, soğuk ama sağlıklı görünümlü, orta yaşlı bir adamdı Düdüklü Şaban. Patlak incir görünümünde olup yuvalarında fıldır fıldır dönen açık yeşil gözleri, çevresine şahin bakışlar fırlatıyordu. Nişancılığı ile bölgede nam salmıştı. Aynı yeteneğe sahip Cezayirli Mehmet de, emre amade bekliyordu. Kısa boylu, cevval bir herif olduğu, atak halinden anlaşılıyordu. O da, cesaretiyle ünlüydü.

“-Bura benim köyüm,” diye ağır aksanıyla konuştu Düdüklü Şaban, “İzin verin, mevzi tutayım. Bir de kim olduğunu bileyim o itin.” Düdüklü Şaban, gözü gibi koruduğu ve yanından hiç ayırmadığı mavzerini sımsıkı kavradı. Bu işi, alenen üstlenmeye hazır olduğunu göstermekteydi. Hele Yunanlı subayın yaptıklarını duyunca, içindeki kin temelli köpürmüştü.

Alaattin Bey, cesaretini takdir ettiği Pazarköylü Düdüklü Şaban’ın sırtını sıvazlayarak:

“-Görev senin,” dedi, “Düşman, köyüne geliyor. Mevzini çabuk tut. Hedefindeki Yunanlı subay, müfrezenin başında; en önde ve beyaz bir atın üstünde... Rütbesi Yüzbaşı. Kasabamızı, zulmüyle kasıp kavuran, günahsız insanlarımızın kanına giren küstah adam!.. Bence, cezayı fazlasıyla hak etti.”

Düdüklü Şaban, itaatkar bir çocuk sükunetiyle başını salladı, konuşmadan ve bir şey de sormadan köyün Hamamlar Bölgesine hareket etti; orada, çevreye hakim, yüksekçe bir noktayı kendisine mevzi olarak seçti ve belirlediği bu taşlık tepeciğe, boylu boyunca uzandı. Mavzerini sevgiyle öptü. Çatışmaya hazırlanırken hep böyle yapardı. Bu hareketin, kendisine uğur getirdiğine inanıyordu. Son olarak mavzerini, Yunan müfrezesinin beklendiği Tepeyol istikametine doğrulttu. Adam, işini bir robot mekaniğiyle yalın ve dakik olarak gerçekleştiriyordu.

Alaattin Bey Çetesi ile Terzi Mevlut Çetesinin, Pazarköy’de konuşlanmış diğer mensupları mevzilerini değiştiriyorlardı. Mavzeri ve bol cephanesi olanlar, merkezin, kuzeye bakan ön sırtlarına dizilirken, mekanik teçhizatları zayıf olanlar ise, köyün sokaklarında ne şekilde pusu kuracaklarının hesap ve plânlarını yapıyorlardı.

Düdüklü Şaban, Tepeyol’a doğrulttuğu mavzerini iyice sabitledikten sonra menziline giren hedefi, göz, gez ve arpacığına aldı, oturttu ve tetiğe asıldı. Menzildeki Yunanlı subay, göğsüne saplanan mavzer mermisiyle hopladıkten sonra attan aşağı, bir hamlede itilen kaya gibi yuvarlandı.

Müfrezedeki Yunan askerleri, olay karşısında neye uğradıklarını şaşır-mışlar ve nereden geldiği belli olmayan merminin tesiriyle dik yamaçtan aşağı âdeta uçan komutanlarının peşi sıra bakakalmışlardı. İçlerinden şoku çabuk

atlatan bir asker, “Tam siper! Tam siper yapın!” diye bağırınca, bu kez panik kendisini gösterdi ve askerlerden her biri, kendisini yere atmaya başladı. Türk direnişçilerinin köy sırtlarından gönderdiği mermiler tepelerinde uçuşuyordu. Bir tek isabetli mermi, 60 kişilik müfrezeyi bir dakika içinde allak bullak etmeye yetmişti. Komutanlarının öldüğünü öğrenen Yunanlı erler geri kaçmaya başladılar. Artık onları hiçbir kuvvet durduramazdı. Süvari mangası hepsinden önce davranmış, atları gerisin geriye sürüp toz olmuşlardı. Pazarköy’deki Türk direnişçilerinden yağın mermiler, toparlanıp kaçmakta zorlanan topçu birimini dağıtmış durumdaydı. Top arabalarını çeken katırlar, sürücülerini tabana kuvvet kaçıktıklarından ortada kalmış, yönetilmediklerinden birbirlerine girmişlerdi. İki Yunanlı er de, bu kargaşada komutanlarının uğradığı akıbetten kurtulamamışlar, Türk direnişçilerinin kurşunlarıyla bataryalarının başında vurularak can vermişlerdi.

Kesin bir hezimete uğrayan Yunan müfrezesinin Tepeyol’da takılıp kalan top bataryaları sonunda geri çekildi ve bu birlik komutasız, darma dağınık bir halde kasabaya geri döndü. Bu zorunlu dönüş, kasabada tabur komutanını çileden çıkarmaya yetmişti. Dödüklü Şaban’ın, bir mermiyle göğsünden vurup yere indirdiği Yunanlı Yüzbaşı Karayanis’in cesedini, Türk direnişçileri, Tepeyol altından geçen köy deresinin eteklerinde buldular.

Karayanis’in parlak bir gelecek beklediği hayatının, bir köy deresinin çalılıkları arasında trajik bir şekilde son bulacağı, Yunan taburunun kurmay heyeti de dahil, hiç kimsenin aklına dahi gelmemişti. Öte yandan, bölüğün Yalakdere güzergâhına çıkan ikinci müfrezesinden de, kasabaya iyi haberler gelmiyordu. Pomak Hasan ve Adem Çavuş’un, gözünü budaktan sakınmayan silahlı milisleri, İnebeyli-Karaova hattında Yunan müfrezesine bir sürü sürpriz hazırlamışlardı. Gökbayrak ve Karamürsel Taburlarının da yardımcılarıyla oluşturulan üçer kişilik mobil timler, vur-kaç hareketleriyle Yunan müfrezesini sıkıştırmaktaydılar.

Bu tacizler, daha ziyade Valideköprü mevkiinde yoğunlaşmıştı. Yunan dağ topları bile zaman zaman devreye sokuluyordu. Düşman askerleri, Türk direnişçilerinin yakın plândan gerçekleştirdikleri ateşli tacizlerini önleyemeyince toplarını, gözlerine kestirdikleri yerleşim alanlarına çevirip ateş açıyorlardı. Yalakdere’nin Valideköprü yaylasındaki evler, top atışlarıyla hasara uğramış, birkaç evle ahır ateşe verilmişti. Fakat Yunanlıların daha fazla ileri gidemeyeceklerini anlamaları için ise 7 kayıp vermeleri gerekecekti. Plânlarının yürümediğini gören müfreze komutanı Üsteğmen Yorgadis, son durumu değerlendirdi ve derhal geri çekilme kararı aldı. Son aldığı bilgi, Akçat istikametinden bölük seviyesinde Türk direniş birliğinin Yalakdere’ye hareket ettiği şeklindeydi. Müfrezenin, arka güvenliğini de kaybedeceğinden endişe ediyordu. Böyle bir durum, elindeki gücün her taraftan sarılmasına zemin hazırlardı. Bu da, birliğin yok olması demekti. Yunan müfreze komutanı Yorgadis emir verdi ve birlik geri dönüş geçti. Piyadeler avcı

düzeninde, İpek Yolunu bir kez daha geri dönmek suretiyle katettiler. Süvariler en önde, hem keşif yapıyorlar hem de güvenliği sağlıyorlardı. Zaman zaman da Türk direnişçileriyle sıcak temasa geçiyorlardı. İnebeyli-Karamuratlı Yaylasında, kısa süren sıcak bir çatışma iki Yunan askerini daha yok etmişti. Türk direnişçilerinin kaybı ise sadece bir kişiydi.

Yunan birliklerinin kırsal alandaki mağlubiyetleri, Karamürsel merkezinde gizli bir husumet plâtfomu oluşturmuştu. Tabur Komutanı Binbaşı Aryandis, karargâh bölük komutanlığına yeni atadığı Yüzbaşı Papandois'ten, öldürülen eski karargâh bölük kumandanı Yüzbaşı Karayanis için cenaze töreni hazırlanmasını istemiş, bununla birlikte kasabadaki denetimlerin yoğunlaştırılması emrini vermişti. Bu emrin anlamı, Türk direnişçileri tarafından bozguna uğratılan ve itibarı iki paralık edilen Yunanlıların, dolaylı yollarla intikam almalarını sağlamaktı. Bu yolla, köylerde örgütlenen çetelerin kasabaya inmelerine zemin hazırlanacak, sözde onları bu şekilde avlayacaklardı. Türkleri tahrik etme ve gerekirse onlara kan dökme serbestliği sağlama görevi, Yunanlı Yüzbaşı Papandois'e, işte bu nedenle verilmişti.

Kin ve husumete dayalı bu duygusal yönetim tarzı, kısa sürede kasabadaki Yunanlı devriyelerini zıvanadan çıkarmaya yetmişti. Mataralarında şarap ya da kanyak eksik olmayan ve sarhoş bir şekilde nöbet tutup, devriye gezen erler, sırf maraza çıkarmak, sonunda da canları yakmak için sivil Türklere sataşıyorlar, akabinde de sebep oldukları kavgaları, kan dökerek bitiriyorlardı. Bu yolla kızına sarkıntılık yapan bir Yunanlıyı, elinde baltayla evinden kovalayan Şişman Muzaffer adlı kasabalı, evinin cümle kapısında Yunanlılarca kurşunlandı. Aynı saatlerde Hacımehmet Mahallesinde, ahşap, iki katlı üç ev peş peşe kundaklanarak yakıldı. Bu evlerde oturan aileler, perişan halde sokaklara döküldüler. Sokak ortasında kalakalmışlardı. O gün akşama kadar dövünen Dülger Hasan, Aslan Rıza'nın yeğeni Çolak Kasım ve Alırızaoğlu Samet, yakılan evlerinin hesabını sormaya gittikleri hükümet binasında, dipçiklendiler. Evleri yanan ve cümbür cemaat ortada bırakılan ailelerin bedduaları, kadın ve çocukların haykırıışları, kasabanın semalarına dalga dalga yükseldi gün boyu.

Eşraftan Arapoğlu Hasan, Gelibolu Mürteza ve Hıfzı Kaptan devreye girerek, evleri yakılan ve ortada kalan ailelere sahip çıkılması için muhtar Tetik Mustafa'yı görevlendirdiler. Kasaba sakinleri de yardıma hazır olduklarını duyurmuşlardı. Bu arada kasabanın eşrafı, Yunanlılarla karşı karşıya kalmamak için her türlü özeni göstermekten geri durmuyordu. Oysa Yunanlı subayların görülecek hesaplarında onlar da yer alıyordu.

Muhtar Tetik Mustafa, evleri yanan hemşerilerinin çoluk çocuklarını toplayıp evine götürdü. Hanımıyla birlikte onları bir süre evinde misafir etti. Orada, herkes hıçkırıklara boğuldu. Mağdur ailelerin yakınları ve onların kom-

şuları bir müddet sonra Muhtar Tetik Mustafa'ya koşuştular. Kimseyi sokakta bırakmayacaklarını söylediler. Hasan Baba Zaviyesi şeyhi Zikri Efendi de dergâhında, düşmanların gadrine uğrayanlara yer açtıklarını, muhtara iletti. Sofiler, kazazedelerin hizmetlerine amadeydiler. Bu sağlam dayanışma ve güçlü destek, muhtarı mutlu, kazazedeleri ise bir nebze olsun teselli etti.

Tetik Mustafa, Yunan askerlerinin kesip kesip yedikleri ve bu yüzden kasaba ahalisinin şikâyetlerine sebep olduğu koyun, keçi gaspı meselelerini kasabadaki Kaymakamlığa götürmeye karar verdi. Aynı şikâyetle, kundaklama hadiselerinin yarattığı tahribatlar da dile getirilecekti.

Bir ümitle yola koyuldu muhtar. Hükümet dairesinin dış kapısı kendisine açıldı ama Yunanlıların hâkimiyetine girmiş bulunan hükümet dairesinde onu ciddiye alan pek olmadı. Kasabada günlük yönetiminin dahi Yunan Tabur Komutanlığına geçmiş olduğunu anladı. İznik'e giden Kaymakam Vekili Refik Bey'in makamı boştu. Halktan şikâyet için gidenleri katta Türk hizmetliler, makamın odalarında ise Yunan subayları karşılıyorlardı. Muhtar Tetik Mustafa da, bu nedenledir ki karşısında Kaymakamı değil, bir Yunan subayını gördü. O anda şikâyetten vazgeçti, aşağılanmış olarak geri döndü. Savaşın acı gerçekleri, bir şamar gibi yüzüne inmişti. Hayatında hiç böyle rencide olduğunu hatırlamıyordu. Kaybedilenler bir bir diziliyordu gözleri önüne ve kazanılacak olanları hayâl etmek bile güç geliyordu ona. Bezgin, ümit yoksunu bir hayatın, kasaba insanlarını delik deşik ettiği bu dönemler, muhtar için elbette umut vaad eden dönemler değildi.

Kara günler, Yunan infaz mangalarının acımasız operasyonlarıyla bir müddet sürdü kasabada. Bir hafta içinde 12 evle, bir yağhaneyi daha yaktılar. İki yelkenliyi de, silah kaçakçılığında kullanılıyor gerekçesiyle dinamitle havaya uçurdular. Şayak fabrikasının ortaklarından Adem Ağa, birkaç gün köşe bucak arandı Karamürsel'de. Hacı Adem Ağa'yı bulamadılar. Sonra İstanbul'dan çıkagelecekti. Gece şayak fabrikasına hücum etmeye kalkan sarhoş Yunan devriyelerini işletmeye sokmayan Boşnak Ali Ağa, Müdür Nuri Efendi ve tesviyeci Hasan ile Bekçi Osman, görevleri başında vurularak öldürülmüşlerdi. Yine düşmanların arayıp bulamadıkları kasabadaki deniz kaptanlarının yerlerini gizlice öğrenmek isteyen İstikaco adlı yerli Rum'un parçalanmış cesedi ertesi günü Dalyan Mevkiinde bulunmuş, bunu bahane eden Yunan asayiş bölümü kanlı saldırılarına, kaldığı yerden devam etmişti. Bu saldırıda, Terzioğullarından Nazif, Hakkı Metin ve Mestanoğlu Akif, haklarını gasp eden Yunanlılara fiilen direnmelerinden ötürü, vurularak şehit edildiler. Yunanlı askerler, 20 civarında esnaf ile zerzevatçıyı, zindana atılmak üzere deniz yoluyla İstanbul'a ve Gemlik'e gönderdiler. Bu sıralarda Türk jandarma subaylarından Yüzbaşı İlyas, Malmüdürü Murteza, Adliye Vekili Tevfik Bey de, Yunan Tabur Komutanlığınca tutuklanmışlardı. Binbaşı Aryandis, tutukluları bir müddet kasabada gözetim altında bulundurduktan sonra

bölge dışına çıkarmaya karar vermişti. Sözde tutuklular Bursa'ya götürüleceklerdi. Oysa o tutuklular, daha sonra kasabadan alınıp Tavşanlı'da kurşuna dizilmek suretiyle şehit edildiler.

Merkezdeki katliamlar, günden güne tahrik ölçülerini de aşmış, doğrudan masum hayata yönelik katliam çizgisine ulaşmıştı. Kasaba merkezinde düşman tarafından sürdürülen ağır tahriklere bir yenisini eklemek üzere Yunanlı Üsteğmen Grisas bizzat devreye girdi. Vicdan ölçülerini aşan ve isyana açık kapı bırakan küstah plânı için Karabali Camiine postallarıyla bir manga asker sokan bu subay, bununla yetinmeyip mabedin mihrap ve minberini askerlere tahrip ettirdi. İçinde Kur-an'ı Kerim bulunan mushafları parçalattı. Ahaliyi dehşet içinde bırakan bu insaf dışı saldırı, üstelik Averof adlı Yunan savaş gemisinin top atışlarıyla destekleniş, kasaba merkezine saçılan şarapneller, her zamanki gibi yine günahsız, masum insanların mallarına zarar vermişti.

Korkunç tahrik ve yoğun baskı, silahlı tacizler altında inleyen kasaba halkına, o sıralarda hareket edip eyleme geçme imkânı vermemişti ama kırsal alanda mücadele bayrağını çoktan açmış çetelerin yeniden harekete geçtikleri haberleri kasabaya gelmeye başlamıştı. Yunanlılar, kasaba halkı üzerinde sağladıkları baskı sebebiyle bir müddet sonra çetelerin dayanamayıp kasabaya geleceklerini umuyorlardı. Bütün tahriklerin temelinde bu yatıyordu.

İlk aşamada Ne Olursa Olsun, Terzi Mevlut ve Alaattin Bey çeteleri, Karamürsel'de belli başlı stratejik noktalarda bulunan insanları ortadan kaldıran Yunanlılara, bu görev için özel muhbirlik yapan yerli Rum ve Ermenileri ele geçirerek cezalandırmışlar, yakaladıkları 7 Rum çete mensubunu da kurşuna dizmişlerdi. Türk çeteleri ayrıca düşmanla işbirliği yapan Ermeni Artin çetesini ele geçirme konusunda yoğun bir çalışma başlatmışlardı. Bütün bu çabalar ve suikastlar, aslında Yunanlıların, kasaba merkezindeki ahaliye yaptıkları acımasız kıyıma bir misilleme ve bir cevaptı.

Bölgede kuş uçurtmayan ve Yunanlıların baş belaları haline gelen Türk çetelerinin yaman adamları artık devredeydiler: Kara Halil, Çorbacı Ali, Kara Ahmet, Alioğlu Ömer, Soğucaklı Süvari Hasan, Yunanlıların köylerle bağlantısını sağlayan yerli muhbirlerin varlıklarını belirleyip adamlarıyla onları yok ettiler, kadın ve çocuklarını ise diğer köylere sürdüler. Ermeni Artin çetesinin 22 kişilik ekibinden 4'ü ele geçirilmişti. Diğerlerinin Yalova istikametine sıvışıp kaçtuklarını öğrenir öğrenmez Terzi Mevlut, İsmail Çavuş çetesine özel atlı bir haberci salmış, Yalova'ya kaçan ve Laledere'de Ohanes Ermeni çetesine katılmayı plânlayan Ermeni Artin ve adamlarının enselenmelerini istemişti.

O sırada Altınova Arapkuyu mevkiinde Rum ve Ermenilerle boğuşan İsmail Çavuş, Emrullah Çavuş'tan da yardım isteyerek, Artin'in adamlarını, Taş-

köprü-Çiftlik mıntıkasında atlı milislerle pusuya düşürüp imha etmeyi sonunda başarmıştı. Bu çatışmalara, Rumların yardım istemeleri üzerine, bölgeye ulaşan aktif Yunan süvari bölüğünün de iştirak etmesi, Türk milislerinin hesaplarını allak bullak etmişti. Yunan süvari bölüğü, güç dengesini Türkler aleyhine bozmaktaydı.

Bu gelişmenin neticesi olarak İsmail Çavuş, adamlarını Arapkuyu'dan geri çekti. Emrullah Çavuş'un milisleri de, aynı zamanda Karadere-Fevziye yoluna hızla dönerek Yunan süvarilerinin hedefi olmaktan kurtuldular. Yunanlıların süvari karargâhı Yalova'daydı. Bu nedenle ana yol dışındaki bölgelerde engeller çıkarılmadıkça durmuyorlardı. Ama onların artçı yaya kuvvetleri, geçtikleri yol üzerinde talan ve soyguna devam edip, evleri ve ahırları inatla ateşe veriyorlardı.

İsmail ve Emrullah Çavuşlar, son durum değerlendirmesi yapmak üzere Ayazma Köyü Yelkenkaya'lardaki bir bağ kulübesinde bir araya geldiler. Burası aynı zamanda İpek Yolu yanında yer alıyordu. İki çete reisinin görüşmelerine, Gökbayrak Taburundan Süleyman Bey de katılmıştı. İsmail Efendi, çok üzüntülü bir sesle değerlendirmeyi başlattı. Yerinde duramıyor, tahta iskemle üzerinde bir oturup bir kalkıyordu. Emrulla Çavuş'la Süleyman Bey, kader arkadaşını yatıştırmaya çalıştılar.

İsmail Efendi, hırçın sesini kontrol etmeye çalışarak:

“-Karamürsel kan ağlıyor,” dedi, “Pek çok insanı nahak yere vurup kırıyorlar. Dün Mevlut'un habercisi geldi: Kasabada durum, her geçen gün kötüye gidiyormuş. Hep o Kaymakamın yüzünden oldu. Ahaliyi kasabada tutup, Yunanlılara yem etti. Bunu yapmayacaktı. Elin keferesine inandı.”

“-Terzi Mevlut'le sürekli temas halindeyiz,” dedi güvenli bir sesle Süleyman Bey. “-Yakaladığım Yunanlıyı anında geberteceğim,” dedi yenemediği hırsıyla İsmail Efendi. “Ne yazık ki adamların teçhizatçıları bol; silahları da... Bizim öyle mi? Hâlâ adamlarımın çoğunda saçma döken tüfekler var. Çoğu da, olmadık anda ateş almaz, sahibini orta yerde bırakır. Gel de silah diye onlara güven...”

Süleyman Bey:

“-İsmail Efendi, hoş tut gönlünü. Durum o kadar kötü değil... Elbette zor şartlar ve yokluklar içindeyiz. Kasabada sıkıntı büyük... Silah ve cephane nakli için İndia gemisini kasaba sahiline çekemiyoruz. Yunan orada çünkü... Dediğin gibi toplu hücum yapacak teçhizat ve mühimmat da yok. Yani bugüne kadar yaptıklarımızı aynen koruyabilsek; koruyacağız. Yunan süvarisinin Yalova'da diğer birlikleriyle birleşeceğini biliyoruz. Böyle olması, Karamürsel'in ve ahalisinin lehine... Bakın, Orhangazi Boyalica'dan Karamürsel'e sarkmaya çalışan 1. Yunan Taburunu, Allah'ın izniyle o bölgeden def ettik. Onların yolunu kesmemiz, kasabadaki 2. Yunan Taburunun hesaplarını bozdu. Şimdiki pisliklerinin nedeni bu... Onların hesabı varsa, bizim de var... Şimdi o paryaları köylere çekme plânımız devrede. Daha fazla hırpalayacağız onları orada. Bak göreceksiniz...”

“-Evet, bundan bahsetti Terzi Mevlut’un habercisi,” dedi İsmail Efendi.

“-Karamürsel halkını rahatlatmamız gerekiyor,” diye devam etti Süleyman Bey, “Çok kan akıtılıyor orada. Yalnız başka bir sıkıntı da var.”

“-Nedir o?” diye sordu Emrullah Çavuş.

“-Yunanlıların, bu defa da köyleri yakmasından endişe ediyoruz. Yiyecek ekmek bulamıyor ahali.”

“-Bunu durdurmanın bir başka yolu var mı?” dedi Emrullah Çavuş. “Eğer bu ikinci belayı durdurabileceksek, hemen dönelim köylere. Allah ne verdiyse, girelim gâvurlarla müsademeye.”

“-Terzi Mevlut, Alaattin Bey çeteleriyle, Ne Olursa Olsun ve Pomak Hasan çeteleri, düşmanın yolunu kesmek için ittifak yapmış durumdalar zaten,” dedi Süleyman Bey. “Bu, iyi gelişme işte; işin içinde biz de varız çünkü. Yunanlılar birinci darbeden bazı dersler çıkarmışa benziyorlar fakat ikinci darbe onlar için daha katmerli olacak. Katliamın hesabını soracağız onlardan.”

“-Biz de, Yalova’ya baskın düzenleyelim o zaman,” dedi İsmail Efendi, “Bunu becerebiliriz pekâlâ. Baskın iyi iştir. Baskın, basanındır dememişler boşuna. Hem o mendeburlardan intikamımızı almış oluruz, hem de, Yalova-Karamürsel düşman hattına beklemedikleri bir darbe indirmiş oluruz.”

“-Fikrinize katılıyorum,” dedi Süleyman Bey. “Emrullah Çavuş, sen de, adamlarını topla. İsmail Efendi zaten hazır. İçi içine sığmıyor, baksana. Etrafı dağıtacak gibi görünüyor alimallah.”

Emrullah Çavuş, bir kurmay subay gibi askerî mantık silsilesi içinde sözlerini sürdürüyordu:

“-İpek Yolu... Yani yakınımızdan geçen yolun hâkimiyeti elimizde olmalı. Bizi Anadolu’ya bağlıyor burası. Dikkat edelim de hâkimiyetimizden çıkmasın.”

Süleyman Bey:

“-Arkadaşlar, İpek Yolu Gökbayrak Taburu’nun kontrolündedir. Asla Yunanlılara bırakmayız orayı. Böyle bir tehlikeyi çok şükür, 1. Yunan Taburunu Orhangazi’ye postalayarak atlattık. Bence, sizler Yalova’ya kilitleyin mesainizi. Size destek gücü de sağlayabiliriz. Ancak baskın plânlarımızı yapmalıyız. Bu konuda ciddi sorunlarla karşılaşılabilir yoksa.”

Emrullah Çavuş:

“-Hemen kolları sıvayalım,” dedi, “Ne kadar erken davranırsak o kadar iyi sonuç alırız. Karamürsel ve çevresinin rahatlaması lâzım... Bu da bizim gayretimize bağlı. Hemen saldırı plânlarına geçelim.”

“-Evet, evet,” diye atıldı İsmail Efendi, “Keferelerle daha görülecek hesabımız var. Burhan’ımı vurdular, şehit ettiler dal gibi yeğenimi. İşkembelerini deşeceğim onların!”

Reisler hemen orada bir plân yaptılar. Plâna göre, Yalova civarında ordugâh kuran Yunanlıların toplanma bölgesine, üç bölük halinde gizlice baskın yapılacaktı. Bu baskında ilk hedef makineli tüfek ve topçu birlikleri olacaktı. Bunun da başarılabilmesi için ordugâha gizlice üç koldan dalınacak, düşman

yakın muharebeye zorlanacaktı. Kesinlikle top ve makineli tüfek menziline çatışma imkânı yaratılmayacaktı. Zira bu, karşı tarafın işine gelebilirdi.

Yalova'da konuşlanan Yunan birliğinin gücü hakkında elde edilmiş bilgiler, oraya yüksek donanımlı birliklerin taarruz yapmasını öngörüyordu. Aksi taktirde taarruz edenlerin daha baskın halinde iken eriyip yok olma tehlikesi vardı. Gökbayrak Taburundan en iyi donanımlı bir bölüğün Altınova'ya kaydırılması ve burada Emrullah, İsmail Çavuşların çeteleriyle birleşmeleri toplantıda kararlaştırıldı. Adem Çavuş çetesinin de, bunlara katılması ayrıca sağlanacaktı.

Nitekim bu plân, çok geçmeden tasarlandığı şekilde uygulanacak ve olumlu sonuçlar alınacaktı. Yunanlıların Yalova'daki ordugâhını çok gizli bir biçimde basan mahalli Türk Birliği, bu baskınla istediği sonucu elde ettiği gibi, Denizçalı ve Kılıç Köyleri civarında terör estiren Topal Kosti ve Teküne Penik Rum çetelerini de darmadağın etmeyi başarmıştı.

Karamürsel'deki 2. Yunan Taburunun dikkatini çeken bu baskınların, kasabaya da yöneleceği kaygısı artık iyice kendisini hissettirmeye başlayınca; 1. Taburun uğradığı mağlubiyeti zaten bir türlü unutamayan Yunanlı Binbaşı, enikonu paniğe kapılmıştı. Zaten son günlerde sinirleri iyice bozulmuş, bu sebeple aldığı pek çok hatalı kararlar yüzünden karargâhında subayları tarafından eleştirilir olmuştu.

Karamürsel, Denizçalı ve Kılıç Köyleri ile Yalova'dan gelen haberler, buradaki Yunanlıların duymak istemedikleri eski berbat haberlerin devamıydı; hemen hepsi moral bozucuydu... Üstelik aynı baskınların Karamürsel kırsalında da gerçekleştirileceğine dair haberler son günlerde fazlasıyla artmıştı. Bu haberler, taburda güven erozyonu yaratıyordu. Bütün bu aksiliklerin yanında kasabada insan sayısının azalması, sinir bozucu bir başka gelişmeydi. Ahalinin kasabayı terk etmesi, onların güvenliği açısından tehlikeydi. Sonra İngiliz-Amerikan Tahkik Heyetine, el altından şikâyetlerin intikal ettiğine dair bilgiler Binbaşı Aryandis'in önüne konulmuştu. Yunanlı subay, şikâyetin kasaba Kaymakamı Refik Bey tarafından yapıldığını düşünüyordu. Bir ara onu tutuklamayı da aklından geçirmişti. Kaymakamın İznik'ten gizlice Karapınar, Oluklu ve Karaova köylerine geldiğini, oralarda Gökbayrak Taburu Komutanı Yüzbaşı Cemal Bey'le irşat toplantıları düzenlediğini öğrenmişti. Ancak kasabanın yüksek düzeyde idarecisinin tutuklanması hassas bir olaydı ve dikkat çekerd. Ama ne olursa olsun Kaymakam uyarılmalıydı. Zira askerî makamlara göre, bu yönetici, Yunan menfaatlerine aykırı harekette bulunuyordu.

Binbaşı Aryandis'e gelen can sıkıcı haberler bitmiyordu. Yaşadığı topraklara ve birlikte hayat sürdürdükleri komşularına ihanet eden bazı Rum ve Ermenilerin, Türk milislerince cezalandırılmaları, kasabadaki Yunan karargâhın-

da yeni bir tedirginliğe sebep olmuştu. Hemen karargâhta toplantı yapıp, yeni birliklerin Karamürsel'in güney yakasına yayılmaları kararı alındı.

Toplantıda alınan karar gereği, ilk Yunan bölüğü, çevrenin en görkemli köyü olan Tepeköy'e ulaştı. Buradaki halkın büyük bir çoğunluğu Rum'du. Ermeni ve Müslümanlar azınlıktaydı. Yunan bölüğü, burada coşkuyla karşılandı. Köyün ileri gelenleriyle bölük komutanı Papandois bir dizi görüşmeler yaptı. Görüşme sonrası Tepeköy-Uzundere-Balaban arası savunma hattı kurulması benimsendi. Bu tedbir sayesinde Tepeköy'deki Rum ve Ermenilerin güvenlikleri sağlanmış olacaktı. Ancak, Türk direnişçilerinin hareket alanı genişti. Tepeköy-Uzundere-Balaban hattı, çetelerin manevra alanını daraltmadığı gibi Yunan birliklerinin yerlerinin belli olması sebebiyle bu durum, Türk milislerine avantaj sağlıyordu. Tanıdık düşman belli, bilinen yerdeydi ve durağandı. Türk çetelerine kolay hedefti bir bakıma.

Türk çeteleri, Terzi Mevlut'un genel komutasında Uzundere Köyü Karanlıkdere suyunda bir araya geldiler. Dev kayın ve gürgen ağaçlarının tarak dişleri gibi dizildiği kuş konmaz kervan geçmez bu dağ başında, Türk çeteleri atış talimleri yapıp yeni savaş ortamına hazırlandılar. Cephaneleri katırlarla taşıyor, zor bulunan yağ ve ekmek gibi gıda malzemeleri, aynı yolla temin ediliyordu. Yine Terzi Mevlut'a ait büyük davarlardan sağlanıp kesilen koyun ve keçilerle, milislere ziyafetler bile çekiliyordu.

Terzi Mevlut, Enis Bey'in çetesinden gelen Reşit Efendi'yle bir durum değerlendirmesi yaptı. Yalova'dan iyi haberlerin geldiğini Terzi Mevlut ilk defa Reşit Efendi'den duymuştu. Lakin yakın kasabada durum iç açıcı değildi. Kayıplar her geçen gün artıyordu. Daha dün Saliha ve Emine adlı iki kadın şehit edilmişti. Ve artık kaçınılmaz sonuç önlerindeydi. Yunan zulmüne dayanamayan halkın büyük bir bölümü, gözlerini dağlara çevirmişti. Engellemelere rağmen 200 kişi, geceleri kasabadan kaçmayı başarmıştı. Kaymakam Refik Bey'in, Alaattin Bey ve Gökbayrak Taburu Komutanı Yüzbaşı Cemal Bey'le birlikte köyleri dolaşarak insanları Kurtuluş Savaşına hazırlamasını, değerlendirmeye aldılar ve Kaymakamın iyi niyetli olduğuna karar kıldılar. Onlara göre Kaymakam aldatılmıştı ve o şimdi mutlaka vicdan azabı çekiyordu. Terzi Mevlut, Reşit Efendi'yle, kasabaya baskını da konuştu. Reşit Efendi, kasabaya yapılan Yunan zulmünün bir sebebinin de, çetelerin kasabaya saldırmasını sağlamak olduğuna dikkat çekmişti.

O, tuzağa karşı bir kez daha duyuruda bulundu:

“Yunan karargâhı bunu düşündü,” dedi. “Kendilerine olan güvenlerinden mi? Hayır, asla! Averof zırhlısı var ya karşılarında. Sonra iki torpido... Akıllarınca damarımıza basıp bizi tuzağa düşürecekler! Eğer Mevlut Efendi, onların istediği zamanda bizler kasabayı vursaydık, hem milislerimiz dağılır, dem de çok kan dökülürdü.”

“-Yine döktüler, Reşit Efendi,” diye rahatsızlığını dile getirdi Terzi Mevlut, “Artık suçsuz günahsız kadınlara tüfek doğrultur oldu bu kahpeler.”

“-Onlar bizi hep tahrik ederek oraya çekmek istediler ama plânları tutmadı. Şimdi biz onları, bu sırtlara çekeceğiz. Nitekim Balaban sırtlarına vardılar. Şayet biz kasabaya şimdilerde insek; yani öyle düşüsek... Onların değil, bizim istediğimiz neticeler doğabilir pekâlâ. Yani artık durum değişti.”

Reşit Efendi’nin sözleri hoşnut kılmıştı yaşlı reisi. Ak sakallı yüzü gülümsemeyle dalgalandı:

“-Hoş konuşursun,” dedi, “Ölçüp biçen subaylar gibi...”

“-E doğru; ben subayım zaten,” diye neşeli bir kahkaha savurdu Reşit Efendi.

“-Çok iyi, çok iyi,” diye keyiflendi Terzi Mevlut, “Alaattin Bey’le bizim koca Boşnak haber beklerler.”

“-Koca Boşnak... Kim? Kim o?..”

“-Boşnak Asım... Boşnak Asım, Semetler civarındadır. Alaattin Bey ise Karamuratlı-Oluklu sırtlarında; bizden haber beklerler...”

“-Ne diye?”

“-Şu Yunan’ı, el birliği ile bir haklayalım diye düşünürüz. Kasabada yaptıkları yanlarına kalmamalı Reşit Efendi. Ona benzer şeyler de söyledin az önce zaten”

“-O anlamda değildi benim söylediğim. Kasabaya inmemeliyiz. Onlar, buralara birlik gönderecekler. Biz de, onlara böylece dersini vereceğiz. Hiç dert etme; dediklerim olacak...”

“-O zaman Tepeköy’e bir saldırı düzenleyelim Reşit Efendi. Çamçukur yolu üzerinden... Orada bir müfrezeleri var. Bunu yapabiliriz... Onları oradan söküp atalım... Rumlar şımarı. Daha da azıtabilirler... Arkadan vuruyorlar bizi... En kötüsü de bu... Çok masum insan, onların husumetleri yüzünden öldü! Hainlik yapanların yaptıkları, burunlarından fitil fitil getirilmeli.”

Reşit Efendi, olanlardan da, olacıklardan da emin görünüyordu. Bir subay bilgisi ve içgüdüleriyle sürekli değerlendirmeler yapıyordu. Terzi Mevlut’un kafası karışıyordu ama sonuç itibarıyla onun da ikna olmasını sağlıyordu. Yunanlıları araştırmış, onların sosyolojik yapılanmaları ve davranışları konularında irdelemelerde bulunmuştu. Bölgesel anlamda panik-atak dokusunun işaretlerini, Rumelilere özgü bir parlama ve telaşa kapılma reflekslerini görmekteydi onlarda.

“-Biraz daha sabır Mevlut Reis,” diye soğukkanlılıkla sözlerini sarf etti Reşit Efendi. “3. Yunan Alayı’nın hareket plânları tıkırında gitmiyor. 11. Tümenleri, bunlara asılıyor; yolları açın diye... Akıllarınca bizi ezip geçeceklerdi. Kazın ayağı öyle değil aslında. Bunu geç fark ettiler... Lakin 3. Alay, bu bölgenin kendilerinin arka bahçesi olmasını istiyor. Rahat hareket edebilmeleri için tabii... Hiçbir engel kalmamalı. Ama şu anda o engeller var... Taburları baş edemiyor bu engellerle; onları ortadan kaldıramıyor... 3. Alay, bağlı bulunduğu tümenine karşı görevini yerine getiremediğinden komutanları hırpalanıyor. Onlar da aşağıdakilere yükleniyorlar; zincirin halkaları misali...”

Sonunda kabak, bizim suçsuz insanlarımızın başına patlıyor!”

“-Bu böyle sür git devam edemez, Reşit Efendi,” diye tepkide bulundu Mevlut Reis.

Reşit Efendi rahat konuşuyordu:

“-Artık meydanlardayız. Bu böyle sürüp gitmeyecek tabii... Şimdi Yunan Taburunun bir hedefi var: Alayları, bunu onlara dikte etmiştir muhakkak. Milislerin ve Gökbayrak’ın temizlenmesini istiyorlar; yani ortadan kalkmalarını... 2. Yunan Taburu, bu emri yerine getirmek zorunda. Bu sebeptir ki Yunan müfrezeleri yakında Akçat ve çevresine düşerler. Onlara derslerini vermeliyiz.”

“-Biz hazırız.”

“-Alaattin Bey ve Boşnak Asım’a bu yolla haber gönderebilirsin: Tetikte olsun adamları. Tabii hareket halinde olmaları da gerekiyor. Çünkü Yunanlılar adına çalışan muhbirler çok. Baskın tehlikesi olabilir. Yanıltıcı birtakım varyasyonlara da girmeli, Reis. Düşmanı yanıltıp onları zora düşürmek de bir neticedir bizim için.”

“-Ben şimdi kollarımı Suludere ve Safiye Köyleri üzerinden Kırkgeçit Yaylasına salayım Reşit Efendi. Ne dersiniz; Tepeköy’e de dokunalım mı?”

“-Hayır, Tepeköy hedefimiz değil. Yalakdere bölgesine ağırlık vermekte yarar var. Karapınar, Karamuratlı bölgeleri de denetimimizde olmalı. İpek Yolu zaten bizim kontrolümüzde. Velhasıl kontrol üstünlüğü lehimize... Kullanmalıyız bu üstünlüğümüzü Mevlut Efendi.”

“-Doğrudan saldırma konusunda ne dersiniz?”

“-Küçük Yunan müfrezeleri için söylediğiniz mümkün. Bölük düzeyinde karşı karşıya vuruşmak yok. Cephe savaşı yapamayız. Teçhizatımız buna müsait değil. Gayrinizamî harp... Yani şu ana kadar yaptığımız harbin aynısı olmalı.”

“-Aynen devam; öyle mi?..”

“-Öyle. Reis biliyor musun, Yunanlıları, en çok bizim şu sürdürdüğümüz harp tarzımız yıkıyor. Mahvoluyor adamlar... Bir yığın teçhizatları var ellerinde; manevralarımızla bir boka yaramaz hale geliyor hepsi...”

“-O zaman, 25’er kişilik üç kol müfrezeyi Suludere üzerinden gönderiyorum Reşit Efendi. Süvari kol önde, diğerleri arkada Kırkgeçit Yaylasında konuşlanacaklar. Kuzeyde Alaattin Kaptan, güneyde Gökbayrak’la irtibat kuruyorum. Sizin müfreze nerede olacak pekâlâ?”

“-Karapınar ve Pazarköy civarında... Fakat bizim Yunan müfrezeleriyle temasımız sınırlı olacak. Onlar, tacizimize rağmen bizim güçlerimize üstünlük sağlamış görünecekler. Yunanlıların, tuzağımıza kolayca düşmeleri için böyle bir oyunu oynamamız lâzım. Anlaşıldı mı Mevlut Reis?”

“-Evet, her şey anlaşıldı kumandan.”

“-Allah yardımcımız olsun. İkinci görüşmemiz İhsaniye Köyü sırtlarında olacak inşallah. Merdigöz’ü, göz hapsinden düşürmeyin.”

Uzundere Köyü Karanlıkdere suyunda kararlaştırıldığı üzere Terzi Mev-

lut, 60 kişilik aktif milis gücünü harekete geçirdi. 20'şer kişilik, üç kol haline getirdiği kuvvetlerden bir bölümü atlıydı. Terzi Mevlut'e destek sağlayan takviye milisler, Enis Bey çetesi mahiyetine kaydırılmıştı. Reşit Efendi, bu kuvvetlerle Sunni Baba Tekkesine hareket etti. Oradan Çamçukur Köyüne yönelecekti.

Terzi Mevlut'un takip ettiği yol, Sunni Baba'dan Canfer'in Çiftliği'ne ayrılan yoldu. Öndeki süvari kolu, arkada piyade birimleriyle koordineli hareket ediyor, en önde hareket eden keşif kolunun verdiği işaretlere göre hareketlerini düzenliyordu.

Terzi Mevlut keşif kolu, Safiye Köyü girişinde bir topluluğa rastladı. Bu topluluk, Karamürsel'den kaçmayı başaranlardan oluşmuştu. Yaklaşık 20 kişiydiler. Dört aile bir aradaydı, semerleri yüklü iki beygir ve üç eşekleri vardı. Yorgun ve endişeli görünüyorlardı. Keşif kolu, grubun sorumlusu olduğunu söyleyen Misçi Ali Osman'ı, Safiye yolunda durdurdu.

Keşif kolu komutanı:

“-Ben Terzi Mevlut'un müfrezesinden Çakıcı İbrahim. Duymuşsundur adımlı.”

“-Evet, duyduk,” dedi Karamürsellî Muhacir. “Benim adım da Ali Osman. Misçi'dir lâkabımız.”

“-Hayırola, böyle nereye gidiyorsunuz?”

“-Dağlara çıkıyoruz.”

“-Neden?”

“-Nedeni var mı? Düşman kasıp kavuruyor kasabayı. Haksız yere kan döküp dururlar, evleri barkları yakarlar. O yetmedi, şimdi de ekin tarlalarını ateşe veriyorlar. Güç belâ kaçabildik. Orada kalan insanlar inim inim inlemekteler.”

“-Başka kaçanlar var mı?”

“-Var, var. Fırsatını bulan yollara düşüyor. Düşmeyip de n'apacak? Bir belâyâ çattık ki, sorma kumandan. N'olacak halimiz, bilmem.”

“-Niyetiniz Suludere Dağları mı?”

“-Öyledir.”

“-Peki duyduğunuz, bildiğiniz bir şey var mı?”

“-Bildiğim, kasabanın kan ağladığıdır. Kimse yardım edemez oldu oraya. Bir garip kaldı ki, sormayın. Her Allah'ın günü sarhoş Yunanlı askerler sokaklara, evlere, işyerlerine saldırıyor. Asayiş yok, huzur yok. Ekmek yok, aş yok. Ne istersen o, yok!.. Bildiğimiz bunlar... Duyduğuma gelince: Yunanlılar galiba hazırlık yaparlarmış. Buraları da basacaklarmış anlayacağınız. Yani köyleri... Öyle söylentiler var.”

Çakıcı, Misçi'nin son sözlerine ayrı bir dikkat gösterdi.

“-Ya, demek buraları da basacaklar; kimden duyduğun?..”

“-Öyle söyleniyor... Herkesin ağzında...”

“-Peki siz ne zaman yola çıktınız?”

“-Bu sabah, ezan vakti...”

“-Yunan devriyelerini nasıl atlattınız?”

Güldü Misçi Ali Osman:

“Yunanlılara, afyon tozu bulanmış şarap verdik el altından.”

“-Devriyelere, öyle mi? Nasıl yaptınız bunu be?”

“-Evet, sızdı hepsi. Yani engeli aşmak zor olmadı.Çoğu sarhoştur zaten.”

“-Yol boyu hiç Yunan müfrezesi gördünüz mü?”

“-Yok, görmedik, kumandan. Zaten yol kısmına girmedik. Dere tepe yürüdük.”

Çakıcı İbrahim, Misçi’den aldığı son taze haberleri, çete reisi Terzi Mevlut’e ilettiler.

“-Reşit Efendi’nin tahminleri doğru,” diye dalgın bir tavırla söylendi Mevlut Reis. Kafası çok meşguldü. “Çoğa varmaz Yunanlılar, köy yollarına düşerler.”

Terzi Mevlut’un süvariler hariç, piyade kolları avcı düzeninde Safiye Köyünü aştı. Irmağın şarıl şarıl aktığı Suludere’nin zor geçilen keçi yoluna indiler. Derin vadiyi, devasa ormanlık alanlar sarmıştı. Kayın, meşe ve kestane ağaçları içinde ilerlemek çok güçtü. Suludere ormanları geçit vermiyordu. Bilhassa süvariler, atlarına bir yudum keçi yolu bulmakta zorlandılar. Yapılan keşif, ormanlık alanda seyrek ahşap evler, burada münzevi bir hayat sürdürdüğüünün işaretlerini veriyordu. Milisler, önce dere boyu yürüdüler, sonra güney batı istikametine yollandılar. Suludere’nin kavisli yatağı, güçlü debiye sahip su kütlelerini âdeta savuruyor, sağa sola çarpan deli su kütlelerinin çıkardığı çağlıtlar, ormanların derinliklerine yankılanarak dalıyordu.

Keşif kolu Başdeğirmen’e kadar olan yolun güvenli olduğu raporunu verdiğinden, milisler hiç duraklamadan Başdeğirmen’e kadar yürüdüler. İki su değirmenin bulunduğu Başdeğirmen Mevkiindeki çınar ağaçlarının diplerinde mola verip, şarıl şarıl akan derenin buz gibi sularıyla serinlediler.

Çakıcı İbrahim’in komutasındaki keşif kolu ise hiç durmadı; o kol, Akçat Köyü sapağından İhsaniye Köyü arasındaki alanı taradı. Akçat ve Karapınar köyleri civarında kalan bu vadide düşman birliklerinin pusu kurabileceği ihtimali dahi göz ardı edilmemişti. Terzi Mevlut, güvenlik ve keşif hizmetlerinin üst seviyede sürdürülmesini istiyordu. Zira alan düz ve açık değildi, bilakis pusu kurmaya çok müsaitti. Çevrenin bu coğrafi özelliği, çetenin önde gelen kumandanlarını da, bazı tedbirlerin alınması açısından duyarlı kılıyordu.

Türk direnişçileri, akşama doğru Kırkgeçit Yaylasına ulaştılar. Yalakdere Köyü, buraya pek uzak sayılmazdı. Ulaşılan yer, etrafı yüksek tepelerle çevrili kuytu bir vadiydi. Bir diğer adı Kırkgeçit olan Yalakdere, ılık güz ayına rağmen güldür güldür akmaktaydı.

Milisler akşamı, burada geçireceklerdi. Üç ayrı müfreze, üç ayrı noktada konakladılar. Nöbetçiler, etrafı iyice kolağan etmek üzere yamaçlara tırmandılar.

Keşif kolu da geri dönmüştü. Herkes istirahata çekildi. O esnada ikmalciler, milislerin kumanyalarını dağıttılar. Ateş yakılması, havaya mermi sıkılması, bizzat Mevlut Reis tarafından yasaklanmıştı.

Çakıcı İbrahim, istihbarat anında Mevlut Reis'e, Yalakdere civarında gerçekleştirdiği gözlemlerini aktardı. Tarlalar boştu. Yakılmayan tarlalarda oraklar biçilmiş, harmanlar çoktan yapılmıştı ama çiftçilerin anlattıklarına bakılırsa, bu yıl rençperlik tat vermemişti. Çeşitli yangınlar sebebiyle ekin tarlalarının bir bölümünden ürün almak mümkün olmamıştı. Zira düşman korkusu, bu bölgede insanların hayat dengelerini de kimyalarını da bozmuştu. Hayvan sahipleri de rahat değillerdi. Ağıklarını, dağlara naklettiklerinden söz ediliyordu. Yunanlılar, yakaladıkları davarların en az yarısına, sorgusuz sualsiz el koyuyorlardı. Bu sebeple köylüler, hayvanlarını haklı sebeplerle onlardan kaçırmaya çalışıyorlardı. Acımasız bir şekilde sürdürülen gasp, insanların rızklarını ellerinden alıp götürececek boyutlardaydı. Bölgede açlık kendisini göstermeye başlamıştı. Denizcilik de durmuş, İstanbul'dan kayıklar dolusu getirilen malların akışı, Yunan istilası ile birlikte bıçak gibi kesilmişti.

Bu arada İzmit'ten Ankara'daki Kızılay'a gönderilen bir telgrafla, Karamürsel ve köylerinde açlık çekildiğinin bildirilmesi üzerine kasabaya, en kısa sürede Sekizinci İmdad-i Sıhhi Heyetinin gönderileceği ve onunla birlikte 30 yataklı küçük bir hastane kurulacağı haberleri dolaşmaya başlamıştı. Bir de İstanbul'dan Karamürsel'e mavnalarla ekmek taşınmasının gündeme geldiği söyleniyordu. Bütün bu gelişmelerden anlaşıyordu ki, Karamürsel ve çevresinde durum ciddiye.

Mevlut Reis, Çakıcı İbrahim'in son olarak duyup anlattıklarını, başını sallayıp içinden 'Süphanallah' diyerek sabırla dinledi. Çok da rahatsız oldu. Zira ona anlatılanlar, bölge insanlarının yaşamakta olduğu trajediden başka bir şey değildi.

Koca reisin üzüntüsü arttı, yiyeceğini bile tüketemedi; onu bir başkasına gönderdi. Gün boyu dalgınlığı ve üzüntüsü hiç bitmedi. İnsanlarla paylaşamadığı bir derdi olabilirdi pekâlâ. Nitekim çok geçmeden akşam namazını kılıp yatmaya çekildi. Barakasına keçi kılından yapılmış çullar serilmişti. Onlardan birinin üzerine uzandı. Mavzerini de bir çocuk gibi yanına yatırdı. Uykusu gelmişti: “-Çakıcı, gözünüz ve kulağınız Karaova üzerinde olsun. Düşman o cenahtan gelebilir,” dedi ve ekledi, “Ben, biraz kestireceğim.”

Mevlut Reisle beraber günün akşamına koşuran, hareket eden milisler de erkenden istirahata çekildiler. Çakıcı İbrahim, ayakta; o yatmadı. Zaten Başkomutan yataarken onun uyanık kalması lâzım gelirdi. Ortalık çok sakin, çok sessizdi, gökyüzü yıldızlarla doluydu. Beyaz gül gibi açılmış bir dolunayın

kurşuni aydınlığı, semayı baştan aşağı donatmıştı. Gece kuşları, o değişmeyen nakaratların usanmaz sesçileri gibi ötüyorlar, dans eden ışıklı böcekler ise çevreyi, mini mini ışıldaklarıyla selamlıyorlardı. Dik yamaçların oluşturduğu vadinin kuzeyinde meşe koruları, ılık güz akşamının mehtaplı doruklarında puslu bir tablo gibi görünüyor, Yalakdere'nin duru ve ışıltılı yatağındaki suyun sesi, sanki tabiatın musikişinas varlığını her yere ilân ediyordu.

Çakıcı İbrahim'in de, tıpkı reisi gibi bugün kafası karışmıştı ve o sıkıntı el'an devam diyordu. Keşif kolunda iken şahit olduğu hadiselerdi kafasını karıştıran. Zira sefaletin ve korkunun insanları nasıl onulmaz bir çaresizlik içinde inim inim inlettığının örneklerini gözleriyle görmüştü. Sonra aldıkları haberlere göre, son günlerde köylerde 33'ü çocuk, toplam 57 kişi sıtma ve dizanteri hastalıklarından ölmüştü. İşgal altında olduğundan hastalananlar, korkudan sağlık ocaklarına götürülememişlerdi. Kurulacağı bildirilen yeni mobil hastane bekleniyordu. İnsanlar çaresiz halde, kocakarı ilaçlarından medet umar durumdaydılar. Pek çok evde ekmek yapacak un bulanamadığını ve bu sebeple açlığın başladığını, kümes hayvanlarının ise çeteler tarafından kapışıldığını duymuştu. Elllerinde arpası, buğdayı olanlar, ancak bunları kaynatıp yiyerek karınlarını doyurmaktaydılar. Sütü, peyniri olanlar veya bunları gizleyebilenler, yaban pırasa, kocayemiş, ebegümeci, mancar bulup toplayanlar, şanslı olanlar grubundaydılar.

Çakıcı İbrahim, karışık düşünceler içinde saatler geçirdi. Reisleri Terzi Mevlut uykudan uyanıp gece yarısı yatsı namazına kalkarken, o, atının hazırlanmasını istedi. Birden Yalakdere Köyüne inmeye karar vermişti. Reise:

“-Hele bir dolaşayım çevreyi,” dedi. “Hasan Reis'in adamlarına rast gelirim, durumlardan haber alırız.”

“-İyi olur,” dedi Terzi Mevlut. “Pekâlâ, sen uyudun mu İbrahim?”

“-Gözüme uyku girmez, reis.”

“-Derdin mi var?”

“-Milletin derdi varsa, bilin ki benim de vardır.”

Atını getirdiler İbrahim'in. O gözünü budaktan esirgemeyen cesur adam, bir çocuk çevikliği ile atına atladı. Mavzerini çapraz olarak omzuna astı. Göğsü fişekliklerle doluydu. Atını hemen dehledi. Vadiden çıkarken atı bayağı zorlanmıştı. Etraf çalılıktan geçilmiyordu zira. Zor bir yürüyüş oldu. Çakıcı İbrahim Yalakdere'ye uzanan düz patıkaya ulaşana kadar ona, çakallar eşlik etmişti.

Gün ışıırken vardığı köyde toplumsal hiçbir hareket ve canlılık yoktu. Çakıcı, camiden dönüp evin avlusunda nadasa hazırlanan bir çiftçiye, kara sabanıyla uğraşırken buldu. Yolcu, atını avlu kenarına yanaştırarak yaşlı çiftçiye selam verdi, halini hatırlı sordu. Yaşlı çiftçi, içten, ama zayıf sesiyle selâmı aldı. “-Ben Pomak Hasan'ı ararım,” dedi Çakıcı.

“-Bugünlerde herkes onu arıyor,” diye karşılık verdi yaşlı çiftçi, “O da, maşallah

hiç durmuyor. Epeydir görmedim onu. Buraya ara sıra uğrarmış ama daha ziyade Karaova tarafında dolaşır, derler.”

“-Kasabadan gelen giden var mıdır?”

“Onu da bilmem. Sabah tarlada, akşam evdeyim; nereden bileceğim.”

“-Düşman yola düşmüş derler...”

“-Duymadım. Belki öyledir...”

“-Korkmuyor musun Yunanlılardan?”

“-Ben korkmasına korkarım da, siz çeteler ne güne duruyorsunuz? Yoksa sizde mi korkuyorsunuz? Yok, yok, siz çetesiniz; korkmazsınız Yunandan munandan. Bir şeyden haberim olmaz ki benim. Nereden olacak? Artık git, sana faydası olabileceklere hele bir var.”

“-İyi de; kime varayım?.. Nereye gideyim?”

“-Molla Yiğit’e var; o olmadı; Ak Reis’e, Yahya Sabri’ye git... Onlar bilirler kasabayı... Ben yaşlı bir garibim. Artık kendime güç yetiremem gayri.”

Çakıcı İbrahim, atını köy meydanına dehledi. Köy kahvesinin avlusunda birkaç kişi vardı. Pomak Hasan’ı sordu onlara. Fakat kendisini tanıtmadığından Yalakdereliler kuşkuyla süzdüler Çakıcı’yı. “Sen de kimsin?” der gibi bakıyorlardı. Çakıcı İbrahim, durumun nazik bir safhaya girdiğini anlayınca kendisini tanıttı. Terzi Mevlut’u hemen herkes biliyordu; namını duymayan yoktu. Çakıcı’nın kendisini tanıtmayı, kahve avlusundakileri rahatlatmıştı. İçlerinden biri, sitem etmekten kendisini alamadı:

“-Niye kendini tanıtmadan Pomak’ı sorarsın ki bize?”

“-Emniyette olmak için,” diye karşılık verdi Çakıcı İbrahim.

“-Biz de, her soru sorana cevap vermeyiz,” dediler avludakiler, “Hele bu, bir yabancı olursa... Ortalık karışık. Her gördüğün insan dost değil.”

“-Haklısınız... Neyse sonuçta birbirimizi tanıdık,” dedi İbrahim. “Eğer buradaysa; beni Pomak Hasan’a götürün.”

Gruptan en yaşlısı:

“-Hasan, getirin demeden, olmaz,” dedi. “Bekle.”

En genç olan, aldığı işaret üzerine avludan fırladı. “Adım Hüseyin,” dedi grup adına konuşan adam. Tahta peyke üzerine hep birlikte çöktüler. Birlikte oturup birlikte kalkıyorlardı zaten. “Pomak Hasan akşam geldi. Gitmediyse, buradadır. Terzi Mevlut adına mı görüşeceksiniz?”

“-Evet.”

“-Yunanlıların Karamuratlı’da yaptıklarını mı konuşacaksınız?”

Çakıcı İbrahim birden şaşırды. Önce ne diyeceğini bilemedi, sonra öksürerek, içine düştüğü durumdan kurtulmak istedi. Kazandığı bu kısacık zaman bile onun toparlanmasını sağlamıştı. Hayıflandı. Hüseyin’in kendisine bir şeyler anlatmaya çalıştığına hükmetti. Demek burunları dibinde bazı olaylar oluyordu ve onlar, bu olanlardan habersizlerdi.

“-Evet,” dedi, sustu. Bu konuda fazla açık vermek istemiyordu.

“-Onları durdurmak gerekir,” dedi Hüseyin, “Biraz geç gelmediniz mi? Çeteniz

görünmüyor ya; nerede?”

“-Çete istediğimiz an, istediğimiz yerde olur. Benim önce Pomak Hasan’la görüşmem lâzım.”

“-Terzi Mevlut neden gelmedi? O, görüşmeyecek mi?” diye ısrar etti Hüseyin.

“-Zor sorular sorarsınız. Tabii ki görüşecek... O, elini kolunu sallaya sallaya gezip tozamaz. Bileseniz ki, her tarafımız düşmanla sarılı.”

“-Doğru, doğru,” dedi Hüseyin. O sırada bir genç koşarak kahve avlusuna geldi ve Hüseyin’in kulağına eğildi. Hüseyin, gencin verdiği bilgiler üzerine, atlı misafire:

“-Hasan, sizinle görüşecek,” dedi. “Atı buraya bırak, bu genci takip et.”

Çakıcı İbrahim, attan indi, avlunun kenarına ilişti hayvanın yularını. Mavzeri sırtına çaprazvari bir şekilde astı ve gencin peşine takıldı. Köyün eğri büğrü sokaklarından ahşap evlerin, kerpiç barakaların aralarından geçip, kör bir noktada dikkat çekmeyen toprak bir evin ön avlusuna girdi. İki silahlı nöbetçi arkasında bitivermişti. Çakıcı İbrahim, kendisini tanıtıp dileğini ilettiler. Çok beklemeden içeri alındı, evin görünmeyen arka kapısından ikinci kata çıkarıldı ve katta bulunan bağımsız bir odaya alındı. Pomak Hasan karşısında duruyordu. Adam, orta boylu, çelimsiz ve düşük omuzluydu. Bıyıkları kıvrım kıvrımdı. Kır sakallarının çevrelediği yanık yüzüne, hırçın, huzursuz bir ifade oturmuştu. Gözleri yarı kapalıymış gibi kısık bakıyordu. Üniforması ve başındaki fesi sade ve hatta sıradandı. Boynundan aşağı sarkan fişekliği, dürbünü, kemerindeki özel kaması olmasa, ona kimse çete reisi demezdi.

“-Tam zamanında geldiniz,” dedi Pomak Hasan, “Hoş gelmişsiniz.”

Pomak Hasan’ın, kendilerinin bu civara geldiğinden, haberi olduğunu anlayınca:

“-Bugün Mevlut Reis burada olacak,” diye konuya girdi Çakıcı, “Duyduk ki reis...”

Hasan Reis, oturması için Çakıcı İbrahim’e minder gösterdi. Karşılıklı minderlere çöktüler. Odada silahlı iki adam daha belirdi. Hasan Reis’in kurmaylarındandı bu iki silahlı.

Çakıcı İbrahim’in havada kalan sözlerini Pomak Hasan aldı. “Bilirim ki, Yunan’ın kasabadan bu taraflara doğru yürüdüğünden söz edeceksiniz. Beklenen bir şeydi bu... Ve siz tam zamanında burada oldunuz.”

“-Biz, bunu burada yeni duyduk,” dedi Çakıcı İbrahim dövünürcesine. “Vallahi de bundan bizim reisin haberi yoktur.”

“-Ya! Peki, neden geldiniz o halde?”

“-Bunlar hep konuşuldu. Uzun hikâye... Enis Bey’in müfrezesinden Reşit Efendi’yle bir araya gelindi. Sonra da Kırkgeçit Yaylası’na hareket etme kararı verdi bizim reis.”

“-Gerekçe neydi? Neden böyle bir karara varıldı?”

“-Yunanlıların köylere saldırabileceği ihtimali üzerinde duruldu. Tevafuk olmuş demek Hasan Reis; destur alıp erken bir başıma geldim buraya. Dün gece uyku tutmadı beni. Ne olup bittiğini bir öğreneyim dedim. İyi de olmuş geldiğim hani.”

“-Düşman burnumuzun dibinde... Mevcudunuz kaçtır?”

“-Toplam 60. Üç kol halindeyiz. Bir kolumuz atlı.”

Pomak Hasan’ın hırçın, huzursuz yüzü yeşerdi âdetâ. Kısık gözleri o anda daha bir canlı bakmaya başlamıştı. Aldığı iyi haberlerle keyifleniyordu:

“-Yunanlılara karşı Karaova-Yalakdere arası bir müdafaa hattı kurabileceğiz,” dedi. “Şayet gelmeseydiniz, gücümüz müsait olmadığından geri çekilecektik... Fakat şimdi durum değişti. Hemen Mevlut Reis’i misafir etmek istiyorum. Derhal bir atlı çıkartalım Kırkgeçit Yaylasına.”

Adamlardan birine işarette bulundu Pomak Hasan. Dışarı talimatlar gitti. Çok geçmeden bir atlı Mevlut Reis’in karargâhına doğru yola çıktı.

“-Merdigöz Köyü ne âlemde? Oraya göz kulak olunuyor mu?” diye sordu Çakıcı.

“Malum, bölgede güvenliğimiz çok önemli.”

“-Sıkıntısı var,” dedi Pomak Hasan. “Yunan’ın hesabı buraya ve Merdigöz’e yerleşmek... Merkezi bir yer burası. Sonra Merdigöz’de Ermenilerin olduğunu biliyorlar. Keferenin, bölgenin kontrolü için hesap yaptığı belli. Ama bizim de hesabımız var tabii. Onların, burada karargâh kurup çizmelerinde kamçı şaklatmalarına izin vermeyiz.”

Yeni yetme bir çocuk, sini elinde odaya girdi o sırada. Süt taslarını herkesin önüne usulca bırakıp çekildi.

Hasan Reis, tası kapığı gibi içindeki sıcak sütü midesine indirmeye başladı. Diğerleri de, onu izledi.

“-Ermenilerle Rumlar, genelde Yunanlıların yanında görünüyorlar,” dedi Çakıcı. “Yunanlıları âleni destekledikleri gibi, bir de bize karşı silahlı çete kuruyorlar. Bu küstahlıktan da öte hainlik değil de, nedir? Merak etmeyin; bunları yapanlar, hesabını vermeye başladılar... Onlara asla müsamaha gösterilmeyecek.”

“-İsabetli olur. Şu Yunan’a gelelim: Karamuratlı’ya yeni varmış olmalılar... Önceki güne kadar böyle bir gelişme yoktu. Oraya gelir gelmez de, masumların kanlarını dökmeye başladılar. İlk düşman birliği dün vardı oraya. Oluklu’da kimseleri bulamayınca bazı evleri ve tarlaları yakmışlar. Tabii silahsız insanlar kaçmayı başarmışlar. Yoksa onlar da katledilirlerdi.”

“-Karamuratlı’da ve Oluklu’da mı?..”

“-Elbette orada, çok güçlü olmasa da, kuvvetlerimiz mevcut artık. Alaattin Bey’in müfrezesi de işbaşında. Yalnız pek yakın temasa girmiyorlar. Pusu, taciz atışları, sabotaj gibi taktik savaşı veriliyor. Lakin Yunanlılar, ellerine geçen köylere ya da mezralara zarar veriyorlar çünkü. Onları rahat bırakmamak lazım...”

“-Yunanlılar...”

“-Evet. Yunanlılar... Yakmak, yıkmak adamların tutkusu olmuş. Ben böyle ah-lâksızlık görmedim ömrü hayatımda.”

“-Amaçları belli... Milli servetimizi yok etmek... Yakmak, yıkmak, plânlarında zaten mevcut...”

Pomak Hasan’ın gittikçe sabırsızlandığını anlamıştı Çakıcı İbrahim. Adam, gözleriyle kurmaylarını adeta sessizce haşlıyordu. İbrahim; tecrübeli ve

akıllı milis Pomak Hasan'ın o dile getirmekte zorlandığı mayın tarlasına girmişti bile:

“-Düşmanın Karamuratlı'daki son durumu hakkında size bilgi ulaştı mı, reis?”

“-Yok, daha değil, sadece birkaç habere ulaşabildik,” dedi Pomak Hasan, “onun için müfrezelerinizle reisiniz burada olmalı, dedim ya. Geç kalmamalıyız.”

“-Ama daha haber yok Karamuratlı'dan. Durum tam bilinmiyorsa... Ya ani bir baskın yaparsa Yunan kuvvetleri?..”

“-Nereye? Nasıl?”

“-Karaova'ya... Oradan buraya...”

“-Üç kademeli mevzi koyduk. Kuvvetlerimiz var orada diyorum ya! O kadar kolay mı baskın düzenlemek?”

“-Mevzi güçlü değilse!.. Adamlar bir solukta yarıp geçerler.”

“-Üç mevzi demek, Yunanlıların son mevzide bize, buraya dayanması demek... Bundan haberinizin olmaması mümkün değil. Lakin benim istediğim, Yunanlıların ilk hareketlerinin ne şekilde cereyan ettiğini öğrenebilmek...”

“-Öğrenmeliyiz o halde... Keşif çıkaralım.”

“-Benim görevim o... Arkadaşlarımızdan beklediğimiz bilgiler neredeyse ulaşır. Keşif kolumuz var. Bu sabah biraz gecikti raporlar; aksilik olmuştur herhalde... Bekleyeceğiz...”

Beklemeye koyuldular. O süre içinde havadan sudan konuştular, bölgede rençberliğin doğru dürüst yapılmamasından kaynaklanan büyük sıkıntılara değindiler. Açlık tehlikesi kapıdaydı. Bu önemli tehdit kapıdaydı da, tedbir alınması konusunda Kızılay dışında hiçbir kademede hareket göze çarpmıyordu. Çiftçilerin kendileri zaten çaresizdi. Öylesine çaresizlerdi ki, ellerindeki tohumluk arpa ve buğdayı da, günbe gün pişirmek suretiyle tüketmeye başlamışlardı. Önce Pomak Hasan'ın atlı habercisi Karaova'dan geldi. Neden geciktiğinin hesabını vermekte zorlandı. Güya Yunan barikatını aşmak zor olmuştu. Verdiği bilgiler, bir önceki günün nerdeyse aynısıydı. Sonradan gelen keşif kolunun haberleri de, pek farklı değildi ve aynı bilgileri içeriyordu. Yunan bölüğü, Karaova ve İhsaniye köylerini ele geçirmek için hazırlıklarını sürdürüyordu. Karamuratlı'da yanan evlerin dumanları ise hâlâ tütmekteydi. Gece birkaç zayıf müsademe olmuş, Alaattin Bey'in milisleri, vur-kaç taktiği ile Yunan mevzilerini yoklamışlardı. Bu çatışmada iki kişilik Yunan devriyesi pusuya düşürülmüş, Yunan askerleri vurularak öldürülmüştü. Bugün düşman kuvvetleri daha agresif olabilir, Türklere ve hanelerine zarar verebilirlerdi. Çünkü bölüklerinde kavga ve kargaşa hüküm sürmekteydi. Dün gece iki Yunan askerinin vurulması, bölükte yüksek tartışmalara sebep olmuştu.

Terzi Mevlut ve müfrezesi de, beklenenden daha kısa zamanda Yalacdere Köyü merkezine girdi. Köy halkı, onları bağırırlarına basmaya hazırды. 60 kişilik taze bir gücün, bölgeyi savunmaya çalışan sınırlı sayıdaki milislere katılması, köyde herkesin morallerini yükseltmiş, karamsar havayı dağıtmıştı. Tabii bu

gelişme Yalakdere ve Merdigöz Ermenilerini de bir o kadar rahatsız etmişti. Onlar, hesaplarının bozulmamasının peşindeydiler. Mevlut Reis, Çakıcı İbrahim'e hemen bir görev verdi: Süvari kolunun, Merdigöz Köyünde gövde gösterisi yapmasını istedi. Teklifi Pomak Hasan destekledi ve bu köy gezisi gerçekleşti.

Çakıcı İbrahim'in atlıları köyü bir baştan bir başa turladı. Atlılar, burada havlayan köpeklerden, salma dolaşan koyun ve keçilerden başka canlı görememişlerdi. Kümesler boştu, avlularda tavuklar da görünmüyordu. Çakıcı İbrahim, köydeki gayrimüslim ahalinin gizlendiğine emindi. Pusu tehlikesine karşı tetikteydi ve adamlarını uyarmıştı. Niçin tavuk yoktu ki avlularda? Bu eksikliğin ortaya çıkması, daha doğrusu avluların vazgeçilmez hayvanı olan tavuk ve horozların son günlerde köy yerinde ortadan kalkmış olması çok manidardı? Sorunun cevabını bulmakta gecikmedi Çakıcı. Tavuk ve horozlar, bir yerlere gönderilmiş olabilirdi pekâlâ! Genelde çetelerin en rağbet ettiği yiyeceklerin başında geliyordu bunlar: Kümes hayvanları kolay taşınır, kesilir, pişirilir ve yenirdi. Çetelerin, mevzide bile ateş yakıp tavuk veya piliç çevirdiklerini bilmeyen mi vardı?

Çakıcı İbrahim ve süvari kolu, Ermenilerin yoğun olarak yaşadıkları Merdigöz Köyü ve civarındaki denetlemelerini tamamlayıp Yalakdere'ye döndü. Terzi Mevlut'la Pomak Hasan Yalakdere karargâhında toplantı halindeydiler. Toplantıda, düşman birliğinin, Karaova ve İhsaniye sırtlarında durdurulması kararlaştırıldı. Bu kararı, bir atlı ile Akçat Köyündeki Gökbayrak Taburuna iletmeyi de unutmadılar.

Milisler hiç vakit geçirilmeden Yalakdere dışına kaydırıldı. Beklenen hat üzerine mevziye yatıldı. Gökbayrak Taburundan da bir makineli tüfek timi temin edilmişti. Süvariler ise çevrede hem keşif yapacaklar, hem de düşmanın süvari birliklerine set oluşturacaklardı. Öte yandan Yunan birliği, kasabadan gelen takviye bir kuvvetle Karamuratlı'dan Karaova'ya doğru hareket etti. Hareket haberi, istenilen vakitte Yalakdere'ye ulaşmıştı. Bu haberle birlikte, Alaattin Bey müfrezesinin Semetler Köyü istikametine çekildiğine dair haberler de, gelen son bilgilere ilave edilmişti. Yunanlıların öncü birliği, Karaova Köyünün İhsaniye'ye bakan güneydoğu mevkiinde, Türk makineli tüfek timi tarafından ateşle karşılandı. Seri ateş, Yunan birliğini darmadağın etmeye yetmişti. Çoğu çakaralmaz tüfeklerle Yunanlılara kafa tutan Türk direnişçilerinden beklenmeyen bu seri ateş, düşmanı gafil avlamıştı. Yunan öncü avcı birliğinin yarı mevcudunu imha eden Türk makineli tüfek timinin derhal yer değiştirilmesi gündeme geldi. Ellerini çabuk tutmazlarsa Yunan dağ topları, onları mevzilerinde yok edebilirdi.

Nitekim aynı anda Yunan mekanize bölüğünün ağır ateşi başladı. Mavzer mermileri yanında top mermileri de milislerin mevzilerine düşmekteydi. Türk makineli tüfek timi, güç belâ mevzi değiştirebildi ama iki milis, nakil anında vuruldu. Ard

arda gönderilen 37'lik top mermileri, İhsaniye köyü yamaçlarını dövdü. Köy merkezindeki bazı evler de, bu mermi şarapnellerinden zarar görüyordu. Top atışları süresince milisler, mevzilendikleri yerlerden başlarını dahi kaldıramadılar.

Terzi Mevlut, İhsaniye Köyündeki savunma hattının takviye edilmemesi durumunda, çekilmeleri gerektiğini söylüyordu. Pomak Hasan kararsızdı. Gök-bayrak'ın kurmaylarından Süleyman Bey, mevzilerin son durumu hakkında bilgi istedi. Bu gelişmelerin devam ettiği saatlerde Karaova-İhsaniye savunma hattında çatışmalar sürüyordu. Terzi Mevlut, emir saldı, mevziilerden son durum hakkında bilgi istedi. Kuvvetlerini Yalacdere Köyü içine kadar çekebileceğini düşünüyordu. Düşmanı köy içinde karşılamamanın, kendilerine avantajlar sağlayabileceği görüşündeydi. Pomak Hasan ve Şükrü Bey aynı fikirde değildi. Şükrü Bey, makineli tüfek timinin mutlaka aktif olmasını istiyordu.

Öte yandan Yunanlıların en büyük arzusu, kendilerini adamakıllı zora sokan Türk makineli tüfek yuvasını biran önce imha edip ortadan kaldırmaktı.

Türk Kurtuluş Savaşında büyük yararlılıklar gösteren yerel çeteler, sivil halkın da desteğini sağlamışlardı.

Mevzilerden beklenen son raporlar bir saat içinde Türk komuta merkezine geldi. Düşman tüm hatlarıyla Türk direniş noktasına yüklenmişti. Silah üstünlüklerini kullanmakta kararlı görünüyorlardı. Gökbayrak Taburu hariç, Türk çetelerinin silah gücü hızla düşüyordu. Çünkü ellerindeki cephane tükenmekteydi.

“-Yunanlılar, savunma hattımızda durdurulmalı,” diyordu Şükrü Bey. Yanındaki atlı haberciyi, eline bir pusula vererek Akçat’a yolladı.

“-Köy içinde düşmanı kabul etsek,” diye teklif götürdü Terzi Mevlut. “O zaman onları, bire bir avlarız. Bu şekilde topçu birlikleri de devre dışı kalır. Dar ve kapalı alana atış yapamazlar.”

“-Zayıat yüksek olur,” dedi Pomak Hasan, “siviller büyük zarar görür.”

“-Onları kontrol edemeyiz burada,” diye görüş bildirdi Şükrü Bey, “Kontrolümüzde olan yerde tutmalıyız onları. Haber saldım, 40 kişilik takviye istedim bizim karargâhtan. Takviye edeceğiz mevzileri. Başka yolu yok.”

“-Cephanemiz tükeniyor,” dedi Terzi Mevlut kaygıyla.

Pomak Hasan, bir başka atlı daha hazırlattı. Haberciyi Semetler Köyüne gönderecekti. Orada konuşlanan Alaattin Bey çetesinin, düşmanın arkasına dolanmasını, yani Karamuratlı-Oluklu yolunu kesmesini isteyecekti. Bu operasyona Boşnak Asım da katılacaktı. Karamürsel’den gelebilecek taze Yunan güçlerinin ve silah ikmalinin bu şekilde durdurulabileceğini düşünmüştü Hasan Reis.

Gökbayrak Taburu, bir saat içinde 40 kişilik takviye gücünü Yalakdere’ye gönderirken, aynı gün ikindi sıraları Alaattin Bey Çetesi, Karaova’da konuşlanmış bulunan Yunan birliğinin Karamürsel ile olan ikmal yolunu kesmeyi başardı. Yerinde alınmış bu son derece önemli iki tedbir, Yunanlıların hem hareket alanını daraltmış, hem de ilerlemesini durdurmuştu. Yunanlıların, kasabadaki taburlarına gönderdikleri atlı haberciler Boşnak Asım’ın Türk milislerince avlandığından, bir türlü irtibat kurulamıyordu. Ne kasabadaki Yunan Taburunun Karaova’daki birliğinden ne de o birliğin, taburdan haberleri olmuyordu. Bağlantı tamamen kesilmişti.

Bağlantının kesilmesi Karaova’daki Yunan birliğinin komutanı Yüzbaşı Papandois’i kızdırmıştı. Astlarına, neden taburla bağlantı kurulmadığını soruyordu. Oluklu patika yolunun Boşnak Asım’ın adamları tarafından tutulduğunu öğrendiğinde çok geç kalınmıştı. Yunan bölüğünün artık ilerlemesi imkânsızdı. Çünkü arkadan takviye kesilmişti. Önlerinde ise küçümsenmeyecek Türk birlikleri ve o Türk birliklerinin ortaya koyduğu önemli bir direniş vardı. O direniş, bütün çabalarına rağmen kırılmıyordu. Geri dönmeye karar verdi Papandois. Ancak Oluklu Köyü yolunun kendileri için rahat olmadığını çok geçmeden anlayacaktı. Yunan keşif kolu, Alaattin Bey’in milislerine kurban gittiği saatlerde, Boşnak Asım ve kardeşi Şerif, silah arkadaşıyla birlikte ele geçirdikleri Yunan askerlerini birer birer temizliyorlardı.

Yunan subayı Papandois, İpek Yolunun, Türk direnişçilerinden temizlenmesini istiyordu. Körfezdeki Yunan savaş gemisi Averof'un topçu desteğini de sağlamıştı. Ancak bu, o kadar kolay görünmüyordu. Toplu geri dönüş gerekiyordu. Böyle bir girişim, ilerlemenin durması anlamına geliyordu. Türk birliklerinin de amacı buydu; Yunan birliğini geri çekilmeye zorlamak!..

Papandois, başka bir çıkış yolu bulamayınca toplu geri çekilme emrini verdi. Çekilme başladığında Karaova'da yangınlar da başladı. Ahalinin bağırıp çağırımlarına ağlayıp sızlamalarına rağmen Yunan sabotaj timi, ellerinde gaz tenekeleri ve meşalelerle köyün sokaklarına daldılar. Evleri, ahırları, samanlıkları ve sundurmaları ateşe verdiler. Bazı ekili alanlar da aynı yangından nasibini aldı. Kısa sürede deniz dalgaları gibi alevler yükselmeye başladı köyün semalarına. Terzi Mevlut, çatışmalara atlı destek veren süvari takımını hemen düzenledi. Yanına Çakıcı İbrahim'i aldı ve komutasında, takımı, İhsaniye sırtlarına sürdü. Bu ani hücum kararı Gökbayrak Taburundan Şükrü Bey'i şaşırtsa da, Pomak Hasan'ı hem sevindirdi, hem de cesaretini arttırdı. O da, çatışmalar içinde olan çetesine bizzat katılma zamanının geldiğini düşünmüştü. Zira dövüştükleri Yunan birliği bozulmuştu. Toplu hücumun tam zamanıydı.

Kılıç elinde Terzi Mevlut, İhsaniye deresinin eteklerinde geri çekilmeye çalışan Yunan birliğinin artıklarına, baskın düzenledi. Türk atlıları son sürat düşman piyadelerini kılıçlarla doğramaya başladılar. Yunanlılar, kaçış modunda olduklarından hücumla geçememişler, sadece Türk süvarilerinin havada vızıldayarak dönen pala ve kılıçlarından korunma kaygısına kapılmışlardı. Terzi Mevlut'u bu ani ve çılgın denilebilecek çıkışı ve ardından saldırısı, düşmanın bozulmasını hızlandırmıştı. Onun bu müthiş saldırısını, Karaova'dan yükselen alevlerin dehşeti dahi durduramayacaktı.

Yunan birliği, akşam hava kararırken kolu kanadı kırık, vurgun yemiş sünger avcılarının bezginliği içinde kasabaya dönmüştü. Alaattin Bey'in ve Boşnak Asım'ın Oluklu sırtlarında, güçleri nispetinde Yunanlılara indirdikleri darbeler, diğer Türk çetelerinin darbelerinden daha az değildi.

Nitekim Türk direnişinin en güçlü ve organize olmuş mukavemetlerinden biri burada; Oluklu, Karamuratlı ve Karaova üçgeninde gösterilmiş, çok önemli bir başarı elde edilmişti. İlk defa Yunanlılar, organize olabilen bir Türk gücünün varlığını burada görmüşlerdi. Oysa daha önceden kendileri dışında ciddi bir kuvvet tanımıyorlardı. Yunanlılar da anlamışlardı ki geçen zaman, kendilerinin dışındakilere de imkânlar ve gelişmeler sağlamaktaydı. Adil olan şeyin, hep güçlüden yana olmadığını işaretleri doğuyordu.

Düşman kuvvetlerinin Karaova-İhsaniye hattında, Türk direnişçileri tarafından bozguna uğratılması, 2. Yunan Taburunun komuta kademesinde âdeta deprem

yaratmıştı. Tabur komutanı Binbaşı Aryandis, bozgunun ardından, birliğinden ayrılarak bağlı bulunduğu 3. Alay Komutanlığına çekilmiş, yerine, yine aynı rütbede Sarıyanes atanmıştı. Karamürsel'deki taburun başına getirilen yeni komutan da, hezimetin sorumlusu olarak gördüğü Yüzbaşı Papandois'i, geri hizmete çekmek suretiyle cezalandırmıştı. Fakat Karamürsel halkının yaşadığı vahşetin boyutları her geçen gün genişliyor ve vahim bir hâl alıyordu. Artık kasabada herkes, kaçma, canını kurtarma peşindeydi. Çünkü sarhoş Yunan erlerinin kasaba merkezinde eşkıyalığa soyunmalarına ses çıkaran olmayınca, bu sarhoş devriyelerin gece evlere saldırmaları, kadın ve çocukları süngülerle öldürmeleri, sonra da izlerin ortadan kalkması için evleri ateşe vermeleri, olağan hadiselerden sayılmaya başlanmıştı. Son olarak Nigar ve Sevim adlarında iki kadın ile Eşref ve Vezir adlı çocuklar, yine sarhoş askerlerin süngülerine kurban gitmişlerdi.

Artık bıçak kemiğe dayandığından, fırsatını bulan kasabayı terk ediyordu. Bunun üzerine Yunan devriyeleri, gece dağlara kaçanları bahane ederek Küçükde- re ve Kırkmerdiven mevkihlerinde pusular kurmaya başladılar ve mevcudu yirmiyi bulan kadın ve çocuklardan oluşan ailelerin yollarını kestiler. Sonuçta öfkenin kol gezdiği bu ortam, bir süre sonra, kana bulan bir arbedeyi beraberinde getirecek, ikisi çocuk, beş kişi, dağa çıkma uğruna düşman kurşunlarıyla can verecekti. Şehit edilen üç kişiden ikisi ise kadındı. Yunan devriyesi de, çıkardığı bu kanlı kavganın faturasını, o gece palalarla boyunları vurulan üç askerın önlerine atılan cesetleriyle ödeyecekti.

Kasabada yaşanan saldırılar ve cinayetler, Yunanlılarla gizli işbirliği yapanları da çok rahatsız ettiğinden, işbirlikçiler bir araya gelerek Yunan karargâhını ziyaret etmeye karar verdiler. Sözde bunlar, halk adına 'aman' dileyip şiddete son verdireceklerdi. Sonunda üç kişilik bir heyetle Yunan tabur komutanının karşısına dikildiler.

İşbirlikçiler, genel olarak yaşanan kanlı olaylar sebebiyle endişelerini karşılıklı olarak paylaştıklarını dile getirdikten sonra kasaba adına geldiklerini, tercüman aracılığı ile beyan ettiler. Heyet adına Yahnici Bekir Efendi:

“-Kasabada kan gövdeyi götürür oldu,” dedi. “Dağa çıkıyor diye kadın ve çocuklar, devriyeler tarafından kurşunlanıyor. Görülmüş şey değil...”

“-Neden?” diye alaylı bir eda ile sordu Binbaşı Sarıyanes.

Bekir Efendi biraz kırgın, biraz ezik görünüyordu:

“-Bize göre sudan sebeplerle... Devriyelerin sarhoş olduğunu herkes biliyor.”

“-Haddinizi aşmayın,” diye Yahnici'yi haşladı Yunanlı subay, “Kimse, askerimi ulu orta suçlayamaz. İşbirliği yaptığımız dostlarımız bile!.. Hadiseler tek taraflı olmuyor. Benim askerim de öldürülüyor. Daha dün akşam üç erim, görevleri başlarında feci şekilde öldürüldü. Kafaları kesildi. Nedenini biliyorsunuz. Bilmiyorsanız, söyleyeyim: Kasabayı terk etmeye kalkan hemşerilerinizi engelledikleri için... Anlaşmamızda, kasabadan ayrılma olmayacaktı.

Her taraftan işi bozan sizlersiniz.”

“-Katliam olmayacaktı ama...”

“-Yukarı köylerde asayiş sağlanana kadar burada olanlardan sorumlu olmam; bunu bilin... Yeni geldim çünkü. Görülecek hesaplarım var. Kasaba halkı olarak size hükmedenlere, itaat etmelisiniz. Bunu tam anlamıyla yaptığınız söylenemez. Burada cezalandırılması gereken silah kaçakçıları var; onların köylerle ve çetelerle bağlantıları sürüyor. Sürüyor, değil mi? Onlar yakalandı mı, cezalandırıldılar mı? Hayır. Yapılacak bir sürü iş var. Benden önceki komutan mücadeleye yanlış yerden başlamış. Köylerden değil, buradan başlanacaktı mücadeleye ve ben onu yapacağım. Geldiğiniz iyi oldu. Burada, yılanbaşı olanların isimlerini istiyorum. Bunu sizden bekliyorum. Ondan sonra asayiş kasabada yerinde olacak.”

Yahnici Bekir Efendi ve iki arkadaşı şaşkınlıkla birbirlerine baktılar. Yeni gelen Yunan subayı, kendilerinden daha farklı şeyler isteyeceğinin işaretlerini vermeye başlamıştı bile. Oysa onlar daha anlayışlı bir yaklaşım beklemişlerdi subaydan.

“-Nasıl olur?” diye homurdandı yaşlı Bekir Efendi, “Nereden çıktı şimdi bu?”

“-Ben anlamam! Kasabada kanlı olaylara sebep olan ve fitne çıkaran hemşerileriniz var. Onlar, aslında sizlere zarar veriyor. Acıyı sizler çekiyorsunuz; onlar değil... Rahat nefes almak istiyorsanız, o kişileri bize bildireceksiniz; buna mecbursunuz!”

Bekir Efendi ve geldiklerinden beri hiç sesleri çıkmayan iki arkadaş, gitmek üzere sandalyelerinden kalktılar:

“-Çoluk çocuğumuzun hayatlarından emin olmak istiyoruz,” dedi Yahnici Bekir Efendi. Derin bir hayal kırıklığı yaşadığı belli idi. Diğerleri de, başlarıyla onu onayladı.

“-Bu, sizin elinizde,” diye mırıldandı Yunanlı subay. “Bana, silah kaçakçılarının, çetelerle işbirliği yapanların isimleri lâzım. Onları istiyorum!”

Karamürsel’de kanlı çekişmelerin biteceği yoktu. Yahnici Bekir Efendi’nin, kan dökülmemesi için yaptığı girişimler de sonuçsuz kalmıştı. Sokak içlerinde, kuytu yerlerde, avluların köşelerinde, sonu kan dökmeye varan çatışmalar sürmekteydi. Bu çatışmalarda Bomba Ali, Semerci Remzi, Dedeoğullarından Hüseyin, Hatipoğullarından Mehmet gibi kasabada etkili isimler, bir bir vurularak şehit edildiler. Begoviç ailesinden Halil ve Fatma’nın da evlerinin bahçesinde, Yunan askerlerinin süngüleri altında can verdikleri çok geçmeden duyulacaktı. Kasaba eşrafından Dumbur Halil, Kaço Hasan, Taşlıcalı Mehmet ve Mehmetoğlu Mustafa ise tutuklananlar listesine dahil edilmişlerdi. Yunanlılar, kendi hesaplarına göre, iz peşindeydiler. Cadı avına çıkmışlardı.

Aynı günlerde İzmit’ten Karamürsel’e deniz yoluyla üç kişilik bir heyetin geldiği duyuldu. Amerikalı ve İngilizlerden oluşan bu heyetin, Kızılhaç’ın tahkik

kurulu olduğu duyulmuştı. Sekizinci İmdad-I Sıhhi Heyeti ise yoldaydı. Tahkik Kurulunun, Yunanlıların yaptıkları mezalim üzerine geldiği haberleri kulaktan kulağa fısıldanıyordu. Bunda da kasaba dışında olan Kaymakamın parmağı olduğu ileri sürölmekteydi.

Sonunda tahkik kurulunun, daha önce yapılan şikâyet üzerine geldiği, göstermelik birkaç soruşturma yaptıktan sonra sessiz sedasız kasabadan ayrıldığı bilahare anlaşılacaktı. Kendileriyle hiç temas kurulmayan kasaba halkı bir kez daha hayal kırıklığına uğramıştı. Tahkik heyetinin, kasabadan ayrıldığı günün akabinde Yunan birlikleri, 7 köyü ve 2 çiftliği baştan aşağı kundaklamaya koyuldular ve yüzlerce insanı yollara, sokaklara döktüler. Başboş kalan davarlar, dağ boyu dolaşıp durmaktaydılar. Böylelikle dağılan hayvanlar, kapanın elinde kalıyordu. Zira etrafta yiyecek sıkıntısı kol geziyordu.

Kasabada bir başka gün, kayıkhanenin önündeki ahşap iskele ateşe verildi. İskele ile birlikte 3 yelkenli de tutuştırulmuştu. Yelkenlilerin sahipleri dışında, ahalî artık alışkın olduğundan yangına pek aldıran olmadı. Her gün bir yerlerin yakılıp yıkıldığı kasabada, sonunda bu tür sabotajlar neredeyse olağan karşılanır hale gelmişti. Yanan iskele ve yelkenliler karşısında sirkati oynayacak kadar zıvanadan çıkan Yunan askerleri ise rutinleştirdikleri bu işler dışında, karıştırp karıştırp birbirlerinin önlerine sürdükleri eski hesapları da hayata geçiriyorlardı. Uygulamaya sokulan hesaplardan biri, kapılarına daha önce kırmızı boya ile işaret konulan evlerin reislerine yapılacak zulüm ve işkencelerdi. Anadolu'nun hemen her köşesinde mücadele vermekte olan Türk silahlı güçlerine bu evlerden kişilerin katılmış olması, Yunanlı askerlere göre, o evlerin reislerini aşağılamak ve onların hayatlarını karartmak için yeterli bir sebepti.

Kasabada asayişten sorumlu Yunanlı takım, komutanı Üsteğmen Grisas nezaretinde, suçlu ilan ettikleri 17 hane reisini, silahların gölgesinde iskele meydanına sürüklediler. Cürüm işlemiş mahkûm muamelelerine tabi tutulan, dünyadan habersiz, çoğu yaşlı ve hasta bu insanların, ellerini ve kollarını bağladılar. Mağdur ve mahzun Karamürselliler, Yunan askerlerine bağırarak kendilerinin serbest bırakılmalarını istiyorlardı. Suç işlememişlerdi ve emirlere de karşı gelmemişlerdi. Ama Yunanlılara göre, sorumlu oldukları haneleri Türk ordusuna insan göndermişlerdi ya da gitmelerine göz yummuşlardı. Türk'ün şu aşamada buna hakkı yoktu, görevi de değildi... Dolayısıyla onlar adına, o hanenin reisleri cezaya çarptırılacaklardı. Yunanlıların Karamürsel'deki komutanları böyle emrediyordu.

Karamürselli bazı sakinler, iskele meydanında, at ve katır peşinde sürüklenmesine karar verilen 17 hemşerisinin serbest bırakılmasını sağlayamayınca utanç içinde, başlarını öne eğerek oradan uzaklaştılar. Zincire vurulan hane reisleri umutlarını kaybetmeye başlamışlardı. Sızlayanlar, ağlayanlar ve hatta feryat

edenler vardı. Susup, kaderine rıza gösterenler de daha makul ve vakurdular. Onlar çok dik ve sağlam duruyorlardı. Diğer yandan da, içlerinden Yunanlılara küfür etmekten de geri durmuyorlardı.

Üsteğmen Grisas, meydanda aleni uygulamayı kafasına koyduğu işkenceye yeni figüran ve jokeyler bulmaya karar vermişti. Suçlu gördükleri hane reislerinin ilk işkence seansında yer alacak at ve katırları, Türkler kullanmalıydı. Türklerin Türklere karşı hasım olmaları da bu yöntemle pekâlâ sağlanabilirdi. Hem bir taşla iki kuş vurmak da buna denirdi işte.

Yunan infaz mangası, kayıkhaneye ve çarşı cami meydanına gönderildi. Askerlerin adım attığı yer, anında boşalıyor, hiçbir Türk, hiçbir kasabalı, bunların yanlarında durmuyordu. Manga, bu kaçıışı durduramadı; dolayısıyla, meydana ne seyirci bulabildiler, ne de at ve katırlarda görevlendirilecek jokeyler!.. Pek çok Karamürselli, dövüldü, dipçiklendi ve hatta ölümle tehdit edildi ama hemşerilerine zulüm aracı olarak kullanılacak katırlara da jokey olmaya yanaşmadılar. Bu sebeple jokeylik Yunanlı askerlere kalmıştı. Ve sonuçta uzun iplerle katırların ve beygirlerin semerlerine bağlanan sözde suçlu hane sahipleri, teşhir maksadıyla Karamürsel'in tozlu sokaklarında önce yürütüldüler daha sonra da sürükletildiler. Rezalet, kasaba sokaklarında Yunanlılarca keyifle sergilendikten sonra zulmün ikinci seansına geçildi. Etrafına tel örgü çekilen Handem Meydanına atılan mağdurlara, ailelerinin ulaşmasına izin verilmedi, sadece yiyecek ve içecekleri kabul edildi. Hane reislerinin kan-revan halini görüp delicesine bağırان kadınlar ve çocuklar, Yunanlı askerler tarafından meydandan derhal uzaklaştırılmışlardı. Ve o 17 esir, günün akşamına, meydanda Kasım ayının kuru soğuğu altında, ağrı ve sızılılarıyla baş başa kaldılar. Esirler o akşam, bu kez meydan yanında bulunan Sibyan Okulunun mahzenine atıldılar. İri bir meşalenin aydınlattığı rutubetli bodrumda, üçer kişilik gruplar halinde tutulan mağdurların güç ve takatleri ke-silmişti; bitkin bir halde birbirlerine tutunarak ayakta kalmaya çalışıyorlardı.

Gece yarısına doğru Türk esirlerin tutulduğu mahzene, Yunanlı subay Grisas, cellat görünümlü iki askerle girdi. Onları yerli bir Rum izledi. Rum tercümanlık yapmak üzere görevlendirilmişti. Grisas, özel şartlar gereği, esir ettiği 17 Türk'ten, ailelerinden silahlı direniş gruplarına katılanların geri dönmelerini sağlamalarını istiyordu. Katılanların açık kimlikleri ve bulundukları teşkilatların isimleri de, kendilerine bu gece verilmiş olacaktı. Bunu temin etmek için bir an önce işkenceye başlanması gerektiğine inanan Üsteğmen Grisas, kimseden bir cevap gelmediğini bahane ederek cellâtlarından, işe koyulmalarını istedi. Yunanlı iki işkenceci, bir manga askerin sağladığı güvenlik çemberi içinde, meşalelerde kızdırılan süngülerle, esirleri sıradan geçirdiler. Göğüs derileri dağlanan ve kızgın deriler üzerine tuzlu su basılan mağdurlar, ısırapla kıvrandılar, aman dilediler, beddua ettiler. İşkencenin dozu biraz daha arttırılınca, haykırışlar mahzenlerin karanlık duvarlarında yankılandı durdu. Esirlerden kimi susmakta direndi, kimi

bayıldı, kimi konuştu, kimi de haykırdı ve çıldırdı!Sabah olduğunda nezaret-hanenin ıslak duvarlarına dayalı esirlerin, kan ve revanla bürülü vücutları, tüt-sülenmiş tavuk bedenleri gibi pörsümüş bir haldeydi. Paylaşılan ıstırabın gece boyu bitmeyen travmalarını yaşayan bu kurbanların, şuursuzca hâlâ inledikleri duyuluyordu. Ağır bedel ödetilen 17 aile reisinin işkencelerle dumura uğratılmış kanlı bedenleri, alınmaları için izin verilen ailelerinin merhametli kollarına teslim edildiğinde; pek çoğunun gözlerinde kurumuş yaş tanelerinin olduğu görüldü. O yaşlar, yanaklardan aşağı inmemiştir. Acılar dondurmuştu onları! Kızarmış vücut derilerinin boğucu ve de mide hoplatıcı kokuları ise mahzenin küflü havasını, içeriden söküp atacak kadar etki yaratmıştı çevrede. Et kokusu, işkenceye tutulan hane reislerinin çilelerine isyan katmıştı elbette ama onlar acılarından sadece duvarları yumruklayabilmişlerdi. Ellerinden gelen ancak buydu! Yunan asayiş timleri, işkence sonucu elde edilmiş bazı bilgileri, aynı günün sabahı masaya yatırarak değerlendirmişler, verilen isimlerin peşlerine düşme kararı almışlardı. Bu bilgilerden yola çıkarak Üsteğmen Grisas, önce Alaattin Kaptan'ın taş iskele mevkiindeki köşkünün basılmasını emretti. Yunan askerleri köşke hemen vardılar fakat orada kimseyi bulamadılar. Alaattin Kaptan, çetesiyle dağda, ailesi ise İstanbul'daydı. İkinci tim, Alyanakların Şükrü'yü Hacımehmet Mahallesinde ele geçirmişler, yakaladıkları yerde, dipçik darbeleriyle adamcağızı alaşağı etmişlerdi. Ali Haydar, infaz mangalarının elinden güçlkle kurtulabilmişti. Öldü sanılarak bırakılan Alyanakların Şükrü ise, daha sonra ağır yaralı olarak evine götürülmüştü.

Yunan taburu, 12 gün kaldığı kasabada, her türlü vahşeti ve terörü uygulamaktan bir gün bile geri kalmadı. Anadolu'nun kurtuluş mücadelesine verilen ateşli desteği yok etmek için Yunanlı askerlerin izan dışı baskı ve paranoyakça yaklaşımları, katliamlarına sürmesine sebep olmuştu. Kasaba halkına uygulanan vahşi ve kanlı işkenceler, daha sonra şiddeti azaltılarak aralıklarla devam etti. Yine bu süre zarfında kadın, erkek ayrımı yapılmadan onlarca Karamürselli, kurşunlanarak ve süngülenerek şehit edildiler. Evler ve işyerleri ateşe verildi, ahaliye ait at, eşek ve katırlara bizzat el koydular. Amaçları, kasaba halkının silah ve cephane nakletmelerini, bu yıldırıcı tedbirlerle önlemektir. Zaman zaman Yunan torpidoları denizden, kasabanın gözde yapılarını topa tutup, oranın çaresiz insanlarına enkaz yığınları bırakmayı sürdürüyorlardı.

Göz açtırmayan sıkı baskılara ve tehditlere rağmen, kasaba halkının yarından çoğu dağlara kaçtı. Kaçamayanlar sığındıkları evlerinden dışarı çıkamaz oldular. Pek çok aile aç kaldığından, avlularındaki ağaçların yaprakları da dahil, kıyıda köşede buldukları çer-çöpeleri yemek zorunda kalıyorlardı. Sıtmanın kol gezdiği mahallelerde tedavi edilemeyen hastalar, ailelerinin çaresizlikleri karşısında birer birer can verdiler. Öte yandan Yunan torpidolarının saldırısı sonucu önemli ölçüde hasar gören ve üretimini durduran şayak fabrikası, yağma edilmişti. Bu darbeler fabrika yöneticilerini zor duruma düşürdüğü gibi onları, yeni

kararlar almaya da itmişti. Fabrika, kasabadan İstanbul'a taşınacaktı.

Yunanlılar, Kasım ayının ilk haftasında, yani kasabaya geldiklerinden 13 gün sonra Yalova'ya gitmek üzere hareket ettiler. On gün evvel tutukladıkları 42 kişiden bir bölümünü daha deniz yoluyla Gemlik'e ve Derince'ye göndermişlerdi. Kasabanın önde gelen memurlarının bulunduğu tutuklular, taburun nezaretinde yola çıkarıldılar. Kasaba ıssız, terk edilmiş bir haldeydi. Hâlâ üzerlerinde duman tüten enkaz yığınları göze çarpıyordu. Gümrük alanı, iskele meydanı, sokak köpeklerinin cirit attığı deprem sahaları gibiydi. Yangından kurtulan tekneler, yelkenliler, kıyıda yok olan bir kasabanın geride kalmış suskun birer hatırası gibi bir başınaydılar. Öksüz denizciler, tayfalar, kaptanlar; hepsi birer birer yok olmuşlar, bir zamanlar kasabaya tatlı bir huzur katan o güzelim kayıklar, takalar, bir başlarına iskelelere sanki esir edilmişlerdi.

Yunan birliklerini Yalova yolu üzerindeki Tavşanlı'da, Açıkbaş Halil'in milisleriyle çatışmaya girdiği haberi Karamürsel'e ulaştığında, dağdaki Türk milisleri kasabaya daha yeni varmışlardı. Haberi alır almaz alelacele harp düzenine geçtiler. Terzi Mevlut ve Alaattin Kaptan, Altınova istikametindeki Âdem Çavuş çetesinden daha detaylı bilgiler almaya çalışmışlardı. Fakat çatışma dışında hiçbir haber intikal etmedi kendilerine. Âdem Çavuş çetesinin Açıkbaş Halil Çetesine destek verdiğini daha sonra öğreneceklerdi. Açıkbaş Halil Çetesi, Yunanlıların silah ve asker sayısı karşısında fazla dayanmamış, çete reisi Açıkbaş Halil ile Kazım Adil Beyler şehit edilince, sağ kalan milisler, dağlara çekilmek zorunda kalmışlardı.

Yunan Taburu Tavşanlı'daki bu çatışmadan sonra beraberinde götürdükleri, çoğu devlet yöneticisi olan 11 Türk'ü, çatışmaların olduğu noktada kurşuna dizme kararı aldı. Bu kararın sahibi, Yunan Tabur komutanı Binbaşı Sarıyanes'ti. Kararın alınmasından hemen sonra açılan hendeklerin başına dizilen eski Kaymakam Vekili ve malmüdürü Mürteza Bey, Üsteğmen İlyas Bey, Savcı Tevfik Bey, Tekel memuru Hakkı Bey ve oğlu Arif Bey, diğer memurlar Lütfü, Şakir, Nazif, Boşnak Arif ve Şükrü Beyler, burada kurşuna dizilerek şehit edildiler.

Karamürsel'de ahali, düşmanın kasabayı terk etmesinden hemen sonra dağlardan inmeye ve evlerine dönmeye başladılar. Hanelerin pek çoğu talan edilmiş, eşyaları dağıtılmış, eksilmiş ve ayakta kalanlar ise kırılmış, dökülmüştü. Her yerin baştan aşağı karıştırılıp, kurcalandığı ortadaydı. Geldiklerinde, evlerinin yerinde yellerin estiğini görenler, bina yerine koca koca enkaz yığınlarıyla karşılaşanlar da olmuştu. En çok da can kayıpları hüznü vermişti Karamürsel halkına.

Herkes onlarca şehidin ardından günlerce gözyaşı döktü, matem tuttu. Ve hayatlarını kaybedenler için merkez mezarlığında Yasin ve Tebareke'ler okundu. Bu arada Gökbayrak Taburunun Süvari Birliği, kasabada asayiş ve

nizamı sağlamak üzere tedbirler almayı sürdürüyordu. Kasabada hayatın sözde normale döndüğü 14 Kasım 1920’de, Karamürsel Kaymakam Vekili Refik Bey, Garp Cephesi Komutanlığına, telgrafla şu raporu göndermişti:

“23 Ekim 1920 günü, Karamürsel’in Yunanlılar tarafından işgal edilmiş olduğunu daha önce arz etmiştim.

6 Kasım 1920 tarihinde, Gökbayrak Taburunun süvarisinin Karamürsel’e inen koluyla kasabaya yeniden dönmüş bulunmaktayım.

Karamürsel kasabası, 4 bin haneden ibaret olup genel servet bakımından sahillerin en zengin beldesi olduğu halde, Yunanlılar, ahalinin erkeklerini, camii, mektep ve hükümet dairesine zaman zaman doldurmak suretiyle hane ve işyerlerindeki eşyalar Yunan askeri tarafından vapurlarla başka yerlere taşınmıştır. Karabali Camii tahrip edilmiş, Kur-an’ı Azimüş’an, ayaklar altında ezilmiştir. Kandiller kâmilten kırıldığı gibi hane ve dükkânlar tahrip olunmuş ve kasabanın nüfusuna göre ahaliyi yüzde yirmi beş derecesinde kurşuna dizmek suretiyle katliam yapmış ve geri kalan nüfusun bir bölümünü Derince ve Gemlik’e sevk etmiştir. Kasabaya bilahare İngiliz ve Amerikan heyetlerinin girişimleriyle Derince ve başka yerlere gönderilenlerin parça parça geri döndükleri görülmüş bulunmaktadır. Velhasıl bugün kasabanın genel maddi zararının 30 milyon liraya ulaştığı tahmin edilmektedir.

Karamürsel’de bugün aciz duruma düşürülmüş ahaliden başka hiçbir memur kalmamıştır. İşgal sırasında şahsım da dahil İznik’e gönderilen memurlar dışındaki tüm memurların Yalova’ya sevki sırasında kurşuna dizilmek suretiyle şehit edildiklerine dair tarafıma haberler ulaşmıştır. Şehitler arasında, Jandarma Kumandanı İlyas Efendi ve Malmüdürü Murtaza Bey bulunmaktadır.

Kasabada hükümet binasına girdiğimde; mal kalemine ait odaların dışındaki odaların evrakları ile eşyalarının parçalanmış olduğunu üzülerек görmüş bulunmaktayım. Acilen 100 kişilik muntazam bir jandarma kuvvetiyle bir kumandan, her devriyede evrakların tasnif ve dağıtımı için birer memurun gönderilmesini rica ederim efendim. Namusa tecavüz ve en adi insanın dahi kabul edemeyeceği zulüm ve yolsuzluklar burada tatbik olunmuş, kasabanın ahalisi perişan ve yarıdım muhtaç halde bırakılmıştır.”

BÖLÜM 16

Ümmü Ayşe, elinde yemek sinisi, gözyaşlarına boğulmuş bir halde çıktı kızı Gülperi'nin odasından. Alt kata indi. Evin reisi Sarı Lütfü, binanın alt sofa-sında, düşünceli bir halde dolanıp duruyordu. Karısı Ümmü Ayşe'nin üst kattan aşağı indiğini gördü ve peşinden mutfığa girdi. Onun ağladığını fark edince:

“-Hele dur,” diye söylendi. Sinirli görünüyordu. “Ne diye ağlıyorsun sen? Yoksa kızın yanında da böyle miydin? Hey Allah! Ağlama; kız kahroluyor!”

“-Ne yapacaktım?” diye ekledi sinirli bir tavırla kadın kocasına. Sedirdeki siniyi gösterdi. Binbir güçlkle Gülperi için hazırlanmış yemek, tabağında olduğu gibi duruyordu; hiç el sürülmemişti...

“-Kalkıp oyun mu oynayacaktım? Kız, günden güne eriyor! Hiç bir şeye ağzını sürmüyor. Daha fazla dayanacak gücüm kalmadı.”

“-Doktor Kemal Bey, hastaneye götürün deyip duruyor,” dedi Sarı Lütfü, “Has-talığının ilerlediğini söylüyor. Nereye, hangi hastaneye, nasıl götüreceğim; şa-şırdım kaldım...”

“-İlerledi ne demek; gece gündüz kan kusuyor biricik kızım!” diye dert yandı acılı anne. “Biz hiç bir şey yapamıyoruz,” ağlayarak devam etti sözlerine, “Kı-zımın sevdasına hiç kulak asmadın bey. Sevgisini, sevdiğini yaban gördün, sırt çevirdin. Hep üzüntü verdin Gülperi'ye. O da, olanları sessiz sedasız içine attı durdu. İyi olmadı bu bey, hiç iyi olmadı. Dert sahibi oldu çıktı!”

“-Kaderden kaçılmıyor,” dedi Lütfü. “Beni suçlama. Baba, evladının acı çek-mesini ister mi hiç? Lakin biz babalar, kız kısmının izdivacına hassasızdır. İnce elenip sık dokunacak bir meseledir bu çünkü. Kızın sorumluluğu ağırdır, yükü, kabre kadar hep sırtıdır. Kadın gayrı deşme beni. Bildiklerimi bilmezsiniz, düşüncelerimi anlamazsınız. Ağlama artık. Oturup bir çare arayalım.”

“-Artık çare bulmak zordur.”

“-Allah'tan ümit kesilmez.”

“-Gülperi'nin işi artık Allah'ladır.”

Sarı Lütfü irkildi. Karısı, ne demek istiyordu? Yine kızına duyduğu merhameti mi ifade ediyordu? Yoksa kaçınılmaz acı bir sonun işareti miydi onun bu sözleri? Baba Lütfü, hızla fırladı gitti mutfaktan, merdivenleri o kadar süratle çıktı ki, ne zaman kızının odasına vardığını dahi anlayamadı. İçeri girdiğinde Gülperi'yi her zamanki gibi yatakta kuru bir dal gibi hareketsiz buldu. Kuru-muş, sararmış, iyice elden ayaktan düşmüştü. Fersiz gözleri, şakak boşluğuna kayıp göçmüş; hareketsiz duran kara bilyaları andırıyordu. Yanakları ve çenesi, kemikleri rahatlıkla sayılabilecek derecede erimişti. Dudaklarının kenarlarındaki kan izleri ise çok belirgin bir şekilde görünüyordu.

Baba, kızının seki üzerindeki yatağına ağır adımlarla yanaştı ve onun başucunda; dizleri üzerine çöktü. Esmer yüzündeki acıya, babalık şefkatini ört-meye çalışarak kızına eğildi. Ona her zamankinden yakındı şu an. Eliyle dağınık saçlarını okşamak istedi, yapamadı; çekti usulca parmaklarını. Gülperi'nin donuk gözleri yavaşça, babasına döndü. Yılgın, anlamsız ve duygusuz baktı o gözler.

Hızla nefes alıp verdiğiinden göğsünden fırlayan hırıltılar, ağzından dışarı adeta bir lav hararetiyle akıyordu. Gülperi, tanınmayacak bir haldeydi, Gülperi çok hastaydı. Baba Sarı Lütfü, kızını hiç bu kadar sıkıntılı bir vaziyette görmemişti.

Durumun vahameti, endişelerini derinleştiriyordu.

“-Seni hastaneye götüreyim,” dedi hemen, ardından, “Aman Allah’ım, ne vakit bu hale geldi bu kız,” diye dehşet içinde mırıldanmaktan kendisini alamadı.

“-Hayır,” diye çok kısık bir sesle karşı koydu Gülperi. Vücudu, yorganın altında tepkisel bir harekette bulundu. O, takatsiz, çelimsiz bir vücut diliyle bu tepkiyi dile getirmişti.

“-Ama kızım, bu halde kalamazsın. Doktor, hastaneye gitmemizi ısrarla istedi!”

“-N’olur baba, götürme. Burada kalmak istiyorum. Ben, yola gelemem, at, katır sırtında gidemem. Hakkınızı helal edin yeter. Başka bir şey istemem. Verirse Yaradan’ım verir şifamı. Doktor istemem, ilaç istemem. Derdimle hoşnudum; deva istemem.”

Baba Sarı Lütfü, ölümün âdeta nakaratlarını mırıldayan ağır hasta kızının başucunda daha fazla kalamadı. Doğruldu. Kafası adamakıllı karıştı. O sırada, kızının titreyen elinin kendisine doğru uzandığını gördü ve eğilerek hemen kavradı o kendisine uzanan eli; sevgiyle ve şefkatle avuçları içinde tuttu onları... Göz pınarları ıslandı. Yüreği kabarmıştı. Ağlamamak için güç tutuyordu kendisini. Keşke kızının Yörü Macit’e neden varmasını istemediğini anlatabilseydi. Macit’in babası Hacıların Ramiz’iyle yıllar süren tarla kavgalarından doğan husumetleri, yıllar boyu alev alev tutuşturulan o lanet olası kin ateşini bir dile getirebilseydi... Olmadı. Anlatsaydı, ona hak veren olur muydu? Zaman her şeyin örtüsüydü; onun altında kalanlar yitip gidiyordu. Zamanın üstünde olmak gerekiyordu. Nesiller, ancak zaman örtüsünün üstünde kalabilenleri anlamaktan yanaydılar. Değer yargıları, öyle öngörmekteydi. Çünkü her şey çok çabuk değişiyordu.

“-Senden tek dileğim, baba,” diye soludu Gülperi zayıf sesiyle, “Macit’i görmeme izin vermemdir. Bunu, bu isteğimi benden esirgeme; ne olur!.. Onu, dünya gözüyle son bir kez olsun, göreyim.”

Baba, hiç beklemediği teklif karşısında dondu kaldı. Bir süre hiç tepki vermedi. Sonra durdu, düşündü. Beynini ve kalbini ortak bir noktada buluşturdu ve sonunda kararını verdi. Zor da olsa, biricik kızının dileğinden yana kullanacaktı kararını:

“-Pekâlâ Gülperi.”

“-Sağ ol baba. Bunu, benim için yaptığını biliyorum.”

“-Hemen haber vereyim de, gelsin,” dedi Sarı Lütfü ve içi kan ağlayarak odadan çıktı. Ölüm döşeğinde gencecik kızının ıstırabına tanık olmak kadar sarsıcı bir ortam, acı bir manzara olamazdı bir baba için. Hele ortada bir de çaresizlik iklimi hüküm sürüyorsa ıstırabın, elbette ki acıların katmerlisi çöküveriyordu ana ve babanın yüreğine!

Nitekim bu katmerli acılar, Gülperi'nin babası, o sert, dediğim dedik nobran Sarı Lüfü'yü öyle bir hale getirdi ki; adam gitti, sofada bekleyen karısı Ayşe Ümmü'nün boynuna sarıldı, çocuklar gibi hüngür hüngür ağlamaya başladı. Karısı da ona eşlik etti. Ana-baba birlikte, hasta kızları için doya doya gözyaşı döktüler.

Neden sonra Sarı Lüfü, karısı Ayşe Ümmü'ye:

“-Macit'i görmek ister Gülperi,” diye fısıldadı. Kadının kolunu tutup çekti kendisine. Sanki ondan destek bekler gibiydi. Birlikte, ağır adımlarla alt kata indiler. Kadının şaşkınlığı, kocasınınki kadar uzun sürmemişti. Lakin yüreği ziyadesiyle yanıyordu. Kızının aslında ölümü çağırdığını, babasından onu istediğini, analık sezgisiyle kavramıştı. Vücudunun baştan aşağı yoğun bir biçimde titrediğini, içinden etkili bir üşümenin geldiğini hissetti.

“-Peki, kabul ettin mi?” diye sordu kadın.

“-Ettim,” dedi adam. Baş öndeydi. Kabahat işlemiş çocuklar gibiydi. İç çekiyordu durmadan. “Seni hastaneye götürüyüm, dedim; kabul etmedi. Yola gelemem, at, katır sırtında gidemem, dedi. Şifayı, Yaradan'dan istedi.”

Ayşe Ümmü:

“-Geç kaldık.”

Sarı Lüfü:

“-Her yer Yunan çizmesi altındaydı; görmedin mi Ayşe? Sonra Gülperi birden, nasıl böyle eriyiverdi, nasıl? Ne yapacağımı şaşırdım kaldım.”

Ayşe Ümmü çok karamsar görünüyordu. Ağlamaklı sesiyle:

“-Sen haber sal da, Macit hele varıversin buraya,” dedi.

Sarı Lüfü, Yörü Macit'e haber göndermek için evden çıktı. Ana Ayşe Ümmü, uykusuz ve yorgun bedeniyle merdivenleri tırmandı. Şifa bekleyen ama bir yandan da ölüme kendisini hazırlayan talihsiz kızının odasına girdi. Macit'e haber ikindiden sonra, akşama doğru ulaştı. O, bütün gün denizdeydi ve Değirmendere Derince arası kereste taşıyan bir kayıkta çalışıyordu. Kayığı Karamürsel iskelesine yanaştığında, arkadaşı Ali Fuat, durumu usulca kulağına fısıldamıştı.

Yörü Macit, hiç bir yere uğramadan Gülperi'nin evine koştu. Bir an önce sevdalısını görmek istiyordu. Yüreği çırpınıyor, vücudundan dışarı fırlayacakmışçasına hopluyordu. Delikanlı hiç bir engelle, sorgu sualle karşılaşmadan girdi genç kızın odasına. Sonradan, ‘Keşke girmez olsaydım o odaya,’ diyeceği trajik bir atmosfer, orada onu bekliyordu.

Yörü Macit, odaya girer girmez koştu sevdiğinin başucuna. Gülperi'nin solgun yüzü, yavaşça ona doğru döndü. Kapalı göz kapakları aralandı. Zarif bir gülümseme bir yaz yeli gibi dudaklarını sıyrıp geçti. Ama hemen ardından kuru bir öksürük, gül kurusu dudaklarında kanla birlikte patladı. Sevdiklerinin içini donduran kan! Macit sarsıldı, sesini, soluğunu tuttu, gömdü içine. Gözleri, bakışları, sevdiği kızın dudaklarına, oradan, çenesine doğru kayan kan birikintisine

saplandı kaldı bir süre! Sevdanın bedelini görür gibiydi. Ama o bedele neden ortak olmadığını da kendisine sormadı değil. Derin bir yakınma duygusuyla titredi.

“-Gülperi ben geldim; Macit!.. Yüreğinin öbür sahibi geldi; yanında!” diye tısladı. Gülperi’nin, daha önce babasına da uzanan eli usulca yorganın altından dışarı çıktı, döndü Macit’e doğru. Sevdiği, hemen karşıladı o incecik, güçsüz, takatsiz eli... Tebessümle karşıladı Macit’in gelişini kız; sönük ama sıcak bir bakışla teşekkür etti. Dudakları kımıldadıysa da hırıltısı, duyulamayan sözlerini örtüverdi. Kuru, kanlı dudaklar, sözlere takat getirememişti.

“-Seni hemen götüreceğim İstanbul’a,” dedi Macit, “Dünyada burada bırakmam.” Elini çekmek istedi Gülperi; buna izin vermedi delikanlı. O eli, avuçlarında sımsıkı tutuyordu. Genç kız, hayır anlamında başını salladı. Sanki artık çok geç der gibiydi. Bu tepki çok şaşırtmıştı sevdiği adamı.

“-Hayır, hayır!” diye ağlayarak, didinerek, isyan ederek söylendi Yörü Macit. “Burada kalmayacaksın.”

Odanın kapısına döndü Macit. Kapıda Gülperi’nin annesi süzölmüş bir halde duruyordu. Ona:

“-Gülperi’yi hazırlayın,” dedi, “Sarın onu sımsıkı ve bana verin.”

Kadın, güç belâ yürüdü, kızının hasta yatağına yanaştı. Ne acılı günler, ne kâbus dolu geceler yaşamıştı bu yatağın başında o!..

“-N’olacak peki?” dedi Macit’e Ayşe Ümmü.

“-Onu kayıpla İstanbul’a götüreceğim. Haydarpaşa Hastanesine...”

“-Babası da götürmek istedi ama razı olmadı.”

“-Tabip geldi mi?”

“-Geldi. Kemal Bey, hastanede tedavi olmasının lâzım geldiğini söyledi.”

“-Niye götürmediniz?”

“-Yunan yüzünden... Görmedin mi ne haldeydik? Sokağa çıkamıyorduk. Adı batasıca kefereler, çizmeleriyle girip evimizi perişan ettiler. Amma o gâvurları bu odanın kapısından içeri sokmadım. Daha yenice duruldu ortalık. Babası Gülperi’ye, götüreyim seni hastaneye, dedi.”

“-Gülperi hasta, ateşi yüksek. Ne dediğini biliyor mu ki?”

Ana Ayşe Ümmü, kızının dudaklarında pıhtılaşmış kalan kan birikintisini bir mendille sildi çıkardı.

“-Onu götüreceğim, mutlaka götüreceğim,” diye ısrarını sürdürdü Macit. “Ben şimdi gidip kayığı hazır edeceğim, sonra gelip Gülperi’yi alacağım. Bu akşam Haydarpaşa Hastanesine ulaşırım inşallah. Ben gelene kadar bunu anlat Gülperi’ye. Onu ikna et; n’olur!.. Bir anasın sen; hastaneye gitmesine razı edebilirsin... O, hastalığından sebep; ne dediğini bilmiyor! Aldırma dediklerine.”

“-Tamam, tamam,” dedi Ayşe Ümmü. O da, kızının hastaneye götürülmesini, hayata yeniden dönmesi için tedavi edilmesini istiyordu. “Sen hele git, hazırlığını yap. Geldiğinde Gülperi de hazır olacak.”

Yörü Macit, yıldırım hızıyla iskeleye koştu. Onun o savruk, yarı şuursuz telaşına, dostları ve tanıdıkları bir anlam verememişlerdi. Hiç bir şeyden habersiz,

bazı muzip arkadaşları, “N’oldu Macit’e? Bukelek tutmuş dana gibi bir o yana, bir bu yana yarışıyor,” diye şakalarda da bulunuyorlardı. İşin aslı öğrenilince, ona karşı ayıp ettiklerini itiraf etmekten de kendilerini alamamışlardı daha sonra.

Genç delikanlı, çılgınlar gibi Mustafa Kaptan’ı aradı. Baş sıkıştığında hep onu arardı ve ne ilginçtir ki hiç bulamazdı. Onu gene bulamadı, kayığına da ulaşamadı. Kaptanın, Yunanlılar kasabada iken kayığı ile limandan gizlice ayrıldığını öğrenince, bu defa Süleyman Kaptan’ı soruşturmaya karar verdi. Onu da bulamazsa, kendisinin de çalıştığı Cemal Kaptan’ın kereste kayığına yönelecekti. Tek çare oydu. Lakin Süleyman Kaptan’ın Karamürsel’e döndüğünü çok geçmeden öğrenmişti. Kayığının ise limanda değil, taş iskelede olduğunu söylemişlerdi. Aradığı kaptanı çarşı camii şadırvanında, abdest alırken buldu. Ağlamaklı sesiyle, âdeta soluklarını yutarak derdini bir çırpıda anlattı ona ve kayığını istedi. İstanbul’a gidecekti. Süleyman Kaptan, sevdasını bildiği Yörü Macit’i kırmadı ve hatta ona acıdı; o hisle, başını sallayarak baktı. Ona, teselli vermeye çalıştı ve:

“-Metin ol, kapıp koyuverme kendini,” dedi. Gülperi ile olan aşkını, kasabada herkes gibi o da biliyordu. “Kayığı da bilirsin, denizi de... Hadi yolun açık olsun. Hastana şifalar dilerim,” diye konuşmasını bitiriyordu ki son anda aklına geldi. Gitmek üzere arkasını dönen Macit’in peşinden:

“-Düşman gemilerine dikkat et,” diye seslendi, “Uğraştırmasınlar seni!”

“-Ortada bir hasta var,” diye mukabelede bulundu delikanlı. “Kim, ne yapabilir ki? Sonra vız gelir düşman gemileri bana!”

“-Sen yine de, büyük sözünü yabana atma.”

Macit, bir şey unutmuş gibi tekrar geri döndü ve Süleyman Kaptan’ın ıslak ellerine sarıldı, muhabbetle öptü o abdestli elleri. Kara günde dostlarını yanında görmek ne büyük saadetti onun için! Acısını, bu duyguyla hafifletmeye çalıştı. Bozuk morali bir nebze olsun düzelir gibi olmuştu. Fırladı döndü; yeniden Gülperi’nin evine yollandı. Anne Ayşe Ümmü, kızını güç belâ ikna etmiş ve onu ruhsal manada yeni bir tedavi sürecine hazırlamıştı. Hasta, annesine de baştan direnmiş, ancak kendisini Macit’in götüreceği bildirilince, hastaneye gitmeyi kabullenmişti. Kayıkla gidileceğinin söylenmesi de sonunda, Gülperi’nin tedaviye olumlu tepki vermesine neden olmuştu. Kendisini son derece bitkin hissediyordu ve kundaklanmış bir bebek gibi görüldüğünden emindi. Hastalığa, daha fazla direnemediği için kendisine kızıyordu hatta. “Daha dirençli olmalıyım,” diye içinden geçiriyordu. Macit’in yanında bu kadar güçsüz, pasif ve hatta çirkin olmamalıydı.

Macit, yıldırım hızıyla geldiği evde hiç eğlenmedi, kucakladı Gülperi’yi, sımsıkı kavradı ve bugüne kadar hiç duymadığı bir sevgiyle onu göğsüne bastırdı. İki sevdalı vücudun görünmez şimşekleri çaktı, elektrik şelaleleri dolaştı her ikisinin bedeninde. Hiç böyle bir araya gelme fırsatları olmamıştı; mest oldular!

Gölperi, bilinmez bir sihir, ağdalı bir büyü halesinden geçmişçesine titredi, bùyümüş de küçülmüş vücudu, yüksek duyguların sağanağı altında, günlerden beri belki de ilk kez ağrısız, sızısız kımıldandı. Macit, sevdalısını kucağında çok hafif bulmuştu. “Hastalık, eritip bitirmiş zavallı Gölperi mi?” diye kendi kendine çattı içinden. Gölperi’nin ailesine de veryansın etmek geliyordu aklından. Yunanlıları bahane edip, Gölperi’yi İstanbul’a hastaneye götürmemek, korkunç bir ihmaldi Macit için!

Macit, kucağında sevdiği; merdivenlerden ikişer üçer basamak atlayarak indi alt kata. Gölperi’nin annesi de, babası da oradaydılar. Ayşe Ümmü’nün elinde, kızına ait hasta bohçası vardı. Baba, ne yapması gerektiğini bilemeyen kararsız insanların kör telaşı içindeydi. Dönüp duruyordu ama hiç bir şey yaptığı yoktu. Kızının ardından o da, anası gibi koşmaya başladı.

Macit, taş iskeleye inip orada bekleyen Süleyman Kaptan’ın kayığına atladı. Önce Gölperi’yi itinayla güverteye yatırdı. Sonra yelkenleri açtı. Poyrazı bol körfez, onu bir kez daha ihya etmişti. Yelkenler rüzgârla dolup açıldı. Gölperi, daha bir canlı ve umutlu görünür olmuştu. Macit’in çırpınışları, sevgisi ve sadakati, ona oluk oluk ümit akarsularını salıyordu âdetâ. Ölüm döşeginde, bilinmesi, tarifi güç bir dirilişin saadeti miydi yoksa bu? Gölperi, bu rahatlığın sonucu soluk borusunda birden kolaylaşan teneffüsüne inanmakta güçlük çekiyordu. Fakat yaşadıkları, hakikatle o kadar iç içeydi ki, denizin latif yosun kokusunu, poyrazın o muzip hışırtılı esintisini tâ yaralı yüreğinin derinliklerinde duyuyordu şimdi. Ölümün kenarından hayatın merkezine geçişin esrarengiz bir lütfun, bir mucizenin işaretleri miydi bütün bunlar?

Kızıyla vedalaşan Anne Ayşe Ümmü de, baba Sarı Lütfü de, güvertede, battaniyesine sarılı kızlarının tebessümle aydınlanan yüzünü görünce hem şaşır-dılar, hem de sonsuz bir sevince gark oldular. Gölperi, kendisine gelmekteydi! Anne ve baba, kızlarını dualarla uğurladılar.

Poyraz yelkenleri çok geçmeden şişirdi, halatlar iskeleden salındı. Macit, dümenin başına koştu. Gölperi hemen yanında, ayaklarının ucundaydı. Rotayı belirledi ve kayığın dümenini, belirlediği rotaya göre ayarladı çabucak: “-Gidiyoruz,” dedi sevinçle. “İnşallah bu gece Haydarpaşa’dayız.” Ümitlerine ulaşmakta olan insanın o cevval güveni gelmişti benliğine. Hava kararmıştı. Hızla uzaklaştıkları kasabada akşam ezanı okunuyordu. Sonbaharın hüznünlü sakın ve içedönük yüzü, akşamın mor karanlığına sığmıyor gibiydi.

Kasabadan üç mil kadar uzaklaşmışlardı ki, Yörü Macit, kayığa usul usul çarpan ince dalgaların hışırtılarına karışan cılız sözlerin sarf edildiğini fark etti, dikkat kesildi ve Gölperi’nin, konuşmaya yeni başlayan bir çocuk gibi sayıkladığına şahit oldu.

“-O duyulan bir haber,” diye söze başlıyordu Gülperi ve şöyle devam ediyordu, “Olur da, olmayabilir de... Macit, askere gider de, gitmeyebilir de... Ne var bunda üzülecek?”

Genç kızın, yarı kapalı şuur haznesinden sızan sözlerine bir anlam veremedi Macit; ama onun artık konuşuyor olmasından son derece memnun kalmıştı. “Şükür Rabbime, konuşuyor artık,” diye duada bulundu. Gülperi aynı sözleri, nakarat halinde bir kez daha dile getirdi. “Besbelli sayıklıyor,” diye kendi kendine söylendi genç denizci. Poyraz, sırtında ısıklık çalıyordu. “İyileşecek Gülperi. Allah’ım, onu bana bağışla!” Macit, bir yandan da, denizde işlerin iyi gitmesinden duyduğu sevinci tadıyordu. Deniz, çalkantılı ama üretkendi. Ortada bir mani, bir tehlike de görünmüyordu. Rüzgâr son derece verimli ve ehil esiyordu. Gemiciler, yazın yumuşak esen poyraza, boşuna ehil rüzgâr adını vermemişlerdi.

Sevdalısının artık toparlandığına inanan Yörü Macit, onunla konuşmak isteği duydu. Uzun süredir zaten görüşmemişlerdi. Bu yolculuk bir fırsattı; değerlendirmeliydiler.

“-Konuş benimle Gülperi,” dedi rüzgârda dağılan bir sesle delikanlı. Dümenin başındaydı; pek ayrılamıyordu oradan. Şen şakrak devam etti sözlerine, “Duyuyorsun beni, değil mi? Hadi konuşsana kız.”

Gülperi, başını sağa sola çevirmeye çalışarak, sesin geldiği yönü tayin etti:

“-Neredeyim ben?” diye söylendi. Yeni ayılan, yavaş yavaş kendine gelen hastalar gibiydi. “Hava mı karardı? Kandili yaksanıza.”

Ama hâlâ ateşi düşmemişti.

“-Denizdeyiz,” dedi bir denizci şevkiyle Macit, sonra neşeli bir kahkaha attı. Denizcilerin deryada, her dem yaşadıkları o delidolu tutkuyu, sevdiğine hissettirmek istediği ortadaydı. Baş başa olmanın doyumsuz keyfi, ortak yaşanmalıydı, paylaşılmalıydı doyasıya. Macit, bunu ne zamandır istemiş, arzu etmişti.

“-Ben Macit’im. Dümenin başındayım!” diye seslendi. Normal konuşma moduna girilmesi için Gülperi’nin hazır olmasını istiyordu. “Bak beni dinle Gülperi... Hiç telaşlanma; beni dinle. Sana anlatacaklarım var: Hastasın, değil mi?.. Evet, hastasın... Beni çağırmışsın. Ben de kalktım geldim. Hastaneye gitmen lâzımdı. Buna, ailenle birlikte karar verdik.”

“-Ama ben hastaneye gitmek istemiyordum.”

“-Neden? Beni üzme için mi? Zaten yeterince üzüldük. Daha fazla üzülmemeliyiz. Artık kavuştuk birbirimize.”

“-Nerdeyiz biz şimdi?”

“-Kayıktayız. Kayık da denizde... İnşallah bu gece hastanede olacağız. İki güne kalmaz, taburcu ederler seni; merak etme. Baksana; iyileştin bile!.. Besbelli; deniz havası sana yaradı.”

“-Denizdeyiz, ha,” diye hayretini dile getirdi genç kız. Denizın iyot kokusunu, deruni bir şifa gibi yudumluyordu. Tertemiz rüzgâr, kızın kanla dolu bronşlarına,

lime lime bölünmüş ciğerlerine, hayat iksiri sunuyordu âdetâ. Macit, haklıydı; deniz havası Gülperi'nin dumura uğramış uzuvlarına sanki yeniden can katmıştı. Şuur haznesi de yavaş yavaş açılıyordu; hisler ve düşünceler dünyasına yeniden kavuşuyor olmak ne güzeldi!

Yörü Macit yelkenlerin şişkin avurtlarını izlemekten, körfezin akşam karanlığına gömülen ufuk çizgilerini aramaktan ve de gökyüzünde pır pır titreyen yıldızları saymaya çalışmaktan öylesine mutluydu ki, o mutluluğu, sevdâlısına da hissettirmek istercesine:

“Yıldızları sayabilirsin Gülperi,” dedi. “Nasıl olsa vaktimiz var. Bakıyorsun gökyüzüne değil mi? Samanyolu’nu görebiliyor musun? Bizde denizciler, bayılır Samanyolu’na: Gökyüzü’nün bereketidir Samanyolu. Aaa, dur bakayım ama yok, daha serilmemiş gökyüzüne... Çok da nazlıdır Samanyolu... Sevenleri selamlarmış. Duydun mu hiç Gülperi?”

“-Yok, duymadım.”

“-Samanyolu yok değil mi gökyüzünde?”

“-Yok. Macit bak, üstüm başım çok sarılı. Söküp atmaya gücüm yetmiyor. Nefesim temelli kesilecek. Ne bu halim, benim...”

“-Ne sarılı? Anlamadım... Samanyolu’nun mu üstü başı çok sarılı? Ah, şey... N’oldu bana böyle birden?”

“-Yine mecnunlaştın Macit.”

Genç denizci, saçmaladığını fark etmişti. Kendisine geldi ve dümeni kısa bir müddet bırakıp Gülperi’ye yanaştı. Üzerindeki battaniyeyi biraz araladı. Gerçekten çok sıkı bir şekilde örtülüydü Gülperi. Annesi onu, eşya bohçası gibi sarıp sarmalamıştı.

“-Bu kadar yeter kız,” diye sırnaşık sırnaşık güldü Macit. “Daha fazla açamam. Denize fazla güven olmaz; üşütür insanı.”

Dümenin başına döndü tekrar genç denizci. Kıkırdadı:

“-Kısmette beraber İstanbul’a gitmek de varmış.”

“-Böyle gitmek varmış,” diye umutsuzca fısladı genç kız.

“-Öyle deme kız. Daha şimdiden iyileşmeye başladın bile; ne haber?”

“-Ne kadar yolumuz var?”

“-İki saate yakın.”

“-Kadere bak Macit. Nereden nereye... Annem, çocukluğumda güzel masallar anlatırdı. Ağlayan Narla Gülen Ayva... Kahveci Güzeli... Helvacı Güzeli... Uzun kış gecelerinde bu masalları hiç bıkip usanmadan dinlerdim. Neden narın, masalda kan kırmızısını anlattığını hiç düşünmezdim. Çocukluk işte... Fakat Gülen Ayvayı severdim. O, sevgiden, saadetten bahsederdi. Onu, öyle sezmiş ve bellemiştim. Kahveci Güzeli... Sabrı, selameti anlatıyordu. Korku salan yedi başlı devden olsun, Anka Kuşunun akıllara durgunluk veren güçleri olsun; beni hep titretirdi. Korku, güç bir yanda, acı ve sevinçler diğer yanda... Hepsi vardı. Bizler için hayatta ne varsa, masallarda da onlar varmış meğer. Her şey masal yani...”

“-Masallar da güzeldir herhalde,” dedi Macit. Tam olarak ne olduğunu kavrama-

ya çalışıyordu masalları. “Ben hiç masal dinlemedim. Annemin o kadar zamanı olmadı herhalde. Ya da hiç masal bilmiyordu.”

“-Yok, yok. Anneler, masal ile ninnileri iyi bilirler.”

“-Öyle mi? Gidince sorayım hele biricik anama. Neden bana anlatmamış bakayım. Ben de korsan hikâyeleri dinledim canım. Denizciler, onları dinler zaten. Tek gözlü kara korsanların maceraları gibi şeyler işte...”

“-Kim anlatırdı o hikâyeleri sana; annen mi?..”

“-Yok canım, kaptanlarımız... Neticede hepsi aynı ama... Dedin ya; hayatta ne varsa, masallarda da o var diye... Korsan hikâyeleri de öyle sayılır... Şeyi söyleyecektim... Şu son hadiseler var ya... Şu lânet olası Yunanlıların kasabamıza gelmesi... İyi olmadı tabii... Soluğumuz kesildi biraz.”

“-Her şey altüst oldu, değil mi?”

“-Sorma Gülperi... Her şey altüst oldu. Artık bundan sonrasına bakalım. Hastane dönüşünde, diyorum... Oturup bir yol tutalım kendimize.”

“-Nasıl bir yol?”

“-Sevdalılar nasıl bir yol tutar, Gülperi?”

“-Bir güle ulaşmak için kaç kır çiçeği eziliyor, biliyor musun? Bence artık yol tutmaya değmez.”

“-Anlamadım. Ne demek o?”

“-Bence, kır çiçeği varken gül aranmaz. Lâzım da değil...”

“-Bir şey anlamadım valla. Şu kinayen de olmasa yani... Hiç de vazgeçmezsın.”

Olanlar oldu ve yine Gülperi birden öksürük krizine yakalandı. Sarsıla sarsıla öksürmeye başladı. Macit, hayatın her türlü ironik sürprizlerine alışkın olmasına rağmen, şaşkınlığa yuvarlanıvermişti. Kâbusa dönüşen içgüdüsel bir rüyadan uyanırcasına panikledi. Nefret ettiği o kronik öksürük, gittikçe iç bayıltan trendiyle kulaklarında patlıyordu. Gülperi, kan kusuyordu! Dudaklarına sızan, oradan süzülüp çenesine dağılan kan birikimini, Macit karanlıkta görememişti. Ancak yakalandığı panikle birlikte dümeni bırakmış, koşup hasta kıza kapanmıştı. Kapanınca fark etti kanın sıcak izini! Parmaklarının ucuyla temizledi onu!.. Gülperi hala kesik kesik öksürüyordu ve her öksürük nöbeti, ardından bir tutam kan bırakıyordu dudaklarından aşağı. Genç denizci de, durmadan kanları temizliyordu. Bir saat kadar yaşadığı o rüyaların ve de tatlı anların, karton kuleler gibi bir bir dökülmeye başladığını hissetti genç denizci. Büyük bir sukut-û hayale sürüklenmiş olmanın dayanılmaz ağırlığını duydu yüreğinde. Vücudu, bilyaları ve somunları dağılmış, yarı hurda makine misali ağırlaşmıştı. Ancak her şeye rağmen Gülperi acı çekmemeliydi, öksürük denen illet, ona kan kusturmamalıydı! Lakin Gülperi’nin derdi öyle hafif bir dert değildi; görülüyordu ki, yükü ağırdı.

“-Gülperi, Gülperi!” diye soluk soluğa seslendi Macit.

“-Sağ tarafıma çevir beni,” diye mırıldandı Gülperi öksürüğü izin verdiği ölçüde. Nefes alıp vermekte zorluk çekiyordu.

Macit, sağa çevirdi hastayı. Üstünü yeniden örtmek istedi ama hasta buna izin vermedi. Hava gittikçe kararıyor ve serinliyordu. Samanyolu hâlâ yoktu gökyü-

zünde. Lakin iki sevdalı, telaşlı el yordamlarıyla, doyamamışçasına birbirlerini görmeye çalışıyordu.

Aradan kısa bir an geçmişti ki tekne, kısa süren bir spot ışıkla aydınlandı. Macit, neler olup bittiğini anlamak istediğinden; doğruldu, etrafa bakınmaya başladı. Uzak bir noktada, denize düşen parça parça ışıklar gördü. Bu ışık parçaları, askerî bir gemiden süzülmekteydi. Genç, denizcinin aklına, birden az önce kendi haline bıraktığı dümen geldi. Kayık idaresizdi. Nereye gittiği belli olmayan tekne, başa dert açabilirdi. İşte bu noktada kayığın bir deniz felaketine uğrayabileceğini hatırladı. Ama o ışık da neydi? Nerden gelmişti? Koştı, dümene sarıldı delikanlı. Belirlediği rotaya soktu yeniden kayığı. Durmadan çevresine bakınıyordu ama net bir şey göremiyordu. Neler oluyordu çevrede? Uzaktan bir geminin kurşunu gölgesinin üzerlerine doğru ilerlediğini son anda görmüştü. Eli ayağı boşanıverdi. Vücudunu bir titreme sarıvermişti. Şakaklarından aşağı terler akıyordu. “Nereden çıktı şu Allah’ın cezası torpido,” diye söylendi Macit. O esnada yeni bir ışık huzmesi daha yoğunlaştı kayıkta. Işıldak yansımaları andırıyordu bu huzmeler! Anlaşılan kahrolası düşmanlar rahat bırakmayacaktı kayığı.

“-Nedir şu ışık?” diye inledi hasta kız, “Neler oluyor Macit?”

“-Çevrede gemiler var galiba?” diye cevap verdi Macit. “Herhalde kim olduğumuzu öğrenmek istiyorlar. Merak etme, az sonra her şey yoluna girecek. Dert etme sakın.”

Üçüncü kez tekneye akan ışık huzmesini, bu defa uyarı ateşi de izledi. Taciz ve tehditlerin peş peşe sıralanması Yörü Macit’i çileden çıkarmıştı. Hiç bir şey yoluna girmiyordu. “Yeter artık,” dercesine ellerini havaya savurdu. Zira uyarı ateşiyle gelen top mermisi, teknenin direklerini ve yelkenlerini havaya uçurmuş, kayığı, denizin ortasında hareketsiz bırakmıştı. Bu tehlikeli gelişmelere son verilmezse, facia kaçınılmaz olacaktı. Taciz, gittikçe ağır ve hatta geri dönülmesi imkânsız bir silahlı tehdide dönüşüyordu. Genç denizci, ağır bir darbeye karşı karşıya kaldıklarını anladığı an, “Allahhh!” diye bağırarak, sevdalısı Gülperi’nin üzerine kapandı. Ve bu sırada torpidodan fırlatılan ikinci top mermisi, bu kez kayığın güvertesinde patladı. Kayık, bir enkaz halinde denizden göğe doğru yükseldi.

İki sevdalı gencin parçalanmış vücutları da, göğe doğru fırlayan o kavrulmuş enkazın arasındaydı. Gökyüzünde Samanyolu yine yoktu.

BÖLÜM

17

Boğaziçi'nde salınarak yüzen İngiliz kumpanyasından India, yani Hint gemisinde tam 23 ton silah ve cephane vardı. Gemi, sabaha karşı Sütluçe'den hareket etmiş, rotasını İzmit Körfezi'ne çevirmişti. Hedef Karamürsel'di. 'Karşı Yakanın Beylerine,' altın değerinde tonlarca mühimmat götürüyordu.

Muavenet Bahriye Grubu başta olmak üzere Felah, Mim Mim, Müdaf-i Milliye ve Karakol Cemiyetlerinin ortaklaşa düzenledikleri, subayların, denizcilerin, pazarcıların ve semt kabadayılarının yer aldıkları operasyonlarda, pek çok depolar abluka altına alınarak boşaltılmış, buralardan, Ankara için çok değerli olan malzemeler elde edilmişti. 12 Türk direnişçinin, uğruna hayatlarını kaybettikleri değerli malzemeler, pek çok zorluk aşılarak sonunda takalarla India gemisine ulaştırılmıştı. Ve tehlikelerle dolu çılgın operasyonlar, Haliç ve Boğaziçi'nin göbeğinde korkusuzca gerçekleştirilmişti.

Geminin kaptanı Hint asıllı Ekbeyahri Karu, Haydarpaşa açıklarında, çıkış kontrol noktasındaki istimbottlara ışıklı bir mesaj geçerek, gemideki yükün tahıl olduğunu iletmış, yükün, İzmit'e götürüleceğini de o ışıklı mesajla iletmışti. Çok geçmeden de, kendisine direkt geçiş hakkının verildiği duyurulmuştu. Kaptanın yanında bulunan Türk direnişçilerinden Muavenet Bahriye Grubu üyesi Üsteğmen Kenan Bey, bütün bu olayları şaşkınlıkla izlemiş, sonunda dayanamayıp kaptana İngilizce sormuştu:

“-Siz, şu otomatik serbestliği neye borçlusunuz?”

Kaptan, gayet rahat bir eda ile karşılık verdi:

“-Beynelmilel denizcilik kurallarına...”

“-Bir bakıma imtiyaz mıdır o?”

“-Neden soruyorsunuz?”

“-Bölgede İtilaf Devletlerinin devriyeleri, hiçbir zaman bir deniz aracını kontrol etmeden bırakmazlar da ondan.”

“İç kontrol mekanizmaları, bizim kumpanyayı bağlamaz Mr. Kenan.”

“-İngiliz bandıralı olmanızın bunda bir tesiri olabilir mi?”

“-Olabilir belki. Fakat bana göre, beynelmilel olmak esastır. Bu gibi hallerde manifestolar geçerlidir. Ne beyan ederseniz, o... Resmî ihbar veya beynelmilel şikâyetler olmadıkça yükün naklinde sorun yok.” Kaptan gülerek sözlerine ilave etti. “Sizin yükte de sorun yok. Her şey benim egemenliğimde. Yük, istediğiniz yere gidecektir. Yani anlaşma tastamam yerine getirilecektir. Endişeniz olmasın.” Kenan Bey, duymak istediği şeylere ulaşmıştı:

“-Sağ olun, kaptan. Size güveniyoruz.”

Üsteğmen Kenan Bey, geminin burnunun Bostancı'ya döndüğünü gördüğü an çok mutlu oldu. Vakit, şafak vaktiydi. Bostancı'nın, gecenin karanlığından sıyrılmakta olan bağları ve ormanlıkları, geminin projektörleriyle dirilir gibiydi; Boğaz'ın sularına gölgeleri çok canlı düşmekteydi. Sahile yakın tek tük köşkler ve

bağ evleri de, kesif ağaçlık alanları içinde, zaman zaman geminin sahili tarayan ışıldaklarına takılıyorlardı. Sivil giyimli genç Türk subayı, kaptan köşkünden, uyumakta olan güzel toprakları, evleri, ormanları ve bahçeleri izledi. Aklına Anadolu geldi Üsteğmenin; kıraçlı toprakların ağlayan evlatlarını hatırladı. Aç ve açıkta kara kuru kalan milyonlarca kişinin yarınlar için duyduğu kaygılar, yüreğinde yeniden tazelenmişti. Yaptıkları çalışmalar acaba onlara umut olabilecek miydi? Böylece kaybedilenlere yeniden kavuşmak mümkün müydü? Hep sorguluyordu genç adam. Üsteğmen Kenan Bey, bireysel ve toplumsal çabalara çok önem verse de, sorgulamaktan asla geri durmuyordu. Kaygı ve endişeler umutsuzluk doğursa da, bu iç dünyanın kuşkulu kıpırtısı onun aktivitesini canlı tutmaktaydı. En azından insanın sağduyusunu pekiştiriyor, düşüncelerini o sağduyu ile yoğuruyordu. Kuşku, Kenan Bey için sahiplenme içgüdüünün bir nevi kamçısıydı. Sorgulama arzusu da buna dayanıyordu zaten.

Geminin kaptanı Karu'nun neşeli sesiyle, Üsteğmen Kenan, düşünce dünyasından kopup çıktı. Karu, kaptan köşkündeki misafirine sigara ikram etmişti:

“İşler yolunda. Ne düşünürsünüz?” diye takıldı kaptan. Hiç o kaba saba eski kaptanlara benzemiyordu Hintli. Kendinden emin, esmer yüzünde, sevimli bir babaninki gibi gülücükler uçuyordu.

Üsteğmen, ikram edilen sigarayı aldı. O anda aklına ilginç bir isim gelmişti. Etkilendiği bir isimdi. Onu, hemen kaptana iletmeliydi:

“-Gandi de çok düşünür sanıyorum,” dedi dokunaklı bir üslupla. Kaptanın yüz ifadesi mahzunlaştı, sakallı yüzündeki tebessüm daha da koyulaşmıştı; o tebessüm yüzünde bir maske gibi yayıldı âdetâ.

“-Saygın lideriniz, başarılı çıkışlar yapmaktaymış Hindistan'da. Hint halkının özgürlüğü için tabii,” diye sözlerini sürdürdü genç Türk subayı. Sigarasından derin bir nefes çekti. Kaptan da öyle yaptı. Kısa bir aradan sonra genç subay, “Bizim de liderimiz Mustafa Kemal,” diye konuşmasına devam etti, “Biz, onun askerleriyiz, O da hürriyet savaşçısı.”

“-Ne yazık ki ben Gandhi'nin askeri olamadım,” dedi kaptan. “Ona, bütün ırkdaşlarım saygı duyar. Ben de duyarım. Açıkçası, onun pek askerlerle işi olmadı. Ama müthiş bir halk desteği var arkasında. Başarılı olmasını dilerim. Uzun bir yolu olduğu kesin. Hindistan'da yollar hep uzundur.”

“-Hindistan'a bağımsızlık kazandıracak, deniliyor ama...”

“-Elbette. Gandhi, biz Hintliler için çok şey ifade ediyor. Her şeyden önce çok sakın ve kararlıdır. Siz, Gandhi'yi tanıyorsunuz demek.”

“-Evet. Onun hakkında az da olsa bilgimiz vardır. Mazlum milletlerin büyük komutanları, özgürlük savaşçılarına her zaman rehber olmuştur. Gandhi'nin de onlardan biri olduğuna inanıyorum...”

“-Doğru. Bahsettiğiniz Mustafa Kemal de öyle mi?”

“-Öyle olduğundan hiç şüphem yok.”

“-Gandi, İngilizlerle hiç anlaşılamadı sanırım. Teklif geldiği halde...”

“-Vatanseverler, işgalcilerle anlaşılamaz, çünkü böyle bir şey eşyanın tabiatına aykındır.”

Kaptan, bu konunun daha fazla sürmesini istemediğini belirten küçük ve zekice bir sapmada bulundu ve önündeki haritayı işaret ederek Türk subayına:

“-Gideceğimiz yeri gösterir misiniz?” diye talepte bulundu. Kenan Bey, Kocaeli Bölgesini gösteren harita üzerinde, Karamürsel’in bulunduğu noktayı işaret etti.

“-Burası hakkında bana bilgi vermenizi istiyorum. Liman var mı? Sahildeki sığ alan, kıyıdan ne kadar uzakta?”

“-Küçük bir limanı var ama geminizin o limana girmesi imkânsız. Açıkta demirleyeceksiniz. Sahili sığdır; doğrudur... Kıyıdan 300 metre uzaklıkta demir atmanız lâzım gelir. Ancak bu safhada benim bir önerim olacak.”

“- Nedir pekâlâ?”

“- Geminizin, kasabanın tam girişinde demirlemesi, körfezdeki düşman gemilerinin dikkatlerini çekebilir. Daha batıya kaymanızı rica edeceğim. Kavak Armutçuk Koyuna... Bu alan biraz daha derindir, hem de gemi daha az dikkat çekebilir. Bu da, bizim işimizi kolaylaştırır.”

“- Bence mahzuru yok. Kasabayla telgraf bağlantısı sağlamalıyız Mr. Kenan. Geldiğimizden haberleri olmaları için... Biliyorsunuz, geminin iki saatte boşalması gerek. Ayrıca demirleyeceği alana, yani 40 metre derinliğe şamandıra konulmalı. Bunları sağlayabilir misiniz?”

“- Evet, tabii. Şamandıra konusunda telgraf gönderebiliriz. Yalnız şunu söyleyeyim, orada bizi büyük bir kalabalık bekleyecek. Bundan emin olabilirsiniz. Mr. Karu, Hersek Körfez girişinde karşılaşabileceğimiz bir denetim tehlikesi mevcut mu sizce?”

“- O da ne? İzmit Körfezinde denetim mi var?” diye tepki verdi kaptan. Sonra anlamsız bir tavırla dudak büktü. Üsteğmenin, denetimle ilgili hususlara aşırı takılmasını gereksiz bulmuştu. Ama o, Üsteğmen Kenan Bey’in hissiyatından öylesine uzaktı ki!

“- Siz, bu bölgede çalışan bir kaptansınız,” dedi Üsteğmen Kenan Bey, “Hersek Burnu’nda Yunanlılara ait savaş gemilerinin bulunduğunu pekâlâ biliyorsunuz.”

“- Size söyledim genç subay: Gemim, onların muhatabı değil. Onların kavgası India gemisiyle değil. Eğer ‘kuşkulanırlar’ diyorsanız, kuşkulandıklarıyla kalırlar. Umurumda bile değil. Hadi Mr. Kenan, rahat ol biraz. Her şey yolunda... Bakın sabah olmak üzere. 10 millik bir yolumuz kaldı.”

“-Zaman benim için zor geçiyor, kaptan. Heyecanlıyım çünkü”

“-Hadi inin telgraf odasına. Oradaki görevli, gideceğimiz yerle irtibat kurmaya çalışsın. Koya şamandıra gerekiyor, unutmayın. Yoksa karaya oturabiliriz.”

“-Telgrafçınızın güvenli olduğundan emin olmak zorundayız.”

Kaptan, o bilinen soğukkanlılığı ile bir kahkaha savurdu.

“-Güven duymadığım adamla çalışmam.”

Üsteğmen Kenan Bey, Karamürsel ile bağlantı kurmak üzere telgraf odasına indi.

India kuru yük gemisi, Eskişehir İnönü’de yeni bir yapılanma sürecine giren Türk Millî Ordusu için taşıdığı silah ve cephaneyle, bir saat sonra Hersek Burnu’na ulaştı. Yunan istimbotları, İngiliz bayrağı dalgalanan gemiye pek yabancı olmadıklarından, ondan aldıkları sinyalin ardında sanki o geminin geleceğinden haberleri varmışçasına derhal onun yolunu açtılar. Gün yeni ağarmıştı ki aynı gemi, daha sonra rotasını güney istikamete çevirdi. Sabahın sisli yüzü, yattığı denizin üzerinden yavaş yavaş kalkmaktaydı. Gemi hız kesti, motorlar rölantide çalışıyordu. Kaptan, önceden harita üzerinde belirlediği demirleme noktasını görmeye çalıştı ama sis buna engeldi. Sonunda şamandıra göründü. Güneş yükseldikçe, karşıda Samanlı Dağlarının gri yeşili yamaçları daha da netleşiyor, bu engebeli yeşil sırtlar, uçsuz bucaksız brandalarla örtülmüş gibi birbirlerine yaslanmış bir halde görünüyordu. Kaptan, Karamürsel’in sahilinde büyük bir hareketlilik yaşandığını fark edince Türk Subayı Kenan Bey’i yanına çağırdı:

“-Şamandıra yerinde... Artık yolun sonuna geldik sayılır. Karşı kıyıda herkes ayakta... Neden?”

“-Demiştim ben kaptan,” diyerek çocuklar gibi sevindi genç subay. “Pek net görünmüyor ama Karamürsel yelkenlileri, takaları, salları, sandalları, hepsi hazır; bizi bekliyorlar!.. Yaklaştıkça daha net göreceğiz. Bakın kıyıya!.. Aman Allah’ım! Duyan koşmuş sahile! Ana baba günü gibi her yer!”

Üsteğmen Kenan Bey, rahat bir şekilde Karamürsel sahillerine ulaşmanın tadını çıkarıyordu şimdi. Muavenet Grubunun harika plânlarından biri daha, böylece kazasız belasız gerçekleşmişti. Kendisinin de payı bulunan bu plânla ne kadar öğünse azdı. India gemisi, iyi düşünülmüş ve iyi organize edilmiş programlarla, Ankara’da bazı Türk yetkililerinin imkânsız zannettiği bir görevi, başarıyla yerine getirmişti. Bu başarının ikinci ayağı; yani İnönü’de kurulmakta olan Batı Cephesi Komutanlığının varlığı, Karamürsel üzerinden yapılacak silah ve cephane nakline bağlıydı. Bundan dolayı Gökbayrak Taburu, Batı Cephesi Komutanlığının silahlanması için, India gemisinden gelecek mühimmatın çok ama çok önem taşıdığı konusunda da uyarılmıştı.

Bu hassas lojistik hizmet için kasaba halkı ayaklanmıştı sanki. Sahilde binlerce insan toplanmıştı ve bu insanlar, üç kilometrelik kıyıya yayılmışlardı. Tekbir sesleri yeri göğü inletiyordu. Tellallar ise sahil boyunca hareket ederek, ‘Herkes imeceye, herkes imeceye!’ diye bar bar bağıryorlardı. Büyük, küçük, kadın, erkek, yürüyebilen herkes, kıyıda ki taşlı ve çalılı yollarda, imeceye koşuyorlardı.

Hemen kıyıda ise Karamürsel kayıkları, takaları, yelkenliler ve sandallar, harekete hazır bir konumda beklemekteydiler. Yamaçların kıyı kenar şeridinde de, mekkâre adı verilen katır ve at arabaları ile manda ve öküzlerin çektikleri kağnılar, en az kayıklar kadar göreve amade bir şekilde konuşlandırılmışlardı.

Batı Cephesi Komutanlığı Karamürsel temsilcisi ve Karamürsel Polis Müdürü Yüzbaşı Tevfik Bey, daha gemi gelmeden, mahiyetindeki jandarma ve gönüllü sivillerle hazırlıklara girişmişti. Gökbayrak Taburu'nun da yardımlarıyla sağlanan insan ve taşıt gücü, bir plan dahilinde kasabanın eteklerindeki patika yollara dağıtılmıştı. Sabah da, kıyılardaki o serili güç, Üsteğmen Kenan Bey'in telgrafı üzerine, kasabanın batısındaki Kavak Koyuna kaydırılmıştı. Buradan Hersek yoluna, oradan da İpek Yolu üzerinden İznik ve Mekece'ye, gerekirse Bilecik'e, sorunsuz ulaşılabilirdi; cephane ve silah nakil işleri bu şekilde plânlanmıştı. Güzergâhın güvenliğini de, Gökbayrak Taburu'nun süvari bölümü üstlenmişti.

India yük gemisi, şamandıranın bulunduğu noktada durunca, onu dürbünüyle sürekli izleyen Yüzbaşı Tevfik Bey, sahilde komut bekleyen kayıklara hareket emri gönderdi. Her kayıkta ve mavnada, taşıtların kapasitelerine göre iki ilâ dört kişi bulunuyordu. Bunlar hem kürekçi, hem de silah ve cephane yükleyicileri olarak görev yapacaklardı.

Gemi, hızla boşaltılmaya başlandı. Görevliler, hiçbir emir, ikaz beklemeden, canla başla çalışıyorlardı. Herkes arı gibiydi. Koca koca silah kasaları, son derece ağır cephane sandıkları, bu engel tanımayan, hırslı insanların kollarında âdeta küçücük kutulara dönüşüyor, gemiden, kayıklara, oradan kağınlara ve mekkârelere sel suyu gibi yoğun ve kesintisiz akıtılıyordu. Yüzlerce insanın, kadının erkeğin, çocuğun çocuğun hep birlikte coşkuyla sarıldığı bu görev sağanığında yöre halkının daha önceden imece adını verdiği birleşmiş bir gücün, bir idealin somut anıtı olarak ortaya çıkmakta ve yine ortak çabalarla o anıt, ortak yüreklerin bulunduğu manevi bir zirveye yükseltilmekteydi. Vatan hizmetine böylesine yüksek ve yürekten iştirak, India gemisinin tahliyesine de yansımıştı. Gemi, beklenenden de önce boşaltılmış, kayıklar ve takalar, o koca koca denikleri sahile âdeta götürmemişler, uçurmuşlardı. Üstleri başları perişan bu fakir insanlar, yalınayak, ablak yüzlü çocuklar, feraceleri parçalanmış ama umutları taze yaşlı kadınlar, vatanlarından gelecek bekleyen elleri kınalı kızlar, kopması ve dağılması mümkün olmayan devasa bir dayanışmayı, ritmik çalışma düzeni içinde ve bitmez tükenmez heyecanlarıyla ortaya koyuyorlardı.

Nitekim India gemisindeki 23 tonluk silah ve cephane, iki saat içinde boşaltıldı ve bu malzemeler kazasız belasız kağınlara, katır arabalarına yüklendi. Büyük bir kalabalığa ve coşkuyla rağmen, programda aksayan hiçbir şey olmamıştı. Bu işe en çok, analar sevinmiş, ağıt yüklü naralar atarak, erkeklerine ve çocuklarına yüksek düzeyde moral aşılamışlardı. Yine bu kadınlar, bir olup kağınların ve mekkârelerin başlarında, cephaneleri ulaşması gereken yerlere götürmeye hazır olduklarını, Yüzbaşı Tevfik Bey'e bildirmişlerdi. Henüz bebeklerini emzirmekte olan analar, yolculuktan muaf tutulmuş, diğerlerine ise izin verilmişti. Ama mecburiyet koşulmamıştı. Buna rağmen neredeyse sağlığı yerinde olan bütün kadınlar, kendileri için kutsal olan göreve çoktan talip olmuşlardı.

Karamürselli kadınların ortak hedefi, İnönü'deki Batı Cephesi Komutanlığı Karargâhı idi...

Karamürsel'den silah ve cephane yüklenen onlarca kağı ve mekkâreler İpek Yolunda, ağır ama güvenli bir sıra halinde hareket ediyorlardı. Kağıların başında, ellerinde sopalar, sırtlarında feraceleri ya da yeldirmeleriyle kadınlar yer almışlardı. Bazı kadınlar, feraceleriyle sırtlarına kundak yapıp ufak çocuklarını buraya sıkıştırmışlardı. Kendileri de, manda ve öküzleri yürütmek gibi dünyanın en zor ve sabır gerektiren işini yerine getirmeye çaba harcıyorlardı. Hallerinden asla şikâyetçi değillerdi. Ayaklarındaki lastiklerin parçalanmış olması, hırkalarının delik deşik bulunması dahi, onların güç işlerini gerçekleştirmelerine engel teşkil etmiyordu. Kadınlar, son derece güç olan kağıları hep birlikte sürmekte ortak bir azim ve kararlılık sergiliyorlardı. Ne az bulunan ekmekten istiyorlar, ne de su soruyorlardı. Sadece kağılarının yürümesini sağlamaya çalışıyorlardı.

Gökbayrak Taburu süvari bölüğü komutanı Şükrü Bey, Anadolu kadınının bu asil ve kudretli görev anlayışını yüksek bir hürmetle karşılamaktan kendisini alamamıştı. Eli öpülesi analar, evlat ve vatan kokusunu, herkesten farklı hissetme özelliklerini burada da göstermekteydiler!

Cephane yüklü kağılar, Yalakdere Valideköprü mevkiine vardığında, akşam olmak üzereydi. Hava kapanmış, yağmur serpiştiriyordu. Kağıları ve mekkâreleri sürenler de, onları çekenler de saatlerce yürüdüklerinden son derece yorulmuşlardı. Konvoyun güvenliğinden sorumlu Gökbayrak Taburundan Komutan Şükrü Bey, mola emrini vermişti. Yağmur şiddetlenebilirdi. Herkesin, başının çaresine bakmaları istenmişti. Lakin yağmur, plânların değiştirilmesini gerektiriyordu. Kumanyalar dağıtıldı. Sürücü kadınlar, ilk iş olarak öküzleri ve mandaları, erkekler de katır ve atları, koşumlarından salıp onları dinlendirmeye aldılar. Daha aşağıda dereden geçerken sulanan bu özel hayvanlara, mısır sapı, kurumuş yonca ve samandan oluşan yemleri de bolca temin edilmişti.

Yağmur hızını arttırdınca, gecenin dışarıda geçirilmesi imkânsız hale gelmişti. Konvoy görevlilerine, yağmurdan korunmalarını sağlayacak kapalı bir mekân gerekiyordu. 50 kişiyi aşan görevlilerin konaklamaları için ilk akla gelen yer Yalakdere idi. Ancak bundan son anda vazgeçildi. Güvenlik açısından bu bölge sorun olabilirdi. Rum ve Ermeni eşkiyaları, çevrede zaman zaman etkili oluyorlardı. Gökbayrak Taburunu amansız takiplerine rağmen vur-kaç taktikleri yaparak çevreye ve masum insanlara zarar verdikleri bilinen bir şeydi. Merdigöz'ün, bu köye çok yakın olması da, son derece stratejik bir görevi yerine getiren özel konvoy için tehlike sayılabilirdi.

Bu yaklaşımlar, konvoyun güvenliğinden sorumlu Şükrü Bey'in kafasında doğmuştu. Neticede nakliyecilerin Semetler Köyüne götürülmeleri kararlaştırıldı. Kırk dakikalık bir yürüyüş mesafesindeydi bu köy. Âdem Çavuş çetesine haber

gönderildi. 38 kişilik silahlı ekibiyle Âdem Çavuş Semetler’de barınmaktaydı. Cephane arabaları ve kağnılar, hayvanlarıyla birlikte İpek Yolu boyunca bırakılarak, yaya olarak görev yapanlar, atlılar refakatinde köye yönlendirildiler. Bu yolculuk bir saate yakın sürdü. Hızını arttıran serin sonbahar yağmuru, köye bir an önce varmaya çalışanları adamakıllı ıslatmıştı. 50 kişilik çoğu kadın olan görevliler için köyde uygun ev bulmak mümkün olamayınca, sundurmalar başta olmak üzere ahır ve samanlıklar, bu insanlara tahsis edildi. Herkes, girdikleri dam altında, kendilerine yatıp istirahat edebilecekleri yerler yaptılar. Sundurmaların kuru otları doğal yataklara dönüştürülmüştü hemen. Fakat çocukları olan kadınların, bu zoraki konaklamadan rahat oldukları söylenemezdi. Ağlayan bu aç çocukları kandırıp susturmak için yorgun analar bayağı çaba sarf ettiler. Neden sonra kumanyalarını yiyebildiler ve çocuklarını emzirdiler.

Yağmur aralıksız yağıyordu ve çevre zifri karanlıktı. Köy evlerinden bir zırnık ışık dahi sızılmıyordu dışarı. Köpekler havlıyordu durmadan; çevrenin hakimi onlardı âdeta. Islananların ise ayrı dertleri vardı. Onlar, üst ve başlarının kurutulması için ateş yakılmasını istiyorlardı. Süvari kumandanı Şükrü Bey’e haber salınmıştı bu talep için. Şükrü Bey, o sırada Valideköprü İpek Yolunda cephane konvoyunun güvenliği için nöbet zinciri kurmaktaydı. Nöbetçileri sürekli uyarıyordu:

“-Gözünüzü açın ha!.. Bu vazife, dalgınlığa gelmez bakın!..” Atlı süvariler, 47 adet mekkâre ve kağının sıra sıra dizildiği yol boyunca atlarıyla hiç durmadan gidip gelmekteydiler. Yağmur, onları fena halde ıslatmıştı fakat görevlerinin her şeyden üstün olduğunun bilincindeydi atlı neferler. “Yoksa kaşla göz arası uçuverir cephaneler Ermeni’nin eline alimallah!” Eldeki cephaneliği koruyamamak, silahları düşmana kaptırmak büyük bir onursuzluktu elbette. “O silahları elde etmek için neler çekiliyor; bir bilseniz...”

Şükrü Bey, atıyla denetlediği nöbetçilere aralıksız ikazlar yağırdıyordu. Bu sıkı denetim de, görevlileri sıkboğaz eden ikazlar da yetmedi yaşlı komutana. Yalakdere ve Merdigöz civarına da atlı devriyeler saldı. Devriyelere; ‘Varsa, düşman hareketlerini bana bildirin’ diye talimatlar yağırdıyordu.

Komutan, silah ve cephanelerin yoğun koruma ameliyesi sürerken, Semetler’den gelen istek karşısında birden durmuş, o an ne diyeceğini bilememişti. Kafası karışmış olmalıydı.

“-Ateş mi? Ne ateşi?” diye talebi anlamsız bulmuş ve, “Gece ateş yakmak düşmana davetiye çıkarmaktır,” diye reddetmişti. Olayda asker gibi düşünmenin dışında sosyal bir farklılığı da sezmesi biraz zaman alınca, bu kez reddettiği teklifi yeniden gözden geçirdi. Gün boyu yağan yağmurda kadınlar ve çocuklar iliklerine kadar ıslanmışlardı. Onların yardıma ihtiyaçları olmalıydı.

“-Durun, durun,” dedi Şükrü Bey. “Kadınlar ve çocuklar ıslandılar muhakkak. Onları evlerde de iskân edemedik. Dışarıdalar... İşleri yine zor... Çare bulmamız lazım.”

Atını derhal Semetler Köyüne sürdü komutan. Atı da kendisi de, öylesine ıslanmıştı ki; kendisinin her an hastalanabileceğine artık iyice inanmaya başlamıştı. Üzerindeki at da neredeyse çatlayacaktı. Köye vardığında, onlarca insanı, ahırlarda ve samanlıklarda buldu. Islak elbiseler, urbalar, libaslar, basmalar bu titreşen insanların üstlerinde kurumaktaydı. Her şey karanlığa teslim olmuş; örtüye sarınmış sefalet ve imkânsızlar ise ancak seslerle ifade edilebiliyordu. Ateş isteniyordu ısrarla. Yoksa ertesi sabah pek çok insan soğuk algınlığıyla ateşler içinde kıvranılabilirdi.

“-Sundurmada, ahırda yakın ateşi,” dedi Şükrü Bey. Durum ciddi görünüyordu. “Alevler mümkün mertebe çevreye yayılmasın. Yangın da çıkarmayın, ha! Herkes üstündekileri kurutsun. Yatarken, ateşler söndürülecek. Tamam mı? Unutmayın, ha!..”

Köyden ateş bulundu ve buna sundurmalarla ahırların uygun yerlerine ocaklar kuruldu. Samanlıklarda buna izin verilmedi. Zaten buralarda ateş yakmak, yangına davetiye çıkarmak demektir. Herkes, kurulan ocakların başında giysilerini kuruttu, ıslak saçları ve tenleri sıcak alevlere çevirdi.

Şaziye, uyuyan dört yaşındaki çocuğunu öncelikle ateşte kuruttuğu hırkasına sarıp sarmaladı, kuru otların üzerine yatırdı. Çocuk tatlı, derin bir uykunun kucağına kayıp gidivermişti. Şaziye, saçları dağınık, yorgun yüzüyle, ateşin başında; şehit kocasına mezar başında dua ediyor gibi saygılı ve sakin durmaktaydı. Feracesini ateşte yeni kurutmuştu fakat üzerindeki yamalı basması ateşte değil, üzerinde kurumuştu. Onu, sırtından çıkaramamıştı. İnsan içinde elbette ki zordu giysi çıkarıp kurutmak. Birbirine geçmiş dağınık saçlarından tütsü gibi dumanlar saçıyordu. Şaziye, uykusuz, Şaziye mutsuz ve acılıydı. Kasabada çocuğuyla yapayalnız yaşamaktaydı. Kocasını, Yunanlılar vurarak şehit etmişlerdi. Oysa ona göre, kocası Yamanların Nezir’i, Yunanlının pis kurşunuyla vurulmayı hak etmemişti. Şaziye, eline tutuşturulmuş kumanyasını bile yiyememişti. Ondan bir parça alıp ağzında çiğnemiş, çocuğu Refik’e yedirmeye çalışmıştı. Kalan parçalar da, yanında öylece duruyordu.

Şaziye’nin tam karşısında oturan Hatice Kadın vardı. Giysilerini kurutmak için saatlerce çaba harcamıştı. Herkes, işini bitirip yattığı halde o da, tıpkı Şaziye gibi durmadan odun atarak canlı tuttuğu ateşin başında oturmayı yeğlemişti. Gözü, gizlice hıçkıran, gözyaşı döken Şaziye’de idi. O, saygı duyulması bir şehit eşiydi ama sonuçta çaresiz ve kimsesiz bir duldu. Çoğu kereler onun aç susuz yattığını, çocuğuna bile yiyecek bulmakta zorlandığını biliyordu. Bahçeye, bostana, zerzevatçılara yevmiyeye giderek yaşamaya çalışıyordu. Çocuğu hastalandığında, ona ancak ayva yaprağı kaynatıp içirebildiğini, uysal uysal anlatır dururdu Hatice Kadın’a. Nice dullar ve yetimler, öyle ilaç nedir bilmeden yaşamıyorlar mıydı bu topraklar üzerinde?”

“-Kız Şaziye, yatmayacak mısın?” diye mırıldandı Hatice Kadın. Gözü, ateşteydi lakin yorgun ve uykusuzdu. Kıvılcımlara karşı duyarlı olmak gerektiğini hatırlı-

ladı birden. Sundurma çalı çırpı ve otlarla doluydu. Yangın tehlikesiyle burun buruna oldukları da ortadaydı. Sıkı sıkı tembih almışlardı ocak ateşi konusunda. Neredeyse herkes, ateşleri söndürüp uykuya çekilmişti. Artık nöbetçilerin gelip ateşi söndürmeleri de mümkündü.

“-Uykum yok,” dedi Şaziye. Çocuğa baktı mahzun bir tavırla. Çocuğu Refik, mışıl mışıl uyumaktaydı. İyi görünüyordu. Onun hastalanacağına dair olan korkusu yersizdi; bunu anladı sonunda ve rahatladı.

“-Yorulmadın mı sen kız? Sabahtan beri yol tepip duruyoruz. Bu yetmezmiş gibi bir de sıırsıklam ıslandık. Daha yeni kurunabildik. Hasta olmayalım da... Yağmur da bardaktan boşanırcasına yağıyor.”

“-Sen yat Hatice Ana. Lakin ateşi söndürme.”

“-İyi diyorsun da, ateşi sönmeden bırakırsak köyü yakarız. Tembih edip dururlar; duymadın mı?”

“-Ben bakarım. Gözüm üzerinde olur onun.”

“-Kumanyan da duruyor yanında. Kız yemedin mi?”

“-Yok, canım istemedi. Refik az biraz yedi. Acıkırsa veririm ona gene!”

“-Kız yarın erken yola düşülecek. Yat, uzan biraz. Uykun gelir o zaman. Bizden başka oturan da kalmadı. Ne o kız, gene Nezir mi geldi aklına da; uykunu dağıtır durursun.”

“-Ne zaman gelmiyor ki Hatice Ana.”

Hatice Kadın, üzüntüyle iç çekti.

“-Ölenle ölmmez kızım,” dedi. “Kaderin böyleymiş; n’apıcan? Çocuğunu büyütmeye bak. Takılıp kalma çok geride kalanlara. Hiç iyi olmaz bak sonra.”

“-Öyle olmasını ben de istiyorum. Yani çocuğumu büyütmeyi... Hatice Ana, ne aklıma geldi, biliyor musun?”

“-Ne geldi?”

“-Nezir sağ olsaydı da, onunla beraber düşseydik bu yollara.”

“-İyi olurdu. Ama erkek kısmı çeteye, cepheye gidiyor artık. Bu işler, biz kadınlara kaldı. İyi bir iş yapıyoruz bak; Allah var!.. Ama tecrübeme dayanarak şunu diyebilirim: Şehit kocan, vatan için çalıştığını şu anda biliyor ve çok seviniyordur mutlaka. Allah, şehitlerin başka alemde sağ olduklarını bildiriyor. Derler ya: Şehitler ölmez! Yani Nezir, Allah’ın inayetiyle senin ne yaptığından mutlaka haberdar oluyordur.”

“-Oluyordur, değil mi?” diye destek bekledi Şaziye. Gözlerinden aşağı damlalar yuvarlandı. Sonra sesi boğuklaştı. “Onu vurmasaydılar, akıtmasaydılar kanını; n’olurdu sanki? Beni, tosunumla bir başıma koymasaydılar...”

“-Kadere karşı çıkılmaz; bil bunu artık. Şaziye, hiçbir şeyi geri getiremeyiz. Ne sen, ne de ben... Çoluk çocuğumuzu düşünelim artık.”

“-Ağlamak geliyor içimden, n’apayım... Hiç aklımdan çıkmıyor ki! Ne istediler Nezir’imden?”

“-Bak Şaziye, şöyle feracene sarıl ve uzan çocuğunun yanına. Orada bak otlar var. Rahat bir yer sayılır. Ben ateşi söndürüyorum. Yazmanın nerede?”

“-Burada, yanımda. Şimdi saracağım saçlarımı.”

“-Hadi uzan artık. Ateşi biz söndürmesek de nöbetçiler yapacaklar o işi. Vakit çok geç oldu.”

“-Yağmur hiç kesilmedi.”

“-Yarın zor bir gün olacak besbelli. Çamurla boğuşacağız yollarda. Yağmur da bir yandan... Ama belki kesilir yağmur. Hadi, Allah rahatlık versin.”

“-Sana da Hatice Ana.”

Hatice Kadının ilk işi, bir teneke kutuda önceden hazır ettiği suyu ateşe dökmek oldu. Ateş söndü. O sönünce, aydınlığı da kayboldu. Karanlık, çepeçevre sarıvermişti yine her yanı. Yağmurun sesine, köpek havlamaları ve de uyuyanların horultuları karışıyordu. Şaziye’de, Hatice Kadın da, aynı anda uzandılar ot yığınlarının üzerine. Hatice Kadın, yatmadan önce ateşi karıştırmış, onun temelli söndüğüne emin olana kadar gözlerini yummamıştı.

Şaziye’nin ise uykusu, umduğundan da çabuk gelmişti. Yürümekten şişen bacaklarının sızılarını bir süre sonra uykunun rehavetine gömecekti. Böylece deliksiz bir uyku çekecekti. Acılar hep öyleydi. Önce insanı gerer, sonra rahatlatırdı. Zaten başka türlü ıstırapların ağırlığına insan bünyesinin uzun süre dayanması mümkün değildi. Hatice Kadın, komşusu Şaziye’nin kendisinden önce uykuya dalmasına şaşırmadı da, onun hâlâ zor koşullarda sürdürdükleri hayatı, yeterince tanıyamamış olmasına şaşırdı. Genç kadının ayakta nasıl durabileceğini henüz tam kavrayamadığı anlaşılıyordu. Tazecik kaybettiği kocasını, ısrarla aramasının nedeni buydu mutlaka.

Ona yardım etmeye ve destek olmaya karar verdi o an Hatice Kadın. ‘Sudan çıkmış balık gibi zavallı,’ diye içinden geçirdi. Ve Şaziye’nin talihsiz hayatını düşünüp ona nasıl yardımcı olabileceğini kafasında tasarlarken uyuverdi. Ertesi sabah erkenden kaldırıldılar. Yine o kutsal konvoyun sahipleri, Semetler Köyünden İpek Yoluna indiler. Yağmur dinmişti ama tabiatla her zerre ıslak ve ürpertici, patika yollar ise diz boyu çamurdu. Yayalar, atlılar kadar şanslı değildi. Pek çok kadının zaten yıpranmış lastikleri çamurlu yollarda kısa sürede paralanmıştı. Fakat çamur, kimseleri durduramamıştı.

Yalınayak kalanlar bile, hiçbir engele aldırmadan yürüyüşü tamamladılar ve cephane arabalarına ulaştılar. Açlıktan ağlayan çocuklara, akşamdan saklanan kuru ekmeklerle ekşimikler verilmişti. Ne var ki, çocukların bir kısmı akşamdan kalma yiyecekleri yemediler. Onlar için, yol güvenlik birimleri taze pişmiş gözleme bulmayı başarmıştı Kızderbent’te. Gözleme paketlerinden az da olsa büyükler de nasıplandılar o gün kuşluk vakti. Yürüyüş, aynı sabırla devam etti. Ancak çamurlu yollar, hem hayvanların, hem de hayvanları dehleyen insanların işlerini adamakıllı zorlaştırmıştı. Ama yürüyüş, her ne suretle olursa olsun, devam etmeliydi. Ondan asla vazgeçilmemeliydi. Balıkesir Bölgesi’nde kurulmakta olan millî ordunun can simidiydi taşıyan silah ve malzemeler.

İnönü'deki Zabitan Grubu, durmadan cephane naklinin raporlarını istiyordu Gökbayrak Taburundan.

Gökbayrak Taburu levazım grubu, çamurda lastik ve çarıkları parçalananların ayakkabı ihtiyaçlarını Kızderbent-Mahmudiye yolunda karşılamayı başarmıştı. Yenişehir'den sağladıkları çarıklar, sürücü kadınlara dağıtılmıştı. Günlük kumanyalar da aynı dağıtım içinde yer almıştı. Kağnıların o hantal, sıkıntı yaratan tekerlekleri, sık sık çamura saplanıp kalması canlarını sıkırsa da, gruplar halindeki sürücüler, çamura dalıp da çıkamayan kağnıları saplandıkları o yerden söküp çıkarmak için her türlü çabayı harcamaya hazır görünmekteydiler.

İstanbul'dan İnebolu ve Karamürsel'e kaçırılan silah ve cephaneler, mekkare ve kağnılarla Anadolu'ya nakledilirlerdi.

Hele kadınlar için, çamurdan tekerlek çıkarmak kadar zor bir iş olamazdı. Ama çoğunlukla sürücüler kadın olduğundan, yolda her iş olduğu gibi tekerleri çalışır halde tutma görevi de onların başına kalıyordu. Kırılan tekerlerin korunç derecede ağır onarım işleri bile onlardaydı. Bu yüzden kadınların, kendi sorumluluğundaki kağnıların tekerlek de dahil, bir hasara uğramasından ödleri kopmaktaydı. Ağır yük ve bozuk yol nedeniyle kağnının boyundurluk direklerinin ya da tekerleklerinin kırılması demek, konvoyun en sonunda kalınması demekti ve böyle ağır sonuçlar, zaten görevlerinde zorlanan kadınların perişanlığını daha da yoğunlaştırıyordu.

Hatice Kadın, Şaziye'ye göz kulak olma konusunda, dün akşam kendi kendine verdiği sözü unutmamıştı. Yol boyunca, onun kağnısını, kendi kağnısı önüne alarak zaman zaman müdahalede bulunuyordu. Halk arasında 'erkek gibi kadın' deyimine uygun bir haslete sahipti Hatice Kadın. Çamura saplanan mekkârelere, herkesten önce o omuz veriyor, yürümekte zorlanan ya da gitmek istemeyen öküzlerin, kuru otlarla gönlünü alarak konvoyun tıkanmasının yine o önüne geçiyordu. Becerikliliği sebebiyle doğan her sorunun çözümünde onun görüşü alınıyordu. Kasabada da öyleydi. Hatice Kadın, işini bilen ve onu iyi yapan hamarat insanlardandı.

Şaziye, genç ve tecrübesiz kadın; küçücük çocuğunu sırtındaki kundakta koruma kaygısı taşıdığından olsa gerek, ağır, gamsız öküzleri yürütmekte zorlanmıyor değildi. Darlanınca da hayvanların sırtlarına iri sopasını indiriyordu. Tüm gayretlerine rağmen ağırkanlı hayvanların adımlarını hızlandırmasını temin etmekte zorlanıyordu.

Neticede sorumlusu olduğu kağnının düzensiz yürüyüşü, konvoyun genel hareketini de daraltınca Hatice Kadın, devreye girmek zorunda kalmıştı:

“-Kız Şaziye, n'oldu senin sakızlara?”

“-Gittikçe ağırlaşıyor bu öküzler,” diye dert yandı genç kadın. Bir yandan da ağlayan çocuğunu susturmaya çalışıyordu. Öbür yandan elindeki sopa da, durmadan öküzlerinin sırtına iniyordu.

“-Öyle olmaz o,” diye uyardı Hatice Kadın, “Durmadan dövüyorsun hayvanları. Çocuk niye ağlıyor?”

Canı sıkındı Şaziye'nin:

“-Onlar da gitsin, yürüsün be Hatice Ana!” diye söylendi.

Konvoyun arka sıralarından ikazlar yükseliyordu. Çamurlu yollar aşılmış, Arnavut kaldırımlarına geçilmişti. Yol nispeten rahatlamıştı ama konvoy rahat değildi; üstelik ilerleme son derece yavaşlamıştı. Şaziye'nin kağnısını çeken öküzlerden birinde huysuzluk vardı; hayvan yürümemekte adeta inat ediyordu. Şaziye, oğlunun neden ağladığını Hatice Kadın'a açıklayamadı:

“-Bilmiyorum. Herhalde onun da bir derdi var.”

Hatice Kadın, kendi kağnısını yanındaki kadına bırakıp Şaziye'nin kağ-

nısına yaklaştı. Sağ boyunduruktaki öküzün rahat olmadığını anlamıştı. Önce o hayvanın ayaklarına baktı, sonra karnına, boynuna göz attı. Boyundurluk demirinin yerinden çıkmak üzere olduğunu fark edince ‘dur’ işaretinde bulundu. Boyundurluk demiri, öküzün boynuna saplanmış ve derisinin yüzülmesine sebep olmuştu. Halk dilinde ‘kanlı et yalaması’ denilen küçük bir kazaydı bu. Dikkatle o mahale bakılınca, darbe alan yerde yara, kızıl bir et parçası olarak göze çarpıyordu.

Hatice Kadın, yerden aldığı bir taş parçasıyla boyundurluk demirine vurarak, onu yuvasına yeniden oturttu. Öküz, demir çubuğun kanatıcı baskısından kurtulunca, çektiği yükün önemini anlamışçasına biraz daha hızlandı ve her şey eskisi gibi yolunda gitmeye başladı.

Şaziye, Hatice Kadının yardımı ve desteği sayesinde rahat bir nefes almıştı. Yoksa eli ayağı dolaşmaya ramak kalmıştı. Arkadan da savrulan homurtular artık durmuştu. Daha da sevindirici olan şey ise, Refik’in ağlamayı birdenbire kesmesiydi. Şu da çok dikkate şayandı ki, sanki her şey, boynuna demir saplanan öküzün esenliğe ulaşmasıyla yoluna girmişti. Bir süredir hareket ettirilmesi bir dert olan kağnı hızlanmış, buna paralel konvoy da haliyle beklenen harekete ulaşmıştı. Üstüne üstlük oğlan Refik de, ağlamayı kesmiş, bu tavrıyla gözü yaşlı, garip annesine rahat bir nefes aldırılmıştı. Genç kadın, yoluna giren işine daha bir şevkle asılmaya başlamıştı.

Sıkıntılar aşıldıktan sonra çete reislerinden Adem Çavuş’un adamlarının konvoyla geldikleri haberleri etrafta dolaşmaya başlamıştı. Haberin doğruluğu, çok geçmeden ortaya çıktı. Atlı milisler, kıl torbalarında taşıdıkları kurutulmuş incir ve cevizleri kağnı sürücülerine, onların yardımcılara ve çocuklara dağıttılar. Kumanyalardan sonra bu sürpriz ikram, yolun cefasını çeken kadın sürücüler üzerinde olumlu etki bırakmıştı.

Adem Çavuş çetesi de, böylece kısa sürede konvoyda nam yapmıştı. Atlı milisler, Gökbayrak’ın süvarilerine pek benzemiyorlardı. Daha rahat ve cana yakındılar. İyi moral verdikleri söylenebilirdi. Bir de çocukların gönüllerini hoş tutacak işler yapıyorlardı. Atlarının sağrılarında çocuk taşıyan milis sayısı hiç de az değildi.

Milislerin, konvoydakilere verdikleri destek ve yardımlar bu kadarla kalmadı; bir de yorgunluklarını giderecek bir haber de aldılar: Karamürsel konvoyunun vazifesi, İznik Çakırca köyünde son bulacak, silah ve cephane nakil konvoyu, burada, o bölgenin insanlarına ve oradaki yetkililerin sorumluluğuna devredilecekti. Hedefte ise Mekece vardı; yolun ondan sonrası, Bilecik üzerinden İnönü’ye uzanıyordu.

BÖLÜM

18

1920 yılının sonbaharı ve 1921 yılının kış ayları, önceki yıllardan farklı, Karamürsel’de çok zor geçmekteydi. Sürekli düşman baskısı bir yanda, kendilerini milis diye tanıtp da dağlarda aç kaldıklarını ileri sürerek yardım isteyen bazı çete bozuntularının tehditleri diğer yanda; bıkırtıcı bir engel oluşturmuyordu. Bu baskı ve tehdit dalgalarının daha ne kadar süreceği ise belli değildi. Bir zamanların etkili gücü Gökbayrak Taburu’nun, idari anlamda Kocaeli Tümen Kumandanlığı ile meseleleri olduğundan bölgeye el koymakta zorlanıyordu. Zira Gökbayrak’ın yerel yetkisi feshedilerek, Eskişehir İnönü’deki Batı Cephesine katılması gündemdeydi.

Kasabada yokluk diz boyuna, açlık kapıya dayandığından, kaygılar adamakıllı artmıştı. Evleri ve barkları yakılanlar ahır bozması barakalarda, soğuk kış günlerini kazasız belâsız ve de hastaliksız atlatmaya çalışıyorlardı. Varlıklı olanlar ise, ne zaman, nereden çıkacakları belli olmayan eşkiyalara karşı, kapılarında silahlı adamlar barındırıyorlardı. Adalar ve İstanbul ile yapılan ticaret, Yunanlılar ile İngilizlerin, İzmit Körfezi’nde kurdukları abluka yüzünden tükenmişti. Üretici, ne elde ettiğini, ne de ürettiğini, satabiliyordu. Neticede, üç ay öncesine kadar beldenin hemen her köşesinde bulunabilen buğday da kasabada kayboluvermiş, insanlar, karınlarını doyurabilmek için arpa, mısır ve yulafı, birlikte un haline getirerek yemeye başlamışlardı. Pek çok aile ise bu ekinleri dahi bulamaz haldeydi. Patates, pancar ve turp haşlaması, sofraların gözdeleri olmuştu. Neyse ki yazdan saklanan bazı hayvansal ürünler ile zeytin, ceviz gibi meyveler imdada yetişmekteydi. Bir de denizin, zaman zaman, hemen yanı başında yaşamalarını sürdürenlere sunduğu balıklar ise, halkın sofralarını boş, midelerini ise aç kalmaktan koruyordu.

Yunanlıların, geçen Ekim ve Kasım aylarında bu kasabada yarattığı terörün, yaptıkları katliamların ve tahribatların tesirleri el’an devam ediyordu. Her şeyden öte, bölgenin yüksek ticaret kaynakları bilinçli bir şekilde kurutulmuştu; var olan ürünlerin ise pazarlara ulaşması engellenmekteydi. Kasabanın üçte biri, köylerin ve çiftliklerin neredeyse yarısı yakılmış, tarlalar ve bahçeler talan edilmiş, insanlar, kış öncesi sokaklarda bırakılmışlardı. Ahali için en önemli geçim kollarından biri olan hayvancılık, yine Yunanlılarca budanmış, büyükbaş hayvanlar ve davarlar, Yunan birliklerinin ihtiyaç duydukları gerekçesiyle büyük bir gaspa kurban gitmişti. Yaşanan arbedeler sebebiyle bazı Türkler davarlarını saklayamadıklarından ele geçirilen her türlü hayvan, zorba düşman güçlerinin midelerine inmişti. Üstelik bu düşmanlar, yanlarında götüremedikleri hayvanları vurup öldürmekten asla geri durmamışlardı. Tam bir psikolojik savaş alanı haline getirilmişti Karamürsel. Burada yaşayanların kol ve kanatlarının kırılması için ne lâzım geliyorsa, o yapılıyordu.

Bu psikolojik travmanın, kasabada önce açlık endişelerini körüklemesi sonra da gelecek umutlarını törpüler hale getirmesi, kasabanın yönetiminde söz

sahibi haline gelen eşrafı, yeni arayışlara itmişti. Gerçi son durum, onlar için de pek parlak değildi ama Anadolu'nun istiklâli için çekilecek acıların ve katlanılması gereken çetrefilli sabırların sonuna henüz gelinmediği kanaati de sürüyordu. Dolayısıyla topluca sabrın sürdürülmesi için tavsiyelerin devam etmesi yanında, açlık tehlikesi içinde olan ailelere nakdi ve aynı yardımların sürdürülmesi öngörülmüştü. Hemen harekete geçilmesi lâzım geldiği konusunda da fikir birliğine vardılar. Yoksa açlıktan ölümler yaşanabilirdi. Lâpa lâpa karın yağdığı soğuk kış gününde, kasabanın önde gelen eşraf ve esnafları, Yunus Haydar'ın Bağbaşı'ndaki evinde toplandılar. Gürül gürül yanan maltız sobanın etrafında, yer minderlerine bağdaş kuran katılımcıların sayısı yirmiye yakındı. Toplantıya, Askeri Polis Müdürü Tevfik Bey de çağırılmıştı. Yüzbaşı Tevfik Bey'in, katılanlara önemli haberler ve bilgiler aktaracağı konuşuluyordu.

Toplantı başladığında, önce muhtar Tetik Mustafa'ya söz verildi. O, açlık çeken ya da bu tehlikenin içinde yer alan aileleri sırasıyla açıkladı. Bunlara acilen aynı yardım yapılmalıydı. İmdad-ı Sıhhi Heyeti kanalıyla İstanbul'dan kasabaya getirilen ve Bülbül Ali'nin yağhanesinde biriktirilen yiyeceklerin bölüşüm ve dağıtım esasları, hemen orada, toplantının bu ilk bölümünde ele alındı. Şehit aileleri başta olmak üzere, zorda kalan her kasabalıya erzak yardımı, en kısa sürede ulaştırılacaktı. Aynı toplantının ikinci bölümünde tıkanan ticaretin ve telef edilen ya da el konulan hayvan varlığının, yakılan ekin tarlalarının, asmaları sökülen bağların, Karamürsel halkına çıkan ağır faturası da tartışıldı. Sonunda Karamürsel ve çevresinin, bir plânın parçası gereği tahrip edildiği görüşünde herkes birleşmişti.

Askeri Polis Müdürü Yüzbaşı Tevfik Bey, uzun boylu, kumral tenli, sarı kaşları ve mavi gözleriyle dikkat çeken orta yaşlı bir subaydı. Sakin bir yüzü olmasına rağmen delici bakışlara sahipti. Zeki ve tahlil edici bir kişiliğe sahip olduğu, şahin bakışlarından ve tavırlarından anlaşıyordu.

Karamürsel eşraf ve esnafının önde gelenlerinin yer aldığı toplantıda, ilk söz yüzbaşıya verildi. Yüzbaşı Tevfik Bey, Karamürsel'in, hizmet bağlamında çok büyük vazifeleri, hiçbir aksamaya yer vermeden yerine getirdiğini, bunu, Ankara'nın çok yakından bildiğini ifade ettikten sonra kasabanın İstanbul ile olan bağlantısının neden kesildiği konusuna geldi:

“Elimde torpido yok ki şu kahrolası Averof'u ve Kalkış gemilerini vurayım,” diye bir anlamda bu konuda ellerinden bir şey gelmediğini ima etmeye çalıştı Yüzbaşı Tevfik Bey. Ve sözlerine devam etti. “Ben inanıyorum ki, gerek İngilizler, gerekse Yunanlılar, bu ambargoyu bize kasıtlı olarak yapmaktadırlar. Zira Karamürsel, onlar için zapt edilemez bir sur. Dolayısıyla bizi iktisaden çökertmek istiyorlar. İnşallah bu baskıya dayanacağız, sabredeceğiz ve sonunda kazanacağız. Çünkü biz haklıyız ve hakkımızın arkasında dik duruyoruz.”

Eşraftan Gelibolu Mürteza söz istedi. İşaret üzerine de:

“-Kasabanın önemli bir bölümü yakıldı,” dedi, “Şayak fabrikası da neredeyse kapandı, kapanacak. Orada çalışanlar dışarıda kaldı. Ticaret durdu; her şeyimizi kaybettik. Herkes korkar ve birbirine dert yanar ki, kalanlar da gidecek. Hiç bir yerden yardım yok. Söylenildiği gibi açlık kapımızda... Kış kıyamet günü, aç kalan var, açıkta duran var. Köyler daha vahim, daha beter... Kumandan efendi, Ankara’da yeni hükümet, bizler için bir yardım düşünür mü acaba?”

“-Düşünmesine düşünür de,” diye karşılık verdi Askeri Polis Müdürü Tevfik Bey, “yardımı ha deyince, gönderemezler. Ankara’nın derdi, bizim derdimizden büyük açıkçası. Yeri gelmişken sizi malumatlandırayım: Ankara, Anadolu’ya yayılmak isteyen Yunan kuvvetlerine karşı cepheler açmaya başladı. Eskişehir, Kütahya ve Bilecik vilayetlerinde yeni askerî hatlar kurulmakta. Yakındır; Anadolu’da millî kuvvetlerimiz palikaryalarla savaşa tutuşacaktır. Bunun hazırlıkları var... Günlerce taşımak için uğraştığımız silah ve cephane, işte o menzile gitmektedir. Türk’ün ateşle imtihanı başlamıştır beyler!”

Yüzbaşı Tevfik Bey’in anlattıkları oldukça uzundu fakat millet ve vatan için çok önemliydi. Dolayısıyla Karamürsel halkının, bunu bilmesi şarttı. Karamürsel Milli Taburu, ipten kurtulan eski asker kaçaklarından ve mahkûmlardan kurulmuştu fakat şimdilerde ortaya koyduğu hizmetleriyle kasabanın güneyinde harikalar yaratıyordu. Kısa zamanda, sür’ati ve kahramanlığıyla gözde bir birlik olup çıkmıştı. Komutanı Yüzbaşı Hüseyin Avni Bey’in değerli bir subay olduğu fikrinde hemen herkes birleşmekteydi. Bölge halkı da, birliği ve komutanını bağrına basıyor, onlarla iftihar ediyordu.

Yüzbaşı Tevfik Bey’in söylediklerine göre, yakında fiilen harbe girecek millî ordu, artık askerî otoriteyi köklü bir biçimde kuracaktı. İnönü’deki Batı Cephesi Komutanlığı, buna örnekti. Ankara’da Genelkurmay Başkanlığı, bu hususta start vermiş bulunuyordu. Çerkez Etemler ve Tevfikler ile Çerkes ve Abazalardan oluşan başına buyruk atlılar ve diğer milisler, millî orduyu meydana getiren askerî birliklere davet edileceklerdi. Tabii davete icabet edenlerden askerlik vasıflarına sahip olanlar birliklere katılacaklardı. Yunanlılarla işbirliği yapan bazı atlı ve silahlı gruplar, kesinlikle kışla kapılarından içeri alınmayacaklardı. Kolordu, tümen ve alay seviyelerinde teşekkül edilmekte olan birlikler düzenli olarak cephelere sürüleceklerdi. Geçiş döneminde görevlerini büyük bir başarıyla yerine getiren Kuvay-ı Milliye, artık nizami bir ordu bünyesinde, kaynaştırıcı bir güç ve ideal olarak yaşamaya devam edecekti.

Kocaeli Bölgesinde de hareketlenme yaşanmaktaydı. Albay Deli Halit Bey’in komutasında kurulmuş bulunan Kocaeli Tümen Komutanlığı, işte o yapılanmanın bir sonucu olarak doğmuştu. Merkezi İzmit olacak olan ve daha sonra 1. Mürettep Kolordusuna dönüşecek olan bu büyük birliğin görev alanı, Düzce’den Gemlik’e kadar uzanacak, bu alanlarda Yunanlıların 11. Tümeniyle boy ölçüşecek tek yetkili bir bölge askerî gücü olarak görevlerini yerine getirecekti.

Yapılanmasını hızlı bir biçimde sürdüren Kocaeli Tümen Komutanlığı, bölgenin askerî haritasını çıkarmakla işe başlamıştı. Albay Deli Halit Bey, Yunanlıların geniş alanlı bir harbe hazırlandıklarını Genelkurmay Başkanlığı'na iletmişti. Eskişehir, Kütahya ve Bilecik bölgelerini, Yunanlıların savaş alanı olarak seçtiğini, Kocaeli'deki birliklerin bir an önce hazır hale getirilerek buralardaki Yunan birliklerinin, batıdan sıkıştırılmaları lâzım geldiğini Ankara'ya ayrıca rapor etmişti. Ancak Batı Cephesi Komutanlığı'nın tespitleri aksi yöndeydi. Hem Kocaeli birliklerinin, organize çatışmaya daha hazır oldukları söylenemezdi. Kocaeli Tümen Komutanlığı, elini çabuk tutmak zorundaydı. Nitekim onlar da ellerini çabuk tutarak bölgede bulunan yerel milis güçlerini nizamî birliklere davet ettiler. O davetlerden biri de, karargâhı Karamürsel'de bulunan Gökbayrak Taburuna gelmişti. İzmit'te etkili bir süvari bölüğü olan Aziz Kaptan; aynı ildeki tümenin süvari birliğine geçmeyi reddedince Albay Halit Bey, onun res' en terhisini kararlaştırmış, askerî alanda hiç bir şekilde görev alamayacağını ilan etmişti.

Öte yandan Karamürsel'deki Gökbayrak Taburunun tümene intikaliyle 41. Alay Komutanlığına dönüştürülmesi teklifini, Tabur komutanı Yüzbaşı Cemal Bey soğuk karşılamıştı. O, Karamürsel Taburu gibi Gökbayrak'ın da, mevcut yapısıyla görevini sürdürmesinden yanaydı. Albay Halit Bey, Yüzbaşı Cemal Bey'e daha toleranslı davranıyordu. Ancak krizin devamı durumunda Halit Bey'in tepkisiz kalması beklenemezdi. O, tümenin çok kısa sürede etkili bir güç olarak ortaya çıkmasını istiyordu. Çok da ısrarlıydı bu konuda. Gökbayrak Taburunun ayrıca eski vukuatlı erler ve subaylarla ilgili raporlar tutturduğu haberleri de yayılmaya başlamıştı. Bunun üzerine, iş başa düştü diyen alt rütbeli subaylar, gerginliği azaltmanın yollarını aramaya koyulmuşlardı. Bölgedeki Türk Kuvvetleri arasında çıkabilecek çeşitli anlaşmazlıkların, Yunan propagandasına malzeme olmasından endişe edilmekteydi.

Mermi imalatında çocuklar da görev almışlardı

11. Yunan Tümeni ve onun alt birlikleri, Kocaeli Bölgesi güney yakasını terk edip Gemlik'e çekilmişlerdi. Türkleri sindirme operasyonlarının bir bölümü, asıl Yunan kuvvetlerinin Aydın üzerinden Eskişehir'e yayılmaları yüzünden durdurulmuştu. Aynı zamanda 11. Tümen, Yunan Kolordusunun yan güvenliği için Bursa taraflarına konuşlandırılacaktı. Yunanlıların ucu harbe dayalı taktik peşinde koştuklarına, kurmay subaylar emindiler. Bunu, artık çete reisleri de anlamışlardı. Yalnız İngilizlerin ısrarıyla İzmit Körfezi'ndeki deniz ablukasında bir gevşeme yoktu; abluka aynen sürüyordu. Çünkü burada İtilaf Devletlerinin çıkarları söz konusuydu.

İzmit Körfezi'ndeki düşman ablukasının bir an önce zayıflaması beklenmekteydi. İstanbul'da Muavenet Bahriye Grubunun yeni ele geçirdiği ama deniz ablukası sebebiyle Karamürsel'e gönderemediği 2 adet 7,5'luk Erhard Cebele topu başta olmak üzere, çok sayıda silah ve cephane, üsteğmen Nazmi Bey'in koruması altında, takalarda gizli tutuluyordu. Fırsat doğar doğmaz, üç taka dolusu silah ve malzeme Karamürsel'e ulaştırılacaktı. Bununla ilgili Askerî Polis Müdürlüğüne şifreli telgraf daha önce ulaşmıştı.

Yunus Haydar'ın Bağbaşı'ndaki evinde, herkes can kulağı ile ülkede ve bölgede hadiseleri çok yakından takip edip istihbarat çalışmaları yapan Yüzbaşı Tevfik Bey'i dinlemekteydi. Yüzbaşı Tevfik Bey, yerli Rum ve Ermenilerle ilgili son durumları da, aynı konuşmasında değerlendirdi.

Yunanlılar, 23 Ekim 1920'de Karamürsel'e yaptıkları saldırı sırasında, el altından bazı Rum ve Ermenilere silah ve cephane dağıtarak, onların çeteler kurmalarını önermişti. Bölgede Rum ve Ermeni çetelerinin hızla çoğalmasının tek nedeni sadece bu değildi. İngilizlerin Bahçecik bağlantılı kolonisinin, Türk toplumunu parçalamak amacıyla Ermenileri teşkilatlandığı bilinmekteydi. Azınlıkların, Türk çetelerine karşı kurdukları çetelerin hamuruna, İngilizlerin mayası çalınmıştı. Daha sonra Yunanlılar, bu örgütlenmeyi, yine azınlıklar üzerinden kendi çıkarları için kullanmaya çalıştılar. Bu sebeple katliamlar önce karşılıklı kin ve husumet hesaplaşmalarıyla başlatıldı, daha sonra asayiş askıya alındığından, bu uygulamalar, güçlü olanın galip geldiği şuursuz vahşet platformuna dönüştürüldü.

Bu gelişmelerden ve akıtılan kanlardan ders çıkarılarak, bilhassa savunmasız Türk halkının koruma altına alınmasına dikkat edilmesi önerilmekteydi. Öncelikle tehlike anında silahsız ve savunmasız aileler dağlara çıkmalıydılar. Aksi taktirde vahşeti durdurmak mümkün olmayacaktı. Şimdilerde sinmiş görünen ama her an yeniden canlanabilecek kanlı oluşumu sergilemesi beklenen Rum ve Ermeni çetelerine karşı uyanık olunması gerektiği, sürekli hatırlatılıyordu. Köylerde konuşlanmış bulunan Türk milislerinin, Rum ve Ermeni çetelerinin kasabada yapacakları gizli ve ani saldırılara doğrudan ve derhal müdahaleleri

olamayacaklarından herkesin, merkezî noktada uyanık durmaları konularında uyarılmaları gerekiyordu. Yani kasabada yaşayanların, güvenlik açısından hâlâ bıçak sırtında oldukları anlaşıyordu. Eşraf ve esnaflar, bu son uyarıları kasabada herkese ulaştıracaklarını Yüzbaşı Tevfık Bey'e ilettiler. Malûmat konusunda çok da iyi aydınlandıklarını belirterek Polis Müdürüne teşekkür ettiler. Sofadakilere kahve pişirilip dağıtıldı bu arada ama dağıtılan kahvenin, Yemen kahvesi değil, kavrulmuş nohut olduğu toplantı sonunda esprili bir dille ifade edilmişti.

Müdafa-I Hukuk Cemiyeti Başkanı Hafız Selahattin, Askerî Polis Müdürü Yüzbaşı Tevfık Bey'i heyecanla dinleyen misafirlerdendi. Gözlerini, hadiseleri anlatırken subayın üzerinden hiç ayırmıyordu. Bu arada yanında oturan Arapoğlu Hasan'ın kulağına da bir şeyler fısıldayıp durmuyor değildi. Yüzbaşının anlattıkları sona eripkahve molası verildiğinde, Hafız Selahattin söz aldı ve Tevfık Bey'e dönerek:

“-Sözlerinizin tamamından şunu anladım,” dedi, “Türk-Yunan savaşı artık kapıda... Ordumuz, düşmanı nizamî bir savaşa zorluyor. Çetelerin, milislerin artık görevleri bitiyor ya da bitiriliyor. Her şey düzenli ordunun kuralları içinde devam ediyor. Milis taburlarını, yeni kurulan birliklere çağırıyorlar. Bizim de çetelerimiz var. Tabii Ermeni ve Rumların da... Hepsi aktif, hepsi silahlı... Gene bizler tehdit altındayız. Üstelik karadaki tehdit yetmiyormuş gibi denizden de top mermileri yiyoruz zaman zaman. Acaba diyorum, Askeri Polis Müdürü sıfatıyla Kocaeli Tümen Komutanlığına başvursanız... Ve deseniz ki, Karamürsel Taburları birleştirilerek burada bir askerî birlik haline getirilse de, düşman bu şekilde göğüslense ve böylece sivil katliamın önüne geçilse; nasıl olur acaba? Bu mümkün mü?... Korkuyoruz ki, bir ikinci düşman saldırısı buraya sıçrarsa, bizi haritadan silerler. Milis ve çetelerimiz şu anki durumlarıyla Yunanlıların haklarından gelemmezler. Gelemezler; çünkü ellerinde ne doğru dürüst mavzer var, ne de yeterli sayıda mermi... Çetecilik oyunu gibi olmaya başladı bazı şeyler. Zaman zaman Yunanlıların, bizlerle dalga geçtiklerini sanıyorum.”

Hafız Selahattin'in, Karamürsel'in varlığını sürdürebilmesi konusundaki kaygılarını içeren sözleri, sofada yankı buldu. Aslında tüm Karamürsellilerin ortak dileğini yansıtıyordu söylenenler. Bıçağın artık kemiğe dayandığı zaten biliniyordu. Her türlü baskı ve ablukaya ve de katliamlara rağmen İzmit cenahından, bu kasabaya hiç bir yardımın intikal etmemesi dikkatlerden kaçmamıştı. Yalova Kuvay-ı Milliye Komutanı Hulusi Demir Bey'in, burayla irtibat halinde olması, kasaba halkının can güvenliğinin sağlandığı anlamına gelmiyordu. İşitilen haberlere göre de, İzmit Merkezi idarenin, Ankara'nın tam anlamıyla arkasında olduğu da tartışma konusuydu.

Bilinen bir şey vardı ki, İzmit'te gerek siyasi gerekse askerî otorite, zaaf içindeydi. Bu, Ankara'ya da müthiş sıkıntılar veriyordu. Çete Reisi İpsiz Recep'in, Kocaeli Taburu'na katılıp burayı disiplinli bir birlik haline getirmesi çok

beklendiyse de bu, gerçekleşmemiştir. Eski mahkûm erlerin yarattığı başıboşluk, hem bağlı bulundukları birliklerine, hem de çevreye büyük zararlar vermekteydi. Kocaeli ve Sakarya halkı, askerlikle pek alâkası olmayan çapaçulculardan yaka silkiyordu ve görünen bu askerî gücün, vatan ve millet faydalı kuvvet haline gelmemesi durumunda, Türkiye Büyük Millet Meclisine başvuracaklarını belirtiyorlardı. İşte İzmit bu durumdaydı. Sıkıntılar öyle bir noktaya ulaşmıştı ki, Kocaeli'nin güney yakası baştan aşağı yakılıp yıkılıyor, İzmit'teki Türk Kuvvetleri hiç bir şekilde bu yakaya yardımda bulunamıyordu. Sadece kendilerinin ayakta kalabilmeleri için mücadele veriyorlardı. Bu durum ise bölgede, İngilizlerin ve Yunanlıların işlerini son derece kolaylaştırmaktaydı. Çünkü buradaki Türk askeri gücü, milli birlik bağlamında, henüz organize olamamıştı; dağınıklık hala sürmekteydi.

Nitekim gelişmeler, İzmit ve çevresindeki mevcut Türk gücü ve varlığı aleyhinde cereyan etmeye başlayınca, bu mıntıkada yeni bir askerî yapılanmanın şart olduğuna karar verildi. Önce İzmit Tabur Kumandanı Sedat Bey, Albay Deli Halit Bey tarafından uyarıldı ve ona soruldu:

“İzmit'te neler oluyor? Niye asayiş sağlanamıyor? Taburu disiplinsizliğe iten sebepler nelerdir? İpsiz Recep'in Kocaeli'ndeki gücü ve konumu hakkında ne gibi bilgiler mevcuttur?”

Araştırmalar yapılmıştı fakat sonra anlaşılmıştı ki, Kocaeli ve çevresine, acilen ordu statüsünde bir birlik gerekiyordu. Bu da, Düzce, Hendek ve Geyve gibi etnik açıdan son derece hassas bölgeler için yeniden yapılanmayı kaçınılmaz bir noktaya getirmişti. Vehemen başlatılan bu yapılanma, Batı Cephesi Komutanlığından onay alınca, Genelkurmay Başkanlığı'nın emriyle İpsiz Recep'in elindeki zayıf ve disiplinsiz tabur güçlü bir tümene dönüştürülmüştü. Tümenin başına ise Kafkas Cephesinde başarılarıyla dikkat çekmiş bir komutan, sonra general olacak Albay Halit Bey atanmıştı.

Bu gelişmeler çerçevesinde son hali değerlendiren Yüzbaşı Tevfik Bey, Selahattin Bey'e dönerek:

“-Tespit ve tahlillerinize katılıyorum,” diye karşılık verdi. “Ve bu tespitleri, raporlarıma alacağım. İzmit'teki son askerî gelişme, Değirmendere ve Karamürsel güzergâhını Yunanlılara karşı daha zorlu kılacaktır. Ve sanıyorum ki Yunan da, İngiliz de, artık Kocaeli Bölgesinde uzun süre kalamayacaktır. Neden? Onu da söyleyeyim: İzmit'teki yeni tümenin askerî gücü ve etkisi, buradaki her düşman için baskı unsuru olacaktır. Dikkat edilirse, Gökbayrak Taburu, birliğin bünyesine çağırılıyor. Bence, İzmit'te güçlü bir tümen Değirmendere'ye de, Karamürsel'e de yeter. Sanıyorum Karamürsel Taburunun bağımsız takviye bir güç olarak, bu bölgede kullanılmasına devam edilir. Zira bu tabur, bölgede, kasabamızla İzmit ve Yenişehir'in bir eksen içinde tutulmasını sağlıyor. Yani askerî anlamda bütünleşme o birlikle başlamıştır diyebiliriz.”

“-Siz, raporunuzda böyle bir şey talep edecek misiniz?” diye sordu Selahattin Bey.

“-Sadece genel isteğin bu olduğundan bahsedeceğim,” diye cevap verdi Yüzbaşı, “Biliyorsunuz, böyle bir talep yetkimiz yok.”

Arapoğlu Hasan:

“-Yine de çeteler olmalı,” diye söze katıldı. “Yoksa Rum ve Ermenilerin fesadına dayanamayız. Neredeyse sayıları, nüfusumuza eşit... Ziraatta da bizden aşağı sayılmazlar. Onların, karşımızda muzaffer olmalarına izin veremeyiz. Yoksa sonumuz olur bu... Kıtır kıtır keserler bizi.”

Alaattin Kaptan:

“-Çetelerin kalkacağını kim söyledi ki,” diye sıkıntıyla söylendi. “İzmit’te birliklerin kurulması yeni bir şey de değil. Oranın hassasiyeti Düzce Geyve hattına yönlendirilmiş. Karamürsel ise Yalova-Gemlik hattında değerlendirmeye alınıyor. Bu da, Kuvay-ı Milliye eliyle sağlanmakta. Karamürsel Taburunun bu mıntıkada tutulması da bence, bundan...”

“-Artık stratejiler değişecek,” dedi Yüzbaşı Tevfik Bey, “Millî ordu bunun için kuruluyor işte. Tabii bu zaman ve güç meselesi... Sonra çetelerin ve Kuvay-ı Milliye milislerin şimdilik kaldırıldığı falan da yok. Ama her çetenin bir başına çeşitli kararlar alması, karmaşaya sebep oluyor. Buna bir son verilecek.”

“-Gökbayrak niye lağvediliyor?” diye sordu Çerkez Davut.

“-Bu soruyu cevaplayamam,” dedi Askerî Polis Müdürü.

“-Yabancı çetelerle olan mücadelemiz devam etmeli,” dedi Alaattin Kaptan, “Bu mücadelede Gökbayrak Taburu, her zaman oldu; bundan sonra da olacak...”

Çerkez Davut, Alaattin Kaptan’a döndü:

“-O zaman siz söyleyin: Gökbayrak Taburunda huzursuzluk niye? Ermeni ve Rumların iyice azıttıkları zamanda üstelik...”

Alaattin Kaptan:

“-Huzursuzluk, taburdan kaynaklanmıyor,” dedi, “Onun sebepleri başka olabilir.”

Uzun süredir konuşmaları sessizce dinleyen Cavit Bey, sonunda söze karıştı:

“-Askeriyede genel teşkilatlanma olur. Bu konuda hüküm vermek bize düşmez. Biz kasabamızın bu son durumuna çare arayalım. Merkezde ve köylerde pek çok şehit ailesi var. Sağlanan geçimlikler onlara ne kadar dayanır ki? Arkadaşlar, ben burada iki çareden söz etmek istiyorum: Birincisi, şayak fabrikasının depolarında mevcut olan kumaşlara, Kaymakamlık, zabıta el koysun ve ayrıca fabrikanın orduya sattığı kumaşların bedelinin, Kaymakamlığa ödenmesi istensin. Her ikisinin geliri de, buradaki aç insanlar için harcansın. Eğer bu imkân sağlanırsa, bölgemizin fakir fukarası en az iki sene aç ve açıkta kalmaz. İkinci çare de şu: Köylerdeki çete ve milislerin bir bölümünün kasaba merkezinde konuşlandırılması... Hiç olmazsa askeriye gelene kadar bu yapılmalı...”

“-Bu sefer köylerdeki insanlar, yerli işbirlikçilerin saldırılarına maruz kalır,” diye itirazda bulundu Çerkez Davut, “Güç dengesini kurmak şart...”

Danki Emin:

“-Şayak fabrikasının depolarının boş olduğunu müdür İhsan Bey söylemişti,” dedi. “Fabrika şu anda çalışır durumda değil. Gelen İngilizler olsun, Yunanlılar olsun; oradan ayrılmıyorlar ki. Bursa Valiliği adına daha önce kumaş verildiğini

duymuştuk. Fabrika, kumaşların parası için Ankara'ya başvurmuş fakat ödeme yapılmamış. Bunu duyduk... Galiba Bursa Valisi Hacim Bey, ödemeden mesulmüş. Ankara, Bursa Valiliğinden alın kumaş parasını diyormuş anlayacağınız.” Yunus Haydar:

“-Desenize, hem işler karışık, hem kafalar,” diye mırıldandı. “Fabrika şirketinin el değiştirebileceği bile söylenir oldu. Ve buradan da İstanbul'a gidecekmış. Elimiz ayağımızdı bizim o... Oldu mu şimdi? Kalması için kıcımızı kımıldatmamız lazım.”

Herkes Yunus Haydar'a hak verdi, sözlerine onayladılar ama fabrikanın geleceği için söyleyebilecekleri pek laf kalmıyordu ortada. Şirket İstanbul'daydı ve fabrika, stoklarının bir bölümünden beklediği geliri elde edememişti. İngilizlerin ve Yunanlıların nerdeyse karargâhı durumuna düşmekten, fabrika yönetiminin illallah dediği bilinmiyor değildi. Dolayısıyla fabrikanın ekonomik destek açısından kasaba halkına yardımcı olamayacağı görüşü ağırlık kazanır olmuştu. Burada Cavit Bey'in, çetelerin kasaba merkezinde konuşlandırılması teklifi, taraftar bulmadı. Toplantıdaki çoğunluğa göre, şimdiki durum aynen korunmalıydı. Neticede, Anadolu'da kollektif ve nizami savaşın yakın olduğu görüşü, toplantıya damgasını vurmuştu. Yüzbaşı Tevfik Bey'in İzmit'teki yeni askerî oluşumlarının bölgeye çok faydalar sağlayacağı şeklindeki ısrarlı görüşleri taraftar buldu, ancak bu kadar fedakârlığa rağmen hâlâ Karamürsel'in mağdur ve mahzun bırakıldığının altı bir kez daha çizildi. Askerî Polis Müdürü, -ki Kaymakamdan daha yetkili konumdaydı- kasaba halkının, sıkıntısını mutlaka Ankara'daki yetkililere iletmeliydi. Artık kimse, İstanbul'daki kukla hükümetten bir şey beklemiyordu.

Toplantı iki saat sürdü. Misafirler, hava kararırken Yunus Haydar'ın Bağbaşı'ndaki büyük evini terk ettiler. Kar dinmişti ama her taraf bembeyazdı. Hava, dona çalmaktaydı. İnsanların ayak sesleri uzun bir süre karda gıcırtya dönüştü. Üstü başı sağlam olanlar, soğuktan fazla etkilenmemişlerdi. Giyim kuşam yönünden çok şanslı olmayanlar da vardı tabii. Onlar da üşüyerek evlerine dönmek zorunda kalmışlardı.

Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanlığı yanında kasabanın Belediye Reisliğini de yürüten Hafız Selahattin Bey, Hamdi Bey Çiftliğine giden patika yoldan kuzeye dönerek zeytinliklere yöneldi. Kendisine, herkesten farklı bir güzergâh seçince, normal yoldan kasaba merkezine inenlerden ayrılmıştı. Nedenini soranlara cevap vermedi. Hava, iyice buz kesmeden menziline ulaşmak istediğinden, adımlarını hızlandırdı. Ancak etrafa kurşuni bir atmosfer yayan kar örtüsü, onun rahat adım atmasını engellemekteydi. Buna rağmen, genç ve dolgun bir vücuda sahip orta boylu bu kumral adam, dizlerinden aşağı sarkan paltosunun ağırlığına direndi, yapışkan kar ve onun donuk gıcırtyısıyla mücadele etti. Çevrede ağaç dalları, yedi kandilli süreyya yıldızı misali, donmuş karın ağırlığı ile aşağı

doğru sarkmışlardı ve bir kısmı kırılmış patlamış, muhtemelen bir kısmı da o gece dondan ve kardan bükülüp çatlayacaktı.

Hafız Selahattin Bey, Dalyan yolu üzerinde ve zeytin ağaçlarının sarmaladığı kevgir yapılı binanın kapısına yöneldi. O arada köpeklerin havlamaları duyuldu. Binanın kapısı açıldı, aralık kapıdan bir kişi dışarı baktı, sonra kapı çekildi ama çok geçmeden tekrar açıldı. Binaya yaklaşan kişi görülmüştü. Selahattin Bey, adımlarını yavaşlatmıştı fakat durmamıştı. Mescidi andıran bu duvarları sıvasız, çatısı devrilmiş bakımsız binaya yaklaştıkça, bağlı oldukları anlaşılan bekçi köpeklerinin yırtınırcasına havlamaları sürüyordu.

Kapıyı bir açıp bir kapatan görevli, sonunda bir misafirin binaya yaklaşmakta olduğunu anlamıştı. İçeriye seslendi. Gelip eline bir kandil tutuşturdular. Kar beyazı akşam kör, mat bir atmosfer solumaktaydı çevreye. Eşyalar, maddeler, varlıklar görülse de seçilemiyordu hemen. Bakışlar uzayınca sözler kamaşıyor, kurşun gibi ağırlaşıyordu. Kapıdaki cüppeli ve sarıklı görevli, gelenin kim olduğunu tanımaya fırsat bulamadan Hafızın selamıyla karşılaştı. Görevli, selamı alırken misafirini tanıdı. Şaşkındı.

“-Köpekleri sustur,” dedi Hafız Selahattin Bey, “Beynimin içini kemiriyorlar namussuzlar.” Görevli, bildik tanıdık bu adamın, beklenmedik zamanda zaviyeye gelmesine bir anlam verememişti. Çok üstünde de durmadı. Misafirin, bu saatte gelmesinin mutlaka bir nedeni olmalıydı. Ancak zaviyenin şeyhi Kutbettin Efendi, misafiri kabul edecek miydi? Onun onayı olmadan kapıdan içeri kimse giremezdi.

Görevli, telaşlı hareketlerle zaviyenin iki yanında bağlı bekçi köpeklerini susturmaya çalıştı. Bayağı da uğraştı.

“-Şeyh efendiye, geldiğimi söyleyin,” dedi Hafız Selahattin Bey. Kapıda beliren ikinci görevli geri çekildi ve kayboldu. Ortaya çıktığında, kapıdaki misafiri hemen içeri buyur etti.

Kandillerin aydınlattığı genişçe bir sahanlığa girdi Hafız Selahattin Bey. Görevlilerle selamlaştı. Onlar, misafire tazim ve saygı işaretleri gönderdiler. Düz sahanlık, binanın ortasındaki türbeye açılıyordu. Yapının her bölümü kandillerle aydınlatılmıştı. Türbe ortasındaki sanduka, neft yeşili, parlak ama çok kıymetli saten bir çuha ile örtülüydü. Üzerinde Arapça, ‘Her canlı, ölümü tadacaktır,’ ayet-i kerimesi yazılıydı. Ölümü hatırlatan ve yıllar boyu kıymet verilen sandukanın deruni ve uhrevi havası, buraya giren herkesi etkilediği gibi Selahattin Beyi de etkilemişti. Derhal ellerini açıp duaya geçti.

Görevli:

“-Buyurun misafir odasına,” dedi beklenmedik Tanrı misafirine, “Siz orada istirahat buyurun. Vakit yatsı namazıdır. Namaz sonrası şeyhimiz, sizi kabul buyuracaklardır.”

Hafız Selahattin Bey, ocağı gürül gürül yanan küçük bir odaya alındı. Yün minderlerin yer aldığı sedire çöktü. Çıtırdayarak yanan zeytin kütüklerinin yalazları, bu donuk ve hatta ürkütücü odayı aydınlatmaya yetiyordu. Selahattin Bey'in gözleri ocaktaydı ama akli buraya gelmesine sebep olan meseledeydi. Bir an önce şeyhle görüşmek istiyordu. Görevlilerden biri, o esnada bir sahan dolusu çorbayı küçük bir tepsi içinde kendisine uzattı. Yanında tahta bir kaşık, iki dilim çavdar ekmeği ve bir tas su vardı. Tekke olsun, zaviye olsun; buralarda ikram edilenler asla red olunamayacağından Selahattin Bey, dergâhın o meşhur darı çorbasını kabul etti.

Çok geçmeden dergâhın gerçek sahibi Şeyh Kutbettin Efendi, yarı hayal, yarı gerçek görüntüsüyle kapıda belirdi. Görevliler saygıyla eğilerek huzurdan ayrıldılar. Bunu yaparken içeriye ilâve kandil koymayı unutmamışlardı. Selahattin Bey, çorba elinde, karşıladı uzun boylu, kavak dalı gibi ince, dik ve narin şeyhi. Siyah cüppesi, yeşil sarığı ve de uzun, bir de dikkat çekici sakalıyla dikildi Selahattin Bey'in karşısına. Selam verdi; misafir de doğruldu ve her ikisi de aynı anda, kollarını açıp kucaklaştılar. İkisinin arasında çok önceden var olduğu anlaşılan samimi ortam, bu defa da kendiliğinden oluşuvermişti. Birbirlerine hâl ve hatır sordular. Şeyh, misafirine yakın oturdu.

“- Toplantıya gelmediniz Kutbettin Efendi,” diye ince bir siteme başvurdu Selahattin Bey. “Gözüm sizi aramadı desem, doğru olmaz.”

Şeyh Kutbettin Efendi son derece sakin görünüyordu. Selahattin Bey'in sözlerine sadece gülümsemekle yetindi.

Halvetilik Tarikatının Şems Koluna tabi bu herkesin sevip saygı duyduğu manevi şahsiyet, 1920 Nisanında, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne Kocaeli Milletvekili olarak Karamürsel'den seçilmiş, İngilizlerin kasabayı işgaline rastlayan o kargaşa dolu günlerde, mazbatasını alamadığından Ankara'ya gidememişti ancak bugün, bölgede büyük bir manevi prestiji olan Şems Dergâhındaki şeyh postunda oturmaya devam ediyordu. Sadece manevi ve uhrevi anlamda müritlerine ve dergâhına başvuranlara yardımlar yapmıyor, yetim ve öksüz çocukları da, dergâhın bünyesinde barındırıyor, karınlarını doyurup yetiştiriyor, kasaba halkının ihtiyaç duyduğu her türlü irşadı yerine getiriyordu. Denizciler, onun duasını almadan sezonu açmazlardı. Çeteler, onların reisleri, esnaflar, zerzevatçılar, ameleler, eşraf ve ümera, kasabada kim varsa, gerek icazetine, gerekse öğütlerine koşar gelirlirdi. Manevi lideriydi o bu kasabanın.

“-Dünya işidir konuştuklarınız,” dedi Şeyh, “Orada, benim söyleyeceklerim nazar-ı itibare alınmaz.”

“-Hâlâ inzivada olmayı seviyorsunuz. Görürüm ki, sağlığınız yerindedir maşallah.”

“-Evet, şükür Rab'bime. Böylesi, sünnetin gereğidir. Hafız Efendi, sizi buraya bu saatte getiren sebep nedir acaba?”

“-Cemiyetimiz adına gelen bir miktar silah ve cephane, şu anda kasabada gözetimimiz altında şeyh Hazretleri. Ama güvenlik açısından son derece sakıncalı bir yerde... Düşündük taşındık, bu emaneti, izninizle dergâhınıza nakletmeyi uygun gördük. Çünkü eminiz ki, Karamürsel’in ve ahalisinin yaşayabilmesi için, eli kolu silah tutan herkesin tetikte olması gerek. Cemiyetimizin müdafaa anlayışı da bu... Bundan sonraki işgalde, kasabada eli silah tutan herkesi kuşandırmak istiyoruz. Ancak bu silahları, o beklenen ana kadar muhafaza altında tutmamız lâzım gelir. Velhasıl, silahlarımızın düşmanın eline geçmemesi için ne gerekirse o yapılmalıdır.”

“-Yanlış anlamadıysam güvenliği yüksek olan dergâhımda, o silahların korunmasını istiyorsunuz. Sözlerinizden, düşman buralara sanki yeniden gelecekmiş gibi bir intiba edindim. Acaba yanlış mı anladım?”

“-Hayır. Böyle bir ihtimal var sadece. Biliyorsunuzdur belki, Karamürsel, Yunanlıların husumetini üzerine çeken bir bölge oldu. Korkumuz nedir biliyor musunuz? O saldırı belâlarından birine daha uğrarsak, kasabamızı kaybedebiliriz. Allah, bizleri, bundan korusun. Şayet, bundan böyle buraya düşman saldırısı vaki olmazsa, bizler bu silahları, doğrudan millî orduya teslim edeceğiz.”

“-Geliş sebebiniz bu mu?”

“-Evet.”

“-Fikrinizden başka haberdâr olanlar var mı?”

“-Cemiyetten üç arkadaş...”

“-Hangi Cemiyet?”

“-Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinden... Başka yerde konuyu açmadık. Zira fitne ve fesat her tarafta kol geziyor. İşbirlikçi ve ihbarcılardan korunmak için ketum olmamız lâzım. Sonra bazı çetelerin, silah için bizleri rahatsız etmeleri de muhtemel. Onların haberdâr olmamaları için uğraşıyoruz. Ama yerin kulağı var derler ya. Uzun süre silahları korumamız, güvenlik altında tutmamız gerçekten çok zor.” Şeyh, usulca oturduğu yerden kalktı. Kandile uzandı. Mekanik bir sesle:

“-Beni takip edin,” dedi.

İkisi birlikte odadan çıktılar. Türbenin bulunduğu sofayı geçtiler. Görevlilerden biri koşup geldi şeyhinin yanı başına. Kendisine ihtiyaç duyulacağını hissetmiş olmalıydı. Sofadan sonra gelen kapısı kapalı odanın önünde durdular. Görevli, hemen kapıya asıldı. Önlerine yine üç sanduka çıktı. Havanın soğukluğu yüzlerine vuruyordu. Şeyh, ölçülü tavırlarını hiç değiştirmeden işaretlerde bulunuyor, onun, işaretlerle ne dediğini iyi anlayan görevli, istenilenleri derhal yerine getiriyordu. Selahattin Bey, bu kurşuni ağır havadan tedirgindi ve tüyle-
rinin diken diken olduğunu hissetmekteydi.

Görevli, kurulu bir robot gibi şeyhinin işareti üzerine, sandukalardan ortadakinin başına gitti, eğildi, altındaki kilimleri ve serili çulları topladı; sandukayı, kapağından ters istikamete doğru itti. İtilen sandukanın altından, karanlık bir mağara ağzına benzeyen bir dehliz ortaya çıkıverdi. Hafız Selahattin Bey’in

gördüğü manzara, eski şatoların mahzenlerini andırıyordu. Görevli yana çekildi. Selahattin Bey'in şaşkın bakışları altında, şeyh yine hiç bir farklı davranış göstermeden bu dehlize yöneldi.

Elindeki kandilin saçtığı ışıklar, dehliz girişinde bir merdivenin olduğunu gösteriyordu.

Şeyh Kutbettin Efendi, hiç duraksamadan dehlizin merdivenlerine indi:

“-Beni takip edin,” dedi yeniden.

Zorlansa da dehlizden aşağı inmeyi başardı Selahattin Bey. Gizli bir mahzenin içindeydiler. Şeyh, kandili yavaşça etrafında çevirdi. Zayıf ışık huzmesi, mahzenin keskin karanlığıyla baş etmekten uzaktı. Ancak yakınlarında olan bazı sandıklar ve malzemeler göze çarpıyordu.

“-Silahların saklanması için mükemmel bir yer,” dedi Selahattin Bey.

“-Herhalde...”

“-Çıkabiliriz,” dedi şeyh ve mahzene indikleri merdivenden yukarı çıktılar. Görevli mürit, sözde sandukayı eski haline getirdi, çulunu ve kilimini yeniden yerine serdi. Bunu yaparken hiç bir farklı tepki vermemişti. Yaptığı diğer sıradan işler gibi davranmıştı.

Şeyh Kutbettin Efendi:

“-Özel malzemelerinizi bize getirmek istemenizin sebebi bu mahzen miydi acaba?”

“-Hayır, ilk defa görüyorum. Sizi tercih etmemin tek sebebi, kutsal mekânın, saldırılarda ve aramalarda muaf tutulmasıdır. Ancak böyle bir mahzenin olması benim için ayrı bir sürpriz olmuştur. Açıkçası bu gördüklerime hem çok şaşırdım, hem de çok sevindim.”

“-O halde, kasabamızın selâmeti için sizinle anlaşalım.”

“-Ben hazırım.”

“-Silahlarınızı ve mühimmatınızı, dergâhımıza odun taşıyan kağnılarla yapacaksınız. Nakliye, gizli ve örtülü yapılacak ve asla dışarıdan bilinmeyecek. Dergâhımız hakkında bu sebeple duyulacak bir şüphe, hem itibarımızı, hem de kutsî görevlerimizi zedeler.”

Selahattin Bey, tereddütsüz güvence verdi:

“-Sizi temin ederim ki, nakliye gizli ve örtülü yapılacaktır. Ve hariçten hiç kimse bunu bilmeyecektir. Vatan ve namus anlayışımız da, onu gerektirir.”

“-Dergâhımızdan görevlendireceğim Hamza Efendi, sizlere yardımcı olacaktır. Bilesiniz ki, teklifiniz cihat-ı server üzere kabul edilmiştir. Yine bilesiniz ki, bu iş emanettir ve sürelidir. Ve de Allah rızası için yapılacaktır.”

Şeyh Kutbettin Efendi ile Hafız Selahattin Bey, büyük sofaya geri döndüklerinde, rahleleri başında ezber yapan yedi sekiz yaş grubu çocuklarla karşılaştılar. Sayıları otuzu aşan bu çocuklara dergâhta eğitmenlik yapan müritler, onlara nezaret ediyorlardı. Genç Belediye Reisi, o çocuklardan bazılarını tanıdı. Onların, neden burada olduklarını anlamıştı. Yine de ilgisinden duymak istediği bazı şeyler vardı.

“- Hayırdır Şeyh Hazretleri,” diye döndü ona Selahattin Bey. Devamla, “Çocuk müritleriniz de mi var?”

Şeyh Kutbettin Efendi, yine o bildik sükûneti ve ağır aksanıyla karşılık verdi:

“- Onlar, bizim yetim misafirlerimiz.”

Hafız Selahattin Bey, düşman saldırılarında ailelerini kaybeden ve ortada kalan öksüz ve yetim çocukların, böyle zor bir zamanda, bir dergâhın çatısı altında korunmaya alınmasını takdirle karşılamıştı. O anda, Osmanlılar döneminde kurulmuş bulunan Karamürsel’deki Balibey İbn-i Ahmet Vakfı aklına geldi. “Keşke o canım vakıf, bugün de faaliyette olsaydı,” diye düşünmekten kendisini alamadı. İmarethanesi, medresesi ve aşeviyle bir zamanlar bölgenin en en faal vakfı olan o sosyal kurum, şimdilerde bacası tütmeyen viran evler gibi bakımsız ve sahipsizdi. Karabali’de bugüne kadar henüz kimsenin yeni bir ilgisine mazhar olamamıştı. Avlusu, eski mezarlıklar gibi selvi ve ıhlamur ağaçlarının gölgesi altında; yarı enkaz, eski yapılarını kucaklamış, kendisini terk etmeye hazırlanan tarihine, onun özüne, beni yok olmaya terk etmeyin dercesine sımsıkı sarılmıştı.

Hafız Selahattin Bey, kasabanın tarihinde iz bırakmış olan o önemli vakfın, bugün varlığını sürdürememesinde, kasabanın önde gelenleri olarak kendilerini de sorumlu tutmuyor değildi.

BÖLÜM 19

Birinci ve İkinci İnönü Savaşlarından sonra Karamürsel’de düşman bas-kılarının azaldığı gözlenmişti. Ancak İzmit Körfezi’ndeki Yunan deniz abluka-sının yumuşadığına dair izlere henüz rastlanmıyordu. Hatta denizde, bazı Yunan torpidolarının komutanlarının, canları sıkıldıkça körfezin güney yakalarına top mermileri yağdırdıkları, halk arasında anlatılıyordu.

Ticaret ölü olduğundan, kasabanın çarşısı yaman bir kış geçirmektedir. Boş raflarıyla yokluğu ve fukaralığı anlatan ahşap dükkânlar, dost esnafın güncel sohbetleri hatırına açık tutuluyordu. Tuhafiyeciler, müşterisini artık bu-lamadıkları kefenleri ve basmaları beklemekten ve ayrıca alış-verişi unutmuş olmaktan artık yakınmıyorlardı. Zira kaderlerine razı olmuşlardı. Sokak kasap-ları da, çengellerine yeni yüzülmüş, üzerinden buhar saçan taze etler asmaktan yoksundular.. Çünkü onların da ellerine ne o eski mallar, ne de bugün o eski alıcıları mevcut değildi. Çay bulunmuyordu; kahveciler, cami cemaatine ve müşterilerine ıhlamur, kekik ve nane çayları kaynatıp içiriyorlardı. Pekmez suyu gözdeydi, ezilmiş meyve şurupları, yoksulluğun en ağır devresini yaşayan kasaba halkının gözde içeceklerindendi. Onlara da, herkes ulaşamıyordu. Közde, külde pişen kestane ve yumru pancarlarla öğün savanlar, kendilerini mutlu sayıyorlardı. Hiçbir şey bulamadan gün geçiren fukaraların olduğu, kasaba kahvelerinde sık sık anlatılır olmuştu. ‘Nerede Hilâl-i Ahmer?’ diyenlerin sayısı gün geçtikçe artıyordu. Mavnalarla arada bir kasabaya getirilen ekmek yeterli değildi. Artık bıçak kemiğe dayanmamış,adeta saplanmıştı! Kasaba halkı gerçekten zor günler geçiriyordu.

Karamürsel’in dünyayla bağlantısını sağlayan denizciler de işsiz güçsüz-dü. Bazı tayfalar milislere katılmayı bile düşünmüşlerdi ama kışın dağda bayırda hayat sürmek, kayıkhanedekinden çok daha güç ve tehlikeliydi. Kalafatlar, deni-ze yeni yelkenliler, takalar inşaa edip salmaya çok meraklıydılar ancak kereste dışında malzeme temin etmek hemen hemen imkânsızdı. Bölgede yaygın olan bu gözde sektör de artık, işsizler ordusuyla birlikte anılır olmuştu. Yağhaneler, dönemini tamamlamış ve kapanmışlardı. Kalamata ve Samanlı zeytin üretimi de, bu yıl beklenen miktarın çok altındaydı. Bir kısım zeytin üretimi ise kasabadaki Rumlar tarafından gerçekleştirilmekteydi. Zaten bölgede herkes zeytin ve onun yağına göre geçim plânlarını önceden yapmıştı; çünkü bu bölgede vazgeçilme-yecek yegâne üründü zeytin. Son yıllarda ipek böcekçiliğine ara verilmişti.

Herkesin bildiği ama yanına yaklaşmak istemediği bir gerçek daha vardı: Çevrede varlıklarını sürdüren yüzlerce kişilik çetelerin erzakları, kasabadan sağ-lanmaktaydı. Zira güçlerini aştığından köylerin bilhassa kış aylarında, çetelerin erzak ihtiyaçlarına sıcak bakmadıkları biliniyordu. Kasabanın eşrafı ve esnafı da, milislerin iaşelerini temin etmekte zorlanır olmuştu; ancak böyle kritik bir zamanda dağda, bayırda, iç ve dış düşmana karşı konuşlanmış bulunan çeteleri erzaksız bırakmak ise mümkün değildi. Bu görev, daha ziyade kasabanın varlıklı

kesimi tarafından yürütölmekteydi. Karamürsel ve çevresinde yoğun bir kış, ağır bir yoksulluk yaşanırken vatan sathında askerî gelişmeler de hızla sürüyordu. İtilaf Devletlerinin, Türkleri, Yunanlıların ve İngilizlerin istedikleri tarzda bir barışa zorlamak için düzenledikleri Londra Konferansı'ndan bir sonuç çıkarması üzerine, Anadolu'da bulunan Yunan birlikleri, bütün cephelerde aynı anda harekete geçmişti. Daha doğrusu Londra öyle uygun görmüştü. Aynı hareketlilik Kocaeli Bölgesindeki 11. Yunan Tümeninde de yaşanmıştı. Bu Tümen, Bursa'da konuşlanmış olup genel taarruza hazırlanan 3. Yunan Kolordusu'na katkı sağlamak amacıyla, o kolorduyu olumsuz etkileyebilecek çevredeki Türk kuvvetlerini dağıtma görevini üstlenmişti. Bunu yaparken de, aldığı talimat gereği, Türk insan gücünü ve ekonomik varlıklarını yok etme gibi tahrip edici bir işlevi de yerine getirecekti.

Yunan cephelerinde bu hazırlıklar sürerken Kocaeli Tümen Komutanlığı, asıl savaşın beklendiği Sakarya ve çevresine odaklanmış, bu sebeple kuvvetlerinin büyük bir bölümünü Geyve'ye kaydırmıştı. Kocaeli'nin Servetiye, Değirmendere ve Karamürsel mıntıklarında önem arz edecek bir harp ihtimali, Kocaeli Tümen Komutanlığınca görölmemekteydi. Fakat düşmanın, sivillere ve ekonomik varlıklara yönelik taciz ve tahripleri çok iyi bilindiğinden, buna karşı alınacak tedbirlerden de vazgeçecek değildi. Bundan dolayı 'Örtme ve sürükleme' diye tabir edilen, manevra yetenekleri ve vurucu güçleri üstün, süvarilerle de destekli küçük birlikler, her an göreve hazır tutulacaklardı.

Bu arada Gökbayrak Taburu dağıtılarak Eskişehir'deki birliklere gönderilmiş, Karamürsel Milli Taburundan iki önemli bölük de Geyve'de vazifelendirilmişti. Bu hazırlıklar sürerken, Türkiye Büyük Meclisi'nde Balıkesir milletvekilliği görevini sürdüren Albay Kazım Bey, Kocaeli'de kurulmasına karar verilen Mürettep Kolordu Komutanlığına atanmış ve Kazım Bey, emri alır almaz Meclis'ten ayrılarak Düzce'ye hareket etmişti. Kocaeli Tümen Komutanlığı ile karargâhı Mekece'de bulunan 7. Tümen Komutanlığı da, aynı zamanda yayımlanan bir emirle Mürettep Kolorduya resmen bağlanmışlardı.

Bu çok önemli gelişmeler, artık kurumsallaşmaya başlayan Millî Türk Ordusunun, günlerdir cephelerde savaş tatbikatlarını sürdüren Yunan birlikleriyle hesaplaşmaya hazırlandığını gösteriyordu. Hazırlıklar böylece günlerce sürdü. Bu aşamada mahalli çatışmalar yine çıkıyordu fakat bu, genelde Türk, Rum ve Ermeni çetelerinin çatışmaları şeklinde gerçekleşmekteydi. Zaman zaman körfezdeki Yunan torpidoları, top atışlarıyla kendilerinin hâlâ İzmit'te olduklarını hatırlatma gereğini duyuyorlardı. Sağladıkları bu destekle el altından Rum ve Ermeni çetelerini, Türkler üzerine kışkırtmaya devam etmekteydiler. Hatta öylesine ileri gittikleri anlar oldu ki, bölgedeki Rumları ve Ermenileri, kendi birliklerine nizami olarak kaydetmeye kalktılar. Birkaç noktada bu işlemi dahi gerçekleştirdiler. Fakat Ermeniler, Yunanlıların bu girişimlerini red ederek dur-

durmuşlardı. Bu arada Yunanlıların sivil Türk halkına karşı sinsî propaganda ve provokasyonları sürüyordu. Fısıltı gazetesi denilen söylentileri kullanarak, buna çok önem veren yerli halkı tedirgin etmekteydiler. İnönü Savaşında, Türklerin hezimete uğradıkları şeklinde söylentiler çıkarmışlar, bu söylentileri fitillemekle kalmamışlar, Türklerin, İtilaf Devletlerine resmen teslim olacaklarına dair anlaşma imzalayacakları haberlerini, uçaklardan attıkları Türkçe bildirilerle bölgelere yaymışlardı. Psikolojik savaşın da etkili bir güç olduğu noktasında birliklerde ortak kanı oluşmuştu ama henüz yeni kurulan Türk Ordusu karşısında, psikolojik savaşa muhatap olacak kitle yoktu. Her türlü akıma ve saldırıya açık olanlar Türklerdi; onların mağduriyetleri ve acıları katlanarak sürmekteydi... Zaman, akıllı ve sağduyulu olmayı gerektiriyordu. Psikolojik savaş bombardımanına karşı en büyük kalkandı sağduyulu ve sabırlı olmak.

Fuat Ferit Bey, gerek Yunanistan'da, gerekse Anadolu'da önemli hizmetler görmüş eski bir subaydı. Onun mücadelesi, Kurtuluş Savaşı'nda Karamürsel'de kesişmişti

Karapınar Köyü Baboviç sırtlarında kurulu Emin Bey Çiftliğine, bir yaz gecesi, geç saatlerde bir atlı ulaşmıştı. O anda bekçi köpeklerinin havlamaları üzerine, kâhyanın adamlarından biri, tüfek elinde çiftliğin dış avlusuna yöneldi. Kapıyı açmadan kimin geldiğini öğrenmek için dışarı seslendi. Dışarıdaki ses, "Fuat," diye karşılık verdi, "Ben Enver Bey'in biraderiyim. Fuat Ferit! Kapıyı açın!" Adam, kâhyadan, 'açın' emri almadan kapıya bile yanaşmadı. Çünkü Fuat Ferit diye birini hiç duymamıştı ve onu tanımıyordu. Sonra etraf eşkiyadan geçilmiyordu ve zaman zaman saldırılarla karşılaşılıyordu. Bölgede bulunan Yunan birliklerinin tacizi ya da saldırısı her an buraya yönelebilirdi. Kuvay-ı Milliye'nin

Kocaeli Güney Yakası Sorumlusu Demir Bey'in burayla irtibatı vardı. Düşmanı çoktu; bilhassa Yunanlılar, her yerde onu arıyordu. Onun burada olabileceği düşüncesiyle tuzak saldırılar her zaman gerçekleştirilebilirdi. Çiftlik çalışanları ve muhafızları bu konularda sürekli ikaz ediliyor, dikkatli olmaya zorlanıyorlardı. O nedenledir ki, çiftlik çalışanları ince eleyip sık dokumak zorundaydılar.

Fuat, atının üzerinde bir müddet bekletildikten sonra içeriye alındı. Güvenlik gerekçesi Fuat'a, kâhya Cambaz Ömer tarafından anlatıldı. Sonra çiftliğin sahibi Enver Bey uyandırıldı. İki kardeş hasretle kucaklaştılar. Diğer kardeşler Emin ve Hikmet Beyleri sordu Fuat Bey. Onların İstanbul'da olduklarını öğrendi. Gelen adam, çok yorgun olduğundan hemen istirahatata çekildi.

Ertesi sabah Fuat ve Enver biraderler, çardağın altında tekrar bir araya geldiler. Fuat, ince uzun boyluydu ve keskin bakışlara sahipti. Aktif bir subayın bütün fiziksel özelliklerini taşıyordu. Ama artık subay değildi; görevden alınmıştı. Üzerinde, üniformaya benzeyen kaban ve başında siyah bir fesi vardı. Çizmeleri de, komitacılığı döneminde dağlarda giydiği, manda derisi bir çeşit gonçlu botlardı. Birbirine yakın kalın kaşlarının çevrelediği üçgen ve kemikli yüzünde hep hüznün olurdu; bu sabah da öyleydi... Ağabeyi Enver Bey ise daha yaşlı ve göbekliydi. Üzerindeki sade, rahat elbisesi, kırsal yaşamı simgelemekteydi. Enver Bey, silme bıyıklarının babacanlaştırdığı yüzünü, kardeşinden hiç ayırmıyordu. Başındaki başlık fes değil, ona benzeyen bir kalpaktı ve bu bölgede çokça giyilen türdendi.

“-Nasıl, hangi rüzgâr attı seni buraya?” diye merakla biraderine sordu Enver Bey. Onu uzun süredir görmemişti. Ziyaret, sürpriz olmuştu onun için.

“-Hâlâ Yunanistan'da olduğumu mu sanıyordun?” diye gülümsedi Fuat Bey. Gerindi, tatlı tatlı esnedi. “Ne zamandır böylesine güzel ve rahat uyumamıştım. Ağabey, Hikmet, Emin neler yapıyorlar?”

“-İstanbul'dalar. Birkaç gün daha orada kalırlar. Bir mavna koyun götürdüler satmak üzere.”

“-Sıkıntınız var mı?”

“-Kimin yok ki Fuat! İyi ki gece geldin.”

“-Neden böyle diyorsun ağabey?”

Enver Bey, yavaşmalardan birine kahvaltayı hazırlamasını istedi. Sonra, kardeşine dönüp, bıraktığı yerden sözlerine devam etti:

“-Karamürsel'in başı dertte... Tabii bizim de... Kuvay-ı Milliye'nin burada kumandanı Demir Bey... Bizim çeteler hariç, herkes bu adamı arıyor; şimdi de Yunanlılar peşinde... Güya her türlü melânetin başı bu adammış! İşlerine gelmiyor. Bu adamı korumalıyız. Sonra Karamürsel Taburu var; yanı başımızda sayılır... İyi işler beceriyorlar. Daha pek çok çete var. Bazıları çok avara; bir halt ettikleri yok; el altından zarar verdikleri de oluyor. Lakin çoğu, bu memleket için mücadele ettiklerine inanıyor. Faydaları çok, Fuat... Yunanlıları hiç rahat

tutmuyorlar... O iyi... Böyle olunca da gâvurlar hınçlarını, silahı, cephanesi olmayan biçare ve savunmasız insanlardan çıkarıyor. Halkımızdan kırılanlar var, yakılan yıkılan pek çok ev de oldu. Herkesin ciğeri yanıyor anlayacağın. Yüzlerce, binlerce insan göçmen kuşlar gibi dağlarda tüneyip dururlar.”

“-Neden o?”

“-Yunan gelip gelip evleri basıyor, keyfe keder insanlarımızı vuruyor, kırıyor, tutuklayıp öldürüyor. Garibim ahali ne yapsın? Esarete mi boyun eğsin?.. Pis bir serseri kurşunu, kimse beynine yemek istemez değil mi ama?.. Silahsız halk, kendini savunamayınca kaçacak yer arıyor. Fakat silahlı yiğitlerimiz, asla kendini dağlara vermiyor, kaçıp koyuvermiyor; dişe diş, düşmanla mücadeleyi yeğliyor... Böyle kıyasıya mücadele, İngilizleri de Yunanlıları da âdeta çıldırtıyor. Ve bütün yerel güçler Karamürsel’e odaklanıyor. Silah ve cephane nakli de fevkalade güzel yürütülüyor. Ankara’da, Yunanla savaşmaya hazırlanan millî ordumuza, iyi silah ve cephane naklediliyor. Karamürselli denizciler ve yine aynı kasabanın halkı kahramanlıklar yaratıyor. Maşallahları var hepsinin.”

O arada yanaşma, bir siniyle çardağın altındaki küçük tahta masaya yanaştı. Kahvaltı sinisini bu masanın üzerine yerleştirdi ve çekildi, bayağı bir uzaklaştı oradan ve sonra emre amade bir şekilde durdu. Sinide iki tas buğday çorbası ile bir sahan üzüm pekmezi mevcuttu. Bir de yuvarlak, taze somun tepsinin tam ortasında duruyordu. Tahta kaşıklarına uzanıp çorbalarını içmeye koyuldular.

“-Bravo Karamürsellilere!” diye takdirlerini dile getirdi Fuat Bey. “Güzel şeyler duyuyorum. Gerçi halka pahalıya patlayan olayların olduğunu da kaydetmek gerek. N’aparsın; bir bedel ödeniyor işte. Oh, çorba harikulade olmuş. Uzun süredir sıcak çorbaya hasretim desem, mübalağa etmiş olmam. Ziyade olsun.”

Enver Bey:

“-Biliyor musun Fuat, Karamürsellilerin becerisi için İstanbul’da şöyle bir parola oluşmuş: ‘Karşı Yakanın Beyleri!’ Gerçekten öyle... Olağanüstü çabaları ancak beyler becerebilir, böylesine akıl dolu çalışmalar sayesinde ki, Anadolu’nun askeri, artık silahsız kalmayacak. Yunan karşısında ezik durmayacak benim Mehmetçiğim!” Elleri titredi Enver Bey’in heyecandan ve kaşığındaki çorba üzerine döküldü.

“-Çok heyecanlandın ağabey. Biraz ara ver istersen.”

“-Veremem Fuat. İnebolu ve Karamürsel’i dünya unutsa bile Mehmetçik unutmayacak, Bahriye unutmayacak, Genelkurmay ise asla ve asla unutmayacak ve hatta unutamayacak!” Enver Bey’in gözleri, oluk akıtan yağmur taneleri gibi iri yaşlarla doldu. Kardeşi, ağabeyinin omzuna şefkatle yumuşak fiskeler indirdi. “Hele çorbamızı bitirelim. Anlatmaya, kaldığın yerden devam edersin.”

Çorbalarını içtiler, güç ve kuvvet versin diye üzerine pekmez de kaşıkladılar.

“-Çiftliğin durumu nasıl diyecektim?” diye söze girdi Fuat Bey yeniden.

“-Zaman zaman taciz ediliyoruz tabii,” dedi Enver Bey, “Lakin biz bunlara alıştık artık.Çünkü zaman barış zamanı değil. Kendi asayişimizi ve savunmamızı yü-

rütebiliyoruz hamdolsun. Kuvay-ı Milliye'nin çalışmalarına desteğimiz oluyor. Demir Bey ve Cemal Bey'le istişarelerimiz sürüyor. Kasabayla da irtibatımız her zaman olduğu gibi devam ediyor. Orada hemşerilerimiz zor durumda. Her şeye rağmen İstanbul'dan kaçırılan silah ve cephanenin Mudanya, İznik ve Mekece üzerinden Bilecik'e intikalini aksatmadan sağlıyorlar. Kadınıyla, kızanıyla bu işin içindeler. Kemal'in askerleri diyorlar, başka bir şey demiyorlar... Allah, yardımcımız olsun!"

İki kardeş birlikte amin dediler. Enver Bey, karşı soru sordu bu kez:

"-Hep buradan bahsettik Fuat. Bildiklerimi anlatmaya çalıştım. Artık söz söyleme sırası sende. Neler yapıyorsun? Hâlâ nerede olduğunu bilmiyorum."

"-Balkanlar'dan döndüm ağam," dedi muhacir aksanıyla Fuat Bey, "Bir müddet İstanbul'daydım. Geçenlerde dönecektim Karamürsel'e. Galata'da Yarımcalı Kasım Kaptan'a rastladım. Hersek Burnu'nda bütün deniz araçları tek tek aranıyor, dedi bana. Bayağı irkildim. O işi, İngilizlerin yaptığını daha sonra öğrendim. İngilizlerle bir problemim olmaz diye düşünürken Eminönü'ne uğramamı istediler. Ben de Eminönü'ne geçtim. İşin içinde Yunanlıların da olduğunu orada öğrendim. Yalova hattından gitmemi tavsiye ettiler. Ben de öyle yaptım. Hiçbir sıkıntı olmadı. Tabii kara ulaşımı dışında..."

"-Atı nereden temin ettin?"

"-Karamürsel'de, Derviş'in hanından verdiler. Kasabaya gelmem öyle çok kolay olmadı. Altunizade'lerin at arabalarından birine attım kendimi. Özel görevliyim dedim; seslerini çıkarmadılar."

"-Her zamanki gibi işini bir çırpıda aşırдын yine."

Birlikte neşe içinde güldüler. Fuat Bey'in yüzü sonra birden ciddileşti. Önemli bir şeyler söylemeye hazırlandığını sezdirircesine yüz hatları gerilmişti:

"-Buradan Ankara'ya gideceğim," dedi. "Biliyorsun ağabey; mağduriyetim var. Genelkurmay Başkanlığı, bu mağduriyetimi çözecek zannederim. Cafer Tayyar Paşa ile anlaşmazlığa düşünce istifa ettim ordudan. Böylece Balkanlar'daki görevim de sona ermiş oldu."

"- Ordudan ayrıldın demek."

"-Ayrılmak zorundaydım. Fakat geçenlerde bir telgraf aldım. Sanıyorum, Genelkurmay Başkan Vekili Fevzi Paşa'nın isteği üzerine, bana karargâhtan bir telgraf çekilmiş. Beni Ankara'ya davet eden bir telgraftı bu. Özel bir vazifeyi ima eden bir cümle de geçiyor telgrafta."

"-Haydi hayırlısı..."

"-Henüz kesin bir karar alınmış değil ama durum onu gösteriyor."

"-Ne zaman yola çıkıyorsun?"

"-İki gün dinlenip yola çıkacağım. Hangi yolu kullanmamı tavsiye edersin?"

"-İznik-Kaynarca üzerinden Adapazarı'na; oradan Düzce, Bolu ve Ankara'ya... Üç günlük yol... Ama sen özel görev der, hususi faytonlarla ve de trenle iki günde paşalar gibi ulaşırsın Ankara'ya."

Yine birlikte güldüler. Sofradan da birlikte kalktılar. Yürümeye karar vermişler-

di. Önlerinde upuzun patika yolu olan ormanlık bir alan mevcuttu. Siyah kabuklu, çitilli meşe ağaçlarının sıralandığı orman yolunda, ağır adımlarla ilerlediler. Hava çok güzeldi. Denizden gelen hoş poyrazın esintisi, sıcağın nemini kırmaktaydı.

“-Pekâlâ,” dedi Enver Bey. Elinde küçük bir kamçı vardı. O kamçı, saten cepkeninin sağ tarafında sürekli asılı dururdu. Yürürken, dinlenirken, nutuk atarken o salt meşinden yapılmış mini kamçıyı zevkle sallar ve bundan da sonsuz bir zevk alırdı. Sözlerine devamla, “Biz yine Ankara’ya dönelim birader. Orada ne yapmayı düşünüyorsun?”

“-Fevzi Paşa’yı çok sever ve saygı duyarım,” diye mırıldandı Fuat Bey, “Onu, asla kıramam. Bir görev verileceğini umuyorum.”

“-Yani bir görev verilirse kabul mü edeceksin?”

“-Vatanım için yok diyemem.”

“-Ama sen bir asker değilsin artık. İstifa etmişsin. Genelkurmay, askerlikle ilişkisi kesilen birine görev verir mi?”

“-Bu konu, düz mantıkla ele alınacak bir konu olmayabilir ağa. Bu mevzuyu kapatalım istersen.”

“-Sen bilirsin biraderim. Doğrudur; düşünemediklerimiz vardır mutlaka.”

“-Büyük ihtimalle öyle... Ağam, orman çok nefis...” Etrafına saadet dolu bakışlar fırlattı Fuat Bey. “Güzel bir çiftlik... Ormanı bol, havası temiz ve berrak. Buradan görünmüyor ama sanırım İzmit Körfezi; sağımızda, aşağıda kalıyor...”

“-Evet,” diye cevapladı Enver Bey. “Biz daha yüksekteyiz ve ormanlar önümüzü kesiyor; o yüzden de denizi göremiyoruz...”

“-Karşı kıyılar,” diye bir şeyleri hatırlamak istercesine yuvarladı sözlerini Fuat Bey bu defa. “Hereke, Yarımca... İleride Gebze... Bu yakada da Hersek, Tavşanlı falan... Değirmendere de var tabii...”

Fuat Bey, yürüdükçe ormanın derinleştiğini, içeriye daha az güneş ışınlarının girmekte olduğunu fark etti. İçinde coşan zevki ve hayranlığı açıkçası çok fazla dile getirmek istememişti. Geriye dönmeyi uygun gördüğünü biraderine aktardı. Geri döndüler. Yangın yememiş buğday ve arpa tarlaları, yeşil ormanların ötesinde, sararmaya dönmüş yüzleriyle göze çarpıyorlardı. Köpeklerin havladıklarını, koyunların melediklerini duydular.

Fuat Bey, evin dış avlusuna ulaştıklarında yeniden sordu:

“-Ekip biçme yapabiliyor musunuz?”

“-Evet, lakin pek zevkini alamıyoruz,” diye cevap verdi Enver Bey. “İnsanlarımız öylesine huzursuz ve tedirgin ki, hiçbir şeyin tadına varılamıyor.”

Eve geldiklerinde, Fuat Bey odasına çekilmek istediğini söyledi ve ağabeyi onu yalnız bırakıp işine döndü. Fuat Bey, odasında dinlendiği saatlerde Ankara seyahati ile ilgili hareket plânını da yaptı: İznik, Bilecik üzerinden Ankara’ya ulaşacaktı. Kasabadan kiraladığı atı geri gönderdi ve çiftlikten uzun soluklu bir atın hazırlanmasını istedi. Çiftlikte kaldığı ikinci günün sabahı erkenden yola çıktı. Ankara yolculuğu toplam üç gün sürecekti.

Fuat Bey, son derece zorlu geçen yorucu bir yolculuktan sonra Ankara'ya ulaşmıştı. İlk defa geldiği başkentin tozlu topraklı sokakları, eski ve bakımsız binaları şaşırtmıştı onu. Oysa o, yeni başkenti, mütevazı olmakla birlikte, dış dokunur, küçük ve şirin bir Anadolu şehri olarak hayal etmişti. Oysa öyle olmadığını, Keçiören'de Genelkurmay Başkanlığı olarak kullanılan Ziraat Okulu binasını faytonla ararken anlamıştı. Böylece İstanbul bir şehir olarak gözünde daha da büyümüşü. "Ankaralıların işleri gerçekten zor," diye aklından geçirdi. İmkansızlıklarla tıpkı bir harple boğuşur gibi boğuşmanın zorluğunu yaşayanları da, yokluklara göğüs gerenleri de takdir etmedi değil. Fuat Bey'in gözünde Ankara, bu yönüyle örnek ve sıra dışı bir şehir unvanını da hak ediyordu.

Eski komitacı, elinde telgrafla Genelkurmay Başkanlığı binasında, uzunca bir süre muhatap aradı. Çok da yorgundu ve üstü başı toz toprak içindeydi. Buraya gelmeden önce, yıkanabilecek yer aradıysa da öyle bir yeri bir türlü bulamamıştı. Birkaç dolu handan başka ne bir otel, ne de bir pansiyon vardı bu şehirde. Fuat Bey, çaresiz mevcut haliyle karargâha varmıştı. Genelkurmay'ın upuzun iki katı da çok kalabalıktı. Odalarda yoğun bir çalışma trafiği mevcuttu. Değişik rütbeli yüzlerce subay, odalar arasında ve koridorlarda koşuşturup duruyorlardı. Nitekim Genelkurmay'ın, çağrı üzerine kapısına dikilen misafirine vakit ayırabilecek subayı uzun süre bulunamamıştı.

Sonunda dayanamadı Fuat Bey, bir subayı koridorun sonunda, merdivenlerden inerken yakaladı; önünü kesmek zorunda kalmıştı onun. Subay, karşısındakinin sivil olduğunu görünce, cephedeki oğlunu soran bir baba olabileceğini sandı ve:

"-Er'at sevkıyat bölümü aşağıda, oraya inin," dedi.

"-Er'atla ilgili değil," dedi Fuat Bey. Telgrafı ona uzattı. "Çok önemli, lütfen okuyun!"

Subay durdu ve uzatılan telgrafı okuduktan sonra, başını kaldırdı ve dikkatle Fuat Bey'e baktı:

"-Siz, subay mısınız?" diye sordu. Evet anlamında başını salladı Fuat Bey. "Lütfen nereye gideceğimi söyler misiniz?" diye ricada bulundu hiç beklemeden.

"-Bu koridorun sonunda; solda, istihbarat şubesi var..."

"-Kiminle görüşmem gerekiyor."

"-Telgrafta imzası olan Binbaşı Samet Bey'le..."

Teşekkür etti Fuat Bey ve derhal istihbarat şubesine ulaştı. Telgrafta imzası bulunan Binbaşı Samet Bey'i görmesi, işlerini şüphesiz kolaylaştıracaktı. Nitekim öyle oldu. İstihbarat şubesi de diğer birimler gibi son derece yoğundu. Zira Anadolu topraklarında müthiş çatışmalar oluyor, diğer yandan da cephelere asker sevkıyat tüm hızıyla devam ediyordu. Harple ilgili her türlü faaliyet ve çalışmalar da buradan yürütülüyordu. Fuat Bey, Binbaşı Samet Bey'e güç de olsa ulaştı. Özel görevi nedeniyle Binbaşı Samet Bey ziyaretçi kabul etmiyordu. Eski subay, Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa'nın adını verince kapalı kapılar

hızla açıldı ve bu yorgun misafir içeri alındı. Fuat Bey, durumu hakkında kısaca bir bilgi verdi ve berbat kılığından dolayı özür diledi. Telgrafı, binbaşıya uzattı. Binbaşı Samet Bey, telgrafı okuduktan sonra, masanın karşısındaki tek tahta sandalyeyi gösterdi Fuat Bey'e:

“-Telgrafı çeken benim,” dedi Binbaşı. Masasının orta çekmecesini açıp, oradan çıkardığı kabı yıpranmış dosyaya bir göz attı. Zor duyulan bir sesle:

“-Yunanistan'dan ne zaman döndünüz?” diye sordu.

Fuat Bey, kendisi hakkında her şeyi bildiğine o an inandığı istihbarat subayına: “-Bir ayı buldu,” diye karşılık verdi. “Mağduriyetim söz konusu. Sanıyorum, malûmatınız var. Sayın Fevzi Paşamızın...”

Fuat Bey'in sözünü kesti birden Binbaşı Samet Bey:

“-Genelkurmay Başkanımızın yazılı talimatları önümde... Fuat Ferit Bey, mağduriyetiniz giderilecek ve bir yıllık maaşınızın tutarı, tarafınıza ödenecek. Ayrıca size, verilecek özel görev için tahsis edilen bir paradan bahsetmek istiyorum: Çok büyük bir para bu... Taşınması da zor... Tam beş bin lira!.. Bu parayı, nerede ve nasıl, hangi onayla kullanabileceğiniz öncelikle tarafımdan size bildirilecek.”

Fuat Bey, karşısındaki son derece ciddi ve işini bilen subayı dikkatle izliyordu. Binbaşı Samet Bey, yaklaşık 20 dakika öncesine kadar hiç dikkate alınmayan bu eski Rumelili subaya önemli bilgiler aktardı. Talimat verip, bu eski subayın yeni görevi için gerekli olabilecek eşya ve malzemelerin teminini sağladı. Son olarak da önüne bir ödeme emri kâğıdı bıraktı ve bunun karşılığında imzasını aldı. Ayağa kalkıp artık kabulünün sona erdiğini işaret etti. Son olarak Fuat Bey'e: “-Ödeme emriyle Kaleiçi'ndeki Osmanlı Bankası'na gideceksin,” dedi.

“-Orayı bilmem,” diye karşılık verdi Fuat Bey.

“-Faytona binerseniz, sizi oraya götürürler. Parayı oradan alacaksınız. Ne yapacağınız, dosyada mevcut.”

Fuat Bey, faytonla bir saatte Kaleiçi'ne varabilmişti. Bankada ise bu büyük paranın ödenmesi mesele olmuştu. Öyle ki, beş bin liranın toplanabilmesi için madeni kuruluşlar da Fuat Bey'in önüne konulunca, masanın üzerinde büyük bir para yığını meydana geldi. Zor tedarik edilen külliyetli bir miktardı bu. Tüm paraları ancak tahta bavula sığdırabildiler. Fuat Bey, tahta bavul elinde Ankara'dan trenle ayrılıp Küplü istasyonuna geldi. Oradan, Ankara'ya giderken izlediği yolu takip etmeye karar vermişti. At sırtında Bilecik ve İznik üzerinden yeniden Karamürsel'e döndü.

Artık Genelkurmay Başkanlığı adına ondan yapılması istenen çok özel bir görevi vardı. Fuat Bey, biraderlerinin çiftliğinde bir gün kalabildi. Hemen İstanbul'a gitmesi gerekiyordu. Ertesi günü Karamürsel'e indi. Kasaba çok hareketliydi. Çarşıda, düşman torpidolarının mermileriyle büyük bir bölümü yerle bir edilen şayak fabrikası konuşuluyor, bir yandan da yerli Ermeni ve Rumların hainlikleri karşısında şahlanan Türk çetelerinin, kefere sürülerinin nasıl canlarına okudukları tekrar tekrar anlatılıyordu. Tabii bu arada Yunan mezalimi altında can verip şehit

düşen yüzlerce Türk'ün anısına saygı ile yaklaşanlar, Anadolu'ya nakledilmek üzere İstanbul'dan Karamürsel'e kaçırılan silah ve cephaneler için ne büyük fedakârlıklar sergilendiğine değinmekten de geri kalmıyorlardı.

Fuat Bey, kasabanın hemen her noktasında hararetle anlatılan bu olayları, bir serüven heyecanıyla karşıladı. Bu arada yelkenlilerin ve küçük takaların bağlı bulundukları yarısı çökmüş, hasarlı iskeleleri gezdi. En son, yıkık gümrük acen-tesinin yanındaki liman iskelesine uğradı. İstanbul'a gidecek deniz taşıtı arıyordu. Sordu, soruşturdu, sonunda bir motorun öğleden sonra, yedeğinde canlı koyun yüklü üç yelkenliyle İstanbul'a hareket edeceğini öğrendi. Motorun kaptanının kim olduğunu araştırdı bu kez. Kasabada, dostu Kırahmetoğlu Çiftliğinin sahibi olan Mehmet Bey'den yardım istedi. Kayıkhanenin önünde tahta bir sıra üzerine oturmuşlardı. İçi para dolu tahta bavul, Fuat Bey'in elinin altındaydı. Onu hiç ayırmıyordu yanından. Mehmet Bey de nalbantta, atının nallanmasını bekliyordu; işi bitince çiftliğine dönecekti.

“-Motorun kaptanı eski bir subay,” dedi Kırahmetoğlu Mehmet Bey. “Şimdi de subay mı, onu bilmiyorum. Genelde İstanbul'da durur. Burayı sever ve sık sık gelir ama buralı değildir. Kulağı ağır işitir. O yüzden Sağır Murat derler. Cesurdur yalnız.”

“-Yani o, güvenilir biridir...” diye onay istedi Fuat Bey. Dostu Mehmet Bey, başıyla onayladı, “Buraya çok silah taşıdı o İstanbul'dan. Herkes bilir, tanır; itimata şayan insandır...”

“-Bana da yabancı gelmiyor fakat kim olduğunu bir türlü çıkaramıyorum. Bah-riyeden kurt bir denizci olmasın?”

“-Tam üstüne bastın Fuat. Hayırdır; yolculuk mu var?”

“-Kısmetse öyle. İstanbul'a gitmem lâzım.”

“-Bak Fuat, Hersek Burnu ile Dil İskeleyi arasında sıkı kontrollerin olduğu söy-leniyor. Adı Averof mudur, ne karın ağrısıysa; orada bir torpidonun varlığından bahsedilmektedir. Her şeyi tek tek arıyorlar; üst başlara varıncaya dek... İstan-bul'dan cephane kaçırıldığını artık uçan kuşlar bile biliyor. Bu sebeple işi sıkı tutuyormuş kefereler.”

Fuat Bey, kendinden emin görünmeye çalışarak:

“-Her gün yüzlerce kayık seyir yapmakta,” diye bahane sıraladı, “Hepsini tek tek aramaları bence mümkün değil. Şöyle bir durum var: Herhalde işimi kolay-laştıracak bir durum bu. Murat Kaptan'ın mavnası motorlu, benzinle çalışıyor. Yedeğinde üç yelkenli olacakmış. Canlı koyun götürecekmış İstanbul'a. Canlı hayvanlar arasında belki rahat yolculuk olmaz lakin diğer kayıklarla mukayese edersek, daha güvenlidir diye düşünüyorum. Önce bir motora bineyim; bir teh-like anında ise koyunların bulunduğu yelkenlilerden birine geçebilirim. Böylece gözden kaçmış olabilirim.”

“-Düşünceniz makuldür amma yine de ihtiyatı elden bırakmayın, derim.”

“-Haklısınız. Ben bu Murat Kaptan'ı nerede bulabilirim?”

“-Limana gidin, liman emini Acente Ahmet’i görün. O, size yardımcı olur!”

Liman emini Acente Ahmet, Fuat Bey’in özel bir görevle İstanbul’a gitmesi lâzım geldiğini öğrenir öğrenmez, Murat Kaptan’ı buldurdu. Motorda, İstanbul’a gidecek on civarında yolcu olduğu Fuat Bey’e iletildi. Bu arada yolculara, itirazı olup olmadığı da kendisine sorulmuştu.

Liman emini Ahmet Bey:

“-Güvenlik açısından şayet uygun görülmezse, yolcuların motora binmelerini izin vermeyiz. Onların, bir başka motorla gitmelerini sağlarız,” dedi.

“-Hayır, hayır,” diye bu öneriye itiraz etti Fuat Bey, “Bilakis motorda kalabalık yolcu bulunması bizi bahtiyar kılar. Ahmet Bey, dikkat çekmekten kaçınmalıyız.”

“-Estafirullah, efendim. Vazife,bizler için her şeyin üstündedir.”

“-Körfez girişinde, düşman gemilerinin teftişlerinden söz ediliyor. Bu konuda bilginiz var mı?”

“-Zaman zaman yapılıyor o teftişler. Ancak nakliyat vesikasına sahip olan deniz taşıtlarının her zaman kontrol edilmediğini de duymaktayız.”

Teşekkür etti Fuat Bey ve hazırlıkları tamamlanan motora bindi. Bavulu ve içinde çok önemli bir dosya bulunan meşin eyer çantasını yanına aldı. Bavul sağ elinde, meşin eyer çantası sol omzu üzerindeydi. Mavnada kaptan Sağır Murat’la tanıştı. Kaptan, daha önce liman emini tarafından bilgilendirildiğinden, aralarında çok fazla konuşma olmadı. Ancak frekansları da tutmadı değil. İyi anlaşıyorlar ve birbirlerine oldukça kibar davranıyorlardı. İkisi de eski subaydı ve dünya görüşleri neredeyse aynıydı. Kaptan, bu farklı yolcunun konumuna binaen kamarasını açtı ona. Bu jest Fuat Bey’i çok duygulandırmıştı. Küçük ve oldukça dağınık kamaranın bir bölümüne ilişti ve portatif çantasındaki çok özel dosyayı dizleri üzerine açtı. Aynı anda etrafına da bakınmayı ihmal etmedi. Kimselerin olmadığını görünce, Ankara İstiklâl Mahkemesi’nden kendisine Ankara’da iken gizlice verilen kahverengi kaplı dosyayı araladı. Kayıtları, devletin gizli arşivlerine girmiş bulunan bir idam mahkûmu ajanın özel dosyasıydı bu. Dışarıda son hazırlıklar tamamlanmış, kaptan ve tayfalar yerlerini almışlardı. Mavnaya bağlı, yelkenleri açık üç adet kayık yedeğe alınmıştı. Kayıkların güverteleri canlı koyun doluydu. Murat Kaptan’ın işaretiyle önce mavna, ardından ona bağlı yelkenli kayıklar peş peşe liman iskelesinden ayrıldılar. Ayrılma anında Fuat Bey, başını kamaranın küçük ve yuvarlak penceresine çevirdi. Yelkenlilerin gerçekten yedekte olup olmadıklarından emin olmak istemişti. Gördükleri, söylenenlerin doğru olduğunu ortaya koymaktaydı.

Fuat Bey, incelemesine ara verdiği dosyaya yeniden döndü. Bu özel dosya, bazı Balkan ülkelerine, kuryelerle intikal ettirmek üzere kendisine teslim edilmişti. Muhatapları dışında, asla başkalarının eline geçmemeliydi. Fuat Bey için bu özel dosya, para çantasından da öncelikliydi. Genç subay, idam edilen ajanın özel dosyasına çok fazla dalıp güvenliğini ihmal edince, ileri derecede sı-

kıntı veren bir durumla yüz yüze kaldı: Devriye gezen bir Yunan torpidosu, Murat Kaptan'ın motorunu Hersek Burnu'nda değil de Armutçuk Koyunda sürpriz bir şekilde durdurdu. Bu, denizde az rastlanan bir metottu ve aynı zamanda yeni bir taktiğin de ilk uygulamasıydı.

Fuat Bey, motorun durması üzerine oturduğu yerden adeta zıpladı. Motorun, birileri tarafından durdurulduğunu anlamıştı. Sanki başından aşağı kaynar sular döküldü. Müthiş bir panikle güverteye başını çıkardı, baktı. Tayfaların koşuşturduğunu gördü. Yunanlı askerlerin bağırışmaları duyuluyordu. O anda bir karar vermesi gerektiğini düşündü. Kargaşa ortamında motorun yedeğindeki hayvan yüklü yelkenlerden birine atlamayı aklına koydu; kalktı, kamarayı tam terk edecekti ki, içi para dolu bavulu ile evrak dosyasını ve diğer eşyalarıyla yanında götürmesinin imkânsız olduğu gerçeği ile yüz yüze geldi. Yelkenliye bir çırpıda zıplayıp atlarken, o kadar eşyayı yanında taşıyamayacağını anlamıştı ama artık çok geçti. Yunanlı arama timi, motoru baştan aşağı kontrol altına almıştı bile. O curcuna anında Fuat Bey'in yapabildiği tek şey, idam edilen İngiliz ajanı Hint asıllı Mustafa Sagir ile ilgili dosyayı, tabanca ve dürbün gibi şahsi eşyalarıyla birbirine bağlama imkânı bulup onları denize atmak olmuştu. Bunu, kaşla göz arasında nasıl yapabildiğine doğrusu şaşırmıştı. Çünkü birkaç dakika sonra iki Yunan askeri kamaraya dalmışlardı. Fuat Bey, askerlerin nezaretinde güverteye çıkartılırken, hiçbir tepki vermedi. Para dolu bavulun kamarada kalmasına da ses çıkarmadı. İlk aşamada para yüklü bavula sahip çıkması, şüpheleri üzerine çekebilirdi. Askerler de, eşyalarla ilgilenmemişlerdi bile. Her şey ortada kalmıştı.

Murat Kaptan'ın mavnası ve yedekteki yelkenliler, devriye gezen Yunan torpidosuyla birlikte ve nezaretinde İzmit Körfezi'nde kaldı. Rüzgâr zaman zaman kesildiğinden, yelkenlileri hareket ettirip yüzdürmede zorluk çekti Yunanlılar. O arada motorlar da devre dışı kalmıştı. Akşam saatlerinde İzmit'e hep birlikte dönüldü. Motor ve yelkenliler, kıyıdaki tahta iskelelerden birine bağlanırken, Türk yolcuların alındığı torpido, şehir limanına girip orada demirledi. Gözaltına alınanlar, gümrük binasına götürüldüler. Fuat Bey, ayrı bir odaya tek başına alınmıştı. İki sandalye ile eski bir demirbaş masanın bulunduğu gaz lambalarıyla aydınlatılan bu metruk yer, odadan ziyade örtülü bir nezarethaneyi andırıyordu. Eski Türk subayı için bu odanın bilhassa seçildiği belliydi.

Fuat Bey, kendisinin diğer Türk yolcularından ayrı tutularak, 11. Yunan Tümeninin istihbarat şubesine getirilip bir odaya kapatılmasının derhal yorumunu yaptı. Ya hakkında bilgi edinilmişti, ya da davranışlarından ve giyim kuşamından sosyal kimlik tahmininde bulunularak ayrı sorgu odasına alınmasına karar verilmişti. Ancak her iki durumda da Fuat Bey için zorlu bir dönem başlıyordu. Yakalanması bir talihsizlik de olsa, yeni pozisyonlara kendisini hazırlamalı, olayların akışına göre şeytani fikirlerle yola çıkmalıydı. Bu alanlarda çok tecrübeli, çok yetenekliydi.

Yunan istihbarat şefinin, odaya itip kakarak soktuğu Fuat Bey’e:

“-En iyi bilgileri senden alacağız,” demesi, boşuna değildi. Yunanlıların, bu adam hakkında bir şeyler bildiği ya da o havayı vermeye çalıştığı anlaşılıyordu. Fuat Bey, çok iyi Yunanca bildiğinin bilinmemesi için dua ediyordu içinden. Artık sorgulamaya hazırlamalıydı kendisini. Emindi ki, çok geçmeden sorgulama seansı başlayacaktı.

Yarım saat içinde Yunan istihbarat şefi, her zaman olduğu gibi bir Rum tercüman yanına alarak sorgulamaya geçti. Fuat Bey, kimliğini verdikten sonra tüccar olduğunu belirtti.

“-Nasıl inanayım?” dedi Yunanlı subay. Koyu çizgileriyle soğuk maskeyi andıran yüzünde, ısırmacı bir ifade vardı. Birden kahkahayı bastı ve “Ya Türk generaliysen!..” diye alay etti.

“-Bundan şeref duyarım,” diye karşılık verdi Fuat Bey. “Lakin ben ticaretle uğraşan bir Osmanlıyım. Benim de derdim Kuvay-ı Milliye iledir!”

“-Ya, neden acaba?” diye alay etmeyi sürdürdü istihbarat subayı. “Sen Osmanlısın. Kuvay-ı Milliye Türk olduğu için mi?” Yunanlı subay, bir yandan da masanın üzerine bıraktığı küçük el defterine notlar almaktaydı. Tekrar mırıldandı. “Ne için? Söylesene...”

“-Kemalistler, askere almak istiyorlardı beni. Bu sebeple Karamürsel’e kaçtım. Fakat orada da daha fazla kalamazdım. Baskılar artıyordu. İstanbul’a gitmek için torpidonuzun himayesindeki motora bindim. Şimdi buradayım. Siz böyle istediğiniz için.”

“-Niye ısrarla sizi, Kemalistler askere almak istesinler ki?”

“-Sadece beni değil, herkesi silâh altına almak istiyorlar. Oysa ben canlı hayvan ticareti yapan biriyim. Geminizdeki görevlilere sorabilirsiniz: Motorun yedeğinde üç yelkenli kayık vardı ve bu kayıklar ağzına kadar küçükbaş hayvan doluydu.”

“-Boş ver sen onu,” diye eliyle reddetti Yunanlı subay. “Yalan konuşuyorsun. Motorun kaptanı, koyunların başka bir tüccara ait olduğunu söyledi.”

“-O kadar emin olmayın,” dedi Fuat Bey. Gayet soğukkanlıydı. Sözlerinin tutarlı olması konusundaki başarılı çıkışları, sorgusunu yapan Yunanlı istihbaratçıyı da etkilemiyor değildi.

Fuat Bey, bir tiyatro oyuncusu yeteneği ile süslediği rahat yüz ifadelerine yenilerini süratle eklemeyi de gerçekleştirdi, ikna metodunun işe yarayabileceği gerçeği ortaya çıkmaya başlamıştı:

“-Motorların kaptanları, takma ad ve unvan kullanan gerçek tüccarları hiçbir zaman bilemez,” dedi eski Türk subayı.

“-Neden takma adları kullansınlar ki tüccarlarınız?”

“-Ankara’nın denetiminden kurtulmak için... Anadolu’dan İstanbul’a mal nakline yasak gelmiştir. Bir bölüm malda da kota, yani sınırlama vardır.” Aniden aklına motorda bıraktığı para bavulu takıldı Fuat Bey’in. Beyni müthiş çalışıyordu. İçi para dolu bir bavulun kullanılacağı zamanın geldiğine inanarak sözlerini sürdürdü. “Hatta size şunu söyleyebilirim: Ticaret için yanımda taşıdığım sermayem

motorda, bir bavul içinde kalmıştı. Çok büyük bir miktardır o para.”

“-Ya,” dedi sorgulayıcı subay, “bu söylediğin, az önceki yalanınızın bir parçası mı?”

“-Öyle olmadığını ispat edebilirim. Para çantam motordaydı. Yani mavnada...”

“-Oraya seni göndersem, para çantasını bulabilir misin?”

“-Elbette. Alınmadıysa, buraya getirebilirim.”

İki muhafız eşliğinde, bir istimbotla birlikte 300 metre ileride tahta iskeleyle çekilmiş bulunan mavnaya ulaştılar. Fuat Bey, kamaraya indiğinde, içi para dolu bavulu yerinde buldu ve rahat bir nefes aldı. Çoğu bozuk para ile dolu olan tahta bavulun alınmamış olması ya da orada unutulması, neredeyse bir mucize, başka bir deyimle Allah’ın büyük bir lütfu idi. Bavul, Yunanlı istihbarat subayının önüne getirilip açıldı. Subay, gözlerine inanamamıştı. Elleriyle, mangırları ve gaymeleri karıştırıp durdu bir süre. Ardından tutanak tutuldu ve bir nüshası Fuat Bey’e verildi. İstihbarat subayı sorgulamayı keserek çekilmişti. Çok geçmeden, eski Türk subayına, tutuklandığı iletilti. Ve böylece hapishane, Fuat Bey’in yaşamına hiç hesapta yok iken ve beklenmedik bir zamanda girmiş oldu. Gerçi Mekodon Dağlarının eski bir namı komitacısı Fuat Ferit Bey, nice gözaltılar yaşamış ve tevkiflerle karşılaşmıştı. Acı patlıcanı kırağı çalmazdı. Hapishane kararı onu yeise düşürmedi de, koğuş ortasında hazırlıksız bir vaziyette kalması canını sıktı. Başını koyabilecek ne bir yastık, ne de uzanabilecek bir yatağı yoktu. Nasıl temin edeceğini de bilemiyordu. O arada hiç hesapta olmayan biri, içeride imdadına yetişti. Pehlivan lâkaplı İrfan Bey şimdi, müdürü olduğu hapishanenin mahkûmları arasındaydı. Onu, şehrin yerli Rumları mahkûm ettirmişlerdi.

İki eski dost, önce hasretle kucaklaştılar sonra birbirlerine hâl hatır sorup esenlikler dilediler. Fuat Bey’in yatak yorgan ihtiyacı İrfan Bey’in himmetiyle derhal sağlandı ve ağaç ranzası hazır hale getirildi. Yeni gelen mahkûm, gün boyu bir şey yemediğinden karnı çok açtı. İmdatına yetişmiş bulunan dostu, onun bu ihtiyacını da karşılamakta bir an bile tereddüt etmedi.

Akşam yatma saati dokuzda verililiyordu. İrfan Bey, iki sigara sararak Fuat Bey’in ranzasına yaklaştı. İstirahat eden arkadaşı doğruldu. Birlikte sigaralarını tellendirdiler.

“-Sen bu hapishanenin müdürü değil miydin İrfan?” diye merakını dile getirdi Fuat Bey. “N’oldu da, mahkûm durumuna düştün?”

Güldü İrfan Bey. Düştüğü duruma rağmen çok rahattı. Bir komploya kurban edildiğinin çok açık olduğunu hissettirircesine:

“-Yerli Rumların işi,” dedi. “Yunan Tümeni gelir gelmez ilk işleri, beni şikâyet etmeleri oldu. Güya ben Rumlara çok eziyet etmişim. Az bile yapmışım. Burada mahkûm olmamın sebebi bu... Hiç de gocunmuyorum.”

“-Hayat çok garip... Yunan torpidosu bugün pat diye bulunduğum motorun önüne çıkmasaydı, ben şimdi burada değil, İstanbul’da olacaktım. Ne enteresan! Bir

müdür ve bir subay hiç umulmadık bir zamanda ve mekânda buluşabiliyor. Neye niyet, neye kısmet, işte buna derler... Pehlivan, sen burada karşıma çıkmasaydın, geceyi nasıl geçirirdim, bilmem. Allah senden razı olsun.”

“-Ya Fuat, dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur. Benim için de gerçekten sürpriz oldu. Ama şartlar, her türlü sürprizlere gebe bu memlekette. Öyle görüyorum...”

“-Yatmaya ne kadar vaktimiz var?” diye sordu Fuat Bey. Etrafına dikkatle bakındı. Yakınlarında kimselerin olmadığına emin olduktan sonra sesini yavaşlattı: “-Tepki vermeden beni dinle,” diye sözlerini sürdürdü.

“-Yatma saatine yirmi dakika kadar süre kaldı,” diye sesini kısıtı İrfan Bey. Arkadaşının önemli bir şeyler mırıldanacağını sezmişti. “Ha; dinliyorum.”

“-Kaçmayı düşünüyorum. Nasıl, nereden kaçabilirim acaba?”

“-Bana mı soruyorsun?”

“-Evet. Bu hapishanenin eski müdürü olarak, nereden kaçabileceğim konusunda bana bir fikir verebilirsin meselâ.”

“-Fikir verebilirim ama garanti veremem. Şunu söylemek istiyorum: Fuat, seni fazla tutamazlar burada. Hakkında malûmat toplamak için tutuklandığını biliyorsun, değil mi? Bir şey bulamayacaklar ve salıvermek zorunda kalacaklar.”

“-Onlara güvenemeyiz. Benimle istihbarat şubeleri ilgileniyor. Yunanistan ve Bulgaristan ile ilgili bağlantılarımı tespit ederlerse her şey biter. Sonra bunlar siyasi kurban arıyorlar. Ankara’ya karşı güç gösterisine girecekler. Yakalanmam hoş olmadı İrfan. Kendi açımdan bakıyorum olaylara; anlıyorsun değil mi?”

“-Tabii anlıyorum.”

“-Bir an önce ellerinden kurtulmam lâzım. Ölümü dahi göze almalıyım bu hussusta.”

“-Seni kararlı görüyorum. Kafana koymuşsun anlaşılan. Mutlaka benim bilmediklerimi biliyorsundur.”

“-Evet İrfan, öyle.”

İrfan Bey, sigaranın son bölümünden derin bir nefes çekerek başını öne eğdi. Mahkûmlar, koğuşun genel ortamından çekilip yatmak üzere ranzalarına dönmeye başlamışlardı. İrfan Bey, arkadaşıyla ne konuştuklarını çevreye sezdirmemek için elinden geleni yapmaktaydı:

“-Tuvalete çıktığında görürsün: Batı istikametinde, üzerinde nöbetçi duran bir duvar var. O duvar biraz yüksek ama üstüne tırmanmak mümkün. Oradaki nöbetçiyi saf dışı edebilirsen, önün açılabilir. Ancak şöyle: Duvara mutlaka tırmanacaksın, nöbetçiyi saf dışı edeceksin ve oradan denize atlayıp kimseye görünmeden en az yüz metre yüzeceksin. Kıyıda da düşman devriyesine enselenmeyeceksin. Nasıl; hâlâ gözüün kesiyor mu?”

“-Başka çarem yok. Tuvalete çıkınca iyi bir keşif yaparım. Kafama da yatmıyor değil. Sağ ol dostum. Artık bu konuyu kapatıyoruz. Millet yataklarına dönüyor. Kimse farkına varmamalı. İspyoncular olabilir.”

Saat dokuzda herkes yatağına çekildi, biri hariç, kandiller söndürüldü. Söndürülmeyen kandil tuvalete gidenler için tutuluyordu. Gardiyanların, ‘gece

yat' teftişinden bir saat sonra, yatağında gözleri aralık, uyumadan yatan Fuat Bey bir ara kalktı. Kandil elinde tuvalete çıktı. Koğuşların açıldığı dar ve küçük olan koridorun bitiminde tuvalet vardı ve onun hemen yanından, üç metre uzunluğunda sıvaları dökülü bir duvar uzanmıştı. Duvarın sonunda, İrfan Bey'in dediği gibi silahlı bir er nöbet tutmaktaydı.

Tutuklu Türk subayı, hem tuvalete girişte hem de çıkışta, keşfini yapma imkânı buldu. İş bitince koğuşa dönüp yatağına çekildi. Kafasında bir takım fikirler oluşturdu, ihtimaller üzerinde durdu, olabilecek aksilikleri hesapladı. En sonunda kararını verdi: Bu akşam dinlenecek, yarın gece plânını uygulamaya sokacaktı: Ayakyoluna çıkarken usulca yanına bir tabure götürecekti. Tabureyle duvara çok hızlı bir şekilde çıkabileceğinin hesabını yapmıştı. Sonra o tabureyi bir silah olarak kullanacak, hızla onu arkadan nöbetçinin kafasına geçirip onun bayılmasını sağlayacaktı. Peki, tabureyi hem ayağının altında ve hemen akabinde elinde nasıl kullanabilecekti? O sorunu da kafasında çözdü. Taburenin ayağına bağlayacağı uzunca ipin öbür ucu, belinde takılı olacaktı. Duvara çıktığında, ipin boşa kalan uzunluğu sayesinde tabure yerde sabit kalacak, Fuat Bey duvara çıkınca belinde bağlı ipi çekmek suretiyle yerdeki tabureyi eline alabilecek ve onu silah olarak kullanabilecekti. Bunu gerçekleştirebilmesi için çok çevik olması gerektiğini de göz ardı etmiyordu. Bu küçük çaplı operasyonu gerçekleştirebileceğine olan güveni tamdı. Zira nice böyle riskli operasyonları tereyağdan kıl çeker gibi halletmişti. O nedenle vücudunu rahat tuttu, ellerini ve kollarını saldı. Uyumak için gözlerini yummuştu bile. O yumulan gözlerinin önünden neler geçmedi ki uyuyana kadar.

Fuat Bey uyandığında, askerî gardiyanlardan birini, başucunda gördü. Birden fırladı. Gardiyanı tepesinde görünce şaşırmış, "Neler oluyor," diye homurdanmıştı.

Gardiyan hemen hazırlanmasını, az sonra askerî mahkemeye götürüleceğini söyledi. Nitekim on dakika kadar sonra iki muhafız, koğuş kapısına damladı. Fuat Bey, sürprizlerle dolu hayatını bütün hızıyla yaşamaya devam ediyordu. Çok geçmeden kendisini askerî bir Yunanlı hakim ile savcı karşısında buluverdi. Savcının önündeki kabarık evraklar dikkatini çekmişti. Yoksa korktuğu başına mı geliyordu? Onun görev kimliği ve yurtdışı çalışmaları deşifre mi edilmişti? İlk defa yüreğinin, vücudunu sarsarcasına attığını hissetti. Fenalaştı da ama bu içine düştüğü korkunç stresi, dışarıya yansıtılmaya çalıştı. Ayakta zor duruyordu.

Savcı, Rum tercüman vasıtasıyla eski Türk subayı hakkındaki iddiaları sıraladı. Suçlamaların özel dış görevlerine atıfta bulunmaması Fuat Bey'e derin bir soluk aldırılmış, bütün stresi ve sıkıntıları, buzun erimesi gibi yok oluvermişti. Evet, korktuğu başına gelmemişti. Suçlamalar, Karamürsel ve İstanbul ile sınırlı ve yüzeyseldi. Nitelikleri itibarıyla bu suçlamaların ise artık Fuat Bey'i pek fazla ilgilendirdiği söylenemezdi.

“-Sandık dolusu bozuk paraları nasıl ve nerede temin ettiniz?” diye soru yöneltti Yunan askerî savcısı. Tercüman, Yunanca sorulan soruları anında Türkçeye çevirmekteydi.

“-Daha önce de söyledim; ben bir tüccarım,” diye cevapladı Fuat Bey, “Her çeşit paranın bende olması normaldir.”

Savcı suçlamaları sıralıyordu:

“-Bu kadar ufak para, biriktirilmiş değil, toplanmış olabilir ancak. Siz, halktan bire bir topladığınız paralarla silah ve cephane alacaksınız. İstanbul’a bunun için gidiyordunuz ama yakayı ele verdiniz: Öyle değil mi?”

“-Hayır,” diye yüksek sesle reddetti suçlamayı Fuat Bey. Kâbus dolu anları atlatmış, kendine olan güveni yeniden kazanmıştı. “Bu iddiayı asla kabul edemem. Aslında Karamürsel’de meydana gelen, gelmeyen hadiseleri çok iyi bilen Yunan makamlarının, benim ne iş yaptığımı ve yapacağımı da çok iyi bilir. Dolayısıyla silah ya da buna benzer malzemelerle ilişkimin olmadığı ortadadır.” Fuat Bey, mahkeme heyetine döndü. Askerî hakime:

“-Lütfen Karamürsel ve köylerinde tahkikat yaptırın Reis Bey,” dedi. “Şayet silah alımı için kasaba ya da köylerinde para topladığım ortaya çıkarsa, bu isnatları kabul edeceğimi beyan ediyorum.”

“-O kadar yüksek meblağı nasıl temin ettiğinizi mahkemeye bildirmek zorundasınız,” dedi askerî ağır ceza reisi. “Beş bin Türk Lirasını kimden ve nereden aldınız?”

Fuat Bey, hiç duraksamadan cevapladı bu soruyu:

“-İstanbul’dan, tütün tüccarı Kazım Efendi’den borç aldım.”

“-Siz tütün tüccarı mısınız?”

“-Hayır. Hayvan alım satımı yaparım. İstanbul’un et ihtiyacının önemli bir bölümü Karamürsel’den sağlandığından, bizler de bu havalede celepçilik yaparız. Daha önce verdiğim ifademini dikkate alınmasını, yüksek mahkemenizden arz ve talep ediyorum efendim.”

“-İfadeden kastınız nedir? Tüccar olduğunuzla ilgili mi?”

“-Hayır efendim. Kemalistlerle olan meselemin bilinmesini istiyorum. Tahkikat boyunca da paramın, mahkemeniz emri altında muhafaza edilmesinde ben şahsen bir beis görmüyorum. Söylediklerimin doğruluğu anlaşılan kadar paramı emanete alabilirsiniz.”

Fuat Bey, kendisinden son derece emin tavır içinde tesir bırakan sözleri üzerine mahkeme heyeti, paraların emanette tutulması şartıyla tahliye kararı verdi. Tabii Fuat Bey çok mutlu oldu. Fakat o anda Yunan muhafızları içinden bir onbaşının, kendisine çok dikkatli bir şekilde baktığını fark etti. Aldırış etmemeye çalıştıysa da özel bir şekilde izlenmesi, huzurunu da kaçırmadı değil. “Yine bir terslik mi dönüyor tepemde?” diye düşündü. Olayların ani değişimlerine karşı hazırlıklı olabilecek tahammül ve sabır hasletleri oldukça gelişmişti onda. Bu sebeple tersliklere karşı direncinin ve soğukkanlılığın gittikçe arttığını söyleyebilirdi. Bir şey daha itiraf edebilirdi ki, hayatın bu denli sürprizlerle dolu olması,

insanların değil, insanların yaşadıkları farklı olayların özelliklerindendi aslında. Herhalde yeni bir şok dalgası patlasa ve olaylar boğazına sarılsa, bundan böyle dona kalmayacak, yüreği hoplamayacak, tansiyonu düşüp, başı fena halde dönmeyecekti.

Fuat Bey, serbest bırakılmak üzere, muhafızlar eşliğinde iskeleyle doğru hareket etmişti ki, mahkeme salonunda, kendisini bakışlarıyla rahatsız eden onbaşı, muhafızların arasından fırlayarak eski Türk subayının yanına yaklaştı. Yunanca, “Seni tanıdım. O... O subaysın sen,” diye kekelemeye başladı. Fuat Bey, Yunancayı bildiğinden, konuşulanları anlıyordu. Bir süre duymazlıktan gelmeyi yeğledi. Yunanlı askerin fevri davranışları dikkat çekici bir şekilde artmaktaydı. “Drama’da Türkleri silahlandırıp ayaklandıran Türk subayısın. Tanıdım seni... Komitacı Türk subayı!.. Bakalım şimdi elimizden nasıl kurtulacaksınız? Seni ihbar edeceğim!” Diğer askerler de onbaşıya kulak kesilince Fuat Bey, pabucun pahalı olduğunu kavramakta gecikmedi. Lumbar ağzına iyice yaklaşmışlardı. Yunanlı onbaşının işleri karıştırması an meselesiydi. Bir şeyler yapması gerekiyordu Fuat Bey’in. Kendisine bir çıkış yolu bulmak için düşünmeye başladı.

Fuat Bey, lumbar ağzında bırakılmayı beklerken, o anda iskelede yatan motorlardan birinin ambarına soktular Fuat Bey’i. O kadar ani olmuştu ki bu kapatma işi, Balkanlının peşine düşen onbaşı da kimseye bir şey söyleme fırsatı bulamamıştı. Ama eliyle tehditler savurup, “Seni tahliye ettirmeyeceğim!” diye bağırmıştı muhatabın ardından. Ambar, tutuklu Türk’ün üzerine kilitlenmişti ve bu eylem gerçekleştirilirken kendisine de hiçbir şey söylenmemişti. Fuat Bey, bu kez ambardan kaçmanın yollarını ararken, geminin gözlem penceresinden, iskeleden motora doğru gelen Rum tercümanı gördü. Ayak seslerinden de, onun motora girdiğini anladı. Sezgisine güvenerek seslendi. Çok geçmeden açılan ambarın kapısında tercüman görüldü.

“-Nezaketinizden ve görev anlayışınızdan dolayı sizi tebrik ediyorum,” dedi Fuat Bey. Kurnazca gülümsedi. “Çok centilmensiniz. Ama maalesef az önce gelirken bana kaba davranan onbaşı, aynı inceliği göstermekten çok uzaktı.”

“-Bilmem,” diye dudak büktü tercüman, “Ben görmedim. Kim o onbaşı?”

“-Göremezsiniz,” dedi Fuat Bey, “Buraya gelirken muhafızların arasından fırlayıp hem benden para istedi; hem de tehdit etti.”

“-O da kim oluyormuş. Buranın komutası bizde... O, adliye muhafazasında görevli bir onbaşı sadece...”

“-Ben tanımam. Siz de biliyorsunuz ki, param çok. Bir çanta dolusu... Ama mahkemenin emanetinde... Kullanamıyorum ki!.. Param olmadığını söyleyince, o onbaşı çok kızdı bana.”

“-Ya! Para istedi, ha?”

“-Mahkemede çanta dolusu para mevzuu edildiğini duymuş. Bizim payımız yok mu diye kaç göz hareketleri yaptı, durdu bana.”

“-Ne söylediklerini, nasıl anladınız? Türkçe biliyor muymuş?”

“-Elle işaret ediyor. Onlar Yunanistan’ın hangi bölgesinden, biliyor musunuz?”
“-Drama Tümenine bağlı inzibat birliğindendir.”

Fuat Bey, öğrenmek istediği bilgiler yanında, ince bir taktikle kendi yakın güvenliğini sağlamayı bir kere daha becermişti:

“-Biliyor musun dostum,” diye iç geçirdi eski Türk subayı, “centilmen insanlara karşı cömert olmayı çok seviyorum. Umarım, para çantası bana çabuk döner. Ben de sizin hizmetlerinizi kısa zamanda taltif etme imkânına kavuşmuş olurum.”
Tercüman hiç sesini çıkarmadan memnun bir vaziyette gülümsedi ve kapıyı çekerek oradan ayrıldı. Fakat giderken ambar kapısını kilitlemeyi de unutmadı.

Fuat Bey, hayatın ona sergilediği şaşılacak hadiseleri unutmaya çalışarak, hiç de temiz ve düzenli olmayan malzemelerin yer aldığı ambarda kestirebilecek münasip bir yer aradı. Akşam olmuş, hava iyice kararmıştı. Bulabildiği tahtaları istifleyerek uzanabilecek bir yer edinmişti kendisine. Kıvrandı tahtalardan kurulu yer yatağında lakin uyuyamadı. Sağına soluna döndü. Karnı açıktan zil çalıyordu. Açlığını da unutmaya çalıştı. Mahrumiyetlere ve yokluklara karşı tahammülü her zaman yüksek olmuştu. Ancak uykusuzluk yedi bitirdi onu gece boyunca. Değil saatler, dakikalar geçmedi. Serbest bırakılmayı beklerken bir mavnanın ambarına tıklmasına ve orada bir başına bırakılmasına fena halde içerlemişti; onu da kafaya takınca, bu defa uykuları büsbütün kaçtı. Savaş durumu da olsa, mahkemenin tahliye kararına uyulmalıydı, diye düşünüyordu.

Ertesi sabah şafak vakti, Fuat Bey, duyduğu silah sesleriyle göz kapaklarını araladı. Etraf yine zifiri karanlıktı. Silah sesleri yoğunlaşınca, iskelede koşan ayakların taban sesleri duyulmaya ve Yunanca haykırışlar yükselmeye başlamıştı. “Bir çatışma patladı bir yerlerde herhalde,” diye içinden geçirdi Fuat Bey. Silah sesleri körfezin güney yakasından geliyordu. “Büyük bir ihtimalle bizim milisler, Bahçeçik tarafında Yunanlılarla çatışmaya girdi.”

Fuat Bey, ayak seslerinden bir Yunan subayının iskeleden, hapsedildiği mavnaya atladığını anladı. O subayın daha sonra, motorun derhal boşaltulmasını isteyen ikinci emrini de duyunca, uzandığı yerden doğruldu. Güvertede koşuşturmalar başlamış, ambarın da kilitli kapısı açılıvermişti. Fuat Bey, her zaman olumlu sonuçlar aldığı ani kararını verip, bulunduğu yerden dışarı attı kendisini. Fırladı çıktı iskeleye. Subaylar ve erler telaş içinde; ellerinde silahlar ve mühimmat sandıkları; bir oraya bir buraya, koşuşturuyorlardı. Fuat Bey’le kimsenin ilgilendiği yoktu. Çıkan o kargaşada, motordan kendisini dışarı atmayı başaran bu cesur adam, hızla ikinci kararını vermek için etrafı kolaçan etti. İskelede irili ufaklı kayıklar, takalar karanlıklar içinde küçük birer gölge gibi duruyorlardı. Bir büyük kayığın hareketli olduğunu görünce oraya yöneldi Makedonyalı ve hiç tereddüt etmeden bu büyük kayığa atladı. Onu, orada bir başka sürpriz bekliyordu.

Fuat Bey, içi canlı sığırla dolu bir büyük römorka atlamış olduğunu anlamakta gecikmedi. Kıyıda kargaşa devam ediyordu. Motorlar, karşı yakaya takviye Yunan kuvvetleri nakledilmek üzere çalıştırılmaya başlanmıştı. Aynı hengâme içinde hayvan römorku da iskeleden ayrıldı. Fuat Bey, bir kez daha yakayı kurtardığına şükretti, ancak kendisinin her an takip edilebileceği kaygısıyla gözlerini, gün ağarana kadar iskeleden ayırmadı. Nitekim İstanbul Galata rıhtımına varıncaya kadar, o endişe yüklü anlar, Fuat Bey'in yakasında, onu iki büküm edercesine ağır bir yük gibi asılı durdu.

Fuat Bey, çektiği onca sıkıntı ve eziyetlerden sonra çok sevdiği İstanbul'un Galata rıhtımına özgür bir insan olarak ayak basmayı başarmıştı. Bu sebeple hayatının en mutlu anını o rıhtımda yaşadığını hayatı boyunca hiç unutmayacaktı.

3. Yunan Kolordusunun Bursa'dan, Kütahya ve Eskişehir'e yapmayı plânladığı taarruzu bir bakıma destekleme ve örtme görevini üstlenen 11. Yunan Tümeni, bu görevi icra ederken, diğer yandan da Marmara'nın güney ve doğusundaki Türk birliklerini, bulundukları noktalara hapsetmeyi hedeflemekteydi. Yalnız çok geçmeden tümenin bu plânını, Kocaeli havalesinde konuşlanmış bulunan Türk Mürettep Kolordusu bozdu. Nitekim Türk kolordusunun yüksek muharebe gücü karşısında 11. Yunan Tümeni, bulunduğu mıntıkada daha fazla kalamayacağını anlamıştı. Plânlarını hızla değiştirdi, çok küçük birlikler halinde Sapanca'dan İzmit merkezine çekilmeyi yeğledi. Nihai olarak tümenin asıl hedefi Gemlik'e ulaşmaktı. Bunu yaparken, özel olarak aldığı emri uygulayacaktı.

Yunan Tümeninin Sapanca'dan geri çekilmesi, İzmit merkezindeki yerli Rumları çılgına çevirmişti. Ermenilerin de huzuru kaçmıştı. Pek çok Rum ailesinin pılsını pırtısını topladıkları haberleri şehirde yayılmaya başlamıştı. Yükte ağır bazı ev eşyalarının İzmit sokaklarında gayrimüslimlerce yakılması, Rumların paniklediğini doğrulayan önemli gelişmelerden sadece biriydi. Diğer önemli sosyal bir gelişme de, bazı Rum ailelerin, İzmit limanında kendilerini başka diyarlara götürecek gemi aramalarıydı. Rumlar, doğup büyüdükları toprakları terk etme konusunda son günlerde çok aceleci davranıyorlardı. Bu kadar ani ve yoğun telaş nedendi? Evdeki hesabın çarşıya uymaması mı, onların paniğe kapılmalarına sebep olmuştu? Oysa daha askerî kartlar tam olarak ortaya sürülmemiş, hesaplar tam görülmemişti. Ama o nihai sonucu ortaya koyacak hesaplaşmaya hızla koşulduğu da bilinen bir gerçektir.

Türk Mürettep Kolordusu keşif kollarının raporları da, Yunan birliklerinin, bölükler ve hatta takımlar düzeyinde geri çekilmekte olduklarını doğrulamaktaydı. Bunun ilk somut sonucu Sakarya'nın merkez ilçesinde alınmıştı. Ele geçirdikleri veya terk ettikleri yerleri yakıp yıkmalarıyla ün yapan Yunanlılar, bu

özelliklerini Adapazarı'nda yerine getirmeye fırsat bulamadan Türk birliklerine yakalanmışlar, ancak çok az bir mevcut, canlarını kurtarabilmişti. Fakat Mürettep Kolordunun birlikleri, sınırları çizilmiş görev sahalarını terk edemediklerinden, daha serbest kalan artçı Yunan birlikleri, İzmit ve köylerinde; önlerinde ne buldular ise yakıp yıkmaktan, sivil halka katliam yapmaktan asla geri durmadılar. Topçuların, bölük artığı bataryalarla köy evlerini havaya uçurmaları yanında, ellerinde gaz tenekeleri ve meşaleleriyle etrafı ateşe vermek için dolaşan sarhoş Yunan askerlerinin sadistçe ortaya koydukları kanlı eylemler, dudak uçuklatacak cinsten vahşet örnekleriydi. Yakılan ahırlardan kaçan hayvanları tek tek vurarak telef etmekle görevli özel timler bile kurmuşlardı Yunanlı kumandanlar.

İzmit ve çevresindeki vahşetin bir başka kolu da, 11. Yunan Tümenine bağlı 3. Alay tarafından Karamürsel'de faaliyete sokulmuştu. 3. Yunan Alayının Bahçecik ve Değirmendere'yi alt üst ederek Karamürsel'e doğru harekete geçmesi, Mürettep Kolordusunu ve ona bağlı Kocaeli Komutanlığını tedirgin etmiş, telgrafla durum derhal Karamürsel Mıntıka Komutanlığına iletilmişti. Aynı zamanda Karamürsel Milli Taburunun, İznik ve Yenişehir hattından Karamürsel'e sarkabilecek gücü araştırılmıştı. Fakat söz konusu o taburda bu gücün bulunmadığı çok geçmeden anlaşılacaktı. Karamürsel ahalisi, sabahın erken saatlerinde, tellalların, "Kasabayı terk edin! Evlerinizi boşaltın! Başınızın çaresine bakın ey ahali!" diyen ikazları üzerine yeniden yollara düştü. Bir yıldır hiç değişmeyen ama gittikçe acıları çekilmez hale gelen çilelerini dahi sorgulayamayan bu topluluğun, patika yollara serilen kitlesel görüntüleri, çılgın feryatları ve solukları kadar yakın oldukları sefaletleriyle, içler acısı trajedilerini, dünyaya haykırır gibiydi.

Kasabanın ahalisi, sabahın kör saatlerinde kafalara âdeta yumruk gibi inen 'kaçın' uyarılarıyla hanelerinden fırlamış, önce kasabanın sokaklarını, sonra da köy yollarının pıtıraklı patikalarını doldurmuştu. Bu insanlar, korkunun salgın bir hastalık gibi sarıp sarmaladığı şuursuz kitleler halinde kırsal alanlara yayılmaktaydı. Çoğunluğu kadın, kız, çocuk ve yürüyebilen yaşlı erkeklerdi. Hepsi de, hareket halindeki kitlenin dışında kalmamak için hızlı hızlı yürümeye çalışıyorlar, zaman zaman yüksek efor sarf ediyorlardı. Birbirlerinin yüzlerine çarpan o soluk huzmeleri iç içe girip tek bir devin nefesiymiş gibi gökyüzüne uğultuyla yükseliyordu.

Kasabada ayakta kalan çok az evin neredeyse hepsi, yine olduğu gibi kaderlerine terk edilmişti. Daha doğrusu kapılarının kapatılmasına bile fırsat bulunamamıştı. Ocaklar yanar halde bırakılmıştı; kapılar, gene pencereler arklarına kadar açık, cereyan yapan yaz yelleriyle gıcırdayarak kımıldanıyordu. Odalarda denkler dağınık, yataklar seriliydi. Minik Mehmet'in tonton Ayşe'nin tahta at, bez bebek oyuncakları, toprak kokan sofralara, al kilimli odalara savrulmuşlar, orada, oldukları yerde trajik yalnızlığın dekorunu oluşturluyorlardı. Yer sofraların-

da zeytin tasları, ocak yanlarında turşu küpleri devrilmiş, küllüklerde yanmakta olan kütükler ise köze dönüşmüştü. Boşaltılıp azgın bir yağmaya teslim edilmek üzere âdeta hazır edilmiş kasabada, silah tutanlar dışında, sadece evlerinden ayrılamayan yaşlılar kalmışlardı. Onlar da, akıbetlerine razı olmuş bir halde; içlerinden dualar mırıldanarak olgun bir tevekkül örneği sergiliyorlardı.

Dağ yollarına düşüp çoğunlukla yokuş bayır tırmanan topluluktaki bazı kadınlar, panik ve telaştan feracelerini, çarşafalarını dahi alamamışlar, günlük kıyafetleriyle kendilerini evlerden dışarı atmışlardı. Buna da şükrediyorlardı. Çok daha ağır trajedilerin yaşandığı beldede tecavüzlerin, aşağılamaların kahredici sonuçlarına katlanmaktansa, perişanlığa bürünmüş bir kaçış elbette daha onurlu bir eylemdi onlar için. Kucaklarında bebeleri, sırtlarında çocuklarıyla onlar; kaçış serüvenlerini, diğerlerinden daha zorlu geçtiğini ortaya koyar gibiydiler. Çocuklarıyla paylaştıkları kaçınılmaz eziyetlerin yükümlülüklerini bir başlarına göğüslemek elbette kolay değildi; fedakârlık gerektiriyordu. Analar, canlarının parçası, korunmaya ve kollanmaya muhtaç çocuklarını, katliâm korkusuyla şursuzca kaçan, kaçarken de hiçbir kurala riayet etmeyen, ezen, sürükleyip yok eden insan gruplarının yarattığı anaforldan korumak zorundaydılar.

Suludere Samanlı Dağlarına yönelen göç, yukarı köylere ulaşıldıkça daha da genişliyordu. Pazar, Çamçukur, Karapınar ve Oluklu köylerinin halkı da, işgal tehlikesinden haberdar edildiklerinden, göç kafilelerine hazırlıklı katılmaları yönünden daha şanslıydılar. Onlar, köylerdeki evlerini terk ederken, kasabada-kiler gibi ansızın musibete yakalanmamışlar, evlerinden çıkarken arkalarından kapılarını çekip kilitleyebilmişlerdi. Çıkınlarını kollarına takanlar, ahırındaki oğlakları ve koyunları yanlarında getirenler bile vardı. Ancak köylerden katılanlar, aşağılardan kopup gelen ve ölüm korkusuyla panik-atak koşuşturanların içinde eriyip gidivermişlerdi. Çılgın göç, açılıp kapanan geniş bir branda parçası gibi yayılıyordu. İçindeki herkesi ama her insanı darmadağın etmekteydi.

Kaçış yollarında Türkler, kendilerini koruyacağına inandıkları Suludere Samanlı tepelerine ulaşmak için birbirlerini çiğnerlerken, İzmit Körfezi'nde devriye gezmekte olan Yunan torpidoları Averof ve Kılış, büyük toplarını çoktan Karamürsel'e çevirmişlerdi. Onlara gelen talimat, yeni salvolara hazır olmaları yönündeydi. Yakıp yıktıkları Değirmendere'den batı istikametine ilerleyen 3. Yunan Alayını destekleyen işte bu torpidolar, Alayın, bu istikamete hareketinden önce Karamürsel'i bombardımana tuttular. Denizcilerin 'yumuşatma' diye tanımladıkları top atışlarıyla, kasabanın son kalan kentsel dokusu da bu şekilde harabeye çevrildi. Hükümet binası, gümrük acentesi, deppoylar denilen gümrük ambarları ile Çarşı ve Karabali Camileri, torpidoların top mermileriyle harabeye dönmüş, Çarşı Camiinin minaresinin sadece yarısı ayakta kalabilmişti. Top mermilerinden sahil boyundaki pek çok köşk, ev ve konak da nasibini almış, bu yapılar enkaz haline getirilmişlerdi. Ve böylece şarapnellerle enkaz tarlasına

çevrilen Karamürsel’de, Yunanlılara ait 3. Alay Komutanlığının işi, son derece kolaylaşmış, o birliğe sadece süpürme işi kalmıştı.

Alay geri çekildiğinden ve düzenli bir savaş kaygısı taşımadığından olsa gerek, sadece ganimet düşünen Yunanlı başıbozuk erler, terk edilmiş ve bombalarla ‘yumuşatılarak’ hasır edilmiş kasabada, çok rahat hareket etme imkânlarına kavuşmuşlardı. Bir defa hiçbir silahlı mukavemetle karşılaşmamışlardı. Sivil direnmeden de artık eser yoktu. Kasabada, evleri yıkıldığından, çardaklarından çıkamayan birkaç yaşlıdan başka kimseler bulunmuyordu. Sağda solda hayvan leşleri göze çarpmaktaydı. Yıkık binaların enkazlarından, dışarı hala toz ve duman fışkırıyordu. Tozdan bir bulut tabakası sarmıştı çevreyi.

Çoğu sarhoş Yunanlı askerler, emirsiz ve komutasız, gruplar halinde yarı enkazhalini almış olan evleri yağma etmeye koyuldular. Onlara daha Yunanistan’da iken, Anadolu’nun antik zenginliğinden bahsedilmiş olduğundan, hep hazine bulacaklarını hayal ederek yaşadıklarını birbirlerine itiraf etmekten de geri durmuyorlardı. Bunun, Anadolu’ya asker toplamak için içi boş, kocaman bir propaganda olduğunu anlamaları, eğer ömürleri olursa, daha zaman alacağı benziyordu. Hâlâ alkole bağımlı ümitleri ve hazine tutkuları, akıl ve izandan daha öndeydi.

Zenginliği işaret eden köşk ve konaklar, deniz saldırılarıyla yıkıldığından, ayakta kalan ve bir güç ifade etmeyen sıradan fakir haneler, Yunanlı askerleri çileden çıkarıyordu. Bu evlerde aradıklarını bulamayan Yunanlı erler, küçük, ehemmiyetsiz ganimet parçaları için dahi paylaşım kavgalarına giriyorlar, tekme tokat birbirleriyle dövüşüyorlardı. Onları takip eden diğer Yunanlılar ise ellerinde gaz tenekeleri ve meşalelerle, her nasılsa yıkılmamış ya da yarı yıkılmış evleri ve diğer yapıları ateşe veriyorlardı. Kundakladıkları üç evde, ikisi kadın, üç yaşlı Türk hasta yataklarında diri diri yanarak can verdiler. Yanık et kokuları, enkaz diyarı kasabanın cadde ve sokaklarında saatlerce dolaştı.

Kasabanın işgalci ve yağmacı askerlerinin, bağ evleri de dahil, yıkılmaması için önceden özen gösterilen bazı tarihi yapıları, tekke ve türbeleri de yıkım envanterine dahil edecek kadar gözleri dönmüştü. Kendi içlerinde hiçbir müdahale bunların, yıkmaya hırs arzularına engel olamamıştı. Telgrafhane binası dışında ayakta kalan son resmî yapılar da birer birer ateşe verildiler. Böylece resmî birimler ikinci defa ateşe verilmiş oluyordu. Sonra da yağmacı başıbozuklar, tarihi kimlikleriyle birlikte yakarak yok ettikleri bu binaların çıkardıkları alevler karşısında her zaman yaptıkları gibi sirtaki oynadılar, naralar savurdular ve hurra çektiler.

Karamürsel’in yerle bir edilmesi için başlatılan yakıp-yıkma ve yağma-lama eylemleri, gün bitimine dek aralıksız sürdü. Gece yarısından sonra Yunan

Alayının, talandan başlarını kaldıramayan artçı bu birlikleri için hareket emri gelince yağmacı askerler, yükte hafif, pahada ağır ele geçirdikleri ganimetlerini sırt çantalarına doldurup yola koyuldular. Önlerinde süvari bölüğü, arkalarında da atlı top birliği yer almıştı. Kendilerini güvende hissetmemeleri için hiçbir sebep yoktu. Karamürsel Taburundan acil müdahale için kasabanın güney yakasına kaydırılan bölük seviyesindeki birliğin taciz ateşi, Yunan birliklerini fazla etkilememişti. Zaten çok geçmeden de, küçük Türk birliğinin menzilinden çıkmışlardı.

Aynı gün kasabanın girişinde küçük bir atlı müfreze görüldü. Bir Türk müfrezesiydi bu. Atlarını, hâlâ dumanların ve alevlerin yükseldiği kasabanın merkez mahallesine sürdüler. Hepsi de gördükleri manzara karşısında şaşırmıştı: karşılarında korkunç bir yıkımın ve kıyımın trajik manzarası, alevlerle kucaklaşmış bir halde yükseliyordu. Müfreze komutanı Üsteğmen Abdullah Bey'in yüz hatları kasıldı, metalik bir renge ve şekle dönüştü, "Bunu yapanlar insan olamazlar!" diye haykırdı. Atın koşumlarına asıldı, karnını topukladı. At önce sıçradı, sonra koşmaya başladı. Ölü şehrin ıssız meydanına geldiğinde, sürücüsü durdurdu onu. Üsteğmen Abdullah Bey, taş ve molozlar ile yanarak kararmış ahşap yıkıntıların çevrelediği metruk meydana, yüreği burkularak bir daha baktı. Askerleri de arkasında, aynı hüznün ve dehşeti birlikte yaşıyordu. Meydanın kenarındaki, enkazlar arasında birkaç gamsız tavuktan başka hiçbir canlı yoktu. Buz gibi bir sessizlik, yaz ayının sıcak gününe bir hançer gibi saplanmıştı sanki. Üsteğmen Abdullah Bey, ölü şehrin bir tanığı, acılı bir süvarisi olarak gözyaşlarını koyuverdi. Bir şehrin yok oluşuna ağlamak güzel olmasa da, acısına değermişti! En azından bir kıymetin ifadesi saklı kalırdı o gözyaşlarında!

Genç Türk subayı, kendisine sunulan bu korkunç felaketin unutulmaz tesiriyle askerlik hayatına ileride kimbilir ne değerli taşlar, tuğlalar dizecekti! "Kinin ve vahşetin bundan daha çarpıcı manzarası olamaz," diye düşündü üsteğmen. Atını bu kez sahile doğru yönlendirdi. Deniz durgundu. Sanki yok olan bir şehrin matemine huşuyla katılmaktaydı. İşkeleler kırık, kayıklar yanık, keresteler dağınıktı. "Burada yaşayanlara ne oldu?" diye kendi kendine sordu Üsteğmen Abdullah Bey. Ölü şehir rahatsız etmişti onu. Derhal askerlerine emir verdi: "-Etrafa dağılın, yüksek sesle bağırın. Canlı var mı, etrafta? Bakın!"

Müfreze, kasabanın zor yürünen sokaklarına daldı. Bazı süvariler atlarından inerek yaya olarak aramalarını sürdürdüler. Düzayak olarak etrafı kolaçan etmek daha kolaydı. Ancak bir müddet hiçbir canlıya rastlanılmadı.

"-Dağlardadırlar," diyordu süvarilerin bir kısmı, "Biz bu mıntıkayı biliriz. Mutlaka dağlara kaçmıştır buranın ahalisi."

Ortalarda hayvan leşleri dışında cesetlerin olmaması da, süvarilerin görüşlerini haklı kılıyordu.

Müfreze komutanı üsteğmen:

"-Peki, nasıl, kimden öğreneceğiz topların akıbetini?" diye adeta kendi kendine

mırıldandı. Fazla vaktinin olmadığına da farkındaydı. Düşünmeye koyuldu. O anda üsteğmen bir ses duydu. Başını, sesin geldiği tarafa çevirdi. Müfrezeden bir er, kendisine sesleniyordu:

“-Kumandanım, burada birileri var!”

Ses, kayıkhaneden gelmekteydi. Üsteğmen, atını hemen oraya sürdü. Süvari er, kayıkhaneyi işaret etti:

“-Burada bir kadın ve bir çocuk var, kumandanım,” dedi.

Üsteğmen, atından atlayıp yıldırım hızıyla içeri girdi. Kayıkhanenin, mahzene açılan tahta kapısı aralıktı. Yaşlıca bir kadın oradan yukarıya çıkmaya çalışıyordu. Türk subayı koştı, yüzü gözü toz toprak içindeki kadının koluna yapışarak onu yukarı çekti. Kadının başında yazmanı dahi yoktu. Perişan bir haldeydi:

“-Hele şükür, oğlum,” diye sevinç gözyaşlarına boğuldu kadın. Diğer taraftan da, torununu çıkarmaya çalışıyordu aşağı mahzenden.

“-Gel yavrum, gel,” diye mırıldanıyordu kadın şefkatle, “Gelenler bizim askeri-miz. Allah’a şükür; onlara kavuşturdu bizi... Hamdolsun!..”

On yaşlarında bir kız çocuğu güçlükle dışarı çıktı dar mahzenin kapa-ğından. Kadın, s kaybedilmek üzereyken son anda kavuşuyormuşçasına sarıldı kız çocuğuna. Ağlayarak birbiriyle kucaklaştılar.

“-Torunum bu,” dedi yaşlı kadın. Hıçkırarak ağlıyordu. Ninesinin sarıp sarmala-dığı kız çocuğu ise etrafına şaşkın şaşkın bakınıyordu. Neyin olup bittiğini tam anlamış değildi.

İki asker koşup geldi, yaşlı kadınla torununu tutarak kayıkhanenin dışına aldılar. Çıkarlarken kadın, kendilerini izleyen Üsteğmen Abdullah Bey’e:

“Sabahın köründe burayı terk edip kaçtı insanlar,” dedi. “Kaçın, durmayın, Yunan geliyor, dediler. Kaçabilen herkes aldı başını gitti. Başımdaki çember gibi gittiler.” “Sen niye gitmedin?” diye sordu Üsteğmen.

“-Fırsatım olmadı ki... Geç kaldım... Torunum da bendeydi... Hem onu hiç tek başına bırakıp da gider miydim?”

Sahilde durdular. Üsteğmen, yaşlı kadına oturmasını işaret etti. Bir taşın üzerine çöktü o da... Torununu bırakmak istemiyordu; çekti aldı, dizinin üzerine oturt-tu. “Sesinizi duyunca,” diye konuşmaya devam etti kadın, “anladım ki, Yunan gâvuru gitti, Kemal’in askerleri geldi... Torunuma, “kurtulduk artık, dedim. Yukarı seslendim. N’olur, bana bir yazma bulun. Saçım başım açık duramam.”

“-Buraya nasıl girdin nine?”

“-Dedim ya, kaçamadık torunumla. Alelacele koşup bu mahzene girdik. Burayı biliyordum. Oğlum benim kalafatçıdır, kayıkhanede çalışırdı. Aklıma geldi son anda; iyi de oldu. Bizi burada bulamadılar. Çok korktuk ama neyse, defolup gittiler. Gittiler değil mi? Yakında falan olmasınlar.”

“-Gittiler.”

“-Ama mahvetmişler kasabamızı. Allah, boyunlarını devirsin inşallah!” Kadın

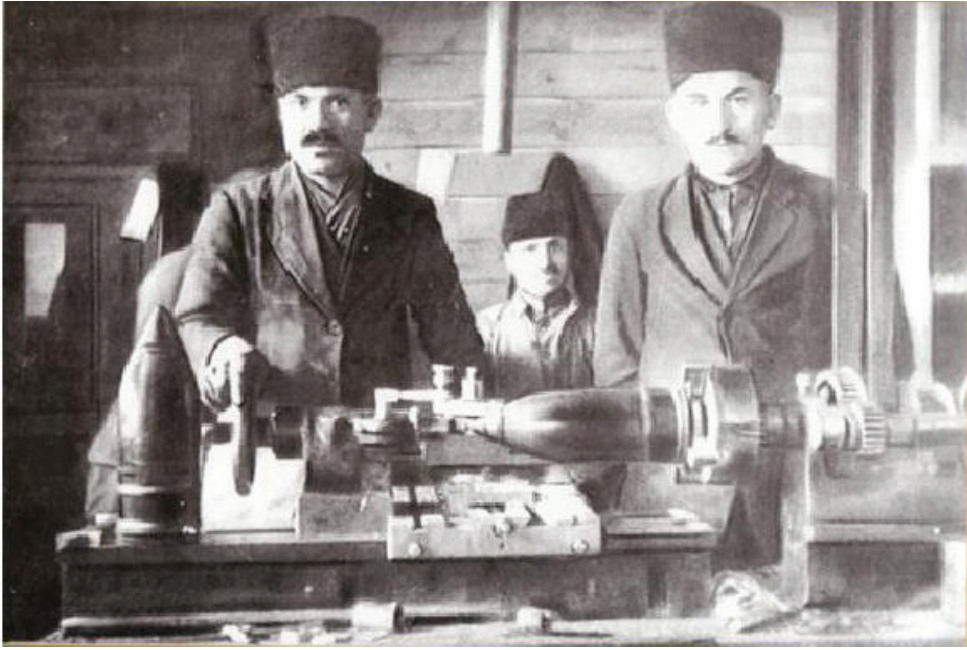
dövünmeye başlamıştı bu kez. “Amanın, yakıp yıkmadık yer bırakmamışlar! Aman Allah! Burası Karamsal mı? Kasabamız mı?.. Nerede evimiz barkımız?” Çaresizce torununa sarıldı yeniden yaşlı kadın. Yine gözyaşlarına boğulmuştu. “Mahvolduk, amanın; n’olacak şimdi bizim halimiz?!”

Üsteğmen Abdullah Bey, kadının sakinleşmesini sabırla bekledikten sonra dedi ki:

“-Geçmiş olsun, nine. Size bir şey olmadı ya... İyisin değil mi? Yavrum, sen nasılsın?”

“- İyiyim, kendimden yana şikâyetim yok oğlum. Şükür, torunum da iyi. Etrafı görmüyor musun? Gelen insanlar n’apacak? N’olacak halleri? Nerede kalıp, ne yiyecekler?”

“- Onun bir çaresi bulunur,” dedi Üsteğmen. “Ben bir şey öğrenmek istiyorum.”

Türk ordusu için kurulan fişikhanelerde, halk tarafından mühimmatların imalatı gerçekleştirilmekteydi

Kadın, durmadan iki yana salladığı başını durdurdu, yaşlı gözlerini genç subaya çevirdi. Onun kararlı bakışlarıyla karşı karşıya kalınca, ciddi bir konunun ortaya atılacağına hükmetti içinden:

“-Hayrola, oğlum?” diye sordu.

“-Nine, biz bir top arıyoruz. Topu, biliyorsun değil mi? Nasıl bir şey olduğunu...”

“-Bilmem mi oğlum,” diye bilgiç bir tavırla kımıldandı kadın, “Kağnılarla az mı silah taşıdım ben.” Kendisini önemli bir konumda görme eğilimine giriverdi birden yaşlı kadın.

Üsteğmen, sesindeki heyecanı arttırarak sözlerini sürdürdü:

“-Hah, tamam... Kasabanızda iki top varmış. İstanbul’dan getirilmiş buraya...

İşte o top... Kemal’in askerlerine lâzım; hem de çok lâzım...”

Yaşlı nine, birkaç saniye düşündükten sonra torununa döndü:

“-Hadi, Sarpdere’ye götür bunları Nazlı,” dedi. “Nereye, biliyor musun? Yatıkkayalar’a... Orayı bilirsin. Hani anan keçileri otlatmaya götürüyordu ya; işte orası...”

Kız çocuğu, başını olumlu bir tavırla sallayarak fırladı kalktı. Hiç vakit kaybetmeden yola koyuldu. Nine, acılarını bir nebze bastırmış görünüyordu. Ama arada bir, “Ah, Karamsal’ın başına gelenler!” diye dert yanmaktan kendisini alamıyordu.

“-Torunumu takip edin,” dedi nine bir yandan söylenirken. Üsteğmen Abdullah Bey, iki süvariye kasabada bırakarak müfrezeyi, kız çocuğun peşine taktı. Nazlı’yı, atlardan birinin terkinine bindirmek istediler fakat o, bu teklifi kabul etmedi. O kadar atik ve hareketli bir çocuktaki ki, atların önünde bir tavşan gibi sıçrayarak koşuyordu. Süvariler, bu yalın, çevik ve hamarat çocuğa karşı hayranlık duymuşlardı.

Sarpdere yolunda Türk müfrezesi, dağlardan kasabaya dönen bir grup Karamürselliye rastladı. Çoğunluğu kadınlardı geri dönenlerin. İki yaşlı erkek, gelen süvarileri tanımadıklarından, kaçınan kadınların önlerine düştü. Türk süvarileri, son durum üzerine yüksek sesle kendilerini tanıttıca gruptakiler rahat bir nefes aldılar. Üsteğmen Abdullah Bey, grubun önündeki iki yaşlı erkeğin kendisine yaklaşmalarını istedi. Kadınlar, kızlar ve de çocuklar, bağırarak, alkışlayarak süvarileri kutluyorlardı.

İki yaşlı adam, gelen Türk askerlerine:

“-Hoş gelmişsiniz, sefalar getirmişsiniz,” diyerek saygı gösterdiler.

“-Biz şimdi Sarpdere’ye gidiyoruz,” dedi subay. Önlerindeki çocuğu da işaret ederek sözlerine devam etti, “Bakın, bu kızımız bize rehberlik eder. Neden oraya gittiğimizi söyleyeyim: Top aradığımız için... Sakladığınız iki toptan söz ediyorum... Onları, Yunanlılar ele geçirmede, değil mi? Burada, Yatıkkayalar’daymış... Ne söylemek istediğimi anladınız mı?”

Yaşlı adamlardan ikincisi, yaşından beklenmedik bir çeviklikle öne fırladı. Çok önemli bir şeyi anlatmaya hazırlanan bir çocuk heyecanıla:

“-Evet, evet kumandan!” diye bağırdı, “Yatıkkayalar’da iki top saklıdır. Onu, biz çıkardık oraya. Hiç Yunan’a verir miyiz? Hemen şurada, yakındır.” Yaşlı adam gruba döndü: “Yatıkkayalar’a sapıyoruz,” diye talimatını sıraladı. Grubun reisliği ona geçivermişti. Müfrezenin rehber sayısı arttığından, topların saklandığı Yatıkkayalar mevkiine ulaşmak çok daha kolay olmuştu.

Kadınli erkekli grup, yaşlı adam Derici Sezai’nin önderliğinde, kayaların ve çalıkların iç içe girdiği bir noktaya ulaştılar. Müfreze onları takip ediyordu.

“-İşte toplar burada,” dedi Derici Sezai. Herkes, gerçekten sarp bir noktada, çalıklar arasına saklanan iki adet topun, bulundukları yerden çıkarılması için kolları sıvadılar. Taşınması için de süvariler devreye sokulmuştu.

Üsteğmen, gördüğü manzara karşısında dona kalmıştı. Topların, insan elinin dahi zor ulaşabileceği noktaya nasıl çıkarıldığına bir türlü akıl erdirememiş, “Yahu nasıl çıkardınız bu topları oraya?” diye şaşkınlığını diliyle de ikrah etmekten kendisini alamamıştı. “Akıl alacak iş değil! Oraya ancak kartallar yuva yapabilir!”

Çalışmalar sonucu topların parçaları ortaya çıkmıştı. Mekanik aksam, güneş altında parıl parıl parlıyordu. Zorlukla görünen kayalıkların etrafı uçurumlarla çevriliydi. Lakin arı gibi çalışan ve bu konularda tecrübe sahibi oldukları anlaşılan Karamürselliler, Erhard marka 37’lik Alman toplarının parçalarını, bir mücevher ihtimamıyla çalıkların içinden çekerek ve elden ele kayalıklardan aşağıya indirerek, orada bekleyen süvarilere teslim etmeyi başarmışlardı. Bu zor ve sıkıntılı görevi, tereyağından kıl çeker gibi kolayca yerine getirenlere Üsteğmen Abdullah Bey, samimi bir dille teşekkürlerini ilettili. Bu perişan ama kadirşinas topluluk, genç subayın gözünde çok değer kazanmıştı.

Genç subayın teşekkürüne, topluluk hep bir ağızdan:

“-Vatan sağ olsun!” diye karşılık verdi.

Üsteğmen, atından inerek önce küçük, sevimli rehberi Nazlı’yı yanaklarından öptü, sonra yaptığı işlerden dolayı gururlandığını açıkça ortaya koyan ve bunun için de iltifat beklediğinin işaretlerini veren Derici Sezai’ye döndü:

“-Güzel bir iş yaptınız,” diye ona övgüde bulundu, “Karamürselliler olarak tarihteki yerinizi şerefle alacaksınız. Vatan, sizlere minnettardır ve minnettar kalacaktır. Yalnız bir şeyi çok merak ettim: İndirdiğiniz şu silahları, ulaşılması hakikaten çok zor olan yere, yani o tepeye nasıl çıkardınız?”

Derici Sezai, kendinden emin bir şekilde, aksakallarını çekiştirerek güldü:

“-Biz Türkler bir acayip insanlarız,” diye anlatmaya koyuldu, “Olmadık zamanlarda imkânsız gibi görünenleri bir çırpıda yapabiliyoruz. Valla kumandan bey, ben de şimdi düşünüyorum da; o tepeye ağır silahları nasıl taşımışız diye... İman gücü mü desem, vatan sevgisi mi desem... Akıl sır erdirmek zor ama yapmışız işte!.. Akli karışıyor insanın. Neyse... Cenab-ı Allah, o topların, bu vatan için kullanılmasını nasip kılsın.”

Türk subayı, top parçalarının, müfreze tarafından kasabaya nasıl indirileceği konusunda emirlerini, çavuşuna bir bir sıraladı ve yeniden atına atladı. Tam karşısında dikilen diyarın garip ve isimsiz kahramanlarından Derici Sezai'nin parıltılı bakışları, genç subayın üzerinden eksilmiyordu.

“-Çok üzgünüm,” diye yaşlı adamı teselli etmeye çalıştı Üsteğmen, “Görüyorum ki, kasabada evleriniz düşmanlar tarafından yakılmış. Ortada ev mev kalmamış.” Yaşlı adam, alışılmadık bir tevekkülün yumuşaklığı içinde:

“-Allah, vatanımıza ve devletimize zeval vermesin, kumandan,” dedi. “Bizler, o evleri ellerimizle yapmıştık; yine yaparız!..”

Üsteğmen, yaşlı adamın metin duruşu karşısında çok etkilendiğini haykırabilirdi:

“- Mutlaka, mutlaka,” diye destek verdi Derici Sezai'ye. Atını, geldiği istikamete çevirdi. Hayvan, yerinde duramıyordu, hareket halindeydi. Üsteğmen, aynı tonal sözlerini sürdürdü, “Artık kasabaya inebilirsiniz. Yunanlılar gitti. Bir daha da buralara geri döneceklerini sanmıyorum. Rahatça varabilirsiniz...Yok edilen kasabanıza, olmayan evlerinize!..” Üsteğmenin gözleri dolmuştu. Üst üste yaşadığı trajik anlar yüreğini çoktandır yakıp kavuruyordu. Herkesten gizlemeye çalıştığı gözyaşları sonunda zapt edilmez hale geldi ve boşaldı. Dayanılmaz bir manzarayla karşı karşıya idi. Çocuklar gözleri önündeydi; sersefil duruyorlardı ve açlıktan analarının yüzlerini tırmalayarak ağlıyorlardı. Üsteğmen de tıpkı onlar, o çocuklar gibi hüngür hüngür ağlamak istiyordu. Boğuk, titrek bir sesle: “-Aç mısınız?” diye sordu.

Çocuklar ağlıyordu ama topluluk suskundu. Boyunları bükük; saygı duydukları kumandanlarına bakıyorlardı sadece. Analar, bir yandan da ağlayan çocuklarını susturmaya çalışıyorlardı.

Grup adına Derici Sezai, üsteğmene cevap verdi:

“-Evet; iki gündür...”

Bu aç insanların, vatani ve milleti için dua etmeleri ve tevekkül göstermeleri, bunun yanında sınırsız bir fedakârlığı ortaya koymaları, genç subayın duygu ve düşünce dünyasını derinden sarsmıştı. Bu sarsıntı, ayrıca onda bir iç hesaplaşmayı da beraberinde getirmişti.

Acaba kendisi, bu sıradan insanlar kadar kahraman ve dürüst müydü? Onlara önder olamaya hak kazanabilecek miydi? İç hesaplaşmasının muhasebesini ortaya çıkarmaya çalıştı genç subay. Her şeylerini kaybetmiş şu karşısındaki aç ve susuz insanlar, uğradıkları maddi ve manevi yıkım karşısında, nasıl bu kadar metin kalabiliyorlar, nasıl kollektif bir idealin ve de sonsuz vatan sevgisinin lekesiz bireyleri olabiliyorlardı? Onları ayakta tutan gücün mayası nereden geliyordu? Demek ki bu saf ve sabırlı insanlar, o isyana meyilli nefis hareketlerini, yüreklerinin yüksek sevgilerine gömebiliyorlar, isimsiz kahramanlar olarak adımlarını, sağduyunun basiret basamaklarına, hiçbir engel tanımadan rahatça atabiliyorlardı.

Üsteğmen Abdullah Bey, hayatında hiç görüp yaşamadığı çok özel insan manzaralarıyla karşı karşıya idi. Beyninde fırtınalar patlıyordu. Karamürsel’de yaşanmakta olduğu trajik olaylar bilincinde öylesine derin ve silinmez izler bırakmıştı ki, sonunda dayanamadı, atının üzerinden kükredi:

“- Hem vallahi hem billâhi, bu millet, kendisine hak olan zaferi kazanacaktır!”
O sırada iki gündür aç ve susuz olan yaşlı önder adam, genç subayın ardından, yine o mütevazı ama saygın ve bir o kadar da muhteşem tavrıyla seslendi:
“- Kumandan oğlum, söylemeyi unutmuşum; iki de tayyare getirmiştik İstanbul’dan! Şayet ararsanız, onlar İzmit’te; orada bulabilirsiniz!”

Karamürsel’den kaçan çılgın bir kitle, Pazarköy merasından hareketle Mısırat Tepesinden aşağı Safiye Köyüne hızla aktı. Köyün, sarp keçi yolları, perişan kılıklı insanlarla doluydu. Burada da, çoğunluğu kadınlar ve çocuklar teşkil ediyordu. Hedef Suludere’nin yamaçlarıydı. Binlerce panikatakt insanın oluşturduğu kitle, o dağlara yönlendirilmişti. Onları, düşmanlardan ancak Suludere’nin dik yokuşlu tepeleri, zirvelerin ak bulutlu yamaçları kurtarabilirdi. Çünkü gerçekleştirilen bu çılgın yürüyüş daha doğrusu kaçış, bir kurtuluşun esenlik sağlayan parçasından ziyade, can korkusunun şuursuz tepkisini ortaya koyuyordu.

Düşman korkusundan kaçan insanlar, kurtuluşu arıyorlardı ama kendi içlerinde bazı hayatları kararttıkları da olmuyor değildi. Nerede, nasıl duracağı belli olmayan kayalar misali, meşeliklerden aşağı âdeta yuvarlanarak inen insan kitleleri, Suludere köyü yamaçlarında, biri çocuk, diğeri yaşlı kadın olmak üzere iki kişiyi ezerek ölümlerine sebep olmuşlardı. Bu acı hadise bile, binlerce insanın oluşturduğu kargaşanın yoğunluğu içinde pek de umursanmamıştı. Felaket haberleriyle beslenmekte olan fısıltı gazetesinin söylenti bombardımanı altında sürüklenen bu insanlar, kargaşada en yakınlarını dahi ezip geçmekte tereddüt göstermiyorlardı.

Aslında gizli bir korkuya dayalı, korkusuz kitle hareketi, saatler sonra insanların, Samanlı Dağları eteklerine ulaşmasıyla sona erdi. Son derece yorgun görünen sefil ve mağdur insanlar, güvenli buldukları ağaçların diplerine tünediler, yarım gün aralıksız süren yürüyüşlerin, vücutlarına yüklediği yorgunluğu gidermeye çalıştılar. Dinlenme sağlanır sağlanmaz herkes Samanlıdağ’ın Zirvetepesi’nde bir araya geleceklerdi. Bunun böyle olmasını, kitlenin önderi olduğunu ilan eden Çakır Sabri istiyordu.

Çakır Sabri, altmış yaşlarında biriydi. Ne var ki, ileri yaşına rağmen son derece zinde ve atak görünüyordu. Yoğun kaçışın uç beyi olmuşsa da; insanlar, dağlara tırmanırken onu pek takmamışlardı. Lakin şimdi korku azalmıştı, herkes kendisini buralarda daha güvende hissediyordu. Dolayısıyla sakinleşen

kitle elbette ki, iyi anlatılırsa, kendilerine yarar sağlayacak tavsiyeleri dikkate alabilirdi. Zaten yapılanların, genel güvenlikle ilgili olduğunu herkes biliyordu. Böyle karmaşık bir ortamda, insanların belâlardan uzak durmaları esastı. Yani hiçbir şey burada, can güvenliğinden daha önemli ve öncelikli değildi. Zaten toplu kaçışın tek sebebi o değil miydi?

Ancak evlerini barklarını, yerlerini yurtlarını terk edip dağ bayır tırmanan kaçaklar, sonunda biyolojik birer varlık olarak acıktıklarını hissettiler. Önce ümitsiz bir şekilde bu hissi bastırıp yenmeye çalıştılar. Vücutlarını saatler boyu koyu gölgeli, neft yeşili ağaçların orman şehrinde istirahatata verdiler. Bebe­ler, analarının memeleriyle oynaşıp emebildikleri sütle susup uyudular. Ekmek bekleyen afacanlar ise akşam saatlerine kadar birtakım umutlarla avutul­dular. Sonra dikkatleri başka tarafa çeken bir kıpırdanma yayıldı orman şehrinde. Zirvetepe’ye hareket edilecekti. Böylece biraz daha görünmeyen ama varsayılan düşmandan uzaklaşmış olacaktı.

Yine hep beraber kalkılıp yürüyüşe geçildi. Amatör dağcılar gibi irili ufaklı herkes yamaçları tırmanmaktaydı. Çıkılacak tepe, dağın zirvesine en yakın son tepe idi ve burada ağaçtan çok çalılar vardı. Eski kömür ocakları mevcuttu burada. Ağaç kömürü yakılan ocakların izleri hâlâ görünüyordu. Son durak Zirvetepe’de varıldığında, insanlar, barınabilecekleri noktaları kendileri için seçmekle meşgul oldular. Günler boyu sanki burada kalınacakmışçasına yoğun bir faaliyet dalgası, kitlenin üzerine yayılıvermişti. Gündüz başa güneş, gece çiy düşmesin diye kulübe yapıyorlardı çoğunlukla.

Bütün bu barınma faaliyetlerini yürütenlerin akılları hep kasabadaydı. Sa­fiye Köyünün tepesinden dönüp aşağı sahile baktıklarında, en son göğe yükselen dumanlar görmüşlerdi. Zirvetepe’den, o dumanları görmek mümkün değildi ama herkesin birleştiği bir husus vardı; o da kasabanın ateşe verildiği­ydi... Ateşten arta ne kalabileceği de tartışılıyordu. Ancak insanlar, geride bıraktıklarını aynen bulabilecekleri konusunda o kadar emin değillerdi. Her şeylerini kaybedebileceklerini de düşünüyorlardı. Her şeyi kaybetmek... Çoluk çocuk besleyen ana­ların, ailelerinin hayatlarını idame ettirmeye çalışan babaların, düşünmek dahi istemedikleri kâbus çizgisi, aşağılardan yükselen dumanlarla birlikte ayaklarına takılmak üzereydi.

Bu arada Zirvetepe’de akşamı karşılamak için ateş yakmak isteyenler olmuş fakat başta Çakır Sabri olmak üzere, düşman tarafından takip edildiklerine inanan bir grup, yakılmak istenen ateşi, daha palazlanmadan söndürmüştü. Ge­rekçeleri ortadaydı ve de mantıklıydı: Ateş, düşmana hedefi göstermek demektir. Saatler boyu süren çileli kaçı­şı, bir çırpıda düşmana ihbar etme anlamı taşımaz mıydı bu? Böylesine tehlikeli teşebbüsten kaçınılmalıydı. Fakat bazı yaşlı ka­dınlar, ateşin söndürülmesine şiddetle karşı çıktılar. Düşmanın, dağ başında ateşi

göremeyeceğini söylüyorlardı. Ateş yakıp yakmama kavgası, gündüz birilerinin duyduklarını söyledikleri uçak sesi konusu, gündeme getirilince sona erdi.

Uçak sesi mi? Nereden çıkmıştı şimdi o? Kitle, yeni bir endişeyle dalgalandı. Uçak adı, tayyare diye telaffuz edilince, onun ne olduğunu bilenler, hayretler içinde kalmışlardı. “Buralarda tayyare de varmış,” diyenlere nispet edenler ise:

“- Hadi canım, tayyarenin burada işi ne?” diye dudak büküp geçtiler, “Hangi aklievvel uyduruyor şu tayyare masalını?”

Tayyarenin masal olmadığı ertesi günü anlaşıldı. Gerçekten de, pırpır kanatlı ve tek motorlu küçük bir uçak, Samanlı Dağları üzerinde, kulakları tı-kırdatan gürültüsüyle keşif uçuşuna çıkmıştı. Tayyare için bir gün önce ‘hayâl’ diyenler, hayâl kırıklığına uğrarlarken; macerayı, sıkıcı günlük hayatının bir çeşnisi olarak kabul edenler ise, uçaktan atıldığı söylenen bildirilerin peşinde koşmayı daha eğlenceli bulmuşlardı. Bildirilere merak salıp koşanlar, sonunda Türkçe bildiriye ele geçirmeyi başarmışlardı.

Yunanlılar, bildiride tüm psikolojik kazanım ve propaganda imkânlarını kullanarak, dağlara kaçan korumasız Türkleri, yakıp yıktıkları kasabalarına geri çağırıyorlar, üstelik barış içinde yaşayabilecekleri konusunda güvence de veriyorlardı. Teklif, çok cazip ve masum görünüyordu. Ancak Türklerin dönmelerini tavsiye ettikleri kasabanın yerinde yeller estiğini, bildiriye hazırlayan Yunanlı kurmaylar ya gözden kaçırmış olmalıydılar; ya da psikolojik savaşın gereği, bu şekilde aldatma yolunu seçmişlerdi. Ve sonuçta Türklere, başka yapacak hiçbir şeyiniz yok demek istiyorlardı.

O bölgede günlük uçuşlarını yapan Yunan keşif uçağı, bildirileri atıp tespitlerini gerçekleştirdikten sonra Gemlik’e döndü. Uçak pilotunun bağlı bulunduğu komutanlığa verdiği rapor, beklenmedik bu biçimde 11. Yunan Tümenini alarma geçirmişti. Raporda, Yunan Tümen Komutanlığı kurmay heyetini ayağa kaldıran tespitler mevcuttu. Buradaki satırlar, Karamürsel Samanlıdağları ile civarındaki ormanlarda konuşlandırılmış gizli Türk birliklerinden bahsediyordu. Yunan keşif kollarının her nasılsa dışında kalan, onlara göre de, tesadüfen bulunan bu hareket halindeki Türk Birliği, bir tümen mevcuduna eş değerdı. Keşif raporunda şayet yanlış yoksa, Bursa’daki 3. Yunan Kolordusuna ait saldırı ve harp plânlarının yeniden gözden geçirilmesi gerekiyordu. Yunan cephesinde birdenbire her şey alt-üst olmuştu. Bu sebeple uçak pilotu, sözlü olarak da sorgulanmıştı. Yunanlı pilot, Samanlıdağ’da kalabalık ve hareketli Türk birlikleri gördüğünden emindi ve bu konuda da ısrarlıydı.

Sonuçta rapora geçen Suludere Dağlarındaki kalabalık, Yunanlılara göre, şayet İznik’e yönelir, oradan Bilecik-Eskişehir hattını takviye edecek olursa,

Türk-Yunan güçlerindeki denge Türkler lehine değışirdi ki, bu da, savaş plânlarının yeni baştan değıştirilmesi anlamına gelirdi. Nitekim bu rapor doğrultusunda kolordu emri yenilenince, saldırı plânları tekrar görüşmeye açıldı ve gözden geçirilmesi kararı alındı. Bu beklenmedik sürpriz sonuç, Karamürsel ve çevresindeki artçı küçük Yunan birliklerinin, Orhangazi-Gemlik hattına çekilmelerini de hızlandırılacaktı.

Oysa Yunan uçak pilotunun Samanlıdağ Zirvetepe’de görüp tespit ettiğı kalabalık, donanımlı Türk birliğı değıl, düşman işgalinden canlarını kurtarmak için kaçan Karamürsel’in ahalisiydi. Uçağın pilotu, keşif sırasında vahim bir hata yapmış, onun da yaptığı hata, kasaba ve köylerin halkını, olası bir seyyar Yunan topçusunun katliamından korumuştı. İlâhi adaletin tecellisi böyle yürüyor olmalıydı. Allah’ın topu ve sopası yoktu fakat sınırsız ve mekânsız bir gücü vardı. Muradından, sual olunmazdı.

Kaderlerinin nasıl ve ne şekilde tecelli ettiğinden ve akabinde değıştiğinden habersiz olan kaçak kasaba halkı, şimdi dağda açlıkla mücadelede hazırlanmaktaydı. Yetişkinler, açlığa ve sürgüne alışkındılar ancak çocukların, yokluklara karşı daha böyle güçleri ve tevekkülleri oluşmamıştı. Onlar, analarına ya da yakınlarına, ekmek verin diye tutturuyorlardı. İnsanlar, gece ormanda yiyecek peşine düşmüşlerdi. Çocukların karınlarının doyması gerekiyordu; ama nasıl?.. Neyle?..

Zirvetepe’deki yoğun kalabalık, dağa çıktıkları günün ilk akşamını, ormanların serin ve çiy yüklü atmosferinde geçirdi. Pek çok insan, açlıktan uyuyamadı, kurtların, kuşların bir de aç çocukların yakınıp duran seslerini dinleyerek sabahı ettiler.

Sabah, dağ başlarında tüneyen insanlar için iyi başladı. Duydular ki, Terzi Mevlut’un atlı bir adamı Suludere Köyüne gelmiş. Fısıltı gazetesi de, güne erken başlamıştı. Terzi Mevlut’un adamının getirdiğı iki haberden birinin iyi, diğersinin kötü olduğı, insanlar arasında yayılmıştı. İyi olan haber, Türk Birliklerinin İzmit’ten Karamürsel istikametinde, Yunanlıları önlerine katıp sürdükleri; kötü haber ise, kaçan düşmanın, giderken etrafta taş taş üzerinde bırakmadığı şeklindeydi. Bu haberler, dağlara tepelere sığınanların, yakında kasabalarına dönebileceklerine işaret ediyordu fakat kasabanın mahvolduğı da, gelen haberler arasındaydı. Binlerce kişinin zoraki kamp yaptıkları bu kırsal alanda, şimdi takip ve yok edilme korkuları ortadan kalkmış, merak ön plana çıkmıştı. Kadınlar, yanan ocakları ile bıraktıkları evlerini şimdiden özlemeye başlamışlardı.

Çakır Sabri, kendisine yardımcı seçtiğı iki yaşlı adamla, o sabah durum değerlendirmesi yapma kararı aldı. Durumdan vazife çıkaran bu bilgiç adamı, çoğı kadınlar dinlemek istemiyorlardı. Fakat sıkışıp çare arayanlar da, karşıla-

rında yardıma hazır bir tek onu bulabiliyorlardı. Gerçekten de Çakır Sabri, zor anlar yaşayan hemşerilerine yardım etmek istiyordu; gayretleri hep o yöndeydi. Terzi Mevlut'un, aşağı Suludere'ye gelen adamından ilk bilgiler, Çakır Sabri'ye, onun daha önceden kendisine bağladığı ve yanından ayırmadığı Safiyeli çoban Topçuların Hüseyin'den geliyordu. Bu iyi yürekli ve hamarat çoban, yakın köylerden bulabildiği mısır ve arpa ekmeklerini buradaki aç çocuklara taşıymıştı. Yanından ayırmadığı eşiği, onu hayata bağlayan yegâne dostu ve yardımcısıydı. Çoban Hüseyin, yetim ve öksüz büyümüş, onun bunun yanaşması olarak kırsal alanlarda hayatını idame ettirebilmişti. Hayatının büyük bir bölümü de çobanlıkla geçmişti. Şimdilerde ise yardıma muhtaç pek çok insanın imdadına koşmak için çırpınıyordu.

Çakır Sabri, durum değerlendirmesini yaparken çoban Hüseyin'i de yanına çağırmıştı. Sabri, kendisini çoğunlukla desteklemeyen yaşlı ve bilmiş kadınlardan da bir temsilci çağırmıştı. Yeni haberlere ve dedikodulara her zaman yakın olan kadınlar, Çakır Sabri'nin akıllı manevrasına sırt çevirmediler. Kadınların 'Dadı' dediği 50 yaşlarındaki bilmiş Cevriye, üç erkeğin bulunduğu dağ komitesine katıldı. Katılır katılmaz da Çakır Sabri'ye:

"-Haber doğru mudur?" diye sordu. "Herkes bir şeyler der durur. Aslı nedir onun; hele bir söyleyin..."

Çakır Sabri, bir önder edasıyla, elindeki sopayı toprağa sapladı. Artık gururlanma zamanının geldiğini anlatırcasına:

"-Yunan artık buralardan sürülüyor," dedi sesine yüksek bir ton vererek. "Çok şükür, bu sabah böyle bir haber aldık. Şimdi biraz bekleyeceğiz. İkinci haberden sonra kasabamıza döneceğiz."

Dadı Cevriye, asık suratıyla ikinci soruyu yöneltti:

"-Nasıl olacak o iş?"

"-Adamlarımız var. Onlara haber ulaşır ulaşmaz, bize bildirecekler," dedi Çakır Sabri. Topçuların Hüseyin'i göstererek, "Ninelerimize, bacılarımıza bu haberi verebilirsin. Artık bir ordumuz var. Yunanlıları bir bir tepelemeye başladılar... Bundan böyle zırt pırt dağlara, bayırlara çıkmak yok. Kurtuluyoruz bu çilelerden." Toplantıya katılan diğer yaşlı adam:

"-Terzi Mevlut'un adamları Karamsal'a inebildiler mi acaba?" dedi merakla.

"Gâvurlar, orayı nasıl yakmışlar acaba? Zayıat çok mudur?"

"-Adı batasica gâvurlar, bunu hep yapıyorlar," diye dişlerini gıcırdattı Dadı Cevriye. "O yapan kefereleri elimden gelse, ktır ktır keserim alimallah! Bize çok çektiyorlar. Yetti be ya!"

"-Artık bitiyor, sabret," dedi Çakır Sabri. Olan bitenlerden emin görünüyordu.

"Müjdeler olsun, artık sefaletimiz sona erecek. Sabrın sonu selamet."

Dadı Cevriye, Çakır Sabri gibi düşünmüyordu:

"-Dur daha... Etten önce tencereye düşme. Ne olupbitti ki, müjdeler veriyorsun. İnsanlar burada açlıktan meşe palamutu yiyor."

"-Yapma hatun," siye sitemde bulundu Çakır Sabri, "Az önce de dedim: Türk

birlikleri, gâvurları katmış önlerine; sürüp dururlarmış... Fena bir şey mi bu şimdi? Daha ne istiyorsun?"

Yaşlı adam da, Çakır Sabri'den yana destek çıktı:

"-Terzi Mevlut'ten gelir haber. Ondan geliyorsa, doğrudur. Mert adamdır Mevlut. Yalanı dolanı olmaz onun."

"-Hele biraz daha bekleyelim," dedi kadın. Uçak olayından dolayı çok tedirgindi. Söylenip duruyordu, "Sürülen bir düşmanın tayyaresi ne arıyor pekâlâ burada? Kimin için geldi Allah'ın dağına o tayyare; ha, kimin için?.. Bak Sabri Efendi, her duyulanı, insan içine salmayın. Kimse artık daha fazla acı çekmek istemiyor. Çocuklar aç, kundaktaki bebelerin sütleri kesik. Çünkü analar da aç!.. Gücünüz yetiyorsa, o aç anaları doyurun!"

"-Bu kadar insanı neyle doyurayım?" diye yakındı durdu adam. O anda yaşlı adam, sözü kaptı Çakır Sabri'den. Gözleri, Çoban Hüseyin'e kaydı:

"-Sen, buraların efendisi değil misin? İn köye, getir bir şeyler..."

"-Bulabildiğimi getirmişim," dedi Topçuların Hüseyin. "Köyde kalanlar da tok değil ki. Öyle kolay değil yoklukta somun bulmak... Ekmek teknesine yaklaştın mı, dangadak vururlar adamı. Açlık her şey yaptırır insane."

"- Ekmek kavgasından kaçınalım Cevriye Dadı," diye direndi Çakır Sabri, "Şunun şurasında bir günlük sılamız vardır. Yarına kalmaz, ineriz evimize barkımıza. Doğrusu, burada kimseyi doyuramayız. Çünkü yiyecek yok. Olan da vermez; verse de; bu kadar insanı doyuramazsın ki!"

Dadı Cevriye, adamın sözlerine tepki gösterdi ve söylene söylene, meşe ağacı dibindeki toplantıyı terk etti. Çakır Sabri'nin ne adamlığı kalmıştı, ne de erkekliği! Dadı Cevriye'ye göre, erkek adam, kadın kısmını aç bırakamazdı. Türk töresine aykırıydı bu... 'Dediğim dedik' diyen Dadı Cevriye'ye aksini kimse kabul ettirmezdi.

"-Hayda," diye dizlerini yumrukladı yaşlı adam. "N'oldu bu kadına? Kim yahu bu?.. Sen Çakır Sabri, ne yapacağını ona mı soracaksın? Türk töresini bize öğretmeye kalkar durur..."

"-Kırkambarlı evliya olsam da, keşke kerametimle herkesi doyurabilsem," diye temennide bulundu daha sonra Çakır Sabri. Ama pek ümitli değildi: "Ama nerdeeee!.."

Zirvetepe'nin kuzey tarafında önce beklenmedik yoğun bir kıpırdanma, ardından sıkı bir telâş baş gösterdi. En sonunda çılgınlık yükseldi. Koşuşturanlardan genç bir kadın, fahri kurulun bulunduğu noktaya vardı. Top gibi bağıırıyordu: "-Birkaç kişi kıvranıp duruyor! Hastalandılar! Biri de gece, bebeğinin üzerinde uyuya kalmış; öldürmüş onu! Zavallı kadın avaz avaz bağıırıyor şimdi!"

"-Biz n'apabiliriz ki?," dedi karamsar bir eda ile Çakır Sabri. Gene de kendisini, olaylarla ilgilenmeye mecbur hissetmişti. Kadın önde, o arkada; olay mahalline yürüdüler... İki yaşlı adam, gidenler kadar güçlü görünmüyorlardı. Oldukları yerde durdular.

Olay yeri öylesine kalabalık ve karışık ki, Çakır Sabri fazla ileri gidemeyeceğini anladı. Kadınlar kızlar bağrışıyorlardı. Çakır'ın karşısına, orada da Dadı Cevriye dikilmişti:

“-Burada Makro Paşalığa soyunan sensin!” dedi itham kokan bir sesle, “Niyetin neydi, bilmem ama bu zamana kadar bir halt da yemedin. İki kadın şimdi karın ağrılarından kıvrım kıvrım kıvrıyor.”

“-Ne olmuş onlara?” diye sordu Çakır Sabri. “Bir de çocuk ölmüş galiba.”

Dadı Cevriye'nin cevabı gecikmedi:

“-Karınları ağrıyanlar, akşam açlıktan meşe palamutu yemişler.”

“-Yemişlerse, ben n'apayım be hatun!.. Doktor tabip de yok!..”

Dadı Cevriye, adama yüklenmekte ısrarlıydı:

“-Kadın kısmına reislik yapmaya kalktın. Artık uzak dur bizden. İçimize girmeye kalkışma, tamam mı?.. Lâzım olanı biz yaparız. Zaten olan oldu.”

“-Öyle bir niyetim yok,” dedi adam. Kadının öfkesine bir anlam veremiyordu.

“İyilik olsun, yardımımız dokunsun diye gayret ediyoruz. Ne kötülük gördünüz benden?”

“-İyiliklerin lafta kalıyor.”

Çakır Sabri, sinirlerini yenmeye çalışarak geri döndü. “Nankör, nankör bu kadın!” diye Dadı Cevriye'ye söyleniyordu. Topçuların Hüseyin'i çağırıp ona:

“-Bin eşeğine, köye in,” diye talimat verdi, “Kasabanın durumu ile ilgili en son havadisleri al gel. Çabuk ol, Hüseyin.”

Hüseyin, talimatın gereğini yapmak üzere hemen eşeğine yollandı:

“-Akşama kadar köye varır, gelirim,” dedi.

Kocaeli ve çevresindeki askerî harekâtlar artık, komutanlığını Kazım Albay'ın yaptığı Mürettep Kolordu tarafından plânlanıyor ve yürütülüyordu. Kolordunun konuşlandığı bu bölgeye hızla hakim olması, buradaki Yunan birliklerinin ve kolonisinin plânlarını parça parça etmeye yetmişti.

Neticede Yunanlılar, Türklerin baskısı karşısında, daha önce oluşturduğu kolonisiyle birlikte 1921 yılının 28-29 Haziran günleri İzmit merkezini terk etmek zorunda kalmışlardı. Bunu yaparken, şehirde 300 civarında Müslüman'ı katletmiş, çarşığı da baştanbaşa ateşe vermekten geri durmamışlardı. Yunanlıların çekilmesi, başlattıkları katliamların ve yangınların akabinde gerçekleşmişti. Askerî birlikleri, karayoluyla harekete geçerken, sivil ağırlıklı kolonisi ise gemilere doluşmuştu. Yunan gemileri, onları İstanbul'a taşıyacaktı. Yerli Rum ve Ermenilerde ise panik başlamıştı. Onlar da, yerlerini yurtlarını bırakıp göçmen olmak istiyorlardı; geçmişte yaptıklarını hatırladıklarında, buna kendilerini mecbur hissediyorlardı.

Kocaeli Mürettep Kolordusuna bağlı Süvari Alayı, Yunan artçı birliklerini izleme ve sürme görevini, İzmit merkezinin kuzeyinde gerçekleştirirken, güney

mıntukaya kaydırılabilecek merkezî bir birlik, o sıralarda henüz temin edilememişti. 11. Yunan Tümenine bağlı 3. Piyade Alayını, Bahçecik ve Değirmendere’de, Karamürsel Taburuna bağlı bir bölük ve Servetiye ile Değirmendere’nin yerel birlikleri karşılaşmış ve derhal taarruza geçmişlerdi. Mürettep Kolordusunun emri de bu yöneydi. Körfezdeki bazı Yunan savaş gemilerinin topçu desteğine rağmen, Türk birliklerinin daha ziyade tacize dayalı vur-kaçları, parçalı ama çok cepheli olduğundan, düşmanı bunaltıyordu. Muharebelerin çok yakın mesafelerden kıran kırana yapıldığı da oluyordu.

Hareket yeteneği daha yüksek Türk birliklerinin, çeşitli yönlerden, süvarilerin de desteği ile yaptıkları seri ve sert müdahaleleri, önceden milis ve çetelerin düzensiz ve de çok etkili olmayan tacizlerine göre konumlarını belirlemiş bulunan ağır ve hımbıl Yunan bölüklerini dağıtmaya yetmişti. Beklenmedik ağır darbelerle karşılaşan Yunan subayları, Türklerin sert ve akıcı taarruzlarından ancak dağılmadan geri çekilmek suretiyle kurtulabileceklerini ve bu şekilde çok az bir kayıpla son çekilme noktaları olan Gemlik’e ulaşabileceklerini düşünüyorlardı.

Değirmendere’den Karamürsel’e doğru çekilen düşmanın aynı zamanda izlenmesine de karar veren Mürettep Alay Komutanlığı, Kocaeli’nin güney yakasındaki yerel birliklerinin iki kola ayrılarak düşman takibine devam etmelerini uygun görmüştü. Servetiye, Değirmendere ve Karamürsel Taburlarına bağlı yakın çatışmayı iyi bilen bölüklerin birinci kolu, sahilden kaçan Yunanlıları izlerken, diğer ikinci kol, Karamürsel’in köyleri olan Başkiraz ve Yalakdere’nin güney istikametine yönelmişti. Gerektiğinde bu kol, Orhangazi Boyalıca bölgesindeki Türk müfreze ve milisleriyle irtibat halinde bulunacaktı. Mürettep Kolordu, Karamürsel’in güney yakasından aşağı inmesi muhtemel Yunan kuvvetlerinin önünü kesmeyi plânlamaktaydı. Bundan dolayı Kuvay-ı Milliye’nin Yalova sorumlusu Demir Bey’in kuvvetleri de, bu plânın bir parçası olarak alârma geçirilmişti. Mürettep Kolordusunun ana gayesi, Sakarya bozkırlarına yönelmekte olan ve Yunan ana kuvvetlerine destek sağlayabilecek deniz bağlantılı köy, kasaba ile şehirleri, artçı Yunan birliklerinden temizlemektir.

Karamürsel, yıllardır İstanbul ile yoğun deniz bağlantısı olan bir kasabaydı. Gerçi Yunanlıların sergilediği yıkımlar sebebiyle artık bu beldenin, kasaba denecek hali de kalmamıştı. Limanı ve iskeleleri kullanılamaz durumdaydı. Gümrük acente büroları ile depoları, korkunç yangınlarla yerle bir edilmişti. Buna rağmen denize açılan tabiat harikası koyu, bu kasabanın enkazına bile nefes verebilecek bir hususiyet taşımaktaydı. Değirmendere ve Yalova da, aynı gayenin diğer önemli noktalarıydı. Türk savunmasının başarılı olabilmesi için, bilhassa lojistik açıdan vazgeçilmez oldukları belirlenmiş bulunan İzmit’in güneyindeki bu yerleşim birimleri, çok kısa zamanda kendi küllerinden yeniden doğmak zorundaydı! Savaşta, peşinden koşulan zaferin önemli koşullarından biriydi bu. Ve Mürettep Kolordunun kurmayları, bu plânın öncelikle uygulanmasına oybir-

Düşman kuvvetlerine karşı mücadele eden Kuvay-ı Milliye güçleri, siperden sipere koşmuşlardı

liği ile karar vermişlerdi. Öte yandan, gittikçe artan Türk kuvvetlerinin baskısı, Yunanlıları geri çekilmeye zorluyordu. 11. Yunan Tümen Karargâhından gelen genel emirler, askerlerine Gemlik'te toplanmasını gösterdiğinden, artçı düşman birliklerinde çekilme sürecekti. Nitekim bu geri çekilme, önce İzmit merkezinde gerçekleştirilmişti. Aynı Yunan birlikleri, her zaman yaptıkları gibi yakıp yıkarak sahil boyunca geri çekilmeyi sürdürdüler. Ama bu çekilme, Türk birliklerinin bekledikleri bir hızla yürümediğinden baskıların arttırılmasına karar vermişlerdi. İşte o zaman dilimi içinde 3. Yunan Alayına bağlı bir kısım birliklerin, filikalarla İzmit Körfezi'ndeki savaş gemilerine nakli de gündeme gelmişti. Yunanlı subayların, baskı ve silah gücü son günlerde iyice artan Türk birliklerinin saldırılarıyla 3. Alayın daha fazla aşınmasını istemedikleri anlaşıyordu. Bununla birlikte, kuvvetlerinin, sivil Türklere karşı acımasız vahşeti sergilemelerine de göz yumuyorlardı. Savaşın da bir kuralı, adabı ve kendi içinde bir hukuku olduğu unutulmuştu; daha doğrusu unutulması istenmekteydi...

Yunan savaş gemilerinden, kendi kara birliklerini taşımak üzere Karamürsel'in Ereğli köyü sahiline filikalar gönderilmişti. Nakil sırasında Ereğli'ye çok yakın olan Tepeköy sırtlarında siper almış 200 kişilik Terzi Mevlut çetesi, gizlendikleri mevzilerden fırlayarak, filikalara binmeye çalışan düşman güçlerine saldırmış ve onlara beklenmedik bir zayıat vermişti. Bu, saldırı genel bir planın ya da harekâtın bir parçası olmadığından, Mürettep Kolordusunun keşif kollarına ait raporlarda, sadece silahlı bir çete çatışması olarak yer almıştı. Saldırıyı Terzi Mevlut, kendi inisiyatifiyle başlatmış, daha çok Rumların yaşadığı Tepeköy'den böyle bir saldırı ummayan yerli Yunan keşif kollarını fena halde faka bastırmıştı. Bu keşif ihmalinin faturasını, filikaya ilk binen 40 kadar Yunan askeri canlarıyla ödeyecekti. Türk çetesinin elinde bulunan bir adet A-4 makinalı tüfek, Terzi

Mevlut'e göre, bu saldırıda iyi iş çıkarmıştı. Ereğli'deki halkın deneyimiyle gâvurlar, hiç beklemedikleri bir anda ve hiç beklemedikleri yerden gelen ölümcül darbeler karşısında çil yavruları gibi dağılmışlardı. Yunanlıların yedikleri bu darbeler, onların cephesinde kin ve gazez dağlarını yeniden yükseltecekti. Ve kitlesel gazezle beslenen saldırıların ve müdahalelerin, sahil güzergâhıyla sınırlı kalmayacağı çok geçmeden anlaşılacaktı.

Orhangazi-Boyalıca hattında, İpek Yolu'nu izleyerek Karamürsel'e sarmak isteyen daha diri ve oynak Yunan kuvvetlerine karşı, Başkiraz-Yalakdere hattını tutan Türk milis güçleri, harekete geçmekte gecikmediler ve düşmanları, bugünkü Hayriye köyü sırtlarına varmadan durdurdular. Sonra da her iki kuvvet, saatler süren çatışmalarla birbirlerini yediler. Yunanlılar, bu çatışma esnasında Boyalıca'dan takviye kuvvet de istemişlerdi. Takviyenin gelmesi durumunda, sayısı sınırlı olan ve takviye güç alma imkânı olmayan Türk milislerin ve müfrezelerinin işleri şüphesiz çok güçleşecekti. Fakat Suludere Samanlı Dağlarına sığınmış bulunan binlerce Karamürsellinin topluca kasabaya geri dönüşü, bu çatışma anına rast gelmişti. Böylesine ilginç bir rastlantı, düşman kuvvetlerinin apar topar geri çekilmelerine ve Boyalıca tarafına kaçmalarına sebep olmuştu.

Binlerce insanın toplu halde Başdeğirmen-İhsaniye sırtlarından İpek Yolu'na inmesini Yunanlılar, büyük bir Türk birliğinin kendilerine saldırmak üzere hücumu hazırlandığı şeklinde algılamışlardı. Türk tarafı da bu hareketi, 'Yeşil Sarıklılar'ın manevi yardımları şeklinde yorumlamış, birbirleriyle örtüşen ilginç rastlantılar üzerinde fazla durmak da istememişti. Onlar için alınan sonuç önem arz etmekteydi. Neticede Yunanlıların, Karamürsel'e inmek isteyen Boyalıca kolu, tam yerinde ve tam zamanında kesilmiş, sahildeki yarı bozgun halindeki diğer düşman güçleriyle irtibat kurmaları bir kez daha başarıyla önlenmişti. Bu, harika bir sonuçu ve Mürettep Kolorduyu son derece memnun kılmıştı. Kolorduya göre, İzmit Körfezi'nin güney sahilleri artık kontrol altındaydı. Ankara'nın en önemli lojistik kollarından biri olan Karamürsel menzil hattı artık yeniden faaliyete geçirilebilirdi.

Karşı yakada Türk müfrezelerinin başarılı olduğu saatlerde, Karamürsel yine ateşler içindeydi. Düşman, bitip tükenmek bilmeyen o militarist kinini ve tahrip etme alışkanlığını, kasabada bir defa daha ortaya dökmekte bir beis görmemişti. Yunan askerlerinin ellerinde yine gaz tekneleri ve meşaleler mevcuttu. Beldede pek çok bina ve ev, daha önceleri kundaklanıp tahrip edildiğinden ayakta kalan çok az yapı, kolektif garazın ve kinin yalazladığı ikinci yangına gömülüp gitmişti. Bir kasabanın külliye yok edilmesi ancak böyle sağlanabilirdi! Aynı hareket dairesinde insan kanını donduran korkunç tahribatı görüp de dayanamayan ve ortaya fırlayan toplam 17 Karamürseli, katliam için görevlendirilmiş, Yunan infaz mangalarınca işkence edilerek öldürülmüş, üstelik şehit edilenlerin cesetleri, bozgun paronayağına tutulmuş Yunan mangalarınca, sokaklarda sürüklenmişti.

Yunanlılar tarafından kundaklanan Karamürsel ateşler içinde

**Yunanlılar tarafından yakılıp yıkılan Karamürsel'in enkaz
halindeki çarşısı**

Sadizmin canavarlaşmaya döndüğü 3 Temmuz 1921 günü, Karaova'dan aldıkları can sıkıcı haberler üzerine Yunan artçı kuvvetleri, kasabaya yeniden çılgın bir yıkımı yaşattılar.

Karaova'daki yenilgi haberini getiren Merdigözlü Ermeni, sarhoş bir Yunan askerinin kurşunuyla öldürülmüştü. Kimse kimseyi tanımaz olmuştu. Düşman askerleri artık vahşetin ve katlin peşinde sürüklenen insan avcıları durumundaydılar. Bazı Yunanlı subaylar, oradaki varlıklarından da, emri altındaki askerlerinden de utandıklarını, raporlarına kaydetmekten kendilerini alamıyorlardı. Onlara göre, Küçük Asya, böylesine katmerli zulmü hak etmiyordu; hele Helenizm adına bu, asla yapılmamalıydı. Ancak bazı Yunanlı subayların, ordularını kemiren sinsi bir iç çatışmayı da tespit etmişlerdi ama bu önemli Vizenelos ve Kral Konstantin kavgasını nedense resmî raporlarına almamışlardı. Resmen taraf olmak istememelerinden kaynaklanıyor olmalıydı bu kaygılar... Ve bu çekişmelerin yarattığı güç çatışması, sivil Türk halkına bir zulüm makinesi olarak iniyor, vahşete onlar uğruyor, onların evleri yerle bir ediliyor, yine onlar yok yere kurşunlanıp öldürülüyorlardı. Velhasıl savaşın ahlak kuralları değil, sadizmin ve şovenizmin kanlı egoları sahnelenmekteydi bu kasabada. Yunanistan'daki Kral Konstantin ve politikacı Venizelos adlarına sürdürülen acımasız çekişmenin kurbanları, ne acıdır ki Türklerden seçiliyordu.

Karamürsel'deki katliâmlar ve yıkımlar sırasında, buradaki insan varlığının silinmiş olması sebebiyle, bir gün önce İzmit'ten gelen Hilal-i Ahmer (Kızılay) emrindeki Türk Gülnihal vapuru, 3 Temmuz günü, zorunlu sebeplerden ötürü İzmit'e geri dönmüştü. Yunanlı bozguncular, hınç alma duygularıyla kurgulanmış tahrip etme reflekslerini; 150 kişilik Güney Türk Müfrezesinin 4 Temmuz 1921 günü Karamürsel'e girmesi üzerine kesmek zorunda kaldılar ve hızla Yalova yönüne çekildiler. Artçı düşman kuvvetlerinin Karamürsel'de ara verdikleri kaçış, böylece yeniden başlamış oldu. Artık onların kaçışlarını durdurabilecek hiçbir güç, ufukta görünmüyordu. Zira artık Türk askerî birlikleri daha seri ve hakim güç olarak ortaya çıkmaktaydılar. Nitekim Güney Türk Müfrezesinin kasabaya girişini, Karamürsel Milli Taburu öncü kuvvetleri takip etmişti. Kasabada ve çevresinde bu kovalamaca sürerken, denizdeki düşman savaş gemileri de, İzmit'teki büyük Yunan göçünde görev almaya hazırlanıyorlardı.

Kasabaya en son sahipleri, yani düşman baskını ve katliâmları sebebiyle evlerinden ve barklarından kaçıp dağlara sığınmak zorunda kalanlar indiler. Pek çok kasabalı dönüşte, terk edip gittikleri evlerini, moloz ve kömürleşmiş ağaç yığınları halinde görünce dehşete kapıldılar. Kasabaya dönenler, gördükleri manzaraya inanamamışlar, o anda bunalıma düşmüşlerdi. Giderken bıraktıkları evler, barklar, damlar, ocaklar yok edilmiş, erguvanlı, sarmaşıklı avlular, artık birbirlerine benzeyen toz ve duman soluyan, sıradan enkaz tarlasına dönmüştü. Canlı kalmasın diye tembihlenen Yunan çapulcuları, sokak köpeklerine varıncaya

kadar hareket eden her şeyi öldürmüşlerdi. Kasaba, hayvan leşleriyle doluydu ve bu leşlerin ağır kokularından geçilmiyordu.

Kurtuluş umuduyla kasabalarına dönenler, evleri yerine her türlü emeği ve serveti yutan köz ve ateş yığınlarıyla yüz yüzdiler. Bazı kimseler ise, avlularının ve enkaz haline gelmiş evlerinin yerlerini bile bulmakta zorlandılar. Her şeye rağmen gün, metin olmak, sabır çekip onu yudumlamak günüydü.

Kasabada yaşama geçen sosyal travmalar, zaten mağdur olan insanları bu kez perişan etmişti. Pek çok insan; kadın, erkek, çoluk çocuk, son sefil hallerine gözyaşı döktüler. Şok sonucu bayılanlar oldu. Paniğe kapılıp ne yapacaklarını kestiremeyen bazı analar, babalar, açlıktan ağlayan ve kendilerini çekiştirip duran çocuklarını şuarsuz bir şekilde dövdüler. Enkazlar üzerindeki yanık mallar için, onların kimlere ait olduğu bilinmediğinden sahiplenme kavgalarına girildi. Ölü hayvanlar için ağız dalaşları bile yapıldı. Açlığın fevri ve dengesiz isyanları, biçare insanları kasıp kavurmaya başlamıştı.

Karamürsel’de taş taş üstüne koyacak muktedir eşrafın devreye girmesi, acıları dindirmeye kâfi değildi. Onlar da, diğerleri gibi mal-mülk kaybına uğramışlardı. Bir kısım eşraf ailesi ise, düşman istilasından önce Adalar’a ya da İstanbul’a göçmüşlerdi. Onların kısa sürede, bu enkaz beldesine dönmeleri zaten beklenmiyordu.

BÖLÜM 20

Karamürsel halkı, 1921 yılının 4 Temmuz günü akşamına doğru sakinleşip yaşamakta oldukları gerçeği kabullenme eğilimine girince, ortalık nispeten duruldu. İnsanlar, enkazlardan ve hayvan leşlerinden uzak iskân yerlerini belirlediler kendilerine. Çalı çırpılardan, çuldan, çuvaldan kulübeler, yarısı yanık, enkaz artığı ağaç parçalarından derme çatma barakalar kurdular. Hayat devam ediyordu. Lakin burada ciddi bir biçimde açlık hüküm sürüyordu. Ateş yansa; tencere yoktu, tencere bulunsa; onda pişecek yemek görmek imkânsızdı. Çocuklar, açlıktan bar bar bağıryorlardı. Büyükler, daha fazla dayanamadılar; dağ bayır yollara düştüler. Kimileri, tarlalarda, bağ ve bahçelerde sebze, meyve peşinde oldular; kimileri de, yangından her nasılsa kurtulmuş boş Rum ve Ermeni evlerine daldılar. Fakat terk edilen evlerde yiyecek hiçbir şey bulunamadı. Anlaşılan Ermeniler ve Rumlar, Yunan artçılarıyla birlikte yurtlarını ve evlerini silip süpürerek terk etmişlerdi. Haneleri ile bağları, bahçeleri kendi hallerine terk edilmişlerdi. Yüzlerce aç insan o geceyi, bir lokma yiyecek bulmak için kırdaki bayırda geçirmek zorunda kalmıştı.

Bu arada Karamürsel Millî Taburuna bağlı öncü kuvvetleri sevk ve idare eden komutanlardan Yüzbaşı Safiyettin Bey'in, 4 Temmuz sabahı, Kaymakam olarak kasabada kalması kararlaştırılmış, asayiş için de, emrine bir takım müfreze bırakılmıştı. Onlar, burada jandarma olarak görev yapacaklardı. Diğer Türk birlikleri ise, düşman izini sürmek üzere yine yollara düşmüşlerdi. Kuvay-ı Milliye'nin dik adamlarından biri olan yeni Kaymakam, güçlü bir fiziğe sahipti. Omuzları geniş ve adaleli, boyu uzundu. Gür kaşları, kemerli burnuyla dikkat çekiyordu. Siyah, iri bıyıkları onu, yaşlı göstermesine rağmen, gözleri, hayatı seven azimli, dinamik bakışlarla dopdoluydu. Milis komutanları gibi sırtında, fişekleri bol; kamalı, dürbünlü üniforma taşımaktaydı. Gösterişli üniformayı, sık bir pelerin, arkadan örtüyordu. Kocaman başını ise tiftikten yapılmış, örgü işi kalpak sarmıştı. Heybetli bir duruşu vardı.

Yeni Kaymakam, görevlendirildiği kasabadaki dramı yakinen görmesine rağmen, facianın dışı yansımalarından fazla etkilenmiş görünmüyordu. Yaşanmış olayların, savaş şartlarına göre değerlendirilmesinden yanaydı. İdareciden çok, kararlı ve sonuç arayan bir komutan gibi düşünüyordu. Onu en çok, hasar görmesine rağmen telgrafhanenin faal olması sevindirmişti. Sevinmekte haklıydı. Zira telgraf o gün, idarecinin de, askerin de âdeta sesi ve kulağı idi; ancak onunla talepler duyurulabiliyor, onun sayesinde gelişmelerden ve olaylardan haberdar olunuyordu. Yunanlıların da, iletişim ihtiyaçları sebebiyle telgrafhaneye pek fazla zarar vermedikleri anlaşılmıştı. Kasabadan sürülüp giderlerken niyetlenmişlerse de, telgraf direklerini söküp devirmeye fırsat bulamamışlardı.

Telgrafhanenin küçük bir odasını, büro olarak kullanmak suretiyle kasabanın son durumunu, telgrafla Kocaeli Mürettep Kolordusuna bildirmesi, Safiyettin Bey'in Kaymakamlıkta, idareci olarak ilk icraatı olmuştu. İkinci telgraf

da, adı Hilâl-i Ahmer olan Kızılay'ın, acilen beldeye çağırılması ile ilgiliydi. Telgraf, Karamürsel'deki fecati yakından bilen Kızılay İzmit Başkanlığınca hemen değerlendirmeye alınmıştı. Karamürsel'de sosyal hayatın bu şartlar altında daha fazla devam edemeyeceği Kaymakamın telgraflarından çok net bir şekilde anlaşıyordu. Nitekim çok geçmeden Kızılay adına çalışan Gülnihal ve Gülcemal vapurları, erzak yüklü olarak Karamürsel'e hareket ettiler. Üç saat sonra kasabanın yarısı yıkık, diğer yarısı devrik olan ahşap iskelesine güçbelâ yanaştı vapurlar. Onları gören büyük bir halk kitlesi, iskeleye akın edivermişti. Herkes, imdada yetişen Kızılay'ı, onun gönderdiği erzak yüklü vapurları çılgınca alkışlıyor, haykırışlarla kendilerine bahşedilen bu mutluluk anını kutluyorlardı! Karşılama, çoğa varmadan izdihama dönüştü. Jandarmalar, düzeni sağlamak üzere devreye girdiler.

İskeleye akın etmek isteyenler, meydan iskele arasında tartaklanınca, gergin bir ortam doğdu. Kaymakam, devreye girmek zorunda kalmıştı. İskele meydanında halkı sükûnete davet etti ve herkesin iskeleden uzak durmasını istedi. Zira hasarlı iskele, yoğun yükü kaldırabilecek durumda değildi. Kaymakam ertesi günü, yine herkesin çabucak dağılmasını sağlamak için, Kızılay mutfağının açılacağı müjdesini verdi. Sıcak yemek yoldaydı. Belki bunun yanında halka battaniye de temin edilebilirdi. Onun çalışması da yapılmaktaydı. İyi haberler duyan ahali, rahatlamış bir halde alanı terk etti.

Ortalık sakinleştikten birkaç gün sonar Kızılay Cemiyeti temsilcisi Mehmet Kenan Bey Gülnihal vapurundan beraberindeki heyetle çıktı. Onları iskele başında karşılayan jandarma komutanı Teğmen Nusret Bey, heyeti, Kaymakamın telgrafhanedeki bürosuna buyur etmişti. Burada derhal bir toplantının yapılması kararlaştırıldı. Vapurların boşaltılması işinin geceye bırakılmasını ise Kaymakam istemişti. Vapurlardan erzaklar, önceden nezarethane olarak kullanılan, üst yapısı ağır hasarlı, merkez okulun bodrumuna taşınıp muhafaza altında tutulacaktı. Güvenlik açısından böyle bir uygulama düşünülmüyordu. Toplantıya, Kaymakamın başkanlığında, Belediye ve Müdafa-i Hukuk Cemiyeti Reisi Selahattin Bey, Kızılay Cemiyeti heyeti ve Jandarma Komutanı Teğmen Nusret Bey katıldılar. Telgrafhanenin bürosu, toplantı için yeterli olmayınca, avluya tahta bir masa konuldu ve heyet burada bir araya geldi.

Kızılay Heyeti Başkanı Mehmet Kenan Bey ilk sözü aldı. Onun verdiği haberler iç açıcıydı. Bu haberler, ziyadesiyle Kaymakamı ve Belediye Başkanını mutlu etmişti. Sorumlu oldukları kasaba halkının çok önemli bir ihtiyacı artık karşılanmak üzereydi. Kızılay, mahalli idarenin uygun göreceği bir alana kazanlar kurup açları doyurma kararı almıştı. Savaşın her türlü acısını ve yıkımını yaşayan, bu uğurda çok büyük miktarlarda can ve mal kaybına uğrayan Karamürsel, bir nebze olsun açlığın pençesinden kurtulacaktı. Handem Meydanı, Kızılay'a, seyyar mutfak alanı olarak tahsis edilecek, erzakın taşınım muhafaza edileceği,

bu meydana yakın okul mahzeni ise kiler olarak kullanılacaktı. Plân böyleydi... Ve ertesi günü kazanların kaynatılması gerçekleşmiş olacaktı. Bunda mutabakat çabucak sağlandı, ancak enkaz yığınları ve hayvan leşleri, sağlık için, dolayısıyla çevre ve mutfak için bir tehditti. Zira salgın hastalığa sebep teşkil edebilecek tehlikeler her an oluşabilirdi. Kızılay ekibinden bir doktor, sahanın temiz olması gerektiğine dikkat çekmişti.

Kaymakam, Belediye Başkanı Hafız Selahattin Bey’e:

“-Kasabanın meydanları ve caddeleri derhal temizletilmeli,” dedi, “Zaten sıtma sebebiyle başımız dertte. Bir de salgın hastalıklarla uğraşmayalım, reis bey.”

“-Amele birliğini bu işler için vazifelendireceğim,” diye karşılık verdi Belediye Başkanı, “Muhtarlarla imece işine de bakacağız. Handem Meydanı yarın aşevine hazır olacaktır. Orada, şimdiden çalışmalar başlatılmıştır.”

Kızılay temsilcisi Mehmet Kenan Bey:

“-Gülnihal vapurumuz erzağını boşaltır boşaltmaz burada bulunan hasta, yaralı ve aciz vatandaşları İstanbul’a götürecektir,” dedi. Kızılay temsilcisinin ağzından sanki bal damlıyordu. Bu müjdeli haber, halka ertesi günü duyurulacak ve böylece onlara, ihtiyaçları olan moral pompalanmış olacaktı.

“-Tedavi mi olacaklar orada?” diye konunun iyice netleşmesi için sordu Hafız Selahattin Bey. Genç Belediye Başkanı, bayağı heyecanlıydı. Her şeye rağmen halkının yanında yer almaya hazırlanan yeni bir devletin temsilcisi olmanın heyecanıydı bu. Kaymakamla göz göze geldiler. İkisinin de bakışlarında, rahatlanan ışıkları yansıyordu.

“-Evet, tedavi olacaklar,” diye cevapladı Mehmet Kenan Bey, “Bakımları tamamlanınca da aynı vapurla geri getirilecekler.”

“-Bu açıklamanız bizleri ihya etti,” dedi Kaymakam, “Böyle bir desteğe, kasabamızın gerçekten ihtiyacı vardı. Karamürsel halkı adına, cemiyetinize ve sizlere teşekkür ediyorum.”

Kızılay temsilcisi, işine kurgulanmış, görevine düşkün bir bürokrat kimliğindeydi. Aynı seviyede ve dümdüz konuşuyordu. Sesi, duygulardan uzak olduğundan, Kaymakamla Belediye Başkanının yerel anlamda sevinçlerine ve heyecanlarına ortak olması mümkün değildi. Ekibini oluşturan diğer üç görevli de, işlerini düşünen ve çevreleriyle pek ilgilenmeyen profesyonellerdi.

“-Cemiyetimiz, ilk etapta dört ay burada kalacak,” diye sözlerini aktarmaya devam etti Kızılay temsilcisi, “Ve bu süre içinde aşevi, halka günde iki öğün yemek verecek. Yemek 500’er kişilik olacak. Yemeğin halka ne şekilde dağıtılacağına ve öncelikle kimlere verileceğini sizler belirleyeceksiniz.”

“-Elbette, elbette,” diyerek olumlu görüşü belirtti Kaymakam, “Bununla ilgili Belediye Reisimiz ve muhtarlarımız tespitte bulunacaklar. Evi barkı olmayıp, tenceresi kaynamayanlar, aşevinizden çorbalarını alacaklar. Fakir fukara olup aynı zamanda çocuklu ailelere öncelik tanınacak. Tabii İstanbul’a götürülmeleri

gerekenlerin de tespiti gerek. Kumandan Nusret Bey...”

Jandarmanın genç teğmeni, emir alan bir subay disiplini içinde:

“-Buyurun,” dedi.

Kaymakamın gözleri, kendilerini sessizce izleyen Kızılay’ın suskun ekibine kaydı:

“-Yarından itibaren cemiyetimizin bu kıymetli mensuplarıyla çalışacaksınız. Ana hatlarını burada ele aldığımız mevzuoların kökünden çözümü için gerekeni yapmanızı istiyorum. Belediye Reisimiz ve muhtarlarımız da, yanınızda olacaktır. Halktan da yardım isteyebilirsiniz. İmece hususunda kanaatlerim menfi değil ama bu mesai, kasabanın yeniden imarına harcanmalı.”

“-Bu alanda bizlere de mühim vazifeler düşmektedir Kaymakam Bey,” diye konulara müdahil olduğuna işarette bulundu Belediye Başkanı Selahattin Bey. “İlk işimiz, tarihî kasabamızı ayağa kaldırmak olacaktır. Küllerinden yeniden doğacaktır burası. Yoksa atalarımızın kemiklerini sızlatmış oluruz.”

Kızılay temsilcisi dedi ki:

“-Umuyorum iki üç gün içinde Kızılay Tahkik Heyeti, Beynelmilel Kızılhaç Araştırma Heyetiyle birlikte bu bölgeye teşrif edecekler.”

“-Niçin?” diye sordu Belediye Başkanı Selahattin Bey.

Temsilci Mehmet Kenan Bey cevap verdi:

“-Ortak çalışma heyeti, bu bölgedeki tahribatı ve mezalimi yerinde belirleyip zabıt tutacak. Ben derim ki, heyet gelene kadar, uğradığınız tahribatı saklı tutun. Görsünler, uğradığınız vahşeti... Zaten bizi buraya derhal gelmemizin sebebi de bu; uğradığınız korkunç kıyım!.. Allah yardımcınız olsun. Şunu da belirtiyim: Ankara, İngiliz-Yunan işbirliğinden kaynaklanan mezalimin, beynelmilel sahalara yansıtılmasından yana. Mazlumlara ve zulme uğrayanlara, dünya umumi efkârı bilmeli; değil mi ya?..”

“-Doğrudur,” diye temsilciye destek verdi Belediye Başkanı, “Müdafa-i Hukuk Cemiyeti’nin bir mensubu ve yetkilisi olarak isterim ki, Yunanlıların barbarca yaptıkları katliâmları, dünya milletleri de bilmelidir.”

“-İstanbul basını da, aynı mevzuolara parmak basmaktadır,” dedi Kaymakam, “Bilhassa Tevhid-i Efkâr gazetesi, Karamürsel’in kahramanlıklarından söz eden, uğradığı zulümleri dile getiren yayınlar yapmaktadır. İstanbul, halimizi iyi bilmektedir; cesaretimizi de... Onun için, istiklâlimiz için neler yaptığımızı ve ne gibi durumlarla karşılaştığımızı dünya umumi efkârı da bilmeli. Görülüyor ki, kasaba olarak mağduruz ama yalnız değiliz en azından. Buna sevinmek lâzım... Ankara da; haklılığımızın ve mağduriyetimizin tescilini istiyor.”

Kızılay temsilcisi, sandalyesinden kalktı. Diğer arkadaşları da, onu takip ettiler. Temsilci Mehmet Kenan Bey:

“-Müsaadelerinizle,” diyerek izin istedi, “Ekibim ve ben, artık vazife başında olmalıyız. Seyyar mutfakın kurulmasına hemen başlamak istiyoruz. Kazanlar, yarına hazır olmalı. Şayet, bize çalışacağımız alanda yardımcı olacak bir ekip vererseniz, işimize hemen koyulabiliriz.”

“-Amele bölüğü emrinizde olacak,” dedi Selahattin Bey. Avluda güvenliği sağ-

layan milislerden biri, Kızılay ekibi emrine verildi. Milis, aldığı talimat üzere heyete refakat edecek, ayrıca amele bölüğü çavuşu Kara Ahmet'e de, yeni görevini iletenecekti. Kızılay ekibi, telgrafhane bahçesinden ayrılıp iskeledeki Gülnihal vapuruna yöneldi. Nöbetçi milis, Kara Ahmet'i bulmak için Merkez Mahallesine doğru yürüdü. İskele meydanında hâlâ yardım ve ilgi bekleyen, perişan kıyafetleriyle aç insanlar dolaşıyordu. Gözleri, içleri erzakla dolu olduğu söylenen vapurlardaydı. Ama bu biçare insanlar daha fazla ileri gidemiyorlardı. Meydanda tedbirini alan jandarmanın, yiyecek bulma arayışında olan bu kimselerin aşırı talep ve hamlelerine, pek nazik davrandıkları söylenemezdi.

Kızılay ekibi, avludan çekildikten sonra genç jandarma teğmen, iskele meydanında kuracağı karakol için uygun bir yer, varsa bir yapı istedi Kaymakamdan.

“- Bulabilirsen, al,” dedi Kaymakam Safiyettin Bey, “Bildiğim kadarıyla askerî polis binasında şimdi yellere esiyor. Onu, Yunanlılar kasten yaktılar zaten. Çünkü o teşkilat onlara, Ankara'yı hatırlatıyordu. Yanlış hatırlamıyorsam, iskeleye yakın, duvarları tenekeyle çevrili bir baraka olmalı; her nasılsa ayakta kalmış... Oradan şimdilik yararlanmaya çalışın Nusret Bey. İskele meydanı, yarından itibaren çok hareketli olacak. Bir an önce orada işe başlarsanız, iyi olur.” Genç subay da, izin alarak avludan ayrıldı. İki idareci, Kaymakam ve Belediye Reisi baş başa kalmışlardı. İkisi de düşünceliydi. O kadar yapılacak işleri vardı ki, bu iki idareci de, işe nereden başlayacakları konusunda henüz ortak bir karara bile varamamışlardı. Sadece Kızılay'ın aşevi meselesi çözülmüştü. Büyük bir dert olduğu bilinen kasabadaki enkaz tepelerinin kaldırılması işi günler, hatta aylar alabilirdi. Sonra ahalinin başlarını sokabilecekleri evler nasıl, ne zaman ve hangi imkânlarla yapılacaktı? Burada, daha önce sosyal hayatı da sağlamış olan ticari fonksiyonlar tekrar ne şekilde devreye sokulacak, iktisadi çark nasıl döndürülecekti? Binlerce insan, boğazlarını doyuracak kuru ekmeği beklemekteydi. Bu; istihdam, üretim ve ticaret demektir; oysa şayak fabrikası, terk edilmiş, yıkık ve eski, büyük bir sundurmayı andırıyordu; artık bacası tütmeyen, üretim dışı kalmış bir tesisti o... İnsanlar ekmek için oraya koşmuyorlardı. Kenevir, keten kokan şayak toplarını yüklenen işçilerin kahkahaları artık geçmişte kalmıştı. Yapının her zerresine sinmiş Hacı Adem Ağa'nın hesaplarını hayata yansıtmakta olan realite oradaydı; ancak o da artık tarihe uzanmaktaydı...

Kasabanın kıyıda köşede kalmış, dikkatlerden kaçmış gizli varlıklarının ne olabileceği üzerinde kafa yormaya geçti iki idareci. Üzerine ölü toprağı serpilmiş bu kasaba için öncelikli ne yapılabilirdi? Hayvan varlıkları sığır yakını; sadece birkaç köyde dağlara kaçırılmış davarlardan söz ediliyordu. Zeytin ağaçları ayakta idi fakat onlardan elde edilecek ürün için en az beş ay beklenmesi gerekirdi. Ekine, una ihtiyaç, ön sıradaydı. Tarlaların ekilmesi için buğday, yulaf ve arpa tohumlarının temini gerekiyordu. Ağaç ve kerestenin satış yolları aranmaktaydı. Ama bu işin altyapısının oluşması için zamana ihtiyaç vardı. Tabii

ticaretin yürümesi için de öncelikle iskeleler elden geçirilmeli, İstanbul ve Adalar ile mevcut deniz taşıt yolu yeniden canlandırılmalıydı.

“-Hangisinden başlamalı,” diye mırıldandı Belediye Reisi. “Ben diyorum ki Kaymakam Bey, esnafı ve eşrafı toplayalım; bu kasaba için acilen ne yapabiliriz; hele bir onları belirleyelim. Elde kalan kayıklar, çatanalar öncelikle denize çıkmalı. Odun kesmeye ve kömür yakmaya başlamalı insanlarımız. Zerzevat ve tahıl ekimine daha zaman var.”

Kaymakam Safiyettin Bey, başını olumlu bir tavırla salladı:

“-Düşünceleriniz yerindedir reis bey. Bir an önce tarımı ve ticareti yeniden canlandırmalıyız. Tabii öncelikle insanların bir şekilde iskân edilmeleri gerek. Devletimiz savaş halinde; şu dönemde ondan ödenek almak mümkün görünmüyor. Kendi yağımızla kavrulacağız. Şayak fabrikası tezgâhları İstanbul’a götürülmüş. Getiremez miyiz onları buraya?.. Hele bir soruşturalım. Köylere tebliğde bulunacağım; odun ve kömür üretsiner, taşısınlar buraya. Denizcilerle de görüşürüm. Onlar, denizde olmalı. Mahallelerin muhtarlarına talimat verip Kızılay yardımlarına müstahak olanların belirlenmelerini isteyeceğim.”

“-Ankara’ya bir telgraf çekmek istiyorum Kaymakam Bey,” diyerek gündeminde gizli tuttuğu konuyu ortaya serdi Hafız Selahattin Bey.

“-Hayrola reis bey?”

“-Yunan vahşetini tel’in eden bir telgraf... Mustafa Kemal Paşa’ya intikal etmesini istiyoruz bu telgrafın. Müdafa-i Hukuk Cemiyeti adına 29 Haziran 1921 tarihinin, Karamürsel’in ‘Matem Günü’ olarak ilan edilmesini arz ve talep etmeyi düşünüyoruz.”

“-Bence bir sakıncası yok ama Ankara’nın durulmasını beklemenizi tavsiye ederim. Anadolu, yoğun bir savaşa hazırlanmakta. Ordumuzun, düşman kuvvetleriyle Sakarya Bölgesinde karşılaşabileceği ifade ediliyor. Başkomutan Mustafa Kemal Paşa’nın, sık sık Ankara dışındaki ordumuzu teftiş ettiğini biliyoruz. Şu aşamada böyle bir talep Ankara’da, olağanüstü şartlardan dolayı dikkate alınmayabilir. Bu talep, kasabamız adına önemlidir; aceleye getirmemekte fayda vardır. Benim de aklımda bir konu var. Uygularsak; bunun bir sakıncası olur mu, diye düşünüyorum.”

“-Nedir o Kaymakam Bey?”

“-Yunanlılarla birlikte burayı terk eden Rum ve Ermenilerin evlerini ilhak edip, evsiz kalanlara tahsis etsek mi acaba? Tabii bu hususta yeni başkentten onay almanız lâzım; ama kimden? Hangi merciden?..”

“-Bence inisiyatif kullanmalısınız,” dedi Belediye Reisi, “Zaten buradan kaçan gayrimüslimler de, giderlerken evlerini ateşe vermişler. Sağlam bıraktıkları hane sayısı yok denecek kadar az.”

“-Tepeköy’de, işe yarayabilecek inşaat malzemeleri olduğu haberi geldi. O malzemeler incelenecek. Diğer orman köylerinden de kereste sağlayacağız. Kış gelmeden bu insanlara, başlarını sokacak damları kuralım. Şimdi bütün sıkıntım da bu... Reis Bey, Mehmet Kenan Bey’in Kızılbaş’la ilgili sözleri için ne diyorsunuz?”

“- Uğradığımız vahşet konusundaki görüşleri mi?..”

“-Evet.Beynelmilel raporların, kasabamıza maddi bir yardımı sağlayıp sağlama-yacağını düşünüyorum. Fakat bekleyecek zamanımız yok... Dolayısıyla kendi cepkenimizi kendimiz biçip dikmek zorundayız.”

Kasabanın iki idarecisi, meselelerini kendi aralarında konuşurlarken, telgraf memuru, hızlı adımlarla onlara yaklaştı. Elindeki telgraf kağıdını Kaymakam Safiyettin Bey’e uzattıktan sonra çekildi. Kaymakam, gözlerinin ucuyla okudu telgrafı. Telgrafı okurken yüzünde anlamlı bir tebessüm doğmuştu:

“-Gelecek misafirlerimiz var,” diye mırıldandı.

“-Hayrola?” diye meraklandı genç reis, “Kimdir o misafir?”

“-İstanbul’dan,” dedi Kaymakam, “İkdam Gazetesinden yazar Ali Nihat Bey... Kasabayı gezmek, buradaki son durumu, yerinde görmek istediğini belirtiyor.”

Ali Murat, kasabadaki ahaliyi salgın bir hastalık gibi yakalayan, onları adamakıllı sarsan acıların, yıkıntılarla dolu sokaklarda feryatlara dönüşmesine tanık olanlardı. İnsan denen varlıkların zehir ve ifritleriyle kirletilen sevgi dünyasında, artık kırık bir hayat uzanmaktaydı. Aylar süren kahırlı bekleyişler, kaçışlar, düşman ve ölüm korkuları doldurmuştu bu kırık hayatını.

Doğup o yaşa geldiği mahallesinde son bir yıldır, önce bazı akrabalarını kaybetmiş, sonra ‘her an düşman gelecek’ tehditleriyle kasabadaki gezilerine ve hatta oyunlarına kısıtlamalar konmuştu. Acı ve korkunun senteziyle çocuk yaşta olgunlaşan heyecanına garip bir lezzet katan ‘Handem-Kanlı Meydan’ ziyaretleri de, çok geçmeden annesi tarafından durdurulmuştu. İdam sehparının, aslında korkunç sonlar için ağır, katlanılması zor bir ibret sahnesi olduğunu biliyordu Ali Murat. Dokuz yaşlarında bir çocuk için o meydan, çok da tercih edilmesi gereken yer değildi. Diğer arkadaşları, hiç onun gibi avını, pençesine çekiveren darağaçlarıyla, insanları ölüme iten sehparıyla ilgili değillerdi. Hatta çoğu o ölüm makinalarının gölgelerinden ödleri kopar, semtine bile uğramazlardı. Fakat Ali Murat, büyümüş de küçülmüş o duyarlı ve hassas düşünce diyarlarında, arkadaşları gibi bakmamıştı olaylara. Bazen korktuklarının da üzerine gitme cesaretini gösterebilmişti. Fakat annesinin denetim gücü, öylesine geniş ve tesirli bir hale gelmişti ki üzerinde; sahildeki iskeleden kaç defa ayaklarını denize sokacağını dahi o belirler olmuştu. Diğer arkadaşları gibi babası olmadığından ve onun otoritesini de bilmediğinden ve de Çanakale’de şehit düştüğü ona söylendiğinden; o durup dururken değil de, bir amaç için de ölünebileceğini bellemişti. Bu yüzden savaşları, onların öykülerini ve kahramanlık destanlarını çok seven biri olmuştu. Kim bilir; belki de kasabanın halka açık tek infaz meydanında, ilk bakışta insana korkunç gelen mahkûm cellât hesaplaşmasında; bazıları için pek bilinmeyen metafizik kriterlerini arıyor olabilirdi. Babası şehit olduğuna, yani öldüğüne göre, herkesin ölmesi normaldi onun için; boyutu ne olursa olsun, ölüm de bir sebebe dayanıyordu demek. Gerçekte onda, hayatın devamı vardı ve

kâinatın, nizamın azameti gizliydi aslında. Ali Muratlar, Köse Canbeşirler, Yanık Selimler, ölümün varlığı sebebiyle yaşama haklarını kullanıyorlardı. Demek oluyor ki, 'Handem-Kanlı Meydan', ipe gerip durduğu infazlarıyla, beşerde hiç kimsenin bilmediği ya da ilgi göstermediği bir hayat iksirini de sunmuş oluyordu. Ölümler, doğumların müjdecisi gibiydi!

İşgal söylentilerinin arttığı, endişelerin çokça seslendirildiği günlerde Ali Murat'ın mahalle gezilerine konulan kısıtlamalar daha da yoğunlaşmıştı. Handem, o kanlı meydan da, ziyareti yasak alanlar arasına çoktan girmişti. İşte o yasakların yoğunlaştığı günlerde, mahalle arkadaşlarının da birer ikişer, hayatından uzaklaştıklarına tanık oldu. Kimi İstanbul'a, kimi köylere gitmişti. Kasabada kalanlar ise, anne ya da babaları istedikleri için, özgür çocukluk yaşamlarını, evlerinin avlularıyla sınırlamak zorunda kalmışlardı. Sonra bütün o çocuklar, gâvur yangınında, yaşamlarını sığdırmak mecburiyetinde kaldıkları güzelim avluları da kaybedeceklerdi. Gelgelelim Ali Murat, evlerin dar avlularında, yangında yitirdikleri nar ağaçlarının gölgesinde bir başına zaman tüketecek küçük canavarlardan değildi. Arkadaşlarının aniden kasabadan kaybolmalarına üzülmeyi değil. Neler oluyordu? Niçin kısıtlamaların ardı arkası kesilmiyordu? Dayanamadı, annesine mızıkılarak anlatmaya çalıştı sıkıntısını. 'N' olur, artık beni de anlayın' der gibiydi. Mahallede bir tek arkadaşı kalmıştı; onunla da her istediği zaman görüşemiyordu. Arkadaşı Şinasi, mahallenin kara yağhanesi avlusundan da dışarı pek çıkmazdı. Eski yağlı kara keçelerin, çıkırıkların, kırık merdanelerin dizildiği yağhane avlusunu hiç sevmezdi Ali Murat; arkadaşı Şinasi'nin, oradan neden hoşlandığını da anlamış değildi... Sahile kaçsa, küçük kayık iskelelerinden denize taş savursa, çok daha mutlu olurdu fakat buna çoğu zaman izin verilmiyordu. 'Neden, neden?' diye çocukça isyan etse, cevaplar hazır; o hazır cevaplar hemen önüne konuluyordu: 'Düşman yolda...'

Sonunda, düşmanı da tanıdı Ali Murat. O yaşta düşman tanımak ve onunla burun buruna yaşıyor olmak, çocuklar için tercih edilen şey değildi. Ama o, kasabada İngiliz askerlerini de gördü; Yunan bozguncularını da... Hani Türk çeteleri daha 'baba' adamlar gibi gelmişti gözlerine. İri, pos bıyıkları, cüsseli yapılarıyla meydan okuma tavırları daha bir kahramanlık ve cesaret kokuyordu. Ortak noktaları da dikkatini çekmişti... Hepsi silahlı, üniformalıydı. Kimilerinde sarık vardı, kimilerinde fes ve kalpak... Ali Murat, kasabada çok kalınmadığından ve annesi, koruyucu meleği, onu yakalayıp evden uzaklaştırdığından, düşmanın, doğup büyüdüğü kasabaya yaptıklarını gözleriyle görmemişti ama durmadan anlatılan fenalıkları o kalleşlerin yaptığına emindi. Karamürsel'in çocuğu, dağlardan tekrar geri döndüğünde yakılan, yıkılan evleri görmüş, çocuk kalbi öylesine ürpermiş ve hüznle dolmuştu ki, düşman söyleminin cidden korkulacak yanı olduğuna artık inanır olmuştu. Handem, yani kanlı meydan da, hayatından çıkıp gitmişti; onun da yerinde yeller esiyordu zaten. Mini çarşı, zift yeşili selvili yollar, gidemediği ve de gizemlerini kaybettiği yerler arasındaydı.

Çelik çomak oynadığı mahalle arkadaşları, sanki mor tepelerin çok ötesine, bilinmez bir yolculuğa çıkmışlardı. Dönülmez yolculuklar sıkça anlatılır olmuştu. Çetelere sığınanlar, milislerin ordugâhlarına koşanlar, ölenler, hep o dönülmez yolculukların kahramanlarıydılar. Onların bir daha geri dönmemeleri, Ali Murat'ların yaşamalarına zemin hazırlamak içindi kuşkusuz.

Ali Murat, o cümbür cemaat dağ dönüşünde, mahallesinin fizikî olarak yerinde bulunmadığını görmüş ve uğradığı şaşkınlığı gün boyunca üzerinden atamamıştı. Annesinin ve dayısının, yakılan evlerinden arta kalan arazi parçasına derme çatma baraka kurarlarken, yaşadıkları çilelere yine aynı şaşkınlığı ile tanık olmuştu. Onlara yardım ederken annesinin gizliden gizliye ağladığını da fark etmişti. Demek evleri yıkılanlar hep böyle kendi yazgılarına ağlıyorlardı. Trajediden uzak değildi Ali Murat ama o, annesi gibi ağlayamadığını, kendisine sinirlenerek hissetti. Sadece çok şaşırmış ve üzülmüştü. Düşmanı, zarar verici, yedi başlı dev olarak tasavvur etmeye zaten çok önceden başlamıştı. Masallarda da öyleydi: Yedi başlı ejderhalar ya da canavarlar, kötülük için var olan yaratıklar değiller miydi? Velhasıl bu kasabada herkesin ağlayıp dövünmesi için yeterli sebepler doğmuştu. Korku, dağları değil, kasabayı beklemekteydi artık.

Ali Murat'ın ailesi, eski güzelliğinden ve yeşilliğinden eser kalmamış avluya yeni bir baraka kurmaya çalışırken, mahallenin muhtarı Tetik Mustafa dış kapıda belirdi. Selam verdi. Ali Murat'ın annesi, enkazdan kurtarmaya çalıştığı eşyaları bir kenara dizmekle, dayısı ise barakanın damını kurmakla meşguldü. “-Hazırlanın, demeye geldim,” dedi muhtar, “Zeynep Hatun, oğlunla beraber İstanbul’a gideceksiniz. Bugün öğleden sonra iskele meydanında olun.” “-Nedenmiş o?” diye atıldı Zeynep Hatun, “Nereden çıktı şimdi İstanbul? Görmez misiniz halimizi?” “-Kaymakamın emir bu,” dedi muhtar. “Gemiyle İstanbul’a varacaksınız; hava değişimine... Hem biraz kendinize gelirsiniz orada. Merak etmeyin, sonra vapurla geri döneceksiniz.”

Zeynep Hatun da, onun erkek kardeşi de, muhtarın esasta ne söylemek istediklerini anlayamamışlardı. Lakin emir Kaymakamlıktandı ve uyulması gerekirdi. Ali Murat gözlerini annesine dikmişti. Muhtar, giderayak:

“-Sakin geç kalmayın,” dedi.

“-Allah, Allah,” diye söylendi kadın, “ne işimiz olur ki bizim İstanbul’da? Hem sırası mı şimdi?”

Ali Murat, sadece annesinin tavırlarıyla ve ne söyledikleriyle ilgili olmuştu. Onun İstanbul’a karşı kayıtsızlığına da bir anlam verememişti. Oysa kasabada adında çokça söz edilen bir yerdi ama oraya hiç gitmemişti. Fakat annesi, ayak diremese gidecekti... Bir arzu duydu ki birden İstanbul’a karşı... O anda sevimli hayaller süsledi düş dünyasını. Getirdi koydu o efsunlu dalgalar şehir-i alemi küçükçük dünyasına. Kimbilir neler vardı orada? Ne ulaşılmaz sırlar,

devasa asırlık yapılar dizilmişti yedi tepeli dünya merkezine. Koca vapurların Boğaziçi'nde döndüklerini, yelkenlerini fora edip çalım sattıklarını denizcilerden duymuştu. Denizciler onları söylemiyordu ama Ali Murat emindi ki, gül suyunda horoz şekeri, bal renginde macun da boldu o şehirde. Yine sanıyordu ki, şehrin çocukları daha çok keten helvası yiyorlardı. Hepsi de paralı, iki dirhem bir çekerdek olmalıydılar.

Ali Murat, İstanbul'u, onun yelkenlilerini, koca koca camilerini, faytonlarını, bir de şekerlemelerini düşlerken annesi yol hazırlıklarına geçti. Dayısı da işi bırakıp kendi evine döndü. Kadın, gidecekleri el diyarında lazım olabilecek birkaç parça giyim eşyasından bulabildiği ile bir bohça hazırladı. Fazlası da elde avuçta yoktu zaten. Feracesini giydi, avludaki eski evden kopup devrilmiş, kireçli bir taş parçası üzerine oturdu. Ali Murat, bir köşede sinmiş, hiçbir hareketini kaçırmaksızın annesini izlemeye devam ediyordu. Onun bir taş üzerine tünediğini görünce yanına gitti, sokuldu ona. Annesi yine ağlıyordu. Ali Murat, şaşırdı birden. Annesi üzgündü ve gözyaşlarına boğulmuştu. Oysa kendisi, yeni diyarlara gidecekleri için mutluluk içindeydi. Gözlerinin içindeki sıcak bakışlar, bunu söylüyordu... 'Anne, bir sefer de ağlama,' diye içinden geçirdi ama onu annesiyle paylaşamadı. Hiçbir şey diyemedi. Bir şeyi sezdi o anda küçük oğlan: Anneler, içten güldükleri kadar, güzel de ağlıyorlardı!

Ana-oğul, uzun süren dakikaları, hüznü dolu bir şekilde ve sessizce geçirdiler. Sonra da birlikte, enkaz yığınlarını aşp sokağa ulaştılar. Ali Murat, annesinin elini sımsıkı kavramıştı. Ondan hiç ayrılmayacağını sıcak avcuyla anlatır gibiydi. İskele meydanına indiler. Mülteciler yavaş yavaş iskele meydanında toplanıyorlardı. Gelenlere önce, Kızılay tarafından, meydanda sıcak çorba dağıtıldı ve akabinde Gülnihal vapuruna yerleştirildiler. Mülteciler, yaşlı erkeklerden, hastalardan, kadınlardan ve çocuklardan oluşmuştu. Ali Murat ve annesi Zeynep Hatun, geminin güvertesinde bir köşeye iliştiler. Çok geçmeden vapurun ambarı, güvertesi ve de küpeştesi insanlarla doldu taşı.

Ali Murat, hayal ettiği İstanbul'a biraz daha yaklaştığını hissetmişti. Sevinci arttı ve annesine iyice sokuldu. Vapur hareket etti. Vapur hareket edince, Ali Murat, sıcak sevecen bakışlarla, annesinin ferace içinde gizli olan yüzünü aradı. "Artık gidiyoruz," diyecekti. Annesinin yüzünde, mültecilere has o bilinmez karamsarlığın ifadeleri uçuşuyordu. Ali Murat, başını, etrafa çevirdi. Vapurda kimsenin mutlu olmadığını, aksine kaygılı anlar yaşadığını görmüştü. Ayağa kalktı. Sarıklı yaşlı adamlar, başörtülü kadınlar arasında yürümek için harekete geçti. İstanbul'a gittikleri için neden kimsenin mutlu olmadığını anlamak istercesine güverte üzerinde, onun bunun üstüne başına basa basa gezindi, bakınıp durdu çevresine. Kendisine arkadaş aradı ama diğer çocukların, kendisi kadar serbest bırakılmadıklarına şahit oldu. Yaşıtlarından hiçbirini, anaların ya da ninelerin dizleri dibinden ayrılmıyorlardı. Ali Murat'ın annesi, kızgın ve kırgındı;

vapura bindiklerinden beri de öyleydi... Hışım la yanına çağ ırd ı onu. Yerinde oturmasını sık ı sık ıya tembihlemeyi de unutmad ı.

Gülnihal vapuruyla İstanbul'a gönderilen Karamürselliler

Fakat Ali Murat, annesini dinlemeye pek niyetli görünmüyordu. Fırsat buldukça güvertede, başarabildiğince gezindi, yürüyebildiğ i son noktaya kadar ulaşt ı ve dönüp geminin küpeştesinden Karamürsel istikametine bakt ı. Bir zamanlar Karamürsel iken şimdi enkaz yığ ını haline dönmüş bulunan kasabay ı derin bakışlarıyla aradı, durdu. Kasaba falan yoktu bakt ığı yerde. İstanbul arzusuyla Karamürsel sevgisi, iki önemli rakip olarak çocuğ un beyninde ışıldamış ve sarsıcı bir sinerji yaratmış ı.

Ali Murat, ani bir refleksle, işaret parmağ ını kalabalık insanlar üzerinden aş ırarak doğrulttu ve:

“-Anne!” diye bağ ırd ı. Pus dağ ının arkasında belli belirsiz bir çizgi olarak uzanan Karamürsel'i hâlâ arıyordu besbelli. Hemen soruyu patlatt ı, “Karamürsel de mi İstanbul'a gidiyor, anne? Görünmüyor bak!..”

İstanbul'da yayımlanan İkdâm Gazetesi yazarlarından Ali Nihat Bey, İzmit'ten Karamürsel'e gelen Gülcemal vapurundan çıkıp iskele meydanına indiğ inde, kendisini, Kaymakamlık adına başkâtibi Nadir Bey karşıladı. Kaymakamlığ ın geçici bürosunun bulunduğ u postane binasına geldiler. Kaymakam Safiyettin Bey, gelen misafiri makamına kabul etti. Tanış tılar.

Ali Nihat Bey, iskeleden postane binasına gelene kadar ki gördüğ ü manzaray ı tarif edecek söz bulamadığ ına bahisle ş aşkınlığ ını dile getirmeye çalış tı:

“Buranın kasaba denecek hali kalmamış.”

“İç mıntıkalarda durum daha vahim,” dedi Kaymakam, “Gezip görmeniz yerinde olur.”

“Yüreğimin titrediğini hissettim,” dedi yazar Ali Nihat Bey. “Korkunç bir yıkım ve vahşet manzaralarıyla karşı karşıya kaldığınızı belirtmem gerek. Kasabanın halkı ne yapıyor Kaymakam Bey? Durumları ne vaziyette?”

“Her şeylerini kaybetmiş vaziyetler, Ali Nihat Bey. Bir lokma ekmeğe muhtaçlar. Allah’tan Kızılay yanımızda; sıcak çorba dağıtmaya başladı. Şimdilerde ise Kızılay Tahkik Heyetini bekliyoruz. Hasar tespitleri yapılacak. Oturulan evlerin neredeyse tamamı savaş esnasında yakılıp yıkıldı. Herkes başını sokacak bir kulübe, bir baraka peşinde. Bugünlerde ahali dışarlarda yatıyor; üstleri başları perişan... Üstlerindekiplerinden başka giyecekleri de yok. Yakılan evleriyle beraber eşyalarını da kaybettiler çünkü.”

“İstiklâl bedeli çok ağır olmuş, Kaymakam Bey. İzmit’ten geliyorum. İzmit’in kurtuluşunu İstanbul’a ilk bildirenin zat-ıâliniz olduğunu da öğrenmiş bulundum. Müjdeli haberleriniz için ayrıca teşekkür ederim. Gördüğüm kadarıyla Karamürsel, İzmit’ten daha fazla zarar görmüş. Kasabanızın acil yardıma ihtiyacı olduğunu düşünüyorum.”

“Tek mesaimiz, ilk etapta kasaba halkını günlük normal hayata sokmak olacaktır. Bunun için gayret gösteriyoruz. Hasta ve yorgun olanlar, normal hayata daha çabuk intibak etmeleri için İstanbul’a gönderilmektedirler. Burada kalanlarla kasabayı yeniden toparlamayı düşünüyoruz. Ticaretin tekrar başlaması için İstanbul deniz hattını faaliyete sokacağız. Teknelerimizin bir kısmını kaybettik. İskelemizin tamire ihtiyacı var. Tarlalar boş; tohumluk gerek... Hayvan telefâtı yüksek oldu buralarda. Hayvancılığı yeniden canlandırmak lâzım gelecek. Ancak hemen yapılabilecek bir şey var, Ali Nihat Bey; mangal kömürü, odun ve kereste işine dört elle sarılmak... Şunu söylemeliyim; ben İstanbul’da da vazife yaptım. Ancak gördüm ki, İstanbul’un başka, Anadolu’nun başka bir ruhu var.”

“- Böyle bir ruha karşı, böyle bir mezalim olamaz,” diye tanık olduğu duruma isyan etti yazar, “Büyük bir insanlık ayıbı sergilenmiş burada. Kızılhaç Tahkik Heyetine ayrıca ben de gözlemlerimi ileteceğim. Hatta bu konuda Amerikan İstanbul Başkonsolosluğunu haberdar etmeyi düşünüyorum. Nerede ‘Hür Dünya?’ diye sormalıyız.”

Kaymakam Safiyettin Bey, ikram servisi için oda görevlisine emir verdi. Yaz meyvelerinden oluşan bir tas yiyecek, misafire Kaymakam tarafından sunuldu. Safiyettin Bey tebessüm ederek:

“- Size ancak bulabildiğimiz yaz meyvelerini ikram edebiliyorum,” dedi.

Gazeteci yazar Ali Nihat Bey, teşekkür etti. İkram faslından sonra misafir kalem erbabı, kasaba sokaklarında incelemede bulunak üzere müsaade istedi.

Gazeteci ilk olarak çarşıya çıktı. Caddede bir ağacın altında, Müftü Vekili Hakkı Bey’le karşılaştı. Önce onun, seccade üzerinde namazını kılmasını

bekledi, sonra sohbet başladı aralarında. O esnada, amele birliği, cadde üzerinde enkaz kaldırmakla meşguldü. Yıkılan camiler, yakılan hamam ve bedestenler karşısında, kanının donduğunu hissetmişti Ali Nihat Bey. Kendisine refakat eden bir jandarma çavuşu vardı. Enkaz sebebiyle ne olduğunu pek çıkaramadığı bazı yapılar konusunda sık sık çavuşun bilgilerine başvuruyordu. Merkez ile Hacımehmet Mahallelerini adım adım dolaştı. Taş yığınları arasında günlük hayatlarını sürdürmeye çalışan çoğunluğu kadın ve çocukları gördü ve onların yaşadıkları sefalet ve yokluğa bizzat tanıklık etti. Ali Nihat Bey, bazı kadın ve çocuklara sorular sorduğunda, evin erkeklerinin Geyve’de silâh altında olduklarını öğrendi: “Aman Yarabbi!” diye çırpındı içinden. Kalbinin, yüksek heyecan ve duygularla küt küt attığını hissediyordu. “Bu kadınlar burada perişan. Öyle oldukları halde erkeklerini cepheye göndermişler,” diye mırıldandı. “Açlığa ve susuzluklarına rağmen...”

Gazeteci daha pek çok olağandışı hadiseleri görmek, yaşamak ve duymak üzere, kasaba gezisini sürdürdü. Tam üç saat kasabanın enkazdan ibaret olan sokaklarını gezdi, gördü ve çeşitli notlar aldı. Sonunda günün ona yüklediği manevi bir yükün altında, Kaymakamlığa döndü. Bir saat sonra İstanbul’a hareket edecek Gülcemal vapuru için hazırlık yapacaktı. Toz toprak içinde kalmıştı. Buna rağmen asla muzdarip olmamış, sadece gördükleri karşısında çok üzülmüştü. Son olarak Kızılay aşevini dolaşmıştı. Kaymakam Safiyettin Bey’e:

“-Çok acı manzara,” dedi üzümlere. “Bu güzelim kasabaya kıymışlar. Kin ve intikamın ilk bu denli şiddetli tesirini inanınız, burada gördüm. İnsanlık adına utanç verici, ilkel bir durum bu! Bu mezalime, gazetemde geniş bir şekilde yer vereceğim; ilgili makamların dikkatlerini çekeceğim. Geçmiş olsun Kaymakam Bey; Karamürsel halkına da geçmiş olsun!”

Ali Nihat Bey, postane avlusunda, nöbetçi erin yardımıyla bedeni temizliğini yaptı. Temizliğini bitirir bitirmez Kaymakam ve kâtibiyle vedalaştı, sonra iskeleye yürüdü. Gülcemal vapuru, İstanbul’a gitmek üzere hazır; kalkış saatini bekliyordu.

Gazeteci Ali Nihat Bey, acılarını içine gömmek ve de yaşamak zorunda kalan bahtsız kasabayı, kaderiyle baş başa bırakacağı için garip bir suçluluk hissiyle sarsıldı. Sanki buradaki insanların ona ihtiyaçları oldukları anda o, hiçbir şeye aldırış etmeden bu diyardan hızla uzaklaşmak istiyormuşçasına kırık bir duygu refleksine girmişti. Ali Nihat Bey, vapur kalkana kadar, yanık bir kasabanın burunlardan asla defedilemeyecek enkaz kokularını duydu içinde ve sefalet manzaralarını bir de vapur güvertesinden izledi. Çevrenin olumsuz etkileri katlanarak büyüdü ve telafisi mümkün olmayan bir duygu travması yaşamaya başladı. Kasabada sergilenmiş bulunan insanlık ayıbının bir zerresinde âdeta kendisinin de bir payı varmış gibi karmaşık bir his iklimine düşmüştü. İnsanlık adına duyduğu bir utançtı bu. “Tarih, ne zaman işlenen bu trajik insanlık suçlarından yakasını

kurtarabilecek ki?” diye kendisine sordu durdu. Bu sorgulama tâ İstanbul’a kadar sürecektir ve daha sonra İkdâm Gazetesinde yer alan, ‘Karamürsel’de Bir Gün’ başlıklı yazısının satırlarına bir bıçak gibi gömülecekti.

“Karamürsel, Yunanlıların kaçıışı esnasında tamamen yakılmıştır. Orada, üstü kapalı yegâne ev, jandarma kumandanının tenekeden yapılmış kulübesi ve yegâne eşyası da, kendisinin kullandığı masadır.

Karamürsel’e çıktım. İlk defa olarak tanımadığı, bilmediği şehre girenler, yolda şaşırılmamak, sokaklarda boş yere dolaşmamak için evlerin renklerini bellerler ve köşelere zihnen işaretler koyarlar. Bu kasabada, bu gibi işaretleri tutmaya gerek yok. Çünkü ilk attığınız adımınız altında bir yay gibi oynayan ve gıcırdayan yıkık iskeleden itibaren sağdan sola, sahilden bahçelere kadar her yer dümdüzdür. Tek bir çatıya, sağlam kalmış bir kiremide, yıkılmamış bir duvara, yakılmamış bir tahtaya tesadüf edemezsiniz. Kaçan Yunan Ordusunun plân dairesinde, gaz dökerek baştanbaşa yaktığı bu kasabanın 12 bine yakın ahalisinden, son mezalimden sonra sağ kalanlar, bahçelerin ağaçları altında tamamen ‘açık hava hayatı’ yaşıyor. Eşelendikçe duman tüten yangın yerleri arasında kalmış çeşmede bir damla su bulmaya çalışan yüzü örtülü genç bir kadın burada; elindeki testi ile ağaçların altında, otlar üzerinde hasta yatan ihtiyar ninelere koşa koşa su yetiştirmeye çalışan, olaylardan habersiz bir köylü kızı gözükmemekte. İstanbul Fatih’teki Çırcır yangın yerleri, buradaki yangın yerlerinin yanında Gülhane Parkı gibidir. Hiç olmazsa İstanbul’un yangın yerlerinde, kesilmiş kollara, pıhtılaşmış kan gölcüklerine, derisinden ayrılmış kadın saçlarına tesadüf edilmiyor.

Bazı binaların beyaz duvarları üzerinde, kömürle, ‘Bu ev, Tepeköylü Dimitri tarafından yakılmıştır’ ibaresini gözlerimle görüp okuduğumu belirtmek isterim.

Denize karşı, çengellere birkaç kesilmiş koyun asarak onları satan kasapların, bir mermer taşın üzerine usturasını, sabununu, makinesini ve makarasını yerleştirerek, insanları tıraş etmekle meşgul olan berberlerin, tamamen yanmış odunları üfleyerek, üzerindeki tencereyi kaynatmaya çalışan aşçıların ve sessiz sedasız meyve satan manavların önünde biriken ahali, öteberi alıyor, birbirleriyle dertleşerek çocuklarının yanlarına doğru ilerliyorlar... Bütün ülkenin pazarlarında kazandığı rağbet ile bilinen Karamürsel Mensucat Fabrikası ve onun yanındaki o güzelim köşkün, ortada sadece duvarları kalmış. Fabrikanın içine girdim. İçinde, saatte binlerce mekik dolaşan o muhteşem makineler, destegâhlar, alevler içinde erimiş, küller arasında top top olmuş, duruyor!

Hilâl-i Ahmer (Kızılay) burada birkaç çadırla bir heyet bırakmış; bu heyet, yersiz yurtsuz kalmış ahalie her gün birer ekmek ile sıcak çorba dağıtıyor. İstanbul’daki gazeteler sayesinde tanınan Kaymakam Safiyettin Bey’le görüş-

tüm. İri yarı, siyah bıyıklı, mert ve nazik bir adam... Hükümet dairesi olarak kullandığı postane odasında; kasabası için çareler aramaktaydı... Önünde bir kalem ile hokka; elinde Ankara'dan gelme birçok telgrafname vardı. Kaymakam, önceden İstanbul Pangaltı polis merkez memurluğunda da bulunmuş. Tanıştık ve konuştuk. Bana, İstanbul'un başka, Anadolu'nun başka bir ruh taşıdığından bahsetti. O, çekilen büyük sıkıntıların aşılabacağına yürekten inanmaktaydı. Ancak İstanbul'da bazı kesimlerin, Anadolu'ya bakışlarını yeniden değerlendirmeleri gerektiğini hatırlattı.

Kasabanın müftü vekili ile de görüşme imkânım olmuştu. Müftü vekili şunları söyledi: "Cenab-ı Hak, İslam'ı ve onun savunucusu olan Türkleri daima korur. Üç evim cayır cayır yakıldı. Abdest almak için bir ibrik, namaz kılmak için oturduğum seccadeden, üzerimdeki elbiseden başka hiçbir şeyim kalmadı. Toprak kutsaldır; o, bizim olsun da, yanan evlerimizi, ne zaman olsa yaparız." Kasabadaki küçük telgrafhanenin önünde posta ve telgraf müdürü, durmadan telgraf çekip telgraflar alıyordu. Jandarma kumandanı ise, tenekelerden yapılmış bir barakanın altında, tahta bir masada oturmuş; öteye beriye bazı emirler veriyor.

İsmi kalmış, cismi mahvolmuş meşhur Karamürsel'de; yegâne üstü kapalı ev, bu jandarma kumandanının oturduğu teneke çatıdır ve gördüğüm masa da, yine bu kasabada yakılıp kırılmamış tek ev eşyasıdır."

KAYNAKÇA DİZESİ

- 1- Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü
- 2- Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı - ATESE
- 3- Milli Mücadele’de İzmit Sancağı - Dr. Yusuf ÇAM
- 4- Şu Çılgın Türkler – Turgut ÖZAKMAN
- 5- Kurtuluş Savaşında Kuvay-ı Milliye
Özgür Kocaeli Gazetesi Pazar Ekleri – Atilla ORAL
- 6- Kurtuluş Savaşında Çamlıca’nın Üç Gülü – Hıfzı TOPUZ
- 7- Kurtuluş Savaşında Karamürsel – Dr. Mustafa HERGÜNER
- 8- Kaptan-ı Derya Karamürsel – Erdoğan ÖZDEMİR
- 9- Kurtuluş Savaşında Harbiye Nezareti
- 10- İstiklâl Harbinde Bahriyemiz
- 11- Karamürsel – Şemsettin ARKAN
- 12- Bir İzmitlinin H. Tahsin Elbeyoğlu’nun Anıları – Nail İNAN
- 13- Kızılay – Kızılhaç Tahkik Heyeti Raporları
- 14- Karamürselli Gazilerin Anıları – Erdoğan ÖZDEMİR
- 15- Kurtuluş Savaşını Yaşayan Karamürsellilerin Anlattıkları –
Erdoğan ÖZDEMİR
- 16- Tevhid-i Efkar Gazetesi Koleksiyonu
- 17- İkdam Gazetesi Koleksiyonu
- 18- Resimli Mecmua Koleksiyonu
- 19- Yeni Sabah Gazetesi Koleksiyonu
- 20- Tercüman-ı Hakikat Gazetesi Koleksiyonu
- 21- Sayılı Fırtınalar – Refi Cevat ULUNAY
- 22- MİT’in Gizli Tarihi – Tuncay ÖZKAN
- 23- Veda (Esir Şehirde Bir Konak) – Ayşe KULİN
- 24- Atatürk’ten Anılar – Kazım ÖZALP

18 Mayıs 2007- Karamürsel

